

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

Kevser Suresi

Rahman Rahim Allah'ın Adıyla

Şüphesiz biz, sana Kevser'i verdik.

Şu hâlde Rabbin için namaz kıl ve tekbir

alırken, namazda ellerini boğazına kadar kaldır.

Doğrusu asıl soyu kesik olan, sana kin duyandır.

<https://t.me/caferilikcom>

www.caferilik.com

HZ. MUHAMMED VE EHL-İ BEYT'İN HAYATI

Telif Komisyonu
(Hak Yolunda Müessesesi)

Çeviri:

İsmail Bendiderya
Cafer Bendiderya
Cafer Bayar

KEVSER

<https://t.me/caferilikcom>

www.caferilik.com

Kevser Yayınları: 128

Eserin Orijinal Adı:

Pîşvayan-i Masûm

Zindegînamey-i Çehardeh Masûm

(Çeviride kitabın 1381 hicrî Şemsî tarihli

1. baskısı esas alınmıştır)

Emeği Geçenler:

Rıdvan Murat Altun

Musa Güneş

Dizgi ve Mizanpaj:

Kevser Yayıncılık

Kapak Tasarım:

Hasan Başbuğ

Baskı:

Aydoğan Ofset

1. Baskı: Aralık 2007

ISBN 978-9944-709-09-5

Adres:

Kevser Basın Yayın Ltd. Şti.

Horhor Cad. Eren Apt. No: 80/3

Fatih – İSTANBUL

Tel: (0212) 534 35 28 Fax: 631 36 01

<https://t.me/caferilikcom>

www.caferilik.com

TAKDİM

Tarihin başlangıcından itibaren bütün çağlar ve yüzyıllar boyunca peygamberler ile onların vasileri, ilâhî hidayet meşalesini elden ele taşımışlardır. Yüce Allah kullarını hiçbir yerde, hiçbir zaman hidayete ileten bir hüccetsiz, doğru yolu gösteren bir mürşitsiz ve aydınlatıcı ışıksız bırakmamıştır. Buna göre hüccet kullardan önce, kullarla beraber ve kullardan sonra hep vardır. Öyle ki, eğer yeryüzünde sadece iki kişi kalsa, onlardan biri hüccet olur.

İşte tarih boyunca gelen peygamberler ile arkalarından gelen seçkin önderler özveriyi gerektiren hidayet yolunu izlediler, meşakkatli eğitim yolunda yürüdüler, ilâhî elçilik görevini yerine getirme yolunda her türlü zorluğa katlandılar, ilâhî elçilik hedeflerinin gerçekleşmesi yolunda ken-dini ilkelerine ve inançlarına adanmış bir insanın feda edebileceği her şeylerini feda ettiler.

Bu açıdan, "Son Elçi" olan Hz. Muhammed'in (s.a.a) ve onun hak vasilerinin hayatı önem arz etmektedir. Nitekim yüce Allah, Kur'ân-ı Kerim'de şöyle buyuruyor: "**Allah'ın Elçisi'nde sizin için güzel bir örnek vardır.**" (Ahzâb, 21)

Peygamberimizin (s.a.a) hak vasileri olan Ehlibeyt İmamları'nın (hepsine Allah'ın selâmı olsun) hayat çizgisi, Hz. Peygamber (s.a.a) döneminden sonraki ilâhî hidayetin gerçek çizgisini yansıtır. Onların hayatlarını kapsamlı biçimde incelemek, köklü ilâhî hidayet hareketinin kapsamlı bir portresini gözlerimiz önüne sürer. O hareket ki, Peygamberimizin (s.a.a) vefatının arkasından ateşli enerjisi zayıflamaya yüz tuttu; ama sonra ümmetin derinliklerinde içten içe yol almaya başladı. Bu süreçte Peygamberimizin Ehlibeyt'i (Allah'ın selâmı hepsine olsun) ümmeti bilinçlendirmeye, ümmetin enerjisini Peygamberimizin (s.a.a) kutsal devrimini kavrama doğrultusunda harekete geçirmeye çalıştılar. Fakat yönetimin ve ümmetin tutumlarına egemen olan evrensel yasaların müsaade ettiği ölçüde ilerleyebildiler.

Bu nedenle Peygamber efendimizin ve Ehlibeyt İmamları'nın ve onların hakkındaki olaylar üzerinde inceleme yapmanın, fertlerin tarihi olmadığını; bilakis onun, Allah'ın, insanlık tarihi boyunca peygamberlerin dilek ve çabalarının tecelli etmesini istemiş olduğu insanın "ilâhî hidayet ve eğitim" tarihi olduğunu bilmek gerekir. Hz. Peygamber ve Ehlibeyt'i, yeryüzünde (kelimenin tam anlamı ve bütün yönleriyle) ilahî halifelğin canlıecessümü ve yüce örneğidirler.

Ehlibeyt'in hayatını, onlar için özel bir durum doğuran ve onları her alanda onunla yaşamaya ve karşılaşmaya mecbur eden bütün şart ve durumları tanıma ve idrak etmeye olan ihtiyacımız, işte buradan aydınlığa kavuşmuş oluyor.

Tarihçiler ve yazarlar, son elçi ve onun hak vasilerinin hayatlarını her açıdan ele alıp tam anlamı ile incelediklerini iddia edemezler. Bundan dolayı Ehlibeyt'in her biri hakkında özetle kaleme alınan 14 ciltlik bu çalışma, onların hayatlarından bazı kesitler; kişilikleri, davranışları ve tutumları hakkında tarihçilerin kaydettikleri ve araştırma kaynaklarında yer verdikleri bazı alıntılarını sunmaktan ibarettir.

Yayınevimiz tarafından Ehlibeyt'le ilgili çıkarılan kitapların yanında bu eserin de yararlı olacağını ümit ediyoruz.

Bu kitap, daha önce 14 cilt hâlinde "Ehl-i Beyt Serisi" adıyla yayınlanmıştı. Ancak okuyucularımızın yoğun isteği üzerine tek cilt hâlinde yayınlanması da uygun görüldü.

Tevfik Allah'tandır.

KEVSER

HAZRETİ MUHAMMED (S.A.A)

Telif Komisyonu
(Hak Yolunda Müessesesi)

Çeviri:
Cafer Bayar

<https://t.me/caferilikcom>

www.caferilik.com

<https://t.me/caferilikcom>

www.caferilik.com

KISA BİYOGRAFİSİ

En Meşhur Adı: Muhammed ve Ahmed (s.a.a).

En Meşhur Künyesi: Ebu'l-Kasım.

En Meşhur Lakapları: Resulullah, Hatemu'n-Nebiyin, Hatemu'l-Murselin, Mustafa, Habibullah, Rahmetun Li'l-Âlemin.

Doğumu: Rebiyülevvel ayının on yedisi, cuma günü seher vakti.

Doğum Yeri: Mekke-i Muazzama.

Doğum Yılı: Ebrehe'nin askerlerinin savaşçı fillerle Mekke'ye saldırdığı ve askerlerinin helak olduğu yıl (Ammu'l-Fil), İsa Mesih'in (a.s) doğumunun 570. yılında.

Değerli Babası: Abdullah. Hz. Muhammed'in (s.a.a) doğumundan önce vefat etmiştir.

Değerli Annesi: Âmine. Hz. Muhammed'in (s.a.a) doğumundan altı yıl sonra vefat etmiştir.

Değerli Büyükbabası: Abdulmuttalib, oğlu Abdullah'ın vefatından sonra Hz. Muhammed'i (s.a.a) himayesine almıştır.

Değerli Amcası: Ebu Talib, babası Abdulmuttalib vefat ettikten sonra Hz. Muhammed'i (s.a.a) himayesine almış, kendisine peygamberlik verildikten sonra da ona iman etmiş ve daha sonra da ölünceye kadar onu himaye etmekten kaçınmamıştır.

Sütanesi: Halîme Sa'diyye.

Mübarek Şekilleri: Geniş yüzlü, açık alınlı, nuranî ve birbiriyle uyumlu uzuvları vardı. Dişlerinin arası açıktı.

Evliliği: Yirmi beş yaşında Huveylid kızı Hatice ile evlendi.

Biset: Kırk yaşında Allah tarafından peygamberliğe seçildi.

Hicret: Bisetten on üç yıl sonra elli üç yaşında Medine-i Münevvere'ye hicret etti.

Vefat: Hicret'in on birinci yılında, altmış üç yaşındayken safer ayının yirmi sekizinde vefat etti.

Defnedildiği Yer: Medine-i Münevvere.

Evlâtları: Fatıma-i Zehra, Ümmü Külsüm, Rugayye, Zeyneb, Kasım ve "Tayip" ve "Tahir" lakapları ile meşhur olan Abdullah Hatice'den olan çocuklarıdır. Hz. Hatice'den başka Maria Kıbtiyye'den de İbrahim adında bir oğlu olmuştur. Bu çocuklarının arasında sadece Hz. Fatıma-i Zehra ile zürriyeti devam etmiştir.

İSLÂM ÖNCESİ DÜNYANIN DURUMU

İnsanlık Ateşte

İslâm güneşi doğmadan önce bütün dünya halkları, inanç ve düşünce alanında, bireysel ve sosyal davranışlar alanında esef verici ve karanlık bir ortamda yaşamaktaydılar. Her ne kadar dünyanın her noktası, her yönüyle aynı durumda değil idiyse de, genel anlamda bütün dünya halklarının, fikrî sapkınlıklarda, vehmî düşüncelerde, yanlış toplumsal gelenek, hurafe ve efsanelerde, içtimaî ve ahlâkî sıkıntılarda ortak oldukları söylenebilir.

İslâm'ın doğuşundan önce Yahudiler, Hz. Musa'nın (a.s) dinini tahrif etmiş ve o dinin temel ilkelerini yozlaştırmış ve ayrıca da maddecilik, insanların yaşamına yansımıştı.

İnsanları ahlâkî yönde arındırmak ve ruhlarını pisliklerden temizlemek için gelmiş olan Hıristiyanlık da, ne yazık ki din adamları tarafından, hakikatini kaybedecek derecede tahrif edilmişti. Böylece Hıristiyanlık, Hıristiyan ruhanilerin çoğunluğunun elinde bir ticaret metasına dönüşmüştü.

Ayrıca Hıristiyanlık, toplumsal sistemlere hitap edecek eksiksiz kanun ve yasalardan yoksun olduğu için, insanları hayatın tüm boyutlarında kurtuluş sahiline taşıyamamış ve mensuplarını doğru yola hidayet etmekten aciz kalmıştı.

Bütün bunların sonucunda dünya halkları, vehmî düşüncelerde, hurafe ve efsanelerde, yanlış toplumsal geleneklerde ve içtimaî ve ahlâkî sıkıntılarda ortak oldular.

Fesat ve bedbahtlık ateşi alevlenmişti. Aslı astarı olmayan düşünceler ve hurafeler din adına insanlara hüküm sürmekteydi; düalizm ve üç tanrıcılık inancı insanlara yüklenmişti. Nitekim puta, ateşe, ineğe ve yıldız tapan haklar da mevcuttu. Bunların hepsinden daha yüz kızartıcı

olanı ise, çok yaygın bir şekilde kadın ve erkeğin cinsel aletlerine tapılmasıydı.¹

Her yere çullanan bu fesat, bu ahlâkî ve manevî yozlaşma, insanların yaşadığı bütün toplumların yanlışlara düşmesine, karanlıklarda ve sapkınlıklarda ilerlemesine neden olmuş ve kan dökme, cana kıyma, zulüm ve haksızlık gibi ateş uçurumlarını dünyanın her yerine yaymıştı. Gerçek şu ki, insanlık, sonu olmayan bir uçurumun eşiğine gelip dayanmıştı.

İslâm'ın Doğuş Eşiğinde Arabistan

"Yanmış toprak" olarak bilinen Arabistan çok acayip bir yerdi. Kurak çöllerden, kum yığınlarından oluşan bu ülkede ne su vardı, ne de bitki. Çöl dikenleri ve kaktüslere bitki denirdi. Hurma ve kokuşmuş su ile açlığını gideren insan adlı bir varlığın tündüğü derme çatma yapılarca, ev olarak adlandırılırdı. Kabileler arasındaki savaş ve keşmekeş, Arabistan halkının sosyal düzeninin temelini oluşturmaktaydı. Mekke puthaneden farksızdı ve halkı ise, insan canını dirhem ve dinarla satın alan tüccar ve faizcilerden ibaretti.

Aşiret üzere kurulu çöl hayatı, hayvancılık ve çobanlık uğraşı ve bir de buna eklenen kan emici feodalizm düzeni ile Arabistan Yarımadası halkı ezilmekteydi ve hayat onlar için çekilmez olmuştu artık. Yönetici sınıfın ve faizciler takımının sömürsünden kaynaklanan ekonomik kriz ve çıkmaz, "insan yaşamı" kavramını ortadan kaldırmış ve sosyal mutluluk ufkunu karartmıştı.

Mekke'de ticaretle uğraşan faizci para babaları, meşru olmayan yollarla büyük servetler elde etmiş ve toplumun zayıf ve güçsüz kesimini, faizle ve zulme dayalı faydalanma yoluyla sömürerek sınıflar arasında uçurumlar oluşturmuşlardı. O dönemin Arapları, bilgisizliklerinden dolayı daha çok tabiat olgularına ve puta tapıyorlardı; bu bağlamda Kâbe ise Arapların puthanesi olmuştu.²

Arabistan'ın çirkin ve iğrenç ahlâkî ve içtimaî yapı ve geleneklerinden her biri, bir milletin yüceliğini yok etmeye yeterli bir sebepti.

1- Will Dourant Tarihi, c.1, s.95, 301; c.4, s.304; c.7, s.95

2- Nehcü'l-Belâğa Şerhi, Allame Hoî, c.2, s.173; Tarih-i Cami-i Eryan, Çev. Ali Askerî Hikmet, s.479

İslâm'ın doğuşu öncesindeki Arapların insanlıkla çelişen sapıklıkları öyle bir ortam oluşturmuştu ki, doğal olarak bunun ürünü fesattan, yiyecekleri ölmüş hayvandan, sloganları korkudan, mantık ve kanıtları ise kılıçtan ibaretti.

O günün Arapları, Arap ırkından oldukları, Arap asaleti ve kanı taşıdıkları için kendilerini en yüce ulus görmekteydiler; oysa bu, vehimden öte bir şey değildi. Aslına bakılırsa, yirminci asırda şahit olduğumuz milliyetçilik, ırkçılık ve nasyonalizm, ilk cahiliyet döneminde, kendine has yapısıyla Arapların dini hâline gelmişti.

Bir de Araplar kendi aralarında ve birbirlerine karşı servet ve evlatlarının çokluğuyla iftihar ediyor ve bunu, kendi kabilelerinin ayrıcalıklarından sayıyorlardı.

Bir başkasının malına el koymak, sınır tanımazlık, hak-hukuk bilmezlik, vahşilik ve hıyanet Arapların açık-seçik özelliklerindendi; onlara göre adam öldürmek cesaret ve kahramanlıktı. Kız çocuğunu utanç sebebi kabul ettikleri veya geçim sıkıntısından ve yoksulluktan korktukları için bu masum yavruları doğar doğmaz hemen öldürüyor veya diri diri toprağa gömüyorlardı. Araplardan birine, eşinin, kız çocuğu dünyaya getirdiği haberi verildiğinde, öfkeden simsiyah kesilir ve insanlardan ayrılarak ne yapması gerektiğini düşünürdü; bu lekeyi kabullenerek onu saklamalı mıydı, yoksa diri diri toprağa gömmeli ve ailesinin şerefini korumalı mıydı? Zira o dönemde bir ailenin sahip olduğu bir kız çocuğu bile ar ve utanç vesilesi sayılmakta idi.¹

İmam Ali (a.s), Nehcü'l-Belâğa'da, Arapların sosyal durumunu şöyle serh etmektedir:

Ey Arap toplumu! O zaman siz, en kötü bir yol-yordam tutmuşunuz; en kötü bir yeri yurt edinmişsiniz. Sarp taşlar, kayalar vardı yanınızda, yörenizde; zehirli yılanlar vardı çevrenizde. Bulanık sular içmedeydiniz; kötü yemekler yemedeydiniz; birbirinizin kanını döküyordunuz; yakınlık bile gözetmiyordunuz. Aranızda putlar dikilmişti, tapıyordunuz; suçlar işliyordunuz, çekinmiyordunuz.²

1- Nahl, 58, 59. ve İsrâ, 31. ayetlerin içeriğinden alıntıdır. el-Mizan, c.12, s.294

2- Muhammed Abduh'un Nehcü'l-Belâğa Şerhi, 26. hutbe; Feyzu'l-İslâm'ın Nehcü'l-Belâğa Şerhi, c.1, s.83

Araplar bir fesat bataklığında ve bozgunculuk girdabında yaşamaktaydılar. Kötü eğitim ve fikirsel gerilik sonucunda vahşi, talancı ve bozguncu bir millet olup ortaya çıkmışlardı ve de dünya halklarının çoğu gibi aslı-astarı olmayan vehmî efsane ve hurafeleri "din" edinmişlerdi.¹

Böyle bir toplumun temelden ıslahı için köklü bir devrim ve çok boyutlu bir değişimin zarureti ve gerekliliği açıktır. Ancak bu devrim ve değişimin önderi olacak şahıs, yüce Allah katından olmalıydı ki, haksızlık, haddini bilmezlik ve çıkarıcılığın her türünden korunabilsin; şahsî çıkarları için kendi karşıtlarını saf dışı bırakmasın ve hatta onların ıslahı için uğraş versin; sadece Allah yolunda, halkın durumunu iyileştirmek ve toplumu geliştirmek için çalışsın.

Maneviyattan, güzel ahlâktan ve yüce insanî erdemlerden yoksun bir önderin, toplumu yapılandıramayacağı, ıslah edemeyeceği ve insanları kurtuluş sahiline taşıyamayacağı ortadadır.

Bu görevi, olması gerektiği gibi ve en güzel şekliyle yerine getirebilecek kimseler ancak ve ancak ilâhî önderlerdir. Yüce Allah'tan ilham alarak insanların bireysel ve sosyal yaşamlarının her alanında köklü ve derin değişimler oluşturabilecekler ancak onlardır.

Şimdi yeni evrensel değişimin önderinin nasıl biri olduğuna ve dünyaya ne tür değişimler getirdiğine bir bakalım.

1- Dâiretü'l-Maarif, 3. baskı, s.255

HZ. MUHAMMED'İN DOĞUMU VE ÇOCUKLUK DÖNEMİ

Nurun Doğuşu

Mekke şehri katı bir karanlığa ve derin bir sessizliğe gömülmüştü; ne bir canlılık emaresi ve ne de bir hareket göze çarpmaktaydı. Her zamanki gibi ay yavaş yavaş etraftaki siyah dağların ardından yükselmekte, şehrin sade ve gösterişsiz evlerine ve de şehri çevreleyen kum çölleri-ne mat ve gizemli ışığını yaymaktaydı.

Saat gece yarısını geçmişti ki serin bir rüzgâr, Hicaz'ın kurak toprağını okşamaya başladı ve kısa bir süre için de olsa dinlenmesine ortam hazırladı. Bu meyanda, yıldızlar da bu riyasız manzaraya bambaşka bir renk ve sefa katarak Mekke halkına gülümsemedeydi.

Nitekim seher vakti gelip çatmış ve şafakla uyanan kuşlar, adeta sevgiliyle niyaza durur gibi ötmeye başlamış ve bu cennet havasında ruha neşe katmıştı.

Mekke'nin engin ufku seher ağartısının eşliğinde idiye de, henüz müphem bir sessizlik şehre hüküm sürmekte ve herkes uykudaydı. Bir tek Âmine'nin gözüne uyku girmemişti ve beklediği sancıyı hissetmekteydi. Gitgide sancısı sıklaştı ve ağrıları arttı... Birden tanımadığı, nur yüzlü ve güzel kokulu birkaç kadın gördü odasında. Onların kim olduğunu ve kilitli kapıdan içeriye nasıl girdiklerini anlamaya çalıştı.¹

Çok geçmeden aziz bebeği dünyaya geldi ve aylarca bekleyiş sonrasında Âmine'nin gözleri, rebiyülevvel ayının on yedinci gününün seherinde² bebeğini görmekle aydınlandı.

Âmine'nin karanlık ve sessiz gecesini doğumuyla aydınlatan Muhammed (s.a.a), herkesi sevince boğmuş idiye de, Şam yolculuğundan

---

1- Biharul'-Envar, c.15, s.325

2- Biharul'-Envar, c.15, s.250

dönerken genç yaşta Medine'de vefat eden ve orada defnedilerek sonsuza dek Âmine'yi yalnız bırakan kocası Abdullah'ın boşluğu derinden hissedilmekteydi.¹

Muhammed (s.a.a) İlginç Bebek

Muhammed (s.a.a) dünyaya geldi; doğuşuyla birlikte de gökyüzünde ve yeryüzünde ve özellikle de o günün uygarlık beşiği olan Doğu'da birtakım olaylar gerçekleşti. Bu olaylar, önemli bir hadiseden haber veren, günümüz dünyasının en hızlı haber ajansı konumundaydı. Halkların eskimiş ve hurafî gelenek ve göreneklerini altüst edecek ve insanları ileriye taşıyıp yeni bir çığır açacak olan bu bebek, daha doğduğu ilk günden, ileride yapacağı köklü değişikliklerin habercisi olmuştu.

İnsanlar tarafından kudret ve saltanatın ölümsüz simgesi addedilen Enuşirvan'ın görkemli sarayı o gece sarsılmış ve on dört sütunu çökmüştü.² Bin yıl boyunca alevleri yükselen Fars Ateş Tapınağı³ ansızın sönmüştü. Nitekim insanları bağnazlığa ve yanlış taklide iterek düşünmelerine engel olan bu hayal ürünü ve yanıcı tanrının külleri başka bir yön ve hakikate yönelmişti. Save gölünün birden kuruması da, o büyük bölgeyi uyandırmıştı.⁴

Muhammed'in (s.a.a) Bakıcısı Halîme

Araplar arasında çok eskilere dayanan yaygın bir gelenek vardı; onlar, yeni doğmuş bebeklerini, hem özgür bir atmosferde ve çölün doğal ortamında büyümesi ve hem de -en özgün hâliyle çölde bulunan- fasih Arapça şivesiyle konuşmayı öğrenebilmesi için şehrin etrafındaki kabile mensuplarından bir bakıcıya teslim ederlerdi.⁵

Bu nedenle ve ayrıca Âmine'nin, kendi çocuğunu emzirecek kadar sütü olmayışından dolayı, Muhammed'in (s.a.a) büyükbabası ve kefilisi Abdulmuttalib, oğlu Abdullah'ın hatırası olan aziz Muhammed'i (s.a.a) teslim edebileceği saygın ve güvenilir bir kadın bakıcı aramaya koyuldu.

1- Kamulu't-Tevarih, c.2, s.10; Tabakat, c.1, s.61; Biharu'l-Envar, c. 15, s.125

2- Biharu'l-Envar, c.15, s.257

3- Biharu'l-Envar, c.15, s.258

4- Biharu'l-Envar, c.15, s.263

5- Sire-i Halebiyye, c.1, s.99

Gerekli ve yeterli araştırmalardan sonra -cesaret ve fesahatle tanınan-Benî Sa'd kabilesinden Halîme adında iffetli ve soylu bir kadını seçti.

Halîme, Muhammed'i (s.a.a) alıp kendi kabilesine götürdü ve kendi çocuğunu gözetler ve kollar gibi onu gözetledi ve kolladı.

Benî Sa'd kabilesi bir süredir kıtlık ve yokluğa duçar olmuştu. Kurak çöl ve ondan da kuru gökyüzü, onların fakirlik ve yoksulluklarını daha bir artırmıştı. Muhammed (s.a.a), Halîme'nin evine geldiği günden itibaren hayır ve bereket ona akın etti; yokluk ve yoksullukla geçen hayatı düzelmeye başladı. Halîme'nin ve çocuklarının solan benzine bir nur ve canlılık gel-di; kuruyan göğsü sütle doldu taşı; koyunların ve develerin otlağında yemyeşil otlar yeşerdi.

Muhammed'in (s.a.a) gelişmesi, diğer çocuklara oranla daha iyiydi, daha hızlı koşuyor ve onlar gibi kırık dökük konuşmuyordu. Hayır ve bereket hep Muhammed'le (s.a.a) birlikteydi, onu tanıyan insanlar da bunun farkında ve bilincindeydiler. Halîme'nin eşi Hâris ona: "Ne denli mübarek bir çocuğun bize nasip olduğunun farkında mısınız?" diyordu.¹

Olaylar Fırtınasında Muhammed (s.a.a)

Henüz Muhammed'in (s.a.a) ömründen altı bahar geçmişti ki² annesi Âmine, akraba ziyareti ve belki de eşi Abdullah'ın mezarını ziyaret için oğlu Muhammed'i (s.a.a) de yanına alarak Mekke'den ayrıldı ve Medine'ye yöneldi. Âmine akrabalarıyla görüştüktan ve eşinin mezarıyla yeniden ahitleştikten sonra Mekke'ye doğru yola düştü; ancak Mekke'ye varmadan Ebvâ diye bilinen bir yerde dünyadan göçtü.³

Muhammed (s.a.a), her çocuğun baba sevgisine ve anne şefkatine en muhtaç olduğu bir yaşta, hem babasını, hem de annesini kaybetmişti.

Muhammed'in (s.a.a) Siması

Hz. Peygamber'in (s.a.a) dünyaya gelişi ve bunun sonrasında gerçekleşen olaylar, olağanüstü olduğu ve Efendimizin yüce kişiliğinden haber verdiği gibi, çocukluk dönemindeki söz ve davranışları da onu di-

---

1- Biharul-Envar, c.15, s.331-395; Sire-i İbn Hişam, c.1, s.159-160; Sire-i Halebiyye, c.1,s.99

2- Biharul-Envar, c.15, s.402-406

3- Sire-i İbn Hişam, c.1, s.168

ğer çocuklardan ayırıyor ve üstün kılıyordu. Abdulmuttalib bu gerçeğe ulaşmıştı ve bu yüzden de o Hazret'e fevkalâde saygı gösteriyordu.¹

Muhammed'in (s.a.a) amcası Ebu Talib şöyle diyordu:

Muhammed'in yalan söylediğini, çirkin ve cahilce bir iş yaptığını asla görmedik; ne yersiz gülerdi, ne faydasız söz söylerdi; çoğunlukla yalnızdı.²

Hz. Muhammed (s.a.a) henüz yedi yaşındaydı ki Yahudiler şöyle dediler:

Bizim kitaplarımızda, son peygamberin haram ve şüpheli yiyeceklerden sakınacağı kayıtlıdır. İyisi mi onu sınavalım.

Gidip bir tavuk çaldılar ve Ebu Talib'e gönderdiler. Olaydan haberdar olmadıkları için herkes ondan yedi, Muhammed (s.a.a) ise elini bile sürmedi. Niye yemediğini sordular, şöyle buyurdu:

Bu haramdır ve Allah beni haramdan korur.

Yahudiler, parasını sonra öderler düşüncesiyle komşunun tavuğunu tutup gönderdiler. Muhammed (s.a.a) bu tavuktan da yemedi ve "*Bu yemek şüphelidir...*" buyurdu. Bunun üzerine Yahudiler: "Bu çocuk büyük, yüce ve değerli bir makama sahiptir." dediler.³

Kureyş kabilesinin büyüğü olan Abdulmuttalib, diğer çocuklara davrandığı gibi Muhammed'e (s.a.a) davranmıyordu; ona saygıyla yaklaşıyor ve büyük bir makama sahip olduğuna inanıyordu.

Kâbe'nin yanında oturması için Abdulmuttalib'e özel bir yer hazırlandığında ve evlatları da o özel yerin etrafında bir halka oluşturduğunda, Abdulmuttalib'in görkem ve heybeti karşısında kimse cesaret edip de oraya giremezdi; ancak Muhammed (s.a.a) bu heybet karşısında eziklik hissetmeden doğruca oraya yönelirdi. Abdulmuttalib, Hz. Muhammed'in (s.a.a) girmesine engel olmak isteyen oğullarına: "Oğlumu salıverin gel-sin; andolsun Allah'a, o, yüce bir makam sahibidir." derdi. Böylece Muhammed (s.a.a), Kureyş'in büyüğünün yanına gidip oturur ve onunla sohbet ederdi.⁴

1- Biharu'l-Envar, c.15, s.366, 382, 402

2- Biharu'l-Envar, c.15, s.366, 382, 402

3- Biharu'l-Envar, c.15, s.336

4- Biharu'l-Envar, c.15, s.142; Sire-i İbn Hişam, c.1, s.168

HZ. MUHAMMED'İN ÇOCUKLUK VE GENÇLİK YILLARINDAN ALINTILAR

Ebu Talib'in Gözetim ve Desteği

Öksüzlüğünün acı ve sıkıntısına rağmen Muhammed'in (s.a.a) çocukluk dönemi, değerli büyükbabası Abdulmuttalib ve sevgili amcası Ebu Talib'in himayesi gölgesinde geride kalmıştı. Ancak Muhammed'in (s.a.a) yüce kişiliğinin alt yapısını oluşturması, acı olaylar karşısında sabır dersi vermesi ve ileride üstlenmesi gereken peygamberliğin ağır yükünü taşıyabilmeği öğretmesi bakımından -her açıdan daha can alıcı ve latif ruhunu incitici olan- öksüzlük acısını bütün çocukluğu boyunca tatması gerekli görünüyordu adeta.

Gün geçtikçe Muhammed (s.a.a) büyüyordu ve buna paralel olarak da güdü ve güçlerin olgunlaşmaya başladığı dönemden ibaret olan gençlik çağına da adım atmak üzereydi.

Muhammed (s.a.a) her ne kadar anne şefkatinden ve baba sevgisinden yoksun idiyse de, Ebu Talib, ahlâkî görevi ve babası Abdulmuttalib'in ısrarlı tavsiyesi gereği onu koruyor ve kolluyordu.

Aslına bakılırsa Muhammed (s.a.a), Ebu Talib'in hem oğlu konumundaydı, hem kardeşi Abdullah'ın ve hem de babası Abdulmuttalib'in emanet ve hatırasıydı. Bu sebeple Muhammed (s.a.a), Ebu Talib'in ailesinin bir ferdi sayılmaktaydı; diğer çocukları gibi onun sofrasında oturuyor ve onun evinde yaşıyordu.

Ebu Talib, Muhammed'in (s.a.a) şefkatli babası, vefalı amcası ve de samimî eğitimci oluvermişti. Bu amca ve yeğen, birbirlerine öylesine düşkün ve bağlıydılar ki, adeta hayat ipleri birbirine düğümlemişti. Ebu Talib, Muhammed'e (s.a.a) duyduğu bağlılık ve düşkünlüğü nedeniyle asla onu yanından ayırmıyordu; onun elinden tutup Araplar arasında Ukaz, Mucne ve Zi'l-Mecaz diye bilinen halk pazarlarına götürür-

yordu ve hatta Mekke'nin ticaret kervanıyla Şam'a gitmek istediği zaman bile ayrılığına dayanamayacağından dolayı onu da yanına alıp Şam'a doğru yola koyuldu. Muhammed (s.a.a) deve üzerinde Yesrib ve Şam'ın uzun yolunu kat ediyordu.¹

Bahira'nın Muhammed (s.a.a) İle Görüşmesi

Kureyş kafilesinin Busra'ya² yaklaştığı gün, kendi manastırında bir köşeye çekilen Bahira isminde bir zahit, ansızın bir kervanın geldiğini ve başlarının üstünde de bir parça bulutun onlara gölge ederek onlarla birlikte hareket ettiğini gördü. Hemen aşağıya inerek bir köşede durdu ve hizmetçisine de şöyle dedi: "Git onlara de ki, bugün hepiniz benim misafirimsiniz."

Herkes davete icabet edip Bahira'nın yanına gitti ve Muhammed (s.a.a) de malların başında bekledi. Bahira, bulut parçasının olduğu gibi yerinde kaldığını ve hareket etmediğini görünce:

– Kafilenin tümü burada mevcut mudur? diye sordu.

– Yaş olarak herkesten küçük olan bir genç dışında herkes buradadır, dediler.

Bahira:

– Söyleyin o da gelsin, dedi.

Muhammed'i (s.a.a) de getirdiler ve bulut da onunla birlikte harekete geçti. Rahip Bahira şaşkınlığını gizleyemiyor ve sürekli ona bakıyordu. Yemekten sonra ona yönelerek dedi ki:

– Sana bir şey sormak istiyorum ve benim cevabımı vermen için seni Lat ve Uzza'ya³ ant verdiriyorum!

Muhammed (s.a.a):

– En nefret ettiğim iki isme beni yemin verdirdin.

Bahira:

– Seni Allah'a ant veriyorum ki benim cevabımı ver!

Muhammed (s.a.a):

1- Sire-i İbn Hişam, c.1, s.180

2- Şam bölgesinde küçük bir şehir

3- Arapların taptaıkları ve gerekli zamanlarda da onlar üstüne yemin ettikleri iki putun adıdır.

– Sorunu sor!

Bahira, Muhammed (s.a.a) ile yaptığı kısa sohbetten sonra onun eline-ayağına düşüp öptü ve dedi ki:

– Eğer senin zamanında yaşayacak olsam, herkesin önünde senin düşmanlarınla savaşıcağım; sen insanoğlunun büyüğüsün...

Bahira sordu:

– Bu genç kimin oğlu?

Kafiledekiler, Ebu Talib'i göstererek onun oğlu olduğunu söylemek istediler.

Bahira:

– Hayır, bu gencin babası hayatta olmasa gerek!

Ebu Talib:

– Doğru; o, kardeşimin oğludur.

Bahira:

– Bu gencin geleceği çok parlak ve önemlidir. Eğer benim onda gördüğümü Yahudiler de görececek olsa, onu ortadan kaldıracaklardır. Yahudilerin zarar vermemesi için ona dikkat et!

Ebu Talib:

– O ne yapacak ki? Yahudilerin onunla ne işi olabilir ki?

Bahira:

–O, geleceğin peygamberidir ve vahiy meleği ona inecektir.

Ebu Talib:

– Allah onu kendi başına bırakmayıp, düşmanlarından ve Yahudilerden koruyacaktır.¹

Muhammed'in Çalışması ve Tefekkürü

Ebu Talib, Kureyş'in önde gelenlerinden olmasına rağmen ailesinin yüklü giderini karşılayacak durumda değildi. Olgunluk ve gençlik çağına adım atan Muhammed (s.a.a) de doğal olarak amcasının giderler yükünü hafifletmek için çalışmak istiyordu. Ancak yapı ve ruhiyesi ile daha uyumlu olabilecek bir işle meşgul olmayı düşünüyordu. Ne yapmalıydı?

1- Sire-i İbn Hişam'dan alıntıdır, c.1, s.181; İ'lamu'l-Vera, s.26; Biharu'l-Envar, c.15, s.193–204

Muhammed (s.a.a) geleceğin büyük peygamberi ve aziz önderi olacağından, hak-hukuk tanımayan ve haddini aşan inatçı insanlarla karşılaşacağından, cahiliyet döneminin hurafî inançlarıyla ve yanlış gelenekleriyle mücadele edeceğinden, yüce adalet divanını kuracağından ve insanca yaşamanın doğru kural ve yasalarının temelini atacağından dolayı çobanlık onun için en uygun işti.

Muhammed (s.a.a) akrabalarının ve Mekke halkının hayvanlarını etraftaki çöllerde otlatıyor, koruyor ve almış olduğu ücretle de Ebu Talib'e yardım ediyordu.¹ Ayrıca şehir halkının gürültüsünden, kavga ve çekişmesinden uzak çöl ortamında bulunduğu uygun fırsatı değerlendirerek güzel tecrübeler ediniyordu ki, bunlar, Muhammed'in peygamberliği ve önderliği döneminde kendini gösterdi.

Muhammed (s.a.a) bu zaman zarfında mertlik, dürüstlük, yiğitlik, cömertlik, güzel ahlâk, komşuyla iyi geçinme, sabır, doğru sözlü olma, emaneti koruma, kötülüklerden korunma... gibi erdemlerde öylesine başı çekmekteydi ki, insanlar arasında "Emin" lakabıyla meşhur olmuştu.²

Muhammed'in İffetî

Ergenlik çağıyla eş zamanlı olarak gizli içgüdü ve güçler kendini hissettirdiğinde çocuklar, çocukluk dönemini geride bırakarak heyecan

---

1- Sire-i İbn Hişam, c.1, s.167. Ancak Ehlibeyt İmamları'ndan, Hz. Peygamber'in (s.a.a) çocukluğunda koyun çobanlığı yaptığına dair bir bilgi bize ulaşmamıştır. Fakat İmam Cafer Sadık'tan (a.s) nakledilen bir hadiste genel olarak bütün peygamberlerin bir süre çobanlık yaptıkları bildirilmekte ve bunun hikmeti açıklanmaktadır. (bk. İlelü's-Şerayi, s.23) Gerçi bazı tarihçiler Sahih-i Buharî'de yer alan bir hadise dayanarak Hz. Peygamber'in (s.a.a) [ücret karşılığında] Mekkelilerin koyunlarının çobanlığını yaptığını ileri sürmüşlerdir.

Sonuç olarak, Hz. Peygamber'in (s.a.a) çocukluğunda veya gençliğinin başlarında koyun çobanlığı yaptığı kesinlik kazanırsa şayet, bunu İmam Sadık'tan (a.s) gelen hadiste belirtilen gerekçe ile açıklayabiliriz. İmam'ın belirttiği gerekçe, Hz. Peygamber'i yüce mertebeye çıkmasında etkili faaliyetlerle meşgul etmek suretiyle Kur'an'daki: "**Sen kesinlikle yüce bir ahlâk üzeresin.**" nitelemesinde kastedilen yüce kemale hazırlamaktır. O yüce kemal mertebesi ki, sahibinin halkı gözetmesini, onları eğitmesini, onlara doğru yolu göstermesini ve o yola yöneltmenin zorluklarına katlanmasını gerektiren ilâhî risaletin yükünü taşımaya hazırlanmasını sağlar. Konuyla ilgili bk. Hidayet Önderleri, Hz. Muhammed Mustafa, c.1, s.81-82. (Kevser Yay.)

2- Sire-i İbn Hişam, c.1, s.183

dolu bir döneme girmiş olur ve kendilerini başka bir dünya içinde görürler. Bu dönüm noktasında her türlü sapıklığın, çirkinliğin, iffetsizliğin ve kayıtsızlığın akınına uğrayan genç nesil, olması gerektiği gibi gözetlenmez veya onların kendisi bu güdülerini koruma ve dengeli tutma yönünde gayret sarf etmez iseler, bedbahtlık ve zavallılığın korkunç uçurumlarına yuvarlanacak ve mutluluğu yakalayabilme olasılıkları oldukça zayıflayacaktır.

Muhammed (s.a.a) de farklı ahlâkî rezillik ve günahlarla seması karararı bozuk bir toplumda yaşıyordu. Değil Hicaz'ın gençleri, yaşlıları bile yüz kızartacak düzeyde iffetsizliğe ve cinsel sapıklığa yönelmişlerdi. Öyle ki, fesadı simgeleyen siyah bayraklar her sokakta bazı evlerin üstüne dikilmiş ve kayıtsız insanları oraya yönlendirmedeydi.

Muhammed (s.a.a) böyle bozuk bir toplumda çocukluk dönemini geride bırakıp gençlik çağına girmişti ve yirmi beş yaşına kadar evlenmemiş olmasına rağmen yaşadığı çevreden etkilenmemiş ve en küçük bir hatası dahi görülmemişti. İşte böyle bir toplumda hem dost, hem de düşman, erdem ve ahlâkın en güzide ve en yüce örneği olarak tanıtıyordu Muhammed'i (s.a.a).

Hatice ile evliliği olayında Muhammed'in (s.a.a) hakkında okunan şiirler, onun üstün sıfatlarını ve özellikle de iffetini haykırmaktaydı. Bir şair, Hatice'ye hitapla şöyle demekteydi:

...Ey Hatice, Muhammed ile evlenmekle dünyadaki insanlar arasında büyük bir makama ulaştın ve insanlar içinde yüceldin. Çünkü hiçbir kadın onun gibisini doğurmamıştır ve de güzel ahlâk, yücelik, iffet sahibidir ve her zaman da böyle olacaktır.¹

Bir başka şair şöyle diyordu:

Eğer Ahmed yaratılmışların tümüyle dahi ölçülecek olsa, üstünlük ondan yana olacaktır. Şüphesiz ki onun erdemleri, Kureyş için apaçık ortadadır.²

1- Biharu'l-Envar, c.16, s.74

2- Biharu'l-Envar, c.16, s.75

HZ. MUHAMMED'İN İLK EVLİLİĞİ

Gençlik Dönemi ve Evlilik

Gençlik dönemi, insanın içgüdülerin uyandığı ve cinsel güçlerin ortaya çıktığı bir dönemdir. Bu yaştaki kız ve erkekler, birbirlerine karşı içlerinde bir eğilim hisseder, bir yuva kurmadıkları sürece de psikolojik rahatlamaya ve ruhsal huzura kavuşamazlar ve içlerinde alevlenen ateş de sönmez.

Yüce İslâm dini, cinsel içgüdüünün doğru yönde kullanılması ve taşkınlığı durumunda topluma bulaşacak olası zararlarının önlenmesi için gençlerin bir an önce evlenmesini ve de geçimlerini temin etme noktasında sıkıntı yaşayacakları bahanesine sığınarak evlilikten kaçınmamalarını emretmiştir.¹

Evliliğin ilk basamaklarının ve geçim durumunun, altından çıkılmaz bir yük hâline geldiği olumsuz yaşam koşulları karşısında yapılabilecek en doğru iş, zeminin olgunlaşmasını ve şartların iyileşmesini beklemek ve de bu zaman zarfında iffeti yaşam sloganı edinmektir.²

Muhammed (s.a.a) de yirmi beş yaşına³ kadar böylesi ağır koşullar altındaydı. Maddî açıdan henüz evlenmeye elverişli bir durumda olmadığından dolayı herhangi bir girişimde bulunmadı ve yaşam şartlarının olgunlaşmasını ve ortamın oluşmasını bekledi.⁴

Hatice'nin Teklifi

Hatice zengin ve soylu bir kadındı; insanlar onun servetiyle ve onun adına ticaret yapar, yaptıkları işe karşılık olarak da ondan ücret alırlardı.

1- Nûr Suresi, 31

2- Nûr Suresi, 32

3- Biharu'l-Envar, c.16, s.3; Tarih-i Yakubî, c.2, s.15

4- A'yanü's-Şia, c.2, s.8; Sire-i Halebiyye, c.1, s.152

Muhammed'in (s.a.a) emanete vefası, dürüstlüğü, üstün erdem ve kişiliği bütün Arabistan'da yankılanarak Hatice'nin de kulağına ulaşmıştı. Bu yüzden Hatice, Muhammed (s.a.a) ile çalışmayı düşündü ve düşüncesini ona açarak teklifini şöyle dile getirdi:

Bir köle (Meysere olarak bilinirdi) ile birlikte bir miktar mal sizin emrinize vereceğim ve karşılık olarak da başkalarına ödediğimden daha fazlasını size ödeyeceğim.

Muhammed (s.a.a), amcası Ebu Talib'in yaşlanıp yorgun düştüğünü, nüfusunun çok olduğunu ve buna karşılık da sıkıntı çekerek az gelirle geçinmeye çalıştığını yakından bildiği için Hatice'nin teklifini kabul etti.¹

Hatice Kimdir?

Hatice, Hüveylid'in kızı ve kişilikli bir kadındı. Ebu Hale isminde biriyle evlenmiş ve onun ölümü sonrasında Atik Mahzumî ile evlenmişti ve o da vefat etmişti.² Hatice, kırk yaşında olmasına rağmen zenginliği ve saygınlığı sebebiyle Kureyş'in büyüklerinden çoğu onunla evlenmek istemiş, ancak Hatice bu teklifleri geri çevirmişti. Çünkü o, kendisiyle evlenme teklifinde bulunanların, yaşanacak insanlar olmadıklarını veya malına göz dikmiş olduklarını çok iyi biliyordu.³

Muhammed (s.a.a) Şam Yolunda

Kureyş'in ticaret kervanı Şam'a gitmek için hazırlıklarını yaptığında Muhammed (s.a.a) de bu kervana katılmak üzere hazırlandı. Hatice, kölesi Meysere'ye: "Sen de Muhammed (s.a.a) ile Şam'a git ve onun emrinde ol." dedi.

1- Sire-i İbn Hişam, c.1, s.188 (1. baskı, 1375 h.k); Biharu'l-Envar, c.16, s.22

2- [Hz. Hatice'nin, Hz. Peygamber (s.a.a) ile evlenmeden önceki hayatı hakkında tarihî kaynaklar bize güvenilir ve ayrıntılı bilgiler vermiyor. Bir rivayete göre Hz. Hatice Hz. Peygamber'den (s.a.a) önce iki evlilik yapmış -önceki eşleri Atik b. Âid el-Mahzumî ve Ebu Hale et-Temimî'dir- ve bu evliliklerden birkaç çocuğu olmuştu. Oysa başka kaynaklara göre o, Hz. Peygamber'le (s.a.a) evlendiğinde bakire idi. Bu duruma göre Zeynep ve Rukiye Hz. Hatice'nin kendi çocukları değil, Hale adındaki kız kardeşinin kızları idi ve annelerinin ölümü üzerine teyzeleri Hz. Hatice tarafından evlât edinilmişlerdi. bk. Menakıb-ı Âl-i Ebî Talip, c.1, s.159; A'lamu'l-Hidaye, c.1, s.90; es-Sahih Min Sireti'n-Nebiyi'l-Â'zam, c.1, s.121-126]

3- Biharu'l-Envar, c.16, s.12; Tarih-i Taberî, c.3, s.1127

Bu, önemli bir yolculuktu ve bu bölüme sığmayacak kadar da ayrıntılıdır. Ancak bu ticaret yolculuğunun hayırlarla ve bereketlerle dolu olduğu şöyle özetlenebilir:

Hem çok kârlı bir ticaret olmuştu, hem Muhammed'in (s.a.a) şaşkınlık uyandıran kişiliği kervandaki insanlarca anlaşılmıştı, hem yol esnasında Hıristiyan bir rahip o hazretle görüşmüş ve onun peygamberliğinden haber vermişti¹ ve hem de kutlu evliliğin zemini bu yolculukta oluşmuştu. Bir süre sonra bu yolculuk son bulmuş ve kervan Şam'dan dönmüştü.

Hatice'nin isteği üzere Muhammed'in (s.a.a) maiyet ve hizmetinde bu yolculuğa katılan Meysere, yolculuğun ayrıntılarını, geçmişte hiç olmadığı kadar bir kârla döndüklerini, bu yolculukta Hz. Muhammed'den (s.a.a) gördüğü erdem ve kerametleri Hatice'ye anlattı.²

Meysere Muhammed'in (s.a.a) semavî kişiliğinden ve Kureyş'in en saygın kadını (Hatice) ile evleneceğinden haber veren Yahudi din bilgisinin sözlerini de Hatice'ye aktarmıştı.

Ayrıca Hatice'nin amcası Varaka b. Nevel de, Son Peygamber'in zühdü edeceğini ve Hatice ile evleneceğini geçmiş peygamberlerin sözleri olarak anlatmıştı.³

İşte bütün bunlar, Muhammed'in (s.a.a) sevgisini Hatice'nin kalbine ekmiş ve Muhammed'i (s.a.a), ideal eş olarak seçmesine neden olmuştu.⁴

Fakat bu düşüncesini Muhammed'e (s.a.a) nasıl açabilirdi? Bu, Kureyş'in en saygın kadını olan Hatice için kolay bir şey değildi.

Hatice'nin Evlilik Teklifi

Hatice, çok yakın arkadaşı ve sırlarının mahremi olan Nefise'den bu konuda Muhammed (s.a.a) ile görüşmesini istedi. Nefise, Muhammed'in (s.a.a) yanına gidip: "Niçin evlenmiyorsun?" dedi.

Muhammed (s.a.a): "*Hayat şartları ve geçim durumum buna müsaade etmiyor.*" diye karşılık verdi. Nefise: "Bu sorun halledilecek olsa, soylu

---

1- Sire-i İbn Hişam, c.1, s.188 (1. baskı 1375 h.k). Bu, Hz. Muhammed'i (s.a.a) çocukluğunda mülakat eden Bahira değil, başka bir rahiptir.

2- el-Kâmil-u Fi't-Tarih, İbn Esir, c.2, s.39, 1375 Beyrut basımı

3- Biharul-Envar, c.16, s.20-21

4- Biharul-Envar, c.16, s.20-21

bir aileden gelen cemal, servet ve üstünlük sahibi bir kadın da bulunacak olsa, onunla evlenir misin?" diye sordu. Muhammed (s.a.a): "*Bu bahsettiğin kadın kimdir?*" deyince, Nefise: "Hatice." diye karşılık verdi. Muhammed (s.a.a): "Bu nasıl olur? Kureyş'in büyüklerinin ve zenginlerinin evlenme teklifini geri çeviren biri benimle evlenir mi hiç?" dedi. Nefise: "Neden olmasın ki?! Ben bunu hallederim." dedi.¹

Muhammed (s.a.a), Hatice'nin de evlenme isteğinden emin olunca, konuyu amcalarıyla paylaştı. Bu kutlu haberi duyan amcaları çok sevindiler. Hatice'nin evine gidip amaçlarını ilettiler ve nitekim evlilik merasimini özel bir şekilde gerçekleştirdiler.²

Muhammed (s.a.a) en güzel evlilik dönemini, yani ömrünün takriben yirmi beş yılını, kendisi için iyi bir eş ve aynı zamanda da en büyük yar-ü yaveri olan Hatice ile geçirdi.³

Hatice, Muhammed'e (s.a.a) iman eden ilk kadın olmakla birlikte, bütün servetini de İslâm dinini yaymak için onun emrine sundu.⁴

Muhammed (s.a.a) bu evlilikten, Kasım ve Tahir (çocukluk döneminde Mekke'de öldüler) adında iki erkek çocuk ve Rukiye, Zeyneb, Ümm-ü Külsüm ve Fatıma (a.s) adında dört kız çocuk sahibi oldu.⁵

Hatice, Muhammed (s.a.a) ve getirmiş olduğu din için yaptığı fedakârlık ve özverisinden dolayı hayatı boyunca eşinin derin sevgisine muhatap oldu ve hatta ölümünden sonra bile Peygamberimiz (s.a.a) onu hatırladıkça, çok üzülüyor⁶ ve ayrılığından dolayı da gözyaşı döküyordu. Her halükârda 65 yaşındayken; bisetin onuncu yılında Hatice'nin hayat güneşi battı⁷ ve Muhammed'in (s.a.a) evi sonsuza dek Hatice'nin nurundan mahrum kaldı.

1- Sire-i Halebiyye, c.1, s.152; A'yanü's-Şia, c.2, s.8

2- Biharu'l-Envar, c.16, s.56-73

3- Biharu'l-Envar, c.16, s.7-10-11; İlamu'l-Vera, s.146

4- Biharu'l-Envar, c.16, s.10-71; A'yanü's-Şia, c.2, s.8

5- Biharu'l-Envar, c.16, s.3; İlamu'l-Vera, s.146; A'yanü's-Şia, c.2, s.18

6- Biharu'l-Envar, c.16, s.8.

7- Biharu'l-Envar, c.16, s.13.

HZ. MUHAMMED'İN EVLİLİKLERİNİN FELSEFESİ

Müslüman olsun, Hıristiyan olsun, tarafsız araştırmacı ve tarihçiler şöyle yazmaktadırlar:

Allah Resulü'nün (s.a.a) evliliklerinin şehvet amaçlı olmadığı apaçık ortadadır. Eğer Muhammed (s.a.a) şehvet amaçlı evlenmiş olsaydı, gençlerin heyecan ve coşku döneminden ibaret olan ve genç bir eşten başka bir şey düşünmedikleri yirmi beş yaşında, gençliğini önceki kocalarının evinde yitiren kırk yaşındaki Hatice ile evlenmezdi.

Güzel Arap kız ve kadınları, Muhammed (s.a.a) ile evlenme onuruna ulaşmak istedikleri hâlde, o Hazret takriben yirmi beş yıl¹ olanca sefa ve samimiyetini Hatice ile paylaştı ve başka bir kız veya kadınla da evlenmedi. Kuşkusuz, eğer Hz. Peygamber (s.a.a) şehvet düşkününü olsaydı, bu uzun süre boyunca genç kadınlarla evlenmekten sakınamazdı.

Eleştirenlerin Rezil Oluşu

Eğer eleştirmenler: "Gençliğini dul ve yaşlı bir kadınla geçirerek başka bir kadınla evlenmeyen, yaşlılığı ve de İslâm'ın iç ve dış dengelelerini koruyabilme uğraşısı sebebiyle evlenme fırsatı bulamayan Allah Resulü (s.a.a), ne oldu da ömrünün son on yılında birçok evliliklere teşebbüs etti?" diye soracak olurlarsa, onları biraz düşünmeye davet ederiz.

Düşkün, korumasız ve yetim çocukları olan kadınları himaye altına almanın kendisi büyük bir riyazet değil midir? Farklı ahlâk, huy ve yapıya sahip olan kadınlarla bir arada olmak, zevk ve sefa sürmekle nasıl bağdaştırılabilir? Elli yaşın üstünde olan kâmil bir insanın, fertlerin değer ve makamını tanımayan genç bir kadınla yaşaması kolay mıdır?²

1- Murucu'z-Zeheb, c.2, s.287

2- Bununla kastedilen Ayşe'dir.

Eleştirmenlerin bu sorulara verebilecek cevapları yoktur. İtiraf etmeleri ki, Hz. Muhammed (s.a.a) şehvet düşkününü biri değildi. İnat ve zulümle onu şehvet düşkününü diye suçluyorlar. Bu ne büyük bir haksızlık ve ne büyük insafsızlıktır!

John Diwen Purt şöyle diyor:

Çok evliliklerin normal bir şey kabul edildiği bir ülkede yaşayan şehvet düşkününü bir insanın, yirmi beş yıl boyunca bir kadınla yetinmesi nasıl mümkün olur?!¹

Allah Resulü'nün Eşlerinin Sayısı

Hz. Peygamber (s.a.a), Hatice'den sonra Sûde, Ayşe, Gaziyeye, Hafsa, Ümm-ü Habibe, Ümm-ü Seleme, Cehş kızı Zeyneb, Hüzeyme kızı Zeyneb, Meymune, Cüveyriye ve Safiye ile evlendi.²

Resulullah'ın (s.a.a) birçok kez evlilik yapmasını gerektiren konum ve koşullar hakkında kısa bir araştırma yapalım. Allah Resulü'nün (s.a.a) evliliklerinin birkaç amaçlı olduğu söylenebilir:

1- Rahat ve izzetli bir yaşam sahibi olduktan sonra aile reisini kaybetmekle iman ve haysiyeti tehlikeye düşen kadınların onurlarını ve öksüz çocuklarını korumak için yapılan evlilik.

Bu durumda olan kadınlar, genellikle kabileleri tarafından alınıyor, inkârcılığa ve dinden çıkmaya mecbur ediliyorlardı. Sûde bunun örneğidir. O, eşiyile birlikte Habeşistan'a hicret ettikten sonra kocası ölmüş ve kimsesiz kalmıştı. Allah Resulü (s.a.a), eşi Hatice'nin ölümünden bir süre sonra onunla evlendi.³

Bunun bir diğer örneği Hüzeyme'nin kızı Zeyneb'dir. Dertlilerin dert ortağı ve cömert bir kadın olan ve de "Düşkünler Anası" lakabıyla tanınan Zeyneb, eşinin ölümünden sonra bir yandan kimsesiz kalırken, öte yandan da yoksulluğun pençesine düşmüştü. Bunun üzerine de Allah Resulü (s.a.a), Zeyneb'in onur ve haysiyetini korumak için onunla evlilik yapmış ve Hz. Peygamber (s.a.a) hayatta iken de Zeyneb vefat etmişti.⁴

1- Ozr-i Taksir Be Pişgah-ı Muhammed ve Kur'ân, s.35

2- Biharul-Envar, c.22, s.200-204

3- Muhammed'in (s.a.a) Hayatı, Dr. Heykel, s.319

4- Biharul-Envar, c.22, s.203; Muhammed'in (s.a.a) Hayatı, Dr. Heykel, s.320

Bu bölüm altında değerlendirilir bir diğer örnek de Ümm-ü Seleme'dir. O yaşlı ve imanlı bir kadındı; bakıma ve korunmaya muhtaç yetim çocukları vardı ve bu nedenle Peygamberimiz (s.a.a) onunla evlenmişti.¹

2- Kanun koyuculuk ve de cahiliyet döneminin yanlış geleneklerini yıkmak açısından yapılan evlilik.

Cahş kızı Zeyneb, Resulullah'ın (s.a.a) halası kızıydı. O, Resulullah'ın (s.a.a) oğulluğu Hârise oğlu Zeyd ile evlenmişti. Zeyneb, Kureyş'in büyüğü Abdulmuttalib'in torunlarından; Zeyd ise Resulullah (s.a.a) vesilesiyle azat edilen bir köle idi.

Peygamber efendimizin (s.a.a) emriyle gerçekleşen bu evliliğin kendisi, yanlış ve hiçbir değer ifade etmeyen sınıfsal imtiyazın, İslâm dini tarafından lağvedilmesinin bir örneğidir.

Zeyneb, sahip olduğu konum ve kimlik hasebiyle Zeyd'in karşısında ululanıyor ve böylece de yaşamı çekilmez hâle getiriyordu. Hz. Peygamber (s.a.a) her ne kadar nasihat ettiyse de, onlar bundan etkilenmediler. Zeyneb'e olan isteğini kaybeden Zeyd sonunda onu boşadı.²

Zeyneb'in boşanmasından sonra Hz. Peygamber (s.a.a), cahiliyet dönemi insanları arasında yaygın olan bir geleneği (oğulluğu gerçek oğul sayıp ondan boşanan eşiyile evlenmemek) ortadan kaldırmak için Allah'ın emri gereği onunla evlendi.³

3- Esir ve köleleri özgürlüklerine kavuşturmak için yapılan evlilik.

Mustalik Oğulları büyük bir kabileydi. Bunlar, İslâm ordusuyla savaşa girmiş ve yenilip esir düşmüşlerdi. Hz. Peygamber (s.a.a), Mustalik Oğulları kabilesinin reisi olan Hâris'in kızı Cüveyriye ile evlendi. Müslümanlar, ellerindeki esirlerin Hz. Peygamber (s.a.a) ile yakınlık kazandığını görünce, onların çoğunu azat ettiler. İbn Hişam'ın deyiimiyle, bu evliliğin bereketiyle Mustalik Oğulları'ndan yüz aile azat edildi.⁴

4- Büyük Arap kabileleriyle akrabalık bağı oluşturarak onların muhalefetlerini önlemek ve iç siyaseti korumak için yapılan evlilikler.

Hz. Peygamber'in (s.a.a) Ayşe, Hafsa, Ümm-ü Habibe, Safiye ve Meymune ile evliliği bu çizgi doğrultusunda gerçekleşmiştir.

1- Muhammed'in (s.a.a) Hayatı, Dr. Heykel, s.321

2- Biharu'l-Envar, c.22, s.214-218

3- Ahzâb Suresi, 37

4- Sire-i İbn Hişam, c.3, s.295

Ümm-ü Habibe, Peygamber (s.a.a) ailesinin amansız düşmanı olan Ebu Süfyan'ın kızıdır. Ümm-ü Habibe'nin kocası Habeşistan'a hicret ettikten sonra İslâm dininden dönerek Hıristiyan olmuş ve ölmüştü. Ümm-ü Habibe büyük bir ıstırap ve üzüntü içerisindeydi. Çünkü o Müslüman'dı, babası Ebu Süfyan ise Peygamber'in (s.a.a) bir numaralı düşmanıydı. Bu yüzden de ona sığınamıyordu. Bu sebeple kimsesiz ve mahrum kalmıştı.

Hz. Peygamber (s.a.a) hem Ümeyye Oğulları'nın kalbini kazanmak, hem de Ümm-ü Habibe'yi kimsesiz ortada bırakmamak için onunla evlendi.¹

Safiye, Nezir Oğulları kabilesinin reisi Cübeyle İbn Ahtab'ın kızıdır. Yahudi esirler, Müslümanlar arasında taksim edildikten sonra Hz. Peygamber (s.a.a), onun haysiyetini korumak için onunla evlendi ve böylece de İsrail Oğulları'nın en büyük kabilelerinden biri ile akrabalık bağı oluşturdu.²

Meymune, büyük kabilelerden biri olan Mahzum Oğulları'na mensuptu ve Resulullah (s.a.a) Hicret'in yedinci yılında onunla evlenmişti.³

Hz. Peygamber (s.a.a) Aişe dışındaki eşleriyle evlendiği zaman onlar dul ve çoğu da gençlik ve tazelik dönemlerini geride bırakmıştı. Bunun kendisi, Hz. Peygamber'in (s.a.a) yaptığı evliliklerin, İslâm dininin kutsal maslahat ve hedefleri doğrultusunda gerçekleştiğini kanıtlayan en büyük delildir. Şehvet düşkünlüğü ve benzeri iftiralar, Peygamber'in (s.a.a) yüce kişiliği ile asla bağdaşır şeyler değildir.

1- el-İsabe ve'l-İstiab, s.305; Mevsuat-u Âli'n-Nebi, s.369-374; Sire-i İbn Hişam, c.1, s.223; İlamu'l-Vera, s.141

2- Mevsuat-u Âli'n-Nebi, s.345; İlamu'l-Vera, s.142

3- Biharul-Envar, c.22, s.203; Sire-i İbn Hişam, c.1, s.372; Mevsuat-u Âli'n-Nebi, s.404

HZ. MUHAMMED'İN PEYGAMBERLİK ÖNCESİ KİŞİLİĞİ

Muhakat¹ Aslı

Psikologlar şuna inanmaktadır: Çevre, bireylerin kişilik ve düşünce tarzının altyapısını oluşturur. "Aynılık ve birliktelik" ilkesi de onları, toplumun düşünce ve davranışları çizgisinde hareket ettirir.²

Bazı psikologlar, bu alanda aşırı giderek bahsi geçen görüşün "tümel ve her yönlü" bir yasa olduğu sanısına kapılmış, istisnasız olarak bütün sosyal olguları bu yasa çerçevesinde değerlendirmeye almış ve analiz etmiş iseler de, "toplum" etkeninin, bireylerin ruhiyesi/ruh yapısı ve kişiliği üzerinde inkâr edilemez etkisi olduğu kesindir.

Buna binaen, takva ve erdem ortamı, çocukları takvalı ve disiplinli eğitir; bozuk ve sapık toplum ise genellikle bireyleri fesat ve sapıklık uçurumuna sürükler. O hâlde yolunu, toplumun hastalıklı ve uçurumla son bulan yolundan ayıran insanlar, normal ötesi insanlardır.

İslâm'ın Doğuşu Öncesinde Arabistan Ortamı

Arabistan başta olmak üzere dünya keşmekeş ve cehalet denizinde boğulmuştu ve Arap yığını fesat ve hurafe ateşinde yanmaktaydı. Kara cehalet bulutları, Arapların yaşam ufkunu karartmış ve onları kara günde kendi başlarına bırakmıştı; nice mallar yağmalanıyor ve nice kanlar haksız yere dökülüyordu. Tapmış oldukları cansız putlar ise, yaşanan rezalet düzeyini daha iyi kanıtlamaktaydı.³

Sınıfsal ayrılık, farklılık ve çatışmalar en kötü hâliyle hüküm sürmekteydi. Toplumlarda mevcut olmayan tek şey, kanun ve adaletti. Merha-

---

1- Bir kimseyi taklit etmek, müşabehe etmek

2- Rehberen-i Bozorg ve Mesuliyetha-yi Bozorgter, c.2, s.37

3- Uygarlık Tarihi, Will Dourant, Dördüncü kitap, Farsça çev: Ebu'l-Kasım Pa-yende, c.11, s.1-10; ed-Dürretü'l-Beyza Fî Şerhi Hutbeti Fatimeti'z-Zehra, s.27-54

met duygusundan yoksun zenginler, emekçi ve zahmet çeken sınıfı sömürüyorlardı; başkalarının emeğine, öksüz çocukların ve dul kadınların perişan hâline aldırılmadan altın-gümüş biriktiriyorlardı ve bunlar yetmezmiş gibi bir de büyüklük taslıyorlardı.

Alışveriş ve ticarete, çaresiz bir kocanın borcu karşılığında karısını sorumlu tutacak ve çaresiz bir kadının borcuna karşılık da kocasını alıkoyacak kadar gaddarca ve bir o kadar da yanlış bir yol tutturmuş gidiyorlardı.¹ İlim tahsil etmeleri ve olgunluk kazanmaları gerekirken, atalarıyla ve sayılarının çokluğu ile övünür dururlardı ve hatta bazen kendi sayılarının çok olduğunu karşı kabileyeye kanıtlamak için mezarlığa gider ve orada yatan ölülerini de kendi sayılarına ilave ederlerdi.² Şehvetperestlikler, şarap içmeler ve kan dökmeler, günlük ve normalleşmiş işlerdendi.³ Meşhur Arap şairi İmreü'l-Kays, amcası kızını Anize ile arasında geçen şeytanî aşkı ve çılgınlığı, olanca arsızlıkla şiirlerinde şerh ederdi.⁴ Bundan daha kötüsü ise bu şiirler, en yüce edebiyat eserleri olarak Kâbe'nin duvarına asılırdı.

Bunlar, karanlık ufkundan İslâm nuru parlayan bir toplumun genel yapısının, ahlâkî durumunun ve davranış biçiminin dış görüntüsünden ibaretti. Böyle bir toplumun gidişatını beğenmeyen, bu gidişat karşısında üzülen ve hatta ona karşı koyan bir insanın, yüce ve semavî kişilik sahibi olduğu ortadadır.

Halklara önderlik etmeye ve onları karanlıklardan kurtarmaya layık olan da, böyle bir kişiliğe sahip şahıs olabilirdi ancak.

İnsanların putlara yöneldikleri bir toplumda, okuma yazmayı kimseyden öğrenmemiş⁵ olan Muhammed (s.a.a) Hira dağına yöneliyordu; evrenin yaratıcısının kudret ve azameti karşısında yere kapanıyor ve O'na kulluk sunuyordu.⁶

Muhammed (s.a.a), Allah'ın inayetleri sayesinde daha ilk günlerde yolunu belirledi; hiçbir surette şek ve şüpheye kapılmadan kavminin yaşam tarzını, yol-yordamını kınadı ve o yanlış geleneklerin aksi yönünde

1- Dâiretü'l-Maarif, Ferid Vecdi, c.6, s.250

2- Mecmau'l-Beyan, c.10, s.534

3- el-Asru'l-Cahilî, Dr. Sevfî Zeyf, Mısır, 5. baskı, s.70

4- Şerhü'l-Muallakati's-Sab', ez-Zuzenî, s.3

5- Ankebût Suresi, 48

6- Biharü'l-Envar, c.18, s.280

rü'l-Esved'i yerine koymak ve bu şerefi sahiplenmek istiyordu. Gittikçe anlaşmazlık büyüdü ve kabileler ayrılarak savaş hazırlığına başladılar.

Abdü'd-Dar Oğulları büyük bir tabağı kanla doldurup ellerini de içine daldırdılar ve böylece birbirleriyle ölüm yemini etmiş oldular.

Vahşete gebe olan bu anlaşmazlık dört veya beş gün sürdü. Sonunda Kureyş'in en yaşlısı olan Ebu Ümeyye şu öneride bulundu:

Mescidin kapısından girecek olan ilk şahsı bu konuda hakem seçmenizi ve bu sorunun çözümü için onun görüşüne uymanızı öneriyorum.

Kureyş bu öneriyi kabul etti ve herkes mescidin kapısından girecek ilk kişiyi beklemeye koyuldu. Birden Hz. Peygamber (s.a.a) mescidin kapısından içeri girince, herkes "Bu Emin'dir, bu Muhammed'dir ve biz de onun hükmüne razıyız." dediler.

Olup bitenlerden habersiz olan Hz. Muhammed'e (s.a.a) olay anlatıldı ve o da bir elbise getirmelerini istedi. Muhammed'in (s.a.a) ne yapmak istediğini kestiremeyen Kureyş hiç düşünmeden bir elbise getirdi. Peygamber (s.a.a), getirilen elbiseyi yere serdikten sonra Hacerü'l-Esved'i kaldırıp elbisenin üzerine koydu ve şöyle buyurdu:

Her kabile bu elbisenin bir tarafını tutarak bu şerefe ortak olsun.

Kureyş kabileleri, Hacerü'l-Esved'i taşıdı ve konulması gereken yere kadar kaldırdılar. Bir başkasının bırakması durumunda çekişme ve anlaşmazlık sebebi olacağından dolayı bizzat Muhammed'in (s.a.a) kendisi Hacerü'l-Esved'i alıp yerine koydu ve bu uygulamasıyla da anlaşmazlığı tümüyle gidermiş oldu.¹

Bu olay, bir yandan Muhammed'in (s.a.a) sosyal kişiliğinin yüceliğini gösterirken, öte yandan da vahşete gebe bir anlaşmazlığın, savaş yapılmadan ve kan dökülmeden çözümlenmesine sebep olan güzel tedbirini ve doğru düşüncesini ortaya koymaktadır.

Hz. Muhammed'in (s.a.a) peygamberlik ve kutsal semavî inkılâp bayraktarlığı makamına layık olduğu, bu olaydan da anlaşılmaktadır.

1- Sire-i İbn Hişam, Hicrî 1375 basımı, c.1, s.192-197; Biharu'l-Envar, c.15, s.337-

VAHYİN BAŞLANGICI

Hız. Muhammed'in Evrensel Risaleti

Buraya kadar Hz. Muhammed'in (s.a.a) hayat defterinden bazı sayfalara göz atmış ve inişli çıkışlı yaşamından bir nebze de olsa okumuş olduk. Şimdi ise, o Hazret'in hayatının en hassas bölümlerinden birini okuyacağız.

Muhammed (s.a.a), uygarlık ve insanlık eserlerinden bir iz taşımayan sahipsiz ve kayıtsız bir toplumda kırk yıldır yaşıyordu ve bütün bunlar, o Hazret'in latif ruhunu incitmekteydi.

Muhammed (s.a.a), bulunduğu toplumda cahilliğin karanlığından başka bir şey görmüyordu. Kâbe'ye gidiyordu ve orada, Allah'a kulluk etmesi gereken insanların puta taptıklarını görüyordu. Kâbe'den ayrılıp insanların arasına dönüyordu ve orada da gördüklerinden üzüntü duyuyordu.

Kavminin iğrenç düşünce ve geleneklerini görmekle üzülmüyordu, zahmet çeken ve yoksul kesimin perişan durumu karşısında acı çekiyordu. Kadınların en aşağı sosyal konumlara düşürülmüş olmasından, kumar ve şarabın yaygın hâle getirilmiş olmasından, adam öldürme ve cinayetin önemsenmeyişinden son derece acı duyuyordu.

Ticaret ederken ve insanlarla muaşerette bulunurken de insanların ahlâkî çelişkilerini görmek onun latif ruhunu incitiyordu. Ruhunun acı duymayacağı bir yere giderek dinlenmek ve ibadet etmek zorunda hissediyordu kendini. Bu amaçla Hira dağına gider, Allah'ın rahmet izlerini ve evrenin olgularını seyre koyulurdu.¹

Muhammed (s.a.a) kırk yaşındaydı ve gök kaynaklı evrensel misyonunu ifa etmek için de hazırdu.²

1- Biharu'l-Envar, c.18, s.206

2- Menakıb, c.1, s.40

Bir gün Hira dağındaydı ki, vahiy meleği Cebrail göründü ve "Oku!" dedi. Muhammed (s.a.a) "*Neyi okuyayım?*" dedi ve değişik bir hâle daldı. Tekrar aynı sesi daha net ve açık olarak duydu: "Oku, ey Muhammed!" Vahiy elçisi Cebrail, üçüncü defasında şöyle seslendi:¹

Yaratan Rabbinin adıyla oku. O, insanı kan pıhtısından yarattı. Oku, Rabbin en büyük kerem sahibidir. O ki yazmayı öğretti. İnsana bilmediğini öğretti.²

Muhammed (s.a.a) yüce bir âlemle, meleklerle, Cebrail'le... iletişim kurduğundan dolayı bütün vücudu, vasfı kabil olmayan bir heyecan ve coşku ile dolup taşmıyordu. Onun ruhu yüce, kutsal, samimî ve ebedî bir aşına dayanağı bulmuştu. Peygamberlik gücünü kendinde görmedeydi ve benliğinde panik ve tedirginliğe yer yoktu; bütün vücudu huzur ve özgüvenle doluydu.

İndiği çağın ve onu takip eden asırların en büyük edebiyatçıları dize getiren Kur'ân'ın güzel ve gizemli cümle yapı ve kalıpları, Hz. Peygamber'in (s.a.a) direkt olarak yaratılışın kaynağı ile irtibatla olduğunu kanıtlamaktadır.

Kuşkusuz bu kelime ve cümleler, Kur'ân dışındaki hiçbir kitapta mevcut değildir ve bu da, Peygamber'in (s.a.a) başka bir kitaptan öğrenme ve alıntı etme olasılığını ortadan kaldırmaktadır.

Kur'ân-ı Kerim, Tevrat ve İncil'in mütalaasıyla elde edilmiş bir kitap olsaydı, Kur'ân'ın ayetlerine denk ayetler getirmek ve onunla mücadele etmek isteyen insanlar, ellerinde mevcut olan Tevrat ve İncil'e müracaat eder ve zahmete düşmeden de hedeflerine ulaşırlardı.

İlim ve bilimden uzak, bilimsel bir kitaptan yoksun bir toplumda ve cehalet ortamında yaşayan ve üstelik okuma-yazma öğrenmemiş olan bir insanın, değerli öğreti ve gerçeklerle dolu evrensel bir kitap yazmış olmasına hangi akıllı inanır? Ömrü boyunca okula gitmemiş ve öğretmen yüzü görmemiş bir insanın geçmişten ve gelecekte haber vermiş olması nasıl düşünülebilir? Gerçek şu ki, bahsi edilen insanın getirmiş olduğu evrensel kitap, vahyin ve gayb âlemiyle irtibatın ürünüdür ancak.

1- Kamulu't-Tevarih'den alıntı, c.2, s.48; Tarih-i Taberî, c.3, s.1148

2- Alak Suresi, 1-5. Büyük tefsir âlimlerinin bildirdiğine göre Hz. Peygamber'e (s.a.a) inen ilk suredir.

Vahiy Nedir?

Evrenin yaratıcısı Allah ile peygamberler arasında bir irtibatın varlığı; peygamberlerin bu irtibat yoluyla hakikatleri direkt olarak âlemin kaynağından aldıkları ve bu irtibatın tarafı olarak seçilmelerinin sebebi, hiç kuşkusuz peygamberlerin nefislerinin kâmil ve ruhlarının güçlü olmasıdır.

Bu irtibatın kesilmesi durumunda, peygamberler hiçbir şeye sahip olamayacaklardır. Onların bütün makamları, âlemin kaynağıyla irtibat yeterliliğine sahip oluşları sayesinde. İşte bundan ötürü de söyledikleri hiçbir şeyde gizlilik ve muğlâklık yoktu. Söylediklerinin ne olduğunu ve nereden geldiğini tam anlamıyla biliyorlardı. Bu, riyazet veya diğer etkenlerle elde edilebilecek, ancak ulaşılan şeylerin nereden geldiği bilinemeyecek "keşif, bulgu" ile taban tabana zıttır. Bu bulgular her zaman zan ve kuruntu üzerine kurulu olmakla birlikte, bazen gerçeğe aykırı da olabilmektedir; bu durumda başkaları açısından hiçbir itibarı olmayacaktır. Peygamberlerin bu zümreye olan üstünlüğü, açıklamaya gerek kalmayacak kadar açık ve nettir. Çünkü peygamberlerin söyledikleri ve gördükleri her şey hakikatin özüdür ve hatta örnek olarak gösterilebilecek bir ipham noktası bile söz konusu değildir.

Bir kez daha yinelemekte yarar vardır: Vahiy, Allah ile elçileri arasında olan bir irtibattır ve bu irtibat, bazen vahiy ulaştırmakla görevli Cebrail aracılığıyla ve bazen de aracısız olarak gerçekleşir.

Vahiy ve Günümüz Bilimi

Bilimsel bulguların ortaya çıkması ve bu alanda ilerlemelerin kaydedilmesi, hanif İslâm dininin konum ve önemine gölge etmemekle kalmadı ve hatta İslâm'ın temelini hem doğruladı, hem de güçlendirdi.

Radarların, telsizlerin ve iletişim araçlarının icadı; vahyin, tabiat ve yaratılış sırlarıyla hiçbir çelişki ve çatışması olmadığını kanıtlamış oldu. Şöyle ki: Bu tür iletişim sınırlarını insanın yetkisine veren Allah, bu buluşlar türünden olmasa da, kendisi ile peygamberleri arasında özel bir irtibat sağlamıştır.

İlim ve tarih şu gerçeğe tanıklık etmektedir ki, Hz. Peygamber (s.a.a) Allah tarafından seçilmiş ve insanı hidayet etmek, aydınlatarak fesat ve cehaletin korkunç kuyularından kurtarmakla görevlendirilmiştir. Hz. Pey-

gamber (s.a.a) getirmiş olduğu yüce düşünceleri ve uygar programları vahiy kanalıyla almıştır.

İslâm dünyası, getirmiş olduğu semavî dinle o günün dünyasına mutluluk ve canlılık vermekle birlikte, on dört asırlık zaman duvarını aşmış günümüz uygar dünyasının da kılavuzu olan büyük önderi Hz. Muhammed (s.a.a) ile iftihar etmektedir.

Günümüz bilgeleri, o Hazret'in kanun ve emirlerinin yücelik ve derinliğini her geçen gün daha iyi anlamaktadırlar. Ayrıca şuna da vurgu yapmak gerekir ki, toplumlar ve milletler, ancak o Hazret'in açıklamış olduğu yol ile gerçek mutluluklarına kavuşabilirler.

Peygamberlik Delilleri ve Hz. Muhammed'in (s.a.a) Peygamberliği

Aziz Peygamberimiz mektebe gitmemişti ve okuma ve yazmayı da kimsenin yanında öğrenmemişti. Bununla birlikte gayb âlemi ile irtibatına tekit eden birçok mucize getirmiştir ki, bunların içinde en önemlisi semavî kitap Kur'ân ve ebedî İslâm dinidir.

Kur'ân; fesahat, belâgat, üslûp, beyan, gaybî haberler, hidayet etme, terbiye etme, gelecekte haber verme ve insanî ilimleri kapsama gibi değişik yönlerden fevkalade ve ayrıcalıklı olduğu aşikâr olan bir kitaptır. Kur'ân'ı araştıran herkes, onun semavî bir kitap olduğunu ve insanın her ne kadar ders okumuş olursa olsun, onun gibi bir kitap yazamayacağını rahatlıkla görecektir.

Hz. Peygamber, Kur'ân'ı ve diğer mucizeleri kendi peygamberliğinin delili olarak ortaya koyuyor ve halktan eğer yapabilirlerse onunla mücadele edip bir benzerini getirmelerini istiyordu. Ancak hiç kimse Kur'ân'ın bir benzerini getiremedi. İnkârcılar Kur'ân ile mücadelede aciz düşmüşlerdi. Bundan dolayı o yüce insanın peygamberliği herkes için ispat edilmiş oldu. Kur'ân bu konuya şöyle değinmektedir:

(Ey Muhammed!) De ki: Yemin olsun, eğer insanlar ve cinler bu Kur'ân'ın benzerini getirmek üzere toplansalar ve birbirlerine yardımcı olsalar bile, yine onun bir benzerini meydana getiremeyeceklerdir.¹

Ayrıca Hûd Suresi'nin 15. ayetinde açıkça meydan okuyarak, inkârcıların Kur'ân surelerine benzer sadece 10 sure getirmelerini istiyor. İnkârcılar 10 sure getirmekten de aciz kalınca Bakara Suresi'nin 23. ayetinde şöyle buyuruyor:

Eğer kulumuz Muhammed'e indirdiğimiz Kur'ân'ın doğruluğundan şüpheli iseniz, haydi onunkilere benzer bir sure ortaya getirin ve davanızda sadık iseniz, bu hususta Allah'ın dışındaki şahitlerinizi yardıma çağırın.¹

Tarihin yaptığı şahitliğe göre, edebiyat, fesahat, belâgat dallarında kendilerini ispatlamış binlerce âlimin var olmasına rağmen, herkes Kur'ân'ın bir benzerini getirmede aciz kalmıştır. Hz. Peygamber'in (s.a.a) her asırda nübüvvetini ve hak üzere olduğunu ispatlayan bu meydan okuma hâlâ geçerlidir.

1- Bakara Suresi, 23

HZ. MUHAMMED'İN TEBLİĞ YÖNTEMİ

Muhammed (s.a.a) Hira dağından inip eve yöneldiğinde, kendini bir başka âlemde görüyordu. Çünkü dağa çıkmadan önce peygamber değildi, şimdi ise peygamberliğe seçilmişti.

Hıristiyan rahip Bahira'nın ve diğerlerinin müjdelediği şeyi şimdi görüyordu, ne kadar büyük ve önemli bir görevi yüklendiğini biliyor ve bunun hakkında düşünüyordu. Eğer bir korku ve tedirginliği var idiyse de bu, peygamberliğe seçilip seçilmediğini bilmediğinden değil, vazife ve sorumluluğunun öneminden kaynaklanıyordu.

Çünkü Bahira gibi şahısların (dinî kaynaklara dayanarak) o Hazret'in peygamberliğini müjdelemeleri ve gelecekte haberler vermeleri ve bizzat Hz. Muhammed'in (s.a.a) kendisinin Cebrail'i görmesi ve Cebrail tarafından: "Sen Allah'ın resulüsün!"¹ sözüyle müjdelenmesi, o Hazret'in peygamberliğini tam anlamıyla kanıtlayan delillerdir.

Ayrıca kulları hidayet etmekle görevlendirilen her peygamber, insanları ıslah etme ve tekâmüllerini sağlama yönünde sarsılmaz bir azimle çalışabilmesi için yüce Allah katından açık kanıtlar ve güçlü delillerle peygamberliğine inandırılır.

Buna binaen: "Muhammed (s.a.a), Hatice ile görüşünceye kadar peygamberlikle görevini yüklediğini bilmiyordu, Hatice onu peygamber olduğuna inandırdı."² demek, çok yersiz ve aynı zamanda araştırmadan yoksun bir sözdür.

Hatice Hz. Muhammed'i Beklerken

Hz. Muhammed (s.a.a) peygamberlikle görevlendirildiği gün eve geç geldi. O güne kadar böyle bir durumla karşılaşmayan Hatice üzgün ve

---

1- Sire-i İbn Hişam, c.1, s.237

2- Muhammed'in (s.a.a) Hayatı, Muhammed Hüseyin Heykel, s.134

tedirgindi. Ansızın Hz. Muhammed (s.a.a) yüzü değişmiş bir hâlde eve girdi. Hatice'nin, bu geç gelişin nedenini sorması üzerine Hz. Muhammed (s.a.a) karşılaştığı olayı anlattı. Aslında Hatice uzun zamandır bunu bekliyordu. Çünkü hem kölesi Meysere'den, Şam yolculuğunda karşılaştığı Nasranî rahibin Muhammed (s.a.a) hakkındaki "Bu, insanların peygamberidir."¹ sözünü duymuştu, hem de diğer Nasranî ve Yahudi din bilginlerinin, Muhammed'in (s.a.a) peygamberliği ve büyük bir makam sahibi olacağı müjdesini duymuştu. Bu yüzden Hatice kalkıp bazı gerekli gördüğü soruları sorduktan sonra bilgili ve Hıristiyan zümreden olan Varaka b. Nevfel ile görüşüp durumu ona izah etti.

Varaka b. Nevfel: "Andolsun Allah'a ki, Musa'ya (a.s) inen Namus-u Ekber Cebrail, ona inmiştir ve kuşkusuz ki o, bu ümmetin peygamberi olacaktır."² dedi ve Hatice'nin daha iyi anlayabilmesi için ona, melek ve vahyin iniş nişanesini öğretti.³

Hatice eve dönüp kısa bir araştırmadan sonra Muhammed'in (s.a.a) peygamberliğini kabul etti ve iman getirdiğini duyurdu. Böylece de ilk iman eden kadın olma iftiharına sahip oldu.

Hz. Ali, İman Eden İlk Erkek

Arabistan'da büyük bir kıtlık başlamıştı ve Ebu Talib de maddî açıdan sarsılmıştı. Hz. Muhammed (s.a.a), Ebu Talib'e yardımcı olmak amacıyla Ali'yi (a.s) kendi evine götürdü⁴ ve şefkatli bir baba gibi eğitmeye başladı. Hz. Muhammed'in (s.a.a) evinde yaşayan ve çok güçlü zekâ ve istidat sahibi olan Ali (a.s) can-ı gönülden Hz. Muhammed'e (s.a.a) itaat ediyordu.

Ali (a.s) bu süre zarfında, tam manasıyla Resulullah'ın (s.a.a) hakikatini ve doğruluğunu anlamıştı ve bu yüzden de on yaşında ve tam bir basiretle Hz. Muhammed'in (s.a.a) peygamberliğine iman etti. Böylece de İslâm ve imanın öncülük bayrağını taşımada diğer insanları geçti.⁵

1- İ'lamu'l-Vera, 1390 Hicrî basımı, s.47

2- Sire-i İbn Hişam, c.8, s.238

3- Menakıb, c.1, s.42

4- Sire-i İbn Hişam, c.1, s.246; Biharu'l-Envar, c.18, s.208

5- Sire-i İbn Hişam, c.1, s.245; Biharu'l-Envar, c.18, s.188. el-Gadir, c.3, s.219-241; Tarih-i Taberî, c.3, s.1160

Namazın Farz Kılınışı

Hz. Peygamber'e (s.a.a) ve Müslümanlara farz kılınan ilk şey, tevhit inancı ve bunun hemen akabinde ise namaz olmuştur. İnsan ile Allah arasındaki irtibatın ve Allah'ın sonsuz nimetlerine teşekkürün temelini oluşturan namazın önem ve yüceliği, buradan da açıkça anlaşılmaktadır. İşte bundan ötürüdür ki, dinimizin önderleri ve özellikle de yüce Peygamberimiz (s.a.a) namaz hakkında tavsiyelerde bulunmuş ve şöyle buyurmuştur:

Namaz dinin direğidir.¹

Ve yine buyurmuştur ki:

Namazı hafife alan kimse ahirette bizim şefaatinize ulaşamaz.²

Her halükârda yüce Allah, namazın kılınış şeklini ve şartlarını Ceb-rail aracılığıyla Hz. Muhammed'e (s.a.a) iletmiştir. O da bunları Hatice ve Ali'ye (a.s) öğrettikten sonra "cemaat namazı" olarak adlandırılan toplu namazı ikame etti.³

Üç Yıllık Amelî Tebliğ

Hz. Muhammed (s.a.a) peygamberliğe seçildikten sonra, asırlarca putperestlik ve şirk pisliğine bulaşmış olan ve açık davet için hiçbir hazırlığı olmayan Arabistan toplumunda, gizli davet yöntemini seçti ve üç yıl bunu uyguladı.

Eğer Hz. Muhammed (s.a.a), peygamberlikle görevlendirildiği dönemin başlangıcında alenî davet yöntemini seçecek olsaydı, asıl hedefinden alıkoyacak zorluklarla karşılaşacaktı. Bu yüzden Hz. Peygamber (s.a.a), el çırparak ve ıslık çalarak farklı tanrılara tapan putperestler karşısında tek Allah'a yalvarıyor ve manevî öğretiler ve tek Allah'a hamdüsena mecmuasından ibaret olan namazı kılıyordu.

Hz. Muhammed (s.a.a), amcasının oğlu Ali (a.s) ve değerli eşi Hatice (a.s) ile birlikte Mescidü'l-Haram ve Mina gibi insanların kalabalık olduğu yerlere gidiyor ve müşriklerin gözleri önünde üç kişilik cemaat na-

1- Vesailu's-Şia, 1384 h.k. 2. baskı, c.3, s.16-17

2- Vesailu's-Şia, 1384 h.k. 2. baskı, c.3, s.16-17

3- İlamu'l-Vera, s.37; Camiu Ahadisi's-Şia, c.2, s.31. Namazın farz kılındığı ilk dönemde beş vakit namazların her birinin iki rekât olarak kılındığı bilinmektedir.

mazı kılıyordu. Böylece de tevhit karşıtı inançlarla amelen mücadele ediyordu.¹

O dönemin tüccarlarından olan Afif isminde biri şöyle diyor:

Ticaret yapmak için Abdulmuttalib oğlu Abbas'ın yanına gitmiştim. Bu arada Mescidü'l-Haram'a biri geldi, gökyüzüne ve güneşe baktıktan sonra Kâbe'ye doğru namaza durdu. Kısa bir süre sonra bir kadın geldi ve yanında da bir erkek çocuk vardı. Üçü birden namaza başladılar.

Abbas'a hitapla: "Hakkında hiçbir bilgim olmayan bu din, ne dini-dir?" dedim. Abbas dedi ki:

Bu adam, Abdullah oğlu Muhammed'dir. O, göklerin ve yerin tanrısının Allah olduğuna ve insanlara yol göstermesi için de Allah tarafından görevlendirildiğine inanıyor. Şimdilik şu üç kişiden başka bu dine inanan yoktur. Gördüğün o kadın, Hüveylid kızı Hatice ve o çocuk da Ebu Talib oğlu Ali'dir.²

Hz. Muhammed (s.a.a) bu şekilde devam etti. Gün geçtikçe de Müslümanların sayısı artıyor ve düşmanların istememesine rağmen İslâm yayılıyordu. Böylece artık açık davet ortamı oluşmuş ve Hz. Muhammed (s.a.a) de bunu gerçekleştirmek için görevlendirilmişti.

Akrabaları Davet ve İlk Mucize

Resulullah'ın (s.a.a) amelî tebliği ve Müslümanların sayısının artışı, aleni davetini başlatması için zemin hazırlamış ve yüce Allah, Peygamber'ine, önce yakın akrabalarını davet etmesini emretmişti.³

Önce yakın akrabalarını davet etmesinin iki sebebi vardı: Bir yandan, "Eğer doğru diyorsa, neden önce kendi akrabalarını Allah'ın azabından sakındırmıyor ve tevhit dinine çağırıyor?" bahanesinin önünü tıkamak ve diğer yandan da onlardan gelecek olumlu cevap ve destek ile İslâm dinini daha rahat yayma ortamını hazırlamak.

Hz. Muhammed (s.a.a) Ali'ye (a.s), önce yemek hazırlamasını ve sonra da kırk kişiye yakın akrabaları davet etmesini emretti. Ali (a.s), yemeği hazırladıktan sonra akrabaları davet etti. Bütün akrabalar daveti kabul etmiş ve gelmişti.

1- Tarih-i Taberî, c.3, s.1122

2- Tarih-i Taberî, c.3, s.1162; İlamu'l-Vera, s.38, 1390 basımı

3- "En yakın akrabalarını uyar." (Şuarâ Suresi, 214)

Önceden hazırlanan ve bir kişiyi dahi doyurmaya yetmeyecek yemek geldi. Kırk kişinin tümünün o yemekten yiyip doymasına rağmen, yemekten hiçbir şey eksilmemişti. Davetliler bu durum karşısında hayrete düşmüştü. Ebu Leheb düşünmeksizin ortaya atılıp: "Bu bir büyü ve sihirdir!" dedi. Oysaki büyü'nün, insanı doyuramayacağından gaflet etmişti.

Hz. Muhammed (s.a.a), belki de "mucize" ile "büyü"nün farklı şeyler olduğunu anlamaları için o gün hiçbir şey söylememişi. Çünkü eğer bu, büyü dahi olmuş olsaydı, onlar evden çıktıktan sonra acıklarına gerekecekti.

Bu davetten bir sonuç çıkmayınca, Hz. Peygamber (s.a.a), bir kez daha yarın için onları yemeğe çağırdı ve bu ağırlamada hazırlanan yemek de dünkü gibi az olmasına rağmen onların tümünü doyurdu. Bunun ardından Hz. Muhammed (s.a.a) konuşmasına şöyle başladı:

Ey Abdulmuttalib Oğulları! Sizi uyarmak ve müjdelemek için Allah tarafından seçilmişim. Müslüman olun ve bana uyun ki, sadete eresiniz. Andolsun Allah'a ki, Arap içinde, benim size getirdiğimden daha hayırlı bir şeyi kendi kavmine getiren birini tanımıyorum. Ben size dünya ve ahiretinizi getirmişim. Sizi Allah'a davet etmek için Allah tarafından görevlendirilmişim. Kim bu işte bana yardımcı olmak ister? Aranızdan bunu kabul edecek kişi benim kardeşim, vasim ve halifem olacaktır.

Hz. Peygamber'in (s.a.a) bu davetine, yaşça herkesten küçük olan Ali (a.s) dışında kimse olumlu cevap vermedi. Hz. Ali (a.s) ayağa kalkarak dedi ki:

Ey Allah'ın Peygamberi, ben sana yardımcı olacağım.

Hz. Muhammed (s.a.a), Ali'yi (a.s) yerine oturttu ve davetini bir kez daha tekrarladı.

Yine Ali (a.s) dışında kimse olumlu yanıt vermedi. Bunun üzerine Hz. Muhammed (s.a.a), Ali'ye (a.s) işaretle şöyle buyurdu:

Bu, sizin aranızda benim kardeşim, vasiyim ve halifemdir; onun sözlerini dinleyin ve ona uyun!¹

1- Tarih-i Taberî, c.3, s.1171-1173; Mecmau'l-Beyan tefsiri, c.7, s. 206; Biharu'l-Envar, c.18, s.192; el-Gadir, c.2, s.278. Bu konu, tarihin inkâr edilemez gerçeklerinden olup İslâm tarihçileri ve diğerleri tarafından kabul edilmektedir.

Hz. Peygamber'in (s.a.a) akrabaları arasından bazıları aynı gün iman etmişti.¹ Diğerlerinin iman etmemelerinin nedeni ise, bilgisizlik ve baĒnazlıkları olmuştur. Bütün bunlara rağmen bu yemek daveti, Hz. Peygamber'e (s.a.a) destek ve yardım noktasında etkisiz de değildi.

Bu yemek davetinde, bir kişiyi dahi doyurmayacak yemeĒin kırk kişiyi doyurması kadar dikkat çeken bir diĒer husus da Hz. Peygamber'in (s.a.a), amcası oĒlu Ali'yi (a.s), açıkça kendinden sonraki halife ve ilk imam olarak tanıtmasıdır.

Akrabaları davetle birlikte genel ve aleni davet zemini de oluşturdu. Hz. Peygamber (s.a.a) hiç boş oturmadı, yılmadan yorulmadan davet ve tebliĒini sürdürdü. Böylece o gün itibariyle İslâm bayraĒı dalgalandı ve hakikat yayılmaya başladı.

1- Tarih-i Yakubî, c.2, s.22

HZ. MUHAMMED'İN GENEL DAVETİ

Aleni Davet

Hız. Muhammed'in (s.a.a) peygamberliğe seçilmesinden üç yıl geçmişti. Peygamberimiz (s.a.a), bu zaman zarfında, ahlâkî çöküntüye uğramış ve inanç sapıklığına düşmüş zavallı insanlara muhabbet ve mantıkla yaklaşarak onları kurtarmaya çalışıyor ve gizli olarak da tevhit dine davet ediyordu.¹ Ancak getirmiş olduğu din evrensel olduğu için bütün dünyaya duyurulmalı ve ulaştırılmalıydı. Bu nedenle de aleni davetini başlatıp hedefini duyurmaya ve getirmiş olduğu dini tanıtmaya girişti.

Hız. Muhammed'in Safa Dağındaki Konuşması

Peygamberimiz (s.a.a) Allah'ın emri doğrultusunda, getirdiği dini yaymak ve bütün Arap kabilelerine duyurmak amacıyla davetini genelleştirmeye, alenileştirmeye ve dininin hakikatini halk kitlelerine açıklamaya karar vermişti.

Bu kararın ardından Safa dağına doğru ilerledi ve dağın yüksek bir noktasına çıktuktan sonra yüksek bir sesle kalabalığa şöyle seslendi: *"Ya sabahah!"*²

Hız. Muhammed'in (s.a.a) sesi Safa dağında yankılandı ve bir anda insanların dikkatini çekti. Farklı kabilelere mensup insanların oluşturduğu kalabalık ona doğru koşuştular. Hız. Muhammed'in (s.a.a) sözlerini duymak için dağın eteğinde toplanıp pürdikkat kesildiler. Peygamber efendimiz (s.a.a) kalabalığa şöyle seslendi:

1- Sire-i İbn Hişam, c.1, s.262; Tarih-i Yakubî, c.2, s.19, 1384 h.k Necef basımı.

2- Bu, Araplar arasında önemli bir konuya dikkat çekmek ve halkı uyarmak (dikkatlerini bir şeye çekmek) için kullanılan bir ünlemdir. bk. Mecmau'l-Bahreyn, "Subh" kelimesi.

Ey insanlar, düşmanlarınızın bir araya gelip bir sabah ya da akşam vakti ansızın size saldırmak istediklerini söyleyecek olsam beni doğrular mısınız?

Herkes bir ağızdan: "Yaşamın boyunca senden bir yalan duymuş değiliz!" dedi.

Hz. Peygamber (s.a.a) buyurdu ki:

Ey Kureyş kabileleri, sizi Allah'ın azabından sakındırıyor ve uyarıyorum. Kendinizi ateşten kurtarın...¹

Bu uyarının ardından şöyle devam etti:

Ben, uzaktan düşmanı gözetleyen ve tehlikeyi halkına bildiren gözcü konumundayım. Bu durumda olan biri, kendi halkına yalan söyler mi hiç?²

Ebu Leheb, Hz. Peygamber'in (s.a.a) sözlerinden insanların etkileneceği korkusuyla hemen sessizliği bozup o Hazret'e şöyle dedi: "Yazıklar olsun sana! Bunları demek için mi bizi buraya topladın?"

Ebu Leheb, edepsizce ve küstahça birtakım sözleriyle Hz. Muhammed'in (s.a.a) sözünü kesip konuşmasına engel oldu. Yüce Allah da Ebu Leheb'in bu küstahlığı, inkârcılığı, düşmanlarla ve müşriklerle işbirliği karşısında: "**Ebu Leheb'in iki eli kurusun.**"³ ayetini indirerek, ona acı akıbetini haber verdi.⁴

Hz. Peygamber'in Sözlerinin Yankısı

Hz. Muhammed'in (s.a.a), Safa dağındaki mantıklı ve sıcak sözleri birçok insanı etkilemiş ve getirdiği yeni din de Mekke halkının gündemine oturmuştu. Simdi artık bir-iki kişinin yan yana geldiği her yerde bu din hakkında konuşuluyordu.

Hz. Muhammed'in (s.a.a) bu sözleri, özellikle baskı ve zulüm altında inleyen, Mekke'de uygulanmakta olan haksızlık ve adaletsizlikten bıkmış ve usanmış kesim için bir ümit ışığı olmuş ve can çekişmekte olan bu beledelere yeni bir can katmıştı. Kureyş kabilesinin kötü düşünceli ileri gelenleri ise bir türlü bu hakikatlere teslim olmuyordu.

1- Tarih-i Taberî, c.3, s.1170

2- Sire-i Halebiyye, c.1, s.311, 1382 basımı

3- Mesed Suresi, 1

4- Tarih-i Taberî, c.3, s.1170; Menakıb, c.1, s.43-44

Bu meşum ve sömürü sınıfı, Hz. Muhammed'in (s.a.a) her fırsattan yararlanarak onların itikadî sapıklıklarını açıkladığını ve insanlara anlattığını görünce, ne pahasına olursa olsun bu fikrî inkılâbın önünü tıkamaya karar verdi.

Hz. Muhammed'in (s.a.a) getirmiş olduğu din, şirk ve putperestlikle taban tabana zıt olup insanları tek Allah'a kulluk sunmaya, dünya ve ahiret saadetini getiren İslâm dinini kabul etmeye çağırıyordu.

Bu dinin insanlar tarafından kabul görmesi durumunda şirk ve putperestlik düzeni yıkılacak ve bununla birlikte de Mekke'nin hâkim sınıfının sömürü çarkı işlemez hâle gelecek ve saltanatları altüst olacaktı.

Onlar, bunu çok iyi anlamışlardı ve bundan dolayı da mümkün olan her yola başvurarak bu düşünce akımının yularını ele almak istiyorlardı. Önce bir danışma heyeti kurup yeni dini, doğurduğu şartları ve Hz. Muhammed'in (s.a.a) sesini nasıl kısabileceklerini tartıştılar.

Bu müzakere ve fikir teatisi sonucunda, Kureyş'in büyüğü ve Peygamber'in (s.a.a) de babası konumunda olan Ebu Talib'in evine gidip uygun gördüğü bir şekilde Hz. Muhammed'i (s.a.a) engellemesini istemeye karar verdiler. Bu isteklerini bildirmek için Ebu Talib'in evine gittiler ve bir süre konuştuktan sonra Ebu Talib onları yatıştırdı.

Kureyş'in Şikâyeti

Kureyş kabilesinin önde gelenleri bir kez daha toplanarak Ebu Talib'in evine gittiler. Heyetin sözcüsü, Ebu Talib'e şöyle dedi:

Sen bizim aramızda ve Kureyş kabilesi nezdinde büyük bir makama sahipsin. Sen bizim reisimiz, büyüğümüz ve yol göstericimizsin. Bu yüce makamına hepimiz saygı duymaktayız. İlk ziyaretimizde senden, kardeşin oğlunun tavır ve davranışlarına engel olmanı istemiştik. Muhammed'i, babalarımızın dinine dil uzatmaktan, tanrılarımızı eleştirmekten, inanç ve düşüncelerimizi sorgulamaktan men etmeni ve sakındırmanı istemiştik senden. Sen ise, bizim talep ve sözlerimize hiç aldırış etmedin ve Muhammed'e de engel olmadın. Andolsun Allah'a ki, atalarımıza dil uzatılması, düşüncelerimizin küçümsenmesi ve tanrılarımızın eleştirilmesi karşısında daha fazla sabredemeyiz! Muhammed'i bundan sakındırmalısın; aksi takdirde o ve -onun destekçisi olan- sana karşı savaşacağız. Bunun sonucunda ya siz yok olacaksınız ya da biz.

Ebu Talib onlara karşı dost gibi görünme yolunu seçti ve onlar gitikten sonra olup bitenleri Hz. Muhammed'e (s.a.a) aktardı. Hz. Peygamber (s.a.a), Ebu Talib'e şöyle buyurdu:

Andolsun Allah'a, İslâm dininden ve amacımdan vazgeçmem karşılığında güneşi sağ elime ve ayı da sol elime verecek olsalar dahi bunu asla yapmayacağım; ya bu yolda can verecek, ya da amacıma ulaşacağım.

Sonra üzgün bir hâlde amcasının yanından ayrıldı. Ebu Talib, Hz. Muhammed'i (s.a.a) yanına çağırarak şöyle dedi:

Andolsun Allah'a ki, seni himaye etmekten el çekmeyecek ve sana el uzatmalarına izin vermeyeceğim.¹

Kureyş'in ileri gelenleri bir başka defa ise, Ammare b. Velid'i de yanlarına alarak Ebu Talib'e gelip dediler ki: "Bu (Ammare b. Velid) güçlü ve yakışıklı bir gençtir; evlat edinmen için bunu sana bırakmaya hazırız, yeter ki kardeş oğlunu desteklemekten el çek!"

Ebu Talib bu teklifi şöyle yanıtladı:

Çok kötü bir teklif getirdiniz! Demek sizin evladınızı saklayıp büyütmemi, kendi evladımı ise öldürmeniz için size vermemi istiyorsunuz benden?! Andolsun Allah'a ki, böyle bir şey asla olmayacaktır.²

Kureyş'in Rüşvet Verme Girişimleri

Kureyş büyükleri, maddiyat vaadiyle ve gümüş-altın vererek Hz. Peygamber'e (s.a.a) engel olabileceklerini düşündüler ve bu teklifi sunmak için de o Hazret'in huzuruna varıp şöyle dediler:

Amacın servet sahibi olmak, mülk edinmekse, Arap'ın en büyük servet sahibi yaparız seni. Eğer üstünlük ve makam peşindeysen, seni kendimize mutlak reis seçeriz. Saltanat istiyorsan, seni kendimize padişah yaparız. Vahiy olarak algıladığın bu durumdan kendini kurtaramıyorsan, tedavin için en usta tabibi ayağına getiririz. Sen, yeter ki inancını insanlara duyurmaktan vazgeç ve insanlar arasında daha çok bozgunculuk çıkarmaktan, atalarımızın tanrılarını, inançlarını ve düşüncelerini eleştirmekten sakın!

1- Sire-i İbn Hişam, c.1, s.265-266, 1375 Mısır basımı

2- Sire-i İbn Hişam, c.1, s.266-267, 1375 Mısır basımı

Allah Resulü (s.a.a) bu teklifi şöyle yanıtladı:

Ne malınızda gözüm var, ne de makam ve saltanat peşindeyim. Allah beni peygamberliğe seçmiş, bana kitap indirmiş ve sizleri sakındırmak ve müjdelemek için görevlendirmiştir. Ben sorumluluğumu yerine getirdim; bana itaat ederseniz, saadete ulaşırsınız ve eğer de davetimi kabul etmezseniz, aramızda Allah hükmedinceye kadar sabreder ve direnirim.¹

Sonunda Kureyş büyükleri, kendi tanrılarını eleştirmekten vazgeçmesine karşılık Muhammed'e (s.a.a) müdahale etmemeye karar verdiler. Ebu Talib'in yanına gelip kararlarını bildirdiler ve bu hususta Muhammed (s.a.a) ile konuşmasını istediler.

Hz. Peygamber'in (s.a.a) buna cevabı ise şöyleydi:

Onları her yönüyle hayırlarına olan bir söze davet etmeyeyim mi?! Oysaki üstünlük ve mutlulukları bu sözün gölgesinde gerçekleşecektir.

Ebu Cehil dedi ki: "Bir söz ne ki, on tanesini bile söylemene razıyız. Söylemek istediğin söz nedir?"

Hz. Peygamber (s.a.a) buyurdu ki:

Allah'tan başka ilâh yoktur, demenizi istiyorum.

Hz. Muhammed'in (s.a.a) bu sözünü duyan Kureyş büyükleri şiddetle öfkelenip meyus oldular. Ebu Cehil şöyle dedi: "Bunun dışında bir şey iste!"

Hz. Muhammed (s.a.a), katiyen bunun dışında bir şey istemeyeceğini şöyle dile getirdi:

Güneşi bile elime verecek olsanız, bunun dışında bir şey istemeyeceğim sizden.²

Kureyş'in önde gelenleri, Muhammed (s.a.a) ile konuşmanın bir sonucu olmayacağını, tehdit ve servet vadinin de onu, izlediği yoldan geri çevirmeyeceğini anlayınca, o Hazret karşısında şiddet kullanmaya karar verdiler.

1- Sire-i İbn Hişam, c.1, s.295-296

2- Tarih-i Taberî, c.3, s.1176

YOLUN ZORLUKLARI VE KUREYŞ'İN İŞKENCELERİ

Yolun Zorlukları

Kureyş büyükleri, Hz. Peygamber (s.a.a) genel davetini başlattığı günden itibaren mümkün olan her yolu deneyerek onu engel olmaya çalıştılar. Her zaman olduğu gibi önce servet, altın-gümüş ve makam vaa-dinde bulundular. Bekledikleri sonuca bu yolla ulaşamayacaklarını anlayınca tehdit, baskı ve işkence yolunu tuttular. Böylece Hz. Muham-med'in (s.a.a) hayatında yeni bir fasıl açılmış oldu.

Saygı unutulmuş, ahlâkî ve insanî değerler saf dışı edilmişti. Artık İslâm dininin ilerleyişini engelleyerek Kureyş büyüklerinin çıkarlarını ko-rumak amacıyla düşmanlık ve kin silahı çıkmıştı ortaya.

O dönem insanların fikrî olgunluktan yoksunlukları, doğru yola ve Hz. Peygamber'in (s.a.a) davetine muhalefet nedenlerinden biri oldu-ğu inkâr edilemez bir gerçektir. Ancak Kureyş'in muhalefetinin nedeni kesinlikle bu türden değildi. Yeni Peygamber'in (s.a.a), ağaçtan yontma, taştan yapma put ve heykellere değer vermediği, saygı göstermediği ve *"Bu ruhsuz taş parçalarından ne bekliyorsunuz?!"* sözü duyulduğu gün-den itibaren Kureyş'in muhalefeti artmıştı.

Bir yandan Kureyş'in, ata yadigâr ve etik değerlerinden addettikleri taş ve ağaç ürünü tanrılarına yöneltilen eleştiri, diğer yandan da yeni Peygamber'in getirmiş olduğu yepyeni öğretilerin, sınıfsal çıkarlarıyla çatışıyor olması, onları çılgına çevirmişti.

Kureyş'in ileri gelenleri, önceden olduğu gibi zayıf tabakayı ve top-lumun büyük bir kesimini oluşturan köleler topluluğunu sömürmek istiyordu. Faizle beslenen servet sahipleri, kurmuş oldukları faiz sistemini sürdürerek zahmetçi ve emekçi sınıfın kanını emmek düşüncesindeydi. Güç ve kuvvet sahibi zorbalara, kılıç ve mızrak zoruyla savunmasız ve güçsüz halkın mal ve namusunu sahiplenmeyi sürdürmek istiyordu...

Böylesi yanlış ve sapık sosyal sistem ve yapıya savaş açan bu yeni dinin, çıkarları tehlikeye düşen kesimlerin yoğun muhalefetiyle karşılaşması kaçınılmaz bir gerçektir.

Yeni dine cephe açan muhalif kanatın önderliğini Ebu Cehil, Ebu Süfyan, Ebu Leheb, Esved b. Abd-i Yağus, As b. Vail, Utbe, Şeybe, Velid b. Muğire, Akabe b. Ebî Muayt gibi tanınmış kimseler üstlenmişti.

Kureyş'in Yoğun Baskı ve Ezizetleri

Kalleşçe iftiralar zinciri, bedenî ezizetler, iğrenç küfürler, ekonomik ambargo ve baskılar... muhalif kanatın, Hz. Muhammed'e (s.a.a) ve dostlarına karşı alçakça uyguladığı yöntemlerin başlıcalarıdır. Aşağıda bunun bazı örneklerine kısaca değineceğiz:

1- Bir gün Kureyş'ten bazıları, içinde ölü yavrusu bulunan koyun işkembesini adamlarına vererek Hz. Muhammed'in (s.a.a) üzerine atmalarını istediler. Onlar da bu koyun işkembesini, bir köşede oturmakta olan Hz. Muhammed'in (s.a.a) üzerine atarak önderleri tarafından verilen emri uyguladılar.¹

2- Tarık Muharibî şöyle der:

Bir gün Peygamber'i (s.a.a) insanlar arasında gördüm, yüksek sesle: *"Ey insanlar, Allah'tan başka ilâh yoktur, deyin ve kurtuluşa erin."* diyordu. İnsanları İslâm dinine ve tevhit inancına davet ediyordu. Ebu Leheb de adım adım Hz. Muhammed'i (s.a.a) izliyor ve ona taş atıyordu. Peygamber'in (s.a.a) ayağı kanamıştı; ama yine de insanları aydınlatmaya devam ediyordu. Ebu Leheb ise: *"Ey insanlar, bu adam yalancısıdır; sözlerini dinlemeyin ve ona kanmayın!"* diyordu.²

Resulullah'a (s.a.a) iman eden yeni Müslümanlar da o Hazret'le birlikte en acımasız ve insanlık dışı işkencelere tâbi tutuluyorlardı.

3- Bir gün Resulullah (s.a.a), İslâm düşmanlarınca işkence edilen Ammar-ı Yasir ve ailesini görüp şöyle buyurdu:

Ey Ammar ailesi! Müjdeler olsun size ki varacağınız yer cennettir!³

1- İlamu'l-Vera, yeni baskısı, s.57

2- Menakıb, c.1, s.51

3- İlamu'l-Vera, yeni basım, s.58

İbn Esir şöyle yazar:

Ammar, babası ve annesi müşriklerin ağır baskı ve işkencesi altındaydı. Sıcak havada müşrikler tarafından evlerinden dışarı çıkarılıyor ve iman etmiş oldukları yeni dinden dönmeleri için güneşin kavurucu sıcağı altında işkence görüyorlardı. Ammar'ın annesi Sümeyye, Ebu Cehil'in vurmuş olduğu darbe ile şehit oldu. İslâm uğrunda şahadete ulaşan ilk Müslüman, Ammar'ın annesi Sü-meyye'dir. Ammar'ın babası Yasir de müşriklerin işkenceleri altın-da can verdi. Ammar da ağır ve dayanılmaz işkenceler altındaydı; ama o takiye yaparak ölümden kurtuldu.¹

4- Bilal-i Habeşî köle biriydi; Hz. Muhammed'e (s.a.a) iman etmiş ve onun dostları arasında yerini almıştı. Bu yüzden de efendileri tarafından sürekli olarak dayanılması güç baskı ve işkenceler altında tutuluyordu. Bilal'in Peygamber'e (s.a.a) imandan vazgeçmesi ve yeniden putlara tapması isteniyordu. Bilal, öğlenin sıcağında yanmış-kavrulmuş çöl kumları üzerine yatırılıyor ve göğsüne de çok büyük bir taş koyuluyordu. Bütün bu tehdit ve işkenceler karşısında Bilal direniyor ve tek bir kelime söylüyordu: "Ehed, ehed=Birdir, birdir!" Yani: "Allah birdir, O'ndan başka tanrı yoktur; asla şirk ve putperestliğe dönmeyeceğim."²

Baştan da belirttiğimiz gibi amacımız, müşrikler tarafından uygulanan baskı ve işkencelere kısaca değinmek ve kitabın kapasitesinin dışına çıkmamaktır. Bu yüzden ne yazık ki, Resulullah'ın (s.a.a) ve ilk Müslümanların yaşam öykülerini ayrıntılarıyla buraya taşıyamıyoruz. Ancak İslâm düşmanlarının, İslâm ve Müslümanlara karşı açtıkları savaşta mümkün olan her şeyi denediklerinin ve her türlü vesileyi kullandıklarının altını çizmek gerekir. Müşrikler tarafından başlatılan bu mücadelelere çok kısa olarak değineceğiz:

1- İktisadî Mücadele: Kureyş'in önde gelenleri, Hz. Muhammed'e (s.a.a) ve dostlarına karşı çok sıkı ekonomik savaş başlatmışlardı. Ekonomik baskı çok yoğun bir şekilde sürdürülüyordu ve bu arada Müslümanlarla alışverişin her türü de yasaklanmıştı.

2- Psikolojik Mücadele: İlk Müslümanların direnç ve azmini kırmak için onlarla evlenmek yasaklanmış, Kureyş'in onlarla her türlü ilişkisi

1- el-Kâmil, İbn Esir, Beyrut 1385 h.k basımı, c.2, s.66-67

2- el-Kâmil, İbn Esir, Beyrut 1385 hicrî kamerî, c.2, s.66-67

kesilmiş ve Resulullah (s.a.a) da büyüclük, yalancılık... gibi iftiralara maruz bırakılmıştı. Bu, tam anlamıyla psikolojik bir savaşı.

3- Bedenî Eziyet ve İşkenceler: Yeni dini, önderini ve izleyicilerini ezmek için seçilen insanlık dışı bir başka uygulamaydı bu. İlk Müslümanların bazılarının ölümüyle sonuçlanan bu kalleşçe mücadele, hakikatte İslâm'ın ilerlemesini engellemek için seçilen bir savaş yöntemi idi.

Kureys'in İslâm'a, Resulullah'a (s.a.a) ve Müslümanlara karşı kullandığı bütün bu insanlık dışı uygulamalara rağmen, İslâm dini ilerlemeye devam etti. Hz. Muhammed (s.a.a), insanları doğru yola davetini sürdürdü ve Müslümanlar da tutmuş oldukları yolda azimle yürüdüler. İnançları uğrunda işkencelere katıldılar, eziyetlere göğüs gerdiler, acılar yüklendiler, sürgünler yaşadılar ve sıkıntılara sabrettiler.

Sadr-ı İslâm Müslümanlarının içinde buldukları durumdan ve yaşadığı şartlardan elde edilebilecek çok önemli bir sonuç vardır. İslâm dini düşmanların dediği gibi kılıç zoruyla değil, İslâm düşmanlarının kılıç ve mızrakları karşısında Müslümanların on üç yıllık sabır ve direnişi sayesinde ilerlemiştir.

HZ. MUHAMMED'İN HİCRETİ VE İSLÂM TARİHİNİN BAŞLANGICI

Hedef Uğrunda Terk-i Vatan

Yüce Peygamber (s.a.a), İslâm'a karşı başlatılan toplu ve yoğun muhalefet furyasını Mekkelilerin yüz hatlarından okuyor ve böylesi sapkın bağnazlık ve cahillik bataklığına gömülü insanların kolay kolay inanç ve davranışlarından vazgeçemeyeceğini biliyordu. Onların kurtulması Müslümanların takatleri kesecek fedakârlıklarda bulunmalarına, zahmetlere göğüs germelerine, yılmadan-yıkılmadan yola devam etmelerine ve çok yönlü bir mücadeleye girişmelerine bağlıydı.

Resulullah (s.a.a) isabetli görüşüyle bu karanlık ve engebeli tabloyu görmüştü. Böylesi bir basiretle de risalet ve tebliğ bayrağını omuzlarına almış, sabır ve direnişi şiar edinmişti.

Hz. Peygamber (s.a.a), muhaliflerin bütün engellemeleri karşısında on üç yıl boyunca mücadele etti.¹ İslâm düşmanları da şeytanî komplolarından el çekmedi ve var güçleriyle Resulullah (s.a.a) ve İslâm aleyhinde çalıştılar.

Böyle bir ortam ve atmosferde, Resulullah'ın (s.a.a) evrensel misyonu, faaliyet merkezinin ve tebliğ üssünün değiştirilmesini ve daha sakin ve uygun bir yere hicret edilmesini gerektiriyordu.

Yesrib İslâm'ı Kabullenme Hazırlığında

Bir hac mevsimiydi. Hazrec kabilesinin büyüklerinden bazıları Mekte'ye geldiler ve Mescidü'l-Haram'da Allah Resülü (s.a.a) ile görüştüler. Resulullah (s.a.a), görüştüğü bu insanları, barış ve kardeşlik dini olan İslâm'a davet etmişti. Evs kabilesiyle olan köklü çekişmelerinden bıkip

---

1- el-Kâmil, İbn Esir, Beyrut 1385 h.k basımı, c.2, s.108

u-sanan bu insanlar, yitiklerini bulmuş ve can-ı gönülden İslâm'ı kabul etmişlerdi.

Hazrecliler, şehirlerine dönerken Resulullah'tan (s.a.a) bir tebliğci ve din öğretici istediler. Allah Resülü (s.a.a) Mus'ab b. Umeyr'i görevlendirip onlarla gönderdi. Böylece Yesrib şehrinin halkı, İslâm güneşinin doğuşundan haberdar oldu ve yeni dini öğrenmeye akın ettiler. Yesrib halkının İslâm dinini kabullenmesine zemin oluşturan en önemli etken, Kur'ân'ın nurlu ve cezp edici ayetlerini duymak olmuştu.

Evs ve Hazrec kabilelerinin büyükleri İslâm'ı kabul etmiş ve Müslüman olmuşlardı. Mus'ab bu haberi Resulullah'a (s.a.a) ilettiler. Aynı yılın hac mevsiminde, hac ziyareti için Mekke'ye gelen Yesrib halkının büyük bir bölümü, bir gece yarısı gizlice Resulullah (s.a.a) ile görüştü.

Yesribli Müslümanlar bu görüşmede, İslâm fidanının meyve vermesi için Resulullah'a (s.a.a) biat etti ve kendi kadın ve çocuklarını korudukları gibi Peygamber'i (s.a.a) de koruma ve himaye etme sorumluluğunu üstlendiler.¹

Resulullah'ı (s.a.a) Öldürme Komplosu

Henüz şafak sökmemiş ve gecenin karanlık yüzü ağarmamıştı ki Kureyş mensupları, Yesrib halkının Peygamber'e (s.a.a) biat edişinden haberdar oldular. Bu biati bozmak ve dolayısıyla da Peygamber'in (s.a.a) ilerlemesini önlemek amacıyla harekete geçtiler.

Öncelikle Kureyş'in hakemlik için toplandığı Daru'n-Nedve'de bir danışma komitesi oluşturuldu. Uzun uzadıya yapılan müzakerelerden sonra sinsice ve şeytanî bir karar alındı. Bu karar uyarınca her kabileden bir kişi seçilecek ve bu seçilen şahıslar geceleyin Peygamber'in (s.a.a) evine saldıracak ve onu öldüreceklerdi. Böylece de İslâmî davetin kökü kazanmış olacaktı.²

Yüce Allah, düşmanların plan ve komplosunu Peygamberi'ne (s.a.a) bildirip geceyle Mekke'den çıkmasını emretti.³

Hz. Muhammed (s.a.a), hicrete dair vahyin gelmesinden sonra doğduğu toprakları terk etmeye karar verdi.

1- İ'lamu'l-Vera, Nefes 1390 h.k basımı, s.55-61

2- Tarih-i Taberî, c.3, s.1229; İ'lamu'l-Vera, s.61-62

3- Tarih-i Taberî, c.3, s.1231; Biharu'l-Envar, c.19, s.60

Ali'nin (a.s) Fedakârlığı

Hz. Muhammed (s.a.a), Yesrib'e hicret etmekle görevlendirildikten sonra Ali'yi (a.s) çağırarak ona sırlarını açtı. Sahiplerine ulaştırması üzere yanında bulunan emanetleri teslim etti ve şöyle buyurdu:

Ben hicret etmeliyim ve sen de benim yatağında yatmalısın.

Ali (a.s) kendisine verilen emirleri kabul ederek Resulullah'ın (s.a.a) yatağında yattı ve onu tehdit eden tehlikeler karşısında kendini hedef kıldı.¹ Ali'nin (a.s) bu fedakârlığı öyle samimî, candan ve önemliydi ki, yüce Allah Kur'ân-ı Kerim'de onu övmüş ve methetmiştir.²

Peygamber, Sevr Mağarasına Gidiyor

Gecenin ilerlemesiyle düşmanlar da plânlarını uygulamak üzere Hz. Peygamber'in (s.a.a) evini kuşattılar. Ama Peygamber'in (s.a.a) yardımcısı ve koruyucusu olan yüce Allah, Hz. Muhammed'i (s.a.a) bu tehlikeden de kurtardı.

Resulullah (s.a.a) Yâsîn Suresi'nin ayetlerini okuyarak evden çıktı ve kestirme bir yol seçerek Mekke dışında olan Sevr mağarasına doğru ilerledi. Olaydan haberdar olan Ebu Bekir de Peygamber (s.a.a) ile birlikte yola koyuldu.³

Evin etrafını kuşatan kâfirler, kılıçları kınından çıkararak Peygamber'in (s.a.a) yatağına doğru saldırıya geçtiler. Fakat Hz. Muhammed'in yatağında Ali'yi (a.s) görüp olanca şaşkınlıkla: "Muhammed (s.a.a) nerede?" diye sordular.

Ali (a.s) şöyle buyurdu:

Ben sizin onu gözetleyen bekçiniz miyim? Sizin amacınız onu çıkartmaktı, o da kendiliğinden şehirden çıktı, gitti.⁴

Kurdukları plânın suya düştüğünü gören Kureyş, işin peşini bırakmadı. Buldukları bir ayak izini takip ederek Hz. Muhammed'in (s.a.a) sığındığı mağaranın önüne kadar ilerlediler. Yüce Allah bir kez daha Elçi'sini (s.a.a) korudu ve böylece onların şeytanî çabaları sonuçsuz kaldı.

1- Sire-i İbn Hişam, c.1, s.481; Tarih-i Taberî, c.3, s.1232

2- Biharul-Envar, c.19, s.78. Ahzâb Suresi, 23

3- Tarih-i Taberî, c.3, s.1234

4- İlamu'l-Vera, s.63

Yesrib'e Doğru

Peygamber (s.a.a) Sevr mağarasında üç gün kaldıktan sonra Yesrib'e doğru hareket etti.¹

Suraka b. Malik isminde Mekkeli biri, Hz. Resulullah'ı (s.a.a) takip etmeye başladı; ancak atının ayağı üç kez yere gömülüp sonunda onu yere fırlatınca, pişman olarak geri döndü.²

Allah Resulü (s.a.a), rebiyülevvel ayının on ikinci günü -Medine'nin yakınında bulunan- Kuba'ya vardı³ ve birkaç gün⁴ orada kaldı.

Ebu Bekir ısrarla Resulullah'ın (s.a.a) Yesrib'e hareket etmesini istediği hâlde Peygamber bunu kabul etmedi ve Ebu Bekir'e şöyle buyurdu:

Ali, beni canıyla korumuştur; o, Ehlibeyt'immin en hayırlısıdır; amcamın oğlu ve kardeşimdir. Ali yanıma gelinceye kadar buradan ayrılmayacağım.⁵

Ali (a.s) kendisine verilen görevi yerine getirdikten sonra Kuba'da bekleyen Resulullah'a (s.a.a) vardı. Ali'nin (a.s) ayakları parçalanmıştı ve güçlüğüyle yürüyebiliyordu. Hz. Peygamber (s.a.a) şefkatle Ali'yi (s.a.a) kucaklayıp bağrına bastı. Ağzının suyunu Ali'nin ayaklarına sürdü. Ali'nin parçalanmış ayakları hemen iyileşti ve daha sonra birlikte Yesrib'e doğru hareket ettiler.⁶

Peygamber'in Yolunu Gözleyen Yesrib

Yesrib çok başkalaşmış ve büyük bir heyecan şehre hâkim olmuştu. Yesrib halkı her gün her köşe-bucakta toplanarak Peygamber'in (s.a.a) yolunu bekliyordu.

Nitekim Peygamber (s.a.a) cuma günü⁷ Yesrib şehrine vardı. Yesribliler sevinçten ne yapacaklarını bilemiyorlardı. Hz. Peygamber'in (s.a.a) nurlu yüzüne öylece baka kalmışlardı...

1- Sire-i İbn Hişam, c.1, s.486; Biharul-Envar, c.19, s.69

2- Sire-i İbn Hişam, c.1, s.489; Biharul-Envar, c.19, s.88

3- Kâmilü't-Tevarih, Beyrut 1385 h.k basımı, c.2, s.106

4- Tarih-i Taberî, c.3, s.1245

5- Biharul-Envar, c.19, s; 116

6- Kâmilü't-Tevarih, Beyrut 1385 h.k basımı, c.2, s.106

7- Sire-i İbn Hişam, c.1, s.494; Biharul-Envar, c.9, s.122

Hz. Muhammed (s.a.a) Yesrib şehrine yerleşerek adalet ve iman doğrultusunda İslâm'ın, yani büyük bir medeniyetin temelini atmış oldu.

Hz. Peygamber'in (s.a.a) Yesrib'e gelmesiyle şehrin adı da değiştirildi ve "Medinetü'n-Nebi=Peygamber'in Şehri" adını aldı.¹ Ayrıca bu yıl, bu önemli tarihî vakıa -hakka kulluğun ve adaletin zaferi- hasebiyle tarihin başlangıcı olarak kabul edildi ve İslâm güneşinin doğmasıyla adeta insanlar yeniden doğmuş oldu. Kof ve kokuşmuş ahlâk yargıları, inançsal ve yaşamsal değerler yıkıldı; yerine de tam anlamıyla yaratılış ve hayat gerçekleriyle uyumlu İslâm'ın getirdiği değer sistemi oturtuldu.

Hicretten Bir Ders

Hz. Peygamber'in (s.a.a) bu hicreti on dört asır önce gerçekleşmiştir. Bugün tarihi yeniden araştırmalı ve Müslümanları, katlandıkları zorluklar sonrasında hicret ederek bir başka noktada İslâm'ın temelini atmaya mecbur eden neden ve etkenleri bir kez daha tespit etmeye ve anlamaya çalışmalıyız.

Kureyş'in eziyet, baskı ve işkencelerinden kurtulduktan sonra birçok yönden rahat ve müsait bir bölgeye yerleşen Müslümanlar, keyif düşkünlüğünü ellerinin tersiyle itti ve İslâm medeniyetini oluşturmak ve yaymak için gecelerini gündüzlerine katarak vasfı mümkün olmayan bir azimle çalıştılar. Bu fedakârlıklar ve dur durak bilmeyen gayretler sonucunda da düzensizlikten ve kölelik hayatından kurtulup İslâm'ın sunduğu mutluluk ve yücelik yoluna ulaştılar.

Müslümanların, Allah'a iman ve Peygamber'in (s.a.a) emirlerine itaat sonucu gerçekleştirdikleri bu kutsal devrimin, bu yüce medeniyetin anısı ve de Müslümanların bu uğurda çektikleri acılar ve azimli gayretleri, her yıl "hicret" in yıldönümü münasebetiyle ihya edilmeli ve bu örnek/model Müslüman halklara tanıtılmalıdır.

1- Mu'cemu'l-Buldan, "Yesrib" maddesi; Mecmau'l-Bahreyn, "Yesrib" maddesi

MEDİNE'DE İSLÂM KARDEŞLİĞİNİN TEMELİ ATILYOR

Canlı Bir Toplum

Toplumun canlılığı, düşünce birliğine, aynı yönde tutum ve davranış sergilemeye ve bireylerinin karşılıklı samimiyetine bağlıdır. Her insan ancak böyle bir toplumda saadet ve olgunluğuna ulaşabilir.

İslâm dini, böyle bir toplum oluşturma noktasında ırk, dil, renk ve coğrafya farklılığına hiçbir şekliyle aldırmaz. İslâm açısından İslâm'ı kabul eden herkes Müslüman, eşit ve birbirinden sorumludur.¹ İslâm dininin ivedilik ve titizlikle yoğunlaştığı husus; gönül, düşünce ve davranış birliğinin alt yapısını oluşturan "Allah'a iman"dır.

"İslâm kardeşliği", bahsi edilen vahdet ve birlikteliği her yönüyle yansıtabilen en güzel deyimdir. Kur'ân-ı Kerim, bu gerçeğe şöyle vurgu yapmaktadır: "**Muhakkak müminler kardeşirler...**"²

İslâmî Kardeşliği Oluşturmada Peygamber'in Girişimi

Hz. Peygamber (s.a.a), Medine'ye yerleştikten sonra ilk olarak Müslümanların yaşam düzenini sağlayan karargâh olarak cami inşaatını başlattı. Cami inşa edildikten sonra ise, İslâm toplumunda daha köklü birliktelik ve samimiyet oluşturmak ve de hicret eden Müslümanlara, kaybetmiş oldukları vatan ve dostlarına karşılık her yönden daha vefalı ve daha cana yakın kardeşler edindirmek amacıyla, Müslümanlar arasında mevcut olan genel kardeşliğe ilave olarak her iki Müslüman arasında kardeşlik akdi okuyarak "İslâm kardeşliği" temelini attı. Hz. Ali'yi (a.s) de kendine kardeş seçerek şöyle buyurdu: "*Ali de benim kardeşimdir.*"³

1- Biharu'l-Envar, c.73, s.293; Ravdatu'l-Kâfi, s.246

2- Hucurât Suresi, 10

3- Sire-i İbn Hişam, c.2, s.504-505

Kur'ân-ı Kerim, "İslâm kardeşliği"ni yücelikle ve saygıyla anarak şöyle buyurmaktadır:

Allah'ın size olan nimetini hatırlayın: Hani siz birbirinize düşman idiniz, (Allah) kalplerinizi uzlaştırdı da, O'nun nimetiyle kardeşler hâline geldiniz. Siz ateşten bir çıkurun kenarında bulunuyordunuz, (Allah) sizi ondan kurtardı...¹

İslâm Kardeşliği; Vahdet ve Kardeşlik Şiarı

İslâm kardeşliği, protokol türünden bir şey değildir; iman ruhuyla yoğrulmuş bir hakikattir ve peyderpey ürün verir. Masum önderimiz İmam Cafer Sadık (a.s), İslâm kardeşliğinin ürünlerini şöyle örneklendirmektedir:

Mümin, diğer müminin kardeş ve kılavuzudur; ona haksızlık ve hıyanet etmez, onu aldatmaz ve vermiş olduğu söze aykırı davranmaz.²

Bir Müslüman'ın, kendisi için istediği şeyi Müslüman kardeşi için de istemesi, ayrıca malı, eli ve diliyle ona yardımda bulunması, İslâm kardeşliğinin gereklerindedir.

Her Müslüman, Müslüman kardeşinin açlığından, susuzluğundan ve giyecek elbise bulamayışından sorumludur. Yardıma muhtaç bir Müslüman'ı kendi kaderine terk etmek, İslâm kardeşliğiyle bağdaşmaz. İmam Cafer Sadık (a.s), bir Müslüman'ın diğer Müslüman üzerindeki haklarını sıraladığı uzun bir hadisinde şu hususlara da yer vermiştir:

Eğer senin hizmetçin varsa ve kardeşin de bundan yoksun ise, yemeğini hazırlamada, elbisesini yıkamada ve diğer ihtiyaçlarını karşılamada yardım etmesi için hizmetçini ona yollamalısın...³

İslâm kardeşliği, bütün bağları ve hatta akrabalık bağlarını bile etkilemektedir. Kur'ân-ı Kerim çok net olarak şöyle buyurmaktadır:

Allah'a ve ahiret gününe inanan bir milletin babaları, oğulları, kardeşleri yahut akrabaları da olsa, Allah'a ve Resülü'ne düşman olanlarla dostluk ettiğini göremezsin.⁴

1- Âl-i İmrân Suresi, 103

2- Usul-i Kâfi, c.1, s.166-167

3- Usul-i Kâfi, c.2, s.169

4- Mücâdele Suresi, 22

Selman-ı Farisî'yi ve Bilal-i Habeşî'yi Peygamber'e (s.a.a) kardeş kılan ve en yakın dostları konumuna getiren faktör, İslâm kardeşliği olmuştur. İslâm kardeşliği sonucunda nice köklü düşmanlıklar ortadan kaldırılmış ve nice bölük-pörçük topluluklar birbirlerine kenetlenmiş ve dost olmuşlardır.

Bu birlik ve birliktelik, Müslümanların, iyi ve kötü günlerinde birbirlerinin sevinç ve hüznelerini paylaşan büyük bir aile olmalarını, birbirlerine sevgi ve şefkatle yaklaşmalarını, vahdet ve kardeşliği yaşam şiarı edinmelerini gerekli kılmaktadır. İslâm kardeşliği, bütün Müslümanlara, birbirlerine karşı genel anlamıyla sorumluluklar yüklemiştir. Öyle ki her Müslüman, diğer Müslümanların sıkıntı ve darlıkları karşısında kayıtsız kalmamalı ve bu olumsuzlukların giderilmesi için bütün imkânlarını seferber etmelidir.

Bahsi edilen sorumluluk iki alanı kapsamaktadır:

Ekonomik Yardımlaşma: Genel sağlık ve kültürün temini, konut edindirme, iş imkânı sağlama... gibi ekonomik alanlardaki ihtiyaçların giderilmesi doğrultusunda yardımlaşmada bulunmaktan ibarettir. Kur'ân-ı Kerim'in ve din önderlerinin bu husustaki köklü çözümsel öngörüsü ise zekât, humus, sadaka, infak... unvanıyla beyan edilmiştir.

Bilimsel ve Eğitsel Yardımlaşma: Bu alanda yapılması gerekenler ise tebliğ, aydınlatma, kılavuzlama ve yön vermeden ibarettir. Her Müslüman, öğrendiklerini başkalarına aktarmakla, diğer fertlerin eğitimi hususunda tembellik etmemekle, iyiliğe davet etmek ve kötülükten sakındırmakla yükümlüdür. Esef vericidir ki Müslümanlar, vehim ürünü korkuları sebebiyle ve hayalî çıkarlarını elde etme amacıyla bu büyük geleneği terk etmiş, günahın işlenmesine engel olmamış ve iyi işlere de teşvik etmemişlerdir. Bunun doğal sonucunda, İslâm kardeşliğinin eğitsel ruhu ortadan kalkmış ve bunu takiben de bir toplumu canlı kılan unsurlar toplumdan ayrılmış oldu.

Günümüzde İslâm Kardeşliği

Müslümanlar, her zaman gerçek birlik ve beraberliğe muhtaçtırlar; bugün ise daha elzem ve kaçınılmazdır. Çünkü yüce Allah'ın İslâm ülkelerine bahsetmiş olduğu değerli yeraltı kaynakları, başkalarının iştahını kabartmaktadır. Bu kaynaklara sahip olmak isteyen dış güçler ise Müs-

lumanları bölüp parçalamak ve birbirinden koparmak amacındalar. Müslümanlar bunun bilincinde olmalı ve Allah Resulü (s.a.a) tarafından temeli atılan İslâm kardeşliğinin istikrarı için İslâmî emirlere uymalıdır.

Müslümanlar her ne kadar güçlü olsalar dahi, yine de birlik ve beraberliğe muhtaçtırlar. Bu alanda başarı sağlamak için evlâtlarımızı, çocukluk döneminde birbirinin yar ve yardımcısı Müslümanlar olarak yetiştirmeli ve eğitmeliyiz.

İSLÂM'DA CİHAT

Rahmet Peygamberi

Hız. Peygamber'in (s.a.a) peygamberlikle görevlendirilişinin on beşinci asrına girişı, bir milyar sınırını aşan ve dünyanın farklı ülkelerinde yaşayan Müslümanlar tarafından görkemle kutlandı.

Bu kutlama, Peygamberimizin (s.a.a) barış ve kardeşlik bayrağını omzuna alıp "**Biz seni ancak âlemlere rahmet için gönderdik.**"¹ şiarıyla evrensel adalet ve birlikte barış üzere yaşama temelini sarsılmaz kıldığı günün anısına gerçekleşmiştir.

İslâm dini, birçok savaşların veya istenmedik olayların çıkmasına sebep olan sınıfsal ve etnik farklılıkları en iyi şekilde çözümlenmiştir. Günümüz uygar dünyası ise henüz bundan kurtulmuş değil ve her gün bir bahaneyle savaş ateşini körüklemektedir.

İslâm, barış ve adalet yanlısı bir din olup Ehlikitap'ı da çok net bir şekilde birlik ve beraberliğe davet etmektedir:

De ki: Ey Kitap Ehli! Bizim ve sizin aranızda eşit olan bir kelimeye gelin: Yalnız Allah'a tapalım ve O'na hiçbir şeyi ortak koşmayalım...²

Müslümanlar Medine'ye hicret edip zaferler kazandıktan sonra, eski muhalifleri tarafından barış teklifleri gelmeye başladı. Hız. Peygamber (s.a.a) de bu barış tekliflerini olumlu buluyor, sıcak karşılıyordu. Hicretin ilk yılında birkaç Yahudi kabilesiyle yapılan barış anlaşmaları bunun canlı şahididir.³

İslâm dini genel barış ve birlikte yaşamının yanında olup bu alanda da zengin içerikli programlar öngörmüştür.

1- Enbiyâ Suresi, 107

2- Âl-i İmrân Suresi, 64

3- İlamu'l-Vera, 1390 tarihli üçüncü baskı, s.69

İslâm'da Cihadın Felsefesi

İslâm, dünyanın sosyal ve ekonomik düzenini, kendine has yöntemiyle ıslah etmeyi amaçlayan dinamik ve evrensel bir ekoldür.

İslâm dini, eski Romalıların, Yahudilerin ve Nazilerin toplum ve ırk çerçevesinde sıkışıp kaldığı gibi bir kısır döngüde mahsur değildir; bilakis bütün dünya insanlarına hitap etmektedir. Bu ise, Müslümanlara birtakım sorumluluklar yüklemiştir. Müslümanlar, İslâm'ın eğitim ve öğretileri gereği mahrum ve mazlum kitleleri kurtarmak, barış ve adaleti hâkim kılmak ve dünya insanlarını yaşamın gerçekleriyle tanıştırmakla yükümlüdürler.

İslâm mücahitleri, cihat yoluyla bir parça toprak kazanmak ve bir rejimi yıkıp yerine benzeri veya daha zalim bir rejim kurmak amacı gütmemektedirler. İslâm'daki cihat Allah yolunda, insanların olgunlaşmasını sağlamaya yönelik ve mahrum kitleleri kurtarma amaçlı yapılan insan sevgisine dayalı ve şaibesiz bir gayretten ibarettir. Bunun doğal sonucu ise fitnenin kökünü kazımak ve genel barışı hâkim kılmaktır. Bu büyük hedef ve bu dinamik öğretiler, yığınların uyutulmasına ve horlanmasına son veren ve aynı zamanda da mahrumları sömürerek efsanevî bir hayat düzeni kuran bir avuç azınlığın sömürü ve çıkarıcılığına engel olan etkenlerdir.

İnsan fıtratının hükmü gereğince toplumdaki yaban otlar ayıklanmalı ve bozuk azalar koparılmalıdır ki, mahrum kitlelerin kurtuluş ve saadet zemini oluşturulabilsin. İnsan sevgisi taşıyan, adalet ve özgürlük yanlısı olan insanlar, hem bu mücadele karşısında tazim eder ve hem de böylesi kutsal bir hedefe katkıda bulunmak isterler.

Ne de güzeldir Allah'ın buyruğu:

Eğer Allah, insanların bir kısmıyla diğerlerini savmasaydı, dünya bozulurdu.¹

İslâm'ın kanun koyuculuk teorisinde savaş, nihaî amaç değildir; savaş, saldırı ve zulmü önlemek, kapanmış saadet yolunu insanlara açmak için nihaî araç ve son çare olarak tanıtılmıştır.

İslâm'ın mesajını İran'a getiren Müslüman elçi, İranlı komutan Rüstem Farahzad'a şöyle demişti:

1- Bakara Suresi, 251

İnsanı, kula kul olmaktan kurtarıp Allah'ın kulluğuna yüceltmek, dünyanın darlığından özgürlüğün genişliğine ulaştırmak ve (batıl) dinlerin zulmünden İslâm'ın adaletine davet etmek için Allah bizleri seçmiştir. Davetimizi kabul edenlerin ülkesini kendilerine bırakıp gideriz...¹

İslâm, Kılıç Zoruyla Mı Yayılmıştır?

Müslümanların savaşmaktaki amaçları, mahrum kitlelere ulaşabilmek ve böylece de onları İslâm dininin yasa ve hükümleriyle aşına etmek ve bu ilâhî dinin yücelik ve fıtratla uygunluğunu yakından görmelerini sağlamaktır.

Müslümanlar, kâfirlere (kitap ehline) karşı yapmış oldukları savaşlarda kimseyi Müslüman olmaya zorlamamışlardır. Müslümanların savaş yaptığı taraflar, barış şartlarını kabul etmekle hem kendi dinlerinde baki kalabilir ve hem de bunun karşılığında İslâm devletinin himayesini kazanmış olurlardı.

Hz. Peygamber (s.a.a) Hudeybiye Barışı'nda, Mekke kâfirlerinden birinin Müslümanlığı seçerek Medine Müslümanlarının yanına gelmesi durumunda, Müslümanlar tarafından kabul edilmeyerek Mekke'ye geri gönderileceğini taahhüt etmiş² ve taahhüdünün gereğini de yerine getirmişti.³ Oysaki Hz. Peygamber (s.a.a), bu taahhüdüne karşılık olarak, İslâm dininden çıkıp Mekke kâfirlerinin yanına giden şahısların da Medine'ye geri gönderilmesini isteyebilirdi.

Peygamber efendimiz (s.a.a) Mekke fethinde, insanların kendi hür iradeleriyle doğru dini tanıyabilmeleri için, hem Kureyş kabilesini, hem de diğer insanları serbest bırakmış ve kimseyi Müslüman olmaya mecbur etmemişti. Ayrıca Peygamber (s.a.a), eziyet ve bozgunculuk kaynağı olan birkaç kişi dışında kimsenin öldürülmemesi hususunda Müslümanlarla ahitleşmişti.⁴

İslâm dini hakkında araştırma yapmak ve araştırması sonucunda da kendi hür iradesiyle İslâm'ı seçmek üzere aman/güvence isteyen şahısla-

1- Tarih-i Taberî, c.5, s.2271

2- Biharul-Envar, c.20, s.350

3- Biharul-Envar, c.20, s.362

4- İlamu'l-Vera, s.110

ra yüce Peygamberimizin (s.a.a) aman vermesi de, bu husustaki bir diğ er örnektir.

Safvan b. Ümeyye bunlardan biridir. Safvan, Mekke'nin fethinden sonra Cidde'ye kaçmış tı. Onun için Peygamber'den (s.a.a) aman istendi ve o Hazret de aman alameti olsun ve sorunsuz olarak Mekke'ye gelebil sin diye kendi sarığını ona gönderdi. Bunun üzerine Safvan, gittiği Cid de şehrinden döndü ve Peygamber'in (s.a.a) huzuruna gelerek İslâm dini hakkında araştırma yapması için iki aylık bir süre talebinde bulundu. Hz. Peygamber (s.a.a) ise ona dört ay mühlet verdi. Safvan, İslâm'ı kabul etmemiş olmasına rağmen Peygamber (s.a.a) ile birlikte Hüneyn ve Tai f'e yolculuk yapmış tı. Ama sonuçta kendi seçimi ve hür iradesiyle İslâm'ı kabul etti.¹

Bu örneklerden de anlaşıldığı gibi kılıçlar, hakkı teşhis ettikleri hâlde ona karşı cephe açıp savaşı an ve böylece de diğ er insanların saadet yolunu tıkayanlara kullanılmış tır ancak.

Aslına bakılacak olursa, zaten kılıç fitnenin kökünü kazımak, mah rum kitleleri kurtarmak, insanın ilerlemesine ve olgunlaşmasına müsait zemin oluşturmak içindir.

Sadr-ı İslâm'daki Müslümanların imanı ve direniş i, İslâm dininin kılı ç zoruyla ilerlemediğinin en güzel kanıtıdır. Sadr-ı İslâm Müslümanla rının dine bağlılıkları öyle bir düzeydeydi ki, bu uğurda bütün sıkıntıları göğüslemiş, direnmiş ve hatta doğup büyüdükleri topraklardan ayrıla rak hicret etmişlerdi.

İslâm dinini ilk kabul edenlerden biri, Bilal Habeşî'dir. İslâm'ı kabul ettiği için Ebu Cehil tarafından işkence edildi, Hicaz'ın sıcak kumları ü zerine yatırılıp göğsüne kocaman bir taş koyuldu ve "Muhammed'in Rab bini inkâr et!" denildi. Bilal ise: "(Allah) birdir, birdir."² diyerek bütün iş kencelere karşı direndi ve kutsal İslâm dininden vazgeçmedi.

Durum bundan ibaretken, İslâm dininin kılıç zoruyla ilerlediği ve yayıldığı nasıl söylenebilir?

İslâm'da herhangi bir eksiklik ve zayıf bir nokta bulamayan düş manlar, bu yola başvurarak İslâm'ı lekelemeye girişmişlerdir. Oysaki İslâm'ın başarısı, bu dinin kolay ve sade oluşundan, mahrum ve mazlum

1- el-Kâmil, İbn Esir, c.2, s.248-249, 1385 Basımı

2- Usdu'l-Gabe, c.1, s.206

kitlelere kanat genişinden ve de yaşamın her alanını kapsayan bir din oluşundan kaynaklanıyordu.

Fransız yazar ve düşünür Dr. Gustav Lobon şöyle yazmaktadır:

İslâm, kolaylık ve sadeliğinden dolayı ilerleme sağlamaktadır; gerçekten de bu, hayret uyandırıcı bir şey olmakla birlikte İslâm dininin de özelliklerindedir. Müslümanların ayak bastığı her yerde, İslâm dini ebediyen kalmıştır.¹

Bir başka Hıristiyan yazar da şöyle demektedir:

İslâm dininin yayılması, askerî fetihlerden daha çok, İslâm sınırları ötesindeki ülkelerle yapılan ticarî ve kültürel ilişkilerle gerçekleşmiştir.²

1- Temeddün-i İslâm ve Arab, s.807

2- Ceng ve Sulh Der İslâm, s.345, Seyyid Gulam Rıza Saidî tarafından Farsçaya tercüme edilmiştir.

PEYGAMBER DÖNEMİNDE YAPILAN SAVAŞLARIN HEDEFİ VE SAVAŞLARDA ÖLENLERİN SAYISI

Daha geniş bir alanda hüküm sürmek, daha çok insanî güçleri sömürmek ve başka halkların servetini ele geçirmek için savaşılan diktatörlerin aksine Hz. Peygamber (s.a.a), zulüm ve haksızlığa engel olmak, yol üstündeki dikenleri ortadan kaldırmak, hak ve adalet bayrağını dalgalandırmak için kitap ve kanun meşalesiyle ilerlemiş ve kaçınılmaz olmadıkça da kılıca el sürmemiştir.

Hz. Peygamber'in (s.a.a) savaşlarında öncelikli hedef, Allah'ın temiz kullarına zulmeden ve bunu sürdürülebilmek için de İslâmî gerçek ve inançların yayılmasına engel olan çıkar odaklarını silahsızlandırmaktan ve bununla birlikte insanların, hak, adalet ve insaf hükümeti sayesinde kendi haklarını sahiplenmesinden ibaretti.

Böylesi yüce hedefler doğrultusunda gerçekleştirilen savaşlar, gayrimeşru nitelendirilebilir mi hiç?

Açıktır ki savaşın bu türü, her peygamberin yükümlülükleri arasında öncelikli ve kaçınılmaz vasfını taşımakta ve de her akliselim tarafından saygıyla desteklenmektedir. Çünkü kutsal hedefe ulaşabilmek için başka bir yol bulunmamaktadır.

Hz. İsa'nın (a.s), toplumun yaban otlarını yok etmek için kılıca el atmamasının nedeni, peygamberlik süresinin kısa oluşu ve koşulların da elverişli olmayışydı.

Hıristiyan misyonerler, Müslüman halkların azim ve moralini zayıflatmak, sömürü ve fesada karşı mücadele ruhunu yok etmek ve de İslâm'ın ilerleyişine engel olabilmek için Hz. Peygamber'in (s.a.a) savaşlarını çarpıtarak ve bu savaşlarda öldürülenlerin sayısını kasıtlı olarak abartarak kilise yöneticilerinin engizisyon mahkemelerindeki ve haçlı seferlerindeki cinayetlerini -ki bunun sonucunda milyonlarca masum insan öldürülmüştür- meşru ve doğal göstermeye çalışmışlardır.

Gerçeğin aydınlanması ve değerli okuyucuların İslâmî savaşların hem felsefesini öğrenmeleri ve hem de gerçek istatistikleri elde etmeleri için öncelikle Peygamber efendimizin (s.a.a) yapmış olduğu savaşların meşhurlarına, bu savaşların niye yapıldığına ve ardından da öldürülenlerin sayısına özetle değineceğiz.

1- Bedir Savaşı

Hz. Muhammed (s.a.a) peygamberliğe seçildikten sonra hem o, hem de ona iman edenler, on üç yıl boyunca Mekke'de Kureyş'in eziyet ve işkenceleri altında yaşadılar. Sonuçta Peygamber (s.a.a), doğduğu topraklardan ayrılmak ve Medine'ye hicret etmek zorunda kaldı.

Buna rağmen Mekke müşrikleri, bir yandan Mekke'de yaşayan savunmasız Müslümanlara eziyet ve işkence etmekten vazgeçmeyerek Mekke'den ayrılmalarına engel oldular¹ ve öte yandan da çok ciddi olarak Medine'yi ekonomik muhasara altında tutmaya karar verdiler. Müşrikler Medine'ye gıda maddesi taşınmasını yasakladılar ve bunu uygulama noktasında da ticaret kervanlarına engel oldular.

Mekke müşrikleri tarafından uygulanan iktisadî kuşatma uzun bir süre devam ettirildi. Çok ciddi bir şekilde bundan etkilenen Medine halkı, gıda maddesi temin edebilmek için Kızıl Deniz sahillerine kadar gitmek zorunda idiler.²

Hz. Peygamber (s.a.a) Medine'ye hicret ettikten sonra Ebu Cehil Peygamberimize (s.a.a), hakaret dolu bir mektup yazarak kendisini Kureyş'in saldırısıyla tehdit etti.³ İşte burada yüce Allah şöyle buyurdu:

Kendilerine savaş açılan kimselere (savaşmaları için) izin verildi; çünkü onlar zulme uğradılar. Şüphesiz Allah, onlara yardım etmeye kadirdir.⁴

Hz. Peygamber (s.a.a) İslâm'ı korumak, Müslümanların hayatî haklarını savunmak ve Kureyş'in şeytanî plânlarını bozmak üzere Hicret'in ikinci yılında harekete geçti ve nitekim "Bedir'de" Kureyş ordusunun karşısında yer aldı. Müslümanların sayısı, Mekke kâfirlerinin üçte biri

1- Biharu'l-Envar, c.19, s.143

2- Muhammed Sitare-i Ki Der Mekke Dirahşid, s.92

3- Biharu'l-Envar, c.19, s.265-266

4- Hacc Suresi, 39 ve 40. ayetlerin mazmunu

oranında olmasına rağmen, iman gücü ve Allah'ın yardımıyla onları hezimete uğrattılar.¹

2- Uhud Savaşı

Mekke müşrikleri, Bedir Savaşı'nda öldürülenlerin intikamını almak üzere savaş hazırlıklarını tamamladıktan sonra Medine'ye doğru harekete geçtiler. Bu saldırının haberini alan İslâm ordusu da, Mekke ordusunu karşılamak üzere yola koyuldu ve nitekim iki ordu Uhud'da karşılaştı. Böylece savaş başlamış oldu. Bu savaşta bazı Müslümanlar, Hz. Peygamber'in (s.a.a) tavsiyelerine uymadığı için savaş İslâm ordusunun lehine olmamıştı.²

3- Ahzab (Hendek) Savaşı

Bir grup Neziroğulları Yahudileri, Hicret'in beşinci yılında Mekke'ye gitmiş ve Kureyş kabilesini İslâm ve Müslümanlara karşı tahrik etmişlerdi. Bunu fırsat bilen Kureyşliler, farklı gruplardan oluşan büyük bir ordu ile Medine'ye doğru hareket ettiler.

Müslümanlar, İslâm'ın merkezi olan Medine'yi korumak için şehrin etrafına bir hendek kazarak on bin kişilik düşman ordusuna karşı savunmaya geçtiler. Hz. Ali'nin (a.s) düşman ordusunun kahraman savaşçısını öldürmesi üzerine savaş, Müslümanların lehine bitmişti.³

4- Kurayzaoğulları Savaşı

Kurayzaoğulları,⁴ Hz. Peygamber (s.a.a) ile yaptığı barış sözleşmesini bozmuş ve Kureyş'e yardım etmişti.⁵ Peygamber tarafından tehlikeli bulunan bu grubun yok edilmesinden başka bir çıkar yolu yoktu.

Ahzab Savaşı'ndan sonra Hz. Peygamber (s.a.a), Kurayzaoğulları üzerine yürüme emri verdi. Nihayet yirmi beş gün İslâm ordusunun kuşatması altında bulunan Kurayzaoğulları teslim oldu.

1- el-Kâmil, İbn Esir, c.2, s.118; İ'lamu'l-Vera, s.76

2- Tabakat, birinci bölüm, s.27-29

3- Tarih-i Taberî, c.3, s.1463-1476

4- Medine etrafında yaşayan bir Yahudi kabilesi

5- Biharu'l-Envar, c.20, s.191; Tarih-i Taberî, c.3, s.1472

Evs kabilesi, Peygamber'den (s.a.a) kanlarının bağışlanmasını istedi. Hz. Peygamber (s.a.a) ise şöyle buyurdu:

Sizin büyüklerinizden olan Sa'd b. Muaz'ın, hakkınızda hükmetmesine razı mısınız?

Kendilerinden olan Sa'd'ın, onların tarafını tutacağı ümidiyle bu teklifi oracıkta kabul ettiler. Sa'd b. Muaz da, savaşçılarını öldürülmesine, malların bölünmesine ve kadınların da esir edilmesine hükmetti. Hz. Peygamber (s.a.a) şöyle buyurdu:

Sa'd'ın hükmü, Allah'ın bu insanlar hakkında buyurduğu hükmün aynısıdır.

Böylece savaşçıların tümü öldürüldü.¹

5- Mustalikoğulları Savaşı

Mustalikoğulları, Huzaa kabilesinden olup Müslümanlara karşı bazı girişimlerde bulunmuşlardı. Hz. Peygamber (s.a.a), kendisine ulaşan haberlerle Mustalikoğulları'nın kurduğu komplolardan haberdar olmuştu. Bu tehlikeyi önlemek için bir orduyla üzerlerine yürümüş ve "Müreyysi" diye bilinen bir yerde onlarla savaşarak muzaffer olmuştu. Bu savaş, Hicret'in altıncı yılında vuku bulmuştu.²

6- Hayber Savaşı

Yahudiler, Hayber kalelerinde yaşamakta ve müşriklerle olan askerî ve ekonomik ilişkileriyle de Müslümanların emniyetini tehdit etmekteydiler. Bunun üzerine Müslümanlar, Hicret'in yedinci yılında, düşmanın merkez karargâhı konumunda olan Hayber'e yürümüştü. Yahudiler, ancak muhasara ve savaş sonrasında İslâm devletine teslim olmuşlardı.³

7- Mute Savaşı

Hz. Peygamber (s.a.a), Hicret'in sekizinci yılında, Hâris b. Ümeyr'i, Busra⁴ (Havran) padişahına bir mektupla göndermiş, ancak Peygambe-

1- Tarih-i Taberî, c.3, s.1487-1493

2- el-Kâmil, İbn Esir, c.2, s.192; Tarih-i Taberî, c.3, s.1511

3- el-Kâmil, İbn Esir, c.2, s.216; Tabakat, c.2, birinci bölüm, s.77-78; Tarih-i Taberî, c.3, s.1575-1584

4- Şam'da bir yer adı

rimizin (s.a.a) elçisi Mute'ye ulaştığında öldürülmüştü. Müslümanlar, Allah Resulü'nün (s.a.a) emri üzere harekete geçerek, Rumlardan ve diğer milletlerden oluşan yüz bin kişilik Rum ordusuyla Mute'de karşılaşmıştı. Çok ağır bir savaş olmuş ve İslâm ordusunun komutanlarından Zeyd b. Hârise, Cafer b. Ebu Talib, Abdullah b. Revaha bu savaşta şehit düşmüştü.

Müslümanlar, bu savaşta küfür ordusunun karşısında duramamış ve Medine'ye geri dönmüşlerdi.¹

8- Mekke'nin Fethi

Kureyş kabilesi, Hz. Peygamber (s.a.a) ile yaptığı Hüdeybiye Antlaşması'nda, Müslümanlara ve Müslümanlarla antlaşma hâlinde olanlara saldırmayacaklarını taahhüt etmiş, ancak Müslümanlarla antlaşması olan Huzaa kabilesini yok etmek için Bekroğulları kabilesiyle iş birliği yapmış ve böylece de antlaşma metnine sadık kalmamıştı.

Hz. Peygamber (s.a.a), bu saldırıları engellemek için tam bir gizlilikle hareket etmiş ve bunun sonucunda da şehri fethetmiştir.

Allah Resulü (s.a.a) Mekke'ye girdikten sonra Allah'ın evini ziyarete gitmiş ve tarihî konuşmasında şöyle buyurmuştu:

Bilesiniz ki sizler, Allah'ın Eelçisi için kötü komşulardınız; onu yalanladınız ve ona eziyet ettiniz. Bizi yurdumuzdan sürdünüz ve hatta bununla da yetinmeyerek Medine'de ve başka yerlerde de pe-şimizi bırakmadınız ve bizimle savaştınız. Şimdi gidin, hepiniz serbestsiniz!²

Hz. Peygamber'in (s.a.a) bu yüceliği ve onları bağışlaması, Mekke halkının İslâm'a yönelmesine neden oldu.

Allah Resulü (s.a.a), Mekke fethinde, savunma ve müşriklerin saldırılarını engelleme dışında savaşılmamasını, ancak sekiz erkeğin ve dört kadının öldürülmesi gerektiğini emretmişti. Öldürülmesi gereken bu kişilerin dördü öldürülebilmişti ve bunun dışında da sadece Halid komutasındaki Müslümanlarla İkrime b. Ebu Cehil komutasındaki müşrikler arasında kısa bir çarpışma olmuş ve bazı insanlar öldürülmüştü.³

1- Tabakat, c.2, birinci bölüm, s.92-94

2- İ'lamu'l-Vera, s.104-112; Biharu'l-Envar, c.21, s.106

3- el-Kâmil, İbn Esir, c.2, s.247-250

9- Hüneyn ve Tâif Savaşları

Havazin kabilesi, Müslümanlarla savaşmak üzere bir ordu hazırlamıştı. Bu savaş hazırlığından haberdar olan Peygamberimiz (s.a.a), on iki bin kişilik bir ordu kurarak Havazin kabilesine yöneldi ve Hüneyn Vadisi'nde savaş başladı. Yenilgiye uğrayan küfür ordusu teslim oldu.¹

Bu savaşın galibi olan Müslümanlar, Havazin kabilesiyle işbirliği yapan Sakif kabilesiyle savaşmak üzere Tâif'e yöneldi.

İslâm ordusu, Sakif kabilesini bir süre kuşatma altında tuttukten sonra oranın fethinden vazgeçerek Mekke'ye döndü.²

Hz. Peygamber (s.a.a) döneminde bunların yanı sıra küçük çaplı bazı savaşlar ve tebliğ amaçlı bazı seyahatler de gerçekleşmiştir.

Meşhur tarih kaynaklarına göre Peygamber efendimiz (s.a.a) dönemindeki bu savaşlarda öldürülenlerin (Müslüman ve kâfirlerin) istatistiği şöyledir:

Savaşın Adı	Hamis Tarihi	İbn Hişam Siyeri	Yakubî Tarihi	Tabakat	Biharu'l-Envar	Taberî Tarihi
Bedir	84	84	86	84	84	84
Uhud	93	92	90	109	109	70
Hendek	9	9	14	11	9	9
Kurayza Oğulları	800	850	750	700	900	850
Mustalik Oğulları	12	.....	.....	10	10	.....
Hayber	32	23	.....	98	.....	3
Mute	21	13	.....	13	.....	3
Mekke Fethi	39	20	.....	33	.....	21
Hüneyn ve Tâif	96	101	.....	87	112	85
Diğer Savaşlar	250	122	.....	119	333	210

1- Biharu'l-Envar, c.21, s.149

2- Sire-i İbn Hişam, c.3, s.482

Açıklamalar:

— Bu cetveldeki rakamlar, adı geçen kaynaklarda belirtilen en yüksek rakamlardan ibarettir ve kaynaklarda ulaşamadığımız rakamların yeri boş bırakılmıştır.

— İstatistiklere ulaşma bakımından kaynak olarak seçtiğimiz Hamis Tarihi (Tarihu'l-Hamis) onlarca tefsir, hadis ve tarih kitabı üzerinde yapılan araştırmalar ürünüdür.

Görüldüğü gibi cetvelde belirtilen rakamlar, Hıristiyan âlemince düzenlenen kutsal savaşlardaki ve haçlı seferlerindeki ölü sayısıyla kıyaslanamayacak kadar az ve naçizdir.

Hz. Peygamber (s.a.a) döneminde yapılan savaşların hiçbirinin toprak kazanma, sınırları genişletme, intikam veya ihlal amaçlı olmadığını bir kez daha değerli okuyucularımıza hatırlatmak isteriz. Bu savaşlar, ancak ve ancak ahdini bozanların saldırı ve ihlallerini önlemek, Müslümanların harimini savunmak, bağımsızlıklarını korumak ve de hak kelimesini yüceltmek amacıyla yapılmıştır.

Dr. Gustav Lobon, Mishod'dan şöyle nakleder:

Cihadı farz kılan İslâm dini, bir yandan Müslümanları, diğer dinlerin mensuplarına insaf, adalet ve affedicilik üzere davranmaya çağırılmış ve öte yandan da farklı dinlere inanan insanlara, dinsel özgürlük vermiştir.¹

1- Temeddün-i İslâm ve Arab, s.148

HZ. MUHAMMED'İN EVRENSEL RİSALETİ

Doğunun ve Batının Dini İslâm

İslâm dini, berrak ve zülal bir pınar gibi doğup, gitgide büyümeye başladı ve nitekim farklı coğrafyalarda yaşayan insanların susuzluğunu giderecek, bütün yanlış gelenekleri ortadan kaldıracak ve de bütün insanlığı hidayete taşıyacak bir boyut kazandı.

İslâm dini, günümüz dünyasında emperyalizmin sömürü politikasına ve bu ilâhî dinin düşmanlarca ortadan kaldırılabilmesi için uygulanan karalama stratejilerine rağmen hiçbir yara almadan giderek büyüyen bir dalga hâlinde ilerlemektedir. İslâm dini, başarı ve insanlar nezdinde genel kabul sırrını elinde bulundurmakla birlikte, programlarını da getirdiği kanunlara dayandırmıştır.

Bu ilâhî dinin büyük sırrı ise, İslâm dininin insan fıtratıyla uyum içinde olmasıdır ki, hem bütün insanlar fıtrat nimetine sahiptir, hem de hayatın temelini oluşturmaktadır. "Doğu, doğudur; batı ise batı. Doğulu bir peygamber, batının önderliğini üstlenemez." diyenler, büyük bir sapkınlık içindedirler. Çünkü fıtrat açısından doğu ile batı eşittir; doğulu fitrî bir dine muhtaç olduğu gibi, batılı da muhtaçtır.

Hız. Muhammed, Mekke'den Tüm İnsanları İslâm'a Davet Ediyor

Peygamberimiz (s.a.a), Mekke semasında tevhit şiarını yankılandırarak, sadece Hicaz bölgesini ve Arap halkını değil, bütün insanlığı ıslah etmek için ilâhî kıyamını başlatmış ve evrensel misyonunu, Arabistan bölgesinden duyurmakla görevlendirilmişti.

Peygamberimizin (s.a.a) amacı buydu ve genel davetini başlattığında, kendi akrabalarına hitaben yaptığı konuşmasında bu gerçeğe şöyle vurgu yapmıştır:

Ben, Allah'ın elçisiyim; özelde size ve genelde tüm insanlara.¹
 Kur'ân-ı Kerim de bu gerçeğin altını çizmiş ve şöyle buyurmuştur:
De ki: Ey insanlar, ben sizin hepinize... Allah'ın elçisiyim.²
Biz seni ancak âlemlere rahmet için gönderdik.³
Bu Kur'ân bana vahyolundu ki, onunla sizi ve ulaştığı herke-
si uyarayım.⁴

Bu ayetlerden açıkça anlaşılmaktadır ki, Peygamberimiz (s.a.a), Me-dine'ye hicret ettikten ve İslâm'ın yayılmasından sonra evrensel misyon düşüncesine koyulmamış, bilakis genel davetini başlattığı günden itibaren bu yönde görevlendirilmişti.

İmam Sadık (a.s), kendisine sorulan: "Neden Kur'ân okudukça ve öğretildikçe yeniliğini kaybetmiyor?" sorusunu şöyle cevaplamıştır:

Yüce Allah, Kur'ân'ı sadece belli bir zaman ve özel bir topluluk için göndermemiştir; işte bundan dolayı da kıyamete kadar her zaman diliminde yeniliğini ve her topluluğun yanında tazeliğini koruyacaktır.⁵

İslâm'ın Evrenselliğinin Bir Başka Örneği

Peygamberimiz (s.a.a), Hicret'in altıncı yılında, elçilerini dünyanın dört bir yanına göndermiş ve "Allah'ın Elçisi Muhammed" cümlesiyle başlayan mektuplarıyla dünya yöneticilerini İslâm'a davet etmiştir.

Bu mektupların tümünün içeriği, tevhide ve İslâmî kardeşliğe çağrıdan ibaretti. Yüce Peygamberimizin (s.a.a) bu daveti, Allah'ın emriyle ve insanları uyarmak amacıyla gerçekleşmiş olduğundan dolayı da etkili olmuş, Necaşî ve Mukavkis gibi hakikat yorgunu ve insafli insanların İslâm'ı kabul etmesini sağlamıştı.⁶

Hz. Peygamber'in (s.a.a) tebliğ amaçlı göndermiş olduğu mektupları derleme hususunda yapılan araştırmaların sonucuna göre, Peygamberi-

1- Kâmilu't-Tevarih, İbn Esir, c.2, s.61

2- A'râf Suresi, 158

3- Enbiyâ Suresi, 107

4- En'âm Suresi, 19

5- Sefinetu'l-Bihar, c.2, s.413

6- el-Kâmil, İbn Esir, c.2, s.210, 1385 basımı; Mekatıbu'r-Resul, c.1, s.30-31, birinci baskı

miz (s.a.a), dönemin padişahlarına, kabile reislerine, diğer dinlere mensup din bilginlerine toplam 62 mektup yazarak onları İslâm'a davet etmiştir. Bu mektupların 29 tanesi, içeriğiyle birlikte İslâm kaynaklarında mevcuttur.¹ Hz. Peygamber'in (s.a.a) gönderdiği mektupların bazısını özetle gözden geçirelim:

İran Şahı Kisra'ya

Bismillahirrahmanirrahim

Allah Resulü Muhammed'den, Fars'ın büyüğü Kisra'ya:

Hidayeti izleyene, Allah ve Elçisi'ne inanana, Allah'ın birliğine ve kulu Muhammed'in peygamberliğine tanıklık edene selâm olsun!

Ben, Allah'ın emri üzere seni İslâm'a çağırıyorum. Ben, diri gönülleri uyarmak ve kâfirleri mazeretsiz kılmak için Allah katından bütün insanlara gönderilmiş Peygamberim. İslâm'ı kabul et ki, barış ve esenlik kalesine girebilesin; aksi takdirde Mecusîlerin günahı senin üzerine olacaktır.²

Rum İmparatoru Herakliyus'a

Bismillahirrahmanirrahim.

Ben seni İslâm'a çağırıyorum; İslâm kalesine girecek olsan, Müslümanların yararına da zararına da ortak olursun...

Bunu yapmak istemiyorsan, insanları serbest bırak ki, İslâm'ı seçsinler veya cizye ödesinler ve sen de onlara engel olma.³

Yemame Meliki Hevze'ye

Bismillahirrahmanirrahim.

Allah Elçisi Muhammed'den Hevze'ye:

Hidayete ve din önderlerine uyanlara selâm olsun!

Yemame hâkimi bilmelidir ki, benim dinim insanın erişebileceği en son noktaya doğru ilerlemektedir. Selamette kalmak istiyorsan, İslâm dinini kabul et...⁴

1- Mekatıbu'r-Resul, c.1, s.35, 41, 90, 182

2- Mekatıbu'r-Resul, c.1, s.90; Sire-i Halebî, c.3, s.277

3- Muhammed ve Zimamdarın, s.162

4- Sire-i Halebiyye, c.3, s.285

Yahudilere

Allah'ın Elçisi ve Musa b. İmran'ın kardeşi Muhammed'den:

Allah, beni de, Hz. Kelim'i görevlendirdiği hedef üzere göndermiştir. Sizi Allah'a ve Sina dağında Musa'ya indirilen kutsal levhalara ant veriyorum, Yahudilere ve bütün insanlara peygamber olarak gönderildiğimi semavî kitabınızda görmediniz mi? Eğer kitabınızda bulmuş iseniz, Allah'tan korkun ve İslâm'ı kabul edin; eğer kitabınızda bunu göremediyseniz, ancak o zaman mazursunuz.¹

Necran Kardinali'ne

İbrahim'in kulluk sunduğu Allah'ın adıyla.

Allah'ın Elçisi Muhammed'den, Necran Kardinali'ne:

Ben sizi, kullara kulluk yerine, gerçek mabut olan Allah'a kulluk etmeye çağırıyorum...²

* * *

Hz. Peygamber (s.a.a), İslâm güneşinin doğuşunu bildirmek amacıyla hem padişahlara, hem de farklı din mensubu halklara birçok mektuplar göndermiştir ki, nakledilenler bunlardan birkaçıdır.

İslâm'ın Risaletini Duyurma Yönündeki Sorumluluğumuz

Öncelikle belirtilmesi gerekir ki, İslâm dininin hızla yayılmasının en büyük nedeni, aziz Peygamberimizin (s.a.a) ve vefalı dostlarının ardı arkası kesilmeyen ve gece gündüz demeden çalışmaları olmuştur.

Allah Resulü (s.a.a), İslâm dinini insanlara ulaştırma bağlamında çok önemli iki etkenden yararlanmışır:

1- İslâm'ın hakikatini anlayan, Allah Resulü'ne (s.a.a) iman eden ve aşk besleyen usta konuşmacılar.

2- Tam anlamıyla İslâm dininin aynası olan ve İslâmî öğretileri tanıtan mektuplar.

Peygamber efendimiz (s.a.a), bütün imkânsızlıklara rağmen dünyanın dört bir yanına elçiler göndermiştir.

1- Mekatib'ur-Resul, c.1, s.172

2- el-Bidayetu ve'n-Nihaye, c.1, s.53

Bizler de, İslâmî hedefler doğrultusunda çalışarak ve İslâmî öğretileri genelleştirebilmek için yeni araç ve metotlar kullanarak başarı sağlamalı ve böylece de Peygamberimizin (s.a.a) yüce ruhunu razı etmeliyiz.

İslâm dininin evrensel misyonunu insanlara ulaştırabilmek için sahip olduğumuz bütün imkânları seferber etmeli ve İslâmî öğretileri yaymak için de hiçbir fedakârlıktan kaçınmamalıyız. Ancak böylelikle erdem ve hizmet dünyası oluşturabilir ve hem doğulu, hem de batılı kardeşleri bu hayat pınarına hidayet edebiliriz.

Aziz Peygamberimiz (s.a.a), Ali'ye (a.s) şöyle buyurmuştur:

...Andolsun Allah'a, Allah'ın, senin elinle bir insanı hidayet etmesi, güneşin doğup battığı her şeyden senin için daha hayırlıdır...¹

1- Biharul-Envar, c.21, s.361

SON PEYGAMBER HZ. MUHAMMED

İslâm'ın Ebedîliği ve Hz. Muhammed'in Son Peygamber Oluşu

Bütün İslâm fırkaları, Allah'ın birliğine inandığı gibi Hz. Peygamber'in (s.a.a) son peygamber olduğuna da inanmaktadır.

İslâm dini her zaman için yeni ve tazedir. Görüş ufukları genişledikçe İslâm'ın kapsam ve kuşatıcılığı daha net ve somut olarak anlaşılır.

Şimdi inanç bağlantılı bu konunun hakikatini araştıracağız.

Öncelikle bir dinî ebedî kılan en önemli etkenleri açıklayacak, sonra da bununla ilintili olarak İslâm dinini irdeleyeceğiz:

1- Dinin fitrî olması: Temel öğretileri, insanın fıtrat ve öz yaratılışına dayalı olan bir din, zamanla birlikte ilerleyecektir; asla eskimeyecek ve işlevini kaybetmeyecektir.

2- Yasaların belli bir yer ve zamanla sınırlı olmaması: Bu özelliğe sahip olan bir din, her tür gelişmeye uyum sağlar ve zamanın akışıyla varlık felsefesini yitirmez. Belli bir zaman çerçevesiyle sınırlı olan bir yasa ise, her zaman diliminde insanın ihtiyaçlarını karşılayamaz. Bunu şöyle örneklendirebiliriz:

"Yolculuğa çıkmak isteyen veya taşımacılık yapan herkes, at ve deve gibi hayvanlardan yararlanmak zorundadır." diye bir kanun çıkacak olsa, bu kanun varlığını sürdüremeyecek ve yok olup gidecektir. Çünkü doğabilecek yeni gereksinimler, yeni araçların da kullanılmasını tabii olarak gerektirebilecektir.

Önceki dinlerin, varlıklarını sürdüremeyiş nedenlerinden biri, özel bir zaman ve belli bir topluluk için indirilmiş olmasıdır.

3- Kuşatıcılık: Ebedî bir din, insan yaşamının bütün alanlarına ışık tutabilmeli ve de insanın gereksinimlerinin tümünü cevaplayabilmelidir. İnsanın susuz ve dalgalı ruhu yemek, içki içmek, haç taşımak... gibi kuru

teşrifatla ne susuzluğunu dindirebilir, ne de özlenen huzura kavuşturulabilir. İnsan, yaşam gerçeklerine ışık tutacak ve de sosyal sorunlarına çözüm üretecek çok yönlü birtakım yasa ve kanunlara muhtaçtır.

4- Çıkmazlarda kılavuzluk: Genel yasaların birbirleriyle çatışması veya beklenmedik zaruretlerin ortaya çıkması, insanı bir çıkmaza sürükler ve bu durumda insan ne yapması gerektiğini bilemez. İşte bu ikilemin insan yaşamından çıkarılabilmesi için ebedî bir din, genel yasaların yanı sıra, mecburî hâllerde ne yapılması gerektiğini içeren yasalara da sahip olmalıdır. Din ancak bu surette her zaman ve her durumla uyum sağlayabilir ve her zaman diliminde faydalı olabilir.

Bu sıraladığımız hususlar, bir dini kalıcı ve ebedî kılan en önemli etkenlerdir. İslâm dini ise, bu özelliklerin tümüne sahiptir. Bunun açılımı şöyledir:

İslâm Dininin Ebediliği

1- İslâm'ın kanun koyuculuk sisteminde, her zaman için kalıcı olan insanın yaratılış ve doğası göz önünde bulundurulmuş ve ihtiyaçlarına da olumlu cevap verilmiştir. İslâmî yasa ve programlar, insanın bütün güdülerini dengeleyecek şekilde düzenlenmiştir.

Bu, sade bir örnekle şöyle özetlenebilir: İslâm dini, cinsel içgüdünün doyurulması bağlamında bir yandan farklı ve kolay projeler sunarken, öte yandan da toplumu olumsuz yönde etkileyecek ve yozlaştıracak şekilde serbest bırakılmasını önlemektedir.

2- İslâm'ın temel yasaları, belli bir zamanla sınırlı olmadığından dolayı zamanın akışı, varlıkların gelişim ve değişimi ile de değiştirilmesi gerekmiyor. Bu yasalar, bütün zamanlar ve hâllerle uyum hâlinde olup, toplumlar için faydalı ve gerekli hususları belirlemektedir. Bunun çok basit örneği şudur:

Cihadı yasalaştıran İslâm dini, bunu belli bir aletle sınırlandırmamış ve genel anlamıyla cihadın gerekçesini de şöyle belirlemiştir: Hayatî haklarınızı savunabilmek ve zafere ulaşabilmek için düşman karşısında güçlenin.

Bu tümel yasa, gelişimin her türüne açık olmakla ve her tür aletle uygulanabilmekle birlikte her zaman için yön belirleyici niteliktedir. İslâm'ın diğer yasaları da aynı konumdadır.

3- İslâm dini, karşılaşılabilecek çıkmazlar ve zaruret hâlleri için çözüm olan ıztırar, la harec, la zarar...¹ gibi kanunlar koymuştur. Bu yasaların yanı sıra imam, Hz. Peygamber'in (s.a.a) halifesi ve taklit mercileri de sosyal çıkmazlar bağlamında kesin çözüm sunan mercilerdir.

4- İslâm dininin yasa ve programları, diğer ekollerin tümünden daha ayrıntılı ve kuşatıcıdır. İslâm dininin hukuk, ekonomi, askerî, ahlâkî... alanlarındaki yasaları zirvededir. İslâmî ilim uzmanları, bu alanlarda kaynağı Kur'ân, Peygamberimizin (s.a.a) hadisleri ve Masum Ehlibley-ti'nin buyrukları olan binlerce kitap derlemiştir.

Akıl nimetine sahip olan bir insan, bu önemli noktalar üzerinde yoğunlaşacak olsa, İslâm'ın kâmil ve kuşatıcı bir din olup, insanın bütün ihtiyaçlarını olumlu yanıtladığını ve de yeni bir din veya peygambere ihtiyaç duyulmadığını anlayacaktır.

Kur'ân Açısından Hatemiyet

Kur'ân-ı Kerim'in bazı ayetleri, İslâm dininin kuşatıcılığına ve Hz. Muhammed'in (s.a.a) hatemiyetine (son peygamber oluşuna) vurgu yapmakta ve şöyle buyurmaktadır:

Rabbinin sözü hem doğruluk, hem de adalet bakımından tamamlanmıştır. O'nun sözlerini değiştirebilecek hiç kimse yoktur. O, işitendir, bilendir.²

Muhammed, sizin erkeklerinizden birinin babası değil, ancak Allah'ın Elçisi ve peygamberlerin hatemidir.³

"Hatem" veya "hatim" kelimeleri, bir başka kelimeye izafe edildiğinde, "son" manası ifade eder. Bu açıklamaya göre ayette geçen "hateme'n-nebiyyin" ifadesi, "ahire'n-nebiyyin"⁴ manasına gelmektedir.

Ayetin orijinalinde geçen "nebi" kelimesi, "resul" kelimesinden daha

---

1- Iztırar Kanunu, zarurî hâllerde; La Herec Kanunu, büyük sıkıntı doğuran hâllerde ve La Zarar Kanunu ise zarar hâlinde uygulanan kanunlardır. Ancak bu yasaları icra edebilmek için fıkıh ve usul metodolojisi kitaplarında belirtilmiş koşul ve özellikler de gözetilmelidir.

2- En'âm Suresi, 115. Tesiru'l-Mizan, c.7, s.348; Minhacu's-Sadikin Tefsiri, c.3, s. 439

3- Ahzâb Suresi, 40

4- Lisanu'l-Arab, "h-t-m" maddesi

geneldir.¹ Bu açıklama uyarınca da peygamberlerin tümü "nebi"dir. Ayet hakkında sunduğumuz bu iki ayrımın sonucu şudur: Hz. Muhammed (s.a.a), bütün peygamberlerin sonuncusudur; ondan sonra nebi de, resul de, kitap sahibi de... gelmeyecektir.

Gerçekten bu Kur'ân en doğru yola iletir...²

Bu beyan ile, başka programlara ihtiyacın olmadığı çok açıktır.

Hadisler Açısından Hatemiyet

Hatemiyet, hadislerde çok yoğun olarak işlenen konulardan biridir. Bundan dolayı itikadî konular içerisinde en açık konu, budur. Bu bağlamda, örnek olması bakımından bazı hadislerle değineceğiz:

Hz. Peygamber (s.a.a) şöyle buyurmaktadır:

Bilesiniz ki, ne benden sonra bir peygamber ve ne de getirdiğim dinden sonra bir din gelmeyecektir.³

İmam Muhammed Bâkır (a.s) buyurmaktadır ki:

Allah, kitabınızla önceki kitaplara ve peygamberinizle de peygamberlere son verdi.⁴

Müminlerin Emîri İmam Ali (a.s) şöyle buyurmaktadır:

Yüce Allah, Muhammed'i (s.a.a) bütün peygamber ve elçilerden sonra gönderdi ve onunla da vahye son verdi.⁵

Yüce Peygamberimiz (s.a.a) Hz. Ali'ye (a.s) şöyle buyurdu:

Senin bana nispetin, Harun'un Musa'ya olan nispeti gibidir; aradaki fark ise, benden sonra bir peygamberin gelmeyeceğidir.⁶

İmam Ali Rıza (a.s) da şöyle buyurmaktadır:

1- Tefsir âlimleri, temel lügat, Kur'ân ayetlerine ve Sünnî ve Şîî kanalıyla rivayet edilen muteber hadislerle dayanarak "nebi" sözcüğünün "resul" sözcüğünden daha genel olduğunu vurgulamışlardır. Daha detaylı bilgi edinmek isteyenler, aşağıdaki kitaplara bakabilirler: Cevamiu'l-Cami, s.275. el-Mizan Tefsiri, c.2, s.144; el-Keşşaf Tefsiri, c.3, s.164; Beyzavî Tefsiri, s.447; Mecmau'l-Beyan, c.7, s.91; Ruhul-Meani, c. 22, s.32

2- İsrâ Suresi, 9

3- el-Mustedrek, c.2, s.262

4- Usul-u Kâfi, c.1, s.177

5- Nehcü'l-Belâğa, Feyzü'l-İslâm, Hutbe: 133, s.403

6- el-Kâmil, İbn Esir, c.2, s.278, 1385 baskısı

Muhammed'in dini, kıyamete kadar neshedilmeyecek ve ondan sonra kıyamete kadar da bir peygamber gelmeyecektir.¹

Bunlar ve benzerleri birçok hadisler, peygamberliğin son bulduğunu, İslâm dininin kuşatıcılığını ve ebedîliğini vurgulamaktadır.

İslâm dininin yüceliği, zengin içeriği, yasalarının genelliği ve kuşatıcılığı, tazeliğini korumasının ve de kıyamete kadar ebedîliğinin garantisidir.

O hâlde, bu özelliklere sahip olan bu dini yaymak ve herkese tanıtmak gerekmektedir.

1- Uyunu Ahbari'r-Rıza, c.2, s.80

GADİR HADİSİ VE HZ. MUHAMMED'İN HALİFESİ

Peygamber (s.a.a), Kâbe İle Vedalaşıyor

Hicret'in onuncu yılıydı ve hac mevsimi... Hicaz çölü, aynı şiarı söyleyen ve aynı hedefe akın eden büyük bir kalabalığa şahit olmuştu. Hac mevsiminin bu yılki manzarası bir başkaydı; Müslümanlar, güzergâhta bulunan konakları aceleyle ve şevkle geride bırakıyor ve bir an önce Mekke'ye ulaşmak istiyorlardı.

Mekke çölünün her noktasından, "Lebbeyk Allahumme Lebbeyk" duyulmaktaydı. Kafiler birbiri ardınca şehre yaklaşıyor ve hacılar ihram giyerek tek renge bürünüyorlardı; toz-toprak içinde ve yaşlı gözlerle Allah'ın güvence harimine giriyor ve tevhit kahramanı Halil İbrahim'in (a.s) inşa ettiği evin etrafında tavafa başlıyorlardı.

Ferid Vecdi, Hicret'in onuncu yılındaki hacıların doksan bin olduğunu yazıyor ise de,¹ bu rakamın yüz yirmi dört bin olduğu da söylenmiştir.²

Hz. Peygamber (s.a.a), Mescidü'l-Haram'ın Müslümanlarla dolduğunu ve "**Kuşkusuz ki, müminler kardeşirler.**" hükmünün gereği olarak onların kardeşlik duyguları içinde ve de melekvari ibadet ettiklerini görüyor ve elçilik görevini en mükemmel şekliyle yerine getirdiğinden dolayı mutlu oluyordu. Bazen de bir hüzün çemberi yüce Peygamberimizin (s.a.a) yüzünü kapsıyor ve sevincine gölge düşürüyordu. Allah Resulü (s.a.a), ölümünden sonra bu topluluğun dağılmasından, aralarındaki kardeşlik ve birlik duygularının yok olup gitmesinden ve yeniden sapkınlığa düşülmesinden endişe etmekteydi.

Allah Resulü (s.a.a) İslâm ümmetinin, adil ve âlim bir imamın kılavuzluğuna derinden muhtaç olduğunu, aksi takdirde ise yıllar boyu kat-

---

1- Dâiretu'l-Maarif, Ferid Vecdi, c.3, s.542

2- el-Gadir, c.1, s.9

landığı zahmet ve sıkıntılarını heder olacağını çok iyi bilmekteydi. Bu sebeple, kısa süreli olsa da yolculuk veya savaş için Medine'den ayrıldığında şehir halkını sahipsiz bırakmıyor ve yönetimi, hem güvenilir, hem de üstesinden gelecek birine bırakıyordu.¹

Ümmetine böylesine düşkün ve şefkatli olan Peygamber efendimizin (s.a.a), kendi ölümünden sonra İslâm ümmetinin yönetimini, gelecek olaylara bırakmış olması nasıl düşünülebilir?

Allah Resulü (s.a.a), bu hilafet makamına kimin lâyük olduğunu da çok iyi bilmekteydi.

Bu makama lâyük olan insanın kim olduğunu, Taberî şöyle tanımlamaktadır:

O, Peygamber'in (s.a.v) daveti üzere bir araya gelen Kureyş kabilesinin büyükleri ve de Peygamber'in (s.a.v) akrabaları önünde halifelik makamına atanan kimsedir.²

Söz konusu olan halife, Fezâilü'l-Hamse kitabında ise şöyle tanımlanmaktadır:

O, arınmış bir Allah kuludur ki, ne bir an şirke düşmüş ve ne de puta secde etmiştir. Yüce İslâm dini uğrunda özverilerden kaçınmamış, ilmini Allah Resulü'nden (s.a.a) almıştır; adaleti ise en yüce yargı örneğidir.³

O, görülmüş ve tanınmış biridir; o, Ebutalib oğlu Ali'dir (a.s).

Hac farızasını yerine getiren insanlar, şehirlerine doğru yola koyulmuşlardı ki, Allah Resulü'nün (s.a.a) buyruğu Hicaz çölünde yankılandı. Allah Resulü (s.a.a), bütün Müslümanların durup beklemesini emretmişti. Vahiy meleği inmiş ve şu ayeti getirmişti:

Ey Peygamber! Sana Rabbinden indirilen emri bildir ve eğer bu tebliği ifa etmezsen onun elçiliğini yapmamış olursun ve Allah, seni insanlardan korur.⁴

Yüce Allah bu ayette, Peygamber'ini (s.a.a) sert bir dille uyarmış ve Ali'nin (a.s) halifeliğini resmen duyurmasını istemiştir.

Allah Resulü (s.a.a), Müslümanlar arasında ihtilafa neden olur endi-

1- el-Kâmil, İbn Esir, s.216, 242, 278

2- Taberî Tarihi, c.3, s.1171-1173

3- Fezâil'ul Hamse, c.1, s.178-186

4- Mâide Suresi, 67

şesiyle Ali'nin (a.s) halifelik konusunu erteliyor ve uygun bir fırsat kolluyordu. Aslında bu ayetin inişiyile, beklediği ortamın gelip çatıldığını gördü. Bu nedenle de İslâm'ın ruhundan ibaret olan "halifelik" konusunu tamamen aydınlatmak için o kavurucu çölün sudan yoksun "Gadir Hum" diye tanınan noktasında insanları bekletti.

İnsanlar niye durdurulduklarını ve gelişen olayın ne olduğunu bilmiyorlardı. Çok geçmeden cemaat namazı kılınacağı duyuruldu. Hz. Peygamber (s.a.a) öğle namazını kıldırdıktan sonra minbere çıktı.

Büyük bir sessizlik çökmüştü... Hicaz çölüne hâkim olan bu sessizliği, Allah Resulü'nün (s.a.a) konuşması bozdu. Allah'a övgü ve senadan sonra, yürek parçalayan haberi verdi ve çok yakında dünyadan göçeceğini duyurdu. Sonra da insanlara hitaben şöyle buyurdu:

Sizin için nasıl bir peygamberdim?

Müslümanlar bir ağızdan şöyle dediler:

"Ey Allah Resulü! Bize öğüt ve nasihat vermekten bıkmadın ve bizi eğitmekten usanmadın; Allah sana güzel mükâfat versin!"

...Allah Resulü (s.a.a) buyurdu:

Benden sonra Allah'ın Kitabı ve Masum İmamlar sizin kılavuzunuzdur; tam anlamıyla onlara uyun ki, dalalete düşmeyesiniz.

Allah Resulü (s.a.a) bunu dedikten sonra, orada bulunanların göreceği şekilde Ali'nin (a.s) elini tutarak kaldırdı ve buyurdu ki:

Ey insanlar! Müminlere, kendilerinden daha evla ve yetkili olan kimdir?

İnsanların cevabı şu oldu:

"Allah ve Resulü (s.a.a) daha iyi bilir."

Allah Resulü (s.a.a) buyurdu ki:

Allah benim mevlamdır; ben de müminlerin mevlasıyım ve onlara kendilerinden daha evlayım. Ben kimin mevlası isem, kimin üzerinde velâyet sahibi isem, Ali de benden sonra aynı konumdadır.

Allah Resulü (s.a.a) bu cümleyi üç kez tekrarlardı ve konuşmasının sonunda şöyle buyurdu:

Bunu duyanlar, duymayanlara ulaştırın!

İnsanlar henüz dağılmamıştı ki şu ayet indi:

Bu gün dininizi ikmal ettim, size verdiğim nimetimi tamamladım, size din olarak Müslümanlığı verdim de hoşnut oldum.¹

Peygamber (s.a.a) tarafından halifenin resmen belirlendiği bu merasimin sonunda, insanlar birbirleriyle yarışırçasına Hz. Ali'ye (a.s) ulaşmak ve Hz. Peygamber'in (s.a.a) halifesi olarak onu tebrik etmek istiyorlardı. Hz. Ali'nin (a.s) yanına ilk gelen Ebubekir oldu ve hemen ardından da Ömer geldi. Hz. Ali'nin (a.s) halife oluşunu tebrik ettiler ve "Ey Ebutalib oğlu! Ne mutlu sana ki hem benim, hem de imanlı her erkek ve kadının mevlası oldun!" diyerek ayrıldılar.²

Gadir Hadisini Rivayet Edenler

Aslında "Gadir" hadisini rivayet edenler yüz yirmi binin üzerindedir; çünkü "Gadir Hum"daki halifelik olayına şahit olan insanların tümü, Hz. Peygamber'in (s.a.a): *"Bunu duyanlar, duymayanlara ulaştırın!"* buyruğu uyarınca, Hz. Ali'nin (a.s) halifeliğini içeren Gadir hadisini, Veda Haccı seferinin en önemli olayı olarak diğer insanlara aktarmışlardır mutlaka.³ İşte bundan ötürüdür ki Gadir hadisi, Müslümanların genel toplantılarında ara sıra da olsa gündem konusu oluyordu.

Gadir gününden yaklaşık yirmi beş yıl geçmişti ve geçen zaman zarfında Allah Resulü'nün (s.a.a) ashabından birçoğu dünyadan göçmüştü. Bir gün İmam Ali (a.s), Gadir gününü görüp Allah Resulü'nün (s.a.a) mübarek ağzından Gadir hadisini duyan insanların buna şahitlik etmesini istemiş ve bunun üzerine orada bulunan insanlardan otuzu birden ayağa kalkmış ve Gadir hadisini nakletmişti.⁴

İmam Hüseyin (a.s), Muaviye'nin ölümünden bir yıl önce (58-59 hicri yılında) Haşimoğulları'nı, ensarı ve diğer hacıları Mina'da bir araya toplayarak kısa bir konuşma yapmış ve sonra da şöyle buyurmuştu:

Allah aşkına söyleyin, Allah Resulü'nün (s.a.a) Gadir gününde -İslâm ümmetine önderlik ve- velâyet için Ali'yi tayin ettiğini ve bunun, orada bulunmayanlara da iletilmesini buyurduğunu bilmiyor musunuz?

1- Mâide Suresi, 3

2- el-Gadir, c.1, s.9-11

3- el-Gadir, c.1, s.60-61

4- el-Gadir, c.1, s.166-174

Herkes: "Evet, biliyoruz." demişti.¹

Ehlişünnet âlimleri, bu hadisi Hz. Peygamber'den (s.a.a) duyan ve başkalarına da nakleden yüz on ashabin adını, kendi muteber kitaplarında kaydetmiş² ve hatta bu bilginlerin bazıları, Gadir hadisi ve hadisesi eksenli ayrıca kitaplar yazmışlardır.³

Gadir Hadisinin Manası

Elde olan kanıtlar, "mevla/veli" kelimesiyle kastedilen şeyin "İslâm ümmetinin hilafet ve önderliği" olduğunu ve bundan başka bir manayla uyuşmadığını göstermektedir.

Şimdi aşağıdaki noktalara dikkat edelim:

1- Yüce Allah'ın açık ve sert buyruğu gelmeden öncesine kadar Hz. Peygamber'in (s.a.a), Gadir hadisini dile getirmekten endişe duyduğunu daha önce belirtmiştik.

Gadir hadisiyle kastedilen şeyin, "Ali (a.s) sevgisini hatırlatmak olduğu" söylenebilir mi? Gaye bu idiyse, ne bunu duyurmanın bir korkusu vardı ve ne de bunu duyurmakla Müslümanların topluluğu dağılırdı. Demek ki başka bir şey kastedilmişti ve o da, halifelik ve önderlik meselesiydi ki, bunun duyurulmasıyla çıkarıcıların itaatsizlikte bulunmasından ve ihtilaf çıkarmasından korkuluyordu.

2- Hz. Peygamber (s.a.a): *"Ben her kimin mevlası isem, Ali de onun mevlasıdır."* demeden önce insanlar üzerinde, onların kendilerinden de çok yetkili olduğuna ve yönetim hakkı bulunduğuna dair itiraf almış ve Ali'nin (a.s) aynı konumda olduğunu şu buyruğuyla ifade temmiştir:

Ben her kimin mevlası isem, Ali de onun mevlasıdır.

3- Hassan b. Sabit, Allah Resulü'nün (s.a.a) izniyle Gadir günündeki olayı şiir diliyle yaymış ve Hz. Peygamber'in (s.a.a) de onayını almıştır. Hassan'ın şiirinde, Hz. Ali'nin (s.a) hilafet ve imamet makamına vurgu yapılmıştır. Gadir gününde Peygamber'in (s.a.a) buyruğuna şahit olan insanlardan hiçbiri de, "mevla" kelimesini yanlış manada kullanma gibi

---

1- el-Gadir, c.1, s.198-199

2- el-Gadir, c.1, s.14-61

3- el-Gadir, c.1, s.152-157. Özellikle bu alanda kitap yazarlardan yirmi altısının adı geçmektedir.

bir şekilde Hassan'ı eleştirmemiş ve hatta eleştirmemekle kalmamış, teşvik bile etmişlerdir. Bu şiirin bir kısmı şöyledir:

Kalk, ey Ali! Gerçekten kendimden sonra ben,
 Senin imamet ve hidayetçiliğine razı oldum.
 Öyleyse ben kimin mevlasıysam, bu onun velisidir.
 Öyleyse hepiniz onun sadık takipçilerinden olun.¹

4- Peygamber efendimiz (s.a.a), Gadir merasiminden sonra Ali (a.s) ile birlikte bir çadırda oturdu ve Müslümanların ve hatta kendi zevcele-
 rinin, Ali'yi (a.s) tebrik ve ona biat etmelerini ve de "Emirü'l-Müminin"
 lakabıyla selâmlamalarını emretti.²

Bu merasimin, ancak Ali'nin (a.s) imamet ve hilafet makamına tayin
 edilişiyile uyuşabileceği gayet açıktır.

5- Peygamber efendimiz (s.a.a) iki defa şöyle buyurmuştu:

Beni tebrik edin; çünkü Allah Teala, beni peygamberliğe ve ai-
 lemi de imamete seçmiştir.³

Bu hadislerin nakliyle, Gadir-i Hum hadisi hakkında hiçbir ipham
 kalmayacaktır.

1- el-Gadir, c.1, s.34-41

2- el-Gadir, c.1, s.270-271

3- el-Gadir, c.1, s.274

HZ. MUHAMMED'İN AHLÂK VE DAVRANIŞI

Toplumun Ahlâka Olan İhtiyacı

Bilim ve teknik ilerledikçe insanın ahlâka olan ihtiyacı da artar. Bu yöndeki ilerlemeye paralel olarak peygamberlerin getirmiş olduğu ahlâkî değerlerin ivedilikle göz önünde bulundurulması ve de tam anlamıyla uygulanması gerekmektedir. Çünkü bilim ve teknik dünyası, insan yaşamına yalnızca birtakım araç ve gereçler sunar, bunların kötüye kullanılmasını kesinlikle engelleyemez.

Suç, cinayet, fesat, adam öldürme, intihar... istatistiğinin gün geçtikçe artıyor olması, bu gerçeği çok net olarak göstermektedir.

Yüce Allah'ın görevlendirdiği peygamberler ekolünün bir bölümünü oluşturan ahlâkın topluma hâkim olmaması durumunda, bilim ve teknik, insanın mutluluk ve huzurunu garantileyemeyecek ve hatta milyonlarca insanı evsiz-barksız bırakmaları, güçsüz halkların haklarını çiğnemeleri ve kanlar akıtmaları için sömürü odaklarına hizmet edecektir.

İnsanın serkeş ruhunu ve azgın içgüdülerini dizginleyebilecek, bilim ve tekniği genel barış ve huzur malzemesi kılabilir tek etken, Allah'a imandan kaynaklanan gerçek ahlâkî değer yargılarıdır.

Peygamberlerin ahlâkî öğretileri ve davranışları, özlenen yaşam sahiline insanı ulaştırabilecek en güzel vesiledir. Ahlâkî değerler, her insanın gerek bireysel ve gerekse sosyal yaşamında yerini almalıdır; topluma önderlik sorumluluğu taşıyanlar içinse kaçınılmazdır. Bunun nedeni şöyle açıklanabilir:

Birinci olarak, toplumun eğitmeni konumunda olan bir insanın kendisi, öncelikle yüce ahlâk ve değerlerin canlı örneği olmalıdır ki, insanların kalplerini ahlâkî pisliklerden arındırabilsin. Eğitmen konumundaki şahıs, bu büyük sermayeden mahrum olursa çok yönlü bir başarıya da ulaşamayacaktır.

İkinci olarak, toplumu hidayet edebilmek o denli ağır bir sorumluluktur ki, insan kendini ahlâkî değerlerle donamadıkça onun üstesinden gelemmez. Bu sebeptendir ki yüce Allah, peygamberlerini yüce ruh sahibi, sabırlı, dayanıklı, affedici, erdemli insanlar arasından seçmiştir. Bu peygamberler de, sahip oldukları üstün ahlâk silahıyla, sapkın ve yoz toplumların düzenini değiştirebilmiş ve pislige bulaşmış mahrum insanları da kurtarabilmişlerdir.

Kur'ân-ı Kerim, Peygamber (s.a.a) hakkında şöyle buyurmaktadır:

Allah'ın rahmetiyle onlara karşı yumuşak davrandın, yoksa kaba ve katı yürekli olsaydın mutlaka yanından ayrılıp giderlerdi.¹

Hz. Peygamber'in (s.a.a) yüce ahlâkı, başta Arap toplumu olmak üzere bütün dünyada bir değişim yarattı. İşte bu yüce manevî değişim sayesinde dağınıklık birliğe, iffetsizlik iffete, işsizlik iş ve gayrete, bencilik insan sevgisine, Arap'ın ululanması alçakgönüllülük ve şefkate dönüştü. Bu değişim atmosferinde öyle insanlar yetiştirildi ki, her biri ahlâk öncülüğünde ebedileşti.

Şunu yüce Allah Kur'ân-ı Kerim'de, Hz. Muhammed'in (s.a.a) yüce ve değerli ahlâkını şöyle övmektedir:

Ve şüphe yok ki sen, pek büyük bir ahlâka sahipsindir elbette.²

Şimdi Peygamberimizin (s.a.a) yüce ahlâkından örnekler sunalım.

İnsanlar Arasında Hz. Muhammed

Allah Resulü, yüce peygamberlik ve önderlik makamına sahip olduğu hâlde toplum içinde çok sade bir yaşantısı vardı. Bir topluma katıldığında, onu tanımayan biri, Muhammed'in (s.a.a) kim olduğunu sormak zorunda kalırdı.³ Peygamberimiz (s.a.a) dünyanın güzel görünüşüne asla kanmadı ve takva gözüyle dünyaya baktı.⁴

Hz. Peygamber (s.a.a) kısa ve de mana dolu cümlelerle konuşur ve kimsenin sözünü kesmezdi.⁵ Konuştuğu vakit yüzünü ekşitmez, yakışık

1- Âl-i İmrân Suresi, 159

2- Kalem Suresi, 4

3- Biharu'l-Envar, c.16, s.220-229

4- Biharu'l-Envar, c.16, s.220-229

5- Kuhlü'l-Besar, s.69

almayan kaba kelimeler kullanmaz ve muhatabın karşısına çıktığında, zalimlerin geleneği olduğu türden gözünün ucuyla insanlara bakmazdı.¹

Bir topluluğa girdiği zaman, meclisin başında oturma gibi bir durum gözetmez ve gördüğü ilk boş yere otururdu.² Ayağının ucunda birinin durmasına izin vermez, insanlara saygılı davranır ve takvalılara karşı daha büyük bir saygı gösterirdi.³

Hz. Muhammed (s.a.a) sadece Allah ve dini için öfkelenir veya mutlu olurdu. Bineği olduğunda başkasının da kendisiyle yaya olarak gelmesine müsaade etmezdi; beraberindeki şahıs razı olduğu durumda onu da terkine alır ve götürürdü, aksi durumda ise belli bir yer kararlaştırır ve orada buluşurdu.

Toplu olarak bir yere gidildiği zaman kendisi de çalışır ve kimseye yük olmazdı. Bir yolculukta, Peygamberimize (s.a.a): "Biz bütün işleri yaparız." denilmiş ve Peygamberimiz (s.a.a): "*Sizinle benim aramda bir farklılık gözetilsin istemem; çünkü Allah, kulunun diğerlerinden ayrıcalıklı olmasını istemez.*" buyurmuş ve kalkıp odun toplamıştır.⁴

Ahdine ve sözüne vefa gösterir, sıra-i rahim yapar ve haklı bir gerekçeleri olmazsa, akrabalarını savunup kollamazdı. Yanındaki birinin, bir başkası aleyhinde konuşmasına izin vermez ve "*İnsanlarla sefa ve samimiyet üzere muşerette bulunmayı severim.*" derdi. Hayâ etme hususunda emsali yoktu; çok sabırlı, tahammüllü ve bağışlayıcıydı.⁵

Allah Resulü'ne (s.a.a) hizmette bulunan Enes b. Malik şöyle der:

Allah Resulü'nün (s.a.a) iftar ve sahurı için süt hazırlardım. Peygamber (s.a.a), bir akşam eve geç geldi. Ben de misafirliğe gitmiş ve iftar etmiş olduğunu düşünerek sütü içmiştim. Kısa bir süre sonra Allah Resulü (s.a.a) eve geldi. Onunla beraber gelenlere: "Peygamber (s.a.a) iftar etmiş mi?" sormuş ve "Hayır, henüz iftar etmiş değil." cevabını almıştım. Allah Resulü (s.a.a), olaydan haberdar olmuş ve üstelememişti. Güleç hâli hiç değişmemiş, gece boyunca aç kalmış ve o hâliyle oruç tutmuştu.⁶

1- Biharu'l-Envar, c.16, s.226-228

2- Biharu'l-Envar, c.16, s.240

3- Biharu'l-Envar, c.16, s.229-281-282

4- Kuhlü'l-Besar, s.68

5- Biharu'l-Envar, c.16, s.226-232

6- Kuhlü'l-Besar, s.67-68

Hz. Peygamber (s.a.a) ibadet ve namaza çok düşkündü, ama insanların işi olup da kendisiyle görüşmek istediği zamanlar namazı uzatmaz, onların işiyle uğraşır ve dileklerini temin edebilmek için hiçbir şeyi esirgemezdi. Herkese karşı saygı gösterirdi. Erdem ve yüceliği, iman ve amele bağlı bilirdi. Asla servet, mevki ve makama aldırış etmezdi. Kölelere karşı şefkatle yaklaşır ve işlerini yola koymak için uğraşır.¹

Hz. Muhammed'in Yücelik ve Affediciliği

Kendisine karşı yapılan saygısızlıktan ötürü intikam almaya koyulmaz, kendisine yapılan hataları görmezden gelir, kötü davranışlara göz yumar ve de kendisine eziyet eden insanları affederek yücelik gösterirdi.² Allah Resulü (s.a.a), Kureyş kabilesinden gördüğü onca eziyet ve işkenceye rağmen, Mekke'yi fethettiğinde, onları hem bağışladı, hem de azat bıraktı.³ Amcası Hamza'yı Uhud Savaşı'nda öldüren Vahşi'yi affetmiş ve günahından geçmişti. Yine kendisine nice eziyetler eden Ebu Süfyan ve Hind'i de affetmiş ve intikam almaya koyulmamıştır.

Peygamberimiz (s.a.a) bu denli affedici olmasına rağmen, dinin harimine yapılan tecavüz karşısında asla yumuşamaz, kimsenin aracılığına aldırış etmez ve de Allah'ın hükmünü uygular. Fatıma Mahzumiye'nin hırsızlık yaptığını öğrenince, Üsame b. Zeyd'in aracılığını kabul etmedi ve şöyle buyurdu:

Önceki kavimler, Allah'ın kanununu eşraflar üzerinde uygulamadıkları için helâk olmuşlardır. Canım emir ve yetkisinde olana andolsun ki, Muhammed kızı Fatıma dahi böyle yapmış olsaydı, elini keserdim.⁴

Hz. Muhammed'in Temizliği

Aziz Peygamber (s.a.a) güzel kokuyu çok severdi;⁵ güzel koku almak için ettiği masraf, yemek masrafından daha fazlaydı.⁶ Peygamberi-

1- Biharu'l-Envar, c.16, s.228-229

2- Biharu'l-Envar, c.16, s.264-265

3- el-Kâmil, İbn Esir, c.2, s.252

4- İrşadu's-Sarî Li Şerh-i Sahihî'l-Buharî, c.9, s.56

5- Vesâilu's-Şia, c.1, s.442

6- Vesâilu's-Şia, c.1, s.443

mizin (s.a.a) güzel kokusu, geçtiği her yerde hissedilir ve daha sonra oradan geçen herkes, Peygamber'in (s.a.a) kendisinden önce oradan geçtiğini anlardı.¹ Allah Resulü (s.a.a) çok misvak kullanırdı,² her yemekten önce ve sonra ellerini yıkardı,³ evinden dışarı çıkmak istediği her zaman ayna veya suya bakar ve düzgün bir hâlde evden dışarı çıkardı.⁴

Hz. Muhammed'in İbadet ve Zühdü

Peygamber efendimiz (s.a.a), namaza olan düşkünlüğünden dolayı geceleri birkaç kez uyanır, dişlerini misvak ile temizler ve namaz kılar-
dı;⁵ Allah'ına yönelir ve niyazda bulunurdu. O kadar ibadet ederdi ki, fazla ayakta durmaktan ayakları şişerdi.⁶ Allah Resulü (s.a.a) gökyüzüne, yeryüzüne, güneşe ve dünyanın her şeyine ibretle bakar ve Yaratıcı'nın azametini daha çok odaklanırdı. Peygamberimiz (s.a.a) züht üzere yaşar ve dünyanın geçici olan zevklerine asla kanmazdı.

Hz. Muhammed (s.a.a) ahlâkî vasıfların tümünde öncü ve örnektir; onun yüce ve güzel ahlâkı, kesinlikle kısa bir makaleye sığdırılacak türden değildir. Bu örnekleri sunma amacımız ise, o Hazret'in ahlâk ve davranışlarının Müslümanlar tarafından örnek alınmasıdır. Kur'ân-ı Kerim de bu gerçeğe vurgu ile şöyle buyurmuştur: "**Andolsun ki, Allah'ın Resulü'nde, sizin için uyulacak en güzel bir örnek var.**"⁷

Allah'ın, meleklerin, temiz ve güzel insanların selâmı onun üzerine olsun; çünkü o, peygamberlerin en yücresi ve en iyisidir!

Bizim ve sizin de en sıcak ve saygı dolu selâmlarımız ona olsun!

1- Sefinetü'l-Bihar, c.1, s.419

2- Vesâilu'ş-Şia, c.1, s.349

3- Vesâilu'ş-Şia, c.16, s.472

4- Vesâilu'ş-Şia, c.3, s.344

5- Vesâilu'ş-Şia, c.1, s.365

6- Kuhlü'l-Besar, s.78

7- Ahzâb Suresi, 21

HALİFELİK KONUSU VE PEYGAMBER'İN VASİSİ

Bütün beşerî toplumlar, toplumun çarkını döndürecek bir yöneticinin varlığını gerekli görmekte ve bu gereksinimin nedenini kavramaktadır. Bundan dolayı da bir yöneticinin ölmesi durumunda, aynı sorumluluğu bir başkasının yüklenmesini kaçınılmaz görmektedir. Toplumun iktidarsız ve yönetimsiz kalmasını kimse istemez; çünkü yönetimden yoksun toplumun kargaşa yaşaması ve kısa bir zaman zarfında da dağılması kaçınılmazdır.

En büyük beşerî toplumlardan biri olan Müslüman toplum da, bu konunun zaruret ve kaçınılmazlığının bilincindedir. Toplumun bekasını garanti altına alma bağlamında bir yöneticinin gerekliliği, Hz. Peygamber'in (s.a.a) ölümünden sonra da geçerlidir. Ancak bu gereksinim, farklı nedenlere dayandırılabileninden ötürü yöneticinin özellikleriyle bağlantılı olarak her toplumun kendine has bir görüşü vardır ve bu açıdan da konuya eğilir. İşte bu nedenledir ki, Müslümanların bir kısmı, "yöneticinin aslî görevi hükümet kurmaktır" düşüncesinden hareketle Hz. Peygamber'in (s.a.a) halifesinin Müslümanlar tarafından seçilebileceği sonucuna varır.

Şia mezhebinin bu husustaki düşünce ve görüşü ise tamamen farklıdır. Şia ekolü bilimsel, felsefî, Kur'ânî ve hadislerden kanıtlar doğrultusunda daha geniş bir açıdan konuya eğilmekte ve Peygamber'in (s.a.a) halifesine duyulan gereksinimin asıl nedeninin, insanın her açıdan olgunluk kazanması olduğunu şöyle savunmaktadır:

Ancak Allah tarafından seçilen ve Hz. Peygamber (s.a.a) gibi insanların maddî ve manevî ihtiyaçlarını tam anlamıyla ayırt edip gerçek ilâhî hükümler aracılığıyla onları gideren bir yönetici bu sorumluluğu başarıyla ifa edebilir. İşte ancak bu durumda, insanların gerçek olgunluk ve her yönlü mutluluk zemini oluşturulabilir.

Şimdi, Hz. Peygamber'in (s.a.a) halifesine duyulan ihtiyacın asıl nedenine Şia açısından yaklaşacak ve nispeten ayrıntılı bilgi sunacağız.

Neden Peygamber'in Halifesine İhtiyaç Duymaktayız?

Peygamberin kendisine niye ihtiyaç duyuluyorsa halifesine de aynı açıdan ihtiyaç duyulmaktadır. Bir diğer tabirle hilafet, temel yasa olan nübüvveti tamamlayan ögedir. Şöyle ki genel hidayet, değişmez ve zarurî yasalardan biridir. Bu yasa uyarınca evrendeki varlıklardan her biri, varoluşsal ve yaratılışsal olarak tekâmül araçlarıyla donatılmış olup kendi türünün kemal ve saadetine doğru kılavuzlanmaktadır.

Evrendeki varlıklardan biri olan insan türü de bu genel yasanın kapsamı dâhilindedir. O hâlde insan türü de, evrene hükmeden genel yasalar uyarınca ve maddî-manevî, ruhî-cismî olmak üzere gerçek ihtiyaçlarının tümünü cevaplayan ve sonuç itibariyle de dünya ve ahiret mutluluğunu temin eden yasalarca kılavuzlanmalıdır.

İşte bu programı idrak etmek, aklın işi değildir. Akıl da hataya, düşünsel ve duygusal inhirafa düşebileceğinden böylesi kapsamlı ve yüzde yüz faydalı bir program üretemez. Bu, vahiy yoluyla peygambere indirilen bir programdır. Peygamber (s.a.a) de tekâmül/olgunluk zeminini oluşturmak için en küçük bir hata veya yanlışlık yapmadan bu programı insanlara öğretir.

Bu delil, insanlar arasında peygamberlerin varlığını gerekli ve zarurî kıldığı gibi, imam ve peygamber halifesi unvanında bazı kişilerin varlığının kaçınılmazlığını da kanıtlamaktadır. İmam ve halife unvanı taşıyan bu insanlar, peygambere indirilen vahiy kaynaklı programı korumak ve (eksiltmeden-artırmadan) insanlara öğretmek, doğru tutum ve davranışlarıyla insanları gerçek olgunluk ve mutluluğa hidayet etmekle yükümlüdürler. Eğer bu yükümlülükler yerine getirilmeyecek olsa, insan gerçek olgunluğuna ulaşamayacak ve Allah vergisi olan gizli yeteneklerinden tam anlamıyla yararlanamayacaktır. Bu durumda da yararlanılmayan yeteneklerin varlığı beyhude olacaktır; yüce Allah ise beyhude şeyler yaratmaktan münezzehtir. Şanı yüce Allah, insanlarda olgunluk ve kemal yeteneği yaratmış ise, bu yetenekten yararlanma araçlarını da bahşetmiştir; bunun aksi doğru olmaz.

Ebu Ali Sina (İbn Sina), "Şifa" kitabında şöyle demektedir:

İlk bakışta insan yaşamında varlığı zarurî değilmiş gibi görünen kaşları ve ayakların altındaki çukurluğu dahi yaratan Allah'ın, toplumu kılavuzsuz ve öndersiz bırakması mümkün değildir. Çünkü bu durumda insan, gerçek mutluluğuna kavuşamayacaktır.¹

Şia'nın bu husustaki inancı şöyledir:

Gaybî yardımlar sürekli devam etmektedir. Rububî âlem ile insanî âlem arasındaki irtibat hâlâ vardır. Bu ilişkinin sürekliliğinin kendisi, halifenin günah ve hatanın her türünden masum olmasını gerekli kılmaktadır. Çünkü Allah katından seçilmeyen kimse, birçok meçhulün bilgisinden yoksun olmakla birlikte hata karşısında da korunmuş olmayacaktır. Sonuç itibariyle de insanın dünyevî ve uhrevî saadetine vesile olacak birçok konuyu teşhis edemeyecek ve beşer eli değmemiş gerçek dini insanlara öğretemeyecektir. Bu durumda, doğal olarak insanlar da gerçek mutluluk ve olgunluklardan mahrum kalacaklardır.²

Bundan dolayı yüce Allah, Müslümanlardan hayatın her evre ve sayfasında kendi seçtiği elçilere itaat etmelerini emretmekte ve şöyle buyurmaktadır:

Ey inananlar, Allah'a, Peygamber'e ve içinizden emredek kudret ve liyakate sahip olanlara/ulul-emre itaat edin.³

Yüce Allah bu ayette, kendisine ve Peygamber'ine (s.a.a) olduğu gibi "emir sahipleri"ne de itaat edilmesi gerektiğine vurgu yapmıştır.

Yaşamın her alanında itaat edilmesi gerekenler, sözlerinde binlerce hata olan ve itaat edildiği takdirde gerçek hidayet ve tekâmüle ulaştıramayacak olanlar değil, aksine hata ve şahsî çıkarılardan korunan ve de sürekli olarak insanı gerçeklere hidayet eden "emir sahipleri" yüce Allah'ın seçtiği insanlardır.⁴

Hz. Peygamber, Halifesini Belirlemedi Mi?

Aziz İslâm'ı canından çok seven ve gerçek İslâm'ın beşeriyet için ebediyen korunması gerektiğini herkesten daha iyi bilen Allah Resu-

1- Şifa, c.2, 10. makale, 2. fasıl

2- Bu konuyu daha geniş olarak "İslâm'da Şia" kitabında bulabilirsiniz.

3- Nisâ Suresi, 59

4- Daha detaylı bilgi edinmek için şu kaynağa bakınız: el-Mizan, c.4, s.412-427

t.me/caferilikcom

<https://t.me/caferilikcom>

www.caferilik.com

lü'nün (s.a.a), Allah'ın seçtiği halifeyi tanıtmadan bu dünyadan göçmüş olabileceği asla düşünülemez.

Hz. Peygamber (s.a.a), peygamberlik görevini yüklediği günlerden itibaren hilafet konusuna çok önem verdiğiinden, defalarca ve farklı farklı yerlerde gerçek halifesini çok açık olarak tanıtmıştır.

Peygamber'in (s.a.a) buyruklarını inceleyen herkes, Ali ve evlatlarının, Peygamberimiz (s.a.a) tarafından halife olarak belirlendiğini ve tanıtıldığını görecektir. Şimdi yüce Peygamberimizin (s.a.a) bu husustaki buyruklarından bazılarını aktaracağız:

1- Hz. Peygamber (s.a.a), İslâm'a davetini başlattığında, Mekke'de akrabalarını bir araya topladı ve şöyle buyurdu:

Ali, sizin aranızda benim kardeşim, vasım ve halifemdir; ona itaat edin.¹

2- Şia ve Sünnî din âlimlerinin bildirdiğine göre Allah Resulü (s.a.a), birkaç kez genel topluluklarda şöyle buyurmuştur:

Sizin aranızda iki değerli şey bırakıyorum; onlara uyduğunuz sürece dalaletle düşmezsiniz: Allah'ın kitabı Kur'ân ve benim itretim; Ehlibeytim. Sakın onlardan geri kalmayın ve ileri geçmeyin; aksi takdirde dalaletle düşersiniz.²

Hadisteki "Ehl-i Beyt" kavramıyla kastedilenler, Ali (a.s) ve masum evlatlarıdır. Çünkü Hz. Peygamber'in (s.a.a) bizzat kendisi, onları böyle tanıtmıştır. Onlar, hatası olmayan ve itaatleri de asla dalaletle son bulmayan insanlardır.

3- Ehlisünnet'in büyük âlimlerinden Ahmed b. Hanbel, Peygamber efendimizin (s.a.a) Ali'ye (a.s) şöyle buyurduğunu yazar:

Benden sonra, benden taraf her mümin üzerinde senin velâyetin var.³

4- Hadis bilginleri, Hz. Peygamber'in (s.a.a) Veda Haccı dönüşünde, "Gadir Hum" diye bilinen yerde on binlerin karşısında şöyle buyurduğunu nakletmişlerdir:

1- Taberî Tarihi, c.3, s.1171-1173. Bu hadis, muteber Şia kaynaklarında ve meşhur Ehlisünnet âlimlerinin kitaplarında nakledilmiştir.

2- Bu içerikte 39 hadis Ehlisünnet'ten ve 82 hadis de Şia'dan nakledilmiştir. bk. Gayet'ül Meram, s.211-235

3- Müsned, Ahmed b. Hanbel, c.1, s.331

Ben kimin veli/yetki sahibiysem, Ali de onun velisi/yetki sahibidir.¹

5- Allah Resulü (s.a.a) elimize birçok tarikle ulaşan bir hadisinde şöyle buyurmuştur:

Benim halifelerim Kureys'tendir ve on iki kişidir.

Bahsi edilen bu hadislerin bazılarında, bu halife ve imamların özellikleri ve hatta mübarek isimleri de anılmıştır.²

Resulullah'ın (s.a.a), bazılarını vefat anında ve bazılarını da ömrünün son senesinde buyurduğu yukarıda nakledilen bu hadisler, Allah Resulü'nden (s.a.a) sonra Müslümanların yönetimini kimin üstlenmesi gerektiğini aydınlatmaktadır.

İmamet ve Hilafette Şûra

Bazı yazarlar, "İmamet ve hilafet konusu şûra çerçevesinde ve çoğunluğun oyuyla belirlenebilir." görüşünü savunmuşlardır. Bu görüşlerini de, istişareyi emreden bazı ayetlere dayandırmış ve İslâm'ın sosyal ve siyasal ilkelerinden birinin de "seçim" olduğu yanılığına düşerek temel ilkelerden gaflet etmişlerdir. Bahsi edilen ilkeler şöyle sıralanabilir:

1- İmamet, "peygamberlik" konusunu tamamlayan temel ilkedir; peygamberlik konusunda seçim söz konusu olmadığı gibi, peygamberlik makamının halifeliğinden ibaret olan "imamet" hususunda da söz konusu değildir.

2- "Şûra" ilkesinden ancak vazifenin, Allah ve Resulü (s.a.a) tarafından belirlenmediği bir yerde yararlanılabilir. Oysaki Hz. Peygamber'in (s.a.a), çok net ve açık rivayetler uyarınca kendi halifesini belirlemiş olduğunu gördünüz. Durum bundan ibaretken, "şûra" geçerliliğini kaybeder.

3- İmamet ve hilafet hususunda şûranın geçerliliği farz edilse bile, bunun özellikleri, Peygamber (s.a.a) tarafından açıklanmalıydı; seçen ve seçilenin vasıfları, hiçbir şüpheye yer bırakmayacak şekilde belirlenmeliydi. Çünkü hem İslâm toplumunun beka ve ilerlemesi, hem de dinin

---

1- Bu hadis, şüphe götürmez kesin hadislerden olup hakkında kitaplar yazılmıştır. Daha fazla bilgi edinmek için el-Gadir kitabının 1. cildine bakınız.

2- Muntehabu'l-Eser, s.10-141

canlılığı imamete bağlıdır ve hâliyle de böylesi hayatî bir konuda insanların uyarılması gerekirdi.

Ancak "şûra" hususunda, Allah Resulü'nden (s.a.a) ne bir açıklayıcı bilgi, ne de bir uyarı mevcut değildir. Hatta bunun aksi yönünde rivayetler vardır.

Bu gerçeği şöyle örneklendirmek isteriz:

Benî Amir kabilesi Hz. Peygamberi'nin (s.a.a) huzuruna geldiklerinde, onlardan biri, Peygamberimize (s.a.a) şöyle dedi:

Eğer biz sana biat etsek ve Allah da seni düşmanlarına karşı muzaffer kılsa, senden sonra hilafet bize ait olabilir mi?

Yüce Peygamberimiz (s.a.a) şöyle buyurdu:

Hilafet konusu Allah'ın elindedir ve onu dilediği yere bırakır.¹

Şianın bu husustaki inancını şöyle özetleyebiliriz:

Hz. Peygamber (s.a.a) halifelerini tanıtmıştır; onlar Allah katında seçilenlerdir ve onlardır, el değmemiş gerçek dini taşıyanlar.

Bu sebeple yaşamın her alanında onlara itaat etmek gerekmektedir.

Şia, bu görüş ve inancı gereği kendi masum imam ve önderlerinin ilmî hazinelerini ve dinî gerçek ve öğretileri derlemiştir ki bunlar, insan hayatının her alanındaki soru/sorunları yanıtlar niteliktedir ve bu açıdan da en zengin ekol konumundadır.

1- Sire-i İbn Hişam, c.1, s.444

HİLAFETİN TARİHÎ SÜRECİNE KISA BİR BAKIŞ

Hz. Peygamberin, Hz. Ali'nin Halifeliği Hakkındaki Tekitleri

Allah Resulü (s.a.a), Ali b. Ebu Talib'i (a.s) kendinden sonra halife tayin etme ve bu önemli mesajı insanlara ulaştırma yönünde yüce Allah'tan vahiy almıştı.

Allah Resulü (s.a.a), İslâm'a davet amacıyla bir araya topladığı yakınlarına şöyle buyurmuştu:

Ali benim kardeşim, vasim ve halifemdir; hepiniz ona uymalısınız!¹

Allah Resulü (s.a.a), Tebuk Savaşı'na yöneldiğinde, Hz. Ali'ye (a.s) şöyle buyurmuştu:

Senin bana nispetin, Harun'un Musa'ya olan nispeti gibidir; bu farkla ki sen peygamber değilsin. Seni kendi yerime getirmeden benim gitmem, uygun olmaz.²

Peygamberimiz (s.a.a), Veda Haccı dönüşünde, Gadir Hum'da on binlerce insanın karşısında şöyle buyurmuştu:

Ben her kimin mevlası isem, Ali de onun mevlasıdır/yöneticisidir.³

Allah Resulü (s.a.a), mübarek ömrünün sonlarında insanlara, ashap ve dostlarına şöyle buyurmuştu:

Sizin aranızda iki değerli şey bırakıyorum: Kur'ân; Allah'ın Kitabı ve itret; tertemiz Ehlibeytim. Bunlara uyacak olsanız, asla yolunuzu kaybetmezsiniz.⁴

1- Taberî Tarihi, c.3, s.1171-1173

2- Müsned, Ahmed b. Hanbel, c.1, s.331

3- el-Gadir, c.1, s.166-174

4- Gayetü'l-Meram, s.211-235

Yüce Allah Resulü'nden (s.a.a), Hz. Ali'nin (a.s) hilafeti konusunu içeren onlarca hadis rivayet edilmiştir. Bütün bu hadisler, doğal olarak Hz. Ali'nin (a.s) hilafet zeminini hazırlamakla birlikte İslâm dünyası önderliğinin de Ali b. Ebu Talib'e (a.s) ait olduğunu göstermektedir.

Hz. Peygamberimiz (s.a.a) bunlarla da yetinmedi ve hayatının son günlerinde, halifeliği çalma düşüncesinde olanların plânlarını bozmak için çok önemli bir girişimde bulundu.

Allah Resulü (s.a.a), lâıyk ve cesur bir genç olan Üsame b. Zeyd'i İslâm ordusuna komutan kılıp Roma üzerine yürümesini istedi; Ebubekir ve Ömer de dâhil olmak üzere muhacir ve ensardan oluşan Medine halkının bu orduya katılmasını ve Medine'den çıkmasını emretti ve bu emrini birkaç kez tekrarladı. Allah Resulü (s.a.a), ordudan ayrıлып şehre dönenlere tekrar tekrar: "*Üsame'nin ordusuna katılm.*"¹ buyuruyordu.

Allah Resulü (s.a.a), muhalif unsurları Medine'den uzaklaştırmak ve doğal olarak Hz. Ali'nin (a.s) İslâm dünyasına önderlik zeminini oluşturmak için hastalığının ağırlaştığı ve ömrünün son saatlerini yaşadığı bir zamanda, Üsame komutasındaki bu orduyu hazırlamıştı.

Allah Resulü (s.a.a), Üsame gibi genç birini İslâm ordusuna komutan olarak atamakla önderlik koşulunun yaşlılık değil, liyakat olduğunu göstermiş ve böylece de İmam Ali'nin (a.s), hilafet için yaşının küçüklüğü bahanesine set çekmişti.

Ayrıca dikkat edilmesi gereken bir diğer husus da, Allah Resulü'nün (s.a.a), muhaliflerin muhalefeti olmaksızın vasiyet edebilmesi ve hilafetin yazılı belgesini insanlara verebilmesi için ölüm anını seçmiş olmasıdır. Ancak muhalifler, Üsame komutasındaki ordudan ayrılmış ve Medine'ye dönmüşlerdi.

Allah Resulü (s.a.a), ashap ve dostlarından oluşan bir gruba şöyle buyurdu:

Bana mürekkep ve kâğıt getirin; sizin için bir şey yazayım ki, benden sonra -ona uymakla- asla dalalete düşmeyesiniz.

Allah Resulü'nün (s.a.a) hitap ettiği bu gruptan İmam Ali'nin (a.s) halife olmasına muhalif olanlar, kargaşa çıkardılar ve ardından da şöyle dediler:

1- Tabakat, c.2, 1. bölüm, s.136; Nehcü'l-Belâğa Şerhi, İbn Eb'il Hadid, c.1, s.159-

Bu adam hezeyan ediyor/sayıklıyor; Allah'ın Kitabı bize yeter!

Bu sözün ortaya atılmasıyla şiddetli bir ihtilaf çıktı.

Allah Resulü (s.a.a), kendisine isnat edilen bu çirkin söz karşısında üzüldü ve bu durum karşısında yazılı belgenin de ihtilafı çözümlenmeyeceğini ve hatta bazılarının, İslâm'ın özüyle dahi mücadeleye koyulabileceğini gördü. Bundan dolayı da onlardan berî olduğunu ve itirazlarından bıktığını şöyle beyan buyurdu:

Benden uzak olun!...¹

Resulullah'a (s.a.a) bu nispeti verenler, dinî ölçüleri bilmiyor veya bilmezden geliyorlardı ve hakkı kabullenmek istemiyorlardı. Çünkü her Müslüman, yüce Allah'ın kendi Peygamber'ini her zaman için hata ve yanılğı karşısında koruduğunu ve hâliyle de sayıklama veya saçmalama gibi sözlerin Hz. Peygamber'e (s.a.a) isnat edilemeyeceğini gayet iyi bilmektedir.

Yürekleri Yakan Olay; Resulullah'ın Vefatı

Hac yolculuğundan geri döndükten sonra Peygamber efendimiz (s.a.a) ahiret âlemine göçünün yakın olduğunu biliyordu. Hayatta olduğu müddet zarfını fırsat bilerek, insanları gelecekteki fitneler ve sözlerine yapılacak muhalefetler hakkında uyarıyordu. Ömrünün son günlerinde hastalığı başladı ve yavaş yavaş arttı. Öyle ki, artık halk ile görüşmesine izin vermiyorlardı.

İmam Ali (a.s) sevgili Peygamberimizin (s.a.a) ihtiyaçlarını karşılıyor ve yanından ayrılmıyordu. Ahirete göç vakti geldiğinde, Hz. Resulullah (s.a.a) İmam Ali'ye: *"Ey Ali! Allah'ın emri ulaştı, başımı dizine koy."* buyurdu ve İmam Ali (a.s) kendisine emredileni yerine getirip, Peygamberimizin (s.a.a) mübarek başını dinine koyduktan sonra Resulullah bayıldı ve daha sonra da fani âlemi terk edip baki âleme göçtü.

Yürekleri yakan bu olay, Hicret'in on birinci yılında safer ayının yirmi sekizinde vuku buldu.

Müminlerin Emîri İmam Ali (a.s), Resulullah'ın (s.a.a) pak bedenine gusül verdi, hünutlayıp kefenledikten sonra namazını kıldı. Ardından Resulullah'ı (s.a.a) vefat ettiği odaya defnetti.

1- Tabakat-ı Kebir, c.2, 2. bölüm, s.36-38; Sahih-i Müslim, c.5, s. 75-76

Hilafetin Gasp Edildiği Yer; Sakife

Hiz. Peygamber'in (s.a.a), fani dünyayı terk ediş, Medine'yi yasa boğdu.

Kalplerinde makam ve mevki sevdası bulunan ve bundan dolayı Üsame'nin ordusundan ayrılıp Hiz. Peygamber'in (s.a.a) yazılı belge bırakmasına engel olan bir grup Müslüman, uygun bir fırsat yakalamış oldular. Allah Resulü'nün (s.a.a) naşını yerde bırakıp, Benî Saide Sakifesi'nde toplandılar. Gadir Hum'da görüp duyduklarının aksine hareket ederek hilafeti gasp etme fikrine düştüler.

Ensar (Medineli Müslümanlar), kendi büyükleri olan Sa'd b. Ubade'yi halife seçmek istediler; Ömer ve Ebu Bekir ise buna karşı çıktılar. Ebu Bekir konuşmaya başladı ve konuşmasında muhacirleri (Mekke'den Medine'ye hicret eden Müslümanları) överek şöyle dedi:

Muhacirler, herkesten önce İslâm'a inandılar ve Allah Resulü'nün (s.a.a) akrabaları da onlardır. Emîr bizden ve vezir sizden olmalıdır.

Ensardan biri şöyle dedi:

Siz kendiniz için bir yönetici ve biz de kendimiz için birini seçelim.

Bazı Müslümanlar, Ebu Bekir'in sözlerinden etkilendi ve muhacirlerden birinin yönetici olmasını kabul ettiler. Yönetici seçme gibi önemli bir İslâmî konu hakkında, Sakife'de bulunmayan muhacir ve ensara bilgi vermeksizin ve danışmaksızın bu işi bitirmeye koyuldular. Önce Ömer Ebu Bekir'e biat etti¹ ve onun ardından da, Sa'd b. Ubade'nin emîr ve yönetici olmasını istemeyenler Ebu Bekir'e biat ettiler.²

Eğer üstünlük ölçüsü, Allah Resulü'ne (s.a.a) yakın ve akraba olmak idiyse, Müslümanlar arasında Hiz. Peygamber'e (s.a.a), Ebu Bekir'den daha yakın ve her açıdan daha lâıyk olanı da vardı; ancak Sakife'de bulunan insanlar bunu hiç düşünmediler.

Oldubittiye getirilen biat olayı sonucunda Sa'd b. Ubade ve yandaşları mağlup olmuştu; biatin galibi ise Ömer ve Ebu Bekir'di. Bu seçim olayına muhalefet edenler de, Müslüman cemaate muhalefet edilmemesi

1- Taberî, c.4, s.1839-1843

2- Nehcü'l-Belâğa Şerhi, İbn Eb'il Hadid, c.6, s.10

gerekir bahanesiyle biate mecbur edilmişlerdi.¹ Biat olayının gerçekleşmesi sonrasında Ebu Bekir, Ömer ve yandaşları Sakife'den ayrılıp Mes-cidü'n-Nebi'ye doğru yola düştüler; yol boyunca gördükleri herkesi Ebu Bekir'e biat etmesi için elinden tutup çekiyorlardı.²

Sakife'de olup bitenlerden haberdar olmayan Peygamber'in (s.a.a) amcası Abbas ve oğulları, Zübeyr, Habbab b. Münzir, Mikdad, Ebuzer-i Gifarî, Selman-i Farisî, Ammar, Bera b. Azib, Übey b. Kaab, Utbe b. Ebu Leheb, Halid b. Said, Hüzeyme b. Sabit, Ferve b. Amr... gibi ensar ve muhacirlerin büyükleri ve de Haşimoğulları oldubittiye getirilerek halife seçildiğini öğrendiklerinde, hayrete düştüler ve seçilen halifeye biat da etmediler. Aslında bu insanlar, Allah Resulü'nün (s.a.a) onca buyruk ve vurgularına rağmen hilafetin bu tezlikte gasp edilebileceğini düşünemiyorlardı. Bu nedenle de, gasp üzere olan yersiz biate açık bir dille itiraz ettiler.

Hz. Ali (a.s) de Ebu Bekir ve Ömer'i eleştirdi ve "Sen henüz gençsin ve hilafet için yeterli tecrübeye sahip değilsin." diyerek Ebu Bekir'i savunan Ebu Ubeyde'ye şu cevabı verdi:

Allah'tan korkun ve Muhammed'in (s.a.a) İslâmî yöneticilik makamını onun evinden çıkarıp kendi evinize taşımayın ve bu makamı ehlinden gasp etmeyin.

Ey Muhacirler! Andolsun Allah'a ki, biz -Peygamber (s.a.a) Ehlibeyti- bu makama daha lâyığız... Allah'ın kitabının her detayına vakıf, Allah'ın dininde derin ilme sahip, Peygamber Sünnet'ine âlim ve Müslümanların işlerini çözümlenmeye kadir olan bizden başkası mıdır?

Andolsun Allah'a ki, bu makam bize aittir; nefsinize uymayın, yoksa hak ve hakikatten uzaklaşırsınız.³

Allah Resulü'nün (s.a.a) son günleri ve vefatı sonrasında ilk günler incelendiğinde, insanın karşısına derin bir komplo örneği çıkıyor. Bu komplonun temelinde ise çok acı bir öykü olan makam düşkünlüğü ve yöneticilik sevdası yatmaktadır. Biz şimdilik bu konuları ele almayı diğer konulara geçiyoruz.

1- Taberî, c.4, s.1845

2- Nehcü'l-Belâğa Şerhi, İbn Eb'il Hadid, c.1, s.219 (Hicrî 1378 basımı)

3- Nehcü'l-Belâğa Şerhi, İbn Eb'il Hadid, c.6, s.11-13 (Hicrî 1379 basımı)

Sakife olayını yaratanlar kötü amaçlı değil idiyse, niye gizlice Sakife'ye gittiler ve Haşimoğulları'nı ve ashabın büyüklüklerini görmezden geldiler?

Allah Resulü'nün (s.a.a) halife tayin etmemiş olduğunu farz edelim; Hz. Ali'ye (a.s) ve beraberindeki Haşimoğulları'na ve Selman, Ebuzer, Mikdad... gibi ashabın önde gelenlerine danışılmadan mı İslâm dünyasının kaderi belirlenmeliydi?

Acaba onlar İmam Ali'den (a.s) daha iyi mi düşünüyorlardı?

Yoksa Allah Resulü (s.a.a), bu hadisleri Ali (a.s) için değil de, onlar için mi buyurmuştu?:

Ali haktan ve hak Ali'den asla ayrılmaz.¹

Ali, sizin hepinizden daha iyi hükmeder.²

Ben ilmin şehriyim, Ali de kapısı.³

İlim ve faziletin temeli Ali (a.s) değil miydi?

Peki, bu insanlar niçin Ali'ye (a.s) biat etmediler ve hatta böylesi hayatı bir konuda ona danışmaya bile yanaşmadılar?

Öncelik ölçüsünü liyakat ve takva olarak belirleyen ve bu ölçü üzere de Usame'yi Ebu Bekirlerden öne geçiren Allah Resulü'nün (s.a.a) bu davranışı karşısında, Ali'nin (a.s) genç oluşu nasıl bahane edilebilir?

O hâlde, neden Hz. Ali (a.s) onlardan evla ve öncelikli olmasın?

Hz. Ali'yi (a.s) dışlayanların sığındıkları bir diğer bahane ise, İmam Ali'nin (a.s), İslâm savaşlarında döktüğü kanlar nedeniyle bazıları tarafından kabul edilmeyeceği idi. Bu, bahane edilerek Allah Resulü'nün (s.a.a), Ali (a.s) hakkındaki buyrukları görmezden gelinmişti.

Bunun doğru olduğu varsayılsa bile, dinî ölçüler uyarınca yapılması gereken şey, hakkı bir kenara itmek değil; hakka teslim olmayanları hak karşısında boyun eğdirmektir.

Gerçek şu ki bu, bir bahaneden öte değildi; çünkü eğer doğru olsaydı yüce Allah, Ali'yi (a.s) seçmez ve Allah Resulü (s.a.a) de halife olarak onu belirlemezdi.

1- Tarih-i Bağdad, c.14, s.321

2- Fedâilü'l Hamse Mine's-Sihahi's-Sitte, c.2, s.262

3- Fedâilü'l Hamse Mine's-Sihahi's-Sitte, c.2, s.250

Soru:

Bazı Müslüman kardeşler insaf üzere hareket ederek tarihi yargılıyor ve şöyle diyorlar: "Ali'nin (a.s) hilafetini kanıtlayan ne Gadir hadisi ve ne de diğer deliller inkâr edilemez. Ancak şu soruya açıklık getirilmesi gerekir:

Hilafeti döneminde ayaklanarak hükümeti gasp etmek isteyenlerle defalarca savaşan Ali (a.s), Allah Resulü'nün (s.a.a) vefatından sonra niye kendi hakkını savunmamıştır?"

Cevap:

İmam Ali (a.s), Ebu Bekir'in hilafetini resmiyette tanımadığı için onun kıldırıldığı cemaat ve cuma namazlarına katılmıyor ve gasp edilen hakkını geri alabilmek için de insanlardan yardım istiyordu. Hatta hakkını geri alabilmek için akşam vakti Hz. Fatıma'yı (s.a) yanına alarak ensarın evini kapı kapı dolaşüyor ve onlardan yardım istiyordu. Ensar ise: "Biz ona biat etmişiz ve artık iş işten geçmiştir."¹ diyordu. Zira ensar, İslâm'ı kabul etmekle birlikte henüz cahiliye döneminden kalan alışkanlıklarını tamamen bırakamamışlardı. Bu yüzden de Ebu Bekir ile yaptıkları biatin geçersiz olduğunu kabullenmiyor ve İmam Ali'ye (a.s) yardım etmiyorlardı.

İmam Ali (a.s), Allah Resulü'nün (s.a.a) vefatından sonra yar-u yaversiz kaldığından ötürü gasp edilen hakkını alamadı; eğer hakkına ulaşabilseydi, elbette ki İslâm âlemine önderlik edecekti.

Osman'ın yapmış olduğu haksızlıklar sonucu bıkan ve usanan insanlar, Osman'ı öldürdükten hemen sonra topluca Ali'nin (a.s) yanına gelip biat için ellerini ona uzattılar. Bunun üzerine Ali (a.s): "*Şimdi yardım ve destek bulduğuma göre İslâmî hükümeti kabullenmekten başka çarem yok.*" dedi ve böylece de yönetimi ele alarak, İslâm âleminin önderliğini üstlendi.²

Hz. Ali (a.s), Allah Resulü'nün (s.a.a) vefatından sonra yar-u yaversiz olarak kıyam etmesi durumunda İslâm toplumunun ihtilafa düşüp içten bölüneceğini ve İslâm devletini çökertmek için pusuda bekleyen dış düşmanların da harekete geçeceğini biliyordu.

1- Nehcü'l-Belâğa Şerhi, İbn Eb'il Hadid, c.6, s.13 (Hicrî 1379 basımı)

2- Nehcü'l-Belâğa, Feyzü'l-İslâm, 3. hutbe, s.37-43

İslâm'ı canından çok seven Ali (a.s), bu ilâhî dini korumak, köklenmesini ve yayılmasını sağlamak için kıyam etmedi. Peygamber'le (s.a.a) omuz omuza savaştan o eşsiz yiğit ve kahraman Ali (a.s), İslâm ve Müslümanların maslahatını savaştan ve hayatın acılarına göğüs germekte görüyordu.

Hz. Ali (a.s), yönetim düşkünü olsaydı, bu mülahazaları göz önünde bulundurmaz ve şahsî çıkarlarını temin edecek yollara başvururdu.

Ama görüyoruz ki Ali (a.s), Ebu Süfyan'ın: "Ver elini, sana biat edeyim; andolsun Allah'a, eğer dilersen Medine'yi süvari ve piyade savaşçılarla doldururum." teklifi karşısında şöyle buyuruyor:

Andolsun Allah'a ki, sen İslâm'ın hayrını düşünmüyorsun; düşündüğün tek şey, fitne ve fesat çıkarmaktır...¹

Ehlisünnet kardeşlerimizin sağlam kaynaklarından yararlanarak bu konuya eğilmemizin asıl nedeni, onların bu tarihî gerçekler hakkında daha fazla araştırma yapmalarını sağlamaktır.

Bunun sonucunda doğacak samimî fikir ve fiil birliği ile acı geçmiş telafi edebiliriz ve dünya Müslümanlarının her yönlü birlikteliği yönünde gerçekçi bir gayretle çalışabiliriz.

1- el-Kâmil, İbn Esir, c.2, s.326 (Hicrî 1385 basımı)

HZ. PEYGAMBER'DEN ON VECİZ SÖZ

- 1- Veren el, alan elden üstündür.
- 2- Hikmetlerin başı Allah korkusudur.
- 3- En kötü kazanç, faiz kazancıdır.
- 4- Mümin, bir delikten iki defa ısırılmaz.
- 5- Güçlü kimse, nefsine galip olan kimsedir.
- 6- Müminin, mümin kardeşinden üç günden fazla (küs olup) ayrı kalması reva değildir.
- 7- İyi işe yönlendiren, o işi yapan gibidir.
- 8- Sadaka vererek rızkın inmesini isteyiniz.
- 9- İki günü birbirine eşit olan zarar etmiştir.
- 10- İyi kimselerle otur ki, onlardan olabilesin.¹

1- Ravdatu'l-Muttakin, c.13. s, 1-50.

HAZRETİ FATİMA (S.A)

Telif Komisyonu
(Hak Yolunda Müessesesi)

Çeviri:
Cafer Bayar

KISA BİYOGRAFİSİ

Adı: Fatıma.

Künyesi: Ümmü'l-Hasan, Ümmü'l-Hüseyin, Ümmü'l-Muhsin, Ümmü'l-Eimme ve Ümmü Ebiha.¹

En Meşhur Lakaplarından Bazıları: Zehra, Betül, Sıddikatü'l-Kübra, Mübareke, Azrâ, Tahire ve Seyyidetü'n-Nisâ.²

Babası: Yüce Peygamber Hz. Muhammed b. Abdullah (s.a.a).

Annisi: Haticetü'l-Kübra; Allah Resülü'nün (s.a.a) ilk zevcesi ve iman eden ilk kadın.

Doğum Yeri ve Zamanı: Mekke, bisetin beşinci yılı.³

Ömrü: En meşhur rivayete göre on sekiz yıl.

Şahadeti: Hicret'in on birinci yılında, Allah Resülü'nün (s.a.a) vefatından iki buçuk veya üç ay sonra Medine'de.⁴

Defnedilişi: Hz. Fatıma'nın (selamullahi aleyha) kendi vasiyeti üzere, Müminlerin Emîri Ali (a.s) tarafından gece vakti ve gizlice defnedildi.⁵ Bugüne kadar pak kabrinin yeri dakik olarak bilinmemektedir.

Çocukları: İmam Hasanü'l-Mücteba (a.s), İmam Hüseyin Seyyidü'ş-Şüheda (a.s), Zeyneb-i Kübra, Ümmü Külsüm ve -Hz. Fatıma'nın (selamullahi aleyha) evine yapılan baskın olayında düşürdüğü- Muhsin.⁶

1- Keşfu'l-Gumme, c.2, s.18 (1381 h.k. İslâmiyye matbaası basımı); Menakıb, İbn Şehraşub, c.3, s.132 (Necef basımı); Biharu'l-Envar, c.43, s.16 (yeni baskı); Beytü'l-Ahzan, Muhaddis Kummî, s.12 (Kum, Seyyidü'ş-Şüheda matbaası basımı)

2- Menakıb, İbn Şehraşub, c.3, s.133; Biharu'l-Envar, c.43, s.16; Beytü'l-Ahzan, Muhaddis Kummî, s.10-12 (Kum, Seyyidü'ş-Şüheda matbaası basımı)

3- Menakıb, İbn Şehraşub, c.3, s.132; Usul-u Kâfi, c.1, s.458 (İslâmiyye basımı)

4- Menakıb, İbn Şehraşub, c.3, s.132; Usul-u Kâfi, c.1, s.458 (İslâmiyye basımı)

5- Menakıb, İbn Şehraşub, c.3, s.132; Usul-u Kâfi, c.1, s.458 (İslâmiyye basımı)

6- Menakıb, İbn Şehraşub, c.3, s.10

VAHIY VE NÜBÜVVET EVİNİN KIZI

Cemaziyülâhır ayının yirmisinde, cuma günü, Hz. Muhammed'in (s.a.a) peygamberlikle görevlendirilişinin beşinci yılında,¹ Hicaz seması altında, Mekke dağlarının eteğinde, Kâbe'nin hemen yanı başında, vahiy evinde, Allah Resulü'nün (s.a.a) Kur'ân tilavetiyle nur yağdırdığı evde, meleklerin çok iyi tanıdığı ve inip kalktığı evde, Hz. Peygamber'in (s.a.a) kıldığı namazın ve okuduğu Kur'ân'ın yankılandığı ortamda, yeryüzünün gökyüzüyle birleştiği atmosferde, öksüzlerin ümit ufku olan evde, yoksulların medet umduğu evde, esirlerin sığındığı evde, Hz. Muhammed (s.a.a) ve Hatice'nin evinde, bir kız çocuğu dünyaya gözlerini açtı.

Peygamber efendimizin (s.a.a) kızı, nübüvvet bağının ürünü, Allah'ın yeryüzündeki halifesinin siper arkadaşı ve eşi, dünya kadınlarının e-fendisi Fatıma (s.a) gelmişti dünyaya.

Hz. Fatıma'nın (s.a) doğumuyla birlikte, Allah Resulü'nün (s.a.a) evi daha bir sevgi ve şefkatle dolmuştu. Peygamberimizin (s.a.a) Mekke'deki acı ve sıkıntılı döneminde Fatıma'nın (s.a) varlığı, peygamberliğin zor günlerinin acısını dindirip acılı baba ve annenin yorgun yüzünü sabah-akşam okşayan huzur verici bir nesim gibiydi adeta.

Âlemlerin efendisi Hz. Muhammed Mustafa (s.a.a), dünyaya gelen bu değerli kızının varlığıyla huzur buluyor, acılarını dindiriyor ve Hz. Fatıma (s.a) hakkında şöyle buyuruyordu:

Benim ruhumdur; onu kokladıkça cennetin kokusunu alıyorum.²

Allah Resulü'nün (s.a.a), Fatıma (s.a) hakkındaki buyruğuna hayret etmemek gerekir.

1- Keşfu'l-Gumme, c.2, s.4; Menakıb, İbn Şehraşub, c.3, s.132; Muntehe'l-Âmal, s.156 (Tahran, Hüseyinî Matbaası basımı); Beytü'l-Ahzan, s.4

2- Keşfu'l-Gumme, c.2, s.24; Biharu'l-Envar, c.43, s.4-6 ve 54; Uyunu Ahbari'r-Rıza, c.1, s.116 (Tahran, Cihan Yayınları)

Çünkü Fatıma (s.a), yüce Allah'ın Kur'ân-ı Kerim'de övgüyle andığı yüce insanlardan¹ biridir:

Ancak ve ancak Allah, siz Ehlibeyt'ten her çeşit pislîği, suçu gidermek ve sizi tam bir temizlikle tertemiz bir hale getirmek diler.²

Fatıma (s.a), Hz. Peygamber'in (s.a.a) varlık usaresidir. Hz. Fatıma'nın (s.a) bütün yaşantısı, semavî övgüye muhatap kılınmıştır ve Fatıma (s.a), Allah katındaki seçkinliğiyle kadının yüceliğini kanıtlayan örnek İslâm kadınıdır. Hz. Fatıma'nın (s.a) varlığı, semavî yüce insanların ulaştığı gibi kadının da maneviyat doruğuna ulaşabileceğini kanıtlayan en yüce kanıttır.

Hz. Fatıma'nın (s.a) babası, evrenin sahibi yüce Allah tarafından: **"Sen, pek yüce ahlâk üzeresin."**³ ve **"(O) kendi dileğiyle söz de söylemedi. Sözü, ancak vahyedilen şeyden ibarettir."**⁴ şeklinde övülen ve başkaca bir vasfa ihtiyaç duymayan bir babadır.

Hz. Fatıma (s.a), nur dolu hayatının tümünü vahiy ışığında ve ilâhî eğitici bir babanın kılavuzluğuyla geçirdi. Takriben iki yaşındaydı ki, Kureyş kâfirlerinin uyguladığı ekonomik ambargo altında kaldı; babası, annesi ve diğer Müslümanlarla birlikte "Ebu Talib Deresi"nde⁵ en dayanılmaz açlık ve sıkıntı hâllerine katlandı.

Hz. Fatıma (s.a), bisetin onuncu yılında ve Ebu Talib Deresi'nden kurtulduktan kısa bir süre sonra⁶ -on yıllık mücadelenin zorluklarına katlanan ve ekonomik ambargonun baskısıyla daha bir çöken- aziz annesini kaybetti.

Hz. Fatıma'nın (s.a) annesini kaybetmesi çok acı ve büyük bir musibetti; ama bu, babasına daha bir sığınmasına ve onun eğitimine sıkıca sarnılmasına neden olmuştu. Sekiz yaşında ve Allah Resulü'nün (s.a.a) hicretinden çok kısa bir süre sonra Peygamber (s.a.a) ailesine mensup diğer kadınların yanında ve Ali (a.s) ile birlikte Mekke'den ayrıldı ve Medi-

1- el-Emali, Şeyh Tusî, c.2, s.162, 172, 212 (Necf basımı)

2- Ahzâb Suresi, 33

3- Kalem Suresi, 4

4- Necm Suresi, 3-4

5- Muntehe'l-Âmal, s.63-64. Ekonomik ambargonun uygulandığı dönemde Allah Resulü'nün (s.a.a) akrabaları ve Müslümanlarla birlikte ikamet ettiği Mekke yakınındaki derenin adıdır.

6- Keşfu'l-Gumme, c.2, s.79-80

ne'ye gelerek yeniden babasının yanında yer aldı.¹ Hz. Fatıma (s.a), şimdi daha farklı zorluklarla iç içe olan Allah Resulü'nün (s.a.a) Medine döneminde de babasının yanındaydı.

Uhud Savaşı sonrasında Müslümanlar, geri çekilerek dağa sığınmak zorunda kalmışlardı. Hz. Fatıma (s.a), bu haberi alır almaz Medine'den çıkarak Allah Resulü'nün (s.a.a) yanına gelmiş ve Müminlerin Emîri Ali (a.s) ile birlikte babasının yaralarını sarmıştı...²

Hz. Fatıma (s.a) İslâm ve Kur'ân ile büyümüştü; vahiy ve nübüvvet havasını soluyor ve bununla da iftihar ediyordu. Evlilik ve anneliği bile Hz. Fatıma'nın (s.a) hayatını, Allah Resulü'nün (s.a.a) hayatından ayırmamıştı ve evleri yan yanaydı.

Allah Resulü (s.a.a), en çok Fatıma'nın (s.a) evine giderdi; her sabah camiye gitmeden önce Fatıma'yı (s.a) görmeye giderdi.³

Resulullah (s.a.a) hizmetinde olan şahıs şöyle rivayet etmektedir:

Allah Resulü (s.a.a) bir yolculuğa çıkmak istediği zaman en son görüştüğü Fatıma olurdu ve döndüğünde de herkesten önce Fatıma'yı görmeye giderdi.⁴

Allah Resulü'nün (s.a.a) mübarek ömrünün son saatlerinde de Fatıma (s.a), babasının yanı başında ağlıyordu ve babası da onun, herkesten önce kendi yanına geleceğini söyleyerek teselli veriyordu.⁵

Hz. Fatıma'nın Annesi

Hz. Fatıma (s.a) çocukluk döneminin beş yılını, Hatice (s.a) gibi değerli ve fedakâr bir annenin yanında ve gözetiminde geçirdi.

Hz. Hatice, İslâm'a inanan ilk kadındı ve Allah Resulü (s.a.a), onun hakkında şöyle buyurmuştu:

Hatice, bu ümmetin en iyi kadınlarındanır.⁶

1- el-Emali, Şeyh Tusî, c.2, s.84-85

2- Menakıb, İbn Şehraşub, c.2, s.65; Muntehe'l-Âmal, s.78-79 (Tahran, Hüseyinî Matbuati basımı)

3- Keşfu'l-Gumme, c.2, s.13

4- Keşfu'l-Gumme, c.2, s.6

5- el-Emali, Şeyh Tusî, c.2, s.14-15

6- Tezkiretü'l-Havas, Sibte b. Cevzî, s.302 (Hicrî 1383 Neced basımı); Keşfu'l-Gumme, c.2, s.71

Allah Resulü (s.a.a), Hz. Hatice'yi öyle seviyor ve saygı duyuyordu ki, Hatice hayatta olduğu sürece başka bir evlilik yapmadı ve ölümünden sonra da hep iyilikle onu andı. Hatta Hatice'ye olan sevgi ve saygısından dolayı Hatice'nin arkadaşlarına da saygı gösteriyor ve kendisine takdim edilmek istenen bir hediyeyi: "*Falanca kadının evine götürün; çünkü o, Hatice'nin arkadaşıdır.*"¹ buyuruyordu.

Aişe şöyle rivayet eder:

Peygamber, Hatice'yi hep iyilikle anardı. Bir gün ben buna karşı çıktım ve dedim ki: "Ey Allah'ın Resulü! Hatice yaşlı bir kadından öte değildi; oysaki Allah, ondan daha iyisini sana vermiştir." Benim bu sözüm üzerine Peygamber öfkelenerek şöyle buyurdu:

Andolsun Allah'a ki, yüce Allah, ondan daha iyisini bana vermiş değildir. Başkaları küfürde iken Hatice bana iman etti, başkaları beni yalanlarken o doğruladı, başkaları beni mahrum tutarken o, bütün servetini benim yetkime sundu ve yüce Allah, benim neslimi onda kıldı.²

Allah Resulü (s.a.a) bu buyruğunda, İslâm tarihinde büyük bir yankı uyandıran ve İslâm dininin yayılmasında etkin olan Hz. Hatice'nin (s.a) fedakârlığına vurgu yapmaktadır. Bazı din bilginleri, bu hususta şöyle demişlerdir:

İslâm ve Hz. Peygamber'in (s.a.a) nübüvveti, Ali'nin (a.s) cihadı ve Hatice'nin infakıyla ilerledi.

Yüce Allah, Peygamber'ini (s.a.a), bu iki yüce insan ile teyit etti. Ali'nin (a.s) cihadı ve Hatice'nin infakı, İslâm'ın ilerlemesini ve başarısını sağlayan iki büyük etken olmuştur. Bütün Müslümanlar, iman nimetini, Allah ve Resulü'nden (s.a.a) sonra bu iki yüce insana borçludurlar.

Böyle bir annenin yadigârı ve Allah Resulü (s.a.a) gibi bir babanın evladı olan Fatıma (s.a), bisetin onuncu yılında³ aziz, şefkatli ve fedakâr annesini kaybettikten sonra aile ocağında, annesinin yerini doldurmaya gayret ediyordu.

1- Sefinetü'l Bihar, c.1, s.380

2- Tezkiretü'l-Havas, Sibte b. Cevzî, s.303; Keşfu'l-Gumme, c.2, s.78-79 (biraz farklı olarak); Kâmil, Behâî, c.2, s.73

3- Biharul-Envar, c.16, s.8-13

MEDİNE'YE HİCRET

Allah Resulü (s.a.a), Hz. Hatice'yi kaybettiği yıl, fedakâr amcası ve büyük desteği Ebu Talib'i de kaybetmişti.¹ Ebu Talib, Allah Resulü'nün (s.a.a) en samimî dostlarındandı.

Ebu Talib, Kureyş kabilesinin reisi ve Mekke'nin de büyüğü olması hasebiyle, Mekkeliler ve Kureyş kabilesi üzerinde etkin ve saygın bir konumdaydı. Bundan dolayı Ebu Talib'in varlığı, yüce Peygamber (s.a.a) ve Müslümanlar için önemli bir destekti. Çünkü Ebu Talib yaşadığı süreçte Allah Resulü (s.a.a) güvencedeydi ve Kureyş kâfirleri ona dokunamıyordu.²

Ebu Talib, hayatı boyunca Allah Resulü'nü (s.a.a) korumuş, bu bağlamda elinden geleni esirgememiş, hatta Kureyş'ten gelebilecek tehditleri defetmek ve de tuzaklarını bozmak için imanını da, Müslüman oluşunu da saklamak ve takiyye ile yaşamak zorunda kalmıştı.³

Ebu Talib, sırf Peygamber'le (s.a.a) olan akrabalığından dolayı onu koruyor gibi davranıyordu. Ebu Talib bu tedbir ve yöntem sayesinde, Kureyş kâfirlerinin, onu da kendilerinden bilmesini sağlayabilmiş ve hem de onlardan kaynaklanabilecek tehlikeler karşısında Allah Resulü'nü (s.a.a) koruyabilmişti.

Ebu Talib'in fedakârlıkta bulunarak imanını gizlemiş ve takiyye ile yaşamış olması, İslâmî fırkalara mensup bazı yüzeysel düşüncelilerin, Ebu Talib'in İslâm ve imanında şüpheye düşmelerine ve hatta daha da ileriye giderek, bütün hayatı iman ve özveriyle geçen Ebu Talib gibi yüce

---

1- Keşfu'l-Gumme, c.2, s.77; Muntehe'l-Âmal, s.65; Yakubî Tarihi, c.2, s.35 (Beyrut Basımı). Bazı rivayetlere göre Ebu Talib, Hz. Hatice'den bir ay önce vefat etmiştir. (el-Emali, Şeyh Tusî, c.2, s.79)

2- el-Emali, Şeyh Tusî, c.2, s.79; Muntehe'l-Âmal, s.63-65

3- el-Emali, Şeyh Saduk, s.419-492 (Beyrut Basımı); Muntehe'l-Âmal, s.136; el-Fusulu'l-Muhtare, Şeyh Müfid, s.228-232

bir insana, şirk ve küfür türünden yakıştırmalarda bulunmalarına neden olmuştur.¹

Ebu Talib'in vefatıyla birlikte, Kureyş'in Allah Resulü (s.a.a) üzerindeki baskı, eziyet ve işkencesi öylesine şiddet kazanmıştı ki, alçakça bir plân kurarak Resulullah'ı terör etmeyi kararlaştırdılar. Bu şeytanca plân uyarınca, farklı kabilelere mensup savaşçıları, eş zamanlı olarak Allah Resulü'nün (s.a.a) evine saldırmak ve onu öldürmekle görevlendirdiler.

Böylece Allah Resulü'nün (s.a.a) öldürülmesi, birçok kabilenin üzerinde kalacaktı. Bu durumda ne Benî Haşim kabilesi, ne de Peygamber'in akrabaları intikam almaya girişemeyecek ve mecburen kan parası almaya razı olacaklardı...²

Yüce Allah bu komplo karşısında, Peygamber'ine (s.a.a) hicret emri verdi.³ Bundan bir süre önce ise Medine halkının ileri gelenleri, Allah Resulü (s.a.a) ile görüştükten sonra İslâm'ı kabullenmiş ve Peygamber'in (s.a.a) Medine'ye gelmesi durumunda can, mal ve güçleriyle Peygamber'i (s.a.a) ve İslâm'ı savunacaklarına dair biat etmişlerdi. Böylece Allah Resulü (s.a.a), Kureyş kâfirlerinin şeytanî plânlarını uygulamaya koyacakları gece Mekke'den ayrıldı ve Ali (a.s) de Hz. Peygamber'in (s.a.a) yatağında yattı. Kureyş kâfirleri, gecenin bir vaktinde Peygamber'in (s.a.a) evine saldırmış ve Ali (a.s) ile karşılaşmışlardı...⁴

Allah Resulü (s.a.a), Mekke'den hicret ettikten on iki gün sonra Medine yakınındaki Kuba'ya vardı ve orada Ali'nin (a.s) gelmesini bekledi.⁵ Hz. Ali (a.s) de kısa bir süre Mekke'de bekledikten ve Allah Resulü'nün (s.a.a) kendisine verdiği görevleri yerine getirdikten sonra Peygamber (s.a.a) ailesini de alıp Medine'ye yöneldi.⁶

1- Ebu Talib hakkındaki bu yakıştırmaların, özellikle Muaviye ve diğer Ümeyye Oğulları'nın hükümet dönemlerinde üretildiğini ve yayıldığını gözden uzak tutmamak gerekir. Ashına bakılırsa Muaviye, Müminlerin Emiri Ali'ye (a.s) olan düşmanlığından dolayı bu yalan ve iftira kampanyasını başlatmıştı.

2- el-Emali, Şeyh Tusî, c.2, s.79-80; Menakıb, Şehraşub, c.1, s.158; el-Fusulu'l-Mühimme, İbn Sabbağ Malikî, s.46 (Necef baskısı)

3- el-Emali, Şeyh Tusî, c.2, s.80

4- el-Emali, Şeyh Tusî, c.2, s.82-83; Menakıb, Şehraşub, c.1, s.156-158; Fusulu'l-Mühimme, İbn Sabbağ Malikî, s.45-47 (Necef baskısı)

5- Ravzatu'l-Kafi, s.339 (Tahran, İslâmiyye basımı)

6- el-Emali, Şeyh Tusî, c.2, s.84; Fusulu'l-Mühimme, İbn Sabbağ Malikî, s.52 (Necef baskısı)

Ali (a.s) ve beraberindekiler, yolda Mekke müşriklerinden bazılarıyla karşılaştı ve onlar, bu yolculuğa engel olmaya çalıştılar. Bunun üzerine Ali (a.s), kılıcıyla bunlardan birini öldürdü ve diğerlerini de kaçmak zorunda bıraktı.

Ali (a.s), maiyetindekilerle birlikte birkaç gün sonra Hz. Peygamber'in (s.a.a) huzuruna vardı ve beraberce Medine'ye hareket ettiler.¹

1- el-Emali, Şeyh Tusî, c.2, s.84–85; Menakıb, Şehraşub, c.1, s.159

HZ. FATİMA'NİN SEMAVÎ KİŞİLİĞİ

Masumlar zümresinden olan,¹ kendisinin ve ailesinin muhabbet ve velayeti dinî farizalardan biri sayılan,² öfke ve hoşnutsuzluğu Allah'ın öfkesi ve hoşnutsuzluğu olan³ Fatıma (s.a) gibi semavî bir insanın manevî kişiliğinin farklı boyutları, bizim gibi sınırlı ve hakî insanların söylemine sığar mı? Düşünce ufukumuzun çok ötesinde ve de vasfımızdan çok daha yüce olan bir insanı tanıtmak ve tanımlamak asla mümkün değildir.

Bu nedenle İslâm'ın örnek kadını Fatıma'yı (s.a), Masum İmamlar'dan ve önderlerden rivayet edilen hadisler ışığında tanıtmaya çalışacağız. Hz. Peygamber (s.a.a) buyurmuştur ki:

Allah'ın emriyle bir melek indi ve beni şöyle müjdeledi: "...Hasan ve Hüseyin cennet gençlerinin efendileridir; Fatıma da cennet kadınlarının hanımefendisidir."⁴

Hz. Peygamber (s.a.a) şöyle buyurmuştur:

Dünya kadınlarının en üstünü olan dört kadın vardır: İmran kızı Meryem, Hüveylid kızı Hatice, Muhammed (s.a.a) kızı Fatıma, Mezahim kızı Asiye (Firavun'un eşi).⁵

Peygamber efendimiz (s.a.a) şöyle buyurmuştur:

Cennet, kadınlar arasında dört kadını görmek için can atar: İmran kızı Meryem, Firavun'un eşi Asiye, Hüveylid kızı Hatice (Pey-

---

1- el-Emali, Şeyh Saduk, s.393

2- el-Emali, Şeyh Müfid, s.37-38 (Basiretî matbaası ofset basımı); Kâmil-i Behâî, İmaduddin Taberî, 1. bölüm, s.51-53 (Mustafavî matbaası)

3- Keşfu'l-Gumme, c.2, s.14-24; Biharu'l-Envar, c.43, s.19-26; el-Emali, Şeyh Müfid, s.56; el-Emali, Şeyh Saduk, s.314; el-Emali, Şeyh Tusî, c.2, s.41; Uyunu Ahbari'r-Rıza, c.2, s.25-26; Müsnedu'l-İmami'r-Rıza (a.s), c.1, s.143

4- el-Emali, Şeyh Müfid, s.13; el-Emali, Şeyh Tusî, c.1, s.83

5- Biharu'l-Envar, c.43, s.36; Menakıb, Şehraşub, c.3, s.104

gamber'in (s.a.a) dünya ve ahiret zevcesi), Muhammed (s.a.a) kızı Fatıma.¹

Yine Hz. Peygamber (s.a.a) buyurmuştur ki:

Allah, Fatıma'nın öfkesiyle hiddetlenir ve rızasıyla hoşnut olur.²

İmam Musa b. Cafer (a.s) şöyle buyurmuştur:

Peygamber (s.a.a) buyurmuştur ki: Yüce Allah kadınlardan dördünü seçmiş ve üstün kılmıştır; Meryem, Asiye, Hatice ve Fatıma.³

İmam Rıza (a.s), Hz. Peygamber'in (s.a.a) şöyle buyurduğunu rivayet eder:

Hasan ve Hüseyin, ben ve babaları dışında dünya insanların en üstünüdürler; anneleri de dünya kadınlarının en üstünüdür.

Ehlişünnet'in en sağlam kaynaklarından olan Sahih-i Buharî ve Sahih-i Müslim kitaplarında Hz. Peygamber'den (s.a.a) şöyle rivayet edilmiştir:

Fatıma, cennet kadınlarının hanımefendisidir.⁵

İmam Cafer Sadık'a (a.s): "Peygamber'in (s.a.a): '*Fatıma, cennet kadınlarının hanımefendisidir.*' buyruğu, Fatıma'nın kendi zamanındaki kadınlardan üstün olduğu anlamına mıdır?" diye soruldu. İmam (a.s) şöyle cevap verdi:

Meryem kendi zamanının kadınlarından üstündür; Fatıma (s.a) ise ilkinden sonuna bütün cennet kadınlarının hanımefendisidir.⁶

Hz. Peygamber'e (s.a.a) şöyle soruldu: "Ey Allah'ın Resulü (s.a.a)! Fatıma (s.a), kendi zamanının kadınlarından mı üstündür?" Allah Resulü (s.a.a) buyurdu ki:

1- Keşfu'l-Gumme, c.2, s.23

2- Keşfu'l-Gumme, c.2, s.24; Biharu'l-Envar, c.43, s.19, 26; el-Emali, Şeyh Müfid, s.56; el-Emali, Şeyh Tusî, c.2, s.41 (Necf basımı); el-Emali, Şeyh Saduk, s.314; Menakıb, Şehraşub, c.3, s.106-107; Uyunu Ahbari'r-Rıza (a.s), c.2, s.26, 46-47

3- Biharu'l-Envar, c.43, s.19; el-Hısal, Şeyh Saduk

4- Biharu'l-Envar, c.43, s.19, 20; Uyunu Ahbari'r-Rıza (a.s), c.2, s.62

5- Biharu'l-Envar, c.43, s.36; Menakıb, Şehraşub, c.3, s.105

6- Biharu'l-Envar, c.43, s.36; Menakıb, Şehraşub, c.3, s.105

İmran kızı Meryem böyledir; kızım Fatıma ise ilkinden sonuna bütün dünya kadınlarından üstündür...¹

Mufazzal diyor ki: İmam Cafer Sadık'a (a.s) şöyle arz ettim: "Peygamber'in (s.a.a): '*Fatıma, dünya kadınlarının hanımefendisidir.*' buyruğu, Fatıma'nın (a.s), kendi zamanındaki kadınlardan üstün olduğu anlamına mıdır?" İmam (a.s) buyurdu ki:

Bu, Meryem içindir ve o, kendi zamanının kadınlarından üstündür; Fatıma (s.a) ise ilkinden sonuna bütün dünya kadınlarının hanımefendisidir.²

İmam Ali b. Musa er-Rıza (a.s), yüce babaları vasıtasıyla Müminlerin Emîri Ali'den (a.s) Hz. Peygamber'in (s.a.a) şöyle buyurduğunu nakleder:

Allah'ın arşının altından bir elçi, kıyamet gününde şöyle seslenecektir: "Ey yaratılmışlar sınıfı! Kapatın gözlerinizi, çünkü Muhammed kızı Fatıma geçecektir!"³

Ebu Eyyüb el-Ensârî de Hz. Peygamber'den (s.a.a) şöyle nakleder:

Kıyamet günü arşın altından bir elçi şöyle seslenecektir: "Ey mahşer ehli! Başlarınızı aşağı eğin ve gözlerinizi kapatın ki, Fatıma Sırat köprüsünden geçecektir." Bunun ardından Fatıma (s.a), yetmiş bin cennet hurisi eşliğinde geçecektir.⁴

Peygamberimiz (s.a.a), Fatıma'ya (a.s) şöyle buyurdu:

...Ey Fatıma! Yüce Allah yeryüzüne bir kez daha nazar ederek senin eşini seçti ve seni onunla evlendirmem için de bana vahiy gönderdi. Bilmez misin ki, Allah seni yüceltmek için bütün Müslümanlardan önce İslâm'ı kabul eden, hilim ve sabrı herkesten daha büyük olan ve de ilmi daha çok olan biriyle seni evlendirmiştir?...⁵

1- Biharu'l-Envar, c.43, s.24; el-Emali, Şeyh Saduk, s.394

2- Biharu'l-Envar, c.43, s.24; Menakıb, Şehraşub, c.3, s.105 (Bu kitapta, hadisi rivayet edenin adı geçmemektedir.)

3- Keşfu'l-Gumme, c.2, s.13; Müsnedu'l-İmam er-Rıza (a.s), c.1, s. 142 (Tahran, Saduk Matbaası basımı, 1392 h.k. basımı)

4- Keşfu'l-Gumme, c.2, s.13; el-Emali, Şeyh Müfid, s.76; el-Emali, Şeyh Saduk, s.25; Menakıb, Şehraşub, c.3, s.107

5- Biharu'l-Envar, c.43, s.97-98; el-Hısal, Şeyh Saduk, s.412

İmam Cafer Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:

Eğer Allah, Müminlerin Emîri Ali'yi Fatıma için yaratmasaydı, yeryüzünde Fatıma'ya denk eş bulunmazdı.¹

Süfyan b. Uyeyne diyor ki:

İmam Cafer Sadık (a.s): "**İki denizi salıverdi, birbirine kavuşuyorlar.**"² ayetinin tefsiri hakkında onların Ali (a.s) ve Fatıma (a.s) olduğunu... ve "**O ikisinden inci ve mercan çıkar.**"³ ayetinin yorumunda da İmam Hasan (a.s) ve İmam Hüseyin'in (a.s) kastedildiğini buyurmuştur.⁴

İmam Cafer Sadık'a (a.s) soruldu: "Fatıma'nın (a.s), Zehra (parlayan) olarak adlandırılış nedeni nedir?" İmam (a.s) buyurdu:

Çünkü o, mihrabında ibadete durduğu vakit onun nuru, yıldızların yeryüzü ehlini aydınlattığı gibi gökyüzü ehlini aydınlattı.⁵

Bir başka rivayet de şöyledir:

Fatıma, namaz ve ibadetle meşgul olduğu zaman çocuklarından biri ağlayacak olsaydı, beşiğin hareket ettiği görülürdü ve böylece bir melek onu sallardı.⁶

İmam Muhammed Bâkır (a.s) şöyle nakleder:

Allah Resulü (-s.a.a- bir iş gereği) Selman'ı, Fatıma'nın (a.s) evine göndermişti. Selman diyor ki: "Gidip evin kapısında durdum ve selâm verdim. Evden Kur'ân okumakta olan Fatıma'nın (a.s) sesi geliyordu ve el değirmeni de -un öğütmek için genellikle evlerde bulunan- Fatıma'dan (a.s) uzak bir yerde dururken kendi kendine dönüyordu...⁷

1- Biharu'l-Envar, c.43, s.97; el-Emali, Şeyh Tusî, c.1, s.42; Keşfu'l-Gumme, c.2, s.19, 31; Usul-u Kâfi, c.1, s.461; Muntehe'l-Âmal, s.159

2- Rahmân Suresi, 19

3- Rahmân Suresi, 22

4- Biharu'l-Envar, c.43, s.32; Menakıb, Şehraşub, c.3, s.101

5- Biharu'l-Envar, c.43, s.12; Maani'l-Ahbar, s.64 (1379 Tahran basımı); İlelü'ş-Şerâyi, s.173 (Kum, Tabatabaî matbaası basımı)

6- Biharu'l-Envar, c.43, s.45; Menakıb, Şehraşub, c.3, s.116

7- Biharu'l-Envar, c.43, s.46; Menakıb, Şehraşub, c.3, s.116

ALLAH RESULÜ'NÜN FATİMA'YA OLAN SEVGİSİ

Hız. Fatıma'nın (a.s) nur kaynağı hayatını daha değerli kılan özellik ve ilginçliklerden biri de, Peygamber efendimizin (s.a.a) ona duyduğu vasıf ötesi sevgiydi. Aslında bu vasıf ötesi sevgi, Allah Resulü'nün (s.a.a) yaşamındaki ilginç noktalardan da birini oluşturmaktadır. Hız. Peygamber'in (s.a.a) en yüce insan, şanı yüce Allah'a en yakın kul, hayatın her alanında hakkın ölçüsü, adalet ve dengenin simgesi olduğuna, Sünnet'ine1 ve de Allah'ın kitabının açık vurgusuna: "**Ve kendi dileğiyle söz de söylemedi. Sözü, ancak vahiy edilen şeyden ibarettir.**"² dikkat edilecek olsa, Hız. Fatıma'nın (a.s) manevî makamının yüceliği daha iyi anlaşılacak ve masum önderlerin, "*Fatıma masumlardan biridir ve semavî fertler zümresindedir.*" buyruğu, daha iyi algılanacaktır.

Allah Resulü'nün (s.a.a) Fatıma'dan (a.s) başka kızları olmasına rağmen ve de Allah Resulü (s.a.a) ailesine, akrabalarına ve hatta yabancılar karşı çok şefkatli ve güzel davranışlı olmasına rağmen Fatıma'ya (a.s) duyduğu özel sevgisi tamamen hissedilmekteydi. Ayrıca çeşitli fırsatlarda bu sevgisini insanların yanında açıkça dile getiriyor ve buna vurgu yapıyordu.

Allah Resulü'nün (s.a.a) bu açıklama ve tekitleri, Fatıma (a.s) ve ailesinin yaşantısının İslâm'ın kaderiyle bağlantılı olduğunu ve de Allah Resulü'nün (s.a.a) Fatıma'ya (a.s) olan özel sevgisinin sadece bir baba ve aziz kızı arasındaki sevginin ötesinde olduğunu gösteren bir belgedir. Allah Resulü'nün (s.a.a) Fatıma'ya (a.s) olan bu özel sevgisi, bir toplumun hayatî konularıyla, bir ümmetin geleceğiyle ve de Müslümanların önderlik ve imameti hususundaki ilâhî emirlerle tam bağlantılı oluşun-

---

1- Resullulah'ın (s.a.a) söz, davranış ve hatta takrirleri bile dinî belge ve fikhî dayanaktır. Bu nedenle de Kur'ân-ı Kerim gibi kıyamete kadar ümmetin amelleri için örnek ve kaynaklık teşkil etmektedir.

2- Necm Suresi, 3-4

dan kaynaklanıyordu. Şimdi Allah Resulü'nün (s.a.a) Fatıma'ya (a.s) olan özel sevgi ırmağından örnekler sıralayacak ve bunlardan ders çıkarmaya gayret edeceğiz:

1- Allah Resulü (s.a.a) bir yolculuğa çıkmak istediği zaman en son Fatıma (a.s) ile görüşür, yolculuktan döndüğünde de herkesten önce Fatıma'yı (a.s) görmeye giderdi.¹

2- İmam Muhammed Bâkır (a.s) ve İmam Cafer Sadık (a.s) şöyle rivayet etmişlerdir:

Resulullah (s.a.a) her zaman uyumadan önce Fatıma'nın (a.s) yanağından öper, yüzünü onun göğsüne koyar ve onun için dua ederdi.²

3- İmam Cafer Sadık (a.s), Hz. Fatıma'dan (a.s) şöyle rivayet eder:

"Aranızda, birbirinizi çağırdığınız gibi çağırmayın Peygamber'i ('Ey Allah Resulü!' diye hitap edin)."³ ayeti indikten sonra ben, Allah Resulü'ne (s.a.a) "baba" kelimesiyle hitap etmekten çekiniyor ve "Ey Allah Resulü!" diyordum. İki-üç defa böyle hitap etmiştim ve Allah Resulü (s.a.a) de bir şey dememişti. Bir defasında Allah Resulü (s.a.a) bana dönerek şöyle buyurdu: *"Ey Fatıma, bu ayet ne senin hakkında, ne de senin ailen ve neslin hakkında inmemiştir; sen bendensin ve ben de senden. Bu ayet, kendini büyük gören ve ululanan Kureyş'in zalim ve kabalaları hakkında inmiştir. Sen bana yine 'baba' de; çünkü bu, kalbe canlılık getirir ve Allah'ı daha çok razı eder."*⁴

4- Allah Resulü (s.a.a) şöyle buyururdu:

Fatıma benim tenimin paresidir; onu sevindiren beni sevindirmiştir, onu üzen beni üzmüştür; beni üzense Allah'ı. Benim yanımda insanların en değerlisi Fatıma'dır.⁵

5- Ve de şöyle buyuruyordu:

...O, benim tenimin paresidir; benim bedenimdeki kalbim ve ruhumdur. Onu üzen beni üzmüştür; beni üzense Allah'ı.⁶

1- Biharu'l-Envar, c.43, s.39-40; Keşfu'l-Gumme, c.2, s.6; Menakıb, c.3, s.113

2- Biharu'l-Envar, c.43, s.42; Menakıb, Şehraşub, c.3, s.114

3- Nûr Suresi, 63

4- Biharu'l-Envar, c.43, s.32-33; Menakıb, c.3, s.102; Beytü'l-Ahzan, s.19

5- Biharu'l-Envar, c.43, s.39; Menakıb, Şehraşub, c.3, s.112; Beytü'l-Âmal, s.160

6- Keşfu'l-Gumme, c.2, s.24

6- Amir-i Şa'bî, Hasan-ı Basrî, Süfyan-ı Sevrî, Mücahit, İbn Cübeyr, Cabir b. Abdullah-ı Ensârî, İmam Muhammed Bâkır (a.s) ve İmam Cafer Sadık (a.s) Resulullah'tan (s.a.a) şöyle rivayet etmişlerdir:

Kuşkusuz Fatıma, tenimin paresidir; onu öfkeliendiren, beni öfkeliendirmiş olur.

Buharî de bu hadisi Musavver b. Muhreme'den nakletmiştir. Cabir'in rivayeti ise şöyledir:

Fatıma'ya eziyet eden kimse, kuşkusuz ki bana eziyet etmiş olur ve bana eziyet eden ise şüphesiz ki Allah'ı gazaplandırmış olur.

Benzer içerikli hadisler, Ehlisünnet'in meşhur âlimlerinin kitaplarında da aktarılmıştır. Bu hususta, Müslim'in Sahih ve Ebu Nuaym'in el-Hilye adlı kitaplarına müracaat edilebilir.¹

7- Hz. Peygamber (s.a.a) Fatıma'nın (a.s) elinden tutarak dışarı çıktığı bir hâlde şöyle buyurdu:

Onu tanıyan tanıyor; tanımayan ise bilsin ki bu, Muhammed kızı Fatıma'dır. O, tenimin paresidir; bedenimdeki kalbim ve ruhumdur. Onu üzen, beni üzmüştür; beni üzense Allah'ı üzmüştür.²

8- Yine Resul-i Ekrem (s.a.a) şöyle buyurmuştur:

...Kızım Fatıma, ilkinden sonuna dünya kadınlarının hanımefendisidir; tenimin paresidir; göz nurumdur; kalbimin meyvesidir; bedenimdeki ruhumdur ve insan şeklindeki huridir o. Fatıma, ibadet mihrabında yaratanının huzuruna çıktığı zaman yıldızların yeryüzü sakinlerini aydınlattığı gibi onun nuru da, gökyüzündeki melekleri aydınlatır. Aziz ve yüce Allah meleklerine: "Meleklerim! Kullarımın hanımefendisi olan Fatıma kuluma bakın; huzurumda durmuş ve bana olan gönül saygısından nasıl da titrediğini görün. Bana kulluk etmek için kalbiyle yönelmiştir. Şahit olun ki ben, onun yolunu izleyenleri cehennem azabından azat ettim." buyurur.³

1- Biharul-Envar, c.43, s.39; Menakıb, Şehraşub, c.3, s.112; Kenzu'l-Fevâid, Kera-
cekî, (Mustafavî mektebesi basımı, Kum), s.360; Fusulu'l-Muhtare, Şeyh Müfid, s.57

2- Keşfu'l-Gumme, c.2, s.24

3- el-Emali, Şeyh Saduk, s.99-100; Beytü'l-Ahzan, s.31; Biharul-Envar, c.43, s.
172-173

SEMAVÎ EVLİLİK

Yüce Allah Resulü (s.a.a), hicretin ikinci yılında Fatıma'yı (a.s) Müminlerin Emîri Ali (a.s) ile evlendirdi.¹ Bu kutlu evlilik gerçekten de onlara yakışıyordu. Çünkü masum önderlerin bildirdiğine göre Hz. Ali'den (a.s) başkası Fatıma'ya (a.s) denk ve eş olamazdı.²

Ali (a.s) ve Fatıma'nın (a.s) makamının yüceliğini gösteren bu evliliğin özelliklerinden biri de, özelde Kureyş kabilesinin ve genelde de Arapların meşhur ve büyüklerinin birçoğunun Fatıma (a.s) ile evlenmek isteğini Allah Resulü'nün (s.a.a) geri çevirmesi ve "*Fatıma'nın evliliği Allah'ın emrine bağlıdır.*"³ buyurmasıdır. Nitekim Ali (a.s), Fatıma (a.s) ile evlenmek istediğini bildirmiş ve Allah Resulü (s.a.a) de kabul ederek şöyle buyurmuştu:

Sen gelmeden önce bir melek indi ve Allah'ın, Fatıma'yı Ali ile evlendirmemi buyurduğunu bana haber verdi.⁴

Bunun ardından da İmam Ali'ye (a.s) sordu:

Evlilik hazırlıklarını karşılamak için neyin var?

Ali (a.s) bir zırh, bir kılıç ve de su taşımak için kullandığı devesinden başka bir şeyi olmadığını söyledi. Allah Resulü (s.a.a) Ali'den (a.s), zırhını satmasını istedi. Ali (a.s), zırhını takribî olarak beş yüz dirheme sattı. Bu parayla Hz. Fatıma (a.s) için hem sade bir çeyiz hazırlandı, hem

---

1- Keşfu'l-Gumme, c.1, s.493; Muntehe'l-Âmal, s.68 (Hicri İkinci Yılın Olayları bölümü)

2- Biharu'l-Envar, c.43, s.92, 93, 97, 107; Menakıb, Şehraşub, c.2, s. 29; el-Emali, Şeyh Tusi, c.1, s.42; Keşfu'l-Gumme, c.2, s.31; Usul-u Kâfi, c.1, s.461; Uyunu Ahbari'r-Rıza (a.s), c.1, 225

3- Keşfu'l-Gumme, c.1, s.477, 495; Menakıb, Şehraşub, c.2, s.30-31

4- Biharu'l-Envar, c.43, s.124,127; Keşfu'l-Gumme, c.1, s.480, 481, 483; Menakıb, Şehraşub, c.3, s.126-127; el-Emali, Şeyh Saduk, s.223, 237, 356, 449, 450; Müsnedu'l-İmam er-Rıza (a.s), c.1, s.140-143

de davet edilen Müslümanlara evlilik yemeği verildi. Fatıma (a.s), sevinç ve mutluluk içinde ve Allah Resulü'nün (s.a.a) de dualarıyla Ali'nin (a.s) evine uğurlandı.

Bu nurla yoğrulmuş semavî evlilik öyküsünün her köşesi, bir yandan Allah Resulü'nü (s.a.a) ve Ehlibeyti'ni örnek alanlara yüce Allah'ın nübüvvet ve imamet beytine olan özel inayet ve lütfünü göstermekte, diğer yandan da İslâm dininin evlilik alanındaki gösterişsiz ve aydınlık öğretilerini ortaya koymaktadır.

Şimdi bu evlilik öyküsünün bazı önemli boyutlarına dikkat çekmek istiyoruz:

Ali (a.s), Fatıma (a.s) ile evlenmek istediğini Allah Resulü'ne (s.a.a) bildirdiğinde, yüce Peygamberimiz (s.a.a) şöyle buyurdu:

Senden önce de Fatıma ile evlenmek isteyenler geldi ve ben bunların her birini Fatıma'ya bildirdim; ancak her defasında onun yüzünde isteksizlik gördüm. Ben dönünceye kadar burada kal.

Allah Resulü (s.a.a), Fatıma'nın (a.s) yanına gidip Ali'nin (a.s) evlenme amacıyla geldiğini kızına bildirdi. Hz. Fatıma (a.s) sessiz kaldı, ancak yüzünü de dönmedi. Bunun üzerine Allah Resulü (s.a.a) yerinden kalkıp şöyle buyurdu: "*Allahu Ekber! Sükût ikrardandır.*"¹

Hz. Ali (a.s) ile Fatıma'nın (a.s) evliliğinde, belirlenen mihriye bir "zırh" idi ve onun satılmasıyla elde edilen meblağın bir bölümü çeyiz alımında kullanıldı. Alınan çeyiz ise şunlardan ibaretti:

Bir adet gömlek.

Büyük bir başörtüsü.

Hayber malı siyah bir havlu.

Bir adet örülmüş yatak tahtı.

Biri koyun yünü, diğeri de hurma lifiyle doldurulmuş iki adet döşek.

Dört adet yastık.

Bir adet yünden örülü perde.

Bir adet hasır.

Bir adet el değirmeni.

1- Biharul-Envar, c.43, s.93, 111, 112; el-Emali, Şeyh Tusî, c.1, s.38. Menakıb, Şehraşub, c.3, s.127 kitabında da bu rivayetin son bölümü nakledilmiştir.

Bir bakır leğen.

Su içmek için deriden yapılan bir kırba.

Su taşımada kullanılan bir adet tulum.

Süt için bir adet kâse.

Bir ibrik.

Bir adet yeşil renkli testi.

Birkaç adet testi.¹

Hz. Ali (a.s) de kendi evine ince kum döşedi, elbiseleri asmak için iki duvar arasına bir çubuk tutturdu, bir koyun postu aldı ve de hurma lifinden doldurulan bir yastık temin etti.²

1- el-Emali, Şeyh Tusî, c.1, s.39; Beytü'l-Ahzan, s.33-34

2- Biharul-Envar, c.43, s.114; Menakıb, Şehraşub, c.3, s.129

HZ. FATİMA'NİN AHLÂK, DAVRANIŞ VE YAŞAMINA KISA BİR BAKIŞ

Züht

İmam Cafer Sadık'tan (a.s) ve Cabir b. Abdullah el-Ensari'den şöyle rivayet edilmiştir:

Allah Resulü (s.a.a), Fatıma'nın kalın bir elbise giydiği hâlde el değirmeniyle un öğüttüğünü ve aynı zamanda da çocuğunu emzirdiğini görünce gözleri doldu ve "*Kızcağzım! Dünyanın acısına, ahiretin tatlılığının girişi olarak dayan.*" buyurdu. Fatıma dedi ki: "Ey Allah Resulü! Nimetlerinden dolayı Allah'a şükrediyorum." Bunun üzerine, Allah Teala şu ayeti indirdi:¹ "**Ve elbette yakında Rab-bin, sana öyle şeyler verecek ki, sonunda razı olacaksın.**"²

Ali İle Ev İşi Taksimi

İmam Cafer Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:

Ali su ve odun getirirdi, Fatıma ise un öğütür, hamur yapar, ekmeği pişirir ve elbiseleri yamardı. Fatıma insanların en güzellerindendi ve kutsal yanakları güzellikten gül gibiydi; Allah'ın selâmı onun, babasının, eşinin ve evlatlarının üzerine olsun!³

Hz. Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:

Fatıma, tulumla o kadar su taşımıştı ki sinesinde izi çıkmıştı; el değirmeniyle o kadar un öğütmüştü ki elleri yaralanmıştı; o kadar ev temizlemiş ve yemek pişirmek için ocakta ateş yakmıştı ki elbiseleri toz duman olmuştu...⁴

1- Biharu'l-Envar, c.43, s.85-86; Menakıb, Şehraşub, c.3, s.120; Muntehe'l-Âmal, s.161; Beytü'l-Ahzan, s.24

2- Duhâ Suresi, 5

3- Ravzetü'l-Kâfi, s.165 (İslâmiyye basımı, Tahran)

4- Biharu'l-Envar, c.43, s.42, 82; Beytü'l-Ahzan, s.23

Allah Resulü Fatıma'ya Yardım Ediyor

Bir gün Allah Resulü (s.a.a) Hz. Ali'nin (a.s) evine gelip onun da Hz. Fatıma (s.a) ile birlikte un öğüttüğünü görünce: "*Hanginiz daha yorgunsunuz?*" diye sordu.

Ali (a.s): "*Fatıma daha yorgundur, ey Allah Resulü!*" dedi. Allah Resulü (s.a.a) Fatıma'ya (s.a) buyurdu: "*Hadi kalk kızım!*" Fatıma (s.a) kalkınca, Allah Resulü (s.a.a) onun yerine oturup Ali (a.s) ile un öğütmeye başladı.¹

Eşinden Bir Şey İstemeyen Hanım

İmam Muhammed Bâkır (a.s) şöyle buyurmuştur:

Fatıma ev işlerini yapmayı, hamur hazırlamayı, ekmek pişirmeyi ve evi temizlemeyi üstlenmişti; Ali ise odun getirmek ve yiyecek temin etmek gibi ev dışı işlerini uhdesine almıştı. Bir gün Ali eve geldiğinde Fatıma'ya: "Yemek için bir şey var mı?" diye sordu. Fatıma: "Senin hakkını yüceltene andolsun ki, üç gündür senin için getirebileceğim hiçbir şey kalmamıştır." dedi. Ali: "Peki neden bunu bana söylemedin?" dediğinde, Fatıma: "Çünkü Allah Resulü (s.a.a), beni bundan sakındırarak, Ali'den bir şey isteme ve onun getirdiğiyle yetin, buyurmuştu." dedi...²

Müşterek Hayatta Anlayış

Müminlerin Emîri (a.s) şöyle buyurmuştur:

Andolsun Allah'a ki, (Fatıma ile ortak hayatımızın başladığı günden, aziz ve yüce Allah katından ruhu kabzedildiği güne dek) asla onu ne üzdüm ve ne de bir şeyi yapmaya zorladım; o da beni hiç üzmedi ve itaatsizlik etmedi. Ona baktığımda, bütün acılarımı ve dertlerimi unuttuyordum.³

En Doğru Sözlü Hanım

Aişe şöyle demiştir:

1- Biharu'l-Envar, c.43, s.50-51; Beytü'l-Ahzan, s.21

2- Biharu'l-Envar, c.43, s.31; Ayyâşî Tefsiri, c.1, s.171 (İslâmiyye basımı, Tahran)

3- Biharu'l-Envar, c.43, s.134; Keşfu'l-Gumme, c.1, s.492; Beytü'l-Ahzan, s.37

Babası (Allah Resulü -s.a.a-) hariç Fatıma'dan daha doğru sözlü birini asla görmedim.¹

İbadet

Hasan-ı Basrî şöyle demiştir:

Bu ümmet arasında Fatıma'dan (s.a) daha çok ibadete düşkün biri olmamıştır; o kadar namaz kılar ve ibadet ederdi ki ayakları şişerdi.²

Başkalarına Dua Etmesi

İmam Hasan-ı Müçteba (a.s) şöyle buyurur:

Bir Cuma akşamı annem Fatıma'nın mihrabında ibadete durmuş olduğunu gördüm. Şafak vaktine kadar ibadette kaldı; rükû ve secde etti. Hep mümin erkek ve kadınların isimlerini söyleyerek dua ediyordu, ama kendisine hiç dua etmiyordu. Anneme dedim ki: "Anneciğim! Başkalarına dua ettiğin gibi kendine neden dua etmiyorsun?" Annem: "Oğulcuğum! Önce komşu, daha sonra kendi evin." buyurdu.³

Örtünme

İmam Musa b. Cafer (a.s), babalarından nakille Müminlerin Emîri Ali'den (a.s) şöyle rivayet eder:

Gözleri görmeyen biri, Fatıma'nın evine girmek için izin istedi. Fatıma bir köşeye çekildi. Allah Resulü (s.a.a), Fatıma'ya şöyle buyurdu: "*O görmüyordu. Seni görmediği hâlde neden bir köşeye çekilip kendini sakladın?*" Fatıma dedi ki: "O beni görmüyordu, ama ben onu görüyordum ve ayrıca kokuyu alabiliyordu." Bunun üzerine Allah Resulü (s.a.a): "*Şahadet ederim ki sen, benim tenimin paresisin.*" buyurdu.⁴

1- Biharul-Envar, c.43, s.53; Keşfu'l-Gumme, c.2, s.30; Menakıb, c.3, s.119

2- Biharul-Envar, c.43, s.84; Menakıb, Şehraşub, c.3, s.119; Muntehe'l-Âmal, s.161; Beytül-Ahzan, s.22

3- Keşfu'l-Gumme, c.2, s.25-26; Biharul-Envar, c.43, s.81-82; Muntehe'l-Âmal, s.161; Beytül-Ahzan, s.22

4- Bihar, c.43, s.91; Reyahinu's-Şeriat, Şeyh Zebihullah Mehallaî, c.1, s.216 (İslâmiyye basımı, Tahran); Muntehe'l-Âmal, s.161-162

Mahrem Olmayan Erkeklerden Sakınma

Hz. Fatıma (s.a) kendisine sorulan "Kadınlar için en iyi olan nedir?" sorusunu şöyle cevapladı:

Kadınlar için en iyi olan, erkekleri görmemesi ve onlara görünmemesidir.¹

Allah Resulü'nün (s.a.a), ashabına sormuş olduğu "*Kadının Allah'a en yakın olduğu zaman ne zamandır?*" sorusuna Hz. Fatıma (s.a) şöyle cevap vermişti:

Kadının Allah'a en yakın olduğu zaman, evinin en gizli yerine çekildiği zamandır.

Allah Resulü (s.a.a), Hz. Fatıma'nın (s.a) bu cevabından haberdar olunca şöyle buyurmuştu:

Fatıma, bedenimin bir parçasıdır.²

Hemen belirtmek gerekir ki kadının dışarı çıkması, bir haramın işlenmesine neden olmadığı sürece sakıncasızdır ve hatta bazen kadının dışarı çıkması daha iyi veya gerekli bile olur. Ancak bu başlık altında aktardığımız hadislerin vurgu yaptığı nokta şundan ibarettir: Herhangi bir neden veya zorunluluk olmadığı sürece kadının mahrem olmayan erkeklere kendini göstermemesi daha iyidir.

Ev İşlerinin Hizmetçi İle Taksim Edilmesi

Selman-i Farisî şöyle aktarmıştır:

Fatıma oturmuş, el değirmeniyle arpa öğütüyordu. El değirmenin tutacak yeri (Fatıma'nın elindeki yaradan dolayı) kan olmuştu ve henüz küçük bir çocuk olan Hüseyin evin bir köşesinde aklıktan ağlıyordu. Bunun üzerine ona: "Ey Allah Resulü'nün kızı! Fize³ evde olduğu hâlde ve ev işlerini yapabilecekken, sen bu kadar çalışarak elini yaralamışsın." dedim.

1- Keşfu'l-Gumme, c.2, s.23-24; Menakıb, Şehraşub, c.3, s.119; Muntehe'l-Âmal, s.161

2- Biharu'l-Envar, c.43, s.92; Muntehe'l-Âmal, s.162

3- Fize, çok takvalı kadınlardan ve Hz. Fatıma'nın (s.a) evinde hizmet etmekteydi. Hz. Fatıma'nın (s.a) da buyurmuş olduğu gibi Ali (a.s) ile ortak hayatlarının ilk birkaç yılı yokluk ve yoksulluk içinde geçmişti. (Biharu'l-Envar, c.43, s.88) Ancak

Fatıma şöyle buyurdu: *"Allah Resulü bana buyurdu ki, evin işlerini bir gün sen, bir gün de Fizze yapısın; Fizze'nin sırası düündü..."*¹

Süs Eşyalarının Bağışlanması

İmam Zeynelabidin (a.s), Esmâ bint-i Ümeys'in kendisine şöyle naklettiğini buyurmaktadır:

Bir gün Fatıma'nın (s.a) yanında olduğum sırada Allah Resulü (s.a.a) de geldi. Müminlerin Emîri Ali'nin, kendi payına düşen ganimetler karşılığında satın aldığı altın kolyeyi Fatıma'nın boynunda görünce, şöyle buyurdu: *"Fatıma! (Helal olan bu ziynet eşyasından sakınman daha uygun olur.) Sonra insanlar: 'Muhammed'in kızı Fatıma, zalimlerin giysisini kullanmaktadır.' demesinler."* Bunun üzerine Fatıma kolyeyi çıkarıp kırdıktan sonra sattı ve parasıyla da bir köle satın alıp azat etti. Fatıma'nın (s.a) bu davranışı, Allah Resulü'nü (s.a.a) çok sevindirdi.²

İmam Muhammed Bâkır (a.s) şöyle buyurmuştur:

Allah Resulü (s.a.a) bir yolculuğa çıkmak istediğinde, akrabalarıyla görüşürdü ve en son olarak da, Fatıma ile görüşürdü ve böylece yolculuğu da, Fatıma'nın (s.a) evinden başlamış olurdu. Yolculuktan döndüğü zaman ise önce Fatıma'nın (s.a) yanına gelir ve daha sonra diğer yakınlarıyla görüşmeye giderdi.

Bir defasında, Allah Resulü (s.a.a) yolculuğa çıkmıştı ve Ali (a.s) de elde ettiği savaş ganimetini getirip Fatıma'ya (s.a) verip gitmişti. Fatıma (s.a) bu ganimete karşılık olarak iki gümüş bilezik ve bir perde almış ve perdeyi de kapının önüne asmıştı.

Allah Resulü (s.a.a) yolculuktan dönünce önce camiye ve ardından da her zamanki gibi Fatıma'yı (s.a) görmeye gitmişti. Allah

---

Allah Resulü'nün (s.a.a), Fedek mülkünü Hz. Fatıma'ya (s.a) bağışlamasından sonra durumu daha iyi olmuştu. Allah Resulü'nün (s.a.a), bir cariye olan Fizze'yi de Fatıma'ya (s.a) bağışladığı rivayet edilmiştir. (Menakıb, Şehraşub, c.3, s.120) Ehlibeyt'in büyük bir sıkıntı ve yoksulluk içinde yaşadığı görülmektedir. Bazı hadislerde evde hizmet eden birinden bahsediliyorsa bu, Hz. Fatıma'nın (s.a) hayatının farklı dönemleriyle ilintilidir.

1- Biharul-Envar, c.43, s.28; Beytü'l-Ahzan, s.20

2- Biharul-Envar, c.43, s.81; Uyunu Ahbari'r-Rıza, c.2, s.45; Menakıb, Şehraşub, c.3, s.121. (Bu rivayetin özeti biraz farkla aktarılmıştır.)

Resulü'nü (s.a.a) gören Fatıma (s.a), büyük bir sevinç ve coşkuyla yerinden kalkıp babasına doğru koşmuştu. Allah Resulü (s.a.a), Fatıma'nın (s.a) kolundaki gümüş bilezikleri ve kapı önündeki perdeyi görünce ilerlememiş ve (kapının yanında) Fatıma'yı (s.a) görecektir bir yerde oturmuştu.

Bunun üzerine Fatıma (s.a) üzülererek ağlamış ve "Önceleri bana karşı hiç böyle davranmamıştı." demişti. Daha sonra iki oğlunu (Hasan ve Hüseyin'i) çağırarak kapıdaki perdeyi yerinden sökmüş ve bilezikleri de kolundan çıkarıp her birini oğullarından birine vermiş ve şöyle demişti: "Babanızın yanına gidip selâmımı iletin ve deyin ki: Siz yolculukta iken bunları almanın dışında bir şey yapmış değiliz; bunları alıp dilediğiniz yerde kullanın."

Hasan ve Hüseyin, annelerinin dediği gibi konuyu Allah Resulü'ne (s.a.a) ilettiler. Allah Resulü (s.a.a) her ikisini de öpüp bağına bastı ve her birini bir dizine oturttu. Daha sonra bilezikleri parçalar hâlinde kırdırıp Suffe ehlini -ne evi ve ne de serveti olmayan muhacirler grubunu- çağırttı ve bileziklerin parçalarını onlara paylaştırdı; uzun ama ensiz olan perdeyi ise giysisi olmayan Suffe ehli arasında taksim etti.

Daha sonra Allah Resulü (s.a.a): *"Yüce Allah Fatıma'ya rahmet etsin. Allah, bu perde karşılığında Fatıma'ya cennet giysileri giydirecek ve bu bilezikler karşılığında ise cennet süsleri verecektir."* buyurdu.¹

Düğün Gömleği

Fatıma'nın (s.a) üzerindeki gömlek yamalıydı ve Allah Resulü (s.a.a) de, düğün gecesinde giymesi için ona yeni bir gömlek vermişti. Bu arada muhtaç ve fakir biri gelip eski bir elbise istedi. Fatıma (s.a) önce yamalı gömleğini vermek istemiş ancak yüce Allah'ın **"Kesin olarak hayır ve ih-san mertebesine erişmezsiniz, sevdiğiniz şeyleri harcamadıkça."**² buyruğunu hatırlayınca, yeni gömleğini vermişti...³

1- Biharul-Envar, c.43, s.83-84; Mekarimu'l-Ahlâk, s.94-95 (Beyrut basımı); Muntehe'l-Âmal, 159-160 ve Menakıb, Şehraşub, c.3, s.121 kitaplarında bu rivayet özetle aktarılmıştır.

2- Âl-i İmrân Suresi, 92

3- Reyahinu'ş-Şeriat, c.1, s.106

Züht ve Allah Korkusu

"Ve şüphe yok ki onların hepsine de vaat edilen yer, cehennemdir. Orasının yedi kapısı var, her kapıya da onlardan bir kısmı ayrılmıştır."¹ ayeti indiğinde, Allah Resulü (s.a.a) yüksek sesle ağlamış, ashap da Peygamber'in ağlaması üzerine ağlamıştı; ama Cebrail'in ne getirdiğini bilmiyor ve (Allah Resulü'nün -s.a.a- heybetinden) kimse de konuşmaya cüret edemiyordu.

Allah Resulü'nün (s.a.a), Fatıma'yı (s.a) görünce sevindiğini hatırlayan Selman, hemen olayı anlatmak için Fatıma'nın (s.a) evine gitmiş ve onun, birçok yeri hurma lifleriyle yamalı yün bir cübbe giymiş olduğu hâlde arpa öğüttüğünü ve "*Allah katındaki, daha hayırlıdır ve daha süreklî.*"² dediğini duymuştu.

Selman, Cebrail'in vahiy getirdiğini ve Allah Resulü'nün (s.a.a) de bundan etkilenerek ağladığını Fatıma'ya (s.a) bildirir. Hz. Fatıma (s.a) yerinden kalkarak yamalı cübbesini bürünür ve hareket eder. Selman (bunu görünce çok üzülür ve) şöyle der: "Ne de üzücüdür, kusra ve kayser kızları ipek giysinler giyerken Muhammed'in kızı on iki yeri hurma lifiyle yamalı yün cübbe giysin!"

Fatıma (s.a), Allah Resulü'nün (s.a.a) huzuruna vararak selâm takdim ettikten sonra şöyle arz eder:

Babacığım! Selman benim giydiğim elbiseye hayret etmektedir; oysaki seni seçen Allah'a andolsun ki, beş yıldır (ben ve Ali) bir koyun postundan başka bir şeye sahip değiliz. Gündüzleri onun üzerinde devamize yem veriyoruz, geceleri ise yatak olarak kullanıyoruz. Yastığımız ise, hurma lifleriyle doldurulan bir başka deri parçasıdır!

Allah Resulü (s.a.a) şöyle buyurur:

Selman! Benim kızım (Allah'a doğru) yol alanların öncüsüdür.

Hız. Fatıma (s.a) arz eder ki:

Babacığım! Canım feda olsun sana, ağlamanızın nedeni nedir?

Allah Resulü (s.a.a), Cebrail'in indirdiği ayetten haber verince, Fatıma (s.a) öyle ağlar ki, yere yığılır ve devamlı şöyle derdi:

1- Hicr Suresi, 43-44

2- Kasas Suresi, 60

Eyvahlar olsun! Cehennem ateşine düşenin vay hâline!...¹

Açlık ve Gökten İnen Yemek

Ebu Said-i Hudrî şöyle diyor: Bir gün Ali b. Ebu Talib (a.s) çok aç kımış ve Fatıma'ya (s.a): "*Bana verebileceğin yemek var mı?*" demişti.

Fatıma (s.a) da demişti ki:

Babamı peygamberliğe, seni de vasiliği seçmekle üstün kılan Allah'a andolsun, yiyecek hiçbir şeyimiz yok ve iki gündür sadece az bir yiyecek vardı ki onu da sana verdim ve seni hem kendimden, hem de iki oğlum Hasan ve Hüseyin'den önde tuttum.

Bunu duyan Ali (a.s) ise şöyle demişti:

Neden bana yiyecek bir şeyler temin etmem için bunu bildirmedi?

Fatıma (s.a) da demişti ki:

Ey Ebu'l-Hasan! Yapamayacağın bir şeyi sana yüklemek hususunda Allah'ımdan utanırım.

Hz. Ali (a.s), Allah'a dayanarak ve güvenerek Fatıma'nın (s.a) yanından ayrıldı ve bir dinar borç aldı. Dinarı elinde tutup ailesi için bir şeyler almak isterken, Mikdad b. Esved ile karşılaşmıştı. Öyle sıcak bir gündü ki güneş tepeden kavurmakta ve yerin sıcaklığı da Mikdad'ın ayaklarını yakmaktaydı. Ali (a.s), onun bu üzücü hâlini görünce sormuştu: "*Mikdad! Bu saatte seni evinden ve ailenin yanından ayırıp dışarı çıkmaya zorlayan nedir?*"

Mikdad: "Ebu'l-Hasan! Beni kendi hâlime bırak ve hâlimi sorma!" dedi. Ali (a.s) buyurdu ki: "*Kardeşim! Bu mümkün değil; durumunu öğrenmedikçe, seni bir yere bırakmam!*" Mikdad: "Allah aşkına kardeşim, beni bırak ve nedenini sorma!" diye karşılık verdi.

Ali (a.s) ise ısrarla: "*Kardeşim! Bunun nedenini benden saklaman imkânsızdır!*" dedi. Mikdad da mecburen dedi ki:

Ebu'l-Hasan! Madem ısrarla öğrenmek istiyorsan, söylerim. Muhammed'i peygamberlikle ve seni de vasilikle onurlandıran Allah'a andolsun ki, benim dışarı çıkmamın nedeni, yiyecek bir şeyler bulma gayretidir. Ailem açlıktan kıvranıyordu, onların açlıktan

1- Reyahinu'ş-Şeriat, c.1, s.148; Beytü'l-Ahzan, s.28-29

ağlamalarını duyunca dayanamadım ve kahrolurcasına çıktım. İşte budur, bu saatte dışarıda olmamın nedeni.

Ali'nin (a.s) gözleri yaşla dolup yanaklarına süzüldü ve Mikdad'a şöyle buyurdu:

Senin yemin ettiğine andolsun ki, benim de evden çıkmamın nedeni aynı şeydir. İşte bu bir dinarı borç almıştım ve seni kendimden önde tutarak onu sana veriyorum.

Ali (a.s) bir dinarı Mikdad'a verdikten sonra Mescidü'n-Nebi'ye gitti. Öğle, ikinci ve akşam namazlarını kıldı. Allah Resulü (s.a.a), akşam namazını bitirdikten sonra -ön safta duran- Ali b. Ebu Talib'in (a.s) yanından geçerken ona işaret etti. Ali (a.s) yerinden kalkıp Allah Resulü'nün (s.a.a) peşinden yola koyuldu ve camiin kapılarının birinin önünde Peygamber'in yanına gelip selâm verdi. Allah Resulü (s.a.a) selâmı cevapladıktan sonra şöyle buyurdu: *"Ebu'l-Hasan! Akşama yemek için evinde bir şey varsa, biz de gelelim?"*

Ali (a.s) başını aşağı dikti ve sessiz kaldı, utancından ne diyeceğini bilemiyordu. Allah Resulü (s.a.a), Ali'nin (a.s) kimden bir dinar alıp kimine verdiğini biliyordu. Yüce Allah, Peygamber'ine (s.a.a) vahiy indirek bu geceyi Ali'nin (a.s) yanında olmasını bildirmişti. Allah Resulü (s.a.a), Ali'nin (a.s) sessizliğini görünce buyurdu:

Ey Ebu'l-Hasan! Ya "hayır" de ve ben de dönüp gideyim veya hut "evet" de, ben de seninle geleyim.

Ali (a.s) utancından ve de Allah Resulü'ne (s.a.a) saygısından, *"Buyurun, emrinizdeyiz."* dedi. Allah Resulü (s.a.a), Ali'nin (a.s) elini tutarak Fatıma'nın (s.a) evine geldi. Fatıma namazını bitirmiş ve mihrabında oturmuştu. Arka tarafta ise buharı çıkmakta olan bir kazan vardı. Fatıma (s.a), Allah Resulü'nün (s.a.a) sesini evinde duyunca mihrabın dışına çıkıp selâm verdi. Allah Resulü (s.a.a) de selâmı cevapladıktan sonra mübarek ellerini Fatıma'nın (s.a) başına çekerek okşadı ve şöyle buyurdu:

Kızım, gününü nasıl geçirdin? Yüce Allah'ın merhameti seninle olsun. Bize yemek getir; Allah seni bağışlasın ve nitekim de bağışlamıştır.

Fatıma (s.a), kazanı alarak Allah Resulü'nün (s.a.a) ve Ali'nin (a.s) yanına getirdi. Ali (a.s), yemeği görüp nefis kokusunu alınca, hayretle Fatıma'ya (s.a) baktı ve buyurdu ki:

Fatıma, bu yemek nereden gelmiş? Şimdiye kadar ne böyle nefis bir yemek görmüşüm, ne böyle hoş bir koku duymuşum ve ne de böyle temiz bir yemek yemişim!

Allah Resulü (s.a.a), Ali'nin (a.s) göğsüne elini koyarak bir işaret etti ve şöyle buyurdu:

Ey Ali (a.s)! Bu, senin bir dinarının karşılığı ve Allah tarafından verilen mükâfattır. Yüce Allah: "**Şüphesiz ki, Allah dilediğini sayısız rızıklarla rızıklandırır.**"¹ buyurmaktadır.

Allah Resulü (s.a.a) bunu dedikten sonra (şükür ve sevinçten) ağladı ve şöyle buyurdu:

Hamdolsun Allah'a ki, ben dünyadan geçmeden önce sizi mükâfatlandırdı. Ey Ali, seni Zekeriya'nın ve Fatıma'yı da Meryem'in konumunda kıldı.² Yüce Allah: "**Zekeriyya, ne vakit mih-raba girse, onun yanında bir yiyecek bulurdu.**"³ buyurmaktadır.⁴

Muhtaçlara Yardım ve Bereketli Kolye

Cabir b. Abdullah el-Ensârî şöyle rivayet eder:

Allah Resulü (s.a.a) bir gün ikinci namazını bizimle kıldıktan sonra kible yönünde oturdu. İnsanlar etrafında halka kurmuşlardı. Bu esnada eski ve yıpranmış bir elbise giymiş yaşlı bir muhacir Allah Resulü'ne (s.a.a) doğru yöneldi. Yaşlılık ve güçsüzlükten sendeliyordu. Allah Resulü (s.a.a) ona hitap ederek hâlini sordu. Yaşlı adam dedi ki: "Ey Allah Resulü! Açım, beni doyur; giyecek elbisem yok, beni giydir; yoksulum bana bağışta bulun!" Resulullah (s.a.a) buyurdu ki:

1- Âl-i İmrân Suresi, 37

2- Bu hadis, Hz. Ali'nin (a.s) her açıdan Hz. Zekeriya (a.s) gibi ve Hz. Fatıma'nın (s.a) da her açıdan Hz. Meryem (s.a) gibi olduğu yönünde değerlendirilmemelidir. Çünkü yüce Allah Resulü (s.a.a) hariç kimsenin Ali (a.s) ile ve hiçbir kadının da Fatıma (s.a) ile aynı konumda olmadığını kanıtlayan hadisler vardır. Ayrıca Resulullah'ın (s.a.a) o ayeti tilavet etmesi, benzerlik yönüne (semavî yemeğin indirilişi) dikkat çekmektir. Ali (a.s) ile Fatıma (s.a), bu fazilette Hz. Zekeriya (a.s) ve Meryem (s.a) konumundadırlar. Kur'an'ın bazı ayetlerinin diğer bazı ayetlerini açıkladığı gibi, hadisler de birbirlerini açıklamaktadır; sadece bir hadisle yetinmemek gerekmektedir.

3- Âl-i İmrân Suresi, 37

4- Keşfu'l-Gumme, c.2, s.26-29; Emalî, Şeyh Tusî, c.2, s.228-230; Biharu'l-Envar, c.43, s.59-61; ve s.29; Menakıb, Şehraşub, c.3, s.117

Sana verecek bir şeyim yok, ama hayra yönlendiren de hayrı işleyen gibidir. Şimdi Allah'ı ve Resulü'nü seven ve Allah ve Resulü tarafından da sevilen, Allah yolunda fedakârlık eden Fatıma'nın evine git!

Fatıma'nın (s.a) evi Allah Resulü'nün (s.a.a) evine bitişikti. Resulullah şöyle devam etti: *"Ey Bilal! Kalk ve onu Fatıma'nın evine götür!"*

Yaşlı adam, Bilal ile birlikte yola koyuldu ve Fatıma'nın (s.a) evinin önüne geldiklerinde, adam kapıda durarak şöyle seslendi: "Ey Peygamber Ehlîbeyt'i, ey meleklerin uğrak yeri olan ve Emin Cebrail'in, âlemlerin Rabbi Allah katından vahiyle indiği bu evin halkı! Selâm olsun size!"

Fatıma (s.a) şöyle dedi: *"Selâm olsun sana! Sen kimsin?"*

Adam dedi ki: "Zorluk ve sıkıntılar yüzünden hicreti seçen ve insanların efendisi olan babana yönelen yaşlı bir Arabım. Ey Muhammed'in (s.a.a) kızı! Şimdi senin kapındayım; giysiye muhtaç ve aç. Bana yardımda bulun; Allah'ın rahmeti senin üzerine olsun!"

Bu meyanda Hz. Fatıma (s.a), Ali (a.s) ve Allah Resulü (s.a.a) üç gün boyunca yemek bulup da yiyememişlerdi ve Allah Resulü (s.a.a) de onların durumundan haberdardı.

Fatıma (s.a) gidip Hasan (a.s) ve Hüseyin'in (a.s) yatak olarak kullandıkları tabaklanmış koyun derisini getirdi ve şöyle buyurdu: *"Ey kapıda duran! Bunu al; ümit ederim ki Allah rahmetiyle bundan daha hayırlısını sana başışlar."*

Adam: "Ey Muhammed'in (s.a.a) kızı! Ben açlığımdan yakınıyorum; sen ise bana koyun derisi getiriyorsun. Ben bu açlığımın bu koyun derisini ne edeyim?" deyince, Hz. Fatıma (s.a), Hamza b. Abdulmuttalib'in kızı Fatıma'nın kendisine hediye ettiği boynundaki kolyeyi çıkarıp adama verdi ve şöyle buyurdu: *"Al bunu, götür sat; ümit ederim ki Allah bundan daha hayırlısını sana verir."*

Adam kolyeyi alıp Resulullah'ın (s.a.a) mescidine geldi ve ashabıyla birlikte oturmakta olan Allah Resulü'ne (s.a.a) hitap ederek şöyle dedi: "Ey Allah Resulü! Fatıma bu kolyeyi bana verdi ve *'Onu götür sat, ümit ederim ki Allah onunla ihtiyacımı giderir.'* dedi." Allah Resulü (s.a.a) bunu duyunca ağladı ve şöyle buyurdu: *"Elbette ki Allah sana yetecek ve ihtiyacını giderecektir. Çünkü Muhammed kızı Fatıma; kadınların hanımefendisi onu sana bahşetmiştir."*

Ammar b. Yasir (Allah'ın rahmeti üzerine olsun) kalktı ve dedi ki: "Ey Allah Resulü! Bunu satın almama müsaade eder misin?" Allah Resulü (s.a.a) buyurdu ki: *"Ey Ammar! Onu al; çünkü bütün cinler ve insanlar onu almak için ortaklık edecek olsa, yüce Allah onları ateşle cezalandırmaz."*

Ammar: "Bu kolyeyi kaçta satıyorsun?" diye sordu.

Adam: "Beni doyuracak kadar ekmek ve et, kendimi örtebileceğim ve içinde Allah için namaz kılabilceğim bir Yemen cübbesi ve de beni aileme ulaştırarak kadar dinar karşılığında satıyorum." diye karşılık verdi.

Ammar, Hayber ganimetlerinden hissesine düşeni Allah Resulü'nden (s.a.a) alıp kullanmıştı; ancak henüz bundan bir miktar kalmıştı. Adama dedi ki: "Bu kolye karşılığında sana yirmi dinar, iki yüz dirhem, bir Yemen kumaşı, seni ailene ulaştırması için şu devemi verir ve ayrıca seni ekmek ve etle doyururum."

Adam: "Gerçekten çok mertsin!" dedi ve Ammar ile birlikte dışarı çıktı. Ammar, kolye karşılığında vaat ettiği her şeyi adama verdi. Adam bir süre sonra Allah Resulü'nün (s.a.a) yanına döndü. Allah Resulü (s.a.a) sordu: *"Doydun mu, kendini giydirdin mi?"* Adam da: "Evet, artık ihtiyacım kalmadı; babam ve anam size feda olsun!" dedi. Allah Resulü (s.a.a) buyurdu ki: *"Öyleyse, hakkında yapmış olduğu iyilikten dolayı Fatıma'ya dua et!"*

Adam: "Allah'ım! Sen her zaman bizim Rabbimiz olmuştun ve biz senden başkasına kulluk etmeyiz; sensin her yönden bize rızık veren. Allah'ım! Gözlerin görmediği ve kulakların duymadığını Fatıma'ya ihsan eyle!" diye dua etti. Allah Resulü (s.a.a), adamın ettiği duaya, *"Âmin!"* dedikten sonra ashabına yöneldi ve şöyle buyurdu:

Biliniz ki Allah, bu duanın içeriğini bu dünyada Fatıma'ya vermiştir. Çünkü Fatıma'nın babası benim ve hiçbir insan benim gibi olamaz; Fatıma'nın eşi Ali'dir ve Ali olmasaydı, asla Fatıma'nın eşi olmazdı; Allah, Fatıma'ya Hasan ve Hüseyin'i vermiştir ve hiçbir insanın böyle oğulları olmamıştır. Onlar, peygamberlerin evlatlarının ve cennet gençlerinin iki efendileridir.

Allah Resulü (s.a.a), karşısında oturmakta olan Mikdad, Ammar ve Selman'a şöyle buyurdu: *"Daha anlatayım mı?"* "Evet, ey Allah Resulü (s.a.a)! Anlat." dediler. Buyurdu ki:

Cebrail bana bildirmiştir ki: Fatıma dünyadan göçüp defnedildiğinde iki sorgu meleği, ona kabrinde soracaklar: "Rabbin kimdir?" Diyecektir ki: "Allah benim Rabbidir."

Soracaklar ki: "Peygamber'in kimdir?"

Diyecektir ki: "Babam."

Soracaklar ki: "Veli ve imamın kimdir?"

Diyecektir ki: "Mezarımın yanı başında duran Ali b. Ebu Talib."

Ardından Allah Resulü (s.a.a) şöyle devam etti:

Fatıma'nın faziletleri hakkında size daha fazla anlatayım. Biliyorsunuz ki Allah, Fatıma'yı ön, arka, sağ ve sol taraftan koruması için büyük bir melek topluluğunu görevlendirmiştir. Onlar, ömür boyunca Fatıma ile birliktedirler; kabirde ve ölüm sonrasında da Fatıma'nın yanında olacak ve her daim ona, babasına, eşine ve evlatlarına selâm-salâvat göndereceklerdir. Ölümünden sonra beni ziyaret eden kimse, beni hayattayken ziyaret etmiş gibidir. Fatıma'yı ziyaret eden, beni ziyaret etmiş gibi olur. Ali b. Ebu Talib'i ziyaret eden, Fatıma'yı ziyaret etmiş gibi olur. Hasan ve Hüseyin'i ziyaret eden, Ali'yi ziyaret etmiş gibi olur. Hasan ve Hüseyin'in evlatlarını ziyaret eden kimse de, o ikisini ziyaret etmiş gibi olur.

Bunun ardından Ammar, kolyeyi eline alıp güzel kokular sürdü ve bir parça Yemen kumaşına sardı ve daha sonra da onu Hayber Savaşı'ndan payına düşen ganimetle satın aldığı Sahm adındaki kölesine verdi ve şöyle dedi: "Bunu götür ve Allah Resulü'ne ver ve sen de bundan sonra Allah Resulü'ne aitsin."

Sahm, kolyeyi aldıktan sonra Resulullah'ın (s.a.a) huzuruna vardı ve Ammar'ın mesajını ilettili. Allah Resulü şöyle buyurdu: "*Kolyeyi götür Fatıma'ya ver ve sen de ona aitsin.*"

Sahm, Fatıma'nın (s.a) huzuruna geldi ve Allah Resulü'nün (s.a.a) buyruğunu ilettili. Fatıma (s.a), kolyeyi aldı, ardından da Sahm'ı azat etti. Sahm güldü. Fatıma (s.a), niye güldüğünü sordu. Sahm dedi ki: "Bu kolyenin bereketi beni güldürmektedir; aç olanı doyurdu, elbiseye muhtaç olanı giydirdi, yoksulun ihtiyacını giderdi, bir köleyi azat etti ve sonunda da sahibine geri döndü."¹

1- Biharul-Envar, c.43, s.56-58

Nurlu Örtü

Ali (a.s) bir gün, bir Yahudi'ye bir miktar arpa borçlandı ve Yahudi, vermiş olduğu arpaya karşılık olarak Ali'nin (a.s) bir şeyi rehin bırakmasını istedi. Bunun üzerine Ali (a.s), Fatıma'ya (s.a) ait olan bir yün örtüyü rehin bıraktı. Yahudi adam, kendisine rehin bırakılan örtüyü alıp bir odaya koydu. Akşam vakti adamın karısı, bir işten dolayı o odaya girdi ve odada, ışığıyla odayı aydınlatan bir şey gördü. Kocasının yanına dönüp durumu anlattı. Hz. Fatıma'nın (s.a) örtüsünü o odaya bıraktığını unutmuş olan adam, karısının dedikleri karşısında hayrete düştü.

Hızla yerinden kalkıp odaya yürüdü ve Hz. Fatıma'nın (s.a) örtüsünün, çok yakında bulunan bir ay gibi bütün odayı aydınlattığını hayretler içinde seyre durdu. Adam akrabalarına koşup durumu bildirdi ve karısı da kendi akrabalarına anlattı. Yaklaşık seksen kadar Yahudi bir araya toplanıp bu olayı kendi gözleriyle gördüler ve bunun üzerine de hepsi İslâm dinini seçtiler.¹

Cennetten Gelen Giysi

Yahudilerden birinin düğünü vardı. Bu nedenle de düğün sahibi Allah Resulü'nün (s.a.a) huzuruna gelerek ısrarla: "Bizim komşuluk hakkımız var ve bu hakka dayanarak, kızın Fatıma'yı bizim evimize yollamanızı rica ediyoruz ki düğünümüz görkem kazansın." demişti.

Allah Resulü'nün (s.a.a) cevabı ise şöyle olmuştu:

O, Ebu Talib oğlu Ali'nin eşidir ve onun emrindedir. (Fatıma'nın gelmesi hususunda Ali'den izin almalısınız.)

Düğün sahipleri bunun üzerine, izin konusunda Allah Resulü'nün (s.a.a) aracı olmasını istemişlerdi. Aslında düğün sahibi Yahudiler, eski elbiselerini giyerek düğüne katılacağını düşündükleri Fatıma'yı (s.a) küçük düşürmek amacıyla her türlü hazırlığı yapmış ve düğün için göz kamaştırarak derecede süslü giysiler almışlardı.

Bu arada, Cebrail inmiş ve eşi-benzeri görülmemiş güzellikte bir cennet giysisi getirmişti. Fatıma (s.a), rengi ve kokusuyla herkesi hayrete boğan bu giysiyi giyerek düğün evine girmişti. Bu durum karşısında şaş-

---

1- Biharu'l-Envar, c.43, s.40. Bu kıssa; Menakıb, Şehraşub, c.3, s. 117-118 kitabında da özetlenmiştir.

kına dönen Yahudi kadınlar, Fatıma'nın (s.a) önünde secdeye kapanıp yeri öpmüşler, hatta birçokları da bu mucize karşısında Müslümanlığı seçmişlerdi.¹

Meleklerin Fatıma'ya Yardımı

Ebuzer (Allah'ın rahmeti ona olsun) şöyle anlatır:

Allah Resulü (s.a.a) bir defasında beni, Ali'yi (a.s) çağırman için gönderdi. Ali'nin (a.s) evine gelip seslendim. Kimse bana cevap vermedi. Bu arada evdeki el değirmeninin kendiliğinden döndüğünü ve kimsenin de onun yanında olmadığını gördüm. Bir kez daha seslenince, Ali (a.s) dışarı çıkageldi. Allah Resulü (s.a.a), Ali (a.s) ile konuşmaya başladı ve bir şey dedi ki ben hiç anlamadım. Ben bu arada Allah Resulü'ne (s.a.a), Ali'nin (a.s) evindeki kendiliğinden dönen el değirmeninden hayrete düştüğümü söyledim. Allah Resulü (s.a.a) şöyle buyurdu:

Kızım Fatıma'nın kalp ve azalarını iman ve yakinle doldurmuş olan Allah, onun güçsüzlüğünden haberdardır ve bu yönden de hayatında ona yardım etmekte ve yetmektedir. Yüce Allah'ın, Muhammed'in Ehlibeyti'ne yardım etmekle görevlendirdiği melekleri olduğunu bilmez misin?²

Ehlibeyt'in Özverisi ve İnsân Suresi'nin İnişi

Şîh ve Sünnî hadis rivayetçilerinin geneli şöyle nakletmişlerdir: Müminlerin Emîri Ali (a.s), Fatıma ez-Zehra (s.a), İmam Hasan (a.s), İmam Hüseyin (a.s) ve bunlara hizmet eden Fizza, adakları gereği üç gün oruç tuttular.

Birinci akşam iftar vakti yoksul biri kapıyı çalıp yardım istedi ve Ali (a.s) iftarlığını ona verdi. Bunun üzerine diğerleri de Ali'ye (a.s) uyarak iftarlıklarını fakire verdi ve su ile iftar ettiler. İkinci akşam iftar vakti yine kapı çalındı ve bu defa öksüz biri yardım istedi. Yine herkes iftarlığını öksüze verdi ve su ile iftar ettiler. Üçüncü akşam da yine iftar vaktinde kapı çalındı. Bu defa gelen bir esirdi ve yardım istemekteydi. Yine herkes, iftar edeceği yiyeceğini alıp ona verdi.

1- Biharul-Envar, c.43, s.30

2- Biharul-Envar, c.43, s.29. Bu rivayet, az bir farklılıkla Menakıb, Şehraşub, c.3, s.116 kitabında da nakledilmiştir.

Bunun üzerine yüce Allah "İnsân Suresi"ni nazil buyurdu.¹ Bu surenin: "**Ve ona ihtiyaçları olduğu hâlde yemeklerini yoksula, yetime ve tutsağa verirler, onları doyururlar.**"² ayeti, bu yüce insanların özveri ve infakına değinmektedir.³

İnsân Suresi'nin içerdiği bu kıssa, Şîî ve Sünnî tefsirlerinde ve bu cümleden olmak üzere büyük Ehlisünnet âlim ve müfessiri Carullah Zemahşerî'nin meşhur "el-Keşşaf" tefsirinde detaylı olarak nakledilmiştir.

Fatıma ve Tathir Ayeti

Şîî hadis ravileri ve tefsir bilimcilerin tümü, Sünnî âlim ve müfessirlerin çoğu "Tathir Ayeti" olarak anılan "**Ancak ve ancak Allah, siz Ehlibeyt'ten her çeşit pisliği gidermek ve sizi tam bir temizlikle tertemiz bir hâle getirmek diler.**"⁴ ayetin; Müminlerin Emîri Ali (a.s), Hz. Fatıma (s.a), İmam Hasan (a.s) ve İmam Hüseyin (a.s) hakkında indiđine⁵ ve yüce Peygamberimizin (s.a.a), masum "Ehlibeyt"i ile kastedilenlerin, bu yüce insanlar olduğuna vurgu yaptığına değinmişlerdir.

Büyük tefsir bilginlerinin belirttiği gibi ayetin kendisi, bu yüce insanların masum olduğunu kanıtlamaktadır. Ayrıca bu hususta onlarca rivayet ve diğer kanıtlar da mevcuttur. Konu hakkındaki ayrıntıları öğrenmek isteyenler, ilgili kitaplara müracaat edebilirler. Burada, bahsi edilen rivayetlerin sadece bir tanesiyle yetineceğiz.

Nafi b. Ebi'l-Hamrâ şöyle rivayet eder:

Ben sekiz ay boyunca (Medine'de) bulundum. Resulullah (s.a.a) her gün sabah namazı için çıktığında, görüyordum ki, Fatıma'nın evinin kapısında durarak: "*Allah'ın selâm, rahmet ve bereketleri üzerinize olsun ey Ehlibeyt! Ancak ve ancak Allah, siz Ehlibeyt'ten her çeşit pisliği gidermek ve sizi tam bir temizlikle tertemiz bir hâle getirmek diler.*" buyururdu.⁶

1- el-Emali, Şeyh Saduk, s.212–216; Keşfu'l-Gumme, c.1, s.413–417

2- İnsân Suresi, 8

3- Menakıb, Şehraşub, c.3, s.106, 147–148; Muntehe'l-Âmal, s.68 (Hicrî İkinci Yılın Olayları bölümü)

4- Ahzâb Suresi, 33

5- el-Emali, Şeyh Tusî, c.1, s.254, 269–270; el-Emali, Şeyh Saduk, s. 381–382; U-sul-i Kâfi, c.1, s. 287; el-Fusulu'l-Muhtare, Şeyh Müfid, s.29–30 (Kum basımı)

6- Keşfu'l-Gumme, c.2, s.13. Bu rivayet, Müminlerin Emiri Ali'den (a.s) de şu kitaplarda nakledilmiştir: el-Emali, Şeyh Tusî, c.1, s.88, 257; el-Emali, Şeyh Tusî, c.2, s. 177–178; el-Emali, Müfid, s.188; el-Emali, Şeyh Saduk, s.124

Mübahale'de Allah Resulü'nün Yanındakiler

Hadis ravilerinin, tarihçilerin ve tefsir bilginlerinin genelini açıkça bildirdiğine göre Hz. Fatıma (s.a), Necran Hıristiyanlarıyla Mübahale'de Peygamberimizin (s.a.a) yanında götürdüğü beş kişiden biri olmuştur. Bunun kendisi, büyük bir fazilet ve üstünlük olmakla birlikte şunu da kanıtlamaktadır:

"Allah Resulü'nün (s.a.a) masum Ehlibeyt'i sadece Ali, Fatıma, Hasan ve Hüseyin'dir. Peygamberimizin (s.a.a) diğer yakınları ve eşleri bunun dışındadırlar."

Mübahale olayı ise kısaca şöyledir:

Necran Hıristiyanlarının bir grubu gelip İsa (a.s) hakkında Allah Resulü (s.a.a) ile konuştular. Peygamber şu ayeti okudu onlara:

Gerçekten de Allah katında İsa'nın babasız olarak yaratılmış olması), Âdem'in örneğidir, (babasız ve annesiz olarak) onu topraktan yarattı.¹

Necran Hıristiyanları bununla yetinmeyip itiraz ettiler. Böylece yüce Allah, Peygamber'ine (s.a.a) Mübahale Ayeti'ni indirerek şöyle buyurdu:

Sana iyice bildirildikten sonra da gene bu hususta seninle tartışan olursa, de ki: Gelin, oğullarımızı ve oğullarınızı, kadınlarımızı ve kadınlarınızı çağıralım, biz bizzat gelelim, siz de gelin. Ondan sonra da dua edelim ve Allah'ın lânetini yalancılara havale edelim.²

Mübahale'nin tanımı: Belli bir konuda ihtilafa düşen ve niza eden iki tarafın birbirlerine beddua etmeleri ve batıl üzere olan tarafa lanet ve azabını indirmesini yüce Allah'tan istemeleridir.

Necran Hıristiyanları, önce Mübahale'yi kabul ettiler ve bu iş için de bir sonraki günü kararlaştırdılar. Allah Resulü'nden (s.a.a) ayrıldıktan sonra kendi aralarında konuyu tartışmaya başladılar. Bölge Hıristiyanlarının büyük din adamı şöyle dedi: "Eğer yarın kendi oğulları ve Ehlibeyt'i ile gelecek olsa, lanetleşmekten sakının; ama eğer ashabıyla geldiğini görecekseniz, hiç çekinmeyin. (Çünkü bu durumda gerçek peygamber olmadığı anlaşılacaktır.)"

1- Âl-i İmrân Suresi, 59

2- Âl-i İmrân Suresi, 61

Kararlaştırılan an gelip çatmış ve Allah Resülü (s.a.a) de Müminlerin Emîri Ali, Hz. Fatıma, İmam Hasan ve İmam Hüseyinile birlikte Mübahale'ye gelmişti. Resulullah (s.a.a), Hıristiyanların karşısında toprağa oturdu, Ehlibeyt'ine de: *"Ben dua ettiğimde, siz 'âmin' deyin."* buyurdu.

Bu heybet ve azameti gören Hıristiyanlar çok korktular ve Peygamberimizin (s.a.a) de diğer peygamberler gibi hak olduğunu itiraf ettiler. Ardından Peygamberimizin (s.a.a) mübahaleden vazgeçmesini ve kendileriyle sulh yolunu seçmesini isteyerek karşılıklı sulh unvanında bir miktar mal verip geri döndüler.¹

Babasının Açlığına Ağlaması

Abdullah b. Hasan şöyle rivayet eder:

Bir defasında Allah Resülü (s.a.a), Fatıma'nın (s.a) evine vardı ve kızının getirdiği bir parça kuru ekmekle iftar ettikten sonra şöyle buyurdu: *"Kızım! Üç gündün bu yana babanın yediği ilk ekmektir bu."*

Bunu duyan Fatıma (s.a) ağlamaya başladı. Allah Resülü (s.a.a) mübarek eliyle kızının yüzünü okşadı ve gözyaşlarını sildi.²

Allah Resülü'nün Fatıma'ya Saygısı

Aişe'den şöyle nakledilmiştir:

Fatıma, Resulullah'ın huzuruna her geldiğinde, Resulullah yerinden kalkar, Fatıma'nın başından öper ve onu kendi yerine otururdu. Resulullah, Fatıma'yı ziyarete gittiğinde ise, birbirlerinin yüzünden öper ve birlikte otururlardı.³

1- Menakıb, Şehraşub, c.2, s.142-144; Keşfu'l-Gumme, c.1, s.425-426; Muntehe'l-Âmal, s.114-117, 176-177; el-Fusulu'l-Muhtare, Şeyh Müfid, s.17; Sahih-i Müslim, Müsned, Ahmed b. Hanbel; Fima Nezele Mine'l-Kur'ân Fî Emiri'l-Müminin (Ebu Nuaym İsfahanî); Tefsir-i Zemahşerî; el-Ağânî (Ebu'l-Ferec İsfahanî)...

2- Biharul-Envar, c.43, s.40. Menakıb, Şehraşub, c.3, s.113

3- Biharul-Envar, c.43, s.40; Menakıb, Şehraşub, c.3, s.113. Bu rivayet, az bir farklılıkla şu kaynaklarda da nakledilmiştir: el-Emali, Şeyh Tusî, c.2, s.14 ve Beytü'l-Ahzan, Muhaddis Kummî, s.15

HZ. FATİMA'NIN HUTBESİNDEN KESİTLER

Taharet ve temizlik güneşinin yansıması olan bu hutbenin içeriği çok değerli konular içerdiğinden, Hz. Fatıma'nın (s.a) büyüklüğünü ve yüceliğini ortaya koyan ve yeni hakikatlerin kapısını insanın yüzüne açan söz konusu hutbenin bazı pasajlarını burada getirmeyi uygun gördük.

Bu hutbe, babası Resul-i Ekrem'in (s.a.a) kendi hayatında Fatıma'ya (s.a) verdiği Fedek arazisinin Halife tarafından elinden alındığı sırada Mescid-i Nebevî'de okunmuştur.

Ebu Bekir, Fedek arazisini Fatıma'dan (s.a) almayı kararlaştırdığında, bu haber Hz. Fatıma'ya ulaştı. Başörtüsünü başına örtüp cilbabını¹ giyindi. Bazı muhacir ve ensar kadınlardan, yakınlarının hanımlarından ve kendi hizmetçilerinden oluşan bir grup hanımın eşliğinde camiye doğru hareket etti.

O sırada Ebu Bekir, muhacirler ve ensardan oluşan bir kalabalığın içerisinde bulunuyordu. Hz. Fatıma caminin içine girdiğinde, onunla halk arasına bir perde asıldıktan sonra (Resulullah'ın mezarının başında) oturdu ve hıçkırarak ağlamaya başladı. Oradakiler de onun ağlamasıyla ağlamaya başladılar. Meclisi büyük bir hüznü kapladı. Sonra Hz. Fatıma (s.a), ağlamayı kesip biraz öylece sessiz durdu. Halkın figanı dinip galeyanı yatışınca, Allah'a hamdüsena edip Resulü'ne salât ederek, bazı pasajlarını aşağıda sunacağımız etkili sözlerine başladı:

1- Allah'a Hamdüsena

Allah'a hamdolsun verdiği nimetleri için. O'na şükürler olsun ilham ettiği hidayetlerden ötürü. O'na senalar olsun, sunmuş olduğu eşsiz ve benzersiz yaygın ihsanları ve verdiği bol ve kâmil bağışları ve lütfettiği tüm nimetleri için. Nimetleri sayılmaz ve ni-

---

1- Cilbab: Kadının her tarafını kaplayan geniş bir elbise.

metlerinin sürekliliğinin şükürü eda edilmez ve ebedî oluşları idrak olunabilmelerini imkânsız kılar. O, nimetlerini daha da artırmak için kullarını şükretmeye çağırılmış ve nimetini bollaştırarak da mahlûkatından O'na hamdetmelerini istemiş ve (kıyamette) benzerlerine davet ederek ihsanını (salih insanlara) iki kat kılmıştır.

Bu bölümde Hz. Fatıma (s.a), yüce Allah'ın zahirî ve batinî nimetlerinin yaygınlığına; verdiği nimetlerin kendi ihsan, kerem ve fazlından kaynaklandığına; bolluğu, sürekliliği ve ebedî oluşu hasebiyle nimetlerine karşı şükür ve idrakten aciz olduğuna; nimetlerin hakkını eda etmenin mümkün olmayıp herkesin bu hususta bilinçli veya bilinçsiz kusurlu olduğuna; aralıksız ilâhî ihsan ve lütufların bollaştırıldığına; hamdüsena, şükür ve dua sayesinde Allah'tan nimet talebinde bulunulması gerektiğine ve bunların dışında yüce, engin ve sağlam konulara değinmiştir.

2- Tevhit ve Allah'ın Sıfatı

Şahadet ederim ki, Allah'tan başka bir ilâh yoktur; tektir; ortağı yoktur; o Allah ki, Tevhit kelimesinin tevilini (esas ve özünü) ihlâs kılmıştır ve kalplere ona bağlılığı yerleştirmiştir ve aklın kavrayabilmesi için tevhit düşüncesini aşikâr etmiştir. O Allah ki, gözlerin O'nu görmesi ve dillerin O'nun sıfatlarını beyan etmesi ve kavrayışların O'nun keyfiyetini anlaması imkânsızdır. O Allah ki, önceden olan bir şeye dayanmadan ve bir eş ve benzere öykünmeden, yaratıkları yaratmaya muhtaç değilken ve yaratmada kendine bir yararı yokken, kendi güç ve meşiyetiyle her şeyi var etti. Sadece hikmetinin sağlamlığını bildirmek ve itaati hususunda uyarmak ve kudretini aşikâr etmek ve mahlûkatını kulluğa çağırarak ve çağırısını güçlü kılmak için onları vücuda getirdi. Sonra da kullarını kendi gazabından korumak ve onları cennetine sevk etmek için itaati karşısında mükâfatı ve isyanı karşısında da azabı vaat etti.

Bu bölümde ise, Allah'ın birliğine, onun değerli sonucu (esas ve özü) olan ihlâsa ve ihlâsın fitrî oluşuna ve tevhidin fikrî neticesine işaret edilmiştir. Hz. Fatıma (s.a) ayrıca eşi ve benzeri olmayan Allah'ın kühünün/hakikatinin gözlerin, dillerin, kavrayışların ve akılların ulaşamayacağı çok yüce bir konumda oluşuna değinerek, Allah'ın yaratmada bir örneğe ihtiyacının olmadığını, yaratmanın Allah'a herhangi bir yarar ve

fayda sağlamadığını, aksine yaratıkların kendi hilkatinden ve başka yaratılanlardan yararlandığını da açıklamıştır. Hz. Fatıma'nın hutbesinde beyan ettiği bu konular, günümüz âlim ve bilginlerinin kolayca elde edemediği, hatta ulaşamadığı çok engin bilgiler içermektedir.

Ardından Hz. Fatıma (s.a) Allah Resulü'ne olan imanına şahadet ederek, o Hazret'in sıfat ve menkıbelerine, Kur'ân'ın azametine değindikten sonra bazı ilâhî hükümlerin felsefe ve hikmetinin açıklaması yönünde şöyle buyurmuştur:

3- Bazı Hükümlerin Felsefesi

Allah, imanı sizler için şirkten temizlenme vesilesi kıldı.

Ve namazı, kibirden uzaklaşmanız için farz kıldı.

Çünkü insan rükû, secde ve ibadet sayesinde Allah'ın yüceliğine ve kendisinin de küçüklüğüne/hakirliğine itirafta bulunarak, küfür ve inat kibrinden kurtulmuş olur.

Zekâtı, nefsin yücelmesi ve rızkın çoğalması için farz kıldı.

Orucu, ihlâsı sabitleştirmek için farz kıldı.

Çünkü oruç tutan kimse, nefsanî isteklerini azaltır, nefsinin Allah'ın kulluğu ve itaati yolunda dizginlemiş olur.

Haccı, dinin temellerini sağlamlaştırmak için farz kıldı.

Çünkü Müslümanların bir yerde toplanması, birbirlerinin sorunlarından haberdar olması ve gündeme gelen bu sorunların halli için uğraşmaları sayesinde, hiç kuşkusuz dinin temelleri sağlamlaşır.

Adaleti, kalpleri birleştirmek için farz kıldı.

Çünkü sosyal adalet neticesinde kalpler birbirine daha da yakınlaşır; nasıl ki zulüm ve haksızlık sayesinde kalpler nefret ve kinle dolar.

Bize itaati, dinin düzelmesi ve nizamı için farz kıldı.

Çünkü imamsız ve öndersiz hiçbir sağlıklı bir düzenin kurulması mümkün değildir asla.

Ve imametimizi tefrikadan kurtulmak (ve düzeni oluşturmak) için farz kıldı.

Cihadı İslâm'a izzet kazandırmak; sabrı, mükâfatı hak etmek ve emr-i marufu (iyiliğe davet etmeyi) tüm halkın maslahatını korumak için farz kıldı.

Hz. Fatıma (s.a) çok uzun olan bu hutbesinde, şeriatın/teşriî hükümlerin ve ibadetlerin bazı hikmet, felsefe ve sırlarını açıklayarak birçok siyasi ve içtimaî hususlara değinmiştir.

HZ. FATİMA 'NİN ŞAHADETİ

Allah Resulü'nün (s.a.a) vefatından sonra Hz. Fatıma'nın (s.a) kalbi birçok acıların baskısı altında kalmıştı; hayatı zehir ve çekilmez olmuştu artık. Bir yandan derinden sevgi beslediği yüce babasının ayrılığı çekilmez olmuştu, diğer yandan da komplocuların, Müminlerin Emîri Ali'nin (a.s) hakkı olan halifeliliği gasp etme bağlamındaki davranışları Hz. Zehra'nın (s.a) mutahhar ruh ve bedenine darbe indirmekteydi.

İşte bunlar ve de anmak istemediğimiz diğer acılar, Hz. Fatıma'yı (s.a) ağlar ve üzgün kılmıştı. Bazen Allah Resulü'nün (s.a.a) kabrini ziyarete giderek hüngür hüngür ağlardı,¹ bazen de diğer şehitlerin mezarları başında gözlerinden yaş akıttırdı.² Bu süre zarfında evinde yaptığı tek şey ağlamak ve yas tutmaktan ibaretti.

Artık Medine halkı, Hz. Fatıma'nın (s.a) bu ağlamalarına dayanamaz olmuştu. Bunun üzerine Müminlerin Emîri Ali (a.s), Hz. Fatıma (s.a) için Baki mezarlığında, "Beytü'l-Ahzan (Hüzünler Evi)" olarak anılan çardağı kurmak zorunda kalmıştı.

Hz. Zehra (s.a), her gün erkenden Hasan (a.s) ve Hüseyin'i (a.s) de yanına alarak oraya gidiyor ve akşama kadar kabirlerin arasında ağlıyordu. Akşam olduğunda ise Müminlerin Emîri İmam Ali (a.s) gidip onları eve getirirdi. Hz. Fatıma (s.a) hastalanıp yatağa düşene kadar bu durum devam etti.³

Hz. Fatıma (s.a), Allah Resulü'nün (s.a.a) firakında öylesine üzülmüyordu ki babasından bir iz taşıyan her şey onu ağlatmaya ve takatini tüketmeye yetiyordu.

1- Beytü'l-Ahzan, Muhaddis Kummî, s.137; Muntehe'l-Âmal, s.163; Kenz'ül Fevâid, Keracekî, s.360

2- Beytü'l-Ahzan, Muhaddis Kummî, s.141; Muntehe'l-Âmal, s.164; el-Emali, Şeyh Saduk, s.121; Keşfu'l-Gumme, c.2, s.60

3- Biharu'l-Envar, c.43, s.177-178; Beytü'l-Ahzan, Muhaddis Kummî, s.138

Yüce Peygamberimizin (s.a.a) müezzini Bilal, Allah Resulü'nden (s.a.a) sonra başkaları için ezan okumamaya karar vermişti.

Hz. Fatıma (s.a) bir gün: "*Babamın müezzininin sesini duymayı çok özledim.*" demişti. Bilal bunu duymuş ve Hz. Zehra'nın (s.a) ihtiramına ezana durmuştu.

"Allahu Ekber, Allahu Ekber" nidasını duyan Hz. Zehra (s.a), göz-yaşlarına engel olamamıştı.

"Eşhedu enne Muhammeden Resulullah" nidasını duyduğunda ise feryat ederek baygın düşmüştü.

Hz. Zehra'nın (s.a) dünyadan göçtüğünü düşünen oradaki insanlar Bilal'den ezanı kesmesini istemişlerdi. Bunun üzerine Bilal ezana devam etmemişti.

Hz. Zehra (s.a) kendine geldiğinde Bilal'den, ezana devam etmesini istediye de, Bilal bunu kabullenmekten sakınmış ve şöyle demişti:

Ey kadınların hanımefendisi! Size bir zarar gelmesinden korkuyor ve hayatınızdan endişe ediyorum.¹

Hz. Zehra (s.a), bu üzüntüler ve kendisine indirilen darbeler sonucu ayakta duramayacak kadar tükendi ve yatağa düştü.

Sonunda da Hicret'in on birinci yılında ve cemaziyülevvel ayının on üçünde veya cemaziyülâhır ayının üçünde -Allah Resulü'nün (s.a.a) vefatından 75 veya 95 gün sonra- dünyadan göçtü ve bu şahadetiyle de Şîilerinin kalplerini ebedî bir hüzne boğdu.²

1- Biharu'l-Envar, c.43, s.157; Beytü'l-Ahzan, Muhaddis Kummî, s.140-141

2- Bu bölümü, özetleyerek ve bazı konulara asla değinmeyerek sunduk. Aslında bu bölümde işlemediğimiz yürek parçalayan ve aynı zamanda da yapıcı ve eğitici olan çok önemli bazı olaylar vuku bulmuştur. Bunlar, başlıklar hâlinde şöyle sıralanabilir:

Hz. Zehra'nın (s.a) evinin kapısının yakılması, insanları aydınlatmak ve velâyet harimini savunmak için Mescidü'n-Nebi'ye (s.a.a) gidip konuşma yapması, Fedek olayı ve Birinci Halife'yle tartışması; vasiyeti, şahadetinin nasıl gerçekleştiği, şahadetinden sonra gerçekleşen olaylar...

Bu konularda bilgi edinmek isteyenler, Muhaddis Kummî'nin Beytü'l-Ahzan adlı eseriyle benzeri kitaplara müracaat edebilirler.

İMAM ALİ (A.S)

Telif Komisyonu
(Hak Yolunda Müessesesi)

Çeviri:
İsmail Bendiderya

KISA BİYOGRAFİSİ

Adı: Ali, Haydar.

Künyesi: Ebu'l-Hasan, Ebu'l-Hasaneyn, Ebu's-Sıbteyn, Ebu Turâb, Ahu'r-Resul.

Lâkapları: Emirü'l-Müminin, Murtaza, Vasiyy-u Resulillah, Halifetu'r-Resul, Seyyidu'l-Evsiya, İmamı'l-Muttakin, Esedullahi'l-Gâlib, Seyfullah, Kerrar, Hâdi...

Babası: Hz. Resulullah'ın (s.a.a) pek sevdiği fedakâr amcası Hz. Ebu Talib (a.s).

Annesi: Fatıma bint-i Esed. Hz. Resulullah'ı (s.a.a) çok sever, onunla çok yakından ilgilenir, ona kendi çocuklarından daha fazla şefkat ve yakınlık gösterir, çocuklarına değil, ona öncelik tanır.

Doğumu: Mekke'de, Kâbe-i Mükerrreme'nin içinde, Hz. Resulullah'ın (s.a.a) peygamberliğe seçilişinden 10 yıl önce.

Eğitimi: Bizzat Hz. Resulullah'ın (s.a.a) evinde ve onun dizinin dibinde büyüyüp yetişti.

İmanı: Resulullah'a (s.a.a) ve onun getirdiği yüce İslâm'a ilk iman getiren insandır; onunla namaz kılan ilk kişi de yine Hz. Ali'dir (a.s).

İmamet Süresi: 30 yıl; Hicret'in 11. yılından 40. yılına kadar.

Zahirî hilafeti: 5 yıl; Hicret'in 36. yılından 40. yılına kadar.

Mübarek ömrü: 63 yıl.

Şahadeti: Hicret'in 40. yılı, ramazan ayının 19. günü sabah namazında İbn Mülcem'in başına vurduğu zehirli kılıçla ağır yaralandı, ramazanın 21. günü seher vakti de Rabbine kavuştu.

Türbesi: Irak'ın Necef kentindedir.

Eşleri: İlk eşi, Hz. Resulullah'ın (s.a.a) sevgili kızı, dünya kadınlarının efendisi Hz. Fatıma Zehra (a.s) olup, evlilikleri 10 yıl sürmüştür. Hz. Fatıma validemizin şahadetinden sonra bizzat onun vasiyeti üzerine Hz. Fatıma'nın (a.s) kız kardeşinin kızı Emâme ile evlenmiş, daha sonraları

da birkaç saygın ve mümin eşi olmuştur. Bunlar arasında Muhammed Hanefiyye'nin annesi Havle Hanefiyye ile Hz. Ebulfazl Abbas'ın annesi Ümmü'l-Benin Hanım (r.a) pek büyük şahsiyetlerdir.

Çocukları: Hz. Fatıma Zehra'dan olan çocukları; İmam Hasan (a.s), İmam Hüseyin (a.s), Zeyneb-i Kübra (a.s). Diğer eşlerinden olan çocukları: Muhammed Hanefiyye, Abbas, Cafer, Avn, Osman, Ümmü Gülsüm ve daha birkaç evladı.

BİRKAÇ SATIRDA İMAM ALİ (A.S)

Bu kısa yazıda seçkin bir insandan söz etmek istiyoruz... Duygusal ve şairce bir deyişle değil, gerçek anlamda kalemin anlatmada aciz kaldığı nadide bir kişilikten... Her türlü tanımlamadan öte bir kişilik; düşünceyi aşan, kelimelerden taşan, söze, dizeye sığmayan bir şahsiyet...

Gonca gibi açılışı hayret vericiydi onun; başka bir ölçü ile yaşadı, çok değişik bir şekilde dünyada kaldı ve yüce bir hâlde de gitti...

Dağların güçlülüğü ve sarsılmazlığı, suyun yumuşak huyluluğu ve billurluğu, şimşegın coşkunluğu, güneşin sıcaklığı, okyanusların uçsuz bucaksızlığı, çöllerin saflık ve duruluğu, masumiyetin temizliği ve tüm güzellikler varlık ve kişiliğinde toplanmış olan şahıs. Hayranlık uyandıran bir şekilde doğdu, hayranlık uyandıran bir şekilde yaşadı ve hayranlık uyandıran bir şekilde dünyadan göçtü...

Şimdi hep birlikte tüm bu şaşırtıcılıklara kısaca bir göz atalım:

Doğumu

İbn Ga'neb diyor ki: Abdulmuttalib'in oğlu Abbas ve diğer birkaç kişiyle Kâbe'nin tam karşısında oturmuş sohbet ediyorduk. Esed kızı Fatıma'nın Kâbe'ye doğru geldiğini gördük. Kâbe'nin karşısında durup şöyle dediğini duyduk:

Ya Rabbi! Sana, peygamberlerine ve onların kitaplarına inanıyorum! Ceddım İbrahim'in hak ve söylediklerinin de dosdoğru olduğuna şahadet ederim! Bu evi senin emrinle inşa etti... Onun ve karnımda taşıdığım şu bebeğın aşkına; bu doğumu bana kolaylaştırdı!

Bu sırada hepimizi hayretler içinde bırakan bir şey oldu... Hepimizin gözleri önünde Kâbe'nin duvarı yarıldı ve o değerli kadın, adımını atıp içeri girdi, sonra da duvar bitişip eski hâline geldi! Gözlerimize inanamıyorduk. İlk şaşkınlığımızı atlatınca, hepimiz telaşla yerimizden fırladık.

layıp Kâbe'nin kapısına koştuk; ama kapı bir türlü açılmıyordu! İşin içinde Kâbe'nin Rabbinin bir hikmeti olduğunu anladık...

Dört gün sonra o yüce hanım, kucagında gururla tuttuğu nur topu gibi bir bebek ile Kâbe'den çıktı... "Gaipten gelen bir ses, bu bebeğin adını 'Ali' koymamı istedi." dedi!¹ Fil yılının 30'u, receb ayının 13'ü ve günlerden cumaydı o gün... Hicret'ten tam 23 yıl önce...²

Peygamber'in Kucagında Geçen Çocukluk Yılları

İmam Ali (a.s) çocukluk yıllarını anlatırken şöyle der:

Çocukluğum Resulullah'ın (s.a.a) evinde geçti; beni o büyüttü. Beni şefkatle kucagina alır, bağrına basar, lokmayı çiğneyip ağzıma koyardı. Onun o güzelim kokusu, elvan elvan ruhumu okşardı benim. Sözlerimde yalana, davranışlarımda bir kusur ve cahilliğe rastlamadı asla.

Yüce Allah, gece-gündüz onunla birlikte olup dünyanın yücelikleri ve iyilikleri konusunda onu eğitmesi için süt çağından hemen sonra büyük melekleri, Resulullah'ın (s.a.a) yanına verdi. Ben de tıpkı süt çağındaki bir bebek gibi Peygamber'e uymakta ve onu izlemekteyim.

Her gün yeni şeyler öğretiyordu bana, onun yaptıklarını yapmamı emrediyordu. Her yıl Hira dağına çıkar bu anlarında benden başka hiç kimse görmezdi onu...

İslâm henüz hiçbir eve girmemişken, sadece Resulullah'la (s.a.a) Hatice'nin Müslüman olduğu günlerde, ben üçüncü Müslüman'dım. Vahiy ve peygamberlik nurunu görebiliyor, peygamberliğin kokusunu alabiliyordum.³

Hz. Resulullah (s.a.a), peygamberlikle görevlendirilişinden üç yıl sonrasına kadar İslâm'ı açıkça tebliğ emri almadı. Bu süre zarfında sadece birkaç kişi Müslüman oldu; bunlar arasında ilk iman eden erkek, Hz. Ali'ydi (a.s).⁴

1- Biharu'l-Envar c.35 s.8

2- el-İrşad, Şeyh Müfid, s.3

3- Nehcü'l-Belâğa, Feyz-i Kaşanî, s.802, 204. hutbenin son paragrafı.

4- Sire-i İbn Hişam, 1/245. el-Gadir, 3/ 220–240'de bu konuda Ehlisünnet'in ünlü kaynaklarından pek çok rivayet aktarılmıştır.

"**Yakınlarını korkut...**" ayeti nazil olduğunda, Resulullah (s.a.a), Hz. Ali'yi (a.s) bu işle görevlendirdi ve akrabalarından kırk kişiyi yemeğe davet etti. Davetliler arasında Ebu Leheb, Abbas ve Hamza da vardı. Sadece bir kişilik yemek hazırlanmıştı. Yemek sofraya konulduğunda, Allah'ın iradesiyle herkes doyasıya yediği hâlde yemek hiç eksilmedi. Yemekten sonra Hz. Resulullah (s.a.a) onları İslâm'a davet etmek isteyince, bunu fark eden Ebu Leheb: "Muhammed sizi büyüledi." diyerek ortalığı karıştırdı. Neticede herkes kalkıp evine gitti ve toplantı sonuçsuz kaldı.

Hz. Resul-i Ekrem (s.a.a), bir başka gün yine hepsini davet etti ve yemekten hemen sonra şu konuşmayı yaptı:

Ey Abdulmuttaliboğulları! Arap gençleri içinde benim size getirmiş olduğumdan daha iyisini getiren olmamıştır! Ben bu dünyanın ve öte dünyanın iyilik ve hayrını getirdim size! Bilin ki Yüce Allah, beni sizleri O'na davet etmekle görevlendirdi! Şimdi, içinizden hanginiz bana bu yolda yardımcı olmak ister? Bilin ki bugün bunu kabul eden, benim kardeşim, vasim ve vekilim sayılacaktır artık!

Hz. Resulullah (s.a.a) bunu üç kez tekrarladığı hâlde, Ali'den (a.s) başka ayağa kalkıp daveti kabullenen olmadı. Bunun üzerine Hz. Resulullah (s.a.a) Ali'yi (a.s) göstererek şöyle buyurdu:

O hâlde bilin ki Ali, bugünden itibaren benim kardeşim, vasim ve vekilimdir. Ona itaat edin ve sözünü dinleyin!¹

Hicretin ilk Gecesi İmam Ali

İslâm'ın aleni ve açık tebliğiyle birlikte Kureyşliler Hz. Peygamber'i (s.a.a) kendileri için bir tehlike olarak görmeye başladılar. Kureyş'in ileri gelenleri Daru'n-Nedve'de toplanıp Hz. Resulullah'ı (s.a.a) ortadan kaldırmaya karar verdiler; her kabileden bir genç seçilecek ve gece yarısı hep birlikte saldırıp onu öldüreceklerdi.

Hz. Resulullah (s.a.a) vahiy yoluyla durumdan haberdar edildi ve o gece ona, yatağına yatmaması ve hicret etmesi emredildi.²

Resulullah (s.a.a) durumu Hz. Ali'ye (a.s) açıp ondan o gece, ölümü göze alarak yatağında yatmasını istedi ve kimsenin bunun farkına var-

1- Taberî Tarihi, 3/1171 ve Mecmau'l-Beyan, 7/206

2- Sire-i İbn Hişam, 1/480-483

maması gerektiğini vurguladı. Hz. Ali (a.s) bu fedailiği can-ı gönülden kabul ederek o gece Resulullah'ın (s.a.a) yatağında yattı. Böylece onun bu fedakârlığını yüce Rahman övecek ve hakkında şu ayeti indirecekti:

İnsanlar arasında öyleleri vardır ki, Allah'ın rızasını kazanabilmek için canlarını Allah'a satarlar. Allah, kullarına karşı pek şefkatlidir.¹

Gecenin karanlığı Mekke şehrinin üzerine çökmüş, yeminli katiller Hz. Resulullah'ın (s.a.a) evini kuşatmışlardı. Resulullah (s.a.a) Yâsîn Suresi'nden bazı ayetleri okuyarak evinden ayrıldı ve Mekke dışındaki Sevr mağarasına doğru yola çıktı.

Katiller, gece yarısı ansızın yalın kılıç Hz. Resulullah'ın (s.a.a) yatağına saldırdılar. Hz. Ali (a.s) doğrulup oturdu. Katiller ne yapacaklarını şaşırılmışlardı. "Muhammed nereye gitti?" diye sordular.

Hz. Ali (a.s) cevabı yapıştırdı: "Onu bana mı emanet etmişsiniz de benden soruyorsunuz?!"

Öfkeden deliye dönen katiller, ite kaka Ali'yi Mescidu'l-Haram'a götürüp birkaç gün orada tuttuktan sonra serbest bıraktılar.²

Peygamber'in Emni Ali

Peygamber-i Ekrem (s.a.a), Kureyşlilerin kendisine en güvendiği insan idi. O, onların eminiydi. Herkes emanetini ona teslim ederdi. Hicret etmeye mecbur kaldığında, ailesi ve kabilesi içinde Hz. Ali'den (a.s) daha güvenilir birini bulamadı. Bu nedenle de kendisine emanet bırakılanları sahiplerine geri vermesi, borçlarını ödemesi ve ailesinin kadınlarını Medine'ye getirmesi için Ali'yi (a.s) görevlendirdi.

Böylece Kureyşlilerin emini Hz. Muhammed (s.a.a) ve o Hazret'in emini de Hz. Ali (a.s) olmuştur!

Ali (a.s), Resulullah'taki (s.a.a) emanetleri sahiplerine iade edip onun tembihlediği bütün işleri aksatmaksızın yerine getirdikten sonra, onun emanetleri olan kendi annesi Fatıma (a.s), Resulullah'ın (s.a.a) biricik kızı Fatıma (a.s) ve Zübeyr'in kızı Fatıma'yla diğer kadınları yanına alıp Medine'ye doğru yola koyuldu.

1- Bakara Suresi, 207

2- Taberî Tarihi, 3/1232-1234

Yolda onları öldürmek için Mekke müşriklerinin kiraladığı 8 azılı katille tek başına dövüşüp kadınları kurtardı ve Medine yakınlarında Resulullah'ın (s.a.a) kendisini beklemekte olduğu yerde onunla buluşarak birlikte Medine'ye girdiler.¹

Allah Yolunda Savaşan Ali

İslâm, barış ve hayat dini olup insanların haksız yere öldürülmesine karşıdır. İnanan bir insanı kasıtlı ve haksız yere öldürenin, ebediyen cehennem azabı çekeceğini söylemiştir. İslâm, aynı zamanda cihanşümul bir din olup bütün insanlığa gönderildiğinden, insanların bu dine davet edilmesi ve onlara tebliğde bulunulması gerekir.

Bu yüce dinin kabul edilmesini ve yayılmasını şahsî menfaatleri için tehlike görenler, daha ilk başlarda ona karşı savaş bayrağı açtılar. İşte yüce İslâm dini, kendisine savaş açan ve hakka karşı inat gösteren bu kin dolu düşmanlarına karşı koyabilmek ve gerektiğinde bu engeli ortadan kaldırabilmek için cihat hükmünü açıkladı.

Ecebilerin İslâm'a ve Müslümanlara saldırması hâlinde nefs-i müdafaanın zarurî olacağını akıl sahibi herkes kabul eder. Bu akıl, insaf ve fitrat hükmü gereğince ecebilerin saldırısını önleme veya caydırma amacıyla cihat etmek de yüce İslâm'ın kurallarından biridir. Nitekim Resulullah'ın (s.a.a) giriştiği savaşların tamamına yakını savunma niteliklidir.

Hz. Ali (a.s) bu savaşların tamamına yakın bir kısmına katılmış, Allah'tan başka kimseden korkmayan görülmemiş bir cesaret kimliği sergilemiştir. Savaşlarda daima en öndeydi; yiğit, korkusuz ve yenilmez bir savaşçıydı. Bu nedenle de çoğunlukla sancağı bizzat kendisi taşırdı. Savaş başladığında aslanlar misali kükrer, fırtına misali eser, düşman ordusunun sayısına ve teçhizatına aldırmaksızın ordunun ta kalbine dalar, önüne çıkanı yere serer, orduları hezimete uğratar ve zafer kazanmadan geri dönmezdi. Düşmana asla sırtını dönmezdi, bu yüzden zırhının arkası yoktu. Hiçbir savaştan, hiçbir çarpışma ve tehlikeden kaçtığı görülmemiştir.

Çifte su verilmiş kılıcından kurtulan yoktu; bir kılıç darbesi yeter, ikinci darbeye gerek kalmazdı. Onun kılıcı indiği zaman mutlaka düşmanın canıyla kalkardı.

1- el-İrşad, Şeyh Müfid, s.22-23

Bunların birer gerçek olduğunu anlayabilmek için onun bazı savaşlarına değinmemiz yeterli olacaktır sanırız:

Hendek Savaşı'nda Ali

Çeşitli grup, hizip ve kabileler İslâm düşmanlığında birleşmiş ve bu yüce dini ortadan kaldırmak için bir araya gelip Medine'ye yürümüşlerdi. Hz. Resul-i Ekrem (s.a.a), Selman-ı Farisî'nin (r.a) önerisiyle Medine şehrinin etrafına hendek kazılmasını emretti.

İki ordu karşı karşıya geldi.

Lâkabı "bin savaşıya bedel" olan Arap Yarımadası'nın en namlı ve korkunç savaşçısı Amr b. Abduvedd şiirler okuyup naralar savurarak kendisiyle savaşabilecek er istiyordu.

İslâm saflarında kimse onunla savaşabilecek cüreti gösteremiyordu.

Çok genç yaşına rağmen Hz. Ali (a.s) onun karşısına dikildi.

Amr:

– Geri dön, pek gençsin, seni öldürmek istemem! dedi.

İmam (a.s) geri dönmeyeceğini söyleyip şöyle ekledi:

– Duyduğuma göre Kureyşlilerden biri senden iki şey istese, birini mutlaka yerine getireceğine dair Allah'ın ile sözleşmişsin!

– Doğru duymuşsun! Benden isteğin nedir?

– Müslüman ol! Allah'a yönel ve Resulullah'a (s.a.a) iman et!

– Etmem! O saydıklarına hiç ihtiyacım yok!

– O hâlde benimle savaşacaksın!

– Geri dön... Babanla arkadaşlığımız vardı... Seni öldürmek istemem delikanlı!

– Ama ben, vallahi hakka sırt çevirdiğin sürece seni öldürmek isterim!

Amr atından inip Ali'ye (a.s) saldırdı. Savurduğu kılıç İmam'ın (a.s) kalkanına inmişti. İmam Ali (a.s) hızla saldırıp Amr'ı yere serdi ve bir kılıç darbesiyle işini bitirdi. Bu kısa ve inanılmaz dövüşü gören diğer savaşçılar dehşetle oradan kaçtılar.¹

Hz. Ali (a.s) zaferle Müslümanların arasına dönmüştü. Hz. Resulullah (s.a.a) onu karşılayarak şöyle buyurdu:

1- el-İrşad, Şeyh Müfid, 43–45

Aferin sana ey Ali! Senin bugünkü şu cihadın, İslâm ümmetinin kıyamete kadar yapacağı bütün iyi amellerin toplamından daha üstündür! Zira senin bu zaferin sayesinde kâfirler zillete düşüp alçalmış, Müslümanlar ise izzet, onur ve gurur kazanmıştır!¹

Hayber Savaşı'nda Ali

Yahudilerin büyük ihanetleri sonucu Resulullah (s.a.a) onların en güçlü karargâhı olan ve "fethi imkânsız" lâkabıyla meşhur bulunan Hayber kalesine yürüdü. Bu sırada Hz. Ali (a.s) ağır bir göz hastalığına yakalanmış ve gözleri kapanmış olduğundan savaşmıyordu.

Resulullah (s.a.a) sancağı Ebu Bekir'e vererek onu Yahudilerin üzerine gönderdi, muhacirlerden müteşekkil bir orduyla Hayber'e saldıran Ebu Bekir çok geçmeden geri döndü; ordu zayıf vermiş, ama fetihde bulunamamıştı.

Ertesi gün sancağı Ömer'e verdi, o da zafer kazanamadan telefata döndü; ordusu onu, o da ordusunu korkaklıkla suçluyordu. Resulullah (s.a.a) müdahale edip bu niza ve çekişmeye son vererek şöyle buyurdu:

Yarın sancağı öyle birine vereceğim ki, o Allah'ı ve Resulü'nü, Allah ve Resulü de onu sever!

Herkes bu kutlu ve büyük komutanın kim olduğunu merak ederken Hz. Peygamber (s.a.a) Hz. Ali'yi (a.s) istedi, çok hasta olduğunu söylediler. Resulullah: "*Getirin.*" buyurdu. İmam'ı (a.s) huzuruna getirdiler.

Hz. Peygamber (s.a.a): "*Ya Ali! Neyin var?*" diye sordu, İmam gözlerinin ve başının çok ağrıdığını söyledi. Resulullah (s.a.a) mübarek ağız suyunu İmam'ın gözlerine ve başına sürüp dua etti, o sırada inanılmaz bir şekilde İmam'ın (a.s) dayanılmaz ağırları dindi ve gözleri açıldı.

Resulullah (s.a.a) beyaz sancağı İmam'a (a.s) verip şöyle buyurdu:

Cebrail seninle olacak! Zafer senindir. Rabbim onların yüreğine korku salmıştır. Ya Ali! Bil ki onlar, kendilerini mağlup edecek kimsenin adını kendi kitaplarında okumuşlardır; onun adı İlya'dır (Ali'dir). O hâlde git ve onların karşısına dikilip adının Ali olduğunu söyle...

Rabbimin izniyle dehşete düşüp hakir olduklarını göreceksin!

İmam Ali (a.s) sancağı alıp çok az sayıda adamıyla Hayber'in üzerine yürüdü. Önce Yahudilerin ünlü savaşçısı Merheb ile yiğitlikleri üzerine şiir söyleyip atıştılar. İmam Ali, sonuçta onu kılıçtan geçirerek leşini yere serdi.

Dehşete kapılan Yahudiler, hemen kalelerine çekilerek kapıyı kapattılar.

İmam Ali (a.s), yirmi kişinin zorlukla açtığı kapıyı tek yerinden söküüp hendeğin üzerine attı. Bunun üzerine Müslümanlar, onun üzerinden geçerek kaleye girdiler ve zafere ulaştılar.¹

İmam Ali'nin İlmî

İbn Abbas, Hz. Resulullah'tan (s.a.a) bir hadis-i şerifte şöyle buyurduğunu nakleder:

Ali, ümmetimin en bilge ve âlimidir ve yargıda herkesten üstündür.

Ayrıca Hz. Peygamber (s.a.a) şöyle buyurmuştur:

Ben ilmin şehriyim, Ali de bu şehrin kapısıdır. Bende ki ilmi arayan Ali'ye gitsin.

İbn Mesud şöyle der:

Resulullah (s.a.a) bir gün Ali'yi (a.s) çağırıp onunla özel görüştü; Ali çıktığında ne konuştuklarını sordum, şöyle cevap verdi:

"Resulullah, ilim kapılarından bin kapı açtı bana; bu kapıların her birinden de yine bin kapı açılıyor!"

Bir gün İmam Ali (a.s) minberdeyken şöyle buyurdu:

Ey cemaat! Beni kaybetmeden sorularınızı sorun bana! Geçmişin ve geleceğin ilmi, bilin ki bendedir. Andolsun ki, eğer yargı dergâhı kurulacak olsa Yahudilere kendi kitapları Tevrat'tan, İncil ehline İncil'den, Zebur ehline Zebur'dan ve Kur'ân ehline Kur'ân'dan hüküm verir, yargıda bulunurum ben!... Allah'a yemin ederim ki Kur'ân'ı ve tevilini herkesten iyi bilirim ben!... Sorun benden, beni yitirmeden... Kur'ân ayetlerini tek tek bana sorsanız, sorularınızın cevabını veririm!... O ayetin ne zaman, neden ve kimin hakkında nazil olduğunu söylerim size; ayetlerin hangisinin nasih,

1- el-İrşad, Şeyh Müfid, s.57-58

mensuh, özel, genel, muhkem, müteşâbih, Mekkî veya Medenî olduğunu... bütün teferruatlarıyla bilirim ben...¹

* * *

Hz. Resulullah (s.a.a) Hz. Ali'nin (a.s) sahip olduğu onca fazilete binaen yüce Allah tarafından onu kendisine vasi ve vekil tayin etmekle görevlendirilmiş ve bunu defalarca yerine getirerek kendisi olmadığında Müslümanların Ali'ye (a.s) uyup ona itaat etmelerini istemiştir.

Bu ilanin en büyüğü Gadir günü vuku buldu.

Hz. Resulullah (s.a.a) Hicret'in 10. yılında son hac farizasını yerine getirmek üzere Mekke'ye gitti, bu yolculuk sırasında beraberindeki Müslümanların sayısınının 120 bini bulunduğu kayıtlıdır.

Veda Haccı dönüşünde böylesine büyük bir kalabalıkla hareket eden Hz. Peygamber (s.a.a), zilhicce ayının 18. günü öğlen vaktine doğru Cuhfe sahrasında "Gadir-i Hum" denilen yere vardı.

Burada mola verdirip ezan okuttu, öğle namazını eda ettikten sonra deve hamutlarından yapılan yüksekçe yere çıkarak hamdüsenadan sonra büyük kalabalığa hitaben şöyle buyurdu:

Ey cemaat! Ben ve sizler, karşılıklı sorumluluklar taşıyoruz! Ben size karşı sorumluluklarımı hakkıyla yerine getirebildim mi?!

Cemaat göz yaşları içinde: "Evet ya Resulullah!" dediler, "Bize İslâm'ı tebliğ edip bu yolda nice eziyetlere katlandığına şahadet ederiz! Allah en güzel ödülle ödüllendirdi seni!"

Resulullah (s.a.a) şöyle dedi:

Allah'ın birliğine ve kulu Muhammed'in O'nun elçisi olduğuna, cennetle cehennemin hak olduğuna, ölümden sonra herkesin dirileceğine ve hesaba çekileceğine şahadet eder misiniz?

Cemaat: "Evet ya Resulullah!" diyerek olumlu cevap verdiler."

Resulullah akabinde şöyle buyurdu:

Ya Rabbi! Şahit ol! Ey insanlar! Unutmayın ki, hepiniz Kevser'in başında benimle görüşeceksiniz! Size bıraktığım iki değerli emanete nasıl davranacağınıza dikkat edin!

Cemaat merakla: "O iki emanet nedir ya Resulullah?" diye sordu.

Resulullah da şöyle buyurdu:

Allah'ın Kitabı ve soyum olan Ehlibeytim! Rabbim, bana Kevser havuzu kenarında benimle buluşuncaya kadar bu ikisinin asla birbirinden ayrılmayacağını bildirdi! Onlardan önde gitmeye kalkışmayın, helâk olursunuz! Onlardan geri de durmayın, helâk olursunuz!

Bunu söyledikten sonra, Hz. Ali'nin (a.s) elini tutup kaldırdı, herkesin onu görüp tanıdığından emin olunca, şöyle buyurdu:

Ey insanlar! Kim müminlere kendi nefislerinden daha üstündür ve onlara velayette bulunup onları yönetme hakkına sahiptir?

Cemaat hep bir ağızdan: "Allah ve Resülü daha iyi bilir!" diye cevap verdiler.

Bunun üzerine Peygamberimiz (s.a.a) şöyle buyurdu:

Bilin ki, Allah'ın benim üzerimde velâyet hakkı vardır. Benim de müminler üzerinde velâyet hakkım vardır ve ben müminlere kendilerinden daha evlayım! O hâlde biliniz ki, ben kimin velisi isem, Ali de onun velisidir. Ya Rabbi! Ali'yi seveni sev ve ona düşmanlık edene düşman ol! Ona yardım edene yardım et!... Dinleyin! Burada bulunan herkes, bulunmayanlara bunu bildirsin!¹

Cemaat henüz dağılmamıştı ki şu ayet nazil oldu:

...Bugün dininizi kemale erdirip nimetimi size tamamladım ve sizin için din olarak İslâm'a razı oldum.²

1- el-Gadir, 1/9–11

2- Mâide Suresi, 3

EMİRÜ'L-MÜMİNİN ALİ VE ÜÇ HALİFE

Resulullah (s.a.a), sevgi deryası gözlerini zahirde dünyaya yumarak beka âlemine göçünce bazı kara kalpliler Benî Saide Sakifesi'nde toplandılar ve Hz. Peygamber (s.a.a) Allah'ın emriyle kendisinden sonra İmam Ali'yi (a.s) vasi, vekil ve velî olarak tayin ve ilan etmiş olduğu hâlde, Ebu Bekir'i halife tayin edip iktidarın Hz. Ali'nin (a.s) eline geçmesini önlediler. Ondan sonra da benzeri plânlarla halifelik sırasıyla Ömer ve Osman'a verildi. Böylece Hz. Peygamber-i Ekrem'den (s.a.a) sonra 25 yıla yakın bir zaman iktidarı kendi ellerinde tuttular.

İktidarın gerçek sahibi olup bizzat Hz. Peygamber (s.a.a) tarafından tekrar tekrar vasi ve vekil tayin edilmiş olan ümmetin en âdil, en bilge ve en cesur insanı İmam Ali (a.s), henüz temelleri atılmakta olan İslâm düzeninin parçalanmaması ve ümmetin birbirine düşmemesi için, gerekli uyarı ve itirazlarda bulunduktan sonra, bütün bu süre zarfında inanılmaz bir sabır ve büyüklük sergileyip İslâm'a ve İslâm ümmetine, zahirî halifelik dışında her türlü hizmete devam etti ve gerçek bir imam ve vasi olarak yürekleri ve akılları yüce İslâm'a yöneltmeye çalıştı.

Bu vaka, insanlık tarihinin en acı ve en hayıflanacak vakasıdır. İnsaf sahibi Müslüman ve hele Ehlibeyt âşıkları bir tarafa; gayrimüslimler ve dinsizler bile İslâm tarihini inceleyip de İmam Ali'nin (a.s) İslâm davası uğruna atıldığı tehlikeler, gösterdiği cesaret, fedakârlık ve serdengeçtilikler, sahip olduğu fevkalâde derin ilim, düşünce, yargı gücü ve yönetim kabiliyeti gibi özelliklerini ve vasıflarını gördüklerinde, İslâm ümmetinin 25 yıl boyunca böyle bir nimetten mahrum bırakılmasına ve İslâm ümmetinin kaderine karşı böylesine bir zulüm ve insafsızlığın reva görülmüş olmasına teessüf etmekte, bundan duydukları şaşkınlığı gizleyememektedirler. Böylesi bir zulmün ümmete reva görülmüş olmasının vereceği acı, elbette sıradağları aşacak kadar büyük ve elimdir.

Ebu Bekir, Hicret'in 10. yılında halife yapıldı ve hicrî 13. yılda 63 yaşındayken vefat etti. Hilafeti 2 yıl, 3 ay, 10 gün sürmüştür.¹

Ondan sonra Ömer b. Hattab halife oldu ve hicrî 23. yılı zilhiccesinin sonlarında Ebu Lu'lu' Firuz tarafından öldürüldü. Hilafeti 10 yıl, 6 ay, 4 gün sürmüştür.²

Ömer, kendisinden sonraki halifeyi tayin için bir şûra hazırladı ve bunun sonucu Osman'ın lehine oldu. Böylece Ömer'den sonra, hicrî 24. yılı muharrem ayının başlarında Osman halifelğe geçirilmiş oldu ve hicrî 35. yılı zilhiccesinde, adaletsizliklerinden galeyana gelen halk tarafından linç edilerek öldürüldü. Halifeliği 12 yıldan birkaç gün azdır.³

* * *

Resulullah'ın (s.a.a) vefatından sonra zulme uğrayan ve hakkı gasp edilen İmam Ali (a.s), kendisine bu zulmü reva görenlerin karşısına dikildi ve İslâm ümmetinin maslahatının elverdiği ve güç yetirebildiği yere kadar ifşaatta ve itirazlarda bulunup halkın gerçekleri görmesini ve halifelik makamının kendisinden zorla alınıp gasp edildiğini herkesin anlamasını sağladı. Resulullah'ın (s.a.a) biricik kızı Hz. Fatıma Zehra (a.s) da bu konuda ciddi ifşaatlarda bulunarak İmam Ali'ye (a.s) destek oldu ve halka yaptığı konuşmada Ebu Bekir iktidarını gayrimeşru ilan etti.

Selman, Ebuzer, Mikdad ve Ammar Yasir gibi Resulullah'ın (s.a.a) sahabelerinin ileri gelenleri de halka hitaben yaptıkları etkili konuşmalar ve hutbelerinde Hz. Resulullah'ın (s.a.a) mükerrer açıklama ve sarih beyanatlarına binaen Hz. Ali'nin (a.s) halife olduğunu belirterek Ebu Bekir'in bu makamı gasp ettiğini ve onu en ehil olan Hz. Ali'ye iade etmesi gerektiğini söylediler.

Ancak, İslâm'ın henüz gelişme çağında olması hasebiyle çıkacak bir iç savaşın İslâm'a ve ümmete çok pahalıya mal olacağını gören Hz. Ali (a.s) bu iç ihtilafın körüklenmesine izin vermedi. İslâm dininin maslahat ve geleceğini kendi hakkına tercih ederek kılıcına el atmadı ve çok sevdiği Hz. Resulullah'ın (s.a.a) onca zahmetlerinin bir çırpıda boşa gitmemesi için, hakkını gasp edip makamını elinden alanlara, gerektiğinde yol bile gösterip İslâm maslahatları doğrultusunda kılavuzluklarda bulun-

1- Murucu'z-Zeheb, 2/298

2- Murucu'z-Zeheb, 2/304

3- Murucu'z-Zeheb, 2/331

du. Nitekim Ömer'in defalarca "Ali olmasa, Ömer helâk olurdu." Dediği, bütün önemli kaynaklarda kayıtlıdır.

İmam Ali'nin (a.s) dinî, siyasî ve ilmî konulardaki yardım ve kılavuzlukları, onları o kadar hayran bırakmıştı ki, İmam'ın (a.s) bilgelik ve büyüklüğünü itiraf etmekten kendilerini alamıyor ve başları ne zaman sıkışsa hemen ona koşuyolardı. Şimdi, İslâm tarihi sayfalarındaki bu acı ve düşündürücü vakalardan birkaç örnek aktaralım:

Ebu Bekir Dönemi

Yahudilerin büyük din adamları Ebu Bekir'e gelerek: "Eğer sen son Peygamber'in gerçek halifesi ve vasisi isen, bizim Tevrat'ımızda belirtildiği üzere insanların en bilgisi olman gerekir! O zaman söyle bakalım, Allah gökte midir, yerde mi?!" diye sordular. Ebu Bekir: "Allah gökte, arşın üstündedir." dedi. Yahudi din adamları: "O hâlde Allah yeryüzünde yok! Yani bir mekânda var, diğerinde yok, öyle mi?!" dediklerinde, Ebu Bekir: "Bu, kâfirlerin sözleridir; buradan hemen çıkıp gidin, yoksa öldürülmenizi emrederim!" dedi.

Bunun üzerine Yahudi din adamları geri dönüp İslâm ile alay etmeye başladılar.

İmam Ali (a.s) Ebu Bekir'le muhatap olan söz konusu Yahudi din adamlarından birini çağırıp onunla görüştü ve şöyle dedi:

Ne sorduğunu ve cevap olarak ne duyduğunu biliyorum. Bil ki İslâm'a göre Allah, mekânın yaratıcısıdır; o hâlde mekânı yoktur ve mekânın onu kuşatmasından münezzehtir. O, mekânı olmaksızın ve onunla teması olmaksızın her yerde vardır; O, her şeyi ilmiyle kapsar...

Yahudi, Müslüman olup şöyle dedi:

Peygamber'in vasi ve halifesi olmaya sen lâıyıkısın, başkaları değil!¹

Ömer Dönemi

Kudame b. Maz'un adlı biri şarap içmişti. Ömer, şeriat hükmünce ona had uygulamak istedi. Kudame dedi ki:

1- İhticac-ı Tabersî, 1/312, yeni baskısı

Bana had uygulanması farz değildir. Çünkü Kur'ân'da: "**İman edenler ve salih amellerde bulunanlar için korkup-sakındıkları, iman ettikleri ve salih amellerde buldukları, sonra korkup sakındıkları ve iman ettikleri ve sonra (yine) korkup sakındıkları ve iyilikte buldukları takdirde (yasaklanmadan önce) yedikleri dolayısıyla bir sorumluluk yoktur. Allah, iyilik yapanları sever.**" buyrulmaktadır.¹

Ömer ona had vurdurmayıp serbest bıraktı. İmam Ali (a.s) haberi duyar duymaz Ömer'e gidip: "*Neden Allah'ın hükmünü uygulamadın?*" diye sordu. Ömer, Kudame'nin okuduğu ayeti okuyunca, İmam (a.s) şöyle buyurdu:

Kudame bu ayetin kapsamına girmiyor! Çünkü Allah'a inanıp da iyi amel işleyen biri asla Allah'ın haramını helal bilmez. Kudame'yi çağır ve tövbe etmesini iste. Tövbe ederse had vurdur, etmezse öldürülmesi gerekir; zira şarap içmenin haram olduğunu inkâr ederek İslâm dininden çıkmıştır!

Kudame bunu duyunca, hemen gelip tövbe etti ve günah işlemeyi bıraktı. Ancak, bu sefer de Ömer ona ne kadar had vurulacağını bilemiyordu. İmam'dan (a.s) sordu, İmam: "*Seksen kırbaç.*" buyurdu.²

Osman Dönemi

Allâme Meclisî; el-Keşşaf, Sa'lebî ve Erbein-i Hatib'den şöyle nakleder: Osman döneminde bir Müslüman kadın 6 aylık hamileyken doğum yaptı. Osman onun, kocasından önce başkasıyla zina yapmış olduğu hükmüne vararak recmedilmesi/ taşlanarak öldürülmesi emrini verdi. Haberi duyan İmam Ali (a.s), Osman'a giderek şöyle buyurdu:

Ben seninle Allah'ın Kitabı ile konuşacağım! Allah Teala bir ayette, süt emzirme ve hamilelik döneminin toplam 30 ay olduğunu belirtmekte ve "**Gebelik müddetiyle süttten kesilme müddeti, otuz ay tutar...**" buyurmaktadır.³ Bir başka ayette de, bebeği emzirme süresinin 2 yıl, yani 24 ay olduğunu belirtmekte ve "**Analar, emzirme zamanını tamamlamak isterlerse, tam iki yıl, çocuklarına**

1- Mâide Suresi, 93

2- el-İrşad, Şeyh Müfid, s.97

3- Ahkâf Suresi, 15

süt verirler." buyurmaktadır.¹ Bu durumda, emzirme süresi 24 ay ise, emzirme ve hamileliğin 30 ay olduğunun belirtildiği önceki ayete binaen, hamilelik dönemi en az 6 ay demektir! Yani Kur'ân'ın hükmüne göre, bu kadıncağıza zina isnadında bulunulamaz!

Bunun üzerine Osman, kadıncağızın serbest bırakılmasını emretti.² Ehlibeyt Mektebi'ne mensup Şia uleması bu iki ayetin hükmüne binaen hamilelik süresini en az 6 ay kabul eder. Yani bebeğin şer'î babasının sulbünden 6 ayda dünyaya gelebileceğini, ancak bundan daha kısa bir sürenin mümkün olamayacağını belirtirler.

1- Bakara Suresi, 233

2- Menakıb, 2/192, Necef basımı.

EMİRÜ'L-MÜMİNİN ALİ'NİN ÖRNEK HÜKÜMETİ

Müminlerin Emîri İmam Ali'nin Hükümeti Dönemi

Osman'ın ve hükümetinde işbaşında tutmakta ısrar ettiği zalim ve liyakatsiz adamlarının adaletsizlik ateşi, Müslüman halkı öyle bir kavurmuştu ki, sonunda İslâm beldelerinin dört bir yanından kırgın, bıkkın ve rahatsız insanlar, Medine'ye akın etmiş ve galeyana gelmişlerdi.

Adalet isteyen halkın bu isteğinin ısrarla cevapsız bırakılması bu haklı talebin kısa zamanda bir isyana dönüşmesiyle sonuçlandı. Medine, tarihin akışını değiştirecek çalkantılara gebeydi. İnkılâp ateşi her lahza artıyordu ve neticede o hadise gerçekleşti. Galeyana gelen halk, Osman'ın evine yürüyerek onu kılıçtan geçirdi. Öfkeli halkın intikam ateşi sinmiş, ancak heyecanlar henüz yatışmamıştı.

Herkes İmam Ali'nin (a.s) evine akın etmeye başlamıştı. Şahsî kin ve garazlarını bir kenara bırakan çeşitli hizip, sınıf ve gruplara mensup halk kitleleri Hz. Ali'nin (a.s) kapısına dayanıp ondan ısrarla halife olmasını istediler ve İmam'ın isteksizliğine rağmen biat edip onu halife seçtiler.

Ali b. Ebu Talib'in Yönetimi

İslâm inancında din, politika gereği renkten renge giren ve gereğine göre değişik konularda değişik görüşlerle uzlaşıp kolayca şekil ve mahiyet değiştirebilen devlet ve hükümetlerin temelini sağlamlaştırma aracı değildir. Bilakis İslâm inancına göre devlet, bu dinin bedeninin önemli uzuvlarından biri olup, dinin değişmez kanun ve prensiplerini korumakla görevli bir muhafızdır.

Bu nedenledir ki İmam Ali (a.s), yeni devlet düzenini din temelleri ve esasları üzerine kurdu. Böylece bir toplum ve devletin gelişmesi ve ilerlemesi için en mükemmel programlar hak din olan yüce İslâm'da mevcut bulunduğundan, daha önceki iktidar ve yönetimlerin haksız ve

hatalı uygulamalarından fevkalade zararlar görüp yaralar alan İslâm'ın iyileşmeye yüz tutması ve yaralarının sarılması umuluyordu. Ama ne var ki, İmam Ali'nin (a.s) kimseyi kayırmayan, hiçbir ayırım ve önceliğe yer vermeyen, bu konuda kimseden çekinmeyen adil uygulamalarını kendi çıkarları için tehlike olarak gören Talha, Zübeyr, Aişe ve Muaviye gibi çıkar çevreleri, Osman'ın kanını Hz. Ali'nin (a.s) üzerine yıkarak onu yıpratmaya ve uygulamaya koyduğu yönetim programlarını kesintiye uğratmaya başladılar.

Bu amaçla o büyük insana iftira atıp Osman'ı öldürtmekle suçlayarak isyan bayrağı çektiler ve iktidarının daha ilk günlerinden başlayarak onu bu nifak ve ihanet tohumlarıyla boğuşmaya zorlayıp Cemel, Siffin, Nehrevan gibi büyük dâhilî savaşlar açtılar başına.

Hz. Ali'nin (a.s) iktidar dönemi incelendiğinde, onun uzlaşmaz ve taviz vermez tavrından rahatsız olan dünyaperestlerin ona karşı ortaklaşa bir savaş açtığı görülür. Hatta onun kimseye taviz vermeyen adaletini içine sindiremeyen bazı dostları bile ona karşı açılan bu geniş savaş yelpazesinin içinde yer almışlardır.

Ne var ki İmam Ali (a.s): **"...Allah yolunda cihat ederler, hiçbir kınayıcının kınamasından korkmazlar..."**¹ ayetinde kendisi gibi yiğit müminleri tavsif eden ayetin mükemmel bir örneğini oluşturarak Allah yolunda çaba gösteriyor ve hiçbir kınayıcının kınamasından korkmayarak dik duruşunu koruyordu.

Nitekim bugün de, o büyük insanın bu istisnâî kişiliği, saptırılmadan ve gerçek hâliyle tavsif edilecek olursa, onun dostu olduğu iddiasında bulunan niceleri onun düşmanlarıyla aynı safta yer almakta gecikmeyecektir.

İmam Ali (a.s), Resulullah'ın (s.a.a) emri ile yanında bir orduyla Yemen'e gitmişti. Görevini başarıyla tamamlayan İmam, Mekke'ye doğru yola çıkmıştı. Pek sevdiği Resulullah'a (s.a.a) bir an önce kavuşabilmek için, Mekke yakınlarına vardığında, komutayı bir başkasına devrederek hızla şehre yöneldi. Kendi yerine atadığı şahıs, Yemen'den getirilen eşyaları askerler arasında paylaştırarak yeni elbiselerle şehre girmelerini istedi. Resulullah'la (s.a.a) görüşükten sonra süratle geriye dönen İmam Ali (a.s) durumu görünce,

bundan pek rahatsız oldu ve elbiseleri çıkarttırıp hayvanlara yüklettikten sonra, onları bizzat Hz. Resulullah'ın (s.a.a) paylaşırması gerektiğini vurguladı.

Ordu mensupları şehre varınca, bu olayı Resulullah'a (s.a.a) anlatıp İmam'ı şikâyet ettiler. Resulullah (s.a.a) onları sabırla dinledikten sonra şöyle buyurdu:

*"Ali'den şikâyetçi olmayın! Vallahi Ali, Allah yolunda hiç kimseye zerrece taviz vermeyecek kadar doğru ve bu doğrusunda da kararlı ve azimlidir!"*¹

Evet, böylesine büyük bir ruhun; hırs ve bencillik dolu küçük ruhları nasıl etkileyeceği ve bir fırtınanın saman çöplerini savurması misali nasıl savurup atacağını tahmin etmek zor olmasa gerek.

Resulullah'ın (s.a.a) ashabı arasında hiçbirinin Hz. Ali'ninkiler kadar fedakâr dostları yoktu; kimsenin düşmanı da yine onunkiler kadar alçak ve tehlikeli değildi. Onun cenazesine bile düşmanlık edecek kadar alçak ve tehlikeli.

Nitekim İmam Ali (a.s) mezarının gizli tutulmasını vasiyet etmiş ve Resulullah'ın Ehlibeyt'inden olan İmamlar'ın (üzerlerine selâm olsun) altıncısı İmam Cafer Sadık (a.s) tarafından açıklanuncaya kadar o büyük insanın mübarek mezarının yeri gizli tutulmuştur.

1- Sire-i İbn Hişam, 4/603, Mısır basımı, 1357 h.k.

İMAM ALİ'NİN SAVAŞLARINA KISA BİR BAKIŞ

Cemel Savaşı

Bu savaşı başlatan Aişe bint-i Ebu Bekir, bir deve üzerinde savaşı körükleyip yönettiği için bu savaşa deve anlamına gelen "Cemel Savaşı" denmiştir. Halife Osman, galeyana gelen halk tarafından linç edilip öldürüldüğünde, Aişe Mekke'deydi. Haberi aldığı zaman: "Osman'a lanet olsun, yaptıklarının karşılığını buldu!" demişti.

Amcasının oğlu olan Talha'yı halife yaparlar düşüncesiyle kendi konumunu güçlendirmek için hemen yola çıkarak Medine'ye gelmiş, ama halkın Hz. Ali'ye (a.s) biat ettiğini duyunca, ümitsizliğe kapılıp öfkelenmişti. Hz. Ali'nin (a.s) halife olmaması için inanılmaz bir komploya başvurarak ona iftira atma yolunu seçen Aişe, Mekke'de söylediğinin tam tersini Medine'de söyleyerek: "Vallahi Osman haksız yere öldürüldü. Vallahi onun kanının hesabını sormak için ayaklanacağım!" dedi.

İbn Ümm-ü Kilab, Aişe'nin bunu söylediğini duyunca, ona şöyle dedi: "Üzerine yemin ettiğin Allah'a yemin olsun, 'Bu Yahudi kılıklı herif¹ kâfir oldu, gebertin onu!' dediğin zamanlarda Osman'ın öldürülmesi için ilk nifak tohumunu bizzat sen atmıştın."²

Talha ve Zübeyr de ilk önce İmam Ali'ye (a.s) biat etmişlerdi; ama daha sonra İmam'a gidip iktidara ortak olmak istediklerini belirtip Basra'yla Kûfe'nin valiliğini kendilerine vermesini talep ettiklerinde, taleplerinin geri çevrilmesiyle İmam'ın karşısında yer almışlardı. Hatta İmam Ali (a.s) beytülmal taksim edilirken Ömer döneminde onlara yapılan ayrıcalığı kaldırarak Talha'yla Zübeyr'e de herkes gibi 3 dinar verince, Talha: "Bu hükümetten bizim payımıza ancak, bir köpeğin burnuna yapışan miktar kadar yiyecek düşecek!" demişti. İşte bu nedenlerle, Aişe, Talha

---

1- Ünlü bir ihtiyar Yahudi'nin ismi.

2- Kamil-i İbn Esir, s.105

ve Zübeyr, İmam Ali'ye (a.s) karşı savaş açarak Cemel Savaşı'nın baş aktörleri oldular.

Savaştan Önce Öğüt

Abdullah b. Abbas şöyle anlatır:

Rebeze denilen yerde İmam Ali'nin (a.s) huzuruna vardım. Yırtılan çarığı tamir ediyordu. Bana: "*Sençe şu çarık ne kadar eder?*" diye sordu. Çok eskimişti, bu yüzden: "Hiç değeri yoktur." dedim. "*Bu hâliyle ne kadar eder?*" diye sorunca da: "Bir dirhemden daha az." dedim. Buyurdu ki:

Vallahi, şu köhne çarıkları, size hükümet etmekten daha çok seviyorum. Sadece bir hakkı ihya edebilme veya bir batılı giderebilme ümidiyle avunarak sürdürüyorum bu işi!

Sonra oradaki cemaate dönüp şöyle dedi:

Allah Teala sevgili Peygamber'ini gönderdiği dönemde hepiniz cahillik içindeydiniz... O, halkı yüce insanî makama ve kurtuluşa ulaştırdı... Halkı ve yakınlarını doğru yola yöneltti. İşte o dönemlerde onun sadık bir takipçisiydim ben, onun inancı ve fikirleri doğrultusunda çok çalıştım, asla korkmadım ve asla zaaf göstermedim. Allah'a yemin ederim ki, (geçmiş zamanda) kâfir oldukları hâlde onlarla (Kureyşlilerle) savaştım. Bugün de sapmış ve aldatılmış oldukları hâlde onlarla savaşıyorum. Bugün benim yolum ve yöntemim, Resulullah'ın (s.a.a) emri üzerine bina edilmiştir. Hakkın güneşini ortaya çıkarmak için batılın siyah perdesini parçalayacağım yemin ederim!¹

Savaş başlamadan önce askerlerine şöyle talimat verdi:

Sakın savaşı ilk siz başlatmayın! Önce yumuşak bir dille konuşun onlarla. Evlerine, çadırlarına ulaşacak olursanız, sakın haddi aşmakla aranızdaki edep hicabını yırtmayın. Evlerinden içeri girmeyin, mallarına dokunmayın. Size ve büyüklerinize dil uzatıp küfredecek olsalar bile, hiçbir kadına eziyet etmeyin!

Sonra İmam (a.s) elinde tuttuğu Kur'ân'ı kaldırarak şöyle buyurdu:

Aranızdan kim bu Kur'ân'ı alıp onları Allah'ın Kitabı'na davet edebilir? Ancak, bilmelisiniz ki, bunu yapacak kimse bu yolda öldürülecektir!

1- el-İrşad, Şeyh Müfid, s.118-119

Kûfeli bir genç hemen ayağa kalkıp: "Ey Müminlerin Emîri! Ben." dedi. İmam onu duymazdan gelip sözlerini tekrarladı. O genç bu görevi istediğini tekrar bildirince, İmam (a.s) Kur'ân'ı ona verip gönderdi.

Genç; Aişe, Zübeyr ve Talha'nın ordusunun karşısına çıkıp elindeki Kur'ân'ı havaya kaldırarak onları Allah'ın Kitabı'na uymaya davet etti. Ancak Aişe'nin ordusundan biri onun Kur'ân'ı tutan elini kesti. Genç, Kur'ân'ı diğer eline aldı ve aynı sözleri tekrarladı. Bu defa da diğer kolunu kestiler. Yiğit genç Kur'ân'ı göğsüne bastırarak şehit düştü.

Bu sahne karşısında çok öfkelenen büyük sahabe Ammar-i Yasir, Aişe'nin ordusunun karşısına dikilerek savaştan vazgeçmelerini ve kardeşkanı dökmemelerini istedi. Aişe'ye yaklaşarak: "Ne istiyorsun sen?" diye sordu. Aişe: "Osman'ın kanının intikamını almak istiyorum." deyince, Resulullah'ın (s.a.a) büyük sahabesi Ammar: "Bugün Osman'ın kanının davasına girdiği yalanını uyduran ve aslında bizzat kendisi zalim olan kimseye Allah lanet etsin!" diyerek Aişe'yi kınadı. Bu söz Aişe'nin adamlarını öfkelenmişti. Ammar'ı ok yağmuruna tuttular.

Ammar geri dönüp İmam Ali'ye (a.s): "Ne bekliyorsunuz? (Siz sulh için çabalarırken,) onlar savaştan başka bir şey istemiyorlar." dedi.¹

Savaş Başlıyor

Ammar'a karşı başlatılan ok yağmuru devam etti. İmam'ın (a.s) safarındaki üç asker atılan oklarla şehit düşünce, İmam (a.s) yapılan işlere Allah'ı şahit tuttu ve Resulullah'ın (s.a.a) kendisine miras bıraktığı özel zırhı giyerek Zülfikar adlı ünlü kılıcı kuşandı. Resul-i Ekrem'in "Kartal" adıyla meşhur sancağını da oğlu Muhammed Hanefiye'ye verdi.

İki ordu karşı karşıya gelip savaş düzeni aldılar. Aişe yerden bir avuç çakıl alıp İmam'ın ordusuna doğru savurdu ve "Kör olun!" diye bağırdı. Bu fitne ateşini yakan üç kişiden biri olan Zübeyr, savaştan önce İmam'ın (a.s) yaptığı bir hatırlatmayla kendisine gelmiş, tövbe edip Aişe'nin ordusundan ayrılmıştı. Bu kısa görüşmede İmam (a.s) ona şöyle buyurmuştu:

Resulullah'ın (s.a.a) sana: "Ey Zübeyr! Andolsun ki, sen zalim olduğun bir hâlde Ali'yle savaşmaya kalkışacaksın!" buyurduğunu hatırlıyor musun?

1- Fezailu'l-İmam Ali, s.134-135

İmam Ali (a.s), gerekli bütün uyarılardan sonra, başka çare kalmayınca, Aişe'nin ordusuyla savaşa girdi. Bu savaşa bizzat katılmış ve kısa sürede düşman ordusunun kalbine yaklaşmıştı. Adamları bu durumu görünce korkup onu: "Eğer sana bir şey olursa biz öndersiz kalırız. Biraz yavaş ol. Biz bu işi yapmaya yeteriz." diyerek durdurmaya çalışıyorlardı. İmam (a.s) ise bu sözlere cevaben: "*Ben sadece Rabbimin rızası ve gi-deceğim ahiret yurdunu düşünürüm!*" demişti.

Aişe ve Talha'nın ordusundan bir grup asker, Aişe'nin bindiği devenin etrafını koruma amacıyla sarmışlardı. İmam'ın (a.s) emriyle devenin ayakları kesildi. Deve yere yıkılınca savaş durmuş ve Aişe ve Talha'nın askerleri kaçmaya başlamıştı.

İmam Ali (a.s), Aişe'yi Basra'ya gönderip orada bir eve yerleşmesini sağladı ve Aişe'nin ordusunda olup da silahını yere atan herkesi hemen orada affederek evine-barkına gitmesine izin verdi; hatta can düşmanı Mervan da teslim olanlara katılınca, İmam onu bile affetti.

Savaşın tam anlamıyla bitip komplolara son verilmesiyle İmam, Aişe'yi kardeşi Abdurrahman'ın koruması altında saygınlığını da koruyarak kendi evine gönderdi.¹

Sıffin Savaşı

İmam Ali'yi (a.s) yönetimi boyunca en fazla uğraştıran gürültülü ve karmaşık olaylar, Muaviye tarafından ortaya atılanlardı. İmam'ın amcası oğlu İbn Abbas gibi kimi Müslümanlar: "Muaviye'yi hemen azletme, önce onu bir göreve ata, sonra bir fırsatını bulur bulmaz azledersin." diyor ve hilekâr bir politika öneriyorlardı.

Ancak İmam Ali (a.s), bu yollara tevessül edecek, bu tür komplolara tenezzülde bulunacak biri değildi. Görünüşte o şartlar altında en zararsız yol gibi görünse de, İmam'ın (a.s) dürüstlüğü ve kişiliğiyle bağdaşır bir yol değildi bu. Kaldı ki halk, İmam'ın Osman'a yönelttiği en önemli eleştirilerden birinin, Muaviye'yi Şam valiliğinden azletmemiş olması olduğunu biliyor ve İmam'dan (a.s) da kendisine yaraşır şekilde adaletle davranmasını bekliyordu.

Üstelik Muaviye'nin ahlâksız uygulamaları, haksız ve İslâm'dan uzak yönetim tarzı, zorbalığı, beytûlmali har vurup harman savurması ve

---

1- Fezailu'l-İmam Ali, s.128-151

pervasızca zulümler işleyip keyfi davranması o kadar alenileşip artmıştı ki, bir gün bile görevinde kalmasına göz yummak, onun zulmüne ortaklıktan başka bir mana ve sonuç vermeyecekti.

Kaldı ki, İbn Abbas gibilerinin tavsiyesiyle ona şimdilik dokunmayıp fırsat kollayacak olsa, Muaviye bunun farkına varmakta gecikmez, o da bir an önce İmam'ı (a.s) namertçe ortadan kaldırmak için güç toplayıp hileler ve komplolar tezgâhlardı.

Kısacası sadece İslâm'a teslim olmuş bir siyaset izleyen İmam Ali (a.s) gibi biri için Muaviye'yi hemen görevden alıp azletmekten başka hiçbir yol yoktu. Ve İmam da (a.s) bunu yaptı. Ancak, Muaviye bunu kabul lenmeyerek İmam'a (a.s) başkaldırıp İslâm tarihine bir başka kanlı sayfa daha açılmasına neden oldu. Muaviye'nin isyan ve komplosuyla vuku bulan bu savaş, "Sıffin" adıyla tarihe geçecekti...

İmam Ali, Sıffin Cephesinde

Sıffin, Irak'la Suriye arasındaki bir bölgenin adıdır.

Muaviye, önceden ordusunu bu bölgeye yerleştirip su girişlerini tutmuş, böylece İmam'ın (a.s) ordusuna suyun yolunu kesmişti.

Ancak İmam Ali (a.s) oraya vardığında kısa bir saldırıyla su yolunu açmakta gecikmedi. Şimdi su yolları İmam'ın eline geçmişti.

Muaviye, tarihin en komplocu ve iğrenç çehrelerinden biri olan Amr b. As adlı danışmanına: "Ali sence bize su verir mi?" diye sordu. Amr b. As: "Ali, senin yaptığın şeyi asla yapmaz!" dedi ve gerçekten de öyle oldu. İmam (a.s) suyu ele geçirdikten sonra düşmanın su almasına izin verdi! Böylece İmam Ali'yle (a.s) Muaviye'nin kişilikleri de bir kez daha ortaya çıkmış oldu.

İmam'ın ordusu 90, Muaviye'nin ordusu 85 bin askerden müteşekkildi.¹ İmam Ali'nin (a.s) ordusunda ensardan 900, muhacirinden de tam 800 sahabe vardı. Bu sahabeler, daha önce de Hz. Resulullah'ın (s.a.a) emrinde savaşmış, şimdi de Muaviye'ye karşı Hz. Ali'nin (a.s) saflarında yer almışlardı. Muaviye'nin ordusunda ise, daha önce Hz. Resulullah ile (s.a.a) savaşan ve daima o Hazret'e karşı komplolar tezgâhlanmış olan Ümeyyeoğulları (Süfyanîler/Emevîler) ve münafıklar toplanmıştı.²

1- Murucu'z-Zehab, Mesudî, 2/374

2- Fezailu'l-İmam Ali, s.154

Mesudî ve diğer ünlü tarihçiler İmam Ali'nin (a.s) Muaviye'ye: "Gel bu yaptığından dön ve Müslümanlar arasında bölücülük yaratma!" diye savaştan önce mesaj gönderdiğini yazarlar.

Bu konuda epey mektuplar yazıldı, mesajlar gidip geldi; ama Muaviye, başlattığı bu fitneyi durdurmaya niyetli değildi.

İmam (a.s) Şam ordusuna gönderdiği son mesajında: "*Ben size Allah'ın Kitabı'yla konuştum ve sizi Allah'ın Kitabı'na davet ettim.*" dediyse de, Muaviye: "Biz Allah'ın Kitabı'yla değil, kılıçla konuşacağız." cevabını verdi.¹

Savaşın kaçınılmaz olduğunu gören İmam Ali (a.s), ordusuna hitaben yaptığı konuşmada ise: "*Sakın savaşı ilk başlatan siz olmayın!*" dedi ve şu direktifleri verdi:

Savaştan kaçanı kovalamayın, esiri vurmayın, yaralanana bırakın, müsl² etmeyin...³

Derken, savaş başladı. Savaşın 9. günü Hz. Ali (a.s) ve diğer taraftan Muaviye de savaş meydanına gelmiş, çarpışmalar çok kızışmıştı. İşte bugün Hz. Resulullah'ın (a.s) çok sevdiği sahabelerinden Ammar-i Yasir şehit düştü. Son nefeslerini verirken su istedi.

Bir kâse süt verdiler kendisine. Sütü içtikten sonra: "Allahu Ekber! Allahu Ekber!" dedi, "Vallahi sevgili Resulullah'ın (s.a.a) bana önceden haber verdiği gün, işte bugündür!"⁴

Ammar'ın bu sözü, Hz. Resulullah'ın (s.a.a) ona buyurmuş olduğu şu meşhur haberden kaynaklanıyordu:

Ey Ammar! Senin şu dünyadan son içeceğin, bir kâse süt olacak ve seni zalim bir topluluk öldürecek!⁵

İmam Ali (a.s) savaş günlerinde adamlarına sık sık şöyle diyordu:

Yüce Allah'ın sizi görmekte olduğunu sakın unutmayın! Sizler, Resulullah'ın (s.a.a) amcası oğlunun askerlerisiniz! Savaşıp vuruşmaya alıştırmış kendinizi; sakın savaştan kaçmayı; bu, gelecek nesillerin nazarında sizin için utanç ve kıyamet günü de sizin için azap

1- Murucu'z-Zeheb, 2/377

2- İşkence ve küçük düşürme amacıyla birinin kulaklarını, burnunu kesmek.

3- Fezailu'l-İmam Ali, s.146

4- Murucu'z-Zeheb, 2/381

5- Usdü'l-Gabe, 4/46; Fezailu'l-İmam Ali, s.148

teşkil eder! Nefsanî isteklerinizin kara bulutlarını canınızın ufkundan silip atın! Ölüme, huzur ve şevkle koşun! Şu güruhu alt edin artık, Muaviye'nin çadırını başına yıkın ve eliyle savaşıp ayağıyla firar eden o şeytanı cesaret ve yiğitliğinizle ürkütüp kaçırın! Mertlik gösterin ve hakkın çadırının yüce direğini kaldırıp dikin! Siz haklısınız, o hâlde üstünsünüz ve Allah sizinledir! Yüce Allah, gösterdiğiniz çaba ve gayretleri asla küçümsemeyecektir!¹

Savaşın Sonu

Savaş uzayıp telefât sayısı artınca, İmam (a.s) Muaviye'ye: *"Niçin boş yere başkalarının kanını döküyorsun? Gel seninle ben teke tek dövüselim; kim kazanırsa, iktidar onun olsun!"* diye mesaj gönderdi.

Muaviye'nin kurnaz müşaviri Amr b. As, Muaviye'ye: "Vallahi pek insaflıca bir teklif bu." dedi. Muaviye ise ona: "Delirdin mi?! Ali'yle dövüşen canını kurtaramaz! Bildiğin bütün oyunlarını oyna, bir şeyler yap, yoksa işimiz bitik! Sana vaat ettiğim Mısır valiliğini düşün!" diye cevap verdi.

Amr b. As, askerlerine: "Kimin yanında Kur'ân'ı varsa, hemen mızrağına geçirsin!" direktifi verdi. Ve nifak ordusu, Kur'ân'ı mızrağına geçirip bekledi.

Hz. Ali'nin (a.s) ordusundaki yoz düşünceli, akıllı gözünde safdiller: "Biz, Kur'ân'a kılıç çekmeyiz!" diyerek savaşı durdurdular. Böylece büyük bir bozguna uğramak üzere olan Muaviye, düşüncesi kıt insanların saflığı sayesinde kurtulmuş oldu. Ve tarihte bilinen hakemiyet olayı yaşandı, benzeri bir başka komployla da Muaviye iktidara kondu!

Bu komplo özetle şöyle gerçekleşti: İmam Ali (a.s) iki taraf arasında görüşmeleri yapmak için önerdiği şahıs kabul edilmeyince, kendisine zorla dayatılan Ebu Musa Eş'arî'yi istemeye istemeye kabul etmek zorunda kaldı. Muaviye ise, danışmanı ünlü komplocu Amr b. As'ı hakem seçti.

Amr b. As, basit bir oyunla Ebu Musa'yı kandırdı. Hem İmam Ali'yi (a.s), hem de Muaviye'yi azledip Abdullah b. Ömer'i halife ilan etme konusunda Ebu Musa'yı ikna ederek halkın huzuruna çıkardı.

Ebu Musa Hz. Ali'yi (a.s) hilafetten azlettiğini söyledi.

1- Nehcü'l-Belâğa, Abduh, 1/115

Ancak Amr b. As, bu çirkin anlaşmanın gereğini yerine getirmeyip: "Ebu Musa'nın Ali'yi azletme tavrı bence de çok doğru!" dedi ve ekledi: "Ben de, şimdi Ali'den boşalmış olan bu makama Muaviye'yi atıyorum!" diyerek Muaviye'yi hilafet makamına atadı.

Bu, Hz. Ali'nin (a.s) yönetimine vurulan en büyük darbe olmuştur.¹

Nehrevan Savaşı

Nehrevan, Bağdat'la Hilvan arasındaki bir yerin adıdır. Hicrî kamerî 37. yılda Haricîlerle İmam Ali (a.s) arasındaki meşhur savaş, burada vuku buldu. Savaşın çıkış sebebi şuydu:

Siffin Savaşı'ndan döndükten sonra İmam Ali'ye (a.s) hakemiyet/hakemlik olayını zorla dayatıp: "Mızraklarda Kur'ân var!" diyerek Muaviye'yle savaşmayan dört bin kişilik bir grup, Hz. Ali'nin (a.s) ordusundan ayrılarak bir grup oluşturdular. Bunlar: "Biz hakemiyet olayında hatalı davranıp küfre düştük. Şimdi tövbe edip yine Müslüman olduk. Ali de tövbe etsin, yoksa kâfir sayılır!" deme garabetinde bulundular!

İmam onlara şöyle buyuruyordu:

Kur'ân'ın mızraklara takılmasının münafıklık olduğunu ve sizin gibi safları kandırmayı amaçladığını o zaman size söylemedim mi ben?! Ben size: "Buna aldırmayın, bu oyundur, savaşa devam edin, işlerini bitirin." dedim; ama siz dediğimi yapmadınız ve "Bırak işi hakemler çözsün." dediniz. İş bu noktaya kendiniz getirdiniz! Size: "Madem hakemlik diyorsunuz, o zaman benim hakemim mutlaka Abdullah b. Abbas olsun." dedim. Buna da karşı çıktınız ve "İlla ki Ebu Musa hakem olsun!" dediniz! Bütün bunları yapan bizzat sizdiniz. Böyle olduğu hâlde, şimdi beni mi suçlamaya kalkışyorsunuz?!

Ancak, Haricîler güruhuna laf anlatabilmek imkânsızdı; İmam'ı hiç dinlemiyorlardı. Zu's-Sedye adlı birini kendilerine başkan seçerek fitne çıkarmaya, bozgunculuk yaratmaya başladılar.

Yaptıkları iğrençliklerden biri, Hz. Resulullah'ın (s.a.a) sevgili sahabelerinden Habbab ile hamile eşini vahşice katletmeleriydi. Habbab'a: "Ali hakkında ne düşünüyorsun?" diye sorduklarında, bu büyük sahabe: "Ali, hepinizden daha bilge ve daha takvalıdır." dediği için: "Bu da

1- Murucu'z-Zeheb, 2/386-399

kâfirdir!" diyerek hemen oracıkta öldürdüler ve soyunun sürmemesi için, yanındaki hamile eşiyile bebeğini de kılıçla parçaladılar!

Bu sapık güruh, yobazlık ve cehalette işi öyle bir raddeye vardırmıştı ki, kim onlara gerçekleri anlatmaya çalışıp doğruyu görmelerini sağlamaya kalkışsa onu öldürüyorlardı.¹

Haricîlere Karşı İmam'ın (a.s) Tavrı

İmam Ali'nin (a.s) Haricîlere karşı tavrının temelleri adalet ve özgürlük hakkına dayanıyordu. Onları tutuklayıp işkence ettirebilirdi; ama bunu asla yapmadı. Hatta onlar, kendisini kâfir ve kanını helal bildiklerini ilan ettikleri hâlde onlara beytûlmalden düşen payı da kesmedi ve onlara da, herkese davrandığı gibi davrandı. İmam Ali'den (a.s) de, bundan başkası beklenemezdi zaten...

Ancak, böyle bir devlet ve hükümet anlayışının tarih boyunca pek nadir görüldüğü de inkâr edilemez...

Haricîler, bu sapık fikirlerini her yerde, diledikleri zaman söylemekte serbesttiler. İmam'la dostları da, onlarla oturup tartışıyor; herkes kendi mantık ve delillerini serbestçe öne sürüyordu.

Çağdaş, ilerici ve modern dünya gibi safsatalar hakkında çokça bahsedilen günümüzde, hiçbir hükümet ve yöneticinin, kendisine ölümüne karşı çıkan böyle muhaliflere bunca serbesti tanıdığı görülüş şey değildir. Haricîler camiye geliyor, İmam'ın (a.s) konuşmasını ve hutbesini yarıda kesip gürültülü tartışmalar çıkarıyor ve İmam Ali (a.s) onlara asla engel olmuyordu.

Evet, Haricîler camiye gelip İmam'ın (a.s) arkasında namaz kılıyor, yine de ona eziyetten vazgeçmiyorlardı. Bir gün cemaat namazı sırasında, Haricîlerden biri, İmam'a hitaben yüksek sesle şu ayeti okudu:

Sana ve senden öncekilere şöyle vahyedildi: Andolsun, eğer (Allah'a) ortak koşarsan, amelin boşa çıkar ve hüsrana uğrayanlardan olursun!²

Söz konusu Haricî, Hz. Resulullah'a (s.a.a) hitaben nazil olan bu ayeti okumakla İmam'a (a.s) şunu söylemek istiyordu: Senin İslâm'da çok parlak bir geçmişinin olduğunu biliyoruz. İlk Müslüman olan sensin,

1- Fezailu'l-İmam Ali, s.152-153

2- Zümer Suresi, 65

Peygamber seni kendisine kardeş ilan etmiştir, İslâm'a fevkalâde büyük hizmetlerin olmuştur; ancak Allah Teala bu ayette Peygamber'e, müşrik olursan tüm amellerin boşa gider, buyuruyor. Sen de şimdi tövbe etmediğin için kâfir olmuş ve bütün amellerin boşa gitmiş durumda!

İmam (a.s), biraz susup onun okuduğu ayeti tamamlamasını bekledi; sonra kaldığı yerden namazı kıldırma devam etti.

Adam, tekrar bağırarak aynı ayeti okudu. İmam yine sustu ve namazı sürdürdü.

Bir daha adam aynı ayeti tekrarlayınca İmam namaz sırasında yüksek sesle şu ayeti okudu:

Sen sabret; hiç şüphesiz Allah'ın vaadi haktr. İyice inanmayanlar da sakın seni telaşa ve gevşekliğe düşürmesinler.¹

Sükûna Davet

İmam, silahlanan Haricîleri barışa davet etmek için Hâris b. Murre el-Abdî'yi elçi gönderdi. Ancak, azgınlar güruhu onu öldürdüler ve hiçbir mantığı kabul etmeyeceklerini bir kez daha göstermiş oldular. Bunun üzerine önce İbn Abbas, sonra da bizzat İmam onlarla görüşüp konuştuyorsa da, hiçbir faydası olmadı. Sonunda gözünü kan bürümüş olan bu cahil yobazlar sürüsü, İmam'a karşı savaş açtılar.

Her zaman olduğu gibi bu savaşta da İmam kendi ordusuna: "*Savaşta ilk başlatan taraf siz olmayın.*" emrini verdi. Neticede Haricîler, İmam'ın (a.s) askerlerinden birini öldürdüler.

Bunun üzerine İmam (a.s), büyük sahabe Ebu Eyyub el-Ensarî'ye bir sancak vererek onu, Haricî ordusuna yakın bir yere dikmesini buyurdu ve bu sancağın altına sığınanlara veya Kûfe ya da Medain'e dönenlere aman verileceğini ilan etti. 4 bin Haricîden 1200'ü geri döndü, 2800'ü savaşmak üzere orada kaldı.²

Savaş başladı, kısa ve kanlı oldu. Birkaç saat içinde Haricîlerden büyük bir çoğunluk öldürüldü ve bu fitne de böylece son bulmuş oldu.

1- Nehcü'l-Belâğa Şerhi, İbn Ebi'l-Hadid, 2/310–311. Rûm Suresi, 60

2- Fezailü'l-İmam Ali, s.153–154

ADİL YÖNETİM

İmam Ali'nin (a.s) bütün davranış ve sözleri, etrafındakiler için eğitim ve terbiye açısından tam anlamıyla mükemmel bir örnek teşkil ediyordu. Hatta savaş meydanlarında bile insanlara büyük dersler veriyor, mertlik ve yiğitliğin prensiplerini öğretiyordu adeta...

İmam'ın (a.s) hayatında bu tür eğitici ve öğretici kesitler pek çoktur. Burada onun adil yönetim düzeninden bazı kesitler aktarmakla yetineceğiz:

İmam Ali (a.s) çok fırtınalı ve olaylı geçen 5 yıllık halifeliği süresince gerçek İslâm devletinin nasıl olması gerektiğini ve adil bir düzenin ne demek olduğunu insanlara bilfiil göstermiş oldu.

Çarpıcı, ama boş sloganlar vermek yerine; bizzat kendi uygulama ve amelleriyle adaleti icra edip yaşattı...

Onun kurduğu yönetim sisteminin temeli; bilgi, takva ve fedakârlık prensipleri üzerine kuruluydu.

Onun yönetim tarzında yegâne kanun ve ölçü, İslâm kanunlarıydı; kendi evlatları, ailesi ve yakınları bu kanunlar karşısında herkesle eşitti ve hiç kimseye ayrıcalık tanınmıyordu. Nitekim hilafete geçtiği ilk gün şöyle buyurmuştu:

Beytûlmalden haksız yere alınan malları geri alacağım! Hatta kadınlara mihriye olarak verilmiş veya cariye alınmış olsa bile!

Valilerini atarken onlara, halka karşı daima sevgi, dostluk ve merhamet göstermelerini öğütler, "*Halka karşı insaflı davranın.*" derdi.

Valilerine sorumluluklarını, resmî bir görev değil, insanî bir vazife telakki etmelerini hatırlatırdı. Onlara şöyle buyururdu:

Kimsenin, ihtiyaçlarını ve sorunlarını anlatmasına engel olmayın. Vergi almak için hiç kimsenin yazlık ve kışlık elbiselerine veya bineğine el koymayın. Ödemesi gereken parayı alabilme uğruna kimseye dayak atmayın!

Zekât toplamakla görevli memurlara şöyle derdi:

İnsanlarla muhatap olurken, çok saygılı olun. Onlara selâm verip "Ey Allah'ın kulları!" deyin, "Mallarınızdaki Allah hakkını almamız için bizi Allah'ın veli ve halifesi gönderdi. Mallarınızda Allah'ın hakkı var mıdır? Eğer varsa, verin, onu Allah'ın velisine götürelim!" "Yok." derlerse, sakın ısrar etmeyin ve geri dönün; 'Var.' derlerse de, sadece kendi meyilleriyle verdikleri kadarını alın; hat-ta verdiklerini geri isterlerse, geri verin!

Ayrıca şöyle de buyururdu:

Haraç alınan beldelerin bayındır hâle gelmesi için gerekenleri yapın. Vergi alıp orayı bayındır hâle getirmezseniz, şehirleri hara-beye çevirir, halkı helâk etmiş olursunuz. Bir bölgenin geri kalmış-lığının nedeni, yöre halkının fakirliğidir; halkın fakirliğine neden olan şeyse, yöneticilerin paraları -halk için harcayacakları yerde-depolamalarıdır.

İmam Ali (a.s) vali seçilecek adayların belirlenmesi hakkında: "*On-ların soyuna, kabile ve ırkına değil, iman ve yeteneklerine bakın!*" derdi.

Valilerinin ve atadığı memurların icraatlarıyla bizzat ilgilenir, bir ha-talarını görecektense, hemen uyarır veya cezalandırırdı. Basra'ya tayin et-tiği valisi Osman b. Huneyf'e yazdığı çarpıcı mektup, İmam Ali'nin (a.s) bu konularda ne kadar dikkatli, titiz ve müsamahasız olduğunu gösterir. Şöyle buyuruyor:

Duydum ki şehrin zenginlerinden birinin özel davetine katılmış-sın. Yağlı ballı yemeklerin sıralandığı alımlı sofralara kuruluver-mişsin. Yoksulların davet edilmediği bir yere gidebileceğini tahmin etmezdim senin. Kendine gel, dikkatli ol, şüphe yaratacak şeyler-den uzak dur!...

Yine seksen dinarlık bir ev yaptıran Kadı Şureyh'e: "*Neden böyle gör-kemli bir ev yaptırdım kendine?*" diyerek ceza vermiştir.¹

1- Abgariyyatu'l-İmam, s.160-169

ADALET VE HUKUKA SAYGI

İmam Ali'nin (a.s) şahadetinden sonra Hamdan kabilesinden Ammar'ın kızı Sevde, bir şikâyette bulunmak üzere Şam'a, Muaviye'nin yanına gitmişti.

Sevde, Sıffin Savaşı'nda İmam Ali'nin (a.s) yanında yer almış ve o Hazret'i desteklemişti.

Muaviye görüşme sırasında bunu hatırlatarak Sevde'yi kınayıp küçük düşürmeye çalıştı, sonra da bu ziyaretinin sebebini sordu. Sevde şu cevabı verdi:

Ey Muaviye! Yüce Allah, bizim haklarımızı elimizden aldığın için hesaba çekecektir seni! Bize sürekli öyle yöneticiler gönderiyorsun ki olgunlaşmış mahsul gibi adeta biçip tırpanlıyorlar bizi, üzerlik otu taneleri misali ezip ölümü tattırıyorlar bize. Şimdi de Busr b. Ertat denilen adamı (vali olarak) göndermişsin (bize); erkeklerimizi öldürüp mallarımızı yağmalıyor. Merkez hükümete uymak istemeseek, şimdi daha onurlu ve güçlüydük şüphesiz! Onu azledersen ne alâ; aksi takdirde Hamdan kabilesi olarak sana karşı kıyam edeceğiz, bilmiş ol!

Muaviye, bir kadının ona böylesine pervasızca tehdit savurmasına pek öfkelenmişti. "Beni kabilenle mi tehdit ediyorsun sen?!" diye bağırdı, "Seni feci bir hâlde o Busr dediğin adama göndereyim de gör; dilediğini yapsın sana!"

Sevde bir lahza susmuş, gözleri uzaklara dalmıştı, görkemli bir hatıra canlanıvermişti zihninde. Gayriihtiyarî şu şiir döküldü dudaklarından:

Allah o büyük insanın ruhuna rahmetler etsin. Onunla birlikte adalet ve insaf da toprağa gömülüp gitti. Haktan ve dürüstlükten yanaydı daima. Hakkı hiçbir şeye değişmezdi. Hak ile iman bir arada toplanmıştı onda.

Muaviye: "Kimden söz ediyorsun?" diye sorunca, Sevde şöyle dedi:

Hz. Ali'den tabi. Bir defasında zekât memurlarından şikâyete gitmiştim. Namaza durmak üzereydi. Beni görünce namaza başlamaktan vazgeçip güler bir yüzle: *"Ne var, bir şey mi istiyorsun?"* diye sordu. Zekât memurundan şikâyetçi olduğumuzu söyleyip, onun yaptıklarını anlattım. Beni dinlerken ağladı, gözyaşları içinde: *"Ya Rabbim!"* dedi, *"Sen de bilirsin ki, kullarına zulmetmesini söylemiş değilim ona!"* Hemen bir kâğıt çıkarıp besmele ve bir ayetten sonra şunu yazdı: *"...Bu mektup eline ulaşır ulaşmaz sendeki zekât emanetlerini derleyip toparla ve daha sonra göndereceğim adama teslim etmeye hazırlan!..."* Ardından mektubu da bana verdi. Yemin ederim ki mektubu ne kapattı, ne de mühürledi. Ben de mektubu öylece götürüp o zekât memuruna verdim. Görevinden alındı ve bizim oradan çıkıp gitti.

Muaviye bunları duyunca mecburen: "Şu kadın ne istiyorsa yazıp verin, götürsün." demek zorunda kaldı.¹

1- Sefinetu'l-Bihar, 1/671-672

İMAM ALİ'NİN ŞAHADETİ

Hicret'in kırkıncı yılında Mekke'de bir araya gelen bazı Harihîler, bir komplo tertipleyerek Kûfe'de İmam Ali'yi (a.s), Şam'da Muaviye'yi ve Mısır'da da Amr b. As'ı terör etmeye karar verdiler.

Ramazan ayının ilk Kadir Gecesi olan on dokuzuncu gece eylem gerçekleştirilecek ve (Mülcem'in oğlu) Abdurrahman, İmam Ali'yi (a.s), (Abdullah Sureymî'nin oğlu) Haccac, Muaviye'yi ve (Bekir Temimî'nin oğlu) Amr da, Amr b. As'ı öldürecekti.

İbn Mülcem, uğursuz plânını uygulamak için Kûfe'ye gitti. Şehirde hiç kimse onun neden Kûfe'ye geldiğini bilmiyordu.

Bir gün, şehirdeki Harihîlerden birinin evinde, yine Harihîlerden olup güzelliği ve çekiciliğiyle ün salan "Kutame" adlı kadınla karşılaşınca ona âşık oldu ve evlenme teklifinde bulundu. Kutâme: "Benim mihriyem -nikâh param- üç bin dirhem, bir köle ve bir de Ebu Talib oğlu Ali'nin canıdır!" dedi.

Kutame'nin babasıyla kardeşi, Nehrevan Savaşı'nda Hz. Ali (a.s) tarafından öldürülmüş olan Harihîlerdendi. Kutame de onların intikamını almak için her şeyi yapacağına yemin etmişti.

İbn Mülcem, uğursuz plânını ona açarak: "Ben de buraya onu öldürmeye gelmişim zaten!" dedi. Böylece Kutame'yle birleşme uğruna daha önceki niyetini daha bir kararlılıkla uygulamaya koyuldu.

Ve o uğursuz gece gelip çattı... İbn Mülcem, birkaç işbirlikçisiyle birlikte uğursuz plânını icraata dökmek için o geceyi Kûfe Camii'nde geçirdi.¹

Otuz küsur yıl önce Hz. Resulullah (s.a.a) Hz. Ali'ye (a.s) bir ramazan ayında şehit düşeceğini haber vermişti... Bu haberi bizzat İmam'dan dinleyelim:

1- el-İrşad, Şeyh Müfid, s.9

...Resulullah (s.a.a) o ünlü ramazan hutbesini okuduktan sonra ben ayağa kalkıp: "Ya Resulullah! Bu ayda yapılacak en hayırlı amel nedir?" diye sordum. "*Günahtan sakınmak.*" buyurdu ve sonra şiddetle ağlayarak benim bu ayda şehit edileceğimi haber verdi...¹

İmam Ali'nin (a.s) hâl, hareket ve sözlerinden de bu ayda şehit düşeceğini anlamak mümkündü. Nitekim o yılın başlarında: "*Bu yıl hacda sizinle olamayacağım.*" buyurmuştu!

O ramazan, iftarda çok az yiyordu. "Neden birkaç lokma alıp sofradan çekiliyorsun?" diye sorulduğunda: "*Rabbimin huzuruna boş mideyle varmak istiyorum.*" diyordu.²

Ramazan'ın 19. gecesi gelip çattı...

O gece İmam (a.s) hiç uyumamış, bütün geceyi dua, ibadet ve zikirle geçirmişti. Yine o gece birkaç kez: "*Vallahi!*" demişti, "*Ne ben yalancıyım, ne de bana bu haberi veren yalancıdır. Hepsi dosdoğru işte. Bana vaat edilen o gece işte bu!*"³

Evet, ramazanın 19. gecesi İmam Ali (a.s) Kûfe Camii'nde sabah namazını kılarken, dünyanın en kötü ve en alçak insanı olan İbn Mülcem'in zehirli kılıcıyla vurularak şehit düştü ve güneş, hakkın mihrabında al kanlara boyandı... Ve iki gün sonra da, hicrî 40. yılı ramazanının 21. gecesi güneş battı.⁴

Mübarek naaşı, mukaddes Necef'te toprağa verildi ve vasiyeti gereği makberi yıllarca gizli tutuldu...

Bu mübarek türbe, bugün dünyanın dört bir yanından gelen hak âşiklarının akınına uğramaktadır.

* * *

Müminlerin Emîri İmam Ali (a.s) hayatının her nefesinde olduğu gibi son nefesinde de daima Rabbini anmış, O'nun mübarek adını asla dilinden düşürmemiştir. İbn Mülcem'in zehirli kılıcı mübarek başını yarınca İmam'ın (a.s) ağzından çıkan söz, "*Andolsun Kâbe'nin Rabbine, artık kurtuldum!*" oldu...

1- Uyunu Ahbari'r-Rıza, 1/297

2- el-İrşad, Şeyh Müfid, s.151

3- el-İrşad, Şeyh Müfid, s.8

4- el-İrşad, Şeyh Müfid, s.5 ve Biharu'l-Envar, 42/281

Kanlar içinde kalan İmam'ı (a.s) hemen evine götürdüler...

İki gün şahadet döşeginde yattı ve o hâliyle bile ümmetin iyilik ve hayrını düşünmekten geri durmadı.

Hz. Hasan ile Hz. Hüseyin'in (a.s) imametleri ve İmam Hüseyin'in (a.s) soyundan gelen diğer imamlarla birlikte toplam 12 İmam'ın adı ve kimliği daha önce bizzat Hz. Peygamber (s.a.a) ve kendisi tarafından defalarca açıklanmış olduğu hâlde ahaliyi çağırıp Resulullah'ın (s.a.a) Ehlibeyt'inin imamlarını bir kez daha açıkladı...¹

İMAM ALİ'DEN VECİZ SÖZLER

- 1- Hakka karşı gelip savaşıyan birini, hak alaşağı eder.¹
- 2- Güzel ahlâk ve iyi huyların başı takvadır.²
- 3- Kim kendi içini düzeltirse, Allah da onun dışını düzeltir.³
- 4- Övünmeyi bırak, kibrini bir kenara at, gireceğin kabrini düşün.⁴
- 5- Devlet ve yönetim (iktidar), er insanların sınındığı meydanlardır.⁵ (İktidar, insanların karakterlerinin ortaya çıktığı meydanlardır.)
- 6- Günahların en kötüsü, önemsemeden ve küçük sayarak işlenen günahlardır.⁶
- 7- Amelsiz amele davet etmek ve duada bulunmak, kirişsiz yayı olan okçuya benzer.⁷
- 8- Zalimin hesap vereceği gün, mazluma zulmettiği günden çok daha çetindir.⁸
- 9- İbretler pek çok, ibret alansa pek azdır.⁹

Son Sözleri

İmam Ali (a.s) evlatlarını, yakınlarını ve yarenlerini çağırarak onlara ve bütün Müslümanlara şu vasiyette bulundu:

...Sizlere takvalı olmayı, işlerinizde düzenli olmayı ve Müslü-

-
- 1- Nehcü'l-Belâğa, 400. Hikmetli Söz
  - 2- Nehcü'l-Belâğa, 400. Hikmetli Söz
  - 3- Nehcü'l-Belâğa, 402. Hikmetli Söz
  - 4- Nehcü'l-Belâğa, 415. Hikmetli Söz
  - 5- Nehcü'l-Belâğa, 386. Hikmetli Söz
  - 6- Nehcü'l-Belâğa, 432. Hikmetli Söz
  - 7- Nehcü'l-Belâğa, 340. Hikmetli Söz
  - 8- Nehcü'l-Belâğa, 330. Hikmetli Söz
  - 9- Nehcü'l-Belâğa, 334. Hikmetli Söz

manların arasını ıslah etmeyi/düzletmeyi vasiyet ediyorum.

Yetimleri sakın unutmayın.

Komşuların haklarını riayet edin.

Amellerinizi Kur'ân'a göre programlayın.

Namaza fevkalade önem verin. Zira namaz, dininizin direğidir.

Allah yolunda mallarınızla, dilinizle ve canunuzla cihat edip fedakârlıkta bulunun.

Birlik içinde olun.

İnsanları iyiliğe davet etmeyi ve kötülükten sakındırmayı terk etmeyin. Bu ilâhî vazifeyi ihmal ederseniz, toplumunuzun en kötü ve alçaklarının egemenliğine girersiniz. Bu durumda onlara ne kadar beddua etseniz de, Allah indinde kabul görmez...¹

* * *

Allah'ın, peygamberlerinin, meleklerinin ve salih kullarının selâmı bu yüce insana olsun... Doğumu da, yaşamı da, gidişi de pek şanlı ve pek şaşırtıcıydı onun...

1- Nehcü'l-Belâğa, c.2 s.47, Dımışk basımı, özetle iktibas

İMAM HASAN (A.S)

Telif Komisyonu
(Hak Yolunda Müessesesi)

Çeviri:
İsmail Bendiderya

<https://t.me/caferilikcom>

www.caferilik.com

KISA BİYOGRAFİSİ

Adı: Hasan.

Künyesi: Ebu Muhammed.

Lakapları: Müçteba, Seyyid, Sıbt-ı Ekber...

Babası: Müminlerin Emîri İmam Ali (a.s).

Annesi: Hanımların Efendisi Hz. Fatıma-i Zehra (s.a).

Doğumu: Hicret'in 3. yılı ramazanının 15. gecesi, Medine-i Münevvere'de.

İmamet Süresi: Hicrî kamerî 40 ila 50 arası (10 yıl).

Ömrü: 47 yıl.

Şahadeti: Hicrî kamerî 50, safer ayının 28'i.

Türbesi: Medine'de, Cennetü'l-Bâki kabristanında.

Çocukları: 8 oğlu ve 7 kızı vardı. Kasım ve Abdullah gibi bazı çocukları Kербela'da İmam Hüseyin'in (a.s) safında yer alarak şahadete nail oldular. İmam Zeynelabidin'in (a.s) eşi ve İmam Muhammed Bâkır'ın (a.s) annesi olan Fatıma Hatun da, İmam Hasan'ın (a.s) kızıdır.

DOĞUMU

İki cihan serveri Resul-i Ekrem'in (s.a.a) ilk torunu ve İmam Ali'yle (a.s) Hz. Fatıma Zehra'nın (s.a) ilk yavruları, Hicret'in 3. yılı ramazanının 15. gecesi dünyaya geldi.¹

Resulullah (s.a.a) İmam Ali'nin (a.s) evine gelip onu kutlayarak Allah'ın emriyle bebeğe "Hasan" adını verdi.²

Hasan ve Hz. Peygamber

Bu bebeğin hayatının yedi yılı sevgili dedesi Hz. Resulullah'la (s.a.a) geçti.³ Şefkat ve sevgi sembolü dedesi onu pek sever, omuzlarına alıp "*Allah'ım!*" derdi, "*Ben onu çok seviyorum, sen de sev!*"⁴

Hasan'ı ve Hüseyin'i seven beni sevmiştir, onlara düşmanlık eden bana düşmanlık etmiştir.⁵

Hasan'la Hüseyin cennet gençlerinin efendileridir.⁶

Kıyam etseler de, otursalar da, bilin ki benim şu iki yavrum, imamdır.⁷

İmam Hasan (a.s) fevkalade büyük bir ruh ve değere sahipti; nitekim yaşça çok küçük olmasına rağmen Hz. Resulullah (s.a.a) Hz. Hasan'ı (a.s) bazı antlaşmalarda şahit olarak tutmuştur.

Vakıdî şöyle yazar:

1- el-İrşad, Şeyh Müfid, s.169; Tarihu'l-Hulefa, Suyutî, s.188, Mısır basımı. Merhum Şeyh Kuleynî İmam Hasan'ın (a.s), Hicret'in 2. yılında dünyaya geldiğini yazar.

2- Biharu'l-Envar, c.43, s.238, yeni baskı

3- Delailu'l-İmame, Muhammed b. Cerir Taberî, s.60

4- Tarihu'l-Hulefa, s.188

5- Biharu'l-Envar, 43/264

6- Tarihu'l-Hulefa, s.189

7- el-İrşad, Şeyh Müfid, s.181; Biharu'l-Envar, 43/278

Resulullah (s.a.a) Sakif için zimme antlaşması yaptı, bu ahit-nameyi Halid b. Said yazdı. Allah'ın selâmı her ikisine olsun, Hasan'la Hüseyin de şahit olarak kaydedildiler.¹

Resulullah (s.a.a), Allah'ın emriyle Necran Hıristiyanlarıyla "Mübahale"ye giderken yine Allah Teala'nın emriyle yanına İmam Ali (a.s), Hz. Fatıma (a.s), İmam Hasan (a.s) ve İmam Hüseyin'i (a.s) almış ve Tathir Ayeti bu büyük insanlar hakkında nazil olmuştur.²

Hasan ve Babası

İmam Hasan (a.s), babasına karşı fevkalade itaatkârdı, daima onunlaydı; zulmedenleri eleştirir, mazlumları desteklerdi.

Resulullah'ın (s.a.a) pek sevdiği sahabesi Ebuzer'i, halife Osman Rebeze'ye sürgün etmiş, bununla da yetinmeyerek, Ebuzer'in uğurlanmasını yasaklamıştı. Fakat İmam Hasan (a.s), kardeşi İmam Hüseyin (a.s) ve babası İmam Ali'yle (a.s) birlikte Resulullah'ın (s.a.a) yiğit, dürüst ve takvalı sahabesi Ebuzer'i uğurlamaya gitmiş ve bu zalim uygulamasından dolayı Osman'ın hükümetini eleştirerek Ebuzer'e Allah yolunda sabırlı olmasını öğütlemişlerdir.³

Talha, Zübeyr ve Aişe'nin İslâm ümmetinde nifak yaratarak başlattıkları Cemel Savaşı'nın alevini söndürmek amacıyla Hicret'in 36. yılında babasının komutasında Basra'ya gitti. İmam Ali'nin (a.s) emriyle Basra'ya girmeden Hz. Resulullah'ın (s.a.a) takva sahibi büyük sahabesi Am-mar'la birlikte Kûfe'ye giderek orada halkı toplamış ve hazırladığı orduyla Basra'da İmam'a katılmıştı.⁴

İmam Hasan (a.s), Abdullah b. Zübeyr'in İmam Ali'ye (a.s) attığı iftiraları, -ki Osman'ı İmam'ın (a.s) öldürttüğünü söylüyordu- açık ve sağlam konuşmalar yaparak ortaya çıkardı. Daha sonra savaşa da katılarak bu savaştan muzaffer olarak geri döndü.⁵

İmam Hasan (a.s), Sıffin Savaşı'nda da büyük yararlılıklar gösterdi. O günlerde Muaviye, İmam Hasan'ı (a.s) kandırması için Ubeydullah b.

1- Tabakat-ı Kebir, c.1, 2. böl. s.33

2- Gayetu'l-Meram, s.287

3- Hayatu'l-İmami'l-Hasan b. Ali, c.1 s.260-261

4- Tabakat-ı Kübra, c.3, 1. böl. s.20

5- Hayatu'l-İmami'l-Hasan b. Ali, 1/396-399

Ömer'le ona bir mesaj göndererek: "Babanı desteklemekten vazgeç." dedi ve şunları ekledi: "Bunu yaparsan senin halife olmanı sağlayacağız. Bilirsin ki baban, Kureyş'in önde gelenlerinin çoğunu öldüren kimsedir ve onların çocukları ve akrabaları aslında bu yüzden babana kin ve düşmanlık beslemektedirler; ama sana karşı daha yumuşaktır onlar..."

İmam Hasan (a.s), Muaviye'nin bu küstah ve komplo amaçlı mesajına şu karşılığı verdi:

Kureyş, İslâm sancağını yıkıp ortadan kaldırmak istiyordu. Ancak babam, Allah ve İslâm için onların asilerini öldürdü ve dağıttı. Onlar işte bu nedenle öteden beri babama kin ve düşmanlık beslemektedirler.¹

İmam Hasan (a.s) bu savaşta bir lahza olsun sevgili babasını yalnız bırakmadı, daima onun yanında oldu. İmam Ali'yle (a.s) Muaviye arasında belirlenen hakemlerin ihanette bulunarak doğru hüküm vermeme-leri üzerine İmam Hasan (a.s) yapmış olduğu etkileyici bir konuşmada şöyle buyurdu:

Bunlar, Allah'ın Kitabı'nı, kendi nefislerine tercih etmek için hakem seçildiler. Ancak bunun tam tersini yaptılar! Bu durumda böyle kimselere hakem değil, mahkûm denir.²

İmam Ali (a.s) son nefeslerini alıp verirken, Resulullah'ın (s.a.a) kendisine daha önceden emrettiği vasiyeti yerine getirerek kendisinden sonra Hz. Hasan'ın (a.s) İmam olduğunu açıkladı; İmam Hüseyin'i (a.s), diğer evlatlarını ve önde gelen Şiîlerini de buna tanık tuttu.³

1- Hayatu'l-İmami'l-Hasan b. Ali, 1/444-445

2- Hayatu'l-İmami'l-Hasan b. Ali, 1/479

3- Usul-i Kâfi, 1/297-298

HALİFELİK

Hicret'in 40. yılı ramazanının 21. gecesi İmam Ali (a.s) şahadete ulaştı. O gecenin sabahı, Kûfe halkı, şehrin büyük camiinde toplanmıştı. İmam Hasan (a.s) minbere çıkarak şu konuşmayı yaptı:

Dün gece, eşsiz bir insan ayrıldı aramızdan. Geçmiş ve gelecek nesiller arasında ilim ve amelde benzeri yoktu onun. Çok sevdiği Resulullah'ın (s.a.a) safında nice savaşlara katıldı, İslâm'ı ve Resulullah'ı savunmak için mücahitçe gayret gösterdi. Savaşlarda Peygamber (s.a.a) onu daima başkomutan yapar, o da daima zaferle dönerdi. Dünyanın beyazıyla sarısından (gümüşle altın kastediliyor) geriye bıraktığı miktar sadece 700 dirhemdi ve bu da, ona düşen miktardı. Bununla, ailesine yardımcı olacak bir hizmetkâr temin etmeyi düşünüyordu.

İmam Hasan (a.s) bu cümleyi söylerken kendisini tutamayıp ağlamaya başladı. Onunla birlikte, camide toplanan cemaat de ağladı.

Ardından imametın gerçek çizgisinden sapmaması için kendisi hakkında da kısaca şunları söyledi:

İnsanları Allah'a davet eden, onları uyaran ve onlara müjdeleyici olarak gönderilen Resulullah'ın evladıyım ben! O parlak peygamberlik meşalesinden size vuran bir ışığım ben! Yüce Allah'ın her çeşit hata ve kötülüğü kendilerinden uzaklaştırıp tathir ettiği, tertemiz kıldığı ve bizzat Kur'ân-ı Kerim'in emriyle sevilmesi farz olan o ailenin (Ehlibeyt'in) bir ferdiyim ben! Kur'ân şöyle buyuruyor: **"(Ey Peygamber! Ümmetine) de ki: Yaptığım elçilik görevine karşılık, ailemi sevmenizden başka bir ücret istemiyorum sizden!"**¹

İmam, "Meveddet" adıyla meşhur olup, Ehlibeyt'i sevmeyi emreden bu ayeti okuduktan sonra oturdu. Bu sırada Abdullah b. Abbas ayağa kalkarak: "Ey cemaat!" diye haykırdı ve İmam Hasan'ı (a.s) göstererek:

"Bu, sizin Peygamberinizin evladı, İmam Ali'nin (a.s) vasisi ve şimdi sizin imamınızdır işte! Ona biat edin!" dedi.

Camideki yoğun kalabalık, gruplar hâlinde gelip İmam Hasan'a (a.s) biat etmeye başladı.¹

Bu olayı öğrenen Muaviye, gerektiğinde kolayca fitne ve fesat çıkarıp İmam Hasan'ın (a.s) yönetimini kendi içinden vurabilmek amacıyla, her şeyi anında kendisine rapor etmeleri için en mahir casuslarını Kûfe ve Basra şehirlerine gönderdi.

Bu casusları deşifre eden İmam Hasan (a.s), onları yakalatıp idam ettirdi ve Muaviye'ye bir mektup göndererek şöyle yazdı:

Gönderdiğin casuslardan ümidini kesebilirsin. Savaş çıkarmayı pek seviyorsun galiba? O hâlde yakındır! Hazır ol! Allah'ın dediği olur.²

İmam Hasan'ın (a.s) Muaviye'ye yazdığı ve ünlü tarihçi İbn Ebi'l-Hadid tarafından kaydedilmiş olan mektuplardan biri şöyledir:

Peygamber'in (s.a.a) ölümünden sonra Kureyşlilerin, onun kabilesinden olduklarını söyleyerek kendilerinin diğer Araplardan daha üstün ve Peygamber'in halifesi olmaya daha lâyük olduklarını söylemeleri ve Arapların da bunu kabul etmeleri çok şaşırtıcı ve düşündürücüdür! Çünkü aynı Kureyş, bu nedenin bizim için çok daha geçerli olduğunu gördüğü hâlde kendi arasında bizim daha lâyük olduğumuzu her nedense kabullenemedi. Peygamber'e onlardan çok daha yakın olduğumuz ve hakkımız olan bir şeyi istediğimiz hâlde bizi bir kenara ittiler ve bize zulmettiler.

Düşmanlarla münafıkların İslâm'ı tahrip yolunda ellerine fırsat geçmemesi için biz bu tartışmanın içine fazla girmeyip kavgadan uzak durduk. Bugün de sana şaşmaktayım; kesinlikle lâyığı olmadığın bir şeyin iddiasına girişmişsin! Ne dinde bir üstünlüğün var, ne de kendinden iyi bir eser bırakmışlığın. Sen, Resulullah (s.a.a) ile her zaman savaşıp, ona karşı gelenlerin evladısın. Kureyşliler arasında Peygamber'e en fazla düşmanlıkta bulunanların soyusun. Ama bil ki, Allah var ve senin yaptıklarının karşılığını mutlaka sana gösterecek ve sonunda kazananın kim olduğunu göreceksin.

1- el-İrşad, Şeyh Müfid, s.169-170; Nehcü'l-Belâğa Şerhi, İbn Ebi'l-Hadid, 16/30

2- el-İrşad, Şeyh Müfid, s.170

Allah'a andolsun ki kısa bir süre sonra ömrün sona erecek ve sen Allah'ın huzuruna çıkarılacaksın; O da, önceden işleyip göndermiş olduğun amellerinin cezasını teker teker sana verecek. Yüce Allah da elbette ki kullarına zulmetmez. Ali (a.s) göçüp gitti şu dünyadan ve bilirsin ki Müslümanlar bana biat ettiler. Rabbimden, ahiretimde noksanlığa yol açacak bir şeyi şu dünyada bana vermemesini dilerim.

Bu mektubu yazmamın nedeni Rabbimle kendi aramda bir özrüm olması içindir. Sen de diğer Müslümanlar gibi bu işi kabul edersen, İslâm'ın yararına ve senin için de daha hayırlı olur. Batılı izlemeyi bırak, herkes gibi sen de biat et.

Benim buna (hilafete) herkesten daha lâıyk olduğumu sen de bilirsin. Allah'tan kork, zalim olma; Müslümanların kanına saygı göster. Bunu yapmayacak olursan, ben diğer Müslümanlarla birlikte kalkıp gelir ve en güzel hakem olan yüce Allah'ın aramızda hükmetmesi için seni hesaba çekerim.

Muaviye, İmam Hasan'ın (a.s) bu mektubuna yazdığı cevapta şöyle dedi:

Benimle senin durumumuz tıpkı geçmişte Ebu Bekir'le siz Ehlibeyt arasında yaşanan duruma benziyor. Ebu Bekir nasıl kendisinin daha yaşlı ve tecrübeli olduğunu bahane ederek halifeliği Ali'nin elinden aldıysa, ben de kendimi senden daha lâıyk buluyorum! Senin halkı benden daha iyi yöneteceğini ve düşmanla savaşacağını bilsem biat ederim; ama benim senden büyük ve daha tecrübeli olduğumu biliyorsun.

O hâlde senin bana biat etmen daha iyi olur, tabi ben de bunu karşılıksız bırakmaz ve halifeliği kendimden sonra sana bırakırım, buna söz veriyorum. Ayrıca, Irak'ın beytülmalini da sana veririm; Irak'ta istediğin bölgenin haracıyla gelirleri de senin olsun! Vesselam.¹

Kureyş'in İmam Ali'ye (a.s) sırt çevirirken ileri sürdüğü bahanenin aynısını, bu kez de Muaviye ileri sürdü ve o da aynı oyunu oynayarak İmam Hasan'a biat etmedi. İmam'ın, kendisinden daha lâıyk olduğunu bizzat Muaviye de çok iyi biliyordu; ama mevki, makam ve dünyalık hırsı bu gerçeği kabullenmesine izin vermiyordu. Yaş farkının halifelik,

---

1- Nehcü'l-Belâğa Şerhi, İbn Ebi'l-Hadid, 16/35

yönetim ve imamet konusunda onunla Hz. Hasan (a.s) gibi birisi arasında belirleyici bir faktör olamayacağını herkesten iyi bilen, bizzat Muaviye'nin kendisiydi çünkü.

Nitekim yaş farkını ileri sürerek İmam'a halifeliği lâıyk görmeyen Muaviye, iktidarı iyice ele geçirdiğinde bu söylediğini de unutmuş ve çok genç olan oğlu Yezid'i kendisinden sonra halife ilan ederek, kendi sağlığında halktan onun için biat almıştır.

Muaviye sadece biat etmemekle kalmadı, İmam Hasan'ı (a.s) ortadan kaldırmak için terör yöntemine de başvurdu. Onun, İmam'ı (a.s) terör ettirebilmek için kiralık katiller tuttuğu, tarihte kayıtlıdır. Bu nedendir ki, İmam Hasan (a.s) gömleğinin altına zırh giymiş ve namaza bu şekilde gidip gelmiştir. Hatta bir defasında Muaviye'nin kiralık katillerinden biri İmam'ı oklamayı başardığı hâlde, İmam (a.s) zırh giydiği için kurtulmuştu.¹

1- Biharul-Envar, 44/23

SAVAŞ KARARI

Muaviye, Müslümanların vahdetini sağlayıp anarşi ve ihtilafı önleme bahanesiyle çeşitli yerlerdeki adamlarına asker toplatarak kendisine gelmelerini emretti. Ordular gelince de, İmam Hasan'la (a.s) savaşmaları için onları Irak'a gönderdi! Vahdetten ve birlikten söz ederek Müslümanların vahdetini bozup onları parçalıyor; "anarşi ve teröre karşı savaş" diyerek anarşi ve terör es-tiriyordu.

Bunu duyan İmam Hasan (a.s) Hücr b. Adiy el-Kindî'yi, asker toplayıp halkı savaşa hazırlamakla görevlendirdi. O günün geleneği gereğince tellallar sokaklarda "es-Salâh" diye bağırarak halkı mescide topladılar. İmam (a.s) minbere çıkıp bir konuşma yaparak şöyle buyurdu:

Muaviye sizinle savaşmak için yola çıkmış bulunuyor. O hâlde siz de Nuhayle karargâhına gidip silahlanın!

Cemaat susmuştu, kimse bir şey söylemiyordu. Ünlü Hâtem-i Taî'nin oğlu Adiy ayağa kalkarak şöyle dedi:

Ben Hatem'in oğluyum! Suphanallah! Bu ne suskunluktur ey cemaat?! Bu öldürücü suskunluğunuz niye? Peygamberinizin oğluna neden cevap vermiyorsunuz? Allah'ın gazabından korkmuyor musunuz? Alçaklık ve utanca düşmekten korkmuyor musunuz Allah aşkına?!

Sonra da İmam'a dönüp şöyle dedi:

Sözlerinizi duyduk efendim! Emirlerinizi canla başla yerine getirmeye hazırız! Ey cemaat! Ben karargâha gidiyorum, isteyen benimle gelsin!

Kays b. Sa'd b. Sa'saa et-Teymî de etkili konuşmalarıyla halkı savaşa hazırlayıp teçhizat ve asker hazırlıklarına giriştikten sonra askerlerle karargâha gittiler.¹

1- Nehcü'l-Belâğa Şerhi, İbn Ebi'l-Hadid, 16/37-40

İmam Hasan'ın (a.s) savaş karargâhında toplanan gruplar arasında Şîilerden başkaları da vardı:

1- İmam Hasan'ı (a.s) desteklemek için değil, sadece Muaviye'yle savaşılabilmek için gelen Haricîler.

2- Ganimet toplamak için gelenler

3- Dinî kaygısı olmayıp da sırf kabile başkanının peşinden gelenler.¹

İmam Hasan (a.s), bu ordunun bir kısmını "Hakem" komutasında Anbar şehrine gönderdi; ancak Hakem ve ondan sonra onun yerini alan komutan, Muaviye'nin altın vaatlerine kanıp İmam'a (a.s) ihanet ettiler ve Muaviye'nin safına geçtiler. İmam Hasan (a.s) da Medain'in Sabat bölgesine gitmiş ve burada hazırladığı 12 bin kişilik orduyu Ubeydullah b. Abbas komutasında öncü kuvvetler olarak Muaviye'yle savaşa göndermişti. Ubeydullah'a bir şey olursa, Kays b. Sa'd b. Ubâde el-Ensarî onun yerine geçecekti.

Muaviye, Kays'ı satın alabilmek için ona bir milyon dirhem göndererek ya kendi safına geçmesini, ya da İmam Hasan'dan ayrılmasını istedi; ancak Kays gönderilen parayı geri çevirdi ve Muaviye'ye gönderdiği cevapta: "Benim dinimi para ve hileyle elimden alamazsın! Git bu hileni başka kimselere yap! Ben İmam Hasan'ı senin karşında yalnız bırakacak kadar alçalmadım!" dedi.² Ne var ki, ordunun birinci komutanı, yani Ubeydullah b. Abbas, aynı meblağın sırf vaadine bile kanarak gece yarısı yakın adamlarıyla birlikte karargâhtan ayrılıp Muaviye'nin safına katıldı! O günün sabahı, komutanın kaçtığı anlaşıldı. Ordu başsız kalmıştı. Kays, sabah namazını kıldırıdıktan sonra komutayı ele aldı ve durumu hemen İmam'a (a.s) rapor etti.³

Kays, Muaviye'nin ordularını dağıtıyor, yiğitçe savaşıyordu. Onu o-yuna getirmenin veya satın almanın mümkün olmadığını gören Muaviye, İmam'ın komutasındaki askerlerin arasına soktuğu casusları vasıtasıyla Kays'ın Muaviye'yle gizlice anlaşığı söylentilerini yaydı. Bir başka grubu da Kays'ın karargâhına sızdırarak İmam Hasan'ın (a.s) Muaviye ile barış yaptığı söylentisini yaydı!⁴

1- el-İrşad, Şeyh Müfid, s.171

2- Tarih-i Yakubî 2/204-207

3- el-İrşad, Şeyh Müfid, s.172

4- Tarih-i Yakubî, 2/204-207

BARIŞ

Muaviye'nin psikolojik savaşı, beklenen sonucu vermiş ve barışa karşı olan Haricîleri kolayca oyuna getirerek beklenmedik bir isyan başlatmalarına sebep olmuştu.

Böylece İmam Hasan'ın (a.s) çadırına saldırarak çadırı yağmaladılar, İmam'ın üzerinde namaz kıldığı seccadeyi bile çalarak İmam'a saldırıp bacağından ağır şekilde yaraladılar.

Aldığı yara, derin ve ağır olduğundan İmam'ın (a.s) durumu vahim bir hâl aldı.¹

Yakın adamları İmam Hasan'ı (a.s), İmam Ali (a.s) tarafından Medain valisi tayin edilen Sa'd b. Mesud es-Sakafi'nin evine, Medain'e götürdüler. Bir müddet İmam'ın tedavisini burada yaptılar.

Bu arada İmam'ın (a.s) ordusunda olup da dinî kaygıları olmayan veya İmam'a içten içe düşmanlık besleyen bazı kabile reisleri, Muaviye'ye mektup yazarak Irak'a gelmesi hâlinde İmam Hasan'ı ona teslim edeceklerini bildirdiler.

Muaviye, İmam'a (a.s) bu mektupla birlikte sulh için koştuğu her şartı kabul edeceğini bildiren bir mesaj gönderdi.²

İmam (a.s), bu sırada ağır yaralıydı. Adamlarının çoğu onu paraya, makama satmış, ordudan ayrılan askerlerin her biri de bir yere dağılmıştı. Kaldı ki, bu askerler arasında inanç ve amaç birliği de yoktu; her grup veya kabile kendi bildiğini okumakta ısrar ediyordu.

Bu şartlar altında savaşın sürmesi İslâm'a ve dindar Müslümanlara kesinlikle zarar verecekti artık. Çünkü Muaviye savaşarak galip gelse, İslâm'ın kökünü kazımakta tereddüt etmeyecek, Ehlibeyt okulunun yetiştirdiği nadide ve dindar insanlara hayat hakkı tanımayacaktı artık.

1- Tarih-i Yakubî, c.2, s.204-207; Taberî Tarihi, 7/1

2- el-İrşad, Şeyh Müfid, s.172-173

Bu nedenle İmam Hasan (a.s), hepsi inceden inceye hesaplanmış birçok şartlar öne sürerek bu barış teklifini kabul etti.¹

Bu şartlardan bazıısı şunlardı:

1- Şiîlerin kanı dökülmeyecek, hakları çiğnenmeyecek.

2- Hz. Ali'ye (a.s) küfredilmeyecek.²

3- Muaviye, Darabgerd gelirlerinden 1 milyon dirhemi Cemel ve Sıffin Savaşı yetimlerine paylaşacaktır.

4- İmam Hasan (a.s), Muaviye'ye "müminlerin emîri" demeyecek.³

5- Muaviye, Allah'ın Kitabı ve Resulullah'ın (s.a.a) Sünnet'ine göre amel edecek.⁴

6- Muaviye, kendisinden sonra başkasını halife olarak atamayacak.⁵

Muaviye, dindar Müslümanların ve İslâm dininin esaslarını ve özellikle Şiîlerin canını korumaya yönelik olan şartların hepsini kabul etti. Böylece de savaş sona ermiş oldu.

1- Tarih-i Yakubî, 2/204-207

2- el-İrşad, Şeyh Müfid, s.173; Mekatilu't-Tâlibiyyin s.26

3- Biharu'l-Envar, 44/2-3

4- Biharu'l-Envar, 44/65

5- Biharu'l-Envar, 44/65

BARIŞLA İLGİLİ ELEŞTİRİLER

Müsamaha ve Gevşeklik Yoktu

Bazı müsteşrikler, yapmış oldukları araştırmalarda, bu olayın derinliklerini ve bütün boyutlarını kavrayamamaktadırlar. Tam oturmamış mukaddimelerden, kendi zanlarınca sağlam neticeler elde etmekte ve keyfî sonuç çıkarma hatasına duçar olmaktadır.

Bu güruha mensup bazıları, yaptıkları araştırmaların sığılı ve bilgisizlikleri yüzünden İmam Hasan'ın (a.s) gevşek davrandığını, müsamaha gösterdiğini sanmış ve "Eğer ciddiyetle davransaydı, savaşı kazanırdı." demişlerdir.

Bu şahıslar o dönemin sağlam tarih kitaplarını bütün teferruatlarıyla inceleyip olayları çeşitli boyutlarıyla değerlendirselerdi, gerçekten böylesine uzak bir sonuca varmaz ve hataya düşmezlerdi. Zira İmam Hasan'ın (a.s) baştanbaşa yiğitlik ve sevgi dolu hayatının en önemli kısmı, babasının yanı başında Sıffin, Cemel ve Nehrevan gibi savaşlarda at koşturmakla geçmiş, bu savaşlarda defalarca düşman ordularıyla yüz yüze çarpışıp kılıç sallamış ve girdiği her çarpışmadan galibiyetle çıkmıştır ki, bunlar tüm tarih kitaplarında zikredilmiştir. O hâlde İmam Hasan (a.s), savaştan korkmuyordu. Üstelik Müslümanları Muaviye'yle savaşmaya ve bu fitneyi yeryüzünden silip huzur ve güvenle yaşamaya teşvik eden, bu yolda herkesten önce silahlanıp savaş meydanına koşan ilk kişi de yine odur.

Ancak o dönemde oluşan şartlar altında onun barış antlaşması imzalaması, İslâm'ın ve dindar Müslümanların kanlarının korunmasını sağlamak gibi iç politikada olduğu kadar, dış politikada da hayranlık uyandırıcı en isabetli karar olmuştur. Zira geçmişte defalarca Müslümanlardan ağır yenilgiler almış olan Doğu Roma İmparatorluğu, o günlerde Müslümanlar arasındaki bu çatışmaların alevlendiğini görünce, geçmişin intikamını almak amacıyla savaş hazırlıklarına başlamış, Müslümanlara

saldırmak için uygun fırsatı kollar olmuştı. Nitekim İmam Hasan'la (a.s) Muaviye'nin orduları karşı karşıya geldiğinde, Romalılar ani bir saldırının hazırlıklarını başlatmış ve birliklerini alarma geçirmişlerdi. İmam Hasan'ın (a.s) savaşı sürdürmesi hâlinde Romalılar için bulunmaz bir fırsat doğacak ve beklenmedik ağır bir saldırıyla İslâm'a çok büyük bir darbe indirebileceklerdi. İmam Hasan'ın (a.s), barışa "Evet" demesi, bu korkunç tehlikeyi frenlemiş, bunu gören Romalılar da saldırıdan vazgeçmişlerdi.¹

İmam Hasan İle Muaviye Kıyaslanamaz

Yukarıda bazı müsteşriklerin kısaca özetlemeye çalıştığımız yanlış görüşlerinin dışında, kimi yazarlar da başka bir gaflette bulunmakta ve "İmam Hasan (a.s), Muaviye'yi kendisinden daha üstün ve liyakatli görmeseydi, hilafeti ona bırakmaz ve ona biat etmezdi." demektedirler.

Bu da, yine tarihi yeterince bilmemekten kaynaklanmaktadır. Zira belgeleriyle de aktardığımız üzere, bu barış antlaşmasından önce de, sonra da İmam Hasan (a.s) Muaviye'ye yazdığı mektuplarda kendisinin halifelige lâıyk ve en uygun kimse olduğunu, Muaviye'ninse böyle bir vazife için gerekli liyakate asla sahip olmadığını vurgulamıştır.

Muaviye, barış olayından sonra Kûfe'ye geldiğinde, halka konuşmak için minbere çıktı. Burada cemaate bir konuşma yaparak: "Hasan kendisini değil, beni hilafete layık bulduğu için halifeliği bana bıraktı." dedi. Bu sırada, İmam Hasan (a.s) da orada bulunuyordu. Ayağa kalkarak: "*Muaviye yalan söylüyor.*" buyurdu. Kendisinin liyakati hakkında geniş ve çarpıcı bir konuşma yaparak Mübahale olayına katılmasından bahsetti. Daha sonra şöyle buyurdu: "*Kur'ân ve Peygamber'in Sünneti'ne göre biz (Ehlîbeyt), üstünüz ve bu vazifeye daha lâıyk olanlarız; ama ne var ki, bize zulümde bulundular ve hakkımızı elimizden aldılar!*"²

Kaldı ki, İmam Hasan'ın (a.s) Muaviye'yle yaptığı barış anlaşmasına bizzat koyduğu şartlardan biri, Muaviye'ye asla "müminlerin emîri" olarak hitap etmeyeceği ve onu bu makamla tanımayacağıdır. Durum bu kadar netken nasıl olurda İmam'ın (a.s) Muaviye'ye biat ettiği söylenebi-

1- Tarih-i Yakubî, 2/206

2- Biharul-Envar, 44/62

lir?! Dahası, eğer İmam Hasan (a.s) Muaviye'ye biat etmiş olsaydı, onun emirlerine uyması ve ondan emir alması gerekirdi. Oysa tarihî belgelerin de ortaya koyduğu üzere İmam Hasan (a.s), ne Muaviye ve ne de bir başkasından asla emir almamıştır.

Nitekim bu barış antlaşmasından sonra Haricîlerin yine isyan etmesi üzerine Muaviye, İmam'dan (a.s) onlarla savaşmasını istemiş, ama İmam (a.s): *"Ben eğer kible ehliyle savaşmak isteseydim, önce sizinle savaşırdım!"* demiştir!¹

Evet, bu açıklamalardan sonra, yukarıdaki yorumlara benzer görüşler belirten sözde aydın ve yazar takımının, tarihi hakikatlerden tamamen habersiz oldukları veya bazı gerçekleri kasten saptırmaya çalıştıkları kolayca anlaşılabilir.

İmam Hasan (a.s), Muaviye'yle, liyakat sahibi biri olduğu için değil, İslâm'ın dininin yüce maslahatlarını koruyabilmek için barış antlaşması imzalamıştır.

Yersiz Bir İtiraz

Bazıları da: "Lider kimse, toplumun isteklerine göre hareket etmelidir. Oysa İmam Hasan (a.s) daha sonra Muaviye ile savaşmasını isteyen Şii'lerine neden olumlu cevap vermedi?" diye sorarak İmam'ı eleştirirler.

Oysa daha önce de açıkladığımız gibi, oluşan şartlar altında savaşı sürdürmek, kesinlikle İslâm'a ve Müslümanlara çok pahalıya mal olacaktı. İmam Hasan (a.s) gibi birinin bunu görmezden gelip halkın isteklerini yerine getirmesi mümkün değildi.

Diğer taraftan, Ehlibleyt (a.s) mektebi öğretilerinde toplumun yönetimi, tıpkı peygamberlerin yönetim metodu gibi ilâhî bir iştir. Zira Masum İmam, kâinatın yaratıcısı olan yüce Allah ile irtibat hâlinde olduğundan, toplumun maslahatını bu esasa göre teşhis eder. Bu esası gözetilen bir teşhisin ise, hatalı olmayacağı apaçık ortadadır.

Resulullah (s.a.a) veya Ehlibleyt İmamları'nın (a.s) yaptığı işlerin sırrına halkın akıl erdiremediği nice zamanlar olmuş, ancak bunların ne kadar yerinde ve gerekli olduğu zaman geçtikçe anlaşılmıştır. Buna bir örnek verelim:

1- Kâmil-i İbn Esir, 3/208; Hayatu'l-İmami'l-Hasan b. Ali, 2/279

Resulullah (s.a.a), Beytullah'ı ziyaret için bir grup Müslüman ile birlikte Medine'den yola çıkmış, ancak Mekke yakınlarındaki "Hudeybiye" denilen yere varınca, Kureyşliler onların şehre girmesine mani olmuşlardı. Müslümanların daha önce kendilerine haber verip izin almadan şehirlerine girmek istemesi, Kureyşlilerin gururuna dokunmuştu!

Arada epey elçiler gidip geldi, birçok görüşmeler yapıldı, gerginlikler yaşandı ve sonunda aşağıdaki şartlarla, 3 yıllık bir barış anlaşması imzalandı:

1- Kureyşliler gelecek yıl Beytullah'ı üç günlüğüne Müslümanlara bırakacak ve Müslümanlar bu sürede serbestçe dinî inançlarını yerine getirebilecek.

2- Bu süre zarfında Kureyşlilerle Müslümanlar birbirine dokumayacak ve Müslümanlar serbestçe Mekke'ye girip çıkabilecek.¹

3- Mekke'de yaşayan Müslümanlar, dinî vecibelerini gizli değil, açıkça yapabilecek.

4- Yukarıdaki maddeler ancak şu şartla geçerliliğini koruyabilecek: Eğer Mekkeli biri oradan kaçıp Medine'ye sığınursa, Medineliler onu geri iade edecek; ama Medine'den Mekke'ye kaçan olursa, iade edilmeyecek.²

Resulullah (s.a.a) bu antlaşmayı kabul edip mühürledi; ama Müslümanların çoğu bundan pek rahatsız olmuş, özellikle son maddeyi çoğu Müslüman kabullenememişti.³ Burada Hz. Resulullah'ın (s.a.a) emrine en fazla itiraz eden, Ömer oldu.

Resul-i Ekrem (s.a.a): *"Ben Allah'ın kulu ve O'nun elçisiyim. O'nun emrine asla muhalefet etmem. Bunun benim için zarar getirmeyeceğini ben biliyorum!"* diyorduysa da, söz konusu grup bunu bir türlü kabullenemiyor, içine sindiremiyordu!⁴ Nitekim neticede, onların değil, Resulullah'ın (s.a.a) dediği gibi oldu. Çok geçmeden Hudeybiye Antlaşması'nın Müslümanların lehine sonuçlandığını herkes gördü. Çünkü müşriklerle Müslümanlar arasında artık savaş olmadığından Müslümanlar serbestçe Mekke'ye gidip gelmeye başlamış, böylece müşrikler İslâm'ın hak din olduğunu anlama fırsatı bulmuş ve çoğu Müslüman olmuştu. Nitekim

1- Tarih-i Yakubî, 2/44-45

2- Biharu'l-Envar, 20/367-368

3- Biharu'l-Envar, 20/350

4- Sire-i İbn Hişam, 4/317

barış antlaşmasında belirlenen süre henüz tamamlanmadan, İslâm dini Mekke halkının genelini dini denilecek kadar yaygın hâle gelmişti!¹

Ünlü tarihçi Zührî: "Barışla geçen bu iki yıl zarfında Müslümanların sayısı, o güne kadarki sayının iki katına çıktı." der. İbn Hişam da şöyle yazar:

Zührî'nin tespiti doğrudur. Çünkü Müslümanlar, Resulullah'la (s.a.v) Hudeybiye'ye geldiklerinde 1400 kişiydiler; ama iki yıl sonra Mekke'nin fethi için Resulullah'la (s.a.v) birlikte oraya gelen Müslümanların sayısı, 10 bine ulaşmıştı.²

Evet, Zührî: "Savaşla kazanılan hiçbir zafer, Hudeybiye Barışı'yla kazanılan zaferle kıyaslanamaz!" demekte tamamen haklıdır.³

Yıllar sonra İmam Sadık (a.s) da şöyle buyuracaktı:

O yıllarda vuku bulan en faydalı ve bereketli hadise, bu olmuştur.⁴

O hâlde pak İmamlar'ın imametine inanan bir Ehlibeyt dostunun, Hudeybiye Barışı'na bakışı nasılsa, İmam Hasan'ın (a.s) barışına bakışı da yanı şekilde olmalıdır.

Bu nedenledir ki, bazı Müslümanların bir zamanlar Hz. Resulullah'ı (s.a.a) barışa imza attığından dolayı eleştirdiği gibi, bazı Şiîlerin de kendisini eleştirmesi üzerine İmam Hasan (a.s) şöyle buyurmuştur:

İmam olarak tanıdığınız birinin işine karışmayın, bu konulardaki kararlarına müdahale etmeyin ve onun kararlarına uyup itaat edin. Çünkü İmam'ın kararları Allah rızasına uygundur ve İslâm'ın maslahatları doğrultusundadır; başkaları onların her işine akıl sır erdiremez.

Ebu Said Akîsa şöyle anlatır:

– Ey Resulullah'ın oğlu! Neden Muaviye ile barış yaptın, niçin saldırmazlık anlaşması imzaladın? Sen ki, hakkın senin yanında ve onun da sapık bir zalim olduğunu biliyorsun?

– Ey Ebu Said! Ben babamdan sonra Allah'ın hücceti ve insanların imamı değil miyim?

1- Biharul-Envar, 20/368

2- Sire-i İbn Hişam, 4/322

3- Biharul-Envar, 20/345

4- Biharul-Envar, 20/368

– Öylesin!

– Resulullah (s.a.a) benim ve kardeşim hakkında, *"Hasan ve Hüseyin kıyam etseler de, otursalar da imamdırlar."* buyurmadı mı?

– Evet, buyurdu.

– Bu da gösteriyor ki, ben her durumda imamım; kıyam da etsem, otursam da. Ey Ebu Said! Beni Muaviye ile barış yapmaya iten etken, Peygamber'i (s.a.a) Damureoğulları ile, Eşca'oğulları ile ve Hudeybiye'den dönerken Mekkeliler ile barış yapmaya iten etkenin aynıdır. Peygamber'in anlaştığı kimseler, tenzili (inen vahyi) inkâr eden kimselerdi. Bunlar ise, tevili (vahyin pratik uygulamasını) inkâr eden kimselerdir. Ey Ebu Said! Eğer ben Allah tarafından belirlenmiş bir önder ve imam isem, savaş veya barışla ilgili olarak belirttiğim bir görüşü batıl sayamazsınız; bu görüşlerin hikmeti sizin için açık olmasa da. Duymadınız mı, Hızır gemiyi delerken, çocuğu öldürürken ve duvarı yaparken, Musa onun bu davranışlarından dolayı öfkelenmişti? Çünkü Musa bu davranışlarının hikmetini algılayamıyordu. Sonra Hızır Musa'ya gerçeği açıklayınca, Musa anladı ve bu davranışlarına razı oldu. Ben de öyleyim. Şu anda bana kızılıyorsunuz. Çünkü yaptığım işin hikmetini kavramıyorsunuz. Eğer ben bu işi yapmasaydım, bir tek Şiî'miz dahi yeryüzünde canlı kalmazdı, hepsini öldürürlerdi.¹

Muaviye Anlaşmayı Bozuyor

Muaviye ipleri istediği gibi ele geçirince İmam Hasan'la (a.s) yaptığı anlaşmaya sadık kalmadı ve gerçek yüzünü ortaya koydu.

Nuhayle'de yaptığı bir konuşmada açıkça şöyle dedi:

Ey cemaat! Vallahi ben sizinle, rahatça namaz kılıp oruç tutmanız ve hacca gitmeniz (dinin vecibelerini yerine getirebilmeniz) için savaşmadım asla! Benim sizinle savaş nedenim sadece iktidarı ele geçirebilmektir ve bunu da şimdi tamamen başarmış durumdayım! Binaenaleyh, Hasan b. Ali'yle yaptığım antlaşma şartlarını çiğnediğimi hepinize duyuruyorum!²

Ancak İmam Hasan (a.s), halk arasındaki saygın yeri ve nüfuzu nedeniyle Muaviye ile yaptığı antlaşmaya sadık kaldı.

1- Biharu'l-Envar, 44/1

2- Biharu'l-Envar, c.44, s.49

İbn Ebi'l-Hadid bu konuda şöyle yazar:

Muaviye'nin Kûfe'deki valisi Ziyad, İmam Hasan'ın yakın adamlarından birini takibe almıştı. İmam Hasan (a.s) ona bir mektup yazarak şöyle buyurdu:

"Bizim Şiîlerimize dokunulmayacağına dair Muaviye'yle ahdimiz var, neden bunu çİğniyorsun? Anlaşmaya uygun davran!"

Ancak Ziyad: "Senin etinle kemiğinin arasında olsa dahi onu takibe devam edeceğim." cevabını verdi. İmam bu cevabı olduğu gibi Muaviye'ye göndererek gerekenin yapılmasını istedi. Muaviye Ziyad'a çıkışarak: "Onun adamlarına dokunma. Bu konuda sana yetki vermiş değilim." dedi.¹

1- Nehcü'l-Belâğa Şerhi, İbni Ebi'l-Hadid, 16/18-19

MEDİNE'YE DÖNÜŞ

Muaviye her fırsatta ve her şekilde İmam Hasan'a (a.s) eziyet etmeye çalışıyor, ona ve adamlarına sürekli baskı uyguluyordu. İmam Ali'ye (a.s) ve onun soyuna her fırsatta hakaret etmekten zevk alıyordu. Bu arsızlığı öyle bir duruma gelmişti ki, bizzat İmam Hasan'ın (a.s) bulunduğu toplantılarda bile İmam Ali'ye (a.s) hakaretler yağdırılıyordu.¹

Her ne kadar bu gibi durumlarda İmam Hasan (a.s) ona gereken cevabı hemen verse de, bu gidişat ve bu şartlar altında Kûfe'de yaşamak, İmam Hasan (a.s) için bir işkenceye dönüşmüştü artık.

Bu nedenle Kûfe'den ayrıлып kendi vatanı olan Medine'ye döndü. Ancak bu da söz konusu durumda olumlu bir değişikliğe yol açmamıştı. Çünkü Muaviye'nin en aşağılık ve soysuz uşaklarından biri olarak ün kazanan Mervan, Medine valisiydi. Hakkında Resulullah'ın (s.a.a): "*Köpek soylu köpek, melun soylu melun.*"² dediği biriydi Mervan. Bu soysuz insan, İmam'a (a.s) elinden gelen her kötülüğü yapıyordu; hatta İmam'ın yakın arkadaşlarının o hazreti ziyaret etmesine bile izin vermiyordu.

Bu nedenledir ki, İmam Hasan (a.s) on yıl kadar bir süre Medine'de yaşadığı hâlde yakın dostları onun ilim deryasından faydalanamamış, yine aynı sebepten dolayı o hazretten pek az hadis ve rivayet nakledilmiştir. Mervan, İmam Hasan'ın (a.s) huzurunda Emirü'l-Müminin Ali'ye (a.s) hakarete bulunmaktan zevk alır, hatta bazı adamlarını İmam Hasan'a (a.s) hakarete bulunmaya zorlardı.³

Bu on yıl müddetinde, Mervan'dan sonra da Medine'ye vali olarak atanan herkes aynı politikayı sürdürüp, İmam Hasan'la (a.s) onun Şiîlerine her nevi baskı ve eziyeti reva görmüştür.

1- el-İrşad, Şeyh Müfid, s.173

2- Hayatu'l-İmami'l-Hasan b. Ebî Talib, 1/218

3- Tarihu'l-Hulefa, Suyutî, s.190

İMAM HASAN'IN (A.S) KİŞİLİĞİ

Takvalı Oluşu

İmam Hasan (a.s), yüce Allah'a gönülden bağlı bir kuldu; bu fevkalâde bağlılığı çoğu zaman yüzünden bile okunabiliyordu. Namaz vakti yaklaşıp da abdest aldığı anda, rengi sararır, hafifçe titreme tutar, bu hâlinin nedeni sorulduğunda: "*Rabbinin huzuruna çıkacak birine bundan başka bir hâl yakışmaz.*" derdi. Ehlibeyt'in (a.s) altıncı İmam'ından şöyle rivayet edilir:

İmam Hasan (a.s) çağının en çok ibadet eden ve en faziletli olan insanıydı; herkesin hesaba çekileceği kıyamet gününü andığı zaman ağlar, kendisinden geçirdi.¹

Yaya olarak, hatta bazen yalınayak, 25 kez Mekke'ye Beytullah'ı ziyarete gitmiştir.²

Cömert ve Bağışlayıcı Oluşu

İmam Hasan (a.s) Kâbe'yi ziyaret ettiği sırada bir adamın: "Ya Rabbi! Bana on bin dirhem nasip et!" diye yakardığını duydu, hemen eve dönüp o adama on bir dirhem gönderdi.

Bir gün İmam'ın cariyelerinden biri, hazrete bir demet güzel kokulu çiçek hediye etti. İmam (a.s) da buna karşılık onu azat ettiğini söyleyerek azatlık beratını mühürledi. Bir demet çiçek karşılığında neden bunu yaptığı sorulunca da: "*Çünkü Rabbimiz bizi böyle eğitmiştir.*" buyurarak şu ayeti okudu:

Size selâm verildiği zaman; karşılık olarak ondan daha iyisiyle selâm verin. Veya aynısıyla mukabele edin...³

1- Biharu'l-Envar 43/331

2- Biharu'l-Envar, 43/332; Tarihu'l-Hulefa, Suyutî, s.190

3- Biharu'l-Envar, 43/342-343

İmam Hasan (a.s) o güne dek görülmemiş bir cömertlik sergileyerek, ayağındaki ayakkabıya varıncaya kadar bütün mal varlığını ikiye bölmüş ve yarısını Allah yolunda yoksullara vermiştir. Hayatında üç kez bunu tekrarlamıştır!¹

Sabırlı ve Metin Oluşu

Şam'dan gelen bir adam, Muaviye'nin tahrik ve kıskırtıcılıkları neticesinde İmam Hasan'ı (a.s) bulup ona küfretti, ağır hakaretlerde bulundu. İmam, susuncaya kadar onu sabırla dinledi. Adam susunca, şefkatle gülümseyerek elini adamın omzuna atıp şöyle buyurdu:

İhtiyar! Sanırım bu şehirde yabancısın ve galiba seni birileri hataya düşürmüş. Benden rızalık istersen veririm. Bir isteğin varsa, yardım ederim. Danışacak birini arıyorsan buyur, sorununu söyle sana yol göstereyim. Bir sıkıntın varsa gidereyim, karnın açsa doyurayım, muhtaçsan ihtiyacını gidereyim. Her ne işin varsa, halletmeye hazırım ben. Eğer bizim eve gelersen daha rahat edersin. Zira senin rahatını sağlayacak imkânlarımız mevcuttur.

Adamcağız, İmam'ın (a.s) bu sözleri karşısında dayanamayıp ağlamaya başladı. Bir yandan ağlıyor, bir yandan da şöyle diyordu:

Şahadet ederim ki, sen Allah'ın yeryüzündeki halifesinin ve gerçekten de Allah, halifelîği kime vereceğini çok daha iyi bilir. Sen ve baban, benim için dünyanın en kötü insanlarıydınız. Ancak şimdi en çok sevilen insanlarsınız benim için.

Yaşlı adam o gün İmam'a (a.s) misafir oldu. Oradan ayrıldığında, İmam'ın (a.s) yarenlerinden biriydi artık!²

Bulduğu her fırsatta İmam Hasan'a (a.s) hakaret ve eziyetlerde bulunan Mervan, o hazret şehit düştüğünde cenaze merasimine katılmıştı. İmam Hüseyin (a.s): *"Ağabeyim hayattayken onu üzebilecek her şeyi yaptın, şimdi de cenazesine gelip ağlıyorsun, öyle mi?"* diye sorunca, Mervan Medine'deki yüksek bir dağı göstererek: *"Her ne yaptıysam öyle bir insana yaptım ki, (Medine'deki bir dağı işaret ederek) sabrı bu dağdan daha büyük idi!"* dedi.³

1- Biharu'l-Envar, 43/332; Tarihu'l-Hulefa, Suyutî, s.190

2- Biharu'l-Envar, 43/344

3- Tarihu'l-Hulefa, Suyutî, s.191

ŞAHADETİ

İmam Hasan'ın (a.s) yaşça genç olmasını bahane göstererek halifeliğini engelleyen Muaviye, tam anlamıyla ayyaş bir serseri olan toy oğlu Yezid'in kendisinden sonra tahta geçmesi için ortam oluşturmaya başladı. Ancak, İmam Hasan'ı (a.s) bu konuda ciddi bir tehlike olarak görüyordu.

Çünkü o öldükten sonra İmam Hasan (a.s) hayatta olursa, Emevî zulmünden sabrı tükenmiş olan halk, İmam Hasan'ın (a.s) etrafında toplanıp ona biat edebilirdi.

Bu nedenle İmam'ı ortadan kaldırmak için birkaç kez girişimde bulunup komplolar tertipleledi ve sonunda hicrî 50. yılı safer ayının 28'inde İmam Hasan'ı (a.s) zehirleterek şehit ettirdi.

İmam Hasan (a.s) Medine'de, Cennet-i Baki mezarlığında toprağa verildi.¹

Allah'ın ve meleklerinin selâmı o değerli insana olsun.

1- Murucu'z-Zeheb, 2/427; Delailu'l-İmame, s.60; Tabakat-ı İbn Sa'd, c.5, s.24. İmam'ın şahadet tarihiyle ilgili farklı rivayetler için bakınız: Tarih-i Bağdad, c.1, s.140; Tarihu'l-Hulefa, s.192; Delailu'l-İmame, s.60

İMAM HASAN'DAN VECİZ SÖZLER

1- Alçak ve şerefsiz insanlar, iyiliğe karşılık teşekkür etmezler.

2- İffetli ve dürüst olmak, rızkı ve geliri azaltmaz; hırs ve tamah da rızkı çoğaltmaz.

3- İçinde zerrece şer ve kötülük bulunmayan halis hayır ve iyilik; nimete kavuşunca şükretmek, sıkıntı ve zorluğa düşünce de sabırlı olmaktır.

4- Dünyada küçük düşüp horlanmak, cehennem ateşine atılmaktan yeğdir.

5- En sağlam kalp, zan ve şüphelerden temizlenmiş olanıdır.

6- Ahiret yolculuğunun ne kadar uzun olduğunu anlayan kişi, kendisini bu uzun yolculuğa hazırlar ve azağını temin etmeye başlar.¹

7- Sana nasıl davranılmasını istiyorsan, başkalarına öyle davran.

8- Ahiret yolculuğuna hazır ol, ölüm gelip çatmadan ahiretin için azağını hazırla.

9- Birbirine akıl danışıp meşverette bulunanlar, mutlaka kendi hayırlarına olacak yolu görürler.

10- Ölmeden önce, salih amel işlemeye çalışın.²

1- Bir ila altıncı hadislerin kaynağı: Tuhefu'l-Ukul, s.168–170

2- Yedi ila onuncu hadislerin kaynağı: Tuhefu'l-Ukul, s.7–9

İMAM HÜSEYİN (A.S)

Telif Komisyonu
(Hak Yolunda Müessesesi)

Çeviri:
İsmail Bendiderya

HZ. HÜSEYİN'İN (A.S) DOĞUMU

Hicret'in dördüncü yılı, şaban ayının üçünde,¹ Hz. Ali (a.s) ve Hz. Fatıma'nın (s.a) ikinci evlatları, vahiy ve velâyet evinde dünyaya gözlelerini açtı. Haber Resulullah'a (s.a.a) ulaştığında, hemen Hz. Ali (a.s) ile Hz. Fatıma'nın (s.a) evlerine varıp Esmâ'dan² bebeği getirmesini istedi. Esmâ beyaz bir kundağa sardığı bebeği Hz. Resul-i Ekrem'e (s.a.a) verdiğinde, Hz. Peygamber (s.a.a) bebeğin sağ kulağına ezan, sol kulağına da ikame okudu.³

Bu kutlu doğumun birinci veya -bir diğer rivayete göre- yedinci günü vahiy meleği Hz. Cebrail (a.s) Hz. Resulullah'a (s.a.a) nazil olarak şöyle dedi:

Allah'ın selâm ve salâtı sana olsun, ya Resulullah! Bu kutlu bebeğe Harun'un küçük oğlu "Şübeyr" in⁴ Arapçası olan "Hüseyn" adını ver.⁵ Çünkü Harun, İmran oğlu Musa'ya ne menziledeyse, Ali de sana o menzilededir. Şu farkla ki sen, peygamberlerin sonuncususun.

İşte böylece, Hz. Fatıma'nın (a.s) ikinci evladına Allah tarafından "Hüseyn" adı verilmiş oldu.

1- İmam Hüseyn'in (a.s) doğum tarihiyle ilgili başka nakiller de vardır. Biz, Şia kaynaklarının en makbul olanını aktardık. bk. İlamu'l-Verâ, Tabersî, s.213

2- Buradaki Esmâ, muhtemelen Yezid b. Seken Ensari'nin kızıdır. bk. A'yanu's-Şia, cüz: 11, s.167

3- el-Emali, Şeyh Tusî, c:1 s.377

4- Harun Peygamber'in (a.s) üç oğlu vardı. Bunlardan Şeber, Hesên (Türkçede Hasan diyoruz) kipinde; Şübeyr, Huseyn (Hüseyn) kipinde ve Muşbir ise Muhsin kipindedir. Hz. Resulullah (s.a.a) Menzile Hadisi'ndeki manaya binaen, evlatlarına bu isimleri vermiştir. bk. Tacu'l-Erus, 3/389. İbranicede Şeber, Şübeyr ve Muşbir, Arapçadaki Hasan, Hüseyn ve Muhsin ile aynı manayı taşımaktadır. bk. Lisânu'l-Arab, 6/60

5- Meani'l-Ahbar, s.57

Hız. Hüseyin'in (a.s) doğumunun yedinci gününde, Hız. Fatma (a.s), çocuğu için akika olarak bir kurban kestirdi; saçını tıraş etti ve kesilen saçların ağırlığına gümüş sadaka verdi.¹

Hız. Hüseyin ve Peygamber

Hız. Hüseyin b. Ali'nin (a.s) doğumundan (Hicret'in dördüncü yılı) Hız. Resulullah'ın (s.a.a) irtihaline kadar (altı yıl ve birkaç ay sonrası) insanlar, Hız. Peygamber'in İmam Hüseyin (a.s) hakkındaki önemli açıklamalarını duymuş ve gösterdiği eşsiz sevgiyle bu İmam'ın makam ve mertebesini iyice anlamışlardı.

Selman-ı Farisî şöyle anlatır: Allah Resulü'nün (s.a.a) Hüseyin'i (a.s) dizlerinin üzerine oturttuğunu gördüm, onu öpüyor ve şöyle buyuruyordu:

Sen büyüsun, büyük birinin oğlusun ve büyük insanların babasısun. Sen imamsın ve bir imamın oğlu ve imamların babasısun. Sen Allah'ın hüccetisin ve Allah'ın hüccetinin oğlu ve Allah'ın hüccetlerinin babasısun ki, bunlar dokuz kişidir ve onların sonuncusu, onların Kaimi (İmam-ı Zaman) olacaktır.²

Enes b. Malik şöyle rivayet eder:

Peygamber'e (s.a.v): "Ehlibeyt'inizden kimi daha çok seviyorsunuz?" diye sorduklarında, Peygamber şöyle buyurdu: "*Hasan ve Hüseyin'i.*"³

Hız. Resulullah (s.a.a) Hasan ve Hüseyin'i (a.s) defalarca bağrına basar, onları öper koklardı.⁴ Muaviye'nin avenelerinden ve imamet hanedanının düşmanlarından olan Ebu Hüreyre dahi şöyle itiraf etmektedir:

Resulullah (s.a.a) Hasan ve Hüseyin'i omuzlarına almış bize doğru gelmedeydi, bize ulaştığında şöyle buyurdu:

Bu iki evladımı seven beni sevmiştir, onlara düşmanlık besleyen bana düşmanlıkta bulunmuştur.⁵

1- İslâmî kaynaklarda akika konusu önemle vurgulanmış ve çocuğun sağlığı için çok etkili olduğu hatırlatılmıştır. bk. Vesailu's-Şia, 15/143

2- Maktel-i Harezmi 1/146; Kemalü'd-Din, Şeyh Saduk, s.152

3- Sünen-i Tirmizî, 5/323

4- Zehairu'l-Ukbâ, s.122

5- el-İsabe, 11/330

Hz. Peygamber-i Ekrem (s.a.a) ve Hz. Hüseyin (a.s) arasındaki en güzel, en samimî ve en açık manevî ilişkiyi, Peygamber'in şu sözlerinden anlayabiliriz:

Hüseyin bendendir ve ben de Hüseyin'denim.¹

İmam Hüseyin Babasıyla

İmam Hüseyin'in (a.s) mübarek ömrünün altı yılı, Hz. Peygamber-i Ekrem (s.a.a) ile geçmişti. Allah Resulü (s.a.a) vefat ettikten sonra otuz yıllık bir süreyi de babası İmam Ali'yle (a.s) geçirdi. Hükümde insaftan ayrılmayan, kulluk ve taharetle ömrünü geçiren, sadece Allah'ı gören ve sadece O'nu isteyen ve sonunda O'na ulaşan bir babaydı o. Hilafeti zamanında bir lahza dahi onu rahat bırakmamışlardı. Aynı şekilde hilafetini gasp ettiklerinde, ona zulümden başka bir şeyi reva görmemişlerdi.

İmam Hüseyin (a.s) tüm bu müddet zarfında can ve başla babasının emirlerine itaat etmişti ve Hz. Ali'nin (a.s) hilafette bulunduğu birkaç yıllık kısa müddette ağabeyi Hz. Hasan (a.s) gibi, İslâm'ın hedeflerine ulaşması doğrultusunda fedakâr bir asker gibi çarpışıyordu. "Cemel," "Sıffin" ve "Nehrevan" savaşlarına da katılmıştı.²

Böylece babası Emirü'l-Müminin'i (a.s) ve Allah'ın dinini savunmuş, bazen de halkın önünde hilafet gasıplarına itirazda bulunmuştu.

Ömer'in hükümeti zamanında, İmam Hüseyin (a.s) mescide girmiş, onu Resulullah'ın (s.a.a) minberinde konuşuyorken görünce, derhal minbere çıkarak: "*Babamın minberinden aşağı in.*" demişti.³

İmam Hüseyin Kardeşi İmam Hasan'la

Hz. Ali'nin (a.s) şahadetinden sonra, Allah Resulü'nün (s.a.a) buyrukları ve Emirü'l-Müminin'in (a.s) vasiyetleri üzerine Müslümanların imameti ve rehberliği Hz. Ali'nin (a.s) büyük evladı Hasan b. Ali'ye (a.s) intikal etti. Böylece İmam Hasan b. Ali'nin (a.s) sözlerine uymak ve ona itaat etmek, bütün Müslümanlara farz ve gerekli oldu. İmam Hüseyin

---

1- Sünen-i Tirmizî, 5/324. Bu bölümde Ehlisünnet kaynaklarındaki rivayetler de aktarılmıştır.

2- el-İsabe, 1/323

3- Tezkiretu'l-Havas, İbn Cevzî, s.34; el-İsabe, 1/333. Tarihçilerin yazdığına göre bu olay sırasında İmam Hüseyin (a.s) 10 yaşındaydı.

(a.s), Muhammedî vahiy ve Ali velâyetiyle yetişmişti ve kardeşiyle aynı görüşteydi. Dolayısıyla onunla daima birlikte çalışıyordu.

İslâm'ın ve Müslümanların maslahatı ve Allah'ın emri üzerine, İmam Hasan (a.s) Muaviye ile sulh etti ve birçok zorluklara tahammül etti. İmam Hüseyin (a.s) kardeşinin bu zor anlarında onu yalnız bırakmadı. Zira kardeşinin yaptığı bu anlaşmanın İslâm'ın ve Müslümanların lehine olduğunu biliyordu. Onun için de kardeşine asla karşı çıkmadı.

Hatta bir gün Muaviye, İmam Hasan (a.s) ve İmam Hüseyin'in (a.s) huzurunda İmam Hasan ve babaları Emirü'l-Müminin Ali'nin (a.s) aleyhinde konuşunca, İmam Hüseyin (a.s) Muaviye'nin bu davranışını kınayıp kötü davranışından vazgeçmesini anlatmak için savunmaya kalktı. Ancak kardeşi onu sükûta davet etti ve İmam Hüseyin (a.s) ağabeyinin tavsiyesi üzerine hemen geri döndü. Ardından İmam Hasan'ın (a.s) kendisi Muaviye'ye gereken sert ve açık cevabı vererek onu susturdu.¹

1- el-İrşad, Şeyh Müfid, s.173

MUAVİYE DÖNEMİNDE İMAM HÜSEYİN

İmam Hasan (Allah'ın ve meleklerinin selâmı onun üzerine olsun) vefat ettiğinde, Allah Resulü'yle (s.a.a) Emirü'l-Müminin Ali'nin (a.s) sözleri ve İmam Hasan b. Ali'nin (a.s) vasiyeti üzerine, Müslümanların imamet ve rehberliği İmam Hüseyin'e (a.s) intikal etti ve yüce Allah tarafından İslâm ümmetinin rehberliğini üstlendi.

İmam Hüseyin (a.s), İslâm'ın gücüne dayanarak İslâm iktidarını haksızca kullanan ve İslâm camiasının temelini ve Allah'ın kanunlarını tahrip eden Muaviye'nin yaptıklarını görmekte, onun kof ve tahrip edici hükümetinden fevkalâde rahatsızlık duymaktaydı. Ancak onu İslâm hükümetinden alaşağı edecek bir güç bulamıyor ve kardeşi İmam Hasan'ın (a.s) izini sürmekten başka çare göremiyordu.

İmam Hüseyin (a.s), hükümete karşı olduğunu açıklaması ve onu devirmek için güç toplayıp harekete geçmesi hâlinde hiçbir hareket yapmadan katledileceğini biliyordu. Onun için de sabretmeyi tercih etti, faydasız bir ölümü seçme yanlışlığını yapmadı ve gerçek bir rehberden beklenen davranışı sergiledi.

Onun için de Muaviye hayatta olduğu sürece kardeşinin yolunu izledi ve büyük muhalefetler sergilemedi. Yer yer Muaviye'nin muhitini (ortamını), hareketlerini ve davranışlarını eleştiren İmam Hüseyin (a.s), Müslümanları gelecekte yapacağı etkili girişimlere hazırlıyor, onlara ümit aşıliyordu.

Muaviye'nin, kendisinden sonra oğlu Yezid'in veliahtlığı için Müslümanlardan biat aldığı müddet zarfında İmam Hüseyin (a.s) ona karşı tavizsiz ve sert bir muhalefet sergiledi ve Yezid'e asla biat etmedi. Hatta Muaviye'ye bu konuda çok sert konuştu ve onu sert dille eleştiren açık mektuplar gönderdi.¹

1- Rical-i Keşşi, s.94 ve Keşfu'l-Gumme, 2/206

Muaviye de, Yezid'e biat etmesi konusunda İmam Hüseyin'e (a.s) ısrarda bulunmadı ve İmam Hüseyin (a.s) Muaviye'nin ölümüne dek bu açık itirazını korkusuzca ve yılmadan sürdürdü.

HÜSEYNÎ KIYAM

Muaviye'den sonra Yezid İslâm Hükümeti tahtına oturdu ve kendisini Emirü'l-Müminin ilan etti. Yezid, haksız ve zalim saltanatını sağlamlaştırmak için İslâmî şahsiyetler ve isimlere haber gönderip onlardan biat almakta kararlıydı. Bu amaçla Medine Valisi'ne bir mektup yazdı ve o mektupta: "Hüseyin'den biat al, karşı koyarsa, onu öldür." dedi. Medine Valisi bu haberi İmam Hüseyin'e (a.s) ilettili ve ondan cevap istedi. İmam (a.s) cevaben şöyle buyurdu:

Biz Allah'tanız ve O'na geri döndürüleceğiz, Yezid gibi adamlar (şarap içen, kumar oynayan, imansız, pis ve hatta İslâm'ın zahirini dahi korumayan kimseler) İslâm hükümetinin başına geçecek olursa, İslâm'ın Fatihasını okumamız gerekir. (Zira bu gibi önderler İslâm'ın gücüyle ve İslâm adına, İslâm'ı ortadan kaldırırlar).¹

İmam Hüseyin (a.s), Yezid hükümetini, bu resmî açıklamayla tanımadığını bildirdiği için artık onu Medine'de yaşatmayacaklarını biliyordu. Onun için Allah'ın emri üzerine, gece gizlice Medine'den Mekke'ye gitmek üzere yola çıktı.

İmam Hüseyin'in (a.s) Mekke'ye gelişi ve Yezid'e biat etmeyişi, Mekke ve Medine halkı arasında çabucak yayıldı. Çok geçmeden bu haber Kûfe'ye de ulaştı. Kûfeliler Mekke'de bulunan İmam Hüseyin'i (a.s) Kûfe'ye davet edip kendilerine önderlik etmesini isteyince, İmam Hüseyin (a.s) amcası oğlu Müslim b. Akil'i Kûfe'ye gönderdi ve Kûfelilerin hareket ve tepkilerini yakından izleyip durumu kendisine yazmasını istedi.

Müslim, Kûfe'ye vardığında, görülmemiş bir ilgi ve sevgi seliyle karşılandı. Binlerce Kûfeli, İmam Hüseyin'in vekili olan Müslim'e biatlerini bildirdiler. Bunun üzerine Müslim, İmam Hüseyin'e bir mektup göndererek durumu açıkladı ve hemen Kûfe'ye gelmesinin uygun olacağını bildirdi.

1- Maktel-i Harezmî, 1/184 ve el-Luhuf, s.20

İmam Hüseyin (a.s) Kûfe halkını çok iyi tanıyordu; onların ne kadar vefasız ve dinî inançlarında ne kadar zayıf ve gevşek olduklarına, babasıyla ağabeyinin hükümetleri döneminde bizzat şahit olmuştu. Kûfelilerin söz ve biatlerine asla güvenilemeyeceğini bildiği hâlde, bir imam olarak onlara karşı hüccet ve vazifesini tamamlayıp Rabbinin emrine itaat etmiş olmak için Kûfe'ye gitmeye karar verdi.

Ancak, hac için Mekke'de bulunan insanların Mina'ya çıkmak üzere şehri heyecanla terk ettiği, henüz Mekke'ye varamayan hacıların da Mina'ya zamanında varmak için aceleyle Mekke'ye ulaşmaya çalıştığı zilhiccenin 8. gününe kadar Mekke'de kaldı.¹ İşte tam böyle bir günde ehlibeyti ve yarenleriyle birlikte Mekke'den Irak'a doğru yola çıktı. Böylece hem vazifesini yerine getirmiş, hem de dünyanın dört bir yanından hacca akın eden Müslümanlara; Resulullah'ın (s.a.a) biricik evladının, Yezid gibi birini halife olarak tanımadığını, ümmetin Peygamber'inin evladı olan İmam Hüseyin'in (a.s) Yezid'e biat etmediğini, bilakis ona karşı kıyam başlattığını anlatmış oluyordu.

Müslim'in Kûfe'ye vardığını ve şehrin neredeyse tamamının ona biat ettiğini öğrenen Yezid, Emevî iktidarının en iğrenç uşaklarından ve kendisine bağlıların en gaddarı olarak tanınan ve alçak bir karaktere sahip olan İbn Ziyad'ı Kûfe'ye gönderdi.

Kûfe halkının korkak, ikiyüzlü ve inancında gevşek olmasından yararlanan İbn Ziyad, tehdit etme ve dehşet yaratma yöntemlerine başvurarak Kûfe halkının Müslim'i yalnız bırakmasını sağladı.

Yapayalnız kalan Müslim, İbn Ziyad'ın askerleriyle çarpışmaya girdi ve yiğitçe savaşarak şehit düştü. Allah'ın selâmı bu korkusuz yiğidin üzerine olsun.

İbn Ziyad ikiyüzlü, hain ve imansız Kûfe ahalisini, İmam Hüseyin'in (a.s) aleyhine çevirmeyi başardı. İş öyle bir yere vardı ki, bizzat mektuplar yazarak İmam'ı (a.s) Kûfe'ye davet edenler, onu öldürmek için silahlanıp İbn Ziyad'ın safına katılmaya başladılar.

İmam Hüseyin (a.s), Medine'den ayrıldığı geceden başlayarak, Mekke'de bulunduğu süre zarfında ve Mekke'den Kerbela'ya uzanan şaha-

---

1- Zilhicce ayının 8. günü hacıların Mina'ya çıkması sünnettir ve o dönemde bu sünnet amel yerine getirilirdi. Günümüzde ise sekizinci günden itibaren herkesin Arafat'a çıkması gelenekselleşmiş durumdadır.

det yolculuğu boyunca şehit düştüğü ana kadar kimi zaman imalarla, kimi zamansa çok net bir ifadeyle sık sık şöyle diyordu:

Bu kıyamımın amacı Rabbime karşı görevimi yerine getirip iyiliğe davette bulunmak ve kötülükten menetmektir; zulmün karşısına dikilmek, zalime dur demektir. Biliniz ki, Kur'ân'ı korumak ve bu Muhammedî dinin hayatta kalmasını sağlamaktan başka gayem yoktur.

Evet; bu, Yüce Yaratıcısı'nın ona verdiği görevdi; canı pahasına, hatta çocuklarıyla yerenlerinin öldürülmesi ve ailesinin esir düşmesi pahasına bu görevi yerine getirecekti o...

Resulullah'la (s.a.a) Müminlerin Emîri İmam Ali (a.s) şehit edileceğini defalarca söylemişlerdi. Hatta İmam Hüseyin (a.s) dünyaya geldiği gün, Resulullah (s.a.a) onu bağrına basarak, bir gün ümmetin azgınları tarafından şehit edileceği haberini vermişti.¹

Kaldı ki İmam Hüseyin'in (a.s) kendisi de imamet bilgisiyle bu yolculuğunun şahadetle sonuçlanacağını biliyordu. Ama o, Rabbinin emri karşısında canından korkacak ya da ailesinin esaretini düşünerek geri adım atacak biri değildi asla. İmam Hüseyin (a.s) Allah yolunda gelecek her belâyı keramet biliyor ve bu yolda şahadeti saadet olarak görüyordu. Allah'ın selâmı ebediyen ona olsun...

İmam Hüseyin'in (a.s) şehit olacağı haberi öteden beri İslâm ümmeti arasında pek yaygın bir bilgi olduğundan, bu yolculuğun nereye varacağını herkes bilmekteydi. Zira Hz. Resulullah (s.a.a) İmam Ali (a.s), İmam Hasan (a.s) ve diğer sadr-ı İslâm büyüklerinden defalarca duyulmuş, işitilmiş bir gerçektir bu...

Bu nedenledir ki, onca çekişmeler ve olaylardan sonra İmam Hüseyin'in (a.s) başlattığı bu hareket, şahadetini zihinlerde çağrıştırmaya başlamıştı. Dahası, bizzat kendisi de bu yolculuk boyunca sık sık: *"Kim bizim yolumuzda şehit olmak ve Rabbine kavuşmak istiyorsa, benimle gelsin."* buyurmaktaydı.²

Bu sebeple bazı dostları onu bu yolculuktan vazgeçirmeye kalkıştılar. Oysa Hz. Hüseyin (a.s) Ali b. Ebu Talib'in (a.s) oğlu, Hz. Resulullah'ın (s.a.a) vasisi ve ümmetin imamıydı, vazifesinin ne olduğunu herkes-

1- Kâmilu'z-Ziyarat, s.68'ten sonrası ve Musiru'l-Ahzân, s.9

2- el-Luhuf, s.53

ten daha iyi bilmedeydi. Rabbinin kendisine yüklediği sorumluluğa sırt çevirecek biri değildi o...

İmam (a.s), kendisini caydırmaya çalışan bu fikir ve önerilerden zerrece etkilenmeyerek fevkalade bir azim ve iradeyle yoluna devam etti. Böylece gitti ve şahadete ulaştı; üstelik sadece kendisi değil, her biri İslâm semasında birer yıldız gibi parlayan çocuklar ve ashabıyla birlikte hem de...

Evet, onlar gittiler ve şehit oldular, tertemiz kanlarıyla Kerbela çölünün kumlarını ılık ılık lale yağmuruna tuttular... Böylece İslâm ümmeti, Emevî hanedanının günah dolu geçmişinin artığı olan Yezid gibi birinin, Resulullah'ın (s.a.a) halifesi olamayacağını ve esasen İslâm'ın Emevîlerden, Emevîlerin de İslâm'dan tamamen kopuk ve zıt iki şey olduğunu görüp anlamış oldu.

Sahi, İmam Hüseyin'in bu yiğit ve yürekler parçalayıcı kahramanca kıyamı olmasa, Yezid'le emsallerinin gerçekten Hz. Resulullah'ın (s.a.a) halifesi ve temsilcisi olduğuna inandırılan halkın, Yezid'le avenelerinin sarayda işledikleri rezillikleri ve hayvanca şehvetperestlikleri duyup gördükten sonra İslâm'dan ne kadar nefret edebileceğini hiç düşündünüz mü?!

Peygamberinin temsilcisi Yezid olan bir İslâm, gerçekten de iğrenç değil midir?

İmam Hüseyin'in (a.s) pak ailesi de, bu şanlı kıyamın son mesajlarını ümmete duyurabilmek için esir düştü. Yol boyunca ve nice şehirlerde, çarşı-pazarda, camilerde, İbn Ziyad'ın kokuşmuş konağı ve Yezid'in iğrenç sarayında, her zaman ve her yerde Kerbela gerçeklerini nasıl haykırdıklarını, Emevî satılmışlarının iğrenç ve cani yüzlerine çektikleri maskeyi nasıl düşürdüklerini duymayan, bilmeyen Müslüman kalmamıştır bugün.

O şanlı esirler, Yezid'in şarap içip köpekle oynayan aşağılık biri olduğunu, halifelik gibi bir makama asla lâyık olmadığını ve bulunduğu makamın ehli kabul edilemeyeceğini ifşa edip ispatladılar ve böylelikle Hüseyinî şahadetin gayesini kemale erdirmiş, bu ilâhî mesajı tamamlamış oldular. Onların canlarda ve vicdanlarda estirdiği o muazzam fırtına sonucu "Yezid" adı her nevi rezalet, alçaklık ve aşağılığın ebedî simgesine dönüştü ve Yezid'in altın hülyalarını kül ederek onun bütün şeytanî plânlarını suya düşürdü.

Bu muazzam şahadetin bütün boyutlarını kavrayabilmek için çok ince ve derin bir görüşe sahip olmak gerekir kuşkusuz...

Şahadetinin ilk anlarından günümüze varıncaya kadar, onu seven, onun Şiîsi olan ve insanlık onur ve şerefine değer veren herkes bu kutlu şahadetin her yıldönümünde karalara bürünüp yasa boğulmakta ve Hüseyinî kervana reva görülen zulüm ve cefalara gözyaşı dökerek onu saygı ve sevgiyle anmakta, bu eşsiz kıyamın anısını olanca canlılığıyla yaşatmaya özen göstermektedir. Nitekim Ehlibeyt İmamları (a.s) da Kerbela vakasının anısını yaşatmak için özel bir itina göstermişlerdir. O hazret için bizzat yas merasimleri düzenleyip türbesini ziyarete gitmekle kalmamış, onun için üzümlü gözyaşı dökmek ve ona yas tutmanın faziletleri hakkında da defalarca hatırlatma ve tavsiyelerde bulunmuşlardır. Bunlardan birkaçını özetle aktaralım:

1- Ebu Ammare şöyle anlatır:

Âl-i Muhammed'in Sadık'ı altıncı imamın (a.s) yanına gittim. *"Bana, ceddin Hüseyin'in yasıyla ilgili birkaç beyit okur musun?"* buyurdu. Ben okumaya başlayınca, ağladı. O hıçkırarak ağlıyor, ben ise okuyordum. Onunla birlikte, evdekiler de ağlamaya başladılar. Bütün ev halkı ağlıyordu. Ben şiirimi tamamlayınca, İmam Sadık (a.s) İmam Hüseyin (a.s) için ağıt yakıp mersiye okuma ve insanları ağlatmanın fazilet ve sevaplarını anlattı.¹

2- Yine İmam Sadık'tan (a.s) şöyle rivayet edilmiştir:

Hüseyin'in başına gelenler dışında hiçbir musibete ağlamak yakışık almaz. Hüseyin b. Ali'ye ağlamanın pek büyük bir fazilet ve sevabı vardır.²

3- Ehlibeyt İmamları'nın beşincisi olan İmam Bâkiru'l-Ulum (a.s) dostlarının önde gelen isimlerinden Muhammed b. Müslim'e şöyle buyurdu:

Şiamıza, İmam Hüseyin'in (a.s) makberini ziyarete gitmelerini söyleyin. Zira bizim imametimize inanan iman sahibi herkesin, Ebu Abdullah'ın (İmam Hüseyin'in) makberini ziyaret etmesi gereklidir.³

1- Kâmilu'z-Ziyarat, s.105

2- Kâmilu'z-Ziyarat, s.101

3- Kâmilu'z-Ziyarat, s.121

4- İmam Cafer Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:

Hüseyin'i (a.s) ziyaret etmek, bütün diğer iyi amellerden daha üstün ve faziletlidir.¹

Zira bu ziyaret insanlığa iman ve salih amel dersi veren muazzam bir okuldur; ruhu iyilikler, temizlikler ve fedakârlıklar melekûtuna kanatlandıran büyük bir okul...

İmam Hüseyin'e (a.s) reva görülenlere ağlayıp o Hazret için mahzun ve matemli olmak, mübarek türbesini ziyaret etmek ve onun destansı Kerbela'sının görkemli tarihini açıklayıp gözler önüne sermek, elbette ki çok büyük bir değer ve kıymete haizdir.

Ancak bu matem, gözyaşı ve ziyaretin yeterli olmayacağı da bilinmelidir. Bilakis, bütün bunlar dindarlığın, fedakârlığın ve Allah'ın kânun ve hükümlerini korumanın felsefesini anlatabilmek içindir aslında; tek ga-ye budur.

İmam Hüseyin'in (a.s) o muazzam kişiliğine vurgunluğumuzun yegâne nedeni, ondan insanlık dersi almak ve yüreğimizi Allah'tan başka her şeyden boşaltıp temizlemeyi öğrenmektir. Aksi takdirde, olayın sadece görünen boyutuna bakılması, bu kutsal Hüseyinî gayenin unutulup gitmesine yol açacaktır.

1- Kâmilu'z-Ziyarat, s.147

KERBELA FACIASI VE ÖZGÜRLÜKÇÜ İNSANLARIN ÖNDERİ HÜSEYİN'İN ŞAHADETİ

Bahsimizin bu bölümünde, Hatemu'l-Muhaddisin Hacı Şeyh Abbas Kummî'nin (r.a) ünlü eseri "Münthe'l-Amal'dan iktibasla İmam Hüseyin'le (a.s) ailesinin ve yarenlerinin nasıl şehit düştüklerini kısaca anlatmak, böylece iki cihan serveri Hz. Resul-i Ekrem efendimizin (s.a.a) mübarek Ehlibeyti'ne reva görülenlerin anılmasına vesile olmak istiyoruz.

Kıyamın Başlangıcı

İkinci imam Hz. Hasan-ı Müçteba'nın (a.s) şahadetinden sonra Irak Şiasından bir grup, İmam Hüseyin'e mektup yazarak Muaviye'yi hilafetten azletmek ve halife olarak İmam Hüseyin'le (a.s) biatleşmek istediklerini bildirdiler. Ancak İmam (a.s), mevcut şartlarda bunu doğru bulmadığını ve Muaviye'nin ölümünü beklemelerini tavsiye etti.

Muaviye Hicret'in 60. yılı recebin 15. gecesi ölünce, oğlu Yezid onun tahtına geçerek halifeliğini ilan etti. Yezid'in ilk icraatı; Medine valisi Velid b. Utbe'ye İmam Hüseyin (a.s), Abdullah b. Ömer, Abdullah b. Zübeyr ve Abdurrahman b. Ebubekir'den derhal biat alması, biat etmeyenin de hemen öldürülüp başının kendisine gönderilmesi fermanını vermek oldu.

İmam Hüseyin (a.s), Velid'le yaptığı görüşmede Yezid'e biat etmeyi reddederek Mekke'ye gitmek üzere Medine'den ayrıldı. Onun iyiliğini isteyen kimi Müslümanlar, insanların vefasız olduğunu ve bu yolculuktan vazgeçmesini öğütüyorlardı.

Bunlardan biri de Ümmü'l-Müminin Ümmü Seleme idi. İmam'ı (a.s) caydırmak için ona: "Oğlum!" diyordu, "Irak'a giderek beni üzme! Ceddin Resulullah'tan (s.a.a) senin Irak'ta şehit edileceğini duydum ben!"

İmam'ın (a.s) cevabı şaşırtıcıydı:

Anacığım! Yemin ederim ki, bunu ben de biliyorum! Ama şahadete koştuktan, gerekirse bu yolda ölüme gitmekten başka çarem yok. Zira ben sadece Rabbimin emrettiği şekilde davranıyor, O'nun rızasına uygun yaşıyorum. Allah'a yemin ederim ki, öldürüleceğim günü de, katilimin kim olacağını da, nereye defnedileceğimi de, ailem ve dostlarımdan kimlerin benimle birlikte öldürüleceğini de biliyorum! Anacığım! Rabbime andolsun ki, Irak'a gitmem de öldürecekler bunlar beni!

İmam (a.s), ceddi Resulullah'ın (s.a.a) mübarek türbesini ziyaret edip onunla vedalaştıktan sonra hicrî 60. yılın recep ayının 28'ine denk gelen pazar gecesi ailesi ve bir grup yakın dostlarıyla birlikte Mekke'ye doğru yola çıktı. Yanındakilerden bazıları, Medine'den kaçan İbn Zübeyr'in yaptığı gibi, kendilerinin de sapa yollardan gitmelerini, böylece düşmanın takibinden kurtulabileceklerini önerdiyse de, İmam (a.s): *"Rabbim, benimle düşman arasında gerekli hükmü verecektir; ana yoldan çıkıp sapa yolu tercih edemem!"* diyerek gizli hareket etmeyi reddetti.

İmam Hüseyin'in (a.s) kervanı şaban ayının 3. günü cuma akşamı Mekke'ye vardı. Dört bir yandan hacca gelen Müslümanlarla birlikte, Mekke ahali de akın akın İmam'ı (a.s) ziyarete geliyor, onunla görüşmek için bütün Müslümanlar şevkle bekliyordu. Ziyarete gelenler arasında, İbn Zübeyr de vardı.

Kûfe Halkı İmam'ı (a.s) Davet Ediyor

Muaviye'nin öldüğünü ve İmam Hüseyin'in de (a.s) Yezid'e biat etmeyerek Mekke'ye hareket ettiğini öğrenen Kûfe halkı, şehrin ileri gelen Şiîlerinden Süleyman b. Surad el-Huzaî'nin evinde toplanıp meşverette bulundu. Bu müşavere sonrası İmam Hüseyin'e (a.s) bir mektup yazarak onu Kûfe'ye davet ettiler. Kûfe'ye gelmesi hâlinde Emevî hanedanının zalim iktidarına son verilmesi için İmam'ın yanında olacaklarını, Kur'ân hükümlerine ve asil Sünnet'e dayalı gerçek bir İslâm iktidarının kurulması yolunda İmam'ın yardım ve liderliğine ihtiyaçları olduğunu bildirdiler.

Bu mektup, hicrî 60. yılı ramazanının 10. günü Mekke'de İmam'ın (a.s) eline ulaştı. Bunu yığınlarca mektup izledi. Kûfe halkının ileri gelen büyükleri ve kabile reisleri ardı ardına İmam'a (a.s) mektup yazıp onu

ısrarla Kûfe'ye davet ediyorlardı. Kimi zaman bir günde İmam'ın (a.s) eline ulaşan mektupların sayısı 600'ü buluyordu. Mektuplarda İmam'ın (a.s) gerçek bir İslâm devleti kurmak için Kûfe'ye gelmesi rica ediliyor, emrine amade olduklarını ve ona biatlerini bildiriyorlardı. Derken, Kûfe'den ulaşan mektupların sayısı 12 bini buldu...

Bunun üzerine İmam (a.s), Haşimoğulları'nın önde gelenlerinden olan amcası oğlu Müslim b. Akil'i bir mektupla birlikte Kûfe'ye yolladı. Mektupta şöyle deniliyordu:

Bismillahirrahmanirrahim

Hüseyin b. Ali'den, müminlerin ve Müslümanların ileri gelenlerine...

Hâni ve Said sizin mektuplarınızı bana ulaştırdılar. Sizin bana gelen elçilerinizin sonuncusuydular. Anlattığınız, sözünü ettiğiniz her şeyi anladım. Tümünüzün ortak görüşü şudur: "Başımızda bir imam yoktur. Gel, belki Allah senin aracılığınla bizi hak ve hidayet üzere birleştirir." Size kardeşim, amcamın oğlu, ailemin güvenilir mensubu Müslim b. Akil'i gönderiyorum. Eğer, elçilerinizin bana anlattığı ve benim de sizin mektuplarınızda okuduğum gibi ileri gelenlerinizin, görüş sahiplerinizin ve faziletlielerinizin görüşünün aynı noktada birleştiğini bana yazarsa, inşallah derhal yanınıza gelmek üzere yola çıkarım. Ömrüm hakkı için, Allah'ın kitabına göre hükmeden, adaleti egemen kılan, dine boyun eğen, kendini Allah'a adayan kimseden başkası imam olamaz. Vesselâm.

İmam mektubu yazdıktan sonra zekâ, ilim, tedbir, dürüstlük ve cesaretiyle tanınan amcaoğlu Müslim b. Akil'i çağırarak ona verdi ve Kays b. Musahhar Seydâvî, Umare b. Abdullah es-Selulî ve Abdurrahman b. Abdullah Erhebî'yle birlikte Kûfe'ye gitmesini ve Kûfelilerden kendisi adına biat almasını istedi. Bu arada Müslim'e takvalı olmasını, Allah'tan korkmasını, sırları gizli tutmayı bilmesini ve insanlara karşı her zaman sevgi ve şefkatle davranmasını öğütleyerek, Kûfe halkının İmam'a (a.s) biat konusunda samimî olduklarını ve bu konuda birlikte hareket ettiklerini müşahade etmesi hâlinde bunu kendisine mektupla bildirmesini söyledi.

Bu arada İmam (a.s) Ahnef b. Kays, Münzir b. Carud, Yezid b. Mes'ud Nehşelî ve Kays b. Heysem gibi Basra şehrinin de önde gelenlerine mektup yazarak onları hakka davet edip Allah'ın hükümlerinin icrası ve

Resulullah'ın (s.a.a) Sünneti'nin ihyası yolunda kendisine yardımcı olmaya çağırdı. Bu şahısların birçoğu İmam'ın (a.s) çağrısına olumlu cevap vermiş, hatta o Hazret'e yardım etmek için hareket hazırlıklarına başlamışlar, ancak İmam'ın (a.s) şahadet haberini aldıklarından yerlerine o-turmuşlardır.

Kûfe'de Cereyan Eden Olaylar

Müslim b. Akil çok zor ve tehlikeli bir yolculuktan sonra Kûfe'ye vardı ve Muhtar b. Ebu Ubeyde es-Sakafî veya Müslim b. Avsece'nin evine konuk oldu. Onun gelmesi Kûfe halkını pek sevindirmişti. Bu yüzden şenlikler tertipleyen şehrin ahalisi akın akın Müslim'i görmeye geliyor, İmam Hüseyin'in (a.s) mektubunu öğrenen herkes, sevinç göz-yaşları dökerek onun adına Müslim'e biat ediyordu. Kısa zamanda, biat edenlerin sayısı 18 bine ulaşmıştı. Müslim, biat edenlerin sayısı ve şehrin bu durumunu İmam Hüseyin'e (a.s) yazarak Kûfe'ye gelmesinin uygun olacağını bildirdi.

Diğer taraftan, Emevî iktidarının şehirdeki taraftarları, Kûfe'nin son durumunu ve Müslim'e yapılan biatin tehlikeli boyutlara vardığını Şam-da bulunan Yezid'e bildirerek, Kûfe valisi Numan b. Beşir'in bu olayların üstesinden gelmede yetersiz kaldığını, bu Şia kıyamını durdurabilecek birini Kûfe'ye göndermesinin zarurî olduğunu haber verdiler.

Yezid, Hıristiyan danışmanı Sircun'la meseleyi konuştuğundan sonra Basra valisi Ubeydullah b. Ziyad'ı Kûfe valiliğine atadı ve ona gönderdiği fermanla, derhal Kûfe'ye hareket etmesini, Müslim'i tutuklamasını veya öldürmesini, bunlar da olmazsa onun şehirden uzaklaşmasını sağlamasını istedi. Babası gibi kendisi de son derece aşağılık bir karaktere sahip olan ve Emevî iktidarının en acımasız ve hilekâr piyonlarından biri olarak ün salan İbn Ziyad, derhal yola çıktı ve gece karanlığında Kûfe'ye vardı.

Şehre girdiğinde tanınmamak için yüzünü örten İbn Ziyad'ı bazı saf insanlar İmam Hüseyin (a.s) zannederek selâmlamış, etrafına toplanarak sevgi gösterisinde bulunmaya başlamış, ancak onun kim olduğunu öğrenince, hemen etrafını boşaltmışlardı.

Ertesi gün İbn Ziyad bütün ahalinin şehrin büyük camiinde toplanmasını emretti, bizzat minbere çıkıp cemaati etkilemeye ve akıla gelebi-

lecek türlü tehdit ve vaatlerde bulunarak onları Müslim'e destek vermekten vazgeçirmeye çalıştı ve Yezid'e karşı çıkanların sonunun çok kötü olacağı telkininde bulundu. Bu arada kabile reisleriyle şehrin ileri gelenlerine, Yezid'in hilafetine muhalif olanları kendisine bildirmemeleri hâlinde mallarının ve canlarının mubah sayılacağını duyurdu.

Şehirdeki bu gelişmeleri öğrenen Müslim, kıyamla ilgili gizliliğin bozulmaması için Muhtar'ın evinden ayrılarak Hâni b. Urve'nin evine gizlendi. İmam'ın (a.s) Şiîleri burada gizlice Müslim'le görüşüp biat ediyor, Müslim de biatlerine sadık kalacakları ve bunun gizliliğini koruyacakları konusunda onlara yemin ettiriyordu. Böylece Müslim'e biat edenlerin sayısı 25 bine ulaşırken, İbn Ziyad onun nerede saklandığını hâlâ öğrenememişti.

Ancak, İbn Ziyad'ın etrafa yerleştirdiği casuslar, Müslim'in Hâni'nin evinde saklandığını öğrenmekte gecikmediler. İbn Ziyad bir komployla Hâni'yi hükümet konağına getirtip tutukladı; ancak yapılan bütün baskı ve işkencelere rağmen Hâni, Müslim'i teslim etmemekte direndi.

Bu arada Hâni'nin işkence altında yaralanıp hapse atıldığını öğrenen Müslim, Kûfe halkını kıyama davet etti. Kısa zamanda cami ve pazaryeri Müslim'in çağrısına koşanlarla dolmuş, İbn Ziyad iyice sıkışmıştı.

İbn Ziyad, Kûfe'nin ileri gelenleri ve kabile reisleri arasında kendisine uşaklık eden bazılarını, öfkeli kalabalığın arasına yayarak tehdit ve vaatlerle halkın Müslim'i yalnız bırakmasını sağlamaya çalıştı.

Diğer yandan, tellalları hükümet konağının damına çıkararak blöf yöntemine başvurdu. Tellallar şöyle bağıyordu: "Ey ahali! Kendinize acıyorsanız, hemen dağılın! Şam'dan gönderilen büyük bir ordu buradan burada olacak; böyle bir orduyla baş edemezsiniz! Eğer emirlere karşı gelmez ve isyanı bırakıp evlerinize dönerseniz, İbn Ziyad, Yezid'in sizi affetmesini sağlayacak ve alacağınız ödülü iki katına çıkaracaktır!"

Bu tehdit, şantaj ve blöfler giderek etkili olmaya başlamış, korkak ve döneK Kûfelileri ürkütmeye yetmişti. Göz açıp kapayınca kadar şehrin yönetimini ele geçirebilecekken, yayılan söylentilere kanıp Müslim'den uzaklaşmaya, evlerine dönmeye başladılar. Derken, akşam namazı sırasında onca kalabalıktan sadece otuz kişi Müslim'in arkasında namaza durdu!

Müslim camiden çıktığında, yanında sadece 10 kişi kalmış, birkaç adım sonra onlar da kaçarak Müslim'i yalnız bırakmışlardı! Korkaklar

şehrinde Müslim yapayalnızdı şimdi. Tek başına sokaklarda dolaşiyor, kimse ona kapısını açmıyordu!

Müslim'in Şahadeti

Gece yaralarına doğru Tav'a adlı yaşlı bir mümine kadın, Müslim'i evine aldı. Müslim bütün geceyi dua ve ibadetle geçirdi. Sabaha doğru Tav'a'nın toy oğlu vaat edilen yüklüce ödülü alabilmek için Müslim'i ihbar etti.

İbn Ziyad vakit kaybetmeden Muhammed b. Eş'as komutasında kalabalık bir silahlı grubu oraya gönderdi. Evin avlusundan gelen nal sesleriyle kılıcına sarılan Müslim yiğitçe bir çarpışmayla, içeriye giren birkaç kişiyi saf dışı bırakarak sokağa çıkmayı başardı.

Kûfe sokakları, tarih boyunca ilk ve belki de son kez böylesine inanılmaz bir çarpışma sahnesine tanıklık ediyordu. Bir tarafta kimi kimsesi olmayan, o şehirde tamamen garip olup bir tek yardımcısı dahi bulunmayan mert ve tek başına bir yiğit vardı. Diğer tarafta ise, tarihî kaynaklarda da belirtildiği üzere bir gündür aç ve susuz kalan, bütün bir geceyi dua ve ibadetle geçiren, inanılmaz bir ihanete uğrayıp yapayalnız bırakılan ve sadakatsiz, korkak ve hain bir halka yardıma koşmakta olan İmam Hüseyin'in (a.s) başına gelecekleri tahmin ederek gam ve kedere boğulan bu cesaret ve vefa timsalinin karşısındaki tepeden turnağa silahlı, gözünü kan bürümüş haramiler güruhu bulunmaktaydı. Bu da yetmezmiş gibi bu haramiler güruhuna eşlik edip destek veren döneklere bir ahali!

Evet, bir gün öncesine kadar vefa ve sadakat yeminleri edip biatte buldukları yiğit Müslim'e, evlerinin damından, penceresinden taş ve ateş yağdıran Kûfe halkının bu inanılmaz ihanet ve döneçliği de, tarih kaynaklarının en ibret verici sayfalarını teşkil eder bugün.

Ama Müslim, Resulullah'ın (s.a.a) Ehlibeyti'nin ellerinde yetişip terbiye görmüş bir inanç timsalidir. Müminlerin Emîri Haydar'ın kardeşinin oğludur o. Ali (a.s), Hazma (a.s) ve Hüseyin'in (a.s) kanı dolaşmaktadır Müslim'in damarlarında. Nitekim bütün bir şehre karşı tek başına durmaktan korkmadı. Amansız bir çarpışma başlamıştı şimdi. Müslim yiğitçe vuruşurken, şu şiiri haykırıyordu şehvetlerinin esiri olan zavallıların güruhuna:

Batıla teslim olmayacağıma yeminliyim ben!
Ölümüm ancak hürce olur; batıla eğilmeden!

Müslim, ettiği yemine canı pahasına sadık kaldı ve görülmemiş bir kahramanlık sergileyerek bu çarpışmada tek başına kırk beş saldırganı öldürdü, bu amansız dövüş sırasında inanılmaz bir güç ve cesaret örneği sergiledi. Hatta tarihî kaynaklarda tek eliyle kavradığı bir saldırganı yerden sökercesine kaldırıp dama fırlattığı yazılıdır. Nihayet uzun direnişten ve sayısız yaralar aldıktan sonra göğüs göğse çarpışmada onunla baş edemeyeceğini anlayan düşman, arkadan saldırıp onu sırtından mızrakla vurdular.

Yere kapanan Müslim'in üzerine çullanan çakallar sürüsü onu kıskıvrak bağlayıp İbn Ziyad'a götürdüler. Müslim'le İbn Ziyad arasında, onun iman, direnç ve mertliği; İbn Ziyad'ınsa küfür, alçaklık ve rezaletin timsali olduğunu belgeleyen ilginç bir diyalog geçti. Aldığı derin mızrak yarasına rağmen kendisine boyun eğdiremeyeceğini anlayan İbn Ziyad, Müslim'in öldürülmesini emretti.

Sarayın damına çıkarılan Müslim'in mübarek başını burada kesip pak bedenini damdan aşağı attılar. Müslim'in şahadeti Hicret'in 60. yılı zilhicesinin 9. günü olan Arefe günü vuku bulmuştur. Bu cinayetin ardından İbn Ziyad bir başka caniliğe daha imza atarak 89 yaşındaki ihtiyar Hânî b. Urve'nin de Kûfe çarşısında boynunu vurdurdu.

Böylece Kûfelilerin korkak, gevşek ve döneke davranışları sonucu bu şehirde kıvılcımlanan kıyam hareketi noktalandı ve İbn Ziyad gibi bir cani, bütün Irak'ta egemenlik kurarak inisiyatifi ele geçirdi.

İmam Hüseyin Irak'a Hareket Ediyor

İmam Hüseyin (a.s) hac merasiminin başladığı zilhice ayına kadar Mekke'de kalmış, hatta haccını yerine getirmek için ihrama girmişti. Ancak, Yezid'in kiralık katillerinin de ihrama bürünerek hacı kılığında Mekke'ye girdiklerini ve ihramda bulunduğu sırada kendisini yakalamak veya öldürmekle görevlendirildiklerini öğrenince, hac ihramını umreye dönüştürüp tavaf ve sa'ydan sonra Irak'a doğru yola çıktı. Bu sırada şu ünlü konuşmasını yaptı:

Ölüm, Âdemoğulları için yazılmıştır. Tıpkı genç kızların boyunlarına bir gerdanlığın takılması gibi. Benden öncekilere kavuşmayı

ne çok istiyorum! Yakub'un Yusuf'a kavuşmayı istemesi gibi. Ölüp düşeceğim bir yer seçildi benim için ve ben bu yere gidiyorum. Nevavis ve Kerbela arasında çöl kurtlarının vücudumu parçaladıklarını, aç karınlarını ve boş ambarlarını benimle doldurduklarını görür gibiyim. Kalemle yazılmış bir günden kaçış yoktur. Allah'ın rızası biz Ehl-i Beyt'in rızasıdır. Allah'ın verdiği musibetlere sabredeceğiz ve O, sabredenlerin ecrini bize verecektir. Resulullah'ın (s.a.a) vücudunun parçası olanlar, asla ondan ayrı düşmezler; kutsal hazirede onun çevresinde toplanacaklar. Onları görünce, gözleri aydınlanacak ve onların aracılığıyla vaadi yerine gelecektir. Kim bizim uğrumuza canını vermeye ve Allah'la buluşmaya hazır ise, bizimle gelsin. Çünkü ben sabahleyin inşaallah yola çıkacağım.

Böylece İmam Hüseyin (a.s), ailesi ve yarenlerinden oluşan bir grupla birlikte 8 zilhicce salı gününde Mekke'den ayrılıp hızla Irak'a doğru yola koyuldu.

İmam'ın (a.s) Irak'a doğru yola çıktığını öğrenen İbn Ziyad, Husayn b. Numeyr'i kalabalık bir orduyla Kûfe dışına, Kadisiye'ye göndererek ondan şehre ulaşan bütün yolları kontrol etmesini istedi.

Bu arada İmam da (a.s) Müslim'in (a.s) şahadet haberi henüz kendisine ulaşmadan önce Batnu'r-Ramme bölgesindeki "Hacir" denilen yerden geçerken, Kays b. Musahher es-Seydâvî'yle Kûfe halkına bir mektup daha gönderdi. Bu mektupta şöyle buyurmaktaydı:

Bismillahirrahmanirrahim. Hüseyin b. Ali'den mümin ve Müslüman kardeşlerine. Selâm üzerinize olsun. Size kendisinden başka ilâh olmayan Allah'ı överim.

Ama sonra, Müslim b. Akil'in mektubu bana ulaştı. Mektubunda, iyi düşüncelerinizi, ileri gelenlerinizin bize yardım etmek ve hakkımızı talep etmek noktasında görüş birliği içinde olduklarını bildiriyordu. Allah'tan, işimizi güzel kılmasını ve bundan dolayı size büyük bir mükâfat vermesini diledim. Zilhicce ayının sekizi olan terviye günü, size katılmak üzere Mekke'den ayrıldım. Elçim size geldiğinde, yapmanız gerekeni hızla ve kararlılıkla yapın. Şu günlerde size geleceğim. Allah'ın selâmı, rahmeti ve bereketi üzerinize olsun.

Kays b. Musahher bu mektubu götürürken, Kadisiye denilen yerde Husayn b. Numeyr tarafından yakalandı. Üstünü aramak istediklerinde

ise, mektubu parçalayıp yok etti. Kays'ı alıp İbn Ziyad'a götürdüler. Aralarında şu konuşma geçti.

– Kimsin?

– Ali ve oğullarının Şiflerinden biriyim!

– Mektubu neden yırttın?

– Senin okumamam için.

– Mektup kimden kimeydi?

– Efendim Hüseyin'den, adını bilmediğim bazı Kûfelilere.

– Bana ya o mektuptakilerin adını vereceksin ya da ahaliye bir konuşma yapıp Hüseyin'e, babasına ve kardeşine söveceksin. Yoksa seni paramparça ederim!

– Mektuptaki isimleri sana söylemeyeceğim. Ama ikinci şartı yerine getirerek ahaliye bir konuşma yaparım.

Kays, sözlerinin ardından minbere çıktı ve halka yaptığı konuşmaya besmeleyle başladı. Allah'a hamdüsenada bulunduktan sonra Resul-i Ekrem'le (s.a.a) onun pak Ehlibeyti'nin imamları olan Hz. Ali (a.s), Hz. Hakan (a.s) ve Hz. Hüseyin'e (a.s) çokça salât ve selâm gönderip İbn Ziyad'la babasına ve zalim Emevî sultanlarına lanet okudu. Ardından ahaliye şöyle seslendi:

Ey ahali! Ben, Hüseyin tarafından size elçi olarak gönderildim.

Hacir'de ondan ayrılıp size geldim. Ona yardım etmek isteyenlerin onun çağrısına uysunlar!

Kays'ın konuşmasını duyan İbn Ziyad, öfkeden deliye dönmüştü. Adamlarına Kays'ı sarayın damına çıkarmalarını, bu cesaret ve sadakat timsali mümini oradan aşağı atmalarını emretti.

Böylece Kays da, şahadet şerbetini içmiş, tertemiz bir yürek ve parlak bir alınla Rabbine kavuşmuştu.

Hürr b. Yezid er-Riyahî'nin Ordusuyla Karşılaşma

İmam Hüseyin (a.s) Kûfelilere verdiği sözü tutarak yoluna devam ediyordu. Çok geçmeden Müslim'le Hâni'nin acı şahadet haberini aldı. Bu haber İmam'ı pek üzmüş, pek sarsmıştı; her ikisini de rahmetle anıp övdü. Müslim'in şahadet haberini getirenler, İmam'ın Kûfe'ye gitmemesi ve geri dönmesi için ısrar ettiler. İmam, Akil'in oğulları ve akrabalarına dönüp: "Bu konuda sizin fikriniz nedir?" diye sordu.

Onlar: "Vallahi! Müslim'in katillerinden intikam almadıkça veya bu yolda onun gibi şehit düşmedikçe dönmek istemeyiz!" dediler.

İmam (a.s) da onları tasdik ederek: "*Vallahi! O iki yiğit insandan sonra bu dünya hayatının hayrı kalmadı artık!*" buyurdu ve Kûfe'ye doğru harekete devam edilmesini emretti.

Yolculuk sırasında konakladıkları bir başka menzilde, İmam'ın (a.s) etrafa gönderdiği elçi ve habercilerden birinin daha şehit edildiği haberi ulaşınca İmam (a.s) kervandakileri toplayıp şöyle buyurdu:

Taraftarlarımız bizi yalnız bırakmış. Bu durumda, sizden geri dönmek isteyenler dönsünler, biatimi üzerlerinden kaldırdım.

Dünya malı ve makamı için o Hazret'in etrafına toplanan çıkarıcılar, İmam'dan (a.s) bunu duyar duymaz hemen dağılıp ayrıldılar. Sadece kendi ailesiyle yakınları ve İmam'a inanç ve yakınlıkla iman etmiş olan bir avuç sadık yareni kaldı onunla.

"Şeraf" denilen menzilden sabahın erken saatlerinde ayrılmadan önce İmam Hüseyin (a.s) kervandaki gençlere, yanlarına mümkün mertebe bol su almalarını emretti. Oradan ayrılan kervan öğleye kadar durmadan Kûfe'ye doğru ilerledi.

Öğleye doğru gençlerden biri yüksek sesle tekbir getirince, İmam da tekbir getirip: "*Ne var? Bir şey mi gördün?*" diye sordu. Delikanlı: "Hurmalklar gördüm." deyince, kervandaki tecrübeli yarenler: "Allah'a and olsun ki biz buralarda hurmalık bir alan görmemişiz!" dediler. Onun gösterdiği tarafa dikkatlice bakınca kalabalık bir ordunun kendilerine doğru yaklaştığını gördüler.

İmam (a.s) hemen kervanı toparlayıp çok yakınlarında bulunan "Zû Husem" dağının eteklerine karagâh kurdu. Çok geçmeden "Hür b. Yezid er-Riyahî" komutasındaki 1000 kişilik bir ordu, öğlenin kavurucu sıcağında gelip bu küçük kervanın karşısına dikildi. İmam (a.s) yarenleriyle birlikte kılıç kuşanıp bu ordunun karşısına geçti.

Hür ile adamlarının susuzluktan helâk olacak raddeye geldiğini gören İmam (a.s) onunla ordusuna, hatta onların hayvanlarına bile su verilmesini emretti.

İmam'ın (a.s) bu yiğit ve cömert kişiliği Hür'le ordusunu pek mahcup etmişti; İmam'ın (a.s) adamları leğenlerle kovalara su doldurup onların hayvanlarına bile su vermişlerdi!

Öğle vakti girdiğinde, ezan okundu ve İmam Hüseyin (a.s) iki ordunun arasında durarak Allah'a hamdüsenada bulunduktan sonra şöyle dedi:

Ey İnsanlar! Ben, ancak mektuplarınız bana ulaştıktan ve elçileriniz bana geldikten sonra size geldim. Şöyle demiştiniz: "Hemen bize gel; çünkü bizim bir imamımız yoktur. Belki yüce Allah, senin sayende bizi hak ve hidayet üzerinde birleştirir..." Ben de, yerimden yurdumdan göçtüm, kalkıp size geldim işte! Eğer siz hâlâ bu söz üzere iseniz, işte ben size geldim; bana, sözlerinize ve ahitlerinize güvenmemi sağlayacak bir işaret verin (ahdinizi ve biatinizi yenileyin). Yok, eğer bunu yapmayacaksanız, benim gelişimden hoşnut değilseniz, size gelmek üzere ayrıldığım yere geri dönerim.

Hürr'ün ordusundan çıt çıkmıyor, kimse söyleyecek söz bulamıyordu. Sonra Hürr'e dönüp şunları söyledi: "*Arkadaşlarına namaz kıldırmak ister misin?*" Hür: "Hayır." dedi, "Sen namaz kılacaksın, biz de sana uyaçağız." Bunun üzerine İmam Hüseyin (a.s) onlara namaz kıldırdı. Her iki ordu, İmam'ın (a.s) arkasında cemaatle namazı kıldıktan sonra İmam (a.s) kısa bir hutbe vererek şöyle buyurdu:

Ey insanlar! Şunu biliniz ki, eğer siz, Allah'tan korkar ve hakkı ehli için tanırırsanız, Allah'ı razı kılmış olursunuz. Biz, Muhammed'in (s.a.a) Ehl-i Beyt'iyiz. Sizin bu yönetiminize, hakları olmadığı hâlde onu ele geçiren ve size zulüm ve düşmanlıkla hükmeden şu gürühtan daha lâyiğiz. Eğer bizi istemiyorsanız, hakkımızı tanımı-yorsanız ve şu andaki düşünceniz, mektuplarınızda yazdıklarınızdan, elçilerinizin bana bildirdiklerinden farklı ise, o zaman size arkamı döner giderim.

Hür, şaşkınlıkla: "Vallahi, sözünü ettiğin o mektuplarla habercilerden benim haberim yoktur!" dedi.

İmam (a.s), yanındaki yarenlerinden Ukbe b. Sem'an'a dönüp: "*Şu mektupları getir!*" dedi. Ukbe, birkaç heybeyle gelip heybelerdeki mektupları Hürr'ün önüne döktü. Hür ne diyeceğini bilemiyordu. Sonunda dedi ki: "Ben size bu mektupları yazanlardan biri değilim. Bize, seninle karşılaştığımız zaman, Kûfe'ye Ubeydullah'a götürünceye kadar senden ayrılmamamız emredildi." İmam öfkeyle: "*Neler söylüyorsun sen?! Ölüm bundan daha yakındır sana!*" diye çıkışarak adamlarına dönüp toparlanmalarını ve Medine'ye geri döneceklerini söyledi.

Kervan, Medine'ye dönmek için hareket edeceği sırada Hür, ordusuyla önlerini kesip engelledi. Bunun üzerine İmam Hüseyin (a.s) Hürr'e: "Anan, yasını tutsun! Ne istiyorsun?" dedi. Hür, ona şu karşılığı verdi: "Eğer senin içinde bulunduğun bu durumda bir başka Arap olsaydı ve bu Arap bana senin söylediğin bu sözü söyleseydi, kim olursa olsun, anası için bu ifadeleri mutlaka kullanırdım. Fakat Allah'a yemin ederim ki, senin annenden, gücümüzün yettiği en güzel şekilde söz etmekten başka bir şey yapamam."

İmam: "Söyle o zaman, ne yapmak istiyorsun?" diye çıktı. Hür: "Sizi İbn Ziyad'a götürüleceğim." diye cevap verdi. İmam: "Gelmiyorum, bunu kabul edemem!" deyince, Hür: "O zaman ben de sizi bırakmam!" dedi.

Söz uzuyor, Hür ne yapacağına karar veremiyor, İmam (a.s) da esareti kabullenmiyordu. Sonunda Hür: "Ben sizinle savaşmakla görevli değilim; görevim sizi bırakmamak ve Kûfe'ye götürmektir. Madem bunu kabul etmiyorsun, o zaman ne Medine'ye, ne de Kûfe'ye gitmeyen bir güzergâh seç. Ben de bu arada İbn Ziyad'a mektup yazıp durumu sorayım; senin gibi yüce bir şahsiyetle savaşmaktan beni kurtaracak bir yol bulunur belki!" dedi.

Bunun üzerine İmam Hüseyin (a.s) Kadisiye ve Uzeyb yolundan sola dönen güzergâhta hareket etti. Hürr de ordusuyla birlikte uzaktan onları izliyordu.

Uzeyb Hecanat bölgesine vardıklarında, Kûfe'den gelen ve aralarında Nâfi b. Hilal, Mücemme b. Abdullah ve Tirimmah b. Udey'in de içinde olduğu dört atlı İmam Hüseyin'in (a.s) kervanına katıldı.

Hür, onların Kûfeli olduğunu ve hepsini tutuklayıp Kûfe'ye göndermesi gerektiğini söylediye de, İmam Hüseyin (a.s) onları koruyarak şöyle dedi:

Bunlara dokunamazsın; bunlar tıpkı benimle birlikte buraya gelen ashabım gibidirler; onları canım gibi korur, himaye ederim ve eğer bana verdiğin sözü tutmayacak olursan, seninle savaşırım!

Hür onları tutuklamaktan vazgeçmişti. İmam (a.s) onlardan Kûfe'nin son durumunu sordu. Mücemme b. Abdullah: "Kûfe'nin ileri gelenleri ve kabile reisleri çok büyük rüşvetlerle sattılar kendilerini, size karşı her zulüm yapmaya hazır durumdadır; aleyhinize elbirliği ettiler: Halkın geriye kalanının kalbi sizinle; ama kılıçları size karşı!" dedi. İmam: "Size

gönderdiğim Kays b. Musahhar'dan ne haber?" diye sorunca: "İbn Ziyad'ın adamları onu yakaladı." dediler, "İbn Ziyad ondan, size ve babanız Ali'ye küfür etmesini istedi; ama o tam tersini yapıp rahmetle andı ve İbn Ziyad'la babasına herkesin önünde lanet okudu ve halkı size yardıma davet ederek Kûfe'ye doğru gelmekte olduğunuzu bildirdi. Bunun üzerine İbn Ziyad onu sarayın damından aşağı atarak öldürttü!"

Bu haber İmam'ı (a.s) ağlatmıştı, gözlerinden mübarek gözyaşları süzülürken şöyle diyordu:

Onlardan (müminler) kimi, sözünü yerine getirip o yolda canını vermiştir, kimi de (şehitliği beklemektedir. Onlar hiçbir şekilde sözlerini değiştirmemişlerdir.

Allah'ım! Cenneti onlara ve bize (ebedî) mekân kıl!

Kerbela'ya Varış

İmam'ın (a.s) kervanı bu konaklama yerini de geride bırakarak yoluna devam etti ve nihayet hicrî 61. yılı muharrem ayının 2. günü Neyneva mıntıkasında bulunan Kerbela'ya vardı. Burada İbn Ziyad'ın habercisi, Hürr'e bir ferman getirdi. Fermanında şöyle yazılıydı:

Bu ferman eline geçtiğinde dünyayı Hüseyin'e dar et. Onu mamur olmayan ve su bulunmayan, kuraklık bir yerde tut! Bu emri yerine getirdiğini bana bildirinceye kadar habercim senin yanından ayrılmayacak!

Hür bu mektubu İmam'la (a.s) yarenlerine okudu, İmam'ın kervanının önünü keserek hemen mamur yerlerden uzak ve suyu da bulunmayan o beldede durmalarını istedi.

İmam (a.s): *"Hiç olmazsa şu yakınlardaki bir köy veya su bulunan mamur bir yerde konaklamamıza izin ver."* dediyse de, Hür bunu reddederek: *"Vallahi İbn Ziyad'ın emrine karşı gelemem! Şu gönderdiği habercisi benim ne yaptığımı rapor ediyor ona!"* dedi.

İmam'ın (a.s) ashabından Züheyr b. Kayn: *"Ey Resulullah'ın (s.a.a) evladı, izin ver bu güruhla savaşalım!"* dedi, *"Zira bunlarla savaşmak, geriden gelmekte olan daha büyük bir orduyla savaşa girmekten daha kolaydır!"*

İmam (a.s): *"Hayır."* dedi, *"Savaşı başlatan taraf olmak istemem!"*

Hemen orada konaklanması, çadırların oraya kurulması emrini verdi.

Günlerden perşembe, Hicret'in 61. yılı, muharreminin 2. günüydü.

Ertesi gün Ömer b. Sa'd komutasında 4 bin kişilik bir ordu daha gelerek Hürr'ün ordusuna katılıp İmam'ın (a.s) kervanının karşısında karargâh kurdu.

Ömer, İmam'a (a.s) bir haberci göndererek amacının ne olduğunu ve buraya neden geldiğini sordu. İmam (a.s) ona: *"Sizin şehrinizin insanları yığınlarca mektup yazıp beni davet ettiler. Şimdi eğer gelişimden memnun değilseniz, kendi yurduma geri dönerim."* cevabını yolladı.

Sa'd oğlu, İmam'ın (a.s) bu cevabını İbn Ziyad'a yazarak durumu rapor etti ve İbn Ziyad'ın bu durumda İmam'ın (a.s) Medine'ye dönmesine izin vereceği ve böylece İmam'la savaşma gibi bir kara lekenin kendi alınına sürülmeyeceği ümidiyle beklemeye başladı. Ama çok geçmeden İbn Ziyad'dan olumsuz cevap gelmiş, mektuba da şu mazmundaki şiiri eklemişti:

Pençemize düşen av, kurtulmaya çalışıyor şimdi; ama ona kurtuluş yok!

İbn Ziyad mektupta: "Hüseyin'le yanındakilerden, Yezid'e biat etmelerini iste!" diyordu.

Sa'd oğlu Ömer, İmam'ın (a.s) Yezid'e kesinlikle biat etmeyeceğini çok iyi bildiğinden, İbn Ziyad'ın bu teklifini ona iletmedi.

Çok geçmeden İbn Ziyad'dan gelen bir başka haberci, İmam'la Fırat suyu arasına asker yerleştirilmesi ve İmam'ın (a.s) kervanına bir damla bile su ulaşmasına izin verilmemesi fermanını getirdi. Bu emir üzerine Sa'd oğlu Ömer Fırat sahili önüne 500 asker yerleştirerek İmam'ın (a.s) kervanına suyu kesmiş oldu!

Bu emir, İmam'ın (a.s) şahadetinden üç gün önce yürürlüğe konulmuştur. Bu nedenledir ki, şehit olduğu Aşura günü İmam'ın (a.s) kervanında bir damla su yoktu. Sadece erkekler değil, kervandaki kadınlarla çocuklar da susuzluğun korkunç pençesinde kıvranıyordu.

İbn Ziyad, sürekli yeni birlikler yollayarak Sa'd oğlu Ömer'in ordusunu takviye ediyordu. Çok geçmeden İmam'ın (a.s) bir avuç kervanının karşısına dikilen ordudaki atlı asker sayısı otuz bini bulmuştu. İbn Ziyad, "Şimr b. Zilcevşen" adlı adamıyla Sa'd oğlu Ömer'e gönderdiği fermanda: "Ya Hüseyin'i Yezid'e biat ettir ya da onu öldür. Bunu yapamayacaksan, ordunun komutasını Şimr'e devret!" diyordu.

Şimr, tarihe "Tâsua" günü olarak geçen muharrem ayının 9'u perşembe günü Ömer'i, İmam Hüseyin'e (a.s) saldırarak herkesin işini bitirmesi için kışkırtmaya başladı. Ömer, İmam'ın kervanının çadırlarına saldırılmasını emredince, ordu harekete geçti. İmam Hüseyin (a.s) aralarında Züheyr b. Kayn'la Habib b. Mezahir'in de bulunduğu 20 süvariye yiğit kardeşi Ebu'l-Fazl el-Abbas (a.s) komutasında ileri göndererek onların amaçlarını sormasını istedi. Ömer'in ordusundakiler, İbn Ziyad'ın "Hüseyin teslim olmazsa onunla savaşın." emri verdiğini söylediler.

Bunu İmam Hüseyin'e (a.s) ilettiklerinde, İmam (a.s) kardeşi Ebu'l-Fazl Abbas'a şöyle dedi:

Onlara söyle, bu gece bize müsaade etsinler. Son gecemi namaz ve duayla geçirmek istiyorum. Çünkü Rabbim de bilir ki ben, geceleri O'na ibadet etmeyi, Kur'ân okumayı, namaz kılıp dua ederek istiğfarda bulunmayı pek severim!

Sa'd oğlu Ömer önce İmam'ın (a.s) bu isteğini reddettiyse de, yanındaki bazı komutanların ısrarı üzerine İmam'a (a.s) bir gece mühlet vermeyi kabullendi.

Evet, Aşura akşamı gelip çatmıştı. İmam Hüseyin (a.s) pek sevdiği ashabıyla yarenlerinin toplanmalarını istedi. Bu sırada orada bulunan Ehlibeyt'in 4. nuru İmam Zeynelabidin (a.s) şöyle anlatır:

İmam'a yaklaştım. Arkadaşlarına ne dediğini duymak istedim. O sırada hastaydım. Babamın arkadaşlarına şöyle dediğini duydum: "Allah'a en güzel övgülerle hamt ediyorum. Bollukta da, sıkıntıda da O'na hamdolsun. Allah'ım! Bizi peygamberlikle onurlandırdığın, bize Kur'ân'ı öğrettiğin, bizi dinde derin anlayış sahibi kıldığın, bize kulaklar, gözler ve kalpler verdiğin için sana hamt ediyorum. Allah'ım! Bizi sana şükredenlerden kıl."

"Bilesiniz ki ben, arkadaşlarımdan daha vefalı ve daha iyi arkadaşlar, ailemden daha iyi ve daha akrabalık bağlarını gözeten bir aile bilmiyorum. Bana karşı bu tavrınızdan dolayı Allah sizi hayırla mükâfatlandırсын. Haberiniz olsun, bizim şu toplulukla karşı karşıya kaldığımız son gün olduğunu sanıyorum. Bilesiniz ki, hepimize izin verdim. Hepiniz serbest olarak çekilip gidebilirsiniz. Bundan dolayı sizi kınayacak değilim. İşte gece basmış buluyor, her tarafı gecenin karanlığı kapladı. Bu geceyi fırsat bilin. Her biriniz, benim ailemden bir adamın elinden tutun ve gecenin

karanlığına karışıp dağılın. Beni bunlarla yalnız bırakın. Çünkü onların istediği benim, siz değilsiniz."

Bunun üzerine İmam'ın (a.s) kardeşleri ve akrabaları şöyle dediler: "Bunu nasıl yaparız biz?! Neden? Senden sonra hayatta kalabilmek için mi?! Allah böyle bir onursuzluğa düşürmesin bizi!"

Bu cevabı veren ilk kişi, İmam'ın çok sevdiği yiğit Abbas'tı. Diğerleri de Abbas'inkine benzer şeyler söyleyerek İmam'ı (a.s) asla yalnız bırakmayacaklarını vurguladılar.

İmam (a.s), Akil'in evlatlarına: "*Müslim'in şahadeti size yeter.*" buyurdu, "*Bundan fazla belaya uğramanızı istemem. Sizden biatimi kaldırdım, dilediğiniz yere gidin!*"

Ancak, onlar da İmamlarını yalnız bırakmayacaklarını vurgulayarak şöyle dediler:

Sizi bırakırsak insanlar ne der? Biz insanlara ne deriz hem! Büyüğümüzü, imamımızı ve kendi amcaoğlumuzu düşmanlarının ortasında tek başına bıraktık; onu korumak için bir tek ok, bir tek mızrak atmadan, kılıçlarımızı kullanmadan onu bırakıp döndük mü diyelim?! Hayır, vallahi böylesine yakışsız bir şeyi yapacak değiliz biz. Canımızı, malımızı ve ailemizi sana feda eder, senin başına gelen bizim de başımıza gelinceye kadar düşmanlarıyla savaşıyoruz! Senden sonraki hayatı Allah kahretsin!

Bu sırada Müslim b. Avsece ayağa kalkarak şöyle dedi:

Ey Allah Resulü'nün oğlu! Senden nasıl vazgeçer, seni nasıl bırakırız biz? Bu durumda, Rabbimizin huzuruna çıktığımızda, senin üzerimizdeki hakkına dair hangi özrü öne sürebiliriz? Hayır, Allah'a yemin ederim ki seni yalnız bırakmam asla; mızrağımı düşmanlarının göğsüne saplamadıkça, kılıcımın kabzası elimde olduğu sürece düşmanlarına kılıç sallamadıkça nasıl vazgeçerim seninle olmaktan? Savaşacak silahım olmasa, düşmanlarına karşı taşla savaşıyorum vallahi! Allah'a andolsun ki, Resulullah (s.a.a) konusunda sana karşı vazifemizi yerine getirdiğimizi Rabbimize göstermediğimiz sürece sana yardım etmekten vazgeçmeyiz! Sana yardım konusunda öylesine azimliyim ki, vallahi bu yolda öldürüleceğimi ve sonra dirilip tekrar öldürüleceğimi, yakılacağımı, külümün rüzgârlara savrulacağını ve bunu bana 70 kez tekrarlayacaklarını bilsem, uğruna vuruşarak ölümü kucaklayıncaya kadar sen-

den vazgeçmem, seni asla bırakmam! Kaldı ki, ölüm ve şahadet sadece bir defadır ve ondan sonra ebedî saadet ve ölümsüz bir onur vardır!

Müslim'den sonra Züheyr b. Kayn ayağa kalkarak şöyle dedi:

Rabbimin senden ve ailenin gençlerinden ölümü uzaklaştırması için bir değil, bin kez ölmeye, ölüp dirilip yine ölmeye can atmaktayım ben!

Ashabının her biri buna benzer şeyler söylediler. İmam (a.s) onlara hayır duasında bulundu. Bu sırada İmam'ın yarenlerinden Muhammed b. Beşir el-Hazremî'ye, oğlunun sınır yollarından birinde esir düştüğü haberi geldi, Muhammed: "Oğlumun esaretinden sonra yaşamak istemem." dedi. İmam Hüseyin onun böyle söylediğini duyunca yanına gidip: "*Allah'ın rahmeti senin üzerine olsun, ben biatimi senden kaldırıyorum, git oğlunu kurtar.*" buyurdu; ancak Muhammed: "Seni bırakacak olursam, yırtıcı hayvanlar parçalasın beni!" diyerek İmam'ı yalnız bırakmayacağını söyledi.

O gece İmam (a.s) bütün çadırların birbirine açılmasını ve çadırların etrafına hendek kazılarak içinin kamyş ve çalı-çırpyla doldurulmasını istedi. Böylece düşmanın arkadan çadırlara saldırması engellenmiş oluyordu.

Yine o gece, pek sevdiği büyük oğlu Ali Ekber'i (a.s) otuz atlı ve yirmi piyadeyle Fırat'a gönderdi. Çetin bir çarpışmadan sonra çok büyük zorluklarla birkaç kırba su temin edilmişti. İmam (a.s) ailesiyle ashabını toplayarak: "*Bu, sizin içeceğiniz son sudur.*" buyurdu, "*Bu sularla abdest alın, gusledin, elbiselerinizi yıkayın; çünkü yarın elbiseleriniz kefeniniz olacak!*"

Hüseyinî kervan, o geceyi sabaha kadar dua, ibadet, tazarru ve Kur'-ân tilavetiyle geçirdi; Yezidî ordu sabaha kadar bu sesleri dinledi...

Aşura Günü Olanlar ve Savaşın Başlaması

Muharrem ayının onuncu günü olan Aşura günü İmam Hüseyin (a.s), sabah namazını kıldırdıktan sonra kervandakilerden küçük bir ordu hazırladı. Bu küçük ordunun sağ cenahının komutasını Züheyr b. Kayn'a, sol cenahın komutasını Habib b. Mezahir'e ve sancağı da pek sevdiği kardeşi Abbas'a (a.s) verdi.

Onları çadırların önünde askerî nizama koyduktan sonra, düşmanın arkadan çadırlara saldırıp kadınlarla çocuklara zarar vermemesi için, çadırların arkasındaki hendeğe yerleştirilen çalı-çırpıların tutuşturulmasını emretti. Bu sırada Sa'd oğlu Ömer de otuz bin kişiyi aşan dev ordusunu saldırıya hazırlamıştı.

İmam, günün ilk ışıkları Kerbela'ya vurmaya başladığında, ellerini semaya açıp şöyle dua etti:

Allah'ım! Her kederde benim güvencem sensin. Her zorlukta benim ümidim sensin. Karşıma çıkan her meselede benim güvencem ve donanımım sensin. Kalbi zayıf düşüren, insanı çaresiz bırakan, dostların bırakıp kaçmasına ve düşmanların şamata yapmasına neden olan nice felâketleri, başkasından yüz çevirip sana yönelerek, sana sundum, sana şikâyet ettim. Sen de beni bu felâketlerden kurtardın, bana çıkış yolu gösterdin. Her nimetin velisi, her güzelliğin sahibi ve her arzunun mercii sensin.

Sonra, kendilerine doğru ilerlemeye başlayan Ömer'in ordusuna iyice yaklaşarak, hemen hepsinin duyacağı gür bir sesle, onlara son bir öğüt ve uyarıda bulunarak şöyle buyurdu:

Ey insanlar! Benim soyumu araştın ve bakın ben kimim. Sonra vicdanınızla baş başa kalın ve nefsinizi ayıplayın. Bakın bakalım, beni öldürmeniz, kanımı dökmeniz sizin için uygun mudur?

Ben, sizin -inandığınızı iddia ettiğiniz- Peygamberinizin kızının oğlu değil miyim?! Peygamberinizin (s.a.a) vasisi, Resulullah'ın Allah katından getirdiğini ilk tasdik eden, ilk mümin Ali'nin oğlu değil miyim? Şehitlerin efendisi Hamza, benim amcam değil mi? Cennette iki kanatla uçan Cafer benim amcam değil mi? Resulullah'ın (s.a.a), benim ve kardeşim hakkında: *"Şu ikisi cennet gençlerinin efendileridir."* dediğini duymadınız mı? Eğer benim dediklerimi doğruluyorsanız, hakkı ve hakikati bulmuşsunuz demektir. Allah'a yemin ederim ki, yalancının Allah'ın düşmanı olduğunu bildiğim günden beri asla yalan konuşmadın ben! Yok, eğer beni yalanlıyorsanız, içinde, sorduğunuzda size doğruyu söyleyecek kimseler vardır. Cabir b. Abdullah el-Ensârî'ye, Ebu Said el-Hudrî'ye, Sehl b. Sa'd es-Saidî'ye, Zeyd b. Erkam'a ve Enes b. Malik'e sorun. Resulullah'ın (s.a.a) bu sözleri benim ve kardeşim hakkında söylediğini duyduklarını size söyleyeceklerdir. Kanımı dökmenizi engellemeye bu kadar yetmez mi?

Bu sırada Şımr yüksek sesle İmam'a: "Eğer söylediklerinden bir şey anladıysam, Allah'a şüpheyle tapmış olayım!" deyince, Habib b. Meza-hir: "Ey Şımr!" diye haykırdı, "Vallahi senin yetmiş türlü şüpheyle Allah'a taptığını görüyorum ben! İmam'ın sözlerini anlamadığını söyledin; e-vet, doğrudur, sen onu anlamadın; çünkü Allah Teala senin o günah dolu kalbini mühürlemiş ve ona zulmet perdesi giydirmiştir, bu nedenle sen hak sözü tabi ki idrak edemeyeceksin!"

İmam (a.s) bir kez daha Ömer b. Sa'd'ın ordusuna dönüp şöyle dedi:

Eğer bundan şüphe ediyorsanız, benim, Peygamberinizin kızının oğlu olduğumdan da mı şüphe ediyorsunuz? Allah'a yemin ederim ki, doğu ve batı arasında, ne sizin içinizde, ne de başka topluluklar içinde benden başka Peygamber'in kızının bir oğlu yoktur. Yuh olsun size! Sizden birini öldürdüm de mi buna karşılık beni öldürmek istiyorsunuz? Yoksa birinizin malını mı yedim? Ya da birinizi yaraladım da onun karşılığı olarak mı benim kanımı dökmek istiyorsunuz?

Ömer'in ordusundan çıt çıkmıyordu... Kimse söyleyecek bir söz, verecek bir cevap bulamamıştı. Kısa bir sessizlikten sonra İmam (a.s) konuşmasını sürdürdü:

Ey Şebes b. Rib'î! Ey Haccar b. Ebcer! Ey Kays b. Eş'as! Ey Yezid b. Hâris! "Meyveler olgunlaştı, etraf yemyeşil kesildi. Gelip seni bekleyen hazır bir ordunun başına geçeceksin." diye bana yazanlar siz değil miydiniz?

Kays b. Eş'as: "Ne dediğini anlamıyoruz. Ama amcanın oğlunun egemenliğini kabul et." dedi. Hüseyin (a.s) ona şöyle dedi:

Hayır, Allah'a andolsun, size elimi alçaklar gibi vermeyeceğim ve köleler gibi de kaçmayacağım.

Aşura günü savaş başlamadan önce İmam'ın (a.s) yarenlerinden Züheyr b. Kayn'la Bureyr b. Hudayr da, İbn Sa'd'ın ordularına öğütler ve nasihatler veren konuşmalar yaptılar. Ama o gafiller güruhu bütün bunlardan zerrece etkilenmedi. İmam (a.s) da konuşmasının devamında Kûfe ordusunu sert bir dille eleştirip kınayan fevkalade acı ve etkileyici sözler söyledi ve sözlerini şöyle tamamladı:

Bakin hele, şu soysuz oğlu soysuza (İbn Ziyad)! Beni kılıçtan ve zilletten birini tercih etmekle karşı karşıya bırakıyor! Zillet nere, biz nere! Ne Allah, ne Resulü ve ne de müminler bizden böyle bir

küçülmeyi beklemez. Tertemiz ve nezif bağırılar, şerefli kişiler, izzetli nefisler, bizim için soylular gibi onurluca yere yıkılmak dururken soysuz alçaklara boyun eğerek yaşamayı yeğlemezler.

Ordusunun etkilenip gevşemeye başladığını gören Sa'd oğlu Ömer, öfkeyle haykırıp saldırı emri verdi: "Hey! Ne bekliyorsunuz?! Saldırısanıza! Hüseyin'le adamlarının küçücük bir lokma olduğunu görmüyor musunuz?!"

İşin bu yere varacağını aklının ucundan bile geçirmeyen Hür, bu emir üzerine Ömer'e yaklaşarak: "Sen Hüseyin'le savaşacak mısın gerçekten?!" diye sordu.

Sa'd oğlu Ömer: "Bana kalsa bunu yapmazdım." dedi, "Ama senin de komutanın olan İbn Ziyad barışçı bir çözüm istemiyor!"

Gerçekten hür yaradılışlı bir karaktere sahip olan Hür, ordudaki akrabalarından birinin yanına gitti: "Atına su vermiş miydin sen?" diye sorarak, atına su verme bahanesiyle ordudan uzaklaşıp İmam'ın kervanına yaklaşmaya başladı. Yezidî ordudakilerden Muhacir b. Evs: "Hey Hür, onlara saldırmak mı istiyorsun?!" diye sordu. Hür cevap vermeden İmam'ın kervanına doğru ilerlemeye devam etti. Heyecandan bütün vücudu titriyordu. Onun bu hâline şaşırın Muhacir: "Sende bir tuhafılık var!" dedi, "Vallahi hiçbir savaşta senin böyle titrediğini görmedim! Kûfe'nin en korkusuz yiğidinin kim olduğunu sorsalar, sen olduğunu söyledim. Nedir şimdi şu hâlin, niçin böyle titriyorsun sen?!"

Hür: "Yemin ederim ki, şu anda kendimi cennetle cehennem arasında görüyorum!" dedi, "Vallahi lime lime doğransam veya yanıp kül de olsam, cennetten vazgeçmem!"

Ansızın atını mahmuzlayarak İmam'ın (a.s) kervanına doğru doludizgin ilerlemeye başladı. Kervana ulaştığında, ellerini çaprazlama göğsüne bastırıp, af dilemek için İmam'la (a.s) görüşmek istediğini söyledi. Bir yandan da istiğfar ediyor, sürekli: "Allah'ım, beni affet, ne olur, beni affet!" diyordu. Onun doludizgin kervana yaklaştığını gören İmam'ın (a.s) yarenleri önce bunun bir saldırı olduğunu sanarak önüne dikilmiş, ama iyice yaklaşınca elinde silah değil, kalkanını tuttuğunu, aman dilemek için de kalkanını ters çevirdiğini gördüklerinde, onu İmam'a (a.s) götürmüşlerdi.

Hür, İmam'ı (a.s) görünce, gözyaşları içinde: "Ey Allah Resulü'nün biricik evladı, uğruna canım feda!" dedi, "Senin yolunu kesip geri dön-

mene engel olan ve bu bela diyarında bu hâllere düşmene sebep olan benim! Bu insanların sana bunu yapacağı aklımın ucundan bile geçmezdi! Yemin ederim, eğer böyle yapacaklarını bilsem, size asla engel olmazdım! Yaptığıma pişmanım ve Rabbimin beni affetmesini diliyorum. Rabbim tövbemi kabul eder mi?"

İmam (a.s) şefkatle: *"Evet."* buyurdu, *"Rabbin bu tövbeyi kabul eder ve seni bağışlar. Atından inip biraz dinlen."*

Hür: "At üzerinde daha iyi savaşıyorum. Nasılsa iş bittiğinde, atımdan inmiş olacağım!" dedi.

İmam (a.s): *"Allah sana rahmet etsin."* buyurdu, *"Nasıl maslahat görüyorsan öyle davran!"*

Hür, İmam'ın (a.s) kendisini affetmesi üzerine hiç vakit kaybetmeden atını Kûfe ordusunun üzerine sürdü; iyice yaklaşıncaya durup şöyle haykırdı:

Analarınız yasınızda ağlasın ey gafiller! Bu salih ve yiğit insanı kendiniz davet ettiniz, bizzat sizler onu buraya çağırdınız. Gelince de tutup düşmanlarınıza verdiniz ve yapayalnız bırakıp onun karşısına dikildiniz! Onun uğrunda cihat edeceğinizi vaat ettiğiniz hâlde, hile yapıp onu öldürmek için elbirliğiyle bir araya toplandınız. Onunla savaşa girdiniz, etrafını kuşatıp yolunu kestiniz ve hiçbir yere gitmesine izin vermediniz. Tıpkı esirler gibi davrandınız ona, hiçbir şey yapmasına müsaade etmediniz. Yahudilerle Hıristiyanların istedikleri kadar su içtiği, köpeklerle yaban domuzlarının bile dilediklerince içine dalıp çıktığı Fırat'ın suyunu ona, ailesine, kadınlara ve çocuklara kestiniz. Evet, işte şuracıkta, Resullullah'ın (s.a.a) ailesi susuzluktan kıvranıyor! Gerçekten de sizler, peygamberinden sonra sapan pek çirkin bir ümmet oldunuz. Susuzluk günü -kıyamet- gelip çattığında, Rabbim size su vermeyecektir!

Bu konuşma üzerine, kalabalık bir grup, Hür'ü ok yağmuruna tuttu. Hür geri dönüp İmam'a (a.s) gitti.

Bu sırada Sa'd oğlu Ömer, kölesi Derid'e sancağı öne çıkarmasını söyledi, sonra da yayına yerleştirdiği bir oku İmam'ın (a.s) ordugâhına doğru atarak: "Hey!" dedi yanındaki katiller sürüsüne: "Şahit olun, tamam mı?! Hüseyin'in kervanına ilk oku atan benim!"

Ardından askerleri, İmam'ın (a.s) ordugâhını ok yağmuruna tuttular. Binlerce ok yağmur gibi yağıyordu kervandaki bir avuç insanın üzerine. Bunu gören İmam Hüseyin (a.s) arkadaşlarına şöyle buyurdu:

Allah'ın rahmeti üzerinize olsun, kaçınılmaz ölüme doğru kalın! Şu oklar, düşmanın size gönderdiği elçilerdir.

İmam'ın emri üzerine kervandaki yiğitler karşılardaki dev orduya karşı amansız bir saldırıya giriştiler. Kısa aralıklarla birkaç kez düşmanın kalbine doğru ilerlemeyi başardılar. Bu kanlı ve kıyasıya vuruşmalarda düşman çok kayıp vermiş, İmam'ın (a.s) arkadaşlarından da bazıları şehit düşmüştü.

* * *

Burada tarihî bir noktayı belirtmekte yarar vardır: Kûfe ordusunun başındaki komutanların önemli bir kısmı aslında İmam Hüseyin'le (a.s) savaşmak istemiyor, en azından savaşı başlatanın kendileri olmasını kabul etmiyor, böylesine bir cinayete ortak olmamak için zaman kaybederek oyalanıyor ve İmam'ın (a.s) Yezid orduları tarafından dayatılan teslimiyeti kabulleneceği zannıyla beklemeyi tercih ediyorlardı.

Derken vakit öğleye yaklaştı. İmam'ın (a.s) teslimiyet zilletine asla katlanmayacağı, İbn Ziyad'ın da kin ve düşmanlıktan vazgeçmeyeceği artık kesinleşmişti. Bu nedenle öğleye doğru her iki taraf da savaşa karar verdi. Törelere göre savaşçılar meydana çıkacaktı. Kûfe ordusundan savaşı başlatmak için meydana çıkan ilk kişi, Ziyad b. Ebih'in kölesi Yesar oldu. Sonra İbn Ziyad'ın kölesi Salim de ona katıldı ve sırt sırta vererek savaşçı istediler.

İmam'ın (a.s) arkadaşlarından Abdullah b. Umeyr el-Kelbî bu ikiliye tek başına karşı çıktı ve ilk hamlede Yesar'ı yere serdi. Salim, onu korumak için saldırıp Abdullah'ın sol elinin parmaklarını kestiye de, Abdullah ani bir hamleyle onu da saf dışı bırakmayı başardı.

Böylece savaş resmen başlamış oluyordu. Amr b. Haccac komutasındaki birlikler, İmam'ın (a.s) ordugâhının sağ cenahına karşı saldırıya geçtiler.

İmam'ın ashabı hemen diz çöküp mızraklarının ucunu onlara doğru uzatıp saplarını yere dikti. Böylece düşman atlıları bu savunmayı aşamayıp geri döndüler. Bu sırada İmam'ın (a.s) yarenlerinin okları birçoğunu yere devirdi, bir kısmı da yaralı olarak kaçmayı yeğledi.

Bu sırada, Kûfe ordusundan "Temim" kabilesine mensup arsız ve soysuz biri İmam'a (a.s) doğru ilerleyerek onu çağırdı: "Hüseyin! Hey! Hüseyin!"

İmam (a.s) öne çıkıp ne istediğini sorunca, ağzından salyalar akıtarak: "Seni cehennem ateşiyle müjdeliyorum!" dedi. İmam (a.s): *"Asla öyle değil!"* buyurdu, *"Ben sevgili Rabbime ve makbul şefaataime kavuşacağım!"*

Sonra İmam (a.s) yanındakilere dönüp: *"Kim bu?! Onu tanıyanınız var mı?"* diye sordu. Temim kabilesinden ve adının da "İbn Cevze" olduğunu söylediler. İmam Hüseyin (a.s) elini semaya kaldırıp: *"Ya Rabbi! Şu adamı cehennemine çek!"* diye dua etti.

İmam (a.s) son kelimesini henüz tamamlamıştı ki, binlerce insanın şaşkın bakışları arasında, atı ansızın huysuzlanıp şaha kalkarak onu devirdi. Sol ayağı üzengiye takılmış, sağ ayağı havada kalmıştı; gemi azıya alan at hızla koşuyor, onu adeta saman çöpü gibi sağa sola savuruyordu. Müslim b. Avsece çevik bir hareketle ona ulaşıp havada kalan sağ ayağını bir kılıç darbesiyle uçurdu. Birkaç dakika içinde taşlara, tümseklere çarpan başı paramparça olmuş ve İmam'ın (a.s) duasıyla, göz açıp kapayıncaya kadar dörtnala, cehennemi boylamıştı!

Bu ibret verici inanılmaz olay da gafiller güruhunu uyandırmaya yetmeyecekti.

* * *

Savaş giderek kızışıyordu. Hür b. Yezid er-Riyahî, Sa'd oğlu Ömer'in ordusuna saldırarak kahramanca çarpıştı; çok sayıda düşmanı öldürüp birçoğunu da yaraladıktan sonra şehit düştü. Yaraları henüz kanamaktayken İmam Hüseyin (a.s) onun başucuna gelip: *"Dünya ve ahirette hürsün sen."* buyurdu, *"Tıpkı ismin gibi kendin de hürsün!"*

Bureyr b. Hudayr'ın Şahadeti

Bureyr son derece dindar, takvalı ve dürüst bir insandı. Kûfeli ve "Hemdân" kabilesinin büyüklerinden olan Bureyr, o bölgenin en güzel ve en doğru Kur'ân okuyanı olduğundan, "Kur'ân Okuyanların Baş Tacı" anlamında, "Seyyidu'l-Kurâ" namıyla meşhurdu. Bureyr er meydanına çıkınca Sa'd oğlu Ömer'in ordusundan Yezid b. Ma'kil onun karşısına dikildi. Kısa bir konuşmadan sonra mübahalede bulduklarını ilan ettiler ve "Kim batıl yoldaysa, Allah diğerinin eliyle onu öldürsün!" diye-

rek çarpışmaya başladılar. İlk hamleyi Yezid yaptı; ama Bureyr saldırıyı kolayca atlattı. Sıra ona geldiğinde, bir vuruşta Yezid'in başını burnuna kadar yardı ve böylece batıl, cansız vücuduyla yere kapaklandı.

Yezid ordusundan bir başkası onun intikamını almak için Bureyr'e saldırdı. Bureyr ani bir hamleyle onu da alaşağı ederek göğsüne oturdu; ama tam bu sırada Yezid ordusundan bir başkası arkadan kallesçe saldırarak mızrağını Bureyr'e sapladı. Böylece yiğit bir çarpışmadan sonra Kur'ân karilerinin baş tacı Bureyr de şahadet şerbetini içmiş oldu.

Bureyr, Kûfe ve çevresindeki şehirlerde pek sevilip sayılan biriydi. Kerbelâ faciasından sonra Bureyr'in katili evine döndüğünde, karısı: "Duydum ki Kur'ân karilerinin baş tacı olan yiğit Bureyr'i öldürmüş, büyük bir cinayet işlemişsin; yemin ederim ki, artık seninle konuşmayacağım!" diyerek kocasını dışladı.

Vehb b. Abdullah'ın Şahadeti

Vehb b. Abdullah b. Hubâb el-Kelbî eşi ve annesiyle birlikte İmam'ın (a.s) kervanındaydı.

Annesinin teşvikiyle er meydanına çıktı, çok iyi savaştı. Çok sayıda düşmanı hakladıktan sonra kervana dönüp annesine: "Şimdi benden razı mısın anne?" diye sordu. Annesi: "İmam Hüseyin'in (a.s) safında savaşarak şehit düşmedikçe, senden razı olduğumu söyleyemem!" dedi. Bunun üzerine Vehb tekrar atını er meydanına sürüp şu şiiri haykırdı:

Anacığım, söz veriyorum:

Düşmana mızrağım ve kılıcımla vuracağım.

İmanlı bir genç gibi savaşıcağım onlarla!

Vehb yiğitçe çarpışarak çok sayıda düşmanı yere serdikten sonra kolunu kaybetti. Bunu gören annesi, çadırının direğini kaparak meydana koştu ve oğluna: "Vehb! Anam-babam sana kurban olsun ey oğlum!" dedi, "Yılma, Resulullah'ın Ehlibeyti'ni savunmak için savaşa devam et!"

Vehb, annesini geri çevirmek için uğraştıysa da, yiğit kadın bunu kabul etmeyerek: "Seninle birlikte kanlar içinde şehit düşünceye kadar savaşıcağım!" dedi.

Bu sırada İmam (a.s) yüksek sesle: "*Allah senden razı olsun ey mümin kadın! Kadımların yanına dön, Allah sana rahmet eylesin, dön!*" diyerek bu yiğit anayı geri çağırınca, İmam'ın (a.s) emrine itaat edip geri

döndü. Vehb de, şehit oluncaya kadar çarpıştı ve nihayet, annesinin gözleri önünde şehit düştü. Vehb'in eşi, onun yanına koşup yüzünü yüzüne koyarak ağlamaya başladı. Bunu gören Şimr, kölesini göndererek Vehb'in eşini de bir gürz darbesiyle öldürttü. Bu mümin kadın, Kerbela'da şehit düşen ilk kadındır.

Vehb'den sonra Amr b. Halid Seydavî'de İmam Hüseyin'den (a.s) izin alarak savaş meydanına çıktı ve yiğitçe çarpışarak o da şehit düştü. Onu, oğlu Halid takip etti ve o da şahadete nail oluncaya kadar vuruştü. Onları, Sa'd b. Hanzele Temimî'yle Ümeyr b. Abdullah Mezhiçî izledi, onlar da şehit düştüler.

Nâfi b. Hilal Cemeli'ye geldi sıra. Er meydanına çıkıp: "Hilal Cemeli'nin oğluyum ben! Ali'nin yoluna baş koyanlardanım!" diyerek er istedi. Yezid ordusundan Müzahim b. Hurays ona karşı çıkararak: "Ben de Osman'ın yoluna baş koyanlardanım!" deyince, Nâfi dedi ki: "Sen ancak şeytanın yoluna baş koyanlardansın!" Ardından bir hamlede Müzahim'i cehenneme yolladı.

Bu yiğitlikleri gören Amr b. Haccac, Yezid ordusuna dönerek: "Aptallar!" diye haykırdı, "Kimlerle savaştığının farkına varamadınız mı hâlâ?! Bunların üzerine yiğit olmadığını, bunların cesaret sütü içerek büyümüş, ölümden korkmayan şahadet aşığı kahramanlar olduklarını görmüyor musunuz?! Sakın bunlarla teke tek savaşa girmeyin, kesinlikle canınızı yitirirsiniz! Baksanıza, sayıları çok az, kısa sürede erir giderler. Andolsun ki, birlik olup sadece taşlasanız bile hepsini öldürebilirsiniz!"

Sa'd oğlu Ömer onu tasdik ederek: "Haklısın, çok doğru söyledin!" dedi ve hemen habercilerini ordu içine salarak: "Kimse onlarla teke tek çarpışmaya girmeyi kabul etmesin!" direktifi verdi.

Bu direktifin ardından Amr b. Haccac, komutasındaki birliklerle Fırat tarafından İmam'ın küçük ordusunun sağ kanadına saldırdı. Bu kısa, ama şiddetli çarpışmada "Müslim b. Avsece Esedî" aldığı yaralarla kendisinden geçti. Fakat Yezidî birlikler, saldırıyı sürdüremeyerek geri çekilmek zorunda kaldılar. Her tarafı kaplayan toz bulutları dağılınca, Müslim b. Avsece'nin yerde yattığını gördüler. İmam (a.s) hemen onun yanına koşup Müslim'in başını kucağına alarak: "*Allah sana rahmet eylesin ey Müslim.*" buyurdu ve şu ayeti okudu:

Onlardan (müminler) kimi, sözünü yerine getirip o yolda canını vermiştir, kimi de (şehitliği beklemektedir. Onlar hiçbir şe-

kilde sözlerini değiştirmemişlerdir.¹

Bu sırada orada bulunan Habib b. Mezahir: "Ey Müslim!" dedi, "Seni bu hâlde görmek çok zor geliyor bana. Cennet senindir, bilmiş ol!"

Müslim, kısık bir sesle: "Rabbim sana da böyle hayırlı müjdeli haber nasip etsin!" dedi.

Habib: "Senden sonra sağ kalacağımı bilsem, bir vasiyetin var mı diye sorar, onu canla başla yerine getirdim." dedi, "Ama biliyorsun ki çok geçmeden ben de sana kavuşacağım!"

Müslim son nefeslerini veriyordu, İmam'ı (a.s) işaret ederek: "Tek vasiyetim, kanının son damlasına kadar onu savunmandır!" dedi.

Habib şefkatle gülümseyerek: "Kâbe'nin Rabbine yemin ederim ki öyle olacak!" dedi. Müslim bu cümleyi beklercesine gülümseyip son nefesini verdi ve Rahman'ın sonsuz rahmetine kavuştu.

Sa'd oğlu Ömer'in ordusu tekrar toplu bir hamle başlattı. Şimr, emrindeki birliklerle İmam'ın küçük ordusunun sol cenahına saldırdı. İmam'ın (a.s) bir avuç adamı bu sele karşı kahramanca direniyor, inanılmaz bir güç ve cesaretle vuruşarak haramiler ordusunu hazan yaprağı gibi döküyor, Hz. Resulullah'ın (s.a.a) şanlı ailesi olan imameti ve Velâyet-i Kübra'yı canla başla müdafaa ediyordu. Sayıca çok az olan bu serdengeçti müminler, Yezid ordularını perişan etmiş, dört bir yandan saldıran koca orduyu çil yavrusu gibi dağıtmışlardı.

Ömer b. Sa'd'ın komutanlarından Urve b. Kays, adamlarının bozguna uğradığını görünce, Ömer'e dönüp dehşetle bağırdı: "Hey! Şu bir avuç adamın, koca orduyu nasıl perişan ettiğini görmüyor musun?! Okçularına şunları hemen ok yağmuruna tutmalarını emretsene!"

Sa'd oğlu Ömer, okçulara işaret verdi. Okçu birlikleri komutanı olan Husayn b. Temim, beş yüz okçusuyla İmam'ın (a.s) bir avuç adamını ok yağmuruna tuttu. Okçular, süvarilerle birlikte, atlarını da acımasızca vuruyordu.

Bu amansız ve eşitsiz savaş öğlen vaktine kadar sürdü. İmam'ın (a.s) adamları sayılı ve çok az olduğundan her biri şehit düştüğünde yokluğu hemen belli oluyor; ama Yezid'in on binleri aşan ordusundan bir hamlede 100 kişi yere serilse dahi, hissedilmiyordu bile!

Bu çarpışmada her iki taraftan da birçok telefata veriliyordu. Bu şekilde öğle olmuştu!

Son Öğle Namazı ve Habib b. Mezhahir'in Şahadeti

Öğle vakti girdiğinde, İmam'ın yarenlerinden Ebu Sümame Amr b. Abdullah Seydavî İmam'ın (a.s) huzuruna varıp: "Canım sana feda olsun ey Eba Abdullah! Düşmanların, savaş ve caniliklerini sürdürüp giderek sana yaklaşmaktalar; ama yemin ederim ki, ben senin uğruna şu başımı vermedikçe ve bedenim kanlar içinde yere serilmedikçe, sana el süremeyeceklerdir! Şimdi eğer izin verirsen, şu son öğle namazımı senin imametinde kıldıktan sonra Rabbimle buluşmak isterim!" dedi.

İmam (a.s) başını kaldırıp göğe baktıktan sonra şöyle buyurdu:

Namazı hatırladın; Rabbim seni namaz kılan ve zikredenlerden eylesin. Evet, namazın fazilet vaktindeyiz!

Ardından şöyle buyurdu:

Şu güruha söyleyin, savaşı biraz durdursunlar da namazımızı kılalım!

İmam'ın (a.s) yarenleri onun bu isteğini ilettilerinde, Yezid ordularının saflarından Husayn b. Temim: "Sizin namazınızı Allah kabul etmez!" diye bağırdı.

Bunun üzerine Habib b. Mezhahir: "Ey anlamaz cahil!" dedi, "Allah Resülü'nün biricik evladının namazı kabul olmayacak da, seninki mi kabul olacak?!"

Bu sözler üzerine Husayn, Habib'e saldırdı. Habib de kılıcını savurarak ona saldırdı. Atının yüzüne inen darbeden kurtulan Husayn yere yuvarlanır yuvarlanmaz arkadaşları koşup onu Habib'in elinden kurtardılar. Habib savaşmaya devam ederken şu recezi okuyordu:

Ben Habib'im! Babam Muzahhar'dır! Er meydanlarının yiğidi, savaş fırtınasının dinmez aleviyimdir! Siz eşkıyalar güruhu sayıca çok fazla ve tepeden turnağa silahlı olsanız da, biz daha vefalı ve daha dirençliyiz! Bizim hüccet, imam ve delilimiz çok daha liyakatli, dürüstlüğümüz aşikâr ve besbellidir. Allah indinde sizden daha takvalı ve özümlü daha makbuldür!

Bu şiiri okuyarak yiğitçe vuruşan Habib, ileri yaşına rağmen onlarca düşman askerini hakladıktan sonra şahadet şerbetini içti.

Habib b. Mezahir Esedî, Müminlerin Emîri İmam Ali'nin (a.s) en yakın yarenlerinden ve Hz. Resulullah'ın (s.a.a) pak Ehlibeyti'nin (a.s) ilmini sinesinde taşıyan nadide müminlerdendi.

Bu yiğit insan, hür insanların baş tacı İmam Hüseyin'in (a.s) de en samimî ve en fedakâr yarenleri arasındaydı. Habib'in şahadeti İmam'a (a.s) ağır gelmiş, onun ardından İmam (a.s) pek mahzun bir sesle şöyle buyurmuştu:

Başıma gelen musibetler ve ashabımın önde gelenlerinin can verip şehit düşmesi nedeniyle, Rabbimden sevap ve mükâfat ummaktayım. Allah'ın selâmı üzerinize olsun ey Habib, sen büyük insandın ve her gece bir kez Kur'ân hatmederdin!

Cabir b. Urve Gıfarî adlı ünlü sahabî de, İmam'ın saflarındaydı. Bedir ve Huneyn gazvelerinde Hz. Resulullah'la (s.a.a) birlikte cihat eden bu yaşlı ve onurlu sahabe, başındaki sarığı çözerek kuşak yapıp belini sıkıca sardı. Yaşlılıktan pek uzamış olan güreşçi kuşaklarını bir bezle alından sarıp bağlayarak savaşa hazırlandı. Onu seyreden İmam (a.s) gülümseyerek: *"Ey ihtiyar adam! Allah Tealâ senin bu gayretini mükâfatlandırıyor."* buyurdu.

Hüseyinî Kerbelâ'nın bu yaşlı yiğidi korkusuzca düşmana saldırdı ve inanılmaz bir güç ve cesaret sergileyerek bütün tarihî kaynaklarda da kaydedildiği üzere altmış düşmanı cehenneme gönderdikten sonra şehit düştü. Allah'ın sonsuz selâm ve rahmeti ona olsun.

İmam Hüseyin (a.s), Zühre b. Kayn'la Said b. Abdullah Hanefî'ye, cemaat namazını kıldırırken kendi önünde durmalarını söyledi. Bu iki yiğit, İmam'ın (a.s) öğle namazını kıldırıldığı sırada onun önünde kalkan gibi durarak kendisini düşmanın oklarına ve kılıçlarına siper ettiler. İmam (a.s) yarenlerinin yarısına korku namazı kıldırırken, diğer yarısı da düşmanın saldırılarına karşı koymadığıydı. Birinci grup diğeriyle yer değiştirerek aynı şekilde onlar da cemaat namazını tamamladılar.

Said b. Abdullah el-Hanefî kendisini İmam'a (a.s) siper etmiş, namaz boyunca Hazret'e gelen bütün ok, kılıç ve mızraklar ona saplanmıştı. Namaz bittiğinde o da yere kapanıp son nefesini verdi. Sayısız kılıç ve mızrak yarasına ilaveten vücuduna 13 ok saplanmıştı!

Zühre b. Kayn da çok yaman bir savaş verdi. Çok sayıda düşmanı hakladıktan sonra iki kişinin namertçe saldırısıyla atından yere düştü. İmam (a.s) buyurdu ki:

Yüce Rabbim seni kendisinden uzak tutmasın; sapıklardan bir gruba lanet ederek onları domuz ve maymuna dönüştürdüğü gibi, seni öldürenlere de lanet etsin!

İmam'ın (a.s) safındaki yarenlerden biri de, ünlü ok atıcısı Nâfi b. Hilal'di. Zehirli oklarıyla çok sayıda düşmanı haklamış, okları bitince kılıcını sıyrıp düşmana saldırmıştı. Yiğitçe bir çarpışmadan sonra etrafını sarıp kollarını kırdılar. Şimr onu esir alıp Sa'd oğlu Ömer'e götürdü ve onu öldürmesini istedi. Ömer: "Onu sen getirdin, istersen kendin öldür!" dedi.

Nâfi'den son sözü sorulduğunda: "Bizim şahadetimizi, yaratıklarının en aşağılık olanının eliyle gerçekleştirdiği için Rabbime şükürler olsun!" dedi ve Şimr'in eliyle şehit oldu.

Artık sayıca çok azalan İmam'ın yarenleri birer birer veya ikişer ikişer er meydanına çıkıp korkusuzca çarpışıyor ve İmam Hüseyin'in (a.s) gözleri önünde âdeta vefa ve iman sınavı vererek şehit düşüyor, zulme eğilmeyen dimdik duruşları ve açık alınlarıyla tarihin silinmez sayfalarına kaydediliyorlardı.

Kûfe şehrinin tanınmış simalarından ve namlı yiğitlerinden olan Abdullah b. Urve Gıfari'yle kardeşi Abdurrahman, İmam'a (a.s) gelip: "Allah'ın selâmı üzerine olsun ey Eba Abdullah! Sayıca pek azaldık ve düşman size epey yakın şimdi! Biz seni savunup uğruna şehit olmayı istiyoruz!" diyerek savaş izni istediler.

İmam (a.s): "*Size de selâm olsun! O hâlde çıkın meydana.*" diyerek izin verdi. İki kardeş, İmam'ın (a.s) gözleri önünde şehit düşene kadar yiğitçe çarpıştılar.

Ardından, amcaoğlu ve aynı anneden kardeşler olan Seyf b. Hâris b. Seri ile Malik b. Abd b. Seri ağlayarak İmam'ın (a.s) huzuruna çıktılar. İmam (a.s): "*Ey kardeşimin oğulları, neden ağlıyorsunuz?*" diye sordu. "*Yemin ederim ki çok geçmeden gözleriniz, yüce Rabbimin mükâfatı olan ebedî cennetle aydınlanacaktır.*"

"Allah bizi size feda eylesin!" dediler, "Vallahi kendimize değil, size ağlıyoruz biz. Düşman dört bir yandan sizi kuşatmış ve biz onları dağıtamıyoruz!" İmam (a.s) buyurdu ki:

Rabbim bu üzüntünüz ve bu fedakârca kaygınız hatırına takva sahiplerine verdiği en üstün mükâfatla mükâfatlandırın sizi!

Bu iki mümin de, İmam (a.s) ile vedalaştıktan sonra er meydanına çıkıp şehit düşene kadar yiğitçe çarpıştılar.

Şia'nın önde gelen hatip ve yiğitlerinden olan "Hanzala b. Es'ed Şibâmî" İmam Hüseyin'in (a.s) önünde durarak ona atılan oklara ve mızraklara göğsünü siper ediyor ve şöyle haykırıyordu: "Ey kavim! Ben, Ahzab Savaşı'nda kâfirlerin başına gelen azabın sizin de başınıza gelmesinden korkarım! Nuh, Âd, Semud ve diğer kavimlere inen azap size de inecektir! Ey topluluk! Hüseyin'i öldürmeyin, aksi takdirde yüce Allah sizi azabıyla helâk eder!"

İmam (a.s) Hanzala'ya hitaben şöyle buyurdu:

Allah sana rahmet etsin ey Hanzala! Sen kendilerini hakka davet ettiğinde bunu reddederek sana ve arkadaşlarına küfür ettikleri zaman bu güruh Allah'ın azabına uğramayı hak etmiş oldu zaten! Kaldı ki şimdi elleri senin kardeşlerinin kanına da bulanmış durumda!

Hanzala: "Doğru buyurdunuz efendim." dedi, "Canım size feda olsun! Ben de Rabbime kavuşmak, kardeşlerimin koştuğu ilâhî rızaya ulaşmak isterim!"

İmam (a.s) dedi ki:

Evet, senin için hazırlanmış olana koş! Bu, hem dünyadan, hem dünyalık olan her şeyden çok daha hayırlıdır elbet! Sana ölümsüzlük kazandıracak olan ve zevali bulunmayan saltanata koş!

Hanzala, İmam'la (a.s) vedalaşırken: "Selâm olsun sana ey Eba Abdullah! Allah'ın selâmı ve rahmeti sana ve ailene olsun!" dedi, "Rabbim bizi ve sizi cennette birlikte kılsın!"

İmam (a.s): "*Âmin! Âmin!*" buyurdu.

Hanzala, duraksamadan her yanı sarmış olan düşman ordusuna saldırdı ve şahadet sahiline canını ulaştırıncaya kadar yiğitçe çarpıştı.

Şevzeb ile Âbis'in Şahadeti

Şevzeb, Âbis b. Ebu Şebib Şakirî'nin kabilesine mensuptu. Şia camiasının önde gelen isimlerinden olan Şevzeb, hadis hafızı ve râvisiydi. Bu dalda ders verir, öğrenciler yetiştirirdi. Bölgesinde pek saygın ve sevilen bir mümindir. Âbis'le birlikte o da Kerbela'ya İmam'ın yanına gelmişti. Âbis, Şevzeb'e şöyle sordu: "Şevzeb! Bugün ne yapmak istiyorsun?"

Şevzeb: "Ne yapmamı bekliyorsun? Seninle birlikte Peygamberimizin evladının yanında ölünceye kadar savaşıcağım!" diye karşılık verdi.

Âbis: "Ben de senden bunu bekliyordum doğrusu!" dedi, "Şimdi Hüseyin'in yanına git ve seni de şehitler zümresine kabul etmesini iste ondan! Bil ki, bugün eline geçen bu fırsat bir daha eline geçmeyecektir! Zira yeryüzünden gökyüzünün yücelerine adım atılabilecek gün bugündür! Sadece bugünlük amelin ve zahmetinin karşılığı, ebedî cennet ve ebedî huzur olacaktır!"

Şevzeb, İmam'ın (a.s) huzuruna varıp selâm verdi, izin alarak veda-laştı ve er meydanına çıkıp vuruşarak şehit oldu.

Onun şahadetinden sonra Âbis, İmam'ın (a.s) huzuruna vararak selâm verip: "Ey Ebu Abdullah!" dedi, "Yeryüzünde sizden daha fazla sevip bağlandığım kimse yoktur! Canımdan ve kanımdan daha değerli bir şeyim olsa, uğrunuza feda etmekten çekinmezdim asla! Şimdi, sizin ve babanızın dini üzerine öldüğüme şahit olmanızı istiyorum!"

Bunları söyledikten sonra kılıcını çekmiş ve yüzü yaralı olduğu bir hâlde savaş meydanına gitti.

Sa'd oğlu Ömer'in ordusundan Rabi b. Temim şöyle anlatır:

Âbis'i önceden tanırdım. Onun birçok savaşta nasıl yiğitlikler sergilediğini görmüş, cesaret ve kuvvetine tanık olmuştum. Onun meydana girdiğini görür görmez herkesi uyardım: "Bu adam, aslanlar aslanı Âbis b. Ebu Şebib'dir." diye bağırdım ve "Kimse onunla savaşa girmesin; onunla boy ölçüşen mutlaka canından olur!" dedim.

Âbis, aslanlar gibi kükreyerek meydana çıkacak er istiyordu. Ama kimse onun karşısına çıkmaya cüret edemiyordu. Koca bir ordunun bir kişi karşısında bunca aciz kalıp korkak davranması Sa'd oğlu Ömer'i sinirlendirmişti. Âbis'in taşlanmasını istedi ve o aşağılık ordu, bu iğrenç emri âdeta zevkle yerine getirerek Âbis'i taş yağmuruna tuttu.

Bu yiğit dilâverle çarpışmaya cüret edemeyenler, onu uzaktan taşla tutmuştu şimdi. Âbis, bu sırada kimsenin beklemediği bir şey yaparak bu çakallar sürüsünün rezaletine mühür bastı ve taşlardan kaçmasını bekleyen o azgın gürhün şaşkın bakışları arasında başındaki tolgasıyla zırhını kaldırıp yere çaldıktan sonra düşmanı titreten bir narayla binlerce kişinin üzerine dalkılıç saldırdı.

Onunla teke tek savaşmaması için Yezidî orduyu uyaran harami şöyle anlatır:

İnanılmaz bir güç ve cesaretle saldırıyordu. Âbis'in her saldırısında en 200 kişinin korkuyla kaçarak birbirini ezdiğine defalarca şahit oldum. Korkunç bir savaşçıydı. Sonunda yoruldu ve aldığı onca kılıç, mızrak ve ok yaralarıyla bitkin düşünce, binlerce kişi birden üzerine çullanarak onu öldürüp başını kestiler. Birkaç kişi bu başı paylaşamıyor ve biraz ödül alabilmek için her biri onu kendisinin öldürdüğünü iddia ediyordu. Sa'd oğlu Ömer onları susturarak: "Onu hiçbiriniz tek başına öldüremedi; hepiniz elbirliğiyle, birlikte öldürdünüz!" dedi.

İmam'ın (a.s) yarenleri birbiri ardınca meydana çıkıyor, kahramanca çarpışarak şehit düşüyordu. Ebu Şe'sa Behdelî, Ebu Umre Hanzalî, Ebu-zer-i Gifarî'nin azatlı kölesi Cavn, İmam'ın (a.s) müezzini Haccac b. Masruk, Amr b. Karaza el-Ensarî, Suveyd b. Amr el-Has'amî ve İmam Hüseyin'in (a.s) Türk hizmetkârı gibi şanlı arkadaşları birer birer meydana çıkıp aslanlar gibi çarpışarak şehit düşmüşlerdi.

Artık İmam'ın (a.s) yakın ailesinden, Haşimoğulları'ndan, Hz. Resulullah'ın (a.s) Ehlibeyti'nden başka kimse kalmamıştı. Şimdi, çarpışma ve şahadet şerbetini aşkla yudumlama sırası onlardaydı.

Hız. Ali Ekber'in (a.s) Şahadeti

Ali Ekber (a.s), özgürlükçülerin önderi Hz. Hüseyin'in (a.s) büyük oğluydu. Herkesçe çok sevilip sayılan ve fevkalâde güçlü ve yakışıklı olan Ali Ekber (a.s), hem ahlâk ve karakter, hem fizik, ses ve konuşma ve hem de yürüyüşüyle dedesi Hz. Resulullah'ın (s.a.a) âdeta bir kopyası gibiydi. Kısa ömrünü ibadet, takva ve yoksullara, düşkünlere yardımla geçirmişti.

Düşmanları bile onun bu müstesna kişiliği önünde saygıyla eğilmiştir. Ehlibeyt'in büyük düşmanlarından olan Muaviye'nin bile onun hilafet için pek liyakatli olduğunu itiraf ettiği tarihte kayıtlıdır.¹ Ehlibeyt İmamları'nın (üzerlerine selâm olsun) onun bu fevkalâde kişiliği ve müstesna karakteri hakkında kullandıkları ibareleri, onunla ilgili ziyaret du-

1- Şeyh Abbas Kummî'nin Muntehe'l-Amal ve Ebu'l-Ferec İsfahanî'nin Mekatilü't-Talibiyyin kitaplarına müracaat ediniz.

ası metninde görmek mümkündür. Bilhassa şu tabirler çok dikkat çekicidir:

Selâm olsun sana ey Sıddık, ey büyük ve öncü şehit ve ey hep önde olanların efendisi! Sen saadetle yaşayıp şahadetle öldün. Dünyadan, salih amelden başka bir şey götürmedin ve sen dünya yaşamında, en kârlı ticaret olan ahiretten başka şey için çabalamadın!

Hz. Ali Ekber (a.s), Haşimoğulları gençlerinin ve Alioğulları yiğitlerinin en belirgin ve çarpıcı özelliği olan takva, asalet ve cömertlikle bezenmişti. Risalet ve İmamet mektebinde gelişip büyüyen Hz. Ali Ekber, insan yetiştirme okulunun iki büyük öğretmeni olan İmam Hasan'la (a.s) İmam Hüseyin'in (a.s) özel eğitim ve terbiyesinde yetişmişti. Nitekim ona ait olan ziyaretnâmede şöyle geçmektedir:

Selâm sana, ey Hasan ve Hüseyin'in evladı!

Evet, Hz. Ali Ekber (a.s), Ali bağının yüce selvisi, Zehra gülistanının kızı ve şad gülü, Hüseyin'in büyük oğlu ve yürekler yakan Kerbela sahrasında Ehlibeyt'in ilk şehididir.

Babasından cihat izni alıp da atını meydana doğru sürdüğünde, İmam Hüseyin (a.s) büyük bir hüznü ve kalbini parçalayan bir kederle arkasından onu süzmüş, carından çok sevdiği Ali'sinin gidişinden dolayı gözyaşlarını tutamamış ve gökyüzüne bakarak şunları söylemişti:

Ya Rabbim! Şahit ol ki, konuşması, davranışları ve fiziğiyle senin sevgili Peygamber'ine en çok benzeyen delikanlı, şu azgınlar gürhuyla boğuşmaya gidiyor! Biz ne zaman ceddimiz Resulullah'ı özleyecek olsak, bu gencin yüzüne bakardık. Allah'ım! Yeryüzünün bereketinden mahrum bırak şu güruhu! Aralarımıza ihtilaf ve ayrılık düşür. Yöneticilerini onlardan asla memnun ve razı kılma! Zira bu topluluk bize yardım edeceğini söyleyerek bizi buraya çağırdı; çağrılarını kabul edip geldiğimizdeyse, bize kılıçlarını çekip düşmanlığa başladılar!

Sonra Sa'd oğlu Ömer'e hitap ederek şöyle haykırdı:

Ne istiyorsun bizden sen?! Allah soyunu kessin ve sulbünü mübarek kılmasın senin! Ve benden sonra, seni yatağında öldürecek birini musallat etsin başına! Sen, benim soyumu kurutmaya yelten-din ve Allah Resulü'nün evladı olmamı hiçe saydın!

Ardından yüksek sesle şu ayeti okudu:

Gerçek şu ki Allah; Âdem'i, Nuh'u, İbrahim ailesini ve İmran ailesini seçip âlemler üzerine üstün kıldı. Onlar birbirinden türeme tek bir zürriyettir. Allah işitendir, bilendir!¹

Ali Ekber geceyi yarıp dünyayı aydınlatan güneş misali, savaş meydanına çıktı. Yezidî ordunun karşısında durmuş, cedit Hz. Resulullah'a (s.a.a) çok benzeyen simasıyla er meydanını âdeta nura gark etmişti. Tekbir getirerek haramiler güruhuna saldırdı. İnanılmaz cesareti ve görülmemiş gücü ve çevikliğiyle Hz. Ali'yi (a.s) hatırlatmıştı Yezid ordularına. Hayber fatihine yüreğinde beslediği kinle Yezid ordularına katılanlar, bir an bu yiğidin Ali (a.s) olduğunu sanarak dehşete kapılmışlardı. Ali Ekber (a.s) önüne çıkkanı devirirken şu recezi okuyordu:

Ali oğlu Hüseyin'in oğlu Ali'yim ben!
 Andolsun Kâbe'ye, Resul'e yakınız herkesten!
 Kılıcım kırılıncaya dek vuracağım size ben!
 Sizedir bu vuruşlar Haşimî ve Alevî gençten!
 Babamı daima savundum ve savunurum ben!
 Vallahi o haramzade² olamaz bize egemen!

Ali Ekber'in (a.s) kılıcının her inişinde birkaç kişi yere seriliyor, haramiler güruhu onun önünde çil yavruları gibi sağa sola kaçıyordu. Düşmanın telefati inanılmaz sayılara ulaşmıştı. Herkes korkuyla bağırıyor, yardım istiyordu. Sonunda Ali Ekber bu amansız saldırıdan yoruldu. Bir yandan çektiği susuzluk ve kavurucu sıcak, diğer taraftan aldığı yaralar ve giydiği zırhla silahların ağırlığı onu bitkin düşürmüştü. İmam'ın (a.s) yanına dönerek: "Babacığım!" dedi, "Susuzluk bitiriyor beni, şu silahlarla zırhın ağırlığına dayanamıyorum artık! Gücümü toparlamam için içebileceğim bir yudum su var mı?"

Biricik oğlunu bu halde gören İmam, şefkat dolu bakışlarla onu seyrederken gözyaşlarını tutamadı. Sevgi dolu metin bir sesle dedi ki:

Oğlum! Biraz daha dayanırsan, deden Resulullah'la buluşacak ve bir daha susamamanı sağlayacak bir şerbet içeceksin onun elinden!

Canından geçen ve her şeyiyle kalbini Rabbine veren genç Ali Ekber tekrar savaş meydanına dönüp çakallar sürüsüyle boğuşmaya başladı. Görülmemiş bir güç ve cesaretle savaşıyor, Yezidî ordunun haramileri

1- Âl-i İmrân Suresi, 33 ve 34

2- Kasıt, İbn Ziyad'dır.

bu yiğidin karşısında hazan yaprakları gibi dökülüyor, onun saldırdığı yerde âdeta bir koridor oluşuyorlardı. Ali Ekber bu saldırıda 80 haramiyi daha cehenneme yollamıştı. Sonunda başından aldığı ağır bir yarayla durakladı. Düşmanları göz açıp kapayıncaya kadar tepesine üşüşmüş, mızrak ve kılıçlarla ona saldırmışlardı. Atın dizginleri, artık gücü tükenmiş olan Hz. Ali Ekber'in ellerinden kaydı. Yiğit genç, yorgun ve yaralı vücudunu atın üstüne bıraktı. Kontrolsüz kalan at direk düşman askerlerinin içine daldı. Ali Ekber'i ortaya alan İbn Sa'd'ın ordusu, acımasızca ona darbeler indiriyordu. Ali Ekber'in bedeni parça parça olmuştu artık.

Ehlibeyt'in parlak güneşi, Kerbela'nın kızgın topraklarında yatıyordu şimdi. Ali Ekber son nefeslerini verirken: "Ey baba! Benden sana selâm olsun! Bu ceddin Resulullah'tır. Sana selâm söylüyor ve '*Bize kavuşmak için acele et.*' diyor!"

İmam (a.s) tarifi imkânsız bir acı ile Ali Ekber'inin başucuna koştı. Başını dizine alarak şefkatle okşadı, yanağını biricik Ali'sinin kanlar içindeki yanağına koyarak: "*Sana kıyanları Allah öldürsün!*" buyurdu ve ağlayarak: "*Senden sonra dünyaya da, dünya hayatına da yazıklar olsun artık!*" buyurdu.

Daha sonra Haşimoğulları'nın diğer gençlerine, Ali Ekber'in lime lime olmuş mübarek nâşını çadırlara götürmelerini söyledi.

Ali Ekber'den sonra Haşimoğulları'nın hayatta kalan diğer erkekleri ve Ehlibeyt gençleri İmam'dan (a.s) izin alarak ardı ardına er meydanına çıkıp yiğitçe vuruştular. Her biri, birer kahramanlık örneği sergileyip birçok haramiyi cehenneme gönderdikten sonra Kerbela sahasının bir köşesinde şehit düştüler. Abdullah b. Müslim b. Akil, Muhammed b. Müslim b. Akil, Muhammed b. Abdullah b. Cafer Tayyar, Avn b. Abdullah, Abdurrahman b. Akil, Cafer b. Akil, Abdullah-i Ekber b. Akil ve Muhammed b. Ebu Said b. Akil (hepsinin üzerine selâm olsun) de bu goncaların arasındaydı.

Hz. Kasım'ın Şahadeti

Sıra, İmam Hasan'ın (a.s) oğlu olan ve amcası İmam Hüseyin'in (a.s) pek sevdiği Kasım'a gelmişti. Kasım (a.s) gençliğinin henüz baharındaydı. İmam Hüseyin (a.s), ağabeyinin yadigârı olan Kasım'ın, silahlarını kuşanıp şahadete koşmaya hazırlandığını görünce, hasretle ona sarıldı;

her ikisi de çokça ağladılar. İmam (a.s.) öz evladı biricik Ali Ekber'ini (a.s) katiller sürüsünün ortasına gönderirken, hiç duraksamamış ve hemen izin vermişti. Ama şimdi yüreği Kasım'ın gitmesine bir türlü elvermiyordu. Çok sevdiği biricik ağabeyi İmam Hasan'ın (a.s) yegâne emanetiydi çünkü o. Kasım ne kadar yalvarıyorduydu da, İmam (a.s) ona cihat izni vermiyordu.

Sonunda Kasım, gözyaşları içinde İmam'ın (a.s) ellerini öptü, ayaklarına kapanıp savaş izni vermesi için yalvardı ve istediği izni almayı başararak er meydanına koşup yiğitçe çarpıştı. Yaşının küçüklüğüne rağmen Kasım bu kısa ve kanlı çarpışmada 35 azgını öldürmeyi başarmıştı.

Kerbela ravilerinden Humeyd b. Müslim şöyle anlatır:

Ben Sa'd oğlu Ömer'in ordusundaydım. Er meydanına henüz buluşuna yeni girmiş çok genç bir çocuğun çıktığını gördüm. Çok yakışıklıydı; yüzü dolunayı andırıyordu. Ayaklarına varan uzun bir gömlek giymiş, sol ayağındaki sandaletin bağcıkları çözülmüştü; bunu hiç unutmam. Amr b. Sa'd Ezdî: "Vallahi ben şu çocuğa saldırıp öldüreceğim!" dedi. "Suphanallah! Neler söylüyorsun sen?! Etrafını saran onca adam ona yeter zaten, sen ne diye bir çocuğun kanına ellerini bulaştırmak istiyorsun ki?!" dedim. Ama o, bu alçakça niyetinde ısrarlıydı. "Vallahi onu ben öldüreceğim!" diyerek atını vahşice mahmuzlayıp oraya ulaştı ve kavganın kızıştığı bir sırada kılıçla onun başını yardı. Çocukçağız acı bir feryatla yüzüstü yere kapaklanıp, "Amca!" diye haykırmişti...

İmam Hüseyin'in (a.s), yamaçtan süzülen bir kartal gibi ansızın orada belirdiğini gördüm. Bir nara atarak o katiller güruhunun içine daldı ve bir çırpıda hepsini dağıtarak o çocuğun katiline ulaştı. Bir aslan gibi kükreyen Hüseyin'in (a.s) kılıcından kurtulmak için sol kolunu yüzüne tutan Amr'ın kolunun dirsekten koptuğunu gördüm. Amr dehşetle bir çığlık attı. Süvari arkadaşları onu kurtarmak için topluca İmam'a saldırdılarsa da, İmam (a.s) onların çoğunu hakladı ve bu kısa ama çok şiddetli çarpışmada Kasım'ın katili olan Amr, atların ayakları altında ezilerek feci şekilde can verdi.

Ortalığı saran toz duman çekilince, Hüseyin'in o çocuğun başını dizlerine alıp başına bastığını gördüm. Çocukçağız can vermek üzereydi, ayağını toprağa sürüp çekiyordu. Hüseyin (a.s) ona şöyle diyordu:

"Allah'a yemin ederim ki, yardıma çağırдыңın hâlde senin yardımına koşamamak, koşsa bile yardım edememek ve yardım ettiği hâlde o yardımın sana hiçbir fayda sağlamaması amcana pek ağır gelir! Senin canına kıyanlar Allah'ın rahmetinden uzak olsunlar!"

Sonra, Kasım'ın cansız vücudunu kucağına alıp çadırlara götürdü; Ehlibeyt şehitlerinin bulunduğu yerde, Ali Ekber'in mübarek naşının yanına yatırdı Kasım'ı...

Kasım'dan sonra Ebubekir b. Hasan, Abdullah b. Ali, Cafer b. Ali, Osman b. Ali ve Ebulfazl el-Abbas'ın kardeşleri gibi Haşimoğulları'nın diğer gençleri de birer birer İmam'dan izin alarak cihat meydanına çıkıp İmam Hüseyin'i (a.s) müdafaa uğruna yiğitçe çarpışarak can verdiler.

Hz. Abbas b. Ali'nin Şahadeti

Annesi Ümm'ül Benîn'dir, adı Abbas. Lakabıysa, Ebulfazl'dır. Heybetli vücudu ve eşsiz siması, onu "Haşimoğulları'nın Ay Parçası" lakabıyla meşhur kılmıştı. O kadar uzun boyluydu ki, ata bindiğinde neredeyse ayakları yere değerdı. Kerbela'da ağabeyi İmam Hüseyin'in (a.s) minik ordusunun komutanı ve sancaktarıydı. Şehit olduğunda 34 yaşındaydı. Önce üç kardeşini er meydanına gönderdi ve onların İmam Hüseyin (a.s) uğruna çarpışıp şehit düşmelerine şahit oldu, böylece üç kardeşinin şahadetine şahit olmanın ecrine vardı. Onların şahadetinden sonra da, artık yapayalnız kalmış olan ağabeyi İmam Hüseyin'e (a.s): "Aca-ba canımı senin uğruna feda etmeme izin verir misin?" dedi.

Onun bu sözü İmam'ı (a.s) pek sarstı. Yiğit kardeşi Abbas'a sarılarak ağladı. Sonra da yaşlı gözlerle ondan son bir defa su getirmesini istedi. Hz. Abbas, Yezidî ordunun karşısına çıkarak onlara öğüt verip nasihatlerde bulundu ve Allah Resulü'nün (s.a.a) Ehlibeyti'ni rahat bırakmalarını istedi. Ama onun iman dolu sıcak sözleri, imansızlar güruhunun taşlaşmış kalbini etkilemedi. Geri dönüp, durumu İmam'a (a.s) bildirdi.

Kervandaki çocuklar susuzluktan inliyorlardı. Fazilet ve erdem tim-sali Abbas, daha fazla dayanamazdı buna; su tulumunu boynuna asıp atına atladı ve yanına sadece mızrağını alarak doludizgin Fırat'a doğru ilerlemeye başladı. İmam'ın (a.s) kervanının su almaması için Fırat kıyılarına dizilen 4 bin asker, Abbas'ı yaklaştırmamak için ok yağmuruna tuttularsa da, yiğit Abbas inanılmaz bir cesaretle düşman deryasının ta

kalbine daldı. Bir aslanın, tilki sürüsüne saldırması gibi, onlara hücum etti.

Hz. Abbas, önüne çıkarı cansız yere seriyor, hızla Fırat'a yaklaşıyordu. Kimse ona yaklaşmaya cesaret edemiyordu artık. Düşman ordusunda olanları görüp de nakleden ravilerin aktardığına göre, bu kısa çarpışmada Hz. Abbas b. Ali, düşman ordusundan 80 kişiyi haklamıştır. Yıldırım gibi düşman ordusuna dalan Hz. Abbas bir çırpıda Fırat'a varmayı başarmıştı. Nicedir susuzluktan kavruluyordu.

Bu zorlu ve sert çarpışma, susuzluğunu daha da körüklemiş, dili damağına yapışmıştı. Gürül gürül akan koca Fırat'ın buz gibi sularındaydı şimdi! Gayr-i ihtiyarî bir hareketle eli suya gitti. Avucunu doldurup tam içeceği sırada ağabeyi İmam Hüseyin'le (a.s) Ehlibeyt'in susuz yavrucaklarının hâlini hatırladı. Avucundaki suyu Fırat'a geri döktü. Hemen su tulumunu doldurmaya başladı.

Su tulumunu sağ omzuna atıp var gücüyle dizginlere asıldı. Bir an önce kervana varmalı ve susuzluktan kıvranan yavrucaklara su yetiştirmeliydi. Ne var ki, Yezid ordusu onu dört bir yandan kuşatmış, çadırlara su götürmemesi için binlerce atlı üzerine çullanmıştı. Onlar aç kurtlar misali saldırıyor; kahraman Abbas ise aslanlar gibi bu etten duvarı yara yara ilerliyordu. Soysuz bir münafık, gizlendiği hurma ağacının ardından ansızın kılıcını sallayarak Abbas'ın sağ kolunu yere düşürdü.

Ama o, hiçbir şey olmamışçasına su tulumunu hemen sol omzuna atarak vahşiler sürüsünü gerilemeye zorladı. Bir yandan da meydanı titreten naralarla şu recezi okuyordu:

Vallahi sağ kolumu kesseniz de,
Koruyacağım dinimi gerçekten de!
Pak ve emin Peygamber'in evlâdını,
Koruyacağım ben sadık imamımı!

Hz. Abbas (a.s) tek koluyla dövüşe devam ediyordu ki, ansızın aynı melun yine onu pusuya düşürerek sol kolunu da kesti. Yiğit Abbas su tulumunu dişyle tutup üzerine kapanarak kervana ulaştırmaya çalıştı. Ancak tuluma saplanan bir ok onun son ümidini de alıp götürdü ve su yere döküldü. Ansızın gelen ikinci ok, kolsuz ve savunmasız olan Abbas'ın göğsüne saplanınca, atından yere düştü ve kahraman Abbas: "Kardeşim bana yardım et!" diye bağırdı.

İmam Hüseyin (a.s) yanına vardığında Abbas, kollarını yitirmiş, yüzlerce yara almış bir hâlde, kanlar içinde yerde yatıyordu. İmam, göz yaşları içinde, Abbas'ını kucaklayıp: *"İşte şimdi belim kırıldı; tedbirim ve çarem azaldı!"* dedi.

Hz. Abbas'ın ihlâs, cesaret, fedakârlık, vefa ve şahadet aşkı öylesine eşsizdi ki, İmam Seccad (a.s) onu anarken şöyle buyurur:

Allah, amcam Abbas'a rahmet eylesin; kardeşi için kendisini feda etti, canını onun uğruna verdi, onun uğruna kollarını vermekten çekinmedi. Yüce Rabbi de buna karşılık iki kanat verdi ona; bu kanatlarla cennette meleklerle birlikte dilediği gibi uçar. Amcam Abbas'ın kıyamet günü yüce Allah indinde öyle bir makamı olacaktır ki, bütün şehitler gıpta edecektir ona!

Özgürlükçüler Önderi Hüseyin'in Savaşı ve Şahadeti

İmam Hüseyin (a.s) artık yapayalnız kalmıştı. Etrafında kendisine yardım edecek hiç kimse kalmamıştı. Kardeşlerinin, çocuklarının, ashabının kanlı bedenleri Kerbela'nın kızgın toprağında yatıyordu.

İmam Hüseyin'in (a.s) kalbi, dayanılmaz acı ve kederle doluydu; ama başı dimdikti. Olanca heybeti ve öfkeyle çatılmış kaşlarıyla karşısındaki azgın güruhu seyrediyordu atının üzerinde. Onun en sevdiği insanlar, yeryüzünün en nadide insanları, bu azgın güruh tarafından katledilmişti şu birkaç saat içinde. Ve haramiler bu iğrenç katliamı kutluyor, iğrenç kahkahalar atarak gülüp tepiniyor, onu şimdi yapayalnız yakalamanın kendilerine verdiği hayvanî zevkle ona pençe ve tırnak gösterecek tehdit ediyorlardı. Cahiliye devrinden taşıyıp Resulullah (s.a.a) döneminde ustaca bir münafıklıkla gizledikleri intikam ve kin hürsıyla dolu o iğrenç yüzlerini, şimdi açığa çıkarmışlardı. Bir aslanı tek başına yakalayıp pusuya düşüren bu çakallar sürüsü, hem ona yaklaşımdan dehşetle korkuyor, hem de onu bir an önce parçalayabilmek için dişlerini gıcırdatıp fırsat kolluyordu.

İmam Hüseyin (a.s) ilâhî sevgi ve vefa timsali, bir dağ heybetiyle e-yere oturmuş, haramiler güruhunun zafer edalarıyla etrafını sarmasını seyrediyor, bakışlarında cennet nuru parlıyordu. Şirk ve fesadın doruğunu seyreden peygamberlerin bakışlarındaki nefret ve acıma duygusu vardı onun da bakışlarında. Atını mahmuzlayıp iyice yaklaştı onlara. Vahşiler güruhunun karşısında vakarla durdu. Birkaç saat içinde uğra-

dığı bela ve felaketler, bağrını dağlayan evlat ve kardeş acısı, onca şehidin kalbine vurduğu dert, inanılmaz bir vakar ve olağanüstü bir heybet katmıştı İmam'ın (a.s) heybetine. Kalbi acı ve öfkeyle dolduğu hâlde, sevgili Rabbinin rızası için, bu azgınlar güruhunu son bir kez daha hidayete davet edip ebedî cehennem ateşinden kurtarabilmek amacıyla, Peygamberimsi bir yumuşaklık ve metanetle onlara seslenip gür bir sesle haykırdı:

Ey insanlar! Hangi sebeple benim kanımı helâl görüyorsunuz?
Ben sizin Peygamber'inizin kızının oğlu değil miyim?! Aranızda Resulullah'ın çoluk-çocuğuna zarar vermek isteyen düşmanı engelleyecek kimse var mı?! Bizim hakkımızda Allah'tan korkan biri var mıdır aranızda?! Allah'tan sevap alma ümidi ile yardıma koşacak kimse var mı burada?! Allah rızası için bize yardımcı olmak isteyen var mı aranızda?!

İmam Hüseyin'in (a.s) nefesindeki hidayet nuru kelimasına yansımış ve Yezid ordusundan Sa'd b. Hars el-Ensârî ile kardeşi Ebu'l-Hutuf'un gaflet uykusundan uyanarak ebedî zillet ve cehennemden kurtulmalarını sağlamıştı. İmam Hüseyin'in (a.s) sözleriyle kendilerine gelen bu iki kişi, aniden saf değiştirip Yezidî orduya saldırdılar. Çok sayıda katili yere serdikten sonra da şahadet saadetine nail oldular.

İmam'ın (a.s) kendisine yardım edecek birini aradığını duyan kervandaki kadınlar yüksek sesle ağlamaya başladılar. İmam (a.s) çadırların önüne gelip kardeşi Zeyneb'e (s.a): *"Minik yavrumu getir de onunla vedalaşayım!"* dedi. Kundaktaki bebeği getirdiler. İmam (a.s) onu son kez öpmek için başını uzattığı sırada Yezid ordusunun okçularından Hermele b. Kâhil Esedî'nin attığı ok, yavrucağın boğazına saplandı. Bebek babasının kollarında can vermişti. Avucunu bebeğin boğazından akan kana tuttu; avucu kanla dolunca onu göğse savurup: *"Allah'ım! Bu da kolaydır bana. Çünkü sen her şeyi görmektesin!"* buyurdu.

Sonra da atını doludizgin düşmanın üzerine sürüp şu recezi okudu:

Bu topluluk döndü dinden, saptı küfre.

Allah'ın rızasına sırt çevirmişlerdi eskiden de.

Ali ile en hayırlı ebeveyne sahip ve en kerim

Oğlu Hasan'ı katletmişlerdi bu güruh-i zalim!

"Halkı toplayın savaşmak için Hüseyin'le!"

"Haydi, durmayın gelin!" diyen bunlardı yine!

Kınından çıkmış kılıcını elinde tutar bir hâlde İbn Sa'd'ın ordusunun karşısına geçti. Hayata doymuş, Rabbiyle buluşacağı anın özlemiyle tutuşup şahadete susamıştı. Şöyle bir recez okudu:

Oğluyum ben pak Ali'nin, Âl-i Haşim'den.
 Bunlar yeter bana, başka şeyle öğünmem.
 Ceddin Resulullah'tır, en üstünü canlıların!
 Biz, Allah'ın meşalesiyiz arasında insanların!
 Anam Fatıma'dır benim, Peygamber'in kızı.
 Amcam Cafer-î Tayyar'dır cennette iki kanatlı.
 Allah'ın dosdoğru kitabı nazil olmuştur bize.
 Vahiyle hidayet bizde anılır hep iyilikle.
 Biz, tüm insanlara Allah'ın eminleriyiz.
 Ve bunu gizli-açık, herkese söylemişiz!
 Havuz'un sahipleriyiz, içiririz bize uyanlara
 Resulullah'ın kâsesiyle, kimse kalkamaz inkâra!
 Şiîlerimiz itaat edenlerin en hayırlılarıdır.
 Düşmanlarımızsa, kıyamette hüsrandır!

İmam Hüseyin (a.s) daha sonra harami guruhundan er istedi. Karşısına kim çıktıysa, bir vuruşta cehennemi boyluyordu. Düşmanın birçok cesur savaçısını kılıçtan geçirdi.

Çok geçmeden, İmam'la teke tek savaşa cüret eden kimse kalmamıştı. İmam (a.s) küfür ordusunun sağ kanadına yıldırım gibi dalarak şu recezi okumaya başladı:

Ölüm hayırlıdır zilletle yaşamaktan,
 Zillet de cehennem ateşine atılmaktan!

Haramiler ordusunun sol kanadına saldırırken de şu recezi okumaktaydı:

Ben Ali oğlu Hüseyin'im!
 Baş eğmemeye yeminliyim!
 Yeminliyim babamın ailesini savunmaya,
 Resulullah'ın dininden dönmem asla!

Aşura gününün şahitlerinden biri şöyle anlatır:

Etrafını kalabalık ordular sardığı, evlatları ve yarenleri gözleri önünde öldürüldüğü, ailesinin kadınları ve çocukları kuşatma altına alındığı hâlde Hüseyin gibi cesaret ve kahramanlık sergileye-

bilen bir başkasını vallahi görmedin ben! Çünkü bütün bu acılara ilaveten aldığı yaralar ve çektiği korkunç susuzluk dayanılır gibi değildi.

Tüm bunlara rağmen onun azim ve metanetinde zerrece gevşeme olmadı, cesaret ve umudu zerrece azalmadı; inanılmaz bir azim ve salâbetle savaşıyor, vurduğunu deviriyor, kılıcının daire-sine gireni öldürüyordu.

Düşman askerlerinin en azılıları ona saldırmaya yeltendiğinde, öylesine yıldırım gibi iniyordu ki, aslan saldırısına uğrayan sürüler gibi onun önünden kaçıyor, can havliyle sığınacak delik arıyorlardı. Allah'ın aslanı Ali'nin oğluydu o; düşmanı tarumar ettiğinde, karşısına yeni birlikler çıkıyor, o sanki hiç yorulmamış gibi fırtına misali ortalarına dalıp çekirge sürüsü gibi onları da dağıtıyor ve kısa sürede etrafı boşalınca, tekrar düşmana karşı durup: "*La havle vela kuvvete illa billâh!*" diyordu.

İbn Şehraşub'la diğer tarihçiler, Aşura günü İmam Hüseyin'in (a.s) girdiği çatışmalarda yaraladığı binlerce kişiden başka, öldürdüğü kâfir sayısının bin dokuz yüz elli kişi olduğunu yazarlar. Bunu gören Sa'd oğlu Ömer, İmam Hüseyin'le (a.s) baş edebilecek kimse olmadığını ve bu gidişle bütün ordusunun dağılacağını anlamıştı. Hemen kendisini toparlayarak askerlerine: "Yazıklar olsun size! Kiminle savaştığınızı bilmiyor musunuz siz?! En güçlü Arap silahşorları yere seren ve Allah'ın aslanı lakabını alan yenilmez savaşçı Ali'nin oğlu var karşınızda! Bütün birlikleri toplayıp dört bir taraftan hep birlikte saldırın ona; yoksa hepimizin işi bitiktir!" diye bağırdı.

Sayıları on binleri bulan katiller sürüsü ok, mızrak, kılıç ve hatta taşlarla o Hazret'e karşı toplu bir saldırıya geçtiler. Bu sırada bir an İmam (a.s) ile çadırların arasına girebilmeyi başardılar. Düşman birliklerinden biri bunu fırsat bilerek alçakça bir girişimde bulundu ve içinde kadınlarla çocukların olduğu çadırlara doğru hücumla geçti.

Bunu gören İmam (a.s) buyurdu ki:

Ey Ebu Süfyan Oğulları'nın Şifileri! Dininiz yoksa ve kıyamet gününe inanmıyorsanız, en azından bu dünyanızda özgür insanlar olun. Aslinıza dönün! Sizler Arapsınız! Araplar merttirler!

Şimr uzaktan: "Ey Fatıma'nın oğlu, neler diyorsun sen?" diye bağırdı. İmam (a.s) şöyle karşılık verdi:

Ben sizinle savaşıyorum, siz de benimle savaşmaktasınız. Kadınların ne suçu var?! Bari ben yaşadığım sürece isyankârlarınızı ailemin çadırlarından uzak tutun!

Şımr, adamlarına: "Ey Askerler! Bu yiğit ve kerim adamın ehlibeytinden uzak durun. Onu öldürmeye çalışın. Zira bizim işimiz sadece onunla!" dedi.

Bütün birlikler tekrar İmam'a (a.s) saldırdı, İmam (a.s) da atını doludizgin onların üzerine sürerek kahramanca bir çatışmaya daha girdi. İnanılmaz bir güçle vuruyor, karşısına çıkanı cansız yere seriyordu. Hangi tarafa yönelse askerler önünden kaçıyor, çil yavrusu gibi dağılıyorlardı. İmam (a.s) bu korkaklar sürüsüyle savaşmaktan yorulmuştu. Bir yandan da susuzluk, takatini kesiyordu.

Atını Fırat'a doğru sürdü. Susuzluğunu gidermesi hâlinde yepyeni bir enerjiyle kendilerine saldıracağını bilen Yezid ordusu dehşete kapılmış, İmam'ın (a.s) suya ulaşmasını engellemek için telaşa düşmüştü. Ordu, Fırat'la İmam'ın arasına girmişti artık.

Dört bin okçuyla Fırat'ın kıyılarına dizilen ordunun komutanları olan A'ver-i Selemî ile Amr b. Haccac, Sa'd oğlu Ömer'in komutasındaki orduya bağırarak İmam'ı (a.s) oraya yaklaştırmamalarını istediler. Fakat İmam (a.s) göz açıp kapayıncaya kadar önünü kesen etten duvarı elindeki kılıçla yarmayı başararak Fırat'a ulaşmıştı. Bir avuç su aldı, tam içeceği sırada katiller sürüsünden biri onu engellemek için: "Hey! Hüseyin! Sen suyun peşindeyken, düşmanların namusuna saldırıyor, baksana!" diye bağırdı.

Bu söz, İmam'ın (a.s) avucundaki suyu dökmesine yetmişti. İffet ve mertlik timsali İmam Hüseyin (a.s) bir damla su içmeden bir çırpıda çadırlara ulaştı.

İmam Hüseyin (a.s) bir kez daha o içler acısı sahneyi yaşadı. Ehlibeytiyle bir daha vedalaşıp onlara sabırlı ve güçlü olmalarını söyleyerek şöyle buyurdu:

Şunu biliniz ki, yüce Rabbim sizi koruyacaktır. Onlar size dokunamayacak ve Rabbim onların şerrinden sizi kurtaracaktır. Allah bu işin sonunda size hayır ve iyilik verecek, düşmanlarınızı ise türlü bela ve azaplara boğacak. Buna karşılık sizi türlü nimetler ve kerametlerle mükâfatlandıracaktır. O hâlde, şikâyetle bulunmayın ve konuşmayın. Aksi hâlde makamınız alçalır.

Sonra İmam (a.s) tekrar savaş meydanına dönüp katiller sürüsüyle yaman bir çarpışmaya girişti. Kısa sürede birçoğunu kanlar içinde yere sermişti. Yezid ordusu İmam'ı (a.s) ok yağmuruna tuttu; ama o yiğit ve korkusuz insan hiçbir şeye rağmen düşmana sırt çevirmiyordu. Zırhına saplanan oklarla mübarek göğsü âdeta ok sadağına dönüşmüştü. Aşura gününün şahitlerinden olan İmam Bâkır (a.s): *"Dedem İmam Hüseyin'in mübarek vücudunda o gün tam 320 yara saydık."* buyurur.

Savaş iyice kızışmış, İmam'ın (a.s) kılıcından kaçan korkaklar etrafını boşaltmış ve sürekli ona taş ve mızrak savuruyorlardı.

İmam (a.s) çok yorulmuştu; bir yandan aldığı yaralar, diğer yandan nicedir kızgın güneşin altında çektiği susuzluktan bitkin düşmüştü artık. Nefes tazelemek için bir lahza durdu. İşte tam bu sırada katiller güruhundan bir soysuzun savurduğu taş, İmam'ın (a.s) mübarek alnını parçalayıp bütün yüzünü kanlara boyadı.

İmam (a.s) gözlerine inen kanları temizlemek için elbisesinin eteğini kaldırdığı sırada bir başka soysuzun attığı üç köşeli zehirli bir ok cennet gençlerinin efendisinin mübarek göğsüne saplandı. Yakından atılan uzun ok, İmam'ın (a.s) mübarek göğsünden girip sırtından çıkmıştı.

İmam'ın (a.s) ağzından şu cümleler döküldü:

Bismillahi ve billahi ve ala milleti Resulillah, sallallahu aleyhi ve alih...

Elini atıp oku uç kısmından tuttu ve çekip çıkardı! Öldürücü bir yaydı bu. Okun çıktığı yerden oluk oluk kan akıyordu. Resulullah'ın (s.a.a) nadide çiçeği İmam Hüseyin (a.s) elini yaranın altına tutup kanla doldurdu ve avucundaki kanı göğse doğru serpti ve bunu birkaç kez tekrarladı. Bu sırada inanılmaz bir şey oldu! İmam'ın göğse serptiği kanlardan bir damlası bile yere düşmedi. İmam (a.s) tekrar avucuna doldurduğu kanı bu defa yüzüne gözüne sürüp mübarek sakalını kanıyla âdeta yıkayarak şöyle buyurdu:

Yüzüm gözüm kanlar içinde, kendi kanıma boyanmış olarak ceddım Resulullah'la buluşacağım ve katillerimin adını ona söyleyeceğim!

İmam'ın (a.s) artık savaşacak gücü kalmamıştı. Bunu fırsat bilen Salih b. Vehb Mezenî adlı soysuz, aniden saldırarak mızrağını var gücüyle İmam'ın göğsüne sapladı. Bu şiddetli darbe, takva ve vefa dağını devir-

mişti. İmam (a.s) dayanılmaz bir acıyla atından yere düştü. Sağ yanağı üzerine yerde yatıyordu. Ama hâlâ direniyordu. İnanılmaz bir güçle ayağa kalkmayı başardı. Güçlülükle ayakta duruyordu. Öldürmek için yanına yaklaşanların kimi ani bir korkuyla, kimi de ani bir utançla geri çekiliyor, cennet gençlerinin efendisine dokunamıyorlardı.

Derken Malik b. Nesr adlı bir soysuz iğrenç küfürler ederek atını İmam'a (a.s) doğru sürüp kılıcıyla onun mübarek başını yardı.

Bu sırada İmam'ın (a.s) ağabeyi İmam Hasan'ın (a.s) küçük yaştaki oğlu Abdullah, çadırlardan fırlayıp çok sevdiği amcasına doğru koşmaya başladı. Hz. Zeyneb (a.s) onu engellemeye çalıştı; İmam (a.s) da görmüş ve Hz. Zeyneb'e: "*Onu bırakma, engel ol!*" diye bağırıyordu. Ama sevgili amcasını o hâlde görmeye dayanamayan küçük Abdullah'ı kimse tutamadı. Bir çırpıda amcasına ulaştı.

Tam bu sırada Ebcer b. Kâ'b kılıcını İmam'a indirmek için hazırlanıyordu ki, Abdullah masumane bir hareketle minik kolunu amcasını korumak için siper etti ve "Yazıklar olsun sana! Amcamı mı öldürmek istiyorsun?!" diye haykırdı. Caninin kılıcı masum yavrucağın kolunu koparmış, küçücük kolu derisinden yere sallanmıştı. Abdullah acı ile feryat etti. İmam (a.s), son bir gayretle küçük Abdullah'a sarılıp onu bağrına bastı. Minik Abdullah bir müddet sonra amcasının kollarında çırpınarak can verdi.

Çakallar sürüsü, birkaç dakika öncesine kadar bakmaya bile korktukları aslanı ağır yaralar içinde yapayalnız ve kıpırdayamayacak bir hâlde ele geçirmiş olmanın zevkiyle hayvanca çığlıklar atıyordu. Sinelelerinde yıllardır Muhammed-i Mustafa'nın (s.a.a) soyuna ve Allah'ın aslanı, şah-ı merdan Aliyyu'l-Murtaza'ya (a.s) besledikleri kını kuzumak için fırsat kollayan aşağılıklar sürüsü, bekledikleri fırsatı ele geçirmişlerdi şimdi.

Yetişen her soysuz, bir darbe indiriyordu mazlum ve savunmasız Hüseyin'e! Şimr: "Ne bekliyorsunuz hâlâ!" diye bağırıyor hayvanca: "İşini neden bitirmiyorsunuz şunun?!"

Vücudunun paramparça olmasına ve onca öldürücü yara almasına rağmen Allah'ın aslanının oğlu, hâlâ dimdik ayakta duruyordu...

Tarihin bütün soysuzlarına, insanlığın gördüğü ve göreceği bütün münafıklarla satılmış katillere meydan okurcasına âdeta.

İğrenç çığlıklarla tekrar saldırdılar İmam'a (a.s). Husayn b. Temim adlı soysuz, ayakta can vermek üzere olan İmam Hüseyin'in (a.s) mübarek ağzına bir ok sapladı!

Ebu Eyyub Ganevî adlı bir diğèrinin attığı ok, İmam'ın (a.s) mübarek boğazına saplandı.

Oysa Hz. Resulullah'ın (s.a.a) buselere boğduğı yerlerdi bunlar. Buralarda Resulullah'ın (s.a.a) dudaklarının izi vardı. Ümmetinin azgınları o mübarek yerleri ölüm oklarıyla vurmadaydı şimdi.

"Sizler için yerine getirdiğim peygamberlik vazifesine karşılık olarak, soyum olan Ehlibeyt'imi sevmenizden başka bir şey beklemiyorum sizden!"¹ diye buyuran Peygamberlerine, ümmeti böyle teşekkür etmedeydi şimdi.

Resulullah'ın Ehlibeyti'nin nadide yiğidi İmam Hüseyin'e (a.s) azgın köpekler gibi saldıranlar, asr-ı saadet döneminden beri gizlenen bir küfür ve şirkin zehrini kusmaktaydılar iman timsaline şimdi.

Zur'a b. Şerik, İmam'ın (a.s) sol eline bir kılıç savurdu. Eli, avucundan kopup yere düştü İmam'ın.

Bir diğèr zalimin omzuna vurduğı darbeyle İmam (a.s) yere yığıldı.

Takati kalmamıştı artık. Zorlukla ayağı kalkmaya çalışıyor, ama savunmasız vücuduna inen darbelerle tekrar yere düşüyordu.

Derken Sinan b. Enes adlı bir soysuz, mızrağını var gücüyle İmam'ın mübarek boğazına sapladı. Hâlâ yıkılmadığını görünce, bu defa da İmam'ın mübarek göğsüne indirdi mızrağını. Bununla da yetinmeyip sadağından çektiğı oku İmam'ın (a.s) boğazına sapladı.

İmam (a.s) düşmüş, yere yığılmıştı artık.

Hevlî b. Yezid İmam'ın başını kesmek için koştu; ama ona yaklaşıncaya korkuyla titreyip geri döndü.

Kötülük ve gaddarlıkta diğèrlerinden daha ileri olan Şimr, ona sinirlenip küfürler savurarak hançerini çekti ve inanılmaz bir canilik işleyerek İmam Hüseyin'in (a.s) mübarek başını kesti.

Bu sırada koyu siyah renkli bir toz bulutu havayı sardı. Birdenbire kızıl bir rüzgâr esmeye başladı ve ortalık karardı.

1- "De ki: Ben buna karşılık sizden akrabalık sevgisinden başka bir ücret istemiyorum." (Şûrâ, 23)

Kimseden çıt çıkmıyordu. Herkes korku ve dehşetle ilâhî azabı beklemeydi. Bir süre sonra hava sakinleşti ve hava aydınlanmaya başladı.

Evet, böylece Aşura güneşi al kanlara boyanmış, Yüce Yaradan'ın canlı Kur'ân'ı olan Ehlibeyt-i Resulullah'ın (s.a.a) İmam Hüseyin'i (a.s), Emevîlerin bir avuç kiralık katili eliyle İslâm'a ve Peygamberimiz Hz. Muhammed'e (s.a.a) kin besleyen azgın bir güruh tarafından lime lime edilip ayaklar altına alınmıştı. Dinler tarihinin gördüğü ve göreceği en büyük facia ve insanlık tarihinin şahit olduğu en kara sayfayı bu.

Selâm olsun sana ey Sarallah, ey Allah'ın kanı!

Uğruna canlarını feda etmekten çekinmeyip şüheda silsilesinin baş tacı olan o büyük ruhlara selâm olsun.

İMAM HÜSEYİN'İN AHLÂKI VE DAVRANIŞLARI

İmam Hüseyin'in (a.s) yüce Rabbine ibadet ve din-i mübin-i İslâm'ın prensip ve ahkâmını insanlara öğretip yaşatmakla geçen 56 yıllık hayatı dikkatle incelendiğinde, bu örnek insanın, ceddi Resulullah'ın (s.a.a) dininin ihyasından başka gaye taşımadığı ve ömrünü, bizlerin idrakinden dahi aciz kalacağı çok üstün ve derin manalara vakfettiği anlaşılacaktır. Şimdi bu nadide insanlık öğretmeninin hayatından bazı kesitlere kısaca göz atalım:

İbadeti

İmam Hüseyin ibadet, namaz ve duaya pek düşküdü, Kur'ân okuyup Rabbine istiğfarda bulunmayı pek severdi. Bazen bütün gününü ve gecesini yüzlerce rekât namaz kılmakla geçirirdi.¹ Hatta ömrünün son gecesini dua ve ibadetle geçirebilmek için düşmanlarından mühlet isteyerek: *"Rabbim de bilir ki, ben namaz kılmayı, Kur'ân okumayı ve doyasıya dua edip istiğfarda bulunmayı pek severim!"* buyurmuştur.²

Haccı

İmam (a.s) defalarca yaya olarak hacca gitmiştir.³ Galib el-Esedî'nin Bişr ve Beşir adındaki iki oğlu şöyle rivayet ederler: Zilhicce ayının dokuzuncu günü, Arefe'nin ikinci vaktinde, Arafat çölünde İmam Hüseyin (a.s) ile beraberdik. Büyük bir kulluk ve itaat duygusuyla çadırdan çıkıp evlatları, kardeşleri ve ashabından kalabalık bir grupla dağın sol eteğinde durdu. Yüzünü Kâbe'ye doğru döndü, zayıf ve kimsesiz düşkünler gibi ellerini semaya açıp şöyle dua etti:

1- Ikdu'l-Ferid, 3/143

2- el-İrşad, Şeyh Müfid, s.214

3- Menâkıb-ı İbn Şehraşub, 3/224 ve Usdu'l-Gâbe, 2/20

Hamt, Allah'a mahsustur. Öyle bir zattır ki, O'nun hükmünü geri çeviren, verdiğini engelleyen olmaz. Hiçbir sanatkârın yaptığı O'nun yaptığı gibi değildir. O'dur büyük cömert. Her çeşit mahlûk yarattı. Hikmetiyle yarattıklarını sağlam kıldı. Hiçbir sır O'na gizli kalmaz. O'nun katında emanetler (ameller) asla zayi olmaz. Herkesi yaptığına karşılık mükâfatlandırır; kanaat edenin işini düzene koyandır; kendisine yakarana merhamet eden, -kullarına- yararlı şeyleri ve kapsamlı Kitab'ı (Kur'ân'ı) yayılan nuruyla indirendir. Duaları duyan (kabul eden), kederleri gideren, dereceleri yükselten ve zorbaların kökünü kazıyandır. O'ndan başka ilâh yoktur. Hiçbir şey O'na denk olamaz. Eşi ve benzeri yoktur. İşitendir, görürdür, latif¹ ve habirdir (hiçbir şey O'na gizli kalmaz ve her şeyin inceliğinden haberdardır, agâhtır). O, her şeye kadir.

Allah'ım! Ben sana yöneliyorum; rabbaniyetine şahadet ediyorum ve ikrar ediyorum ki Rabbim sensin, dönüşüm sanadır; ben anılacak bir şey değilken kendi nimetinle beni var ettin. Beni topraktan yarattın... Sonra beni, önceden gerçekleştirdiğin hidayet için tam ve mükemmel bir yaratılışla dünyaya getirdin. Beşikte küçük bir çocuk iken, beni her türlü tehlikeden korudun. Beni, en temiz gıda maddesi olan anne sütüyle rızıklandırdın. Dadıların kalplerini bana şefkatli kıldın. Şefkatli annelerle beni her türlü tehlike ve cinlerin nüfuzundan korudun.

Beni kusur ve noksanlıktan salim kıldın. Şanın yücedir ey Rahim ve Rahman! Konuşmaya başladığımda, bana bol nimetlerini tamamladın. Her geçen yıl beni daha ziyade terbiye ettin. Yaratılışım kemale ulaşip aklım mutedil olunca, hüccetini bana farz kıldın. Şöyle ki, seni tanımayı kalbime ilham ettin ve beni kendinin acayip hikmetlerine hayran bıraktın. Gökte ve yerde yarattığın varlıklar hakkında beni bilinçlendirdin. Bana, şükürünü ve zikrini yerine getirmeyi tembih ettin; sana itaat ve ibadet etmeyi üzerime farz kıldın. Bana peygamberlerinin vasıtasıyla gönderdiğin hakikatleri anlama gücü verdin. Rıza ve teslim makamını kabullenmeyi (bu makama ulaşmayı) bana kolaylaştırdın. Bu hususlarda, ba-

---

1- Merhum Şeyh Saduk, Allah'ın isimlerinden olan Latif'in anlamı hakkında şöyle yazar:

Latif'in iki anlamı vardır: 1- Çok küçük şeyleri yaratan ve işleri çok ince, dakik ve zarif olan. 2- Yarattıklarına iyilikte bulunan, lütuf eden. (Tevhid-i Saduk, s.217)

na yardım edip lütufta bulunarak üzerime minnet bıraktın. Sonra beni en üstün topraktan yaratınca, benim için sadece bir çeşit nimete razı olmadın; en yüce lütufla ve sonsuz ihsanıyla çeşitli geçim vesileleri, nimet ve yiyeceklerle beni rızıklandırdın.

Bana, tüm nimetlerini tamamlayıp benden bütün belaları uzaklaştırdığında, yine de cehaletim ve sana karşı cüretim, beni sana yaklaştıracak vesileyi bana göstermene ve beni, katına yaklaştıracak şeye muvaffak etmene engel olmadı...

Allah'ım! Hangi nimetini sayabilirim, hangisini hatırlayabilirim?! Veya hangi bağışlarının şükürünü yerine getirebilirim?!

Ey Rabbim! Senin bana verdiğin nimetler, sayanların sayıp bitiremeyeceği ve bilmek isteyenlerin bilemeyeceği kadar çoktur.

Allah'ım! Benden giderdiğin ve uzaklaştırdığın zorluk, zarar ve ziyanlar, sahip olduğum nimet ve afiyetten çoktur.

İlâhi! Ben imanımın hakikatiyle, kalbimde yer eden yakınle, ihlâslı tevhidimle... şahadet ediyorum ki, eğer asırlar boyu yaşasam ve senin nimetlerinden birinin şükürünü yerine getirmeye çalışsam, yine buna gücüm yetmez; bunu ancak senin lütfünle yerine getirebilirim ki bunun kendisi de yeni, ebedî ve köklü bir şükürü gerektirmektedir...

Allah'ım! Seni görüyormuşum gibi beni kendinden korkut ve beni takvayla saadete kavuştur; sana karşı günah işleyerek kalbimi katılaştırma, takdirlerinde bana hayır ve bereket ver ki geciktirdiğin şeyin bana acele verilmesini ve acele verdiğin şeyin de geciktirilmesini istemeyeyim.

Allah'ım! Nefsime zenginlik, kalbime yakın, amelime ihlâs, gözüme nur, dinimde basiret ve bilinç ver ve azalarımı güçlü kıl...

Eğer senin nimetlerini, bağışlarını ve değerli ihsanlarını saymaya kalkışsam, sayıp bitiremem.

Ey Mevlam! Bağışta bulunan sensin, nimet veren sensin, ihsanda bulunan sensin, güzelleştiren sensin, üstün kılan sensin, mükemmelleştiren sensin, rızıklandıran sensin, muvaffak kılan sensin, bağışta bulunan sensin, zengin yapan sensin, sermaye veren sensin, sığınak veren sensin, yeterli olan sensin, hidayet eden sensin, hatalardan koruyan sensin, -ayıbımı- örten sensin, bağışlayan sensin, mazeretimi kabul eden sensin, güç veren sensin, izzet veren sensin, yardım eden sensin, destek veren sensin, teyit eden sensin, za-

fer veren sensin, şifa veren sensin, afiyet veren sensin, ikram eden sensin. Üstün ve yücesin ey Rabbim! O hâlde, hamt sürekli sana hastır; sabit ve ebedî şükür sana mahsustur.

Ben ise ya Rabbim, günahlarımı itiraf ediyorum; günahlarımı başla...¹

O gün İmam Hüseyin (a.s) bu duasıyla oradakilerin kalbini öylesine etkileyip Allah'a yöneltti ki, herkes yüksek sesle ağlamaya başladı. İmamlarının her kelimesiyle onlar da Allah'ı çağırıyor, yakarıyor, "âmin" diyorlardı.

Orucu

İbn Esir, Usdu'l-Gabe adlı kitabında şöyle yazar:

Hüseyin (a.s) pek fazla namaz kılar, pek fazla oruç tutar, hacca gider, sadaka verir, iyi ve güzel olan her şeyi yapardı.²

İmam Hüseyin'in (a.s) öylesine etkileyici ve ulaşılmaz görkemli bir kişiliği vardı ki, ağabeyi İmam Hasan'la (a.s) yaya olarak hacca gittiklerinde, yolda rastladıkları önemli şahsiyetler ve tanınmış insanlar, bu iki büyük imamın hürmetine, hemen bineklerinden inip onlarla birlikte yaya yürürlerdi.³

Tevazuu

İmam Hüseyin'in (a.s) yaşadığı toplumda bunca sevilip sayılmasının en önemli nedeni, onun tam anlamıyla bir halk insanı olması ve her kesimden insanla iç içe ve samimî yaşayabilmesiydi. İnsanları dışlamazdı, fevkalade sosyal bir insandı, toplumun atan kalbiyle uyumlu bir gi-dişatı vardı. O da herkes gibi içinde yaşadığı toplumun iyi ve kötü günlerinde toplumla birlikteydi. Yüce Allah'a beslediği sarsılmaz iman ve ihlâsı, onu toplumuyla özdeşleştirmiş, toplumunun insanların dert ortağı olmasını sağlamış, bu da herkesçe sevilip sayılmasına yol açmıştı.

1- Bu dua için bk. İkbâl, Seyyid b. Tavus, 339/350; Beledü'l-Emin, Kef'amî, 35/358; Biharu'l-Envar, Allâme Meclisî, 98/213'ten sonrası; Mefatihü'l-Cinan, Muhaddis Kummî. Bu duanın Arapçasını bu eserlerde bulmak mümkündür.

2- Usdu'l-Gabe, 2/20

3- Zikru'l-Huseyn, 1/152, Riyazu'l-Cinan'dan naklen, Bombay basımı, s.241; En-sabu'l-Eşraf.

Yoksa ne göz alıcı sarayları, ne de etrafında dönen hizmetkârları ve muhafızları vardı onun.¹

Onun sosyal kişiliğini çok iyi anlatan bir olayı kısaca aktarmaya çalışalım:

Bir gün yoldan geçerken, bir grup yoksul insanın sırtlarındaki abaları yere serip üzerine oturduklarını ve kuru ekmek kırıntıları yediklerini gördü. Onu da buyur ettiler. İmam (a.s) bu samimî daveti hemen kabul edip yanlarına oturdu ve onlarla birlikte ekmek kırıntılarından yiyip: *"Allah kibirli insanları sevmez."* buyurarak Rabbine hamededip ayağa kalktı ve *"Ben sizin davetinizi kabul ettim, siz de benim davetimi kabul edin ve benimle gelin."* dedi. Onları evine götürdü; evde ne varsa, hazırlanıp getirilmesini istedi² ve bu yoksul insanlara samimî ve sıcak bir atmosferde ziyafet çekip onlarla kaynaşarak muazzam bir alçakgönüllülük ve sosyal yaşam dersi vermiş oldu.

Yardımseverliği

Şuayb b. Abdurrahman el-Huzâî şöyle anlatır:

Ali oğlu Hüseyin (a.s) şehit olduğunda sırtında nasıra benzer kabarıklar fark ettiler. Nedeni sorulduğunda, oğlu Seccad (a.s): *"Bunlar babamın sırtında taşıdığı torbaların izleridir. Şehrin kimse-siz ve yaşlı yoksullarıyla yetimlere ve dullara geceleri sırtında yiyecek taşırdı!"* buyurdu.³

Mazlumları Koruması

İmam Hüseyin (a.s) mazlumlara ve çaresiz kadınlara yardım etmeyi pek severdi. Ureyneb ile kocası Abdullah b. Selam olayı, bunun en bariz örneklerinden biridir:

Muaviye'nin şehvetperest oğlu Yezid, refah içinde yüzdüğü ve istediği her şeye sahip olup cariyeler ve dansözlerle ayyaşlık meclisleri tertiplemediği hâlde, bunlarla yetinmemiş namuslu ve evli bir kadına göz dikmişti.

1- Nahl Suresi, 22

2- Ayyâşî Tefsiri, 2/222

3- Menâkıb, 2/222

Babası Muaviye, bu iğrenç davranışına karşı çıkararak onu bu çirkin ve haram niyetinden vazgeçirmeye çalışacağı yerde, para ve iktidar gücünü kullanıp türlü hile ve oyunlara başvurarak bu namuslu kadını kocasından ayırıp oğlu Yezid'in günah batağına çekecek bir ortam hazırladı.

İmam Hüseyin (a.s) bu iğrenç komployu öğrenince onu bozmak için harekete geçti ve İslâm şeraitinin öngördüğü kuralları uygulayarak Muaviye'nin çirkin plânını suya düşürdü. Masum kadıncağızın Yezid'in günah batağına düşmesini engelleyip kocası Abdullah b. Selâm'a kavuşmasını sağladı.

Bu olay, Müslüman halkın namus ve iffetini koruyan cesur ve yiğit insanın kim olduğunu, namuslara göz dikenlerin de kimler olduğunu herkese göstermiş ve Resulullah'ın Ehlibeyti ve Ali oğullarının iftihar, Emevîlerinse rezalet ve kepezeliği olarak dilden dile dolaşıp tarihe geçmiştir.¹

Çok Yönlü Kişiliği

Alâilî, Sumuvvu'l-Ma'na adlı eserinde şöyle yazar:

İnsanlık tarihi boyunca nice büyük insanlar yaşamış, her biri bir yönde ve bir konuda parlayarak tarihe geçmiştir; kimi cesaretle, kimi ibadette, kimi cömertlikte birer örnek olmayı başarmışlardır. Ama İmam Hüseyin (a.s) o kadar görkemli ve eşsiz bir kişiliktir ki, bu kişiliğin her boyutuyla insanlık tarihinde başlı başına yepyeni bir sayfa açmış, bütün insanî üstünlük ve faziletleri kendisinde toplayan muazzam bir kişilik ve yaşam sergilemiştir.²

Muhammedî (s.a.a) nübüvvetin uçsuz bucaksız görkeminin vârisi olan Ali (a.s) gibi bir babanın büyüklük, mürüvvet ve adaletinin vârisi sayılan ve Fâtıma-i Zehra (s.a) gibi bir annenin onca fazilet ve erdemini miras alan birinin, insanlığın en görkemli ve en üstün örneği ve ilâhî fazilet ve erdemlerin apaçık nişanesi olmaması mümkün müdür zaten?

Allah'ın, Resulü'nün ve meleklerinin selâmı bu büyük ve soylu insana olsun! Ne mutlu onu örnek alıp yaşam ve davranışlarıyla onu takip etmeye çalışanlara!

1- el-İmametü ve's-Siyaset, 1/253 ve sonrası

2- Sumuvvu'l-Ma'na, s.104 ve sonrası

İMAM HÜSEYİN'DEN VECİZ SÖZLER

İmam Hüseyin (a.s); yaşamı, şahadeti, sözleri ve amelleriyle sadece tarihî bir kişilik değil, aynı zamanda o muazzam çok yönlü kişiliğiyle bütün erdemlerin, büyüklüklerin, fedakârlıkların, serdengeçtiliklerin, kulluklar ve Allah'a tam teslimiyetin de eşsiz bir sembolüdür. Bu nadide ve sembol kişilik, bütün insanlığı Yüce Rahman'a götürebilecek güçte bir kılavuz ve insanlığın saadetini garantileyebilecek bir liderdir. Gelişiyse ve gidişiyse insanoğlunun maneviyat ve erdemlerini değerli kılıp onurlandırdı o. Şimdi bu nadide kişiliğin bazı veciz sözlerini aktaralım:

1- Şöyle buyurmuştur:

İnsanlar dünya kullarıdır, din ise onların dillerine bir yalaktır. Dinin sayesinde geçimlerini sağladıkları müddetçe onu koruyup gözetirler; (ama) zorluklarla imtihan edildiklerinde, dindarlar azalır.¹

2- İmam Hüseyin (a.s), oğlu İmam Zeynelabidin'e (a.s) şöyle buyurdu:

Oğlum; Yüce ve Aziz Allah'tan gayrı yardımcısı olmayan birine zulmetmekten sakın! (Zira Yüce Allah böyle bir mazlumun ahını zalimden çabucak alır.)²

3- Adamın biri İmam Hüseyin'den (a.s) dünya ve ahiretin hayrını kendisine yazmasını istedi, İmam şöyle yazdı:

Bismillahirrahmanirrahim.

Bil ki, kim, Allah'ın rızasını, insanları öfkelenmek pahasına isterse, insanların yapacakları hususunda Allah ona yeter. Kim de Allah'ı öfkelenmek pahasına insanların memnuniyetini isterse, Allah onun işini insanlara bırakır. Vesselâm.³

1- Tuhefu'l-Ukul, s.244

2- Tuhefu'l-Ukul, s.246

3- el-Emali, Şeyh Saduk, s.121

4- Bir adam İmam'a (a.s) geldi ve dedi ki: " Ey Allah Resulü'nün (a.s) evladı! Ben günahkâr bir adamım. Günaha karşı direnemiyorum. Bana öğüt ver." Buyurdu ki:

Şu beş şeyi yapabiliyorsan, dilediğin günahı işle:

Birincisi: Allah'ın rızkından yemeyebiliyorsan, istediğin günahı işle.

İkincisi: Allah'ın egemenliğinin altından çıkabiliyorsan, istediğin günahı işle.

Üçüncüsü: Allah'ın seni görmeyeceği bir yer bulabiliyorsan, istediğin günahı işle.

Dördüncüsü: Ölüm meleği canını almak üzere geldiğinde, ona engel olabilirsen, istediğin günahı işle.

Beşincisi: Cehennem bekçisi Malik seni cehenneme koyduğu zaman, cehenneme girmeyebiliyorsan, istediğin günahı işle.¹

5- Yine şöyle buyurmuştur:

Ey insan! Senin tek varlığın ve sermayen, ömründür. Ömründen geçen her gün, senin yaşam ve varlığının bir kısmını alıp götürmektedir. Bak bakalım bu sermaye ve varlığını doğru kullanabiliyor musun? Onu boşa harcama sakın!²

6- İmam'a (a.s): "Bugün nasılsınız?" anlamında: "Geceyi nasıl sabahladınız?" diye sorulduğu zaman şöyle buyurdu:

Öyle bir hâlde sabahladım ki yaptığım her şeyi gören ve bilen bir Rabbim var; önümde cehennem ateşi ve ardımdan beni yakalamak için takip eden ölüm; dünya ve kıyamette beni çepeçevre kuşatan bir hesap-kitap ve ben, yaptığım her şeyin hesabını vereceğim! İstedğim her şeyi elde edip her istediğime ulaşabilecek ve istemediğim her şeyden sıyrılıp kurtulabilecek bir hâlim yok! Zira her şey bir başkasının (Allah'ın) elinde! Dilerse azap eder, dilerse bağışlayıp affeder beni! O hâlde, benden daha fakir kim var?!³

7- [İbadetin kısımları ve ibadet edenlerin dereceleri ile ilgili şöyle buyurmuştur:]

Bir topluluk, cennet beklentisi ile Allah'a ibadet eder; bu, tuc-

1- Biharu'l-Envar, 78/126

2- Belagatu'l-Huseyn, s.87, İrşadu'l-Kulub, Deylemî'den naklen

3- Biharu'l-Envar, 78/116

carların ibadetidir. (Kâr edebilmek için çalışıp zahmetlere katlanırlar.) Bir topluluk, cehennem korkusu ile Allah'a ibadet eder; bu, kölelerin ibadetidir. (Sahiplerinin kendilerini cezalandıracağı korkusu taşınmasalar, ona itaat etmezler.) Bazı kimseler de, nimetlere şükretmek maksadıyla Allah'a ibadet eder; bu da, özgür insanların ibadetidir. İbadetin en faziletlisi de budur.¹

8- [Dinî yükümlülüklerin insanın gücüyle orantılı olduğu hakkında buyurmuştur ki:]

Allah kimin gücünü azaltırsa, ona farz olan şeyleri de azaltır. Vazife ve sorumluluğunu azaltmadan kimsenin gücünü ve imkânını azaltmaz. (Kur'ân'da buyrulduğu gibi: "**Allah kimseye gücünün üstünde bir şey yüklemez.**")²

9- [İnsanın asıl değeri hakkında şöyle buyurmuştur:]

Sizin değeriniz cennetten başka şey değildir. Kendinizi cennetten başka şeye satmayın. Sadece dünyayla yetinen ve tek gayesi, dünya ve dünyalık edinmek olan bir kimse pek aşağılık bir şeye razı olmuş demektir.³

10- Buyurmuştur ki:

İnsan aklı, ancak hakka uymakla mükemmelleşir.⁴

11- Yine buyurmuştur ki:

Geçmişteki nimeti hatırlayıp şükürde bulunman, Allah'ın sana yeni nimet lütfetmesini sağlar.⁵

12- Yine şöyle buyurmuştur:

Allah'tan korkanın dışında kimseden emin olma.⁶

13- "Fazilet nedir?" diye sorulduğunda şöyle buyurdu:

Diline sahip olabilmek (Allah'ın razı olmadığı şeyi söylememek) ve iyilikte bulunmak (Allah'ın kullarına, karşılık beklemeden iyilik etmek).⁷

1- Biharu'l-Envar, 78/117

2- Biharu'l-Envar, 78/117. Bakara Suresi, 286 ve Talâk Suresi, 7

3- Belagatu'l-Huseyn, s.308; Nefsetu'l-Masdur, Muhaddis Kummî

4- Belagatu'l-Huseyn, s.307; Biharu'l-Envar, c.17

5- Belagatu'l-Huseyn, s.293; Nuzhetu'n-Nazır fi Tenbihi'l-Hatır

6- Belagatu'l-Huseyn, s.292; Camiu'l-Ahbar

7- Belagatu'l-Huseyn, s.332

İMAM ZEYNELABİDİN (A.S)

Telif Komisyonu
(Hak Yolunda Müessesesi)

Çeviri:
İsmail Bendiderya

İMAM SECCAD'IN DOĞUMU VE ÖZELLİKLERİ

Doğumu

Adı, Ali ve en meşhur lakapları, Zeynelabidin ve Seccad'dır.

Hicret'in 38. yılı,¹ cemaziyülevvelin ortasında Medine'de dünyaya geldi. Babası, şehitler efendisi İmam Hüseyin (a.s) ve annesi de, Şehribânu Hatun'dur.²

Ahlakî Özellikleri

1- İmam Seccad'ın (a.s) akrabalarından biri bir grup insanın yanında ona yakışmayan sözler sarf etti ve çekip gitti. İmam Seccad orada bulunanlara hitaben şöyle buyurdu:

Onun dediği sözleri duydunuz. Şimdi benimle gelmenizi ve benim ona vereceğim cevabı duymanızı istiyorum.

Orada bulunanlar şöyle dediler: "Sizinle geliriz; fakat o adam size o sözleri söylediğinde, biz ve siz onun cevabını verseydik, daha iyi olmaz mıydı?" İmam Seccad (a.s) sabretmelerini söyleyerek onlarla birlikte o adamın evine doğru yola koyuldu. Yolda müminlerin sıfatlarını açıklayan bir ayeti okumakta ve şöyle buyurmaktaydı:

Onlar... öfkelerini yenerler ve insanların kusurlarını bağışlarlar. Hiç kuşkusuz Allah iyilik yapanları sever.³

Oradakiler bunu duyunca, İmam'ın oraya o adamın yaptığığın karşılığını vermek için gitmediğini anladılar.

Adamın evine vardılar ve İmam onu çağırarak şöyle demelerini istedi: "*Ona Ali b. Hüseyin'in geldiğini söyleyin.*"

1- Mesaru's-Şia, Şeyh Müfid s.34, h. 1315 basımı

2- Usul-i Kâfi, c. 1, s.467, Ahundî basımı

3- Âl-i İmrân Suresi, 134

Adam İmam'ın ona yaptığı için karşılığını göstermek için geldiğini zannetti ve buna hazırlıklı olarak dışarı çıktı.

İmam şöyle buyurdu:

Kardeşim! Sen biraz önce bana geldin ve bana bazı sözler söyledin. Söylediğin sıfatlar bende varsa, Allah'tan beni affetmesini istiyorum. Fakat eğer bende bunlar yoksa, Allah'tan seni affetmesini diliyorum.

İmam'ın bu büyüklüğü ve yumuşaklığı adamı utandırdı ve adam öne çıkarak İmam'ı alnından öptü ve şöyle dedi: "Söylediklerimin size değil, kendime daha çok yakıştığını itiraf ediyorum."¹

2- İmam Cafer Sadık (a.s) şöyle buyurur:

Medine'de insanları boş şeylerle eğlendirip güldüren bir soytarı vardı. Bu adamın kendisi şöyle derdi: "Ben bu ana dek Ali b. Hüseyin'i (a.s) güldürmeyi başaramadım." Bir gün İmam'ın yanından geçerken, abasını sırtından çekerek alıp gider. İmam onun bu çirkin davranışına aldırmaz. Ama İmam'ın yanındakiler abayı ondan alır ve geri getirirler. İmam: "*Bu adam kim?*" diye sorar. Orada bulunanlar: "İnsanları güldüren bir soytarıdır." diye cevap verirler. İmam şöyle der:

*"Allah'ın öyle bir günü vardır ki, o günde boş işler yapan ve boş konuşanlar, yaptıkları işlerin zarardan başka bir şey olmadığını anlayacaklardır."*²

3- Zeyd b. Üsame ölüm döşeğindeydi. İmam Seccad (a.s) onu ziyarette gitti. Zeyd ağlıyordu. İmam Seccad (a.s): "*Neden ağlıyorsun?*" diye sordu. Zeyd dedi ki: "On beş bin dinar borcum var ve malvarlığım bunu ödemeye yetmiyor." İmam şöyle buyurdu: "*Ağlama, senin borcunu ödemek bana aittir, hepsini ödeyeceğim.*" Öyle de oldu ve İmam (a.s) onun bütün borcunu ödedi.³

4- İmam Seccad (a.s) geceleri Medine yoksullarına ve fakirlerine kendini tanıtmadan gizlice yiyecek götürür ve onlara malî yardımda bulunurdu. Ancak ölümünden sonra, onlara gizlice yiyecek getirenin Ali b. Hüseyin (a.s) olduğunu anladılar.

1- el-İrşad, Şeyh Müfid, s.240, Ahundî basımı

2- el-Emali, Şeyh Saduk, s.133

3- el-İrşad, Şeyh Müfid, s.242, Ahundî basımı

Yine İmam'ın vefatından sonra yüz yoksulun geçiminin o Hazret tarafından sağlandığı ve kendilerinin de onu tanımadığı anlaşıldı.¹

5- İmam Seccad'ın (a.s) kız kardeşinin çocuklarından biri şöyle der:

Annem daima bana dayım Ali b. Hüseyin (a.s) ile muâşeretle bulunmamı tavsiye ederdi. Onun yanına her vardığımda, yeni bir şeyler öğrenirdim. Bazen onun Allah'ın huzurundaki korkusu ve alçakgönüllülüğü bende kalbî bir korku ve alçakgönüllülük uyanırdı, bazen de onun sonsuz ilminden faydalanırdım.²

6- İmam Muhammed Bâkır (a.s) şöyle buyururdu:

Babam namaz esnasında büyük padişahın önünde duran bir köle gibi dururdu. Allah korkusundan titrer, rengi kaçar ve namazını, kılacağı son namazmış gibi eda ederdi.³

İmam Seccad'ın (a.s) Azameti

Emevî padişahlarından Hişam b. Abdülmelik, hac mevsiminde Mekte'ye gitmişti. Tavaf sırasında kalabalıktan Hacerü'l-Esved'e ulaşamayınca, bir köşede oturup tavaf edenleri seyretmek zorunda kalır. Tam bu sırada dördüncü İmam Zeynelabidin (a.s) Mescidü'l-Haram'a gelir ve tavafa başlar. Halk İmam'ı görünce, ona yol açar ve İmam gayet rahat bir şekilde Hacerü'l-Esved'e ulaşıp istilam⁴ eder.

Hişam, İmam'ın bu azamet ve büyüklüğünü, halkın ona gösterdiği saygıyı görünce, fevkalade rahatsız olur. Bir Şamlı Hişam'a: "İnsanların bu kadar saygı gösterdiği bu adam kimdir?" diye sorar. Hişam ise, Şamlıların İmam'a ilgi duymasını önlemek için: "Onu tanımıyorum." diye cevap verir.

Orada meşhur şairlerden Ferezdak da bulunuyordu. Hişam'ın bu tavrı karşısında dayanamayıp: "Ben onu tanıyorum." dedi ve İmam'ı metheden uzun bir kaside söyledi.

Ferezdak'ın bu güzel ve İmam'ı hakkıyla tanıtan şiiri, Hişam'ı vahşi bir hayvana çevirdi. Derhal Ferezdak'ın tutuklanıp hapsedilmesi için emir verdi.

1- Tezkiretu'l-Havas, İbn Cevzî, s.184, Ferhad Mirza basımı

2- el-İrşad, Şeyh Müfid, s.238, Ahundî basımı

3- el-Hisal, Şeyh Saduk, s.517, Gaffarî basımı

4- İstilam: El veya dudakla dokunmak; el sürmek, öpmek.

İmam Seccad (a.s) Ferezdak'ın hapse atıldığını öğrenince, ona bir miktar bağış gönderdi. İhlâs sahibi Ferezdak bu parayı geri çevirerek İmam'a şöyle bir mesaj gönderdi: "Ben o şiiri Allah ve Resulü için söyledim." İmam (a.s) onun ihlâs ve doğruluğunu onayladı; ardından da o parayı tekrar Ferezdak'a gönderip ona, Allah rızası için bağışı almasını ve ahiret ödülünün de mahfuz olduğunu bildirdi. Ayrıca ona şöyle denilmesini istedi: *"Biz iyilik ve ihsan soyundanız, bağışladığımız bir şeyi geri almayız."* Ferezdak gönderilen bağışı aldı ve bundan memnun oldu.¹

İmam Müslümanları Uyandırıyor

Şüphesiz İmam Hüseyin'in (a.s) aile fertlerinin esir alınmasının, Hüseyinî kıyamın hedefe ulaşmasında büyük payı vardır. Zira onlar bu esaret yolculuğunda Kerbela faciasını büyük bir sabır ve metanetle anlatmış olmasalardı ve halk onları yakından görüp dinlemeseydi, kuşkusuz İmam Hüseyin'in (a.s) feci şahadeti bilinmez; Emevîler ve özellikle de Yezid bu derece rezil ve rüsva olmazdı.

İmam Hüseyin'in (a.s) ailesi, diğer alışlagelmiş esirlerin tam tersine ve o zamanki halkın tasavvurunun aksine (ki onlar İmam Hüseyin'in ailesinin yenildiğine inanıyordu) kendilerini muzaffer ve başı dik, düşmanı ise yenilgiye uğramış olarak tanıttıyordu; Yezid ve Yezid taraflarının acınacak, zavallı ve yenik bir güruh olduğunu halka açıklıyorlardı.

Kerbela faciasında İmam Zeynelabidin (a.s) ve Zeyneb-i Kübra (s.a) halkı bilinçlendirmede en büyük rolü oynamışlardır.

İmam Seccad (a.s), babası şehit edilirken hastaydı ve bu hastalık tabiidir ki, bir süre onun vücudunda tesirini göstermişti. Babasıyla yarenlerinin şahadeti de onu fevkalade üzmüş ve kedere boğmuştu. Fakat bütün bu üzüntüler onu bir lahza dahi vazifesini yapmaktan geri bırakmamış ve her fırsatta halkı uyandırmaya çalışmıştı.

Kûfe'de Hz. Zeynep (s.a) ve kardeşi Fatıma-i Suğra'nın ateşli konuşmalarını duyan halk utançla ağlıyor ve çılgınlıklar atıyordu. Bu sırada İmam Zeynelabidin (a.s) halka susmasını söyleyince herkes sustu. İmam, Allah-u Teala'ya hamdüsena ve Peygamber-i Ekrem'e (s.a.a) salât ve selâmdan sonra şöyle buyurdu:

1- Seyyid Murtaza'nın Emalî'sinden iktibasla, 1/69, hicrî 1378. İleride kasidenin tamamına değineceğiz.

Ey insanlar! Ben Hüseyin b. Ali b. Ebu Talib'im! Ben malı yağmalanmış, ailesi esir alınıp buraya getirilmiş bir insanın oğluyum. Ben Fırat'ın kenarında şehit edilen ve kimsenin kanını dökmeyen ve boynunda kimsenin hakkı bulunmayan o büyük insanın oğluyum.

Ey İnsanlar! Allah aşkına babama sizler mektup yazıp onu Kûfe'ye çağırmadınız mı? O size geldikten sonra da onu öldürmediniz mi?

Ey insanlar! O büyük günde Peygamber'in yüzüne nasıl bakacaksınız? O zaman Peygamber sizlere: *"Benim soyumu, ailemi öldürdünüz ve bana olan saygınızı bozdunuz, o hâlde sizler benim ümmetinden değilsiniz."* diyecektir.

İmam Seccad'ın (a.s) bu sözleri Kûfe halkında büyük bir tufan yarattı. Ağlama sesleri duyulmaya başladı. Kûfe halkı hüngür hüngür ağlıyor ve birbirlerini suçlayarak: "Sizler artık helâk oldunuz ve bunu bilmiyorsunuz." diyorlardı.¹

İmam (a.s) böylece uyuyan vicdanları uyandırdı, Kerbela faciasının dehşetini insanların önünde tasvir etti ve Kûfelilere yaptıkları cinayeti anlattı.

İmam Hüseyin'in (a.s) ailesini İbn Ziyad'ın sarayına götürdüler. İbn Ziyad İmam Seccad'ı (a.s) gördüğünde, onun kim olduğunu sordu.

– Ali b. Hüseyin'dir, dediler.

– Ali b. Hüseyin'i Allah öldürmedi mi?! diye sorunca, İmam şöyle cevap verdi:

– Bir kardeşim vardı ve onun da adı Ali idi, onu öldürdüler.

İbn Ziyad:

– Hayır, Allah onu öldürdü, deyince İmam buyurdu ki:

– Allah kimseyi öldürmez; ancak ölüm vaktinde canları alır...²

İbn Ziyad öfkeyle:

– Benim önümde hâlâ cevap verme güç ve cesaretini kendinde buluyorsun demek! diyerek mağrur bir edayla askerlerine İmam'ın katledilmesini emretti.

Bu sırada Hz. Zeyneb-i Kübra öfkeyle ayağa kalkarak şöyle dedi:

1- el-İhticac, Tabersî, s.166, Nefes hicrî 1350 basımı

2- Zümer Suresi, 42

– Sen bizden hiç kimseyi sağ bırakmadın. Ali b. Hüseyin'i (a.s) öldürecekse beni de onunla birlikte öldürmelisin.

İmam Seccad (a.s) Hz. Zeyneb'e (a.s) hitaben:

– Siz ona bir şey söylemeyin ben onun cevabını veririm, dedi. Daha sonra İbn Ziyad'a dönerek şöyle buyurdu:

Ey Ziyad'ın oğlu! Beni ölümle mi tehdit ediyorsun ve korkutmaya mı çalışıyorsun? Bilmez misin ki ölüm bizim âdetimiz ve şahadet kerametimizdir.¹

Şam Şehrinde

Şam'da, İmam'ı (a.s) ipe Ehlibeyt'ten birkaçına bağlı olarak Yezid'in sarayına getirdiler.

İmam Seccad (a.s) büyük bir cesaret ve yüreklilikle Yezid'e hitaben şöyle buyurdu:

Ey Yezid! Resulullah bizi böyle eli kolu bağlı bir hâlde görürse, sizin hakkınızda ne düşüneceğini zannediyorsunuz?

Bu kısa ve kesin söz orada bulunanları öylesine etkiledi ki, oradakilerin hepsi hüngür hüngür ağlamaya koyuldu.²

Müslümanlardan biri şöyle anlatır:

Şam'daydım, Âl-i Muhammed'in (s.a.a) esirlerini getirdiler. Şam pazarındaki caminin kapısının önünde, genelde diğer esirlerin toplandığı yere oturttular.

Şamlı bir ihtiyar öne çıkarak şöyle dedi: "Sizi helâk eden Allah'a şükürler olsun; böylece fitneyi ortadan kaldırdı."

Ve bu kabilden olmak üzere daha birçok kötü sözler sarf etti.

İhtiyar adamın sözleri son bulduğunda, İmam Zeynelabidin (a.s) ona hitaben şöyle buyurdu:

– Söylediklerini dinledim. Yüreğinde ne düşmanlık ve kin varsa kustun. Şimdi de sen beni dinle.

İhtiyar:

– Konuş, dedi.

İmam buyurdu ki:

1- el-Luhuf, İbn Tavus, s.144, hicrî 1317 basımı

2- Tezkiretu'l-Havas, s.149, Ferhad Mirza basımı

– Acaba hiç Kur'ân okudun mu?

– Okudum, dedi ihtiyar adam.

– O hâlde: "**De ki ey Peygamber, ben yaptığım bu işe (peygamberlik karşılık sizden Ehlibeyt'imi ve yakınlarımı sevmeniz dışında hiçbir şey istemiyorum.**" ayetini okudun mu?¹

– Evet, okudum, dedi.

İmam şöyle buyurdu:

– İşte Peygamber'in Ehlibeyt'i ve yakınları bizleriz!

Sonra da şöyle ekledi:

– "**Akrabaya hakkını ver.**" ayetini de okudun mu?²

– Evet, okudum, deyince İmam (a.s) şöyle buyurdu:

– Allah Teala'nın, Peygamberi'ne: "onların hakkını ver" diye buyurduğu akrabası bizleriz.

Adam ne diyeceğini bilemiyordu. Hayretle:

– Gerçekten onlar sizler misiniz? diye sordu.

İmam (a.s) şöyle buyurdu:

– Evet. Humus ayetini okudun mu?³ "**Bilin ki, ganimet olarak ele geçirdiğiniz şeylerin beşte biri, muhakkak Allah'ın, Resul'ün ve yakınlarıdır.**" denilmekte...

– Evet, okudum.

– Burada da geçen yakınlar bizleriz. Ey Şamlı! Peki, Tathir Ayeti'ni okudun mu?⁴ Hani Allah Teala: "**Ey Ehlibeyt, gerçekten Allah, sizden kiri, günahı ve çirkinliği gidermek ve sizi tertemiz kılmak ister.**" buyuruyor ya...

Yaşlı adam ellerini göğse kaldırdı ve üç kez şöyle dedi:

– Allah'ım tövbe ettim. Allah'ım, Peygamber'in soyuna yaptığım düşmanlıktan dolayı tövbe ediyorum ve onları öldürenlerden nefret ediyorum ben. Evet, ben bundan önce de Kur'ân okumuştum; fakat bu gerçeklerden habersizdim.⁵

1- Şûrâ Suresi, 23

2- İsrâ Suresi, 26

3- Enfâl Suresi, 41

4- Ahzâb Suresi, 33

5- el-İhticâc, Tabersî, s.167, Nefes h. 1350 basımı

İmam Şam Camiinde

Yezid, Şam'daki merkez camiinde bir hatibe minbere çıkmasını, Emirü'l-Müminin Hz. Ali (a.s) ve İmam Hüseyin (a.s) hakkında kötü sözler söylemesini emretti. Hatip minbere çıktı, Yezid ve Muaviye'yi övüp İmam Ali ve İmam Hüseyin'e (a.s) karşı küfür dolu çok kötü bir konuşma yaptı.

İmam Zeynelabidin (a.s) de orada bulunuyordu. Yüksek sesle şöyle buyurdu:

Yazıklar olsun sana, ey Hatip! Yaratıcının gazabına karşılık yaratılmışın (Yezid'in) hoşnutluğunu satın aldın. Öyleyse cehennemde kurulacağın yere şimdiden hazırlan.

Daha sonra Yezid'e dönerek şöyle dedi:

Şu ağaçların üzerine çıkmama izin verir misin? Bazı sözler söylemek istiyorum ki, bu sözler Allah'ın rızasını içerdiği gibi şu oturanlar için de ecir ve sevap sebebi olur.

Yezid önce bunu kabullenmedi; fakat orada bulunanlar ısrar ettiler. Yezid: "Eğer o minbere çıkacak olursa, ben ve Ebu Süfyan soyunu rezil etmeden inmeyecektir." dedi.

"O ne söyleyebilir ki?!" dediler.

Yezid: "O öyle bir soydandır ki, ona bilgiyi ana sütüyle içirmişlerdir." dedi.

Halk ısrar edince, Yezid mecbur kabul etti ve İmam (a.s) minbere çıktı. Allah'ı övüp Peygamber'e selâm gönderdikten sonra şöyle buyurdu:

Ebedî ve ezeli olan Rabbime şükürler olsun. İlki olmayan ilk, sonu olmayan sondur O. Bütün mahlûkatın yok olmasından sonra O, baki ve kalıcıdır.¹

Ey insanlar!... Allah bize ilim, sabır, cömertlik, fesahat (güzel konuşma), cesaret ve müminlerin kalbinde sevgiyi vermiştir... Seçilmiş peygamber Muhammed (s.a.a) bizdendir. es-Sıddik (Ali) bizdendir. et-Tayyar (Cafer) bizdendir. Seyyidü'ş-Şüheda Hamza bizdendir. Peygamber'in sevgili iki torunu Hasan ve Hüseyin bizdendir...²

1- Kâmilü'z-Ziyarat, Şeyh Behâî, 2/300

2- Nefsu'l-Mehmum, Muhaddis Kummî, s.284, İslâmiyye basımı

Ben Mekke'nin ve Mina'nın çocuğuyum. Ben Zemzemin ve Safa'nın çocuğuyum. Ben Hacerü'l-Esved'i mübarek abasında taşıyarak yerine koyan o kutlu insanın oğluyum.¹ Ben ihram bağlayıp tavaf edenlerin, saiy yapanların ve hac yapanların en hayırlısının çocuğuyum. Ben Mescid-i Haram'dan bir gece vakti Mescid-i Aksa'ya yürütülenin oğluyum.² Ben, Celil olan Allah'ın vahyetmek istediğini vahyettiğinin oğluyum. Ben Kerbela'da katledilen Hüseyin'in oğluyum. Ben Muhammed Mustafa'nın oğluyum. Ben Fatımatu'z-Zehra'nın oğluyum. Ben Haticetü'l-Kübra'nın oğluyum. Ben kanlara boyanmışın oğluyum...³

Cemaat heyecan içinde İmam'ı dinliyordu. İmam söylediği her sözle soyunun yüceliğini ve İmam Hüseyin'in şahadetinin manasının derinliğini gözler önüne seriyordu. Artık yavaş yavaş gözlerde yaşlar birikmeye ve hıçkırıklar boğazlarda düğümlenmeye başlamıştı ve aniden ardı ardına her taraftan hıçkırık sesleri yükselmeye başladı. Bunu gören Yezid korktu, İmam'ın konuşmasını engellemek için müezzine ezan okumasını emretti.

Müezzinin "Allah-u Ekber" sesi ortalığı çınlattı. Tekbir sesini duyan İmam şöyle dedi:

Evet, Allah-u Ekber; Allah korkup çekindiğim her şeyden büyük, her şeyden aziz ve her şeyden üstündür.

Müezzin: "Eşhedu enla ilahe illallah" deyince, İmam (a.s) şöyle dedi:

Evet, şahadet ederim tüm şahadet edenlerle birlikte ki, O'ndan başka bir mabut ve Rab yoktur.

"Eşhedu enne Muhammede'r-Resulullah" sözü müezzinin ağzından dökülürken bütün başlar aşağıdaydı. Cemaat ezanı ve İmam'ın verdiği cevapları dinliyordu. Ancak Hz. Muhammed'in (s.a.a) adı gelince, gözler İmam'a kilitlendi. Gözyaşları bir perde teşkil ederken gözler İmam'ın çehresinde Peygamber'i arıyordu âdeta...

İmam başından sarığını çıkardı ve şöyle seslendi:

Ey müezzin! Sözüünü ettiğin Muhammed aşkına birazcık dur.

1- Âmu'l-Fil olayından 35 yıl sonra Hacerü'l-Esved'in Hz. Resulullah (s.a.a) tarafından yerine konulması.

2- Hz. Resul-i Ekrem'in (s.a.a) Miracı

3- Kâmilu'z-Ziyarat, Şeyh Behâi, 2/300

Müezzin susmuştu; ancak cemaat ondan da suskundu. Yezid'in rengi uçmuştu, çaresizdi; ezan da İmam'ı susturmayı başaramamıştı.

İmam Yezid'e dönerek şöyle buyurdu:

Ey Yezid! Bu Muhammed senin deden midir, yoksa benim dedem mi? Eğer senin deden olduğunu iddia edersen, kuşkusuz yalan söylemiş olursun. Eğer benim dedem olduğunu söylersen, o zaman, şöyle sorarım: "Niçin onun Ehlibeyt'ini, babamı öldürdün, malını yağmalattın ve ailesini utanmadan esir aldın?!"

Ey Yezid! Bize bunları yaptıktan sonra, hiçbir şey olmamış gibi kalkıp Muhammed'i Allah'ın peygamberi kabul edip, kibleye dönüp namaz kıalarsın öyle mi? Yazıklar olsun sana! Kıyamette dedem ve babam sana düşman olacaktır...

Yezid çaresiz kalmıştı, öfkeyle müezzine kamet okumasını emretti. Fakat bu durumdan cemaat o kadar rahatsız olmuştu ki, içlerinden bir kısmı namaz kılmadan camiye terk etmişti.¹

Bu yolculukta İmam'ın (a.s) hutbelerinin ne kadar tesirli, etkili olduğunu tarih ispat etmiştir. Nitekim Yezid Şam'da İmam Seccad'ı (a.s) öldürmeyi plânlamıştı; fakat bunu başaramadı. İmam ve Ehlibeyti'ne dokunamadan hepsini göstermelik bir saygı ve ikramla Medine'ye geri göndermek zorunda kaldı.

Bu olaydan kısa bir süre sonra Irak'ta ve Hicaz'da Emevî rejimine karşı kıyâmlar başladı. Binlerce insan şehitler efendisi İmam Hüseyin'in (a.s) intikamı için kıyam etti.

İmam Hüseyin'in (a.s) ailesinin esir alınması olayı ve onların etrafındaki insanlarla olan konuşmaları ve özellikle de İmam Seccad'ın (a.s) her fırsatta Kerbela olayını ve Hz. Peygamber'in (s.a.a) Ehlibeyti'ne yapılan zulmü açıklaması, İmam Hüseyin'in (a.s) şahadetinin hedefine ulaşmasını sağlamış oldu.

1- Kâmilu'z-Ziyarat, Şeyh Behâî, 2/300

HASTA İMAM(!)

Tarihi iyi bilmeyen bazıları dördüncü İmam Zeynelabidin'in (a.s) adına "hasta" lakabını da ekler ve İmam'ın daima hasta ve hâlsiz olduğunu zannederler. Onun için de zihinlerinde soluk benizli ve hâlsiz bir imam tasavvur ederler.

Fakat gerçekler bunun tam tersidir. İmam'ın hayatını bilenler, onun hayatında sadece çok kısa bir zaman içinde ve babasının şahadeti sırasında Kerbela'da hasta olduğunu ve gerçekte büyük Allah'ın onu bu hastalıkla Kerbela faciasından koruduğunu ve böylece Yezid'in adamlarının ona zarar vermesini önlediğini bilirler.

Böylece imamet vazifesinin devamı ve İslâm ümmetinin geleceği garanti altına alınmış oldu.

Şimdi İmam'ın hastalığı konusunda birkaç rivayet aktaralım:

Şeyh Müfid'in el-İrşad adlı eserinde şöyle geçer:

Şimr bir grup askerle Kerbela'da İmam Hüseyin'in (a.s) ailesinin bulunduğu çadırlara saldırdığı sırada, Ali b. Hüseyin hasta yatağında yatıyordu.¹

Tezkiretü'l-Havas'ta şöyle yazar:

Ali b. Hüseyin'i (a.s) hasta olduğu için öldürmediler.²

Tabakat'ta ise şöyle geçer:

İmam Hüseyin'in (a.s) şahadetinden sonra Şimr, Ali b. Hüseyin'e (a.s) doğru geldi. Ali, ağır hastaydı. Şimr, yanındakilere, onu da öldürün emrini verdi. Oradakilerden biri dedi ki: "Suphanallah, savaşa katılmayan ve hasta olan bu genci ne diye öldürelim?!" Bu sırada Sa'd oğlu Ömer geldi ve "Bu kadınlarla bu hastaya dokunmayın." dedi.³

1- el-İrşad, Şeyh Müfid, s.226

2- Tezkiretü'l-Havas, s.183, Ferhad Mirza basımı

3- Tabakaat, 5/157, Liden basımı

Bazıları da İmam Seccad'ın (a.s) hastalığının veya hastalığının etkisinin Kûfe'ye gidişine kadar sürdüğünü yazarlar.¹

Kerbela'da geçen bu birkaç gün dışında hiçbir tarih kaynağında İmam Seccad'ın (a.s) ömrünün sonuna dek veya ömrünün çoğunda hasta olduğu geçmiyor. Hz. İmam Seccad'ın (a.s) da diğer İmamlar gibi ömrünün sayılı günlerinde hasta olduğu ve ömrünün sonuna kadar sağlıklı yaşadığına dair sağlam belgeler vardır.² Bu belgelerde, İmamet görevini tamamen sağlıklı bir şekilde sürdürdüğü bildirilmiştir.

1- el-Luhuf, İbn Tavus, s.128, hicrî 1317 basımı

2- Usul-i Kâfi, 7/56

İMAM SECCAD VE DÖNEMİNDEKİ YÖNETİCİLER

İmam Seccad (a.s), imameti boyunca hep zalim yöneticilerle karşı karşıya kaldı. Yezid, Abdullah b. Zübeyr, Mervan b. Hakem, Abdülmelik b. Mervan ve Velid b. Abdülmelik gibi zalim sultanlar, halifelik adı altında İslâm ümmetine musallat olmuşlardı.

Söz konusu dönemin şartlarına daha iyi vâkıf olabilmek için halife lakaplı bu zalim sultanların caniliklerinden bazılarını kısaca aktarmamız faydalı olacaktır.

Yezid b. Muaviye

Cennet gençlerinin efendisi İmam Hüseyin'in (a.s) Kerbela'da şehit edilmesinden sonra Medine halkından bir grup Hicret'in 62. yılında Şam'a giderek Yezid'i yakından görüp onun açıkça şarap içtiğini, köpekle oynadığını ve bütün gününü günah ve zevk-ü sefayla geçirdiğini gördüler. Bu grup Medine'ye dönerek gördükleri korkunç gerçeği şehrin ahalisine anlattılar. İmam Hüseyin'in (a.s) alçakça katledilmesinden dolayı kalpleri nefretle dolu olan Medine halkı, Yezid aleyhine büyük bir isyan başlattı.¹

Yezid, bu kıyama bastırmak için gaddarlığıyla meşhur olan Müslim b. Ukbe komutasında büyük bir orduyu Medine'nin üzerine saldı.

Sözde halife olan Yezid'in katiller sürüsü, Hz. Peygamber'in yadigârı olan kutsal Medine'yi tam üç gün boyunca yağmaladılar, acımasızca birçok sahabeyi ve sahabe evlatlarını kılıştan geçirip katliam yaptılar. Neticede bu katliamda on bin masum, günahsız insanın canına kıyıldı. Bu caniler, Medine halkının namusuna dahi tecavüz etmekten çekinmediler.²

1- el-Kâmil, İbn Esir, 4/103

2- el-Bidaye ve'n-Nihaye, İbn Kesir, 8/221

Muaviye b. Yezid

Hicret'in 64. yılında Yezid'in ölümüyle birlikte oğlu Muaviye tahta geçip hilafetini ilan etti. Ancak kısa bir süre sonra (40 gün veya bir başka rivayete göre 3 ay sonra) minbere çıkıp tahttan çekildiğini açıkladı.¹

Abdullah b. Zübeyr ve Mervan b. Hakem

Yezid'in ölümüyle birlikte yıllardır halifeliliği ele geçirmek için fırsat kollayan Abdullah b. Zübeyr, Mekke'de bir isyan başlatarak Hicaz, Yemen, Irak ve Horasan ahalisinden biat aldı. Bu sırada, Muaviye b. Yezid'in tahttan feragatiyle Şam'daki iktidar el değiştirmiş ve Mervan b. Hakem çeşitli komplolarla iktidarı ele geçirerek Abdullah b. Zübeyr'le mücadeleye başlamıştı. Mervan, hile ve desiseyle Şam ve Mısır'ı ele geçirdiye de, kısa süre sonra öldü ve yerine, oğlu Abdülmelik tahta çıktı.²

Abdülmelik b. Mervan

Hicrî 65. yılda tahta geçen Abdülmelik, iktidardaki konumunu güçlendirdikten sonra Şam ve Mısır'da egemenliğini güçlendirip hicrî 73. yılda Abdullah b. Zübeyr'i Mekke'de bir kuşatmayla ele geçirip öldürttü.³

Abdülmelik çok acımasız, cimri ve zalimdi. Bir gün Said b. Müseyyib'e: "Ben öyle bir hâle geldim ki, iyilik yapmaktan hiç hoşlanmıyor ve kötülük işlemekten hiç rahatsızlık duymuyorum!" demişti. Said de cevaben: "Belli ki, kalbin tamamen ölmüş senin." demişti.

Abdullah b. Zübeyr'i öldürttüktan sonra bir hutbesinde halka: "Beni dindarlığa ve takvalı olmaya davet edecek olanın kellesini uçururum, bilmiş olun!" dediği çok meşhurdur.⁴

Abdülmelik'in İslâm tarihinde işlediği en büyük cinayetlerden biri, Haccac b. Yusuf es-Sakafî'yi Basra ile Kûfe'ye vali tayin etmesiydi. Katil ruhlu Haccac, Emevî iktidarının en kan dökücü ve en aşağılık çehrelerinin başında gelir. Kan dökmekten hoşlanan bir sadist olan Haccac, vali olur olmaz halka akıl almaz işkencelerde bulunmuş, kendisine itiraz eden herkesi acımasızca öldürmüş, hatta birçoğunun ailesine bile kıymış-

1- el-Kâmil, İbn Esir, 4/130

2- Tarihu'l-Hulefa, Suyutî, s.212

3- el-Kâmil, İbn Esir, 4/348 ve sonrası

4- el-Kâmil, İbn Esir, 4/521-522

tır. Bu sadist ruhlu adam özellikle Hz. Ali'yi (a.s) sevenleri ve onun Şia'sı olan müminleri takibe almış ve iktidarı boyunca yüz yirmi bin Müslüman'ı acımasızca katletmiştir.¹

Abdülmelik, İmam Seccad'ı (a.s) sıkı bir takibe almıştı. İmam'a (a.s) baskıda bulunmak ve İmam'ı küçük düşürmek için sürekli fırsat kolluyordu. İmam Seccad (a.s), azat ettiği cariyelerinden biriyle evlenmişti. Casusları vasıtasıyla bunu haber alan Abdülmelik, hemen İmam'a bir mektup yazarak onu küçük düşüren ifadeler kullanıp şöyle dedi:

Azat ettiğin cariyeyle evlendiğini duydum. Oysa Kureyş'in tanınmış kadınları ile evlenseydin, senin için iftihar ve gurur kaynağı olurlardı. Onlardan asil ve liyakatli evlatlar edinirdin. Ama sen o kadınla evlenerek kendini düşünmediğin gibi, çocuklarına da büyük insanlar olmanın yolunu tıkamış oldun. Vesselâm.

İmam, bu hakaret dolu mektuba şu cevabı yazdı:

Mektubunu aldım. Cariyemle evlendiğim için beni kınıyor ve Kureyş'in ünlü kadınlarıyla evlenmiş olsaydım bunun bana iftihar vesilesi olacağını ve onların bana temiz ve büyük çocuklar verebileceğini yazmışsın. Oysaki hiç kimsenin büyüklük ve iftihar konusunda Allah Resul'ünden (s.a.a) daha üstün olmadığını bilmeliydin. (Yani biz, Peygamber'in ailesiyiz ve kendileriyle evlenmemiz hâlinde bize daha fazla onur kazandıran ve bizden daha üstün olan hiçbir aile yoktur.)...

Bilesin ki, Allah'ın dininde temiz ve dürüst olanın kişiliğine hiçbir şey hâlel ve zarar getirmez. Yüce Allah, bütün kötülük ve noksanlıkları sadece İslâm vasıtasıyla ortadan kaldırmıştır. (Yani, bir insanın büyük ve asil olması için Müslüman ve mümin olması yeterlidir. Bu durumda fakir veya köle olması hiçbir şeyi değiştirmez ve böyle biriyle evlenmenin de hiçbir sakıncası yoktur.)²

Yine bir keresinde Abdülmelik, hem İmam'a (a.s) hakarete bulunup onu küçük düşürebilmek, hem de halk arasında korku ve dehşet yaratıp muhaliflerine gözdağı verebilmek amacıyla İmam Seccad'ı (a.s) çok zor şartlarda ve sıkı gözetim altında Şam'a getirip aynı yöntemlerle Medine'ye geri göndermişti.³

1- el-Kâmil, İbn Esir, 4/587

2- Usul-i Kâfi, 5/344

3- Tezkiretu'l-Havas, s.183

Velid b. Abdülmelik

Hicrî 86. yılda Abdülmelik'in ölmesiyle birlikte oğlu Velid onun yerine oturdu. Velid de zulüm ve ahlâksızlıkta babasından geri kalır değildi. Celaleddin Suyutî onun hakkında: "Velid son derece zalim ve zorba biriydi." diye yazar.¹

Velid tahta oturduğunda, yaptığı ilk konuşmada, tam bir diktatörlük örneği sergileyerek şöyle dedi:

Kim bana karşı çıkarsa, onu ben öldüreceğim; karşı çıkmayıp susanı ise, suskunluğunun derdi öldürecektir.²

Halk arasındaki saygınlığıyla şöhret bulan İmam (a.s), zamanındaki diğer diktatörler gibi Velid'i de korkutuyordu. Zira İmam'ın manevî ve ilmî yönünün gücü karşısında kendisini çaresiz hissediyordu. Sonunda insanların İmam'ın etrafında toplanıp ona karşı kıyam etmesinden korkan Velid, İmam'ı zehirleterek şehit etti.³

* * *

İmam Seccad'ın (a.s) imamet dönemine baktığımızda, birtakım toplumsal buhranların varlığı ve zalim yöneticilerin sıkı baskıları altında bulunması; ayrıca mücahit, imanlı ve fedakâr dostların olmayışı yüzünden İmam'ın (a.s) mümtaz öğrenciler yetiştirmekten, ilmî ve ahlâkî eserler neşretmekten başka bir çaresinin olmadığını görürüz.

Bir gün Mekke yolunda hacca giderlerken, kervandakilerden biri İmam'a (a.s) dönerek şöyle bir itirazda bulundu: "Cihadı zorluğundan dolayı terk ettin de kolay bir ibadet olan hacca mı seçtin?"

İmam (a.s) o şahsa hitaben şöyle buyurdu:

Eğer etrafımda imanlı ve fedakâr insanlar bulsaydım, cihadı ve mücadeleyi hacca tercih ederdim.⁴

Ebu Ömer en-Nehdî İmam Seccad'dan (a.s) şöyle rivayet eder:

Bizim Mekke ve Medine'de yirmi yarenimiz (gerçek ve fedakâr dostumuz) bile yoktur.⁵

1- Tarihu'l-Hulefa, Suyutî, s.223

2- Tarih-i Taberî, 8/1178, Liden basımı

3- Menakıb, İbn Şehraşub, 3/311, Necef basımı

4- el-İhticac, Taberî, s.171, Necef h.1350 basımı

5- Nehcü'l-Belâğa Şerhi, İbn Ebi'l-Hadid, 4/104, 20 ciltlik baskısı

İMAM, MÜSLÜMAN HALKI EĞİTİYOR

Kerbela olayından sonra, İmam Seccad (a.s) Medine'ye döndü. İmam'ın burada başlattığı çalışmalardan biri, hadislerin ve İslâmî ilimlerin belli bir grup tarafından yayılması ve Müslümanların eğitimi idi.

Şeyh Tusî, İmam Seccad'ın (a.s) ashabından veya ondan hadis rivayet eden yüz yetmiş kişinin adından söz eder¹ ki, biz bunlardan dördünün adını açıklamakla yetineceğiz:

1- Said b. Müseyyib: Dördüncü İmam, Hz. Seccad (a.s) onun hakkında şöyle buyurmuştur:

Said, geçmiştekilerin yaptıklarını herkesten daha iyi bilen ve kendi zamanında anlayışı herkesten daha çok olandır.²

2- Ebu Hamza es-Sumalî: Sekizinci imam, Hz. Ali Rıza (a.s) onun hakkında şöyle buyurmuştur:

Ebu Hamza kendi zamanının Selman'ıdır.³

3- Said b. Cübeyr: İlimde o kadar ilerlemişti ki, onun hakkında şöyle denilirdi:

Yeryüzünde ilimde Cübeyr'in oğluna başvurmayacak kimse yoktur.⁴

Said b. Cübeyr'i mesut yakalayıp Haccac es-Sakafî'ye götürdüler. Haccac dedi ki:

- Sen, Şakî b. Kesir'sin, Said b. Cübeyr değilsin.⁵
- Annem daha iyi bildiği için bana Said adını koymuş.

1- Rical, Şeyh Tusî, s.81 ve sonrası

2- Rical, Keşşaf, s.119, Meşhed Üniversitesi baskısı

3- Rical, Keşşaf, s.485, Meşhed Üniversitesi baskısı

4- Menakıb, İbn Şehraşub, 3/311

5- Şakî b. Kesir; kırılmışın oğlu zavallı ve Said b. Cübeyr; telafi edilmişin oğlu mesut ve mutlu demektir. Haccac, bu kinayeyle Said'i aşağılamak istemiştir.

– Ebubekir ve Osman hakkında ne düşünüyorsun, onlar cehennemde mi yoksa cennette midirler? diye sordu. (Bu soruyla Said'i öldürmeye bahane bulmak istiyordu.)

– Cennete gidecek olursam, cennetlikleri ve eğer cehenneme gidecek olursam, cehennemlikleri tanıyacağım.

Haccac yine sordu:

– Halifeler hakkında ne biliyorsun?

Said:

– Ben onların vekili değilim, dedi ve aralarında şu konuşma geçti:

Haccac:

– Halifelerden hangisini daha çok seviyorsun?

Said:

– Yaraticının en çok hoşnut olduğu kimseyi.

Haccac:

– Hangisinden daha çok hoşnuttur?

Said:

– Bunu, ancak sırları ve saklı olanları bilen Allah bilir.¹

Haccac:

– Neden gülmüyorsun?

Said:

– Topraktan yaratılan ve ateşe atılma korkusu olan bir yaratık nasıl gülebilir?

Haccac:

– O zaman biz nasıl sevinçliyiz ve gülebiliyoruz?

Said:

– İnsanların kalbi aynı değildir.

Haccac mücevherler getirilmesini ve Said'e sunulmasını emretti. Bunu gören Said dedi ki:

– Bu serveti kıyamette zorluklardan kurtulmak için topladıysan, seni kınayamam; zira kıyamet öylesine korkunçtur ki, anneler emzirdikler çocuklarını unuturlar. O hâlde, çokça servet toplamanın hiçbir faydası yoktur; ancak temiz ve halis olan miktarı hariç.

1- Rical, Keşşaf, s.119

Haccac içki sofrası ve çalgı aletlerinin getirilmesini emredince, Said ağlamaya başladı.

– Seni nasıl öldürmemi istersin? diye sordu Said'e.

– Sen nasıl istersen, öyle yap, dedi, Allah'a andolsun ki sen beni nasıl öldürürsen, Allah da öteki dünyada seni o şekilde öldürecektir.

– Seni affetmemi ister misin? diye sorunca da, Said:

– Affedilecek bir durum varsa o ancak Allah'tandır, senden asla bağışlanma dilemem, diye cevap verdi.

Haccac Said'in öldürülmesi için gerekli olanın yapılmasını emretti. Bunun üzerine Said şu ayeti okudu:

– **"Gerçek şu ki, ben, bir muvahhit olarak yüzümü gökleri ve yeri yaratana çevirdim ve ben müşriklerden değilim."**¹

Haccac:

– Onun yüzünü kıbleden çevirin, deyince, Said:

– **"Doğu da Allah'ındır, batı da. Nereye dönerseniz dönün, Allah'a dönmüş olursunuz."**² dedi.

Haccac, Said'in yüzünün yere yatırılmasını emredince, Said şöyle dedi:

– **"Sizi topraktan yarattık, toprağa geri vereceğiz ve sizi bir kere daha topraktan çıkaracağız."**³

Haccac, başının bedeninden ayrılmasını emredince, Said:

– Eşhedü enla ilahe illallahu vehdehu la şerikeleh ve eşhedü enne Muhammeden abduhu ve resuluh, dedi ve şöyle ekledi: "Allah'ım, benden sonra onu hiç kimseye musallat etme!"

Böylece Said b. Cübeyr'in tertemiz kanı Haccac'ın emriyle döküldü.⁴

Said b. Cübeyr, İmam Seccad'ın gerçek izleyicilerindendi ve İmam onu çok severdi. Haccac'ın onu öldürmesinin asıl nedeni de onun İmam'a olan bağlılığıydı.⁵

1- En'âm Suresi, 89

2- Bakara Suresi, 115

3- Tâhâ Suresi, 55

4- Ravzatu'l-Cennat, 2. eski baskı, s.310

5- Rical, Keşşaf, s.119

İMAM SECCAD VE SAHİFE-İ SECCADIYE

İnsanın duaya, Allah'tan yardım istemeye ve O'nu çağırmaya olan ilgisi ve tutkusu fitrîdir. İnsan her umudunu yitirdiğinde, Allah'a ellerini açarak O'ndan yardım dilemekte, O'nun sonsuz rahmetine sığınmakta ve ne isteyecekse O'ndan istemektedir. Böylece insanın vicdanı ve yüreği tüm zorluklardan sıyrılıp durulmakta, ıstırap ve endişeler azalmakta ve ruhu sarsılmaz bir ipe sarılmaktadır.

Psikologlar ve insanın manevî yönünü inceleyen bilginler, duanın insanın ruhsal gıdası olduğunu ve yorgun canları dirilttiğini belirtirler. Dua, insanın maneviyatını tedavi eder ve zorlukların verdiği baskıyı azaltarak insanı yeniden hayata bağlar.

İslâm'da, insanı hidayet eden bu fitrî bulgudan faydalanılarak beşeriyetin talim ve terbiyesi yönünde önemli adımlar atılmıştır. İslâm önderleri geride bıraktıkları dualarda, birtakım gerçek ve sahih maarif ve inançları bizlere öğretmiş ve insanda olan birtakım menfi duygu ve hastalıklara şifa olacak yollar önermişlerdir.

Âlimlerden biri bu konuda şöyle buyurur:

İslâm'ın en büyük ilmî ve terbiye hazinesi, Hz. Resul-i Ekrem (s.a.a) ve Masum İmamlar'dan günümüze ulaşan dualardır. Zira tevhit ve ilahiyat, nübüvvet ve imamet, hükümet ve yönetim nizamı, ahlâk ve medenî hukuk, ahkâm ve muhtelif adapların hepsi bizlere bırakılan bu dualarda vardır. Bizlere bırakılan bu dualar bir hazine ve bir ilim deryasıdır; bir üniversitedir. Fikrî, ruhî ve iç-timaî yönden Müslümanları geliştirip ilerleten bu eğitimi görmeden bir Müslümanın İslâmî şahsiyeti asla kemale ermez.

Önderlerimizden bize kalan dualardan biri, dördüncü imam Hz. Zeynelabidin'den (a.s) kalan Sahife-i Seccadiye'dir ki, dualar arasında güneş gibi parlamaktadır.

Tefsirü'l-Cevahir'in yazarı olan Ehlisünnet âlimine Kum İlmî Havza-

sı'ndan bir adet Sahife-i Seccadiye gönderildiğinde, o zat bu kitap hakkında şöyle yazdı:

Kitabı büyük bir saygıyla aldım ve onu eşsiz bir kitap olarak buldum. Onda olan ilim, maarif ve hikmeti hiçbir yerde bulamadım. Gerçekten nübüvvet ve Ehlibeyt'ten kalan böylesi değerli bir mirası şimdiye dek tanımamamız büyük bir bahtsızlıktır. Ben onu dikkatle okudukça görüyorum ki, o, mahlûkun kelimelerinden yüksek ve Halik'in kelimelerinden de aşağıdadır. Gerçekten de ne kerim bir kitaptır. Allah sizi bu hediyeyle karşılık ödüllendirsin ve sizleri başarılı kılsın.¹

Bu kitabı daha iyi tanımak için içinde bulunan duaların fihristini sıralayacak ve daha sonra da bunlardan bazılarını tercüme edeceğiz:

- 1- Allah'a Hamd ve Sena İle İlgili Duası
- 2- Resullullah'a (s.a.a) Salât ve Selâm İle İlgili Duası
- 3- Arş'ı Taşıyan ve Tüm Mukarrep Meleklerle Salât İle İlgili Duası
- 4- Peygamberlere Tâbi Olan ve Onları Tasdik Edenlere Salâtını İçeren Duası
- 5- Kendisi ve Velâyetine İnan Dostları Hakkındaki Duası
- 6- Sabah ve Akşam Vakitlerinde Okuduğu Dua
- 7- Zor Bir İşle Karşılaştığında veya Başına Üzücü Bir Hadise Geldiğinde ve Musibet Zamanlarında Okuduğu Dua
- 8- Sevilmeyen Şeyler, Kötü Ahlâk ve Çirkin İşlerden Allah'a Sığınmakla İlgili Duası
- 9- Yüce Allah'tan Bağışlanma Dilemeye Müştak Olma Hakkındaki Duası
- 10- Yüce Allah'a Sığınmakla İlgili Duası
- 11- Güzel Akıbet İstemiyle İlgili Duası
- 12- Günahları İtiraf ve Yüce Allah'a Dönüş (Tövbe) İstemi Hakkındaki Duası
- 13- Hacetleri Yüce Allah'tan İsteme Hakkındaki Duası
- 14- Haksızlığa Uğradığı veya Zalimlerden Hoşlanmadığı Bir Davranış Gördüğü Zaman Okuduğu Dua
- 15- Hastalandığı veya Bir Musibet ve Belâyla Karşılaştığı Zaman Okuduğu Dua

---

1- Sahife-i Seccadiye, Farsça tercümesi, Ahundî baskısı, son kısım

16- Günahlarının Bağışlanması ve Kusurlarının Affedilmesi İçin Yalvardığı Zaman Okuduğu Dua

17- Şeytan'dan Söz Edildiğinde Ondandır, Onun Düşmanlığından ve Tuzaklarından Allah'a Sığınınca Okuduğu Dua

18- Korktuğu Bir Durum Kendisinden Uzaklaştığı ve İsteddiği Şeye Çabuk Ulaştığı Zaman Okuduğu Dua

19- Kuraklıktan Sonra Yağmur Talebiyle İlgili Duası

20- Yüce Erdemler ve Beğenilen Davranışlarla İlgili Duası

21- Bir Şey İçin Üzüldüğü ve Günahlardan Dolayı Tasalandığı Zaman Okuduğu Dua

22- Sıkıntılı, Meşakkatli ve İşlerin Zorlaştığı Zamanlarda Okuduğu Dua

23- Allah'tan Afiyet ve Şükrünü İsteddiği Zaman Okuduğu Dua

24- Anne ve Babası Hakkındaki Duası

25- Çocukları Hakkındaki Duası

26- Komşuları ve Dostlarını Andığında Okuduğu Dua

27- Sınır Bekçileri Hakkındaki Duası

28- Yüce Allah'a İltica Ederek Okuduğu Dua

29- Geçim Sıkıntısı Çektiğinde Okuduğu Dua

30- Borcu Ödemekte Allah'tan Yardım İsteme Hakkındaki Duası

31- Tövbe ve Tövbe İstemiyle İlgili Duası

32- Gece Namazının Ardından Günahları İtiraf Hususunda Kendisi İçin Dua

33- Allah'tan Hayırlı Olanı İsteme Hakkındaki Duası

34- Musibete Uğradığı veya Günah Sebebiyle Kötü Duruma Düşen Birini Gördüğü Zaman Okuduğu Dua

35- Dünya Ehline Bakınca Okuduğu Kaza ve Kadere Rıza Hakkındaki Duası

36- Bulutlara ve Şimşeğe Baktığı ve Gök Gürültüsünü Duyduğu Zaman Okuduğu Dua

37- Allah'ın Şükrünü Yerine Getirmekten Aciz Olduğunu İtiraf Ettiğinde Okuduğu Dua

38- Kulların Haklarından Dolayı Allah'tan Özür Dileme ve Ateşten Kurtuluş İsteme Hakkındaki Duası

39- Allah'tan Af ve Rahmet Dileme Hakkındaki Duası

40- Birinin Ölüm Haberini Aldığı veya Ölümü Hatırladığı Zaman Okuduğu Dua

41- Ayıpların Örtülmesi ve Günahlardan Korunma İstemiyle İlgili Duası

42- Kur'ân'ı Hatmettiğine Okuduğu Dua

43- Hilâle Baktığı Zaman Okuduğu Dua

44- Ramazan Ayı Girdiğinde Okuduğu Dua

45- Ramazan Ayıyla Vedalaştığında Okuduğu Dua

46- Ramazan Bayramı Günü Bayram Namazını Kıldıktan Sonra Ayağa Kalkıp Kibleye Yönelerek ve Cuma Günü Okuduğu Dua

47- Arefe Günü Okuduğu Dua

48- Kurban Bayramı Günü Cuma Günü Okuduğu Dua

49- Düşmanların Hilelerinin Def'i ve Şerlerinin Geri Çevrilmesi Hakkındaki Duası

50- Allah'tan Korkma Hakkındaki Duası

51- Allah'a Yalvarıp Yakarma ve Düşkünlüğü Dile Getirme Hakkındaki Dua

52- Yüce Allah'a Yalvarırken Israrcı Olma Hakkındaki Duası

53- Yüce Allah Karşısında Zelillik İtirafıyla İlgili Duası

54- Üzüntülerin Giderilmesini İsteme Hakkındaki Duası

Sahife-i Seccadiye'ye Arapça ve Farsça birçok şerhler yazılmıştır. Merhum Allâme Şeyh Ağa Bozorg-i Tahranî değerli ez-Zeria kitabında¹ Sahife-i Seccadiye'ye yazılan yaklaşık yetmiş şerhin adını zikretmiştir.

Bu şerhlerin arasından, Seyyid Alihan-ı Kebir'in² şerhi ve onun kısaltılmış özeti "Telhis er-Riyaz" adıyla basılmıştır.

Yine geçmişte birçok Şii âlimi, Sahife-i Seccadiye'nin birden fazla tercümesini gerçekleştirmiştir. Son zamanlarda çağdaş yazarlardan bazıları Sahife-i Seccadiye'yi Farsçaya tercüme etmişlerdir ki, biz aşağıda bu tercümelerden basılmış olanlarını sizlere sıralayacağız:

1- Merhum Hacı Şeyh Ebu'l-Hasan Şe'ranî'nin tercümesi

2- Merhum Hacı Şeyh Mehdi İlâhî Gumşei

1- ez-Zeria, 13/345 ve sonrası

2- Hicrî 11. yy. Şia bilginlerinden

3- Feyzü'l-İslâm'ın tercümesi

4- Cevad Fazıl'ın tercümesi.

5- Sadr-ı Belağî'nin tercümesi.

Burada, Sahife-i Seccadiye'deki dualardan bazılarını aktarmamızın yararlı olacağını düşünüyoruz:

Sekizinci duada şöyle geçer:

Allah'ım! Hırsın kabarmasından, öfkenin sersemliğinden, hasedin galbesinden, sabrın zayıflığından, kanaatin azlığından, huyun kötülüğünden, şehvetin azmasından, bağınazlığın sultanından, nefsin tutkusuna uymaktan, hidayete karşı çıkmaktan, gaflet uykusundan, zorluklara düşmekten, batılı hakka yeğlemekten, günahlara ısrarla devam etmekten, günahı küçümsemekten, itaati büyük görmekten, zenginlerin övünmesinden, fakirleri hor görmekten, elimizin altındakilere kötü davranmaktan, bize iyilik yapanlara teşekkürü terk etmekten, zalime yardımcı olmaktan, mazlumu yalnız bırakmaktan, hakkımız olmayan bir şeyi istemekten ve bilgiyi gerektiren konularda bilgisiz konuşmaktan sana sığınırım.

Birini aldatma düşüncesini taşımaktan, amellerimizden dolayı kendimizi beğenmişlikten, uzun arzularla kendimizi avutmaktan sana sığınırız.

İçimizin kötülüğünden, küçük günahı önemsememekten, Şeytan'ın bizi kuşatmasından, zamanın başımıza dert açmasından ve sultanın bizi ezmesinden sana sığınırız.

Saçıp savurmaktan ve yetecek kadar rızkı bulamamaktan sana sığınırız. Düşmanları sevindirecek bir durumdan, denkleimize muhtaç olmaktan, sıkıntılı geçimden ve (ahirete götürececek bir) azık olmaksızın ölmekten sana sığınırız.

En büyük teessüften (kıyamette duyulacak pişmanlıktan), en büyük musibetten (din hususunda duyarsız olmaktan), en acı bedbahtlıktan (ahireti dünyaya satmaktan), dönülecek yerin kötülüğünden (cehenneme varmaktan), sevaptan mahrum kalmaktan ve azaba duçar olmaktan sana sığınırız.

Allah'ım! Muhammed ve Âl'ine salât eyle ve rahmetinle beni ve kadın erkek tüm müminleri bütün bunlardan koru. Ey merhametlilerin en merhametlisi!

Yirminci duada da şöyle okumaktayız:

Allah'ım! Muhammed ve Âl'ine salât eyle ve benim imanımı en kâmil iman, yakınlığı en üstün yakın kıl; niyetimi niyetlerin, amelimi amellerin en güzeline ulaştır.

Allah'ım! Lütfunla niyetimi halis kıl; katındakine (rahmetine) yakınlığına doğru; kudretinle bozulan durumumu düzelt.

Allah'ım! Muhammed ve Âl'ine salât eyle ve beni meşgul edecek sorunların çözümünde bana yet. Yarın hesabını soracağın şeylerle uğraştır beni. Günlerimi yaratılışımın amacı olan ibadetle geçirmemi sağla. Beni zenginleştir; rızkımlı bol eyle. Rızkı beklemekle beni imtihan etme. Beni aziz kıl; kibre duçar eyleme; sana kul olmaya muvaffak eyle. Kulluğumu, ibadetimi kendini beğenmişlikle fasit etme. Benim elimle insanlara hayır ulaştır; başa kakarak onu batıl etmeme engel ol. Yüce huyları bana ihsan et ve övünmekten beni koru.

Allah'ım! Muhammed ve Âl'ine salât eyle ve beni insanların gözünde bir derece yükselttiğinde kendi gözümde bir derece düşür. Bana insanlar arasında açık bir izzet verdiğinde kendi yanımda aynı ölçüde gizli bir zillet ver.

Allah'ım! Muhammed ve Âl-i Muhammed'e salât eyle ve beni (başka hiçbir şeyle) değiştirmeyeceğim güzel bir hidayet, asla vazgeçmeyeceğim hak bir yöntem ve şüphe etmeyeceğim doğru bir niyet ile faydalandır. Ömrüm sana itaatle geçtiği sürece beni yaşat. Ömrüm Şeytan'ın otlağı olduğunda, öfkene yakalanmadan, gazabın kesinleşmeden ruhumu al.

Allah'ım! Ayıplandığım kötü hasletimi ıslah et; kınandığım çirkin huyumu güzelleştir ve eksik olan güzel sıfatımı tamamla.

Allah'ım! Muhammed ve Âl-i Muhammed'e salât eyle ve düşmanların bana olan buğzunu muhabbete, zulüm ehlinin hasedini sevgiye, iyilerin kötü zanlarını güvene, yakınların düşmanlığını dostluğa, akrabaların kötü davranışlarını iyiliğe, dostların ilgisizliğini yardıma, müdara edenlerin zahirî dostluklarını gerçek dostluğa, muâşeret edenlerin yüz ekşitmelerini güler yüzlülüğe ve zalimlerden korkmanın acılığını emniyet tatlılığına dönüştür.

Allah'ım! Muhammed ve Âl'ine salât eyle ve bana zulmedene karşı kendimi müdafaa edecek bir el, bana husumet edene karşı kendimi sa-

vunacak bir dil, bana inat edene karşı bir zafer, bana hile yapana karşı bir hile, beni ezene karşı bir güç, beni yerene karşı yalanlama cesareti, beni tehdit edene karşı bir esenlik ver bana. Ve beni doğru yola davet edene itaat etmeye, gerçeği gösterene uymaya muvaffak eyle.

Allah'ım! Muhammed ve Âl'ine salât eyle ve beni, beni aldatana karşı dürüst ve samimî davranmaya; beni terk edene iyilikle karşılık vermeye; benden esirgeyeni, başıyla ödüllendirmeye; benimle ilişkisini keseni, ilişkide bulunmakla mükâfatlandırmaya; gıybetimi edene, güzellikle anmakla muhalefet etmeye ve iyiliğe teşekkür edip kötülüğe göz yummaya muvaffak eyle.

Allah'ım! Muhammed ve Âl'ine salât eyle ve adaleti yaymada, öfkeyi yutmada, kin ve adaveti söndürmede, ayrılıkçıları birleştirmede, kırıngınların arasını bulmada, iyilikleri ortaya çıkarmada, kötülükleri gizlemede, yumuşak huylulukta, alçakgönüllülükte, güzel muâşerette, ağırbaşlılıkta, insanlarla iyi geçinmede, erdemlere doğru koşmada, (her hâlükârda) iyilik etmeyi yeğlemede, insanların kabahatini yüzlerine vurmamakta, müstahak olmayana başışta bulunmamakta, güç de olsa hakkı söylemede, çok da olsa iyi söz ve fiillerimi az bulmada, az da olsa kötü söz ve işlerimi çok bulmada salihler gibi olmaya, onların süsüyle süslen-meye, muttakilerin ziynetini kuşanmaya muvaffak eyle beni...

EŞSİZ BİR HUKUK RİSALESİ

İmam Seccad'dan (a.s) yadigâr kalan fevkalâde kıymetli eserlerden biri de, dünyada bir başka benzeri bulunmayan ünlü "Hukuk Risalesi" veya "Hak-Hukuk Manifestosu"dur. Büyük Şia âlimlerinin eski kaynak eserlerinde kayıtlı bulunan bu risalenin tamamı, bugün "Tuhefu'l-Ukul" adlı bir kitapta toplanmış, özet hâli de "Men Lâ Yahzuruhu'l-Fakih", "el-Hisâl" ve "el-Emâli" adlı eserlerde derlenmiştir. Bu eşsiz eserden bazı bölümlerin yaklaşık mealini aşağıya aktarıyoruz:

Yüce Allah'ın hakkı: Yüce Allah'ın senin üzerinde olan hakkı, O'na tapman ve O'na hiçbir şeyi ortak koşmamandır. İhlâsla bu işi yaptığında Allah, dünya ve ahiret işlerinde sana yeterli olmayı taahhüt eder.

Nefsin hakkı: Kendi üzerinde olan kendi hakkın ise, vücudunu tamamıyla Allah'ın itaatine vermindir.

[Organların Hakları:]

1- Dilin (senin üzerinde olan) hakkı, onu çirkin sözden koruyup güzel söze âdet ettirmen, yararsız boş boş sözleri terk etmindir. İnsanlara iyilik edip onlar hakkında güzel söz söylemindir.

2- Kulağın (senin üzerinde olan) hakkı, gıybet ve (haram konuşma, müzik vb. gibi) dinlenmesi haram olan şeyleri dinlemekten onu uzak tutmandır.

3- Gözün (senin üzerinde olan) hakkı, helâl olmayan şeye (namahreme ve bazı filmler gibi) onu kapaman ve onun bakışıyla ibret almandır.

4- Elin (senin üzerinde olan) hakkı, onu helâl olmayan şeylere doğru uzatmamandır.

5- Ayakların (senin üzerinde olan) hakkı, onlarla sana helâl olmayan doğru gitmemendir. O ayaklarla Sırat üzerinde duracaksın; öyleyse kayarak seni ateşe düşürmemesine dikkat et.

6- Karnın (senin üzerinde olan) hakkı, onu harama kap yapmaman ve doymaktan fazla yememendir.

7- Fercin (tenasül organının) senin üzerinde olan hakkı, onu zinadan koruman ve ona bakılmasını önlemendir.

[Amellerin Hakları:]

1- Namazın (senin üzerinde olan) hakkı şudur: Bilmelisin ki, namaz Allah'ın huzuruna çıkmaktır; sen bu hâlde Allah'ın karşısında duruyorsun. Bunu bildiğin takdirde, kendi küçüklüğünün farkında olan, ilâhî nimetlere meyleden, korkan, ümitli, miskin ve yalvarıp yakaran, sükûnet hâlinde huzurunda bulunduğu kimseye tazim eden, bir kulun makamında olur ve kalbinle namaza yönelir ve onun sınırlarını korur ve haklarını yerine getirirsin.

2- Haccın hakkı, Allah'a doğru bir misafirlik, günahlarından O'na koşman, tövbenin kabul vesilesi ve onun Allah'ın üzerine farz kıldığı farizayı yerine getirmek olduğudur bilmendir.

3- Orucun, senin üzerinde olan hakkı şudur: Bilmelisin ki oruç, Allah'ın, seni cehennem ateşinden koruması için, diline, kulağına, gözüne, fercine, karnına çektiği bir perdedir. Eğer orucu terk edecek olursan, bu örtüyü yırtmış olursun.

4- Sadakanın senin üzerinde olan hakkı şudur: Bilmelisin ki sadaka, senin Rabbinin katındaki azığın ve şahide ihtiyacı olmayan emanetidir. Bunu bildiğinde, gizli verdiğin emanete, açıkta verdiğin emanetten daha emin olacaksın. Şunu bilesin ki, sadaka belâları ve hastalıkları dünyada senden uzaklaştırır ve ahirette ateşi senden savar.

5- Kurbanlığın hakkı şudur: Onunla sadece Allah'ı irade etmen ve onun yaratıklarını kastetmemendir. Sadece Allah'ın merhametine kavuşmayı isteyerek Onunla karşılaşacağın gün ruhunun azat olmasını istemendir.

[Öğretmen ve Öğrenci Hakları:]

1- İlimle seni eğiten üstadın senin üzerindeki olan hakkı; ona tazim etmen, meclisini muhterem (ve ganimet) sayman, sözlerini iyice dinleyip ona dikkat etmemendir; sesini ona karşı yükseltmemen; kendisinden bir şey hakkında sorana o cevap vermedikçe cevap vermemendir. Onun huzurunda kimseyle konuşmaman, onun huzurunda kimsenin gıybetini yapmamandır; onun hakkında kötü bir şey söylendiğinde onu savunman, ayıplarını örtmen, iyiliklerini açıklamandır; onun düşmanı ile bir arada oturmaman, onun dostuyla düşman olmamandır. Bunları yaptığında,

Allah'ın melekleri şahit olurlar ki sen, insanlar için değil de, ismi yüce olan Allah için onun huzuruna gitmiş ve onun ilmini öğrenmişsin.

2- İlimin için sana tâbi olan kimsenin (öğrencinin) senin üzerindeki hakkı şudur: Bilmelisin ki, yüce Allah sana verdiği ilim ve yüzüne açtığı hikmet hazineleri ile seni onlara veli kılmıştır. Eğer onların öğretiminde iyi davranır ve onlara karşı kötü davranmaz haksızlık etmezsen Allah kendi lütfünü sana artırır. Ama ilmini halka esirger veya onlar senden ilim isteyince kötü davranırsan, sana verdiği ilim izzetini alması ve kalplerdeki mevkiini düşürmesi, yüce Allah'a hak olur.

[Eşinin Hakları:]

Eşinin hakkı şudur: Bilmelisin ki, Allah onu (senin için) bir sükûnet, huzur ve üns vesilesi kılmıştır. Bunun Allah tarafından sana bir nimet olduğunu bilmelisin. Bu yüzden ona değer vermeli ve ona şefkatli davranmalısın. Senin onun üzerindeki hakkın daha büyük olsa bile, onun senin üzerindeki hakkı ona merhametli davranmandır. Çünkü o senin elinde bir esir gibidir. Onun yiyeceğini ve elbisesini temin etmelisin ve cahilce davranışları da olursa bunu da affetmelisin.

[Akrabaların Hakları:]

1- Annenin senin üzerindeki hakkı şudur: Bilmelisin ki o, hiç kimsenin diğerini taşımadığı bir yerde (karnında) seni taşımıştır. Hiç kimsenin başkasına vermediği kendi yüreğinin meyvesinden (kanıyla ve sütüyle) sana yedirmiş ve seni seve seve bütün azalarıyla korumuştur. Aç kalıp seni doyurmaya, susuz kalıp sana su vermeye, çıplak kalıp seni giydirmeye güneşte kalıp seni gölgede tutmaya, uykusuz kalarak seni tatlı tatlı uyutmaya sıcak ve soğuktan seni korumaya özen göstermiştir. Tüm bunlara karşı şükran borcunu yerine getirmeye Allah-u Teala'nın yardımını ve tevfiği olmaksızın gücün yetmez.

2- Babanın senin üzerindeki olan hakkı şudur: Bilmelisin ki baban, senin kökündür ve sen ise onun dalı. Kendinde hoşuna giden bir şey gördüğünde, bil ki baban bu nimetin köküdür. Bu nimet değerince Allah'a hamt ve şükret.

3- Evladının senin üzerindeki hakkı şudur: Bilmelisin ki evladın, senin vücudunun bir parçasıdır. Dünyada tüm hayır ve şerriyle sana mensuptur. Onu güzel terbiye etmekten, Rabbine yönlendirmekten, senin ve kendisi için olan hususlarda (Allah'ın emirlerine) itaatkâr olması için

ona yardımda bulunmaktan sorumlusun. Bu hususta ona iyiliğinden dolayı Allah'ın sevabına nail olur ve kötülüğünden dolayı Onun cezasına uğrarsın. Öyleyse ona güzel terbiye vermekle kendini süsle.

4- Kardeşinin senin üzerinde olan hakkı şudur: Bilmelisin ki o, senin kolun, izzetin ve kudretindir. Öyleyse onu, Allah'a karşı isyan etmek için bir araç ve Allah'ın yaratıklarına zulüm eden kimselere bir yardımcı kılma! Düşmanına karşı ona yardım etmeyi ihmal etme! Ona nasihat etmekten de geri durma! Allah'a itaat ederse, bu ne güzel! Ama Allah'ın emrine itaat etmezse, Allah-u Teâla senin nezdinde, kardeşinden daha üstün ve daha aziz olmalıdır.

[Halkın ve İnsanların Hakları:]

1- Sana iyilik edenin senin üzerindeki hakkı, ona teşekkür etmen, iyiliğini anman, hakkında güzel sözler yayman ve Allah ile kendi aranda onun için halisane dua etmendir. Böyle yaptığında, gizlide ve açıktan ona teşekkür etmiş olursun. Eğer bir gün de yaptığı iyiliği telafi etmen mümkün olursa telafi et.

2- Cemaat imamının senin üzerindeki hakkı şudur: Bilmelisin ki, cemaat imamı seninle Allah arasında elçi olmuş ve Rabbinin huzuruna çıkmada temsilci olmayı üzerine almıştır. O, seni temsilen konuşuyor, sen onu temsilen değil. O senin için dua ediyor, sen onun için değil. O senin hakkında istekte bulunuyor, sen onun hakkında değil. Allah'ın huzurunda durmak ve senin hakkında O'ndan istekte bulunmak zahmetini o üstlenmiştir, sen onun hakkında değil. Bunların herhangi birinde kusur olursa, o suçludur, sen değil. Eğer eksiksiz yaparsa, sen onunla ortak olursun. Senin ona karşı bir iyilik ve minnetin yoktur. Cemaat imamı kendisini aracı kılıp seni korumuştur; namaziyla da namazını korumuştur. Öyleyse bunun ölçüsünde ona teşekkür et.

3- Birlikte oturduğun kimsenin senin üzerindeki hakkı şudur: Ona karşı yumuşak ve alçakgönüllü olmalısın. Konuşurken ona da hak tanımalısın ve ondan müsaade almaksızın onun yanından kalkmamalısın! Eğer o senin yanına gelmişse, senin iznin olmadan kalkabilir. Onun suçmelerini unutmamalısın ve iyiliklerini hatırlamalısın. Ona hayırlı sözden başka bir şeyi söylememelisin.

4- Komşunun senin üzerindeki hakkı şudur: Gıyabında onu (haklarını) korumalısın. Huzurunda ona saygı göstermelisin. Mazlum olursa,

ona yardımda bulunmalısın. Ayıbını aramamalısın. Kötülüklerinden haberdar olursan onu örtmelisin. Nasihatini dinlediğini bilsen, gizlice ona nasihat etmelisin. Çetinlikte onu yalnız bırakmamalısın. Hatalarından vazgeçmelisin. Suçlarını bağışlamalısın. İyi bir şekilde onunla muaşeret etmelisin.

5- Arkadaşının senin üzerindeki hakkı şudur: Lütuf ve insaf üzere onunla arkadaşlık yapmalısın. Sana değer verdiği gibi, sen de ona değer vermelisin; bu işte senin önceliğin olmalı. Eğer o seni geride bırakır ve senden daha fazla sana değer verirse, onu ödüllendirmeli; ona karşı en az onun kadar şefkatli olmalısın. Bir günaha yeltenmesi hâlinde onu engelleyip vazgeçirmeli ve ona rahmet kaynağı olmalı, sıkıntı ve azap aracı olmamalısın.

6- Ortağının senin üzerindeki hakkı; gıyabında sorunlarını halletmen, huzurunda onu riayet etmen, onun görüşünü bilmeden kendi görüşünle bir iş yapmaman, onun malını koruman ve önemli veya önemsiz olan her şeyde ona hıyanet etmemendir. Zira yüce Allah'ın eli, iki ortak birbirlerine hıyanet etmedikçe onların üzerindedir.

7- Malının senin üzerindeki hakkı şudur: Onu ancak helâl yoldan elde etmelisin ve sadece yerinde harcamalısın. Seni övmemesi (zahmetlerinin kadrini bilmemesi) muhtemel olan bir kimseyi (yani vârisi) o malda, kendine tercih etmemelisin. Onu Allah'ın itaati yolunda harca ve cimrilik yapma yoksa zenginliğine rağmen hasret ve pişmanlık sana kalır.

8- Alacaklının senin üzerindeki hakkı şudur: Eğer zengin isen borcunu ödemelisin. Ama eğer elin darda olursa, onu tatlı bir dille razı etmelisin ve geri çevirmelisin.

9- Kendisiyle oturup kalktığın kimsenin senin üzerindeki hakkı şudur: Onu aldatmamalısın, ona hile yapmamalısın ve onunla ilgili olarak Allah'tan korkmalısın.

10- Aleyhine dava açan kimsenin senin üzerindeki hakkı şudur: Aleyhine açtığın dava hak olursa, onun yararına ve kendi aleyhine tanıklık etmelisin. Ona zulmetmeyerek hakkını tam olarak ödemelisin. Şayet batıl bir şeyi iddia ederse, ona yumuşak davranmalı, yumuşaklıktan başka ona karşı bir tavır sergilememelisin ve onunla ilgili olarak Rabbini sana karşı gazap ettirmemelisin.

11- Aleyhine dava açtığın kimsenin senin üzerindeki hakkı şudur:

İddia ettiğin şey hak olursa, mümkün olduğu kadar onunla yumuşak konuşmalısın. Hakkını inkâr etmemelisin. Şayet davanda haksız isen, yüce Allah'tan korkarak tövbe etmeli ve davadan vazgeçmelisin.

12- Seninle istişare eden kimsenin senin üzerindeki hakkı şudur: Eğer doğru ve yararlı bir fikrin var ise, onu söylemelisin. Eğer kendi görüşün olmazsa, bilen birine onu kılavuzluk etmelisin.

13- İstişare ettiğin kimsenin senin üzerindeki hakkı şudur: Bir konuda aynı görüşü paylaşmadığınızda onu suçlamamalısın. Eğer görüşü sana uygun ve isabetli olursa, yüce Allah'a hamdedersin.

14- Nasihat isteyeninin senin üzerindeki hakkı şudur: Hayırseverlik üzere nasihatte bulunmalısın. Tavrın şefkat ve yumuşaklık üzere olmalıdır. Ona öğüt verip nasihatte bulunman, yumuşak ve iyi davranmandır.

15- Nasihat edeninin senin üzerindeki hakkı şudur: Ona karşı yumuşak ve mütevazı olmalısın. Nasihatlerini anlaman için kalbini ona verip sözlerini iyice dinlemelisin. Nasihatleri hakka uygun olursa, buna karşı Allah'a hamdetmelisin. Nasihatlerini hakka uygun bulmadığında ise, ona şefkatli olup suçlamamalısın ve bilmelisin ki o hata etmiştir. Bundan dolayı onu sorgulamamalısın. Ama (geçmişini bildiğinden dolayı) suçlanmaya müstahak olursa, o zaman onun hiçbir emrine itina göstermemelisin.

16- Büyüğün senin üzerindeki hakkı şudur: Yaşlılığı ve İslâm'da önceliğinden dolayı ona saygı göstermelisin ve çekişmelerde ona karşılık vermemelisin. Yolda ondan ileri geçmemeli ve onun önünde yürümemelisin. Ona saygısızlık yapmamalısın; o seni saymazlıktan gelirse, tahammül etmelisin...

17- Küçüğün senin üzerindeki hakkı; öğretiminde ona şefkatli olman, kusurlarını affetmen, hatalarını örtmen ona yumuşak davranman ve yardım etmendir.

18- Senden bir şey isteyeninin senin üzerindeki hakkı şudur: İhtiyacı miktarınca ona bağıştta bulunmalısın.

19- İstekte bulunduğun kimsenin senin üzerindeki hakkı şudur: İstedtiğin şeyi verirse, kabul edip teşekkür etmelisin ve iyiliğini bilmelisin. Vermediği takdirde de mazeretini kabul etmelisin.

20- Allah için seni hoşnut eden kimsenin senin üzerindeki hakkı şudur: İlk önce Allah'a hamdetmeli ve daha sonra ona teşekkür etmelisin.

21- Sana kötülük eden kimsenin senin üzerindeki hakkı, onu affetmendir. Eğer onu affetmenin zarar vereceğini bilsen, ondan hakkını almalısın. Allah buyuruyor ki: **"Kim zulme uğradıktan sonra nüsret bulursa (hakkını alırsa), artık onlar için aleyhlerinde (onları suçlu saymaya) bir yol yoktur."**¹

22- Dindaşlarının senin üzerindeki hakkı şudur: Kalbinde onlara karşı esenlik arzusunu taşımalı, onlara karşı merhametli olmalısın. Kötü hareketlerde bulunanlarıyla iyi geçinmeli, samimiyet kurarak onları ıslah etmeye çalışmalısın. İyi olanlarına ise, teşekkür etmelisin. Onlara eziyet etmemelisin. Kendin için istediğini onlar için de istemeli, kendine istemediğini onlara da istememelisin. Büyüklerini baba, gençlerini kardeş, yaşlı kadınlarını annen ve küçüklerini evlat yerine koy.

23- Zimmet ehlinin senin üzerindeki hakkı şudur: Allah'ın ahbine bağlı kaldıkları sürece onlara haksızlık etmemelisin.

* * *

İmam Zeynelabidin (a.s) hicrî 95. yılı muharreminin 25. günü 57 yaşındayken, baştanbaşa mücadele, acı, dert, çile ve görülmemiş bir direnç ve azimle geçen hayatına veda etmiş ve zalim Emevî sultanı halife (!) Velid b. Abdülmelik'in emri ve Hişam b. Abdülmelik'in eliyle zehirlenerek şehit edilmiştir.²

Mübarek türbesi Medine'deki Cennetü'l-Bâki mezarlığında, İmam Hasan Müçteba'nın (a.s) yanı başında olup, Medine'ye giden Ehlibeyt-i Resulullah (s.a.a) âşıklarının her gün akınına uğramaktadır.

1- Şûrâ Suresi, 41

2- Menakıb, İbn Şehraşub, 3/311

FEREZDAK'IN KASİDESİ

Bu muazzam kasidenin Arapça orijinalini aktardıktan sonra, Türkçe tercümesini sunacağız.

Kasidenin Arapça orijinali şöyle:

يَا سَائِلِي أَيْنَ حَلَّ الْجُودِ وَالْكَرَمِ عِنْدِي بَيَانٌ إِذَا طَلَّابُهُ قَدِمُوا
هَذَا الَّذِي تَعْرِفُ الْبَطْحَاءُ وَطَائِفُهُ وَالنَّبِيْتُ يَعْرِفُهُ وَالْحِلُّ وَالْحَرَمُ
هَذَا ابْنُ حَبِيبٍ عَبَادِ اللَّهِ كُلِّهِمْ هَذَا التَّقِيُّ النَّقِيُّ الطَّاهِرُ الْعَلَمُ
هَذَا الَّذِي أَحْمَدُ الْمُحْتَارُ وَالِدُهُ صَلَّى عَلَيْهِ إِلَهِي مَا جَرَى الْقَلَمُ
لَوْ يَعْلَمُ الرَّكْنُ مَنْ قَدْ جَاءَ يَلْتَمُهُ لَحَرَّ يَلْتَمُ مِنْهُ مَا وَطَى الْقَدَمُ
هَذَا عَلِيُّ رَسُولُ اللَّهِ وَالِدُهُ أَمَسَتْ بِنُورِ هَدَاهُ تَهْتَدِي الْأُمَمُ
هَذَا الَّذِي عَمُّهُ الطَّيَّارُ جَعْفَرٌ وَالْمَقْتُولُ حَمْرَةَ لَيْثٌ حُبُّهُ قَسَمُ
هَذَا ابْنُ سَيِّدَةِ النَّسْوَانِ فَاطِمَةَ وَابْنُ الْوَصِيِّ الَّذِي فِي سَيْفِهِ نِقَمُ
إِذَا رَأَتْهُ قُرَيْشٌ قَالَ قَائِلُهَا إِلَى مَكَارِمِ هَذَا يَنْتَهِي الْكَرَمُ
يُنْمَى إِلَى ذُرْوَةِ الْعِزِّ الَّتِي قَصُرَتْ عَنْ نَيْلِهَا عَرَبُ الْإِسْلَامِ وَ الْعَجَمُ
وَ لَيْسَ قَوْلُكَ "مَنْ هَذَا؟" بِضَائِرِهِ الْعَرَبُ تَعْرِفُ مَنْ أَنْكَرَتْ وَ الْعَجَمُ
يُعْضِي حَيَاءً وَ يُعْضِي مِنْ مَهَابَتِهِ فَمَا يُكَلِّمُ إِلَّا حِينَ يَنْبَسِمُ
يَنْشَقُّ ثَوْبُ الدُّجَى عَنْ نُورِ عُرَّتِهِ كَالشَّمْسِ يَنْجَابُ عَنْ إِشْرَاقِهَا الظُّمُ
مَا قَالَ: لَأَ، قَطُّ إِلَّا فِي تَشْهَدِهِ لَوْلَا التَّشْهَدُ كَانَتْ لَأَهُ نَعَمُ
مُشْتَقَّةٌ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ نَبَعْتُهُ طَابَتْ عَنَّا صِرُهُ وَالْحَنِيمُ وَ الشَّيْمُ
حَمَالٌ أَنْقَالَ أَقْوَامٌ إِذَا فُدِحُوا خُلُو الشَّمَانِلُ تَحَلُّو عِنْدَهُ نَعَمُ
إِنْ قَالَ قَالَ بِمَا يَهْوَى جَمِيعُهُمْ وَ إِنْ تَكَلَّمَ يَوْمًا زَانَهُ الْكَلِمُ

هَذَا ابْنُ فَاطِمَةَ إِنْ كُنْتَ جَاهِلَهُ ُ بِجَدِّهِ أَنْبِيَاءَ اللَّهِ قَدْ حُيِّمُوا
 اللَّهُ فَضَّلَهُ قَدَمًا وَ شَرَفَهُ جَرَى بِدَاك لُهُ فِي لَوْحِهِ الْقَلَمُ
 مَنْ جَدُّهُ ذَا نَ فَضْلُ الْإِنْبِيَاءِ لَهُ وَ فَضْلُ أُمَّتِهِ دَانَتْ لَهَا الْأُمَمُ
 عَمَّ الْبَرِيَّةَ بِالْإِحْسَانِ وَ انْقَشَعَتْ عَنْهَا الْعِمَائِيُّ وَالْأَمْلَاقُ وَالظُّلْمُ
 كَلْنَا يَدَيْهِ غِيَاثٌ عَمَّ نَفْعُهُمَا يُسْتَوَكَّفَانِ وَ لَا يَعْرُوهُمَا عَدَمُ
 سَهْلُ الْخَلِيفَةِ لِاتِّخَاشِي بَوَادِرُهُ يَرِينُهُ حَصَلَتَانِ: الْحِلْمُ وَالْكَرَمُ
 لَا يُخْلِفُ الْوَعْدَ مَيِّمُونَا نَقِيبَتُهُ رَحْبُ الْفَنَاءِ أَرِيْبٌ حِينَ يَعْتَرُمُ
 مِنْ مَعَشَرٍ جَبُّهُمْ دِينَ وَ بُعْضُهُمْ كُفْرٌ وَ قُرْبُهُمْ مَنْجَى وَ مُعْتَصِمُ
 يُسْتَدْفَعُ السُّوءُ وَالْبَلْوَى بِحُجَّتِهِمْ وَ يُسْتَرَادُّ بِهِ الْإِحْسَانُ وَالْبَتِّعْمُ
 مُقَدَّمٌ بَعْدَ ذِكْرِ اللَّهِ ذِكْرُهُمْ فِي كُلِّ فَرَضٍ وَ مَحْتَمٌ بِهِ الْكَلِمُ
 إِنْ عُدَّ أَهْلُ التُّقَى كَانُوا أُمَّتَهُمْ ُ أَوْقِيلُ: مَنْ ُ حَايِرُ أَهْلِ الْأَرْضِ؟ قِيلَ: هُمْ
 لَا يَسْتَطِيعُ جَوَادٌ بَعْدَ عَائِيَتِهِمْ وَ لَا يُدَانِيهِمْ قَوْمٌ وَ إِنْ كَرُمُوا
 هُمْ الْعُيُوثُ إِذَا مَا أَرَمَتْ أَرَمَتْ وَالْأَسْدُ أَسْدُ الشَّرَى وَالْبَأْسُ مُحْتَدِمُ
 يَأْتِي لَهُمْ أَنْ يَجِلَّ اللَّذْمُ سَاخَتَهُمْ خِيَمٌ كَرِيمٌ وَ أَيْدٍ بِاللَّذَى دِيمٌ
 لَا يَقْبِضُ الْعُسْرُ بَسَطًا مِنْ أَكْمِهِمْ سَيِّانِ ذَلِكَ إِنْ أَثَرُوا وَ إِنْ عَدِمُوا
 أَيْ الْقَبَائِلِ لَيْسَتْ فِي رِقَائِهِمْ لِأَوْلِيَّةِ هَذَا أَوْ لَهُ نَعَمُ
 مَنْ يَعْرِفُ اللَّهَ يَعْرِفُ أَوْلِيَّةَ ذَا قَالِدِينَ مِنْ بَيْتِ هَذَا نَالَهُ الْأُمَمُ
 بِيُوْتُهُمْ مِنْ قُرَيْشٍ يُسْتَضَاءُ بِهَا فِي النَّائِبَاتِ وَعِنْدَ الْحُكْمِ إِنْ حَكَّمُوا
 فَجَدُّهُ مِنْ قُرَيْشٍ فِي أُرُومَتِهَا مُحَمَّدٌ وَ عَلِيُّ بَعْدَهُ عِلْمُ
 بَدَّرَ لَهُ شَاهِدٌ وَالشَّعْبُ مِنْ أَحَدٍ وَالْحَنْدَقَانِ وَ يَوْمَ الْفَتْحِ قَدْ عَلِمُوا
 وَ حَايِرٌ وَ حَايِرٌ يَشْهَدَانِ لَهُ وَ فِي قُرَيْضَةَ يَوْمٌ صَيْلَمٌ قَتَمُ

Ferezdak Kasidesinin Türkçesi:

Ey büyüklük ve cömertliğin kimde olduğunu soran!

Sorununun cevabı bendedir, bana gelirse arayan

Öyle biridir ki, tanır herkes onun ayak izini

Kâbe bilir, Hill¹ ve Harem bölgesi tanır onu
 Allah kullarının tümünün en hayırlısının oğludur o
 Muttakidir, temizdir, arınmıştır, semboldür o
 Seçilmiş peygamber "Ahmed" babasıdır onun
 Allah'ım daima salât eylesin ona!
 Kendisini öpmeye geleni tanısa rükün
 Yere atılır hemen ayağının bastığı yeri öper onun
 Bu, Ali'dir; babasıdır onun Allah Resulü
 Hidayetinin nuruyla ümmetler yolunu bulur
 Bu o kimsedir ki amcası Cafer-i Tayyar'dır, bir de
 Katledilmiş aslan ve sevgisine yemin edilen Hamza'dır
 Bu, kadınların efendisi Fatıma'nın oğludur
 Bu, Vasi'nin (Ali'nin); kılıcıyla ölüm yağdıranın oğludur
 Kureyş görünce onu, dedi içlerinden biri
 Bütün güzellikler onun kereminden gelir ileri
 Ulaşmıştır o, öyle bir onur ve izzete ki,
 Müslüman Arap da ulaşamaz, Acem de
 (Ey Hişam!) "Bu kimdir?" demen, ona zarar vermez
 Senin tanımadığını Arap bilir, Acem değil bilmez
 Bakışları hayâ dolu, heybetinden gözüne bakılmaz
 Konuşurken yüzünden tebessüm hiç eksik olmaz
 Yayılan nuruyla yırtılır gider cehaletin perdesi
 Işıyınca karanlıkları aydınlatan bir güneş gibi.
 (Öyle cömerttir ki,) "Yok" demez, teşehhüt dışında
 Teşehhüt farz olmasa, "Var" diyecek onda da
 Resulullah'tan doğmuş, ondan kaynaklanmıştır
 Bu yüzden her parçası güzelliştir, temeli ve kokusu ondan alınmıştır
 Ağır yükler takatten düşürünce insanları, yükleri omuzlar o.
 Şemali tatlıdır, nimetler onun yanında olur daha bir tatlı.
 Söz söylese, herkes kabul eder gönülden
 Sözü onun süsüdür, süsler onu her dem
 Bilmiyorsan eğer, Fatıma'nın oğludur o!

1- Harem bölgesinin dışı

Onun ceditiyle Allah'ın nebileri son buldular
 Allah, çok önceden onu şerefliendirdi, yüceltti
 Bunu onun adına kalemle levhine yazdı
 O, cediti faziletli olandır tüm peygamberlerden
 Ceditinin ümmeti de, üstündür tüm ümmetlerden
 Onun bağış ve cömertliği tüm mahlûkatı sarar hep
 Nuruyla dağılır gider körlük, açlık ve karanlıklar
 Elleri yardımcıdır, tüm insanlara yarar
 Yokluk yoktur onda, daima lütuf yağar
 Öfkeye yabancıdır; yumuşak huyludur
 Sabır ve bağışlayıcılıkla kişiliği süslüdür
 Vaadine sadıktır; mübarek ve kutludur pek
 Evinin kapısı yardım isteyene açıktır hep
 Bir topluluktandır ki o, dindir onları sevmek; onlara buğzetmekse
 küfürdür

Kurtuluştur, kurtarıcıdır onlara yakın olmak
 Kötülük ve belâlar, onların sevgisiyle giderilir
 İyilik ve nimetler onunla çoğalıp bereketlenir
 Onları zikretmek Allah'ın zikrinden sonra gelir
 Her sözün başında ve sonunda onların adı gelir
 Takva ehli sayılsa, önderleridir takvanın onlar
 Ya da: "Yeryüzünün en hayırlıları kimdir?" denilse, denilir: "Onlar!"
 Cömertliklerinden sonra hiçbir cömert, cömert sayılmaz
 Yücelikte hiçbir kavim onlarla boy ölçüşemez
 Kıtık geldiğinde, bereketli yağmurdur onlar
 Savaş olduğunda, meydanların aslanıdırlar
 Kınanmaları mümkün değil, kınanacak bir şeyleri yok
 Ahlâklıdırlar, yağdırır elleri ihsan; sanki yağmur
 Bağış yapmalarını engellemez asla yokluk
 Onlar için aynıdır zenginlik ve yoksulluk
 Hangi mahlûkatın boynunda yoktur ki
 Bunun geçmişinin veya kendisinin nimeti
 Onun geçmişini de bilir Allah'ı bilen
 Din, milletlere ulaştı onun evinden.

Kureyş evlerinden sadece onlardan yardım istenir
 Hüküm verdiklerinde, ancak onların hükmü dinlenir.
 Ceddi Kureyş'ten Muhammed'dir, babası Ali
 Peygamber'den sonra ümmetin hidayet güneşi
 Bedir ona şahittir; Uhud vadisi ve Hendek
 Fetih günü, bildi herkes bunu; apaçık gerçek
 Hayber ile Huneyn de iki şahittir ona
 Çetin gün olan Benî Kurayza Savaşı da.

* * *

Evet, Ferezdak'ın, bu muazzam ve akıcı şiiri, son derece tehlikeli ve kritik şartlar altında, büyük bir cesaret ve fedakârlık göstererek okuduğunu ve böylece büyük bir cihat örneği sergileyerek hakkı ve hakikati yiğitçe müdafaa ettiğini belirtmeden geçemeyeceğiz.

Ancak gerçekte Ferezdak'ın bu müstesna şiirindeki ifadelerin bile, İmam Seccad'la (a.s) onun kutlu soyunun faziletlerinin sadece bir kısmını yansıttığını da hemen belirtelim. Nitekim gökleri adımlayarak aşmak, okyanusları testiye sığdırmak mümkün değildir. Dolayısıyla Ferezdak, bu ummandan sadece bir katre sunmaktadır bizlere...

İMAM MUHAMMED BÂKİR (A.S)

Telif Komisyonu
(Hak Yolunda Müessesesi)

Çeviri:
İsmail Bendiderya

DOĞUMU VE KİŞİSEL ÖZELLİKLERİ

Doğumu

İmam Ebu Cafer Bâkır'u'l-Ulum; Resulullah'ın (s.a.a) pak Ehlibeyti'nin beşinci imamı olup Hicret'in 57. yılında, recep ayının ilk gününe denk gelen cuma günü Medine'de dünyaya geldi.¹ Adı Muhammed'dir. Künyesi Ebu Cafer ve lakabı "ilimleri yarıp açan" anlamına gelen "Bâkır'u'l-Ulum"dur.

Dünyaya geldiği sırada, Ehlibeyt'in bu kutlu bebeğini muazzam ve görkemli bir nur halesi sarmıştı. Diğer Ehlibeyt İmamları gibi o da tertemiz ve sünnetli olarak dünyaya geldi.

İmam Muhammed Bâkır (a.s), hem anne, hem de baba tarafından Resulullah'a (s.a.a), İmam Ali'ye (a.s) ve Hz. Fatıma'ya (s.a) ulaşır. Zira babası, İmam Hüseyin'in (a.s) oğlu İmam Zeynelabidin (a.s), annesi ise İmam Hasan-ı Müçteba'nın (a.s) kızı, Ümmü Abdullah Hatun'dur.²

İmam Bâkır'ın (a.s) ilmî ve dinî büyüklüğü dillere destandı. Ne zaman Haşimoğulları, Alioğulları ve Fâtımaoğulları'ndan söz açılacak olsa, İmam Bâkır bütün bu cesaret, büyüklük ve kutsiyetin yegâne vârisi olarak anılır; hem Haşimî, hem Alevî, hem de Fatımîlerin en mükemmel timsali olarak bilinirdi.

Belâgati en mükemmel bilen, en dürüst, en yakışıklı, en nurlu ve en cömert sıfatlar, İmam Bâkır'ın (a.s) önce çıkan bazı özellikleridir. Bu büyük insanın eşsiz kişiliğini anlatan bir olayı aktaralım:

Hz. Resulullah (s.a.a), pek sevdiği sahabelerinden Cabir b. Abdullah Ensarî'ye (r.a) şöyle buyurdu:

1- Misbahu'l-Müteheccid, Şeyh Tusî, s.557

2- Ümmü Abdullah hakkında İmam Cafer Sadık (a.s): "*İmanlı, takvalı ve iyilik-sever bir kadındı...*" buyurmuştur. bk. Tevarihu'n-Nebi ve'l-Âl, Tusterî, s.47

"Ey Cabir! Sen hayatta kalacak ve Ebutalib oğlu Ali'nin oğlu Hüseyin'in oğlu Ali'nin oğlu Muhammed'i göreceksin. Tevrat'ta adı Bâkır olarak geçen bu oğluma benim selâmımı ilet!"

Resulullah'ın (s.a.a) vefatından sonra tıpkı buyurduğu gibi Cabir uzun bir ömür yaşadı. Bir gün İmam Zeynelabidin'i (a.s) ziyarete gittiğinde, henüz çocuk yaşta olan İmam Bâkır'ı (a.s) gördü. Ona biraz yürümesini söyleyip, dikkatle süzdü ve "Kâbe'nin Rabbine yemin ederim ki bu çocuk Peygamber'in tam bir kopyasıdır, tıpatıp ceddine benziyor!" dedi. İmam Seccad (a.s): *"Benden sonra imam olacak olan oğlum Muhammed Bâkır'dır bu!"* buyurdu. Bunu duyan Cabir, hemen yerinden doğrulup küçük Muhammed Bâkır'ın ayağına sarılıp öptü ve "Canım sana feda, ey sevgili Resulullah'ın oğlu!" dedi, "Ceddin Resulullah'ın selâmını getirdim sana! O'nun selâmını al!"

Küçük yaştaki İmam Bâkır'ın (a.s) gözleri doldu ve *"Yerler ve gökler var oldukça, Allah'ın Resulü sevgili dedeme ve onun selâmını bana ileten sana selâm olsun ey Cabir!"* buyurdu.¹

İmam'ın (a.s) İlmî

Diğer İmamlar gibi İmam Bâkır'ın (a.s) ilmi de, cediti Resulullah'tan (s.a.a) emanet kalan vahiy pınarından kaynaklanıyordu. Ehlibeyt'ten hiç kimse herhangi bir medreseye gitmiş, herhangi bir hocadan ders almış değildir. Bu konuda birkaç örnek zikrederim:

- Cabir b. Abdullah, İmam Bâkır'a gidip ondan ders alır ve daima: "Ey ilimleri yarıp açan!" derdi, "Şahadet ederim ki sen, şu çocuk yaşında Allah vergisi bir ilme sahipsin!"²

- Abdullah b. Ata el-Mekki şöyle derdi:

Âlimleri, İmam Bâkır'ın (a.s) yanında küçük ve aciz kaldıkları kadar, başka kimsenin yanında o kadar küçük ve aciz kaldıklarını görmedim. Halkın nazarında büyük bir ilmî kariyere sahip olan Hakem b. Uteybe, İmam Bâkır'ın (a.s) yanında, hocasının önünde diz çökmüş bir talebe gibi dururdu.³

1- el-Emâli, Şeyh Saduk, s.213

2- İlelu'ş-Şerayi, Şeyh Saduk, c.1, s.222, Kum basımı

3- el-İrşad, Şeyh Müfid, s.246, Ahundî basımı

• İmam Bâkır'ın (a.s) manevî kişiliği ve ilmî kariyeri o kadar büyük ve çarpıcıydı ki, Cabir b. Yezid el-Cu'fi, ondan bir hadis rivayet ederken: "Vasilerin vasisi ve enbiyanın ilminin vârisi Muhammed b. Ali b. Hüseyin buyurdu ki..." diye başladılar.¹

• Adamın biri Abdullah Ömer'e bir soru sordu. Abdullah bilemedi ve eliyle İmam Bakır'ı (a.s) işaret edip: "Şu çocuktan sor ve aldığın cevabı bana da söylemeyi unutma!" dedi. Adamcağız gidip İmam'a (a.s) sordu. İsteddiği cevabı alınca, Abdullah Ömer'e de aktardı. Abdullah: "Bu ailenin ilmi, Allah vergisidir!" dedi.²

• Ebu Basir şöyle rivayet eder: İmam Bakır'la (a.s) Medine Camii'ne girdik. İnsanlar gidip geliyordu. İmam: "*Şunlara sor bakalım, beni görebiliyorlar mı?*" buyurdu. Önüme her çıkana: "Ebu Cafer'i gördün mü?" diye soruyor, olumsuz cevap alıyordum. Hâlbuki İmam onun tam karşısında duruyordu; ama hiçbiri onu göremiyordu! Bu sırada İmam'ın gerçek dostlarından olan ve gözleri görmeyen Ebu Harun camiye girdi. Ebu Harun'a: "Ebu Cafer'i gördün mü bugün?" diye sordum. "İşte ya! Yanında durmuyor mu?!" diye cevap verdi. Hayretten küçük dilimi yutacaktım: "Nereden bildin bunu?!" diye sordum. "Bilmeyecek ne var?" dedi, "O parlayan bir nurdur!"³

• Yine Ebu Basir anlatır: İmam Bâkır (a.s) Medine'ye gelen bir Afrikalı Müslüman'dan, oradaki Şîilerden olan Râşid adlı Müslüman'ı sordu. Adam: "İyidir, efendim." dedi, "Size de selâm söyledi!" İmam (a.s): "*Aleykum Selam*" buyurdu, "*Allah ona rahmet eylesin, iyi insandı!*" Adamcağız hayretle: "O niye? Öldü mü ki?!" diye sordu. İmam: "*Evet.*" deyince, adamcağız daha da şaşırarak: "Ne zaman?!" diye sordu. İmam (a.s): "*Sen yola çıktuktan iki gün sonra!*" diye buyurunca, adam şaşkınlıkla: "Vallahi" dedi, "Hasta filan değildi hâlbuki!" İmam (a.s) "*Herkes hastalıktan mı ölür?!*" buyurdu. Bu sırada Ebu Basir, söz konusu merhumun kim olduğunu sorunca, İmam (a.s) şöyle buyurdu:

Bizim dostlarımızdan ve Şîilerimizdendi. Yanınızda, bizim için sizleri gören gözler ve duyan kulaklar olmadığını mı sınırsınız?! Ne büyük yanılğı! Allah'a yemin olsun ki, yaptığınız hiçbir şey bi-

1- el-İrşad, Şeyh Müfid, s.246, Ahundî basımı

2- Menakıb, İbn Şehraşub, 3/329, Necef basımı

3- Biharu'l-Envar, 46/243, Haraic-i Ravendî'den naklen

ze gizli değildir! O hâlde daima yanınızda bulunduğumuzu bilin ve kendinizi iyi işler yapmaya alıştırap hayır ehlinden olun ki, bu özelliklerle tanınıp bilinesiniz! Bilin ki ben, Şiflerimin ve evlatlarımla böyle olmasını istiyorum!¹

• Bir başka ravi şöyle anlatıyor: Kûfe şehrinde bir kadına Kur'ân dersi veriyordum. Bir gün onunla şakalaştım. Aradan uzun bir zaman geçmişti. Bir gün İmam Bâkır'ı (a.s) görmeye gittiğimde: "*Gizlice [bile olsa] günah işleyene Allah Teala ilgi göstermez; o kadına ne söyledin?*" dedi. Utancımdayan elimle yüzümü kapatıp tövbe ettim. İmam (a.s): "*Bir daha tekrarlama.*" buyurdu.²

İmam Bâkır'ın (a.s) Ahlâkı

• Medine'de yaşayan Şamlı biri vardı. Sık sık İmam'ın (a.s) evine gidip gelir ve hep şöyle derdi:

Yeryüzünde senden daha fazla düşman olduğum kimse yok, senden ve ailenden nefret ediyorum. Allah'a, Peygamber'e ve müminlerin emîrine (dönemin halifesine) itaatın, sana düşmanlığı gerektirdiği inancındayım. Evine gidip geliyorsam, senin değerli bir edip ve hoşsohbet biri olmandandır!

İmam (a.s) onun bu sözlerine rağmen ona daima yumuşak ve dostça davranırdı. Çok geçmeden Şamlı adam hastalanıp yatağa düştü. Ölüm döşeğinde vasiyetini ederken, cenaze namazını İmam Bâkır'ın (a.s) kıldırmasını söyledi.

Gece yarısına doğru yakınları onun öldüğünü gördüler. Vasiyet ettiği yakını, İmam'la konuşmak için sabahleyin camiye gittiğinde, İmam'ın sabah namazını kılmış, Allah'ı zikirle meşgul olduğunu gördü.³ İmam Bâkır (a.s) namazlardan sonra, tesbihat ve zikirleri ihmal etmemeye sürekli özen gösterirdi.

Şamlının vasisi İmam'a (a.s) yaklaşıp: "Efendim! Falancayı tanırdınız, dün gece vefat etti ve cenazesini sizin kıldırmanızı vasiyet etti." dedi. İmam: "*O ölmedi.*" buyurdu, "*Benim gelmemi bekleyin, acele etmeyin.*"

1- Biharu'l-Envar, 46/243, Haraic-i Ravendî'den naklen

2- Biharu'l-Envar, 46/247, Haraic-i Ravendî'den naklen

3- Namazdan hemen sonra okunan dua ve yapılan zikir ve tesbihata "takibat" denir.

Sonra ayağa kalkıp abdestini tazeledi ve iki rekât namaz kıldı, namazdan sonra dua etti ve secdeye kapandı, gün ışıyınca kadar öylece secdede kaldı. Güneş doğduktan sonra Şamlının evine gitti, başucunda oturup ona ismiyle seslendi. Adam cevap verince, İmam onu doğrultup duvara yaslanmasına yardımcı oldu. Biraz şerbet getirmelerini söyleyip adamcağıza şerbet içirdi. Adamın kendisine gelmesini sağladıktan sonra ona soğuk yiyecekler vermelerini söyleyerek oradan ayrıldı.

Kısa bir süre sonra Şamlı adam iyileşip İmam'ın (a.s) yanına geldi ve bir mecliste otururken: "Şahadet ederim ki, sen Allah'ın insanlara hücceti, delilisin!"¹

• O dönemin ünlü tasavvufçularından Muhammed b. Münkedir şöyle anlatır:

Çok sıcak bir günde, Medine dışına çıkmıştım. Ebu Cafer Muhammed b. Ali b. Hüseyin'i (İmam Bâkır) gördüm. Yanında kölesi veya akrabası olduğunu sandığım iki kişiyle birlikte tarladan dönüyordu. "Kureyş'in büyüklerinden böyle bir zatın, günün bu saatinde bile dünya peşinde koşması yakışmaz, şuna bir öğüt vereyim." diyerek yanlarına yaklaşp selâm verdim. İmam terler içindeydi, selâmıma hızlı bir sesle cevap verdi. "Allah iyiliğinizi versin!" dedim, "Sizin gibi biri günün bu saatinde, şu sıcakta dünya peşinde koşar mı? Bu hâlinizle ölüm gelip çatsa sizi nasıl bulur, hiç düşündünüz mü?"

"Vallahi" dedi, "Şu anda ölüm gelse, Allah'a itaat hâlinde bulur beni. Zira ben şu anda sana ve başkalarına muhtaç olmamak için çalışmakla meşgulüm. Ölümden, ancak günah işleyen korkar!"

"Allah'ın rahmeti sana olsun ey büyük insan!" dedim, "Ben sana öğüt veririm sanmıştım; ama sen bana iyi bir öğüt verdin ve bilgilendirdin!"²

1- Emali, Şeyh Tusî, s.261

2- el-İrşad, Şeyh Müfid, Ahundî basımı, s.247

İMAM (A.S) VE EMEVÎLER

Bir imam için, halkın arasında olmak ile inzivaya zorlanıp evinde oturmak arasında hiçbir fark yoktur. Zira imamet de peygamberlik gibi Allah vergisi bir makamdır ve insanlar kendi reylerine uyarak kafalarına göre birine biat edemezler. Biat etseler bile, biat ettikleri bu kişi sırf bu biat ile imamlık vasfını kazanamaz.

İktidarı gasp edip Ehlibeyt'in hakkını çiğneyenler, hâlâ İmam'ın (a.s) üstün makamına imreniyor ve gerçekte Ehlibeyt İmamları'na ait olması gereken hilafet ve iktidar gücünü ellerinde tutabilmek için her vesileye başvurup, akla gelmedik cinayetler işlemekten çekinmiyorlardı.

İmam Bâkır'ın (a.s) imamet döneminin bir kısmı, Emevî sultanı Hişam b. Abdümelik'in zulüm iktidarı devrine rastlar. Diğer zalim Emevî sultanları gibi Hişam da biliyordu ki, zahirî hilafet ve iktidarı gasp ve zorbalıkla ele geçirmiş olsalar da, halkın gönlündeki tahtı asla ele geçiremeyecek ve Resulullah'ın (s.a.a) mübarek Ehlibeyti'nin (a.s) gönüllere taht kurmasını engelleyemeyeceklerdi.

Ehlibeyt İmamları'nun manevî ve ilmî büyüklüğü karşısında kimi zaman düşmanları bile saygıyla eğiliyor, onlara duydukları hayranlığı gizleyemiyorlardı.

Bir hac mevsiminde Hişam, hac ziyaretinde bulunuyordu. İmam Bâkır'la (a.s) oğlu İmam Sadık (a.s) da hacılar arasındaydı. Bir gün İmam Sadık (a.s) hacıların toplandığı çok büyük bir kalabalığa hitaben yaptığı bir konuşmada şöyle dedi:

Muhammed'i (s.a.a) hak üzere gönderen ve bizi onunla onurlandıran Rabbimize hamdolsun! Biliniz ki, biz Ehlibeyt; Allah'ın yarattıkları arasında seçilmişler olup O'nun yeryüzündeki temsilcileri ve halifesiyiz. Bize itaat eden kurtuluşa erer, bize karşı çıkan helâk olur!

İmam Sadık (a.s) daha sonra bir toplantıda şunları anlatmıştı:

Benim bu konuşmamı Hişam'a iletmişler, bize karşı orada hiçbir tepki göstermemiş ve Şam'a dönmüş. Biz de o sırada Medine'ye dönmüştük. Medine'deki valisine, babamla beni hemen Şam'a göndermesini emretti.

Şam'a ulaştığımızda Hişam, kasten bizi üç gün bekletti ve sarayına almadı. Dördüncü gün bizi aldılar. Hişam tahtta oturmuş, etrafındaki dalkavuklarının ok talimini seyrediyordu. Babamı görünce ona adıyla hitap ederek: "Gel, kendi kabilenin büyükleriyle sen de ok at bakalım!" dedi.

Babam: "Ben yaşlandım, ok atma zamanım geçti. Beni mazur gör!" diye karşılık verdi.

Ama Hişam ısrarından vazgeçmeyip yemin etti ve babamı ok attırmadan bırakmayacağını söyleyerek yanındaki ihtiyar Emevî'den, yayını babama vermesini istedi.

Babam büyük bir yay aldı, oku yerleştirip attı. İlk ok tam hedefe isabet etmiş, herkes şaşırılmıştı. İkinci bir ok alıp yayına yerleştirdi, yayı çekip bıraktı ve ikinci ok, birinci oku ortasından ikiye bölerek tam hedefe sapladı. Oradakiler hayret dolu sesler çıkarıyor, herkes: "Nasıl olur?! Pek yaman atıcıymış!" diyerek babamı övüyorlardı. Babam tam dokuz ok attı ve attığı her ok, bir öncekini yarararak hedefe saplandı. Dokuzuncu okta Hişam kendisini tutamayarak heyecanla yerinden fırlayıp: "Bravo Ebu Cafer!" dedi, "Sen Arap'ın da, acemin de en usta okçusuymuşsun! Ok atamayacak kadar yaşlandığını nasıl söylersin sen?!"

İşte bu sırada Hişam, babamı öldürtmeye karar verdi. Başını öne eğip düşünmeye başladı. Biz de önünde öylece durmuş bekliyorduk. Bekleyiş uzayınca babam öfkelendi; öfkelendiğinde göğe bakar, öfkelendiği belli olurdu. Hişam, babamın öfkelendiğini görünce, hemen ayağa kalkıp bize yaklaştı ve babamı kucaklayıp iltifatlarla tahtının sağına oturttu. Babama iltifatlar yağdırarak: "Kureyş senin gibi bir büyüğü olduğu sürece Arap'a ve aceme karşı iftiharla övünebilir!" dedi, "Aferin doğrusu! Böylesine mükemmel atıcılığı kimden, ne zaman öğrendin sen?"

Babam: *"Bilirsin her Medineli biraz ok atmasını bilir; gençliğimde ben de atıcılıkla biraz uğraştım ve sonra bıraktım. O günden bu yana ilk ok atışım oldu bu!"* dedi. Hişam: "Kendimi bildim bileli böyle usta bir atıcı görmedim doğrusu!" dedi, "Ve hatta yeryüzünde bu

sanatta senden daha usta biri olabileceğini sanmıyorum! Oğlun Cafer de senin gibi ok atabiliyor mu?!"

Babam dedi ki: "Biz Ehlibeyt'e mükemmellik miras kalmıştır! Allah'ın Resulü'ne indirdiği ve **'Bugün size, dininizi kemale erdirdim, üzerinizdeki nimetimi tamamladım ve size din olarak İslâm'ı seçip beğendim.'**"¹ buyurduğu kemal ve tamlıktır bu. Bilesin ki, bu işlere tamamen vâkıf olan biri yeryüzünde daima vardır ve yeryüzü böyle birinden hiçbir zaman mahrum olmayacaktır!" Bunları duyan Hişam'ın gözleri öfkeyle büyümüş, suratı öfkeden kıpkırmızı kesilmişti. Başını öne eğip kendisini kontrol etmeye çalıştı, sonra başını kaldırıp: "Biz ve siz Abdumenafoğulları'ndan olduğumuza göre soyca eşit değil miyiz?" diye sordu.

İmam: "Evet." buyurdu, "Ama Allah Teala, başkalarına vermediği bazı özellikleri bize verdi!"

Hişam: "Allah, Peygamber'i Abdumenafoğulları'ndan ve siyahı-beyazıyla bütün insanlar için göndermedi mi? Bizim Peygamber'den sonra artık peygamber gelmeyeceğine ve siz (Ehlibeyt) de peygamber olmadığınıza göre bu ilim nasıl size miras kalabilir?!" dedi. İmam şöyle cevap verdi:

"Allah Teala Kur'ân-ı Kerim'de Resulullah'a (s.a.a): **'Sana vahy inmeden, Kur'ân okumak için dilini oynatma.'**" buyurmaktadır.² Bu ayette de açık bir şekilde belirtildiği üzere Peygamber'in dili tamamen Allah'ın emrindedir. İşte bu dilin sahibi, başkalarına vermediği bazı özellikleri bize vermiş ve bu nedenle kardeşi Ali'ye (a.s) öyle sırlar vermiştir ki, onları ondan başkasına söylememiştir. Nitekim yüce Allah, Kur'ân'da Peygamber'e: **'Sana vahiy edilen şeyler ve senin sırlarını, duyup öğrenen bir kulak vardır.'** buyurmaktadır. Peygamber (s.a.a) de Ali'ye (a.s): 'Allah'tan, bunun senin kulacağın olmasını dilerim.' buyurdu. Ali (a.s) de Kûfe'de yaptığı bir konuşmada şöyle diyor: 'Resulullah bana ilmin bin kapısını açtı ki, her birinden bin kapı daha açıldı bana.' Yüce Allah nasıl sevgili Peygamber'ine özel bazı kemaller verdiyse, Peygamber (s.a.a) de Ali'yi (a.s) seçip kimseye öğretmediği şeyleri öğretti ona. Bizim ilmimiz işte o kaynaktan gelir ve bu mirası alan sadece bizleriz, bizden gayrisi değil!"

1- Mâide Suresi, 3

2- Kiyâmet Suresi, 16

Hişam: "Ali gaybı bildiğini iddia ederdi." dedi, "Oysa Allah gaybın ilmini kimseye öğretmiş değildir!" Babam da: "Yüce Allah, Peygamber'ine öyle bir kitap gönderdi ki, geçmiş ve gelecekteki her şey, kıyamete kadar vuku bulacak her şey onda beyan edilmiştir. Nitekim Kur'ân'da: '**Sana, her şeyi beyan edip açıklayan bir kitap indirdik.**'¹ buyrulmaktadır. Yine bir başka ayette: '**Her şeyi kitapta apaçık belirttik.**'² denilmekte. Bir diğer ayette ise: '**Bu kitapta açıklayıp belirtmemiş bulunduğumuz hiçbir şey yoktur.**'³ buyrulmaktadır. Allah Teala, Resulü'ne, Kur'ân'ın bütün sırlarını Ali'ye öğretmesini emretti ve bu nedenle de Resulullah (s.a.a) ümmetine: 'Ali, yargıda hepinizden bilgedir.' dedi!" cevabını verdi.

Hişam susmuş, söyleyecek söz bulamamıştı... Ardından İmam (a.s) saraydan ayrıldı.⁴

1- Nahl Suresi, 89

2- Yâsîn Suresi, 12

3- En'âm Suresi, 37

4- Delailu'l-İmame, Şii olan Taberî, s.104-106, Necef, 2. baskı, özet alıntı

İMAM'LA MUHALİFLERİNİN İLMÎ TARTIŞMASI

Abdullah b. Nâfi', Müminlerin Emîri Hz. Ali'ye (a.s) düşmandı ve "Yeryüzünün ulaşabileceğim herhangi bir noktasında, Ali'nin Nehrevan'da Haricîlerle savaşıp onları öldürmekte haklı olduğunu ispatlayabilecek biri çıktığını bilirim, kesinlikle onun yanına giderim!" diyordu.

Bir gün ona: "Sence Ali'nin oğulları da mı ispatlayamaz bunu? (Onların yanına da mı gidersin?)" dediklerinde: "Ali Oğulları arasında âlim mi var?" diye sordu. "İşte bu bile senin cehaletini gösterir." dediler ona, "Ali'nin (a.s) soyundan bilge ve âlim insanların var olmamamsı mümkün mü?" Ali Oğulları'nın bilgesinin o sırada kim olduğunu sordu. İmam Bâkır (a.s) olduğunu söylediler.

Bir süre sonra Abdullah, birkaç adamıyla birlikte Medine'ye gelip İmam Bâkır'la (a.s) görüşme isteğini ilettiler... İmam (a.s) hizmetkârlarından birine, onun ağırlandı misafir edilmesini ve yol yorgunluğunu attıktan sonra, ertesi gün kendisiyle görüşebileceğini söyledi.

Ertesi günün sabahı Abdullah, İmam'ı görmeye gitti. İmam (a.s), ensar ve muhacirlerin soyundan olan tüm evlatlarını da bu görüşmeye çağırmişti. İmam (a.s) kızıl bir elbise giymiş, ay ışığı misali parlayan gözleri ve güzel yüzüyle insanların dikkatini çekmişti. Sözlerine besmele ve hamdüsenaıyla başlayıp şöyle dedi:

Hamt; mekânı var eden, her şeye nicelik veren ve her ana varlık başlıyan Allah'a mahsustur. Hamt O Allah'a mahsustur ki, kendisine ne uyku gelir, ne de uyuklama. Göklerde ve yerlerdekinin hepsi O'nundur... (Ayete'l-Kürsî'nin sonuna kadar.)

Şahadet ederim ki, Allah'tan başka ilâh yoktur ve Muhammed (s.a.a) O'nun seçkin kulu ve resulüdür. Hamt, bizi nübüvvetle onurlandırıp velâyetle seçkin kılan Allah'a mahsustur. Ey ensar ve muhacir evlatları! Ebu Talib oğlu Ali'nin (a.s) bir faziletini biliniz varsa, söyleyin!

Orada bulunanların her biri İmam Ali'nin (a.s) üstünlüğünü ve ona özgü üstün faziletlerini aktardı. Sıra Hayber hadisine geldi. Dediler ki:

"Hayber Savaşı'nda Resulullah (s.a.a) Yahudilerle savaşa girmişti. *'Yarın sancağı öyle birine vereceğim ki, o Allah'ı ve Resülü'nü sever, Allah ve Resülü de onu. Yahudilerin kalesini Allah'ın izniyle fethetmedikçe dönmez. Savaştan asla kaçmayan bir cengâverdir o!'* buyurdu. Ertesi gün sancağı İmam Ali'ye verdi. O gün inanılmaz yiğitlikler gösterip Yahudileri tam bir hezimet ve bozguna uğratarak, fethedilmesi imkânsız bilinen kaleleri Hayber'i fethetti."

Bu sırada İmam Bâkır (a.s) Abdullah b. Nâfi'ye: *"Bu hadis hakkında ne düşünüyorsun?"* diye sordu. Abdullah: "Hadis doğrudur." dedi, "Ama Ali daha sonra, Haricîleri haksız yere öldürmüş ve kâfir olmuştur!"

İmam (a.s): *"Anan yasını tutsun."* buyurdu, *"Allah Ali'yi sevdiğini söylerken, o sırada, daha sonraları Ali'nin Haricîleri öldüreceğini biliyor muydu, bilmiyor muydu? Eğer bilmiyordu dersen, küfre girmiş olursun!"*

Abdullah: "Biliyordun elbet!" dedi. İmam (a.s): *"Sence"* buyurdu, *"Yüce Allah, Ali'yi O'na itaat ettiği için mi, yoksa itaatinden çıktığı ve günaha girdiği için mi seviyordu?"*

Abdullah: "Tabi ki itaat ettiği için Allah onu seviyordu." dedi.

(Bu cevap şu anlama gelmekteydi: Eğer Ali (a.s) gelecekte bir günah işleyecek olsa, yüce Allah bunu bileceğinden, Ali'yi sevmezdi. Haricîleri öldüreceğini biliyordu ve bu bilgi ile Allah İmam Ali'yi seviyordu. O hâlde Haricî isyancıların öldürmesi hak bir davranıştır ki bu, Haricîlere karşı yapılan savaşın gerçekte Allah'a itaat olduğunu gösterir.)

İmam (a.s): *"Kalk o zaman!"* dedi, *"Ali'nin hak üzere olduğunu sen de kabul ettin işte!"*

Abdullah ayağa kalkıp hakkın batıldan ayrılması manasında şu ayeti okudu: **"Fecir vakti, sizce beyaz iplik siyah iplikten ayırt edilinceye kadar."**¹ Sonra da: **"Allah, elçiliğini hangi aileye vereceğini daha iyi bilir!"**² diyerek İmam'ın (a.s) haklılığını kabul ettiğini açıkladı.³

1- Bakara Suresi, 187

2- En'âm Suresi, 124

3- Usul-i Kâfi, 7/349-351

İMAM BÂKİR'İN (A.S) EMRİYLE İLK İSLÂM AKÇESİ BASILİYOR¹

Hicrî 1. yüzyılda kâğıt sanayisi Rumların elindeydi. Kâğıt imal eden Mısır Hıristiyanları da Rumlar gibi kâğıdın üzerine, "Baba-Oğul-Kutsal Ruh" yazılı bir amblem basıyorlardı.

Emevî sultanı Abdülmelik çok zeki biriydi. Bu kâğıtların üzerindeki amblemde bir şeyler yazılı olduğunu sezerek yazının Arapça'ya çevrilmesini istedi. Meseleyi anlayınca, Müslüman bir memleket olan Mısır'da, Hıristiyanlığın propagandası sayılacak ürünler üretilmesine öfkelenerek Mısır Valisi'ne derhal bir ferman gönderip, bundan böyle kâğıtların üzerindeki misyoner propagandasının kaldırılıp, onun yerine: "Şahadet ederim ki Allah'tan başka ilâh yoktur, Allah birdir!" ibaresinin yazılması direktifini verdi. Ayrıca, diğer İslâm beldelerindeki valilere de birer ferman göndererek üzerinde Hıristiyanlığın şirk propagandasını taşıyan bu kâğıtların hemen toplatılıp imha edilmesini ve yeni kâğıtlar üretilmesini istedi.

Üretilen yeni kâğıtların üzerindeki ambleme kelime-i tevhit yazılmış ve bu yeni kâğıtlar bütün İslâm beldelerine gönderilmişti. Kısa zamanda yeni kâğıtlar Rum diyarına da ulaştı ve Roma İmparatoru, Abdülmelik'e bir mektup yazarak şöyle dedi:

Bilirsin ki, kâğıt sanayisi Roma amblemiyle birlikte yaşamıştır. Eğer senin yaptığın doğruysa, senden önceki bütün İslâm halifeleri hata etmiş demektir. Eğer onların yaptığını doğru diyorsan, o hâlde sen hatalısın.² Sana güzel hediyeler gönderiyorum, umarım

---

1- Bazı âlimlere göre bu, İmam Seccad'ın (a.s) önerisiyle yapılmıştır. Bazılarına göre de İmam Muhammed Bâkır (a.s), babası İmam Seccad'ın emriyle bu öneride bulunmuştur. bk. İkdu'l-Münir, c.1

2- Rum Kayser'i bu şekilde onun taassubunu kışkırtarak kâğıtların eski hâliyle bastırılmasını istiyordu.

hediyelerimi kabul eder, kâğıdın yeniden eski amblemiyle basılmasına izin verirsin. Bu bizi memnun edecektir!

Abdülmelik gönderilen hediyeleri kabul etmeyerek Roma İmparatoru'nun elçisine: "Getirdiğin mektuba cevap verilmeyecektir." dedi.

İmparator ikinci kez elçi göndererek hediyeleri iki katına çıkardı ve "Sanırım gönderdiğim hediyeleri az bulduğun için kabul etmedin." dedi, "Bu defa hediyelerimi iki katına çıkardım. Onlarla birlikte, önceki isteğimi de kabul etmeni bekliyorum!"

Abdülmelik tekrar hediyeleri reddederek mektubu cevapsız bıraktı.

Roma İmparatoru iyice öfkelenmişti, yazdığı üçüncü mektupta şöyle diyordu:

Gönderdiğim hediyeleri tekrar reddetmiş, mektubumu da cevapsız bırakmışsın. İsteddiğim şeyi yapmadın. Bu defa hediyeleri kat kat artırıyorum. Yemin ederim ki bu kez de isteğimi yerine getirmeyip kâğıdın eski amblemiyle basılması emrini vermezsen, hazinemde ne kadar altınla gümüş varsa, hepsini eritip akçe bastıracağım ve üzerlerine de Peygamberinize hakaret dolu ibareler koyduracağım! Akçe basımı tekniğinin sadece bizim elimizde olduğunu bilirsin. Kendi peygamberine hakaret yazılı akçeleri gördüğün zaman utancından boncuk boncuk terler dökeceksin! Böyle olmasını istemiyorsan hediyeleri kabul et ve isteğimi de yerine getir, böylece ilişkilerimiz de eskisi gibi iyi olur.

Abdülmelik tehdit ve şantaj dolu mektubu okuyunca ne yapacağını şaşırды: "Benden daha talihsiz kimse yoktur." dedi, "Allah Resulü'ne (s.a.a) hakaret edilmesine neden olacak kadar bahtsızmışım meğer!"

Danışmanlarına ve ileri gelen bütün Müslüman bilim adamlarına akıl danıştıysa da hiçbir çıkar yol bulamadı. Danışmanlarından biri dedi ki: "Aslında bunun çözümünün mümkün olduğunu siz de biliyorsunuz; ama buna kendiniz yanaşmıyorsunuz nedense!"

Abdülmelik: "Ne söylüyorsun be adam!" diye haykırdı, "Neymiş o, söyler misin?!"

Adam: "Bu işi Ehlibeyt'in Bâkır'ı çözer!" dedi, "Bütün ilimleri yarıp açan değil mi o?!"

Abdülmelik pek sevinmişti, danışmanı haklıydı! Hemen Medine valisine bir emirname gönderip İmam Muhammed Bâkır'ı (a.s) Şam'a göndermesini, ona saygıda kusur edilmemesini istedi.

Bu arada, İmam varıncaya kadar İmparator'un elçisini göndermeyip Şam'da tuttu. Olayı Hişam'dan dinleyen İmam (a.s) şöyle buyurdu:

Sakin ol. Roma İmparatoru, Resulullah konusundaki tehdidini asla gerçekleştirmeyecektir! Bilesin ki, Allah Teala izin vermeyecektir buna! Bu işin çözüm yolu ise pek kolaydır! Müslüman zanaatkarları buraya getir ve onlara akçe basmalarını söyle; akçenin bir yüzüne Tevhit Suresi'ni, diğer yüzüne de Resulullah'ın (s.a.a) mübarek ismini yazdır. Böylece İslâm beldelerindeki Roma akçeleri kendiliğinden geçersiz olacaktır!

Sonra da, akçelerin nasıl basılacağı konusunda teknik bilgiler verdi ve akçelerin ağırlıklarını belirleyerek on dirhemlik akçelerin üç çeşit ve yedişer miskal¹ olmasını, akçenin basıldığı şehrin adıyla basım tarihinin de akçe üzerinde belirtilmesini emretti.

Abdülmelik, İmam Bâkır'ın (a.s) emirlerini hemen uygulatarak bütün İslâm beldelerine ferman gönderip bundan böyle İslâm akçesinin geçerli olacağını duyurdu ve Roma akçelerinin toplatılıp yeni İslâm akçeleriyle değiştirilmesini istedi.

Bu işlemler tamamlandıktan sonra İmparator'un elçisini çağırıp onları anlattı ve onu geri gönderdi.

Haber İmparator'a ulaştığında, sarayda velvele kopmuştu. Danışmanları tehdidini gerçekleştirmesini önerdilerse de İmparator şöyle dedi: "Ben Abdülmelik'i ürkütmek ve kızdırmak istedim; ama artık bunun yararı yok, çünkü İslâm beldelerinde Roma akçesi geçmiyor artık!"²

1- İmam Bâkır üç çeşit akçe bastırdı: Birinci dirhem 1 miskâldi ve 10 dirhem 10 miskâldi. İkinci dirhemlerin 10'u 6 miskal ve üçüncü dirhemlerin 10'u 5 miskald. Böylece bu üç çeşit dirhem 30'u, 21 miskal etmiş oluyordu ki bu da piyasadaki Roma akçelerine eşdeğerti. Nitekim 21 miskal ağırlığındaki 30 Rum dirhemini veren Müslümanlar, aynı ağırlıkta 30 yeni İslâm dirhemi almışlardır.

2- el-Mehasin ve'l-Mesavi, Beyhakî, 2/232-236, Mısır basımı; Hayatu'l-Heyevan, Dimyerî, taş basımı, s.24, özetle iktibas

Bir hatırlatma: Bu tarihî olayda, Rum akçesi karşısında ilk İslâm akçesinin İmam Bâkır (a.s) tarafından basılıp yayıldığı geçmektedir. Bilindiği üzere ilk İslâm akçesini basıp dağıtan İmam Ali'dir (a.s) ve akçeler Basra'da basılmıştır. İmam Bâkır (a.s) dönemindeki akçe olayını bu ilk hareketin uzantısı ve genişletilip mükemmelleştirilmiş bir devamı olarak değerlendirmek gerekir. Geniş bilgi için bk.: Gayetu't-Ta'dil, Serdar Kâbulî, s.16

İMAM MUHAMMED BÂKIR'IN (A.S) ASHABI

İmam Muhammed Bâkır'ın (Allah'ın ve meleklerinin selâmı onun üzerine olsun) ilmî derslerinde pek çok değerli ve büyük bilim adamı yetiştirdiği bilinmektedir. Bunlardan birkaçını aktaralım:

Eban b. Tağlib: Ehlibeyt'in üç imamıyla görüşmüş, İmam Zeynelabidin, İmam Muhammed Bâkır ve İmam Cafer Sadık'tan (üzerlerine selâm olsun) ders almıştır.

Eban, çağının en ünlü ilim adamları arasında yer alırdı; tefsir, hadis, fıkıh, kıraat ve lügat bilimlerinin üstadı oldu. Eban ilimde öyle bir dereceye vardı ki, İmam Bâkır (a.s) ona: "*Medine camiinde otur ve insanlara fetva ver.*" buyurdu, "*Zira senin gibi bir Şiîmizi halkın görmesini isterim!*"

Eban, ne zaman Medine'ye gelecek olsa, diğer üstatların ders halkalarını boşalır, bütün öğrenciler ona koşardı. Mescid-i Nebevî'de Hz. Resulullah'ın (s.a.a) hutbe okuduğu yer ona ayrılırdı.

Eban'ın vefat haberi İmam Cafer Sadık'a (a.s) ulaştığında: "*Vallahi bu haber kalbimi hüzne boğdu!*" buyurdu.¹

Zürare: Şia uleması, İmam Muhammed Bâkır'la İmam Cafer Sadık'ın (a.s) yetiştirdiği âlimlerden altısının çok özel olduğunu belirtmişlerdir. Bunlardan biri de Zürare'dir. Bizzat İmam Cafer Sadık (a.s) şöyle buyurmaktadır:

Bureyd b. Muaviye, Ebu Basir, Muhammed b. Müslim ve Zürare olmasaydı, Şiîliğin temel prensipleri olan peygamberlik mirası ve eserleri yok olur giderdi. Onlar, Allah'ın helâl ve haramlarına vâkıf ve bu işin eminleridirler!

Bir başka yerde de şöyle buyurur:

Bureyd, Zürare, Muhammed b. Müslim ve Ahvel, hayatta ve mematta benim için en sevgili insanlardır!

Zürare, İmam Sadık'a (a.s) o kadar bağlıydı ki, İmam (a.s) onun canını koruyabilmek için hakkında eleştirici bir tavır takındı, ondan hoşlanmıyormuş gibi görünüp kendisine gizlice şu mesajı gönderdi:

Bir süre seni eleştireceğim, senin canını korumak için bunu yapmak zorundayım. Çünkü düşman, bizi sevenlere eziyet etmeye başladı. Sen de bizim yakın dostlarımız arasında olmakla ünlüsün. Bu nedenle seni eleştiriyormuş gibi bir tavır içinde olmamız gerekiyor.

Zürare; kıraat, fıkıh, kelam, şiir ve Arap edebiyatında pek ileriye; erdemi ve dindarlığı yüzünden okunabiliyordu.¹

Kumeyt el-Esedî: Çok ünlü bir şairdi. Ehlibeyt'i (a.s) savunma yolunda çok etkili ve anlamlı şiirleri vardır. Zulüm iktidarını eleştirdiği şiirleri öylesine etkileyici ve çarpıcıydı ki, Emevî halifeleri tarafından sürekli ölümle tehdit ediliyordu.

O dönemlerde gerçekleri söylemek ve hele Resulullah'ın Ehlibeyt'ini savunmak çok büyük tehlikeleri beraberinde getirdiği ve iktidarı karşısına almak sayıldığı için, ancak çok cesur ve gözü pek insanlar bu muhalefete girişebiliyordu.

İşte Kumeyt, Emevî iktidarı döneminde bu cesareti gösterip ölümden korkmadan gerçekleri haykırabilen istisna çehrelerden biridir. Her fırsatta hakkı söyler, Emevîlerin zulüm düzenini ifşa ederek Müslüman halkın gerçekleri anlamasını sağlamaya çalışır.

Kumeyt, bazı şiirlerinde Emevîler karşısında Ehlibeyt İmamları'nı (a.s) şöyle tanıtır:

O adil İmamlar, Emevîler gibi insanla hayvanı aynı kefeye koymazlar. Onlar Abdülmelik, Velid, Süleyman, Hişam ve benzeri Emevîlerin yaptığı gibi minbere çıktıklarında kendilerinin asla amel etmediği şeyleri cemaate söylemezler. Emevîler Resulullah'ın sözlerini söylemekte; ama iş amel etmeye gelince, cahiliye dönemindekilerin yaptıklarını yapmaktadırlar.²

Kumeyt, İmam Muhammed Bâkır'a (a.s) hayrandı, onun yoluna baş koymuş bir Müslüman'dı. Bir gün İmam'a (a.s) yazdığı bir methiyesini okurken İmam, Kâbe'ye dönüp üç kez: "*Ya Rabbim!*" buyurdu, "*Kumey-*

1- Camiu'r-Ruvat, 1/117 ve 324-325

2- eş-Şia ve'l-Hâkimûn, s.128

t'e rahmet eyle ve onu bağışla." Sonra Kumeyt'e: "*Senin için ailemden yüz bin dirhem topladım!*" buyurdu. Kumeyt: "Vallahi ben para-pul istemem!" dedi, "Yüceler Yücesi Rabbimin vereceği ecri umuyorum ben! Sizden tek dileğim, giydiğiniz gömleklerden birini bana hediye etmenizdir!" İmam (a.s) bu istek üzerine gömleğini Kumeyt'e verdi.¹

Bir başka gün, İmam'ın (a.s) huzurundayken, İmam dönemin şartlarından duyduğu sıkıntıyı yansıtarak şu şiiri okudu:

İnsanların, kendilerine sığınarak rahatladığı mert yiğitler gitti
Kimse kalmadı, kıskançlarla kötülerden gayrı!

Kumeyt, hemen şu beyitle karşılık verdi:

Ama o yiğit mertlerden biri hâlâ yeryüzünde yaşıyor.

Tüm mahlûkun hayran olduğu yiğit insan, o da sensin elbet!²

Muhammed b. Müslim: Ehlibeyt Mektebi'nin fakihlerinden ve İmam Bâkır'la İmam Sadık'ın (a.s) yarenlerindendi. Daha önce de belirtmiş olduğumuz gibi İmam Sadık (a.s) onun, peygamberliğin izlerini varlıklarında koruyan dört kişiden biri olduğunu söylemiştir.* Muhammed, Kûfeli idi. Ama İmam Bâkır'ın (a.s) ilim deryasından faydalanabilmek için Medine'ye gelmiş ve kırk yıl burada kalmıştır.

Abdullah b. Ebu Ya'fur şöyle anlatır: "İmam Sadık'a (a.s) benden sorulan bazı soruların cevabını bilemediğimi ve kendisine de ulaşamadığımı söyleyip bu durumda ne yapmam gerektiğini sordum, İmam (a.s) Muhammed b. Müslim'i tavsiye ederek: '*Neden ondan sormuyorsun?*' buyurdu.³

Kûfe'de bir gece vakti kadının biri Muhammed b. Müslim'in kapısını çalıp: "Gelinim öldü, karnında bir bebeği var, ne yapacağız?!" diye sordu telaşla. Muhammed b. Müslim: "İmam Bâkır'ın buyruğu üzere bu durumda annenin karnını yarıp bebeği alır ve sonra anneyi defnedersiniz!" dedi ve kadına: "Beni nasıl buldunuz?" diye sordu. Kadın: "Önce Ebu Hanife'ye gittim, bu konuyu bilmediğini söyleyip size gelmemi ve aldığım fetvayı kendisine de iletmemi istedi." dedi.

1- Sefinetu'l-Bihar, 2/496

2- Muntehu'l-Amal, 2/7, h.k. 1372 basımı

* Maksat, Peygamber'in yolunu gerçek anlamda izlemenin, yüzlerine verdiği nur ve ruhlarına kazandırdığı büyüklüktür. (Çev.)

3- Tuhfetu'l-Ahbab, Muhaddis-i Kummî, s.351; Camiu'r-Ruvat, 2/194

Ertesi gün Muhammed b. Müslim Kûfe Camii'nde Ebu Hanife'nin bu olayı anlatarak kendi adına fetva vermekte olduğunu gördü. Hafifçe öksürdü, onu gören Ebu Hanife: "Allah sana rahmet eylesin. Bırak da yaşayalım!" dedi.¹

1- Rical-ı Keşşî, s.162, Meşhed Üniversitesi basımı

İMAM BÂKİR'İN (A.S) ŞAHADETİ

Ehlibeyt'in beşinci imamı Bâkır el-Ulum (a.s), Hicret'in 114 yılı zilhiccesinin 7. günü zalim Emevî halifesi Hişam b. Abdülmelik tarafından zehirletilerek şehit edildi. Şehit olduğunda, 57 yaşındaydı.

Şehit olacağı günün akşamı, oğlu İmam Sadık'ı (a.s) çağırarak şöyle buyurdu:

Bu gece bu fani dünyadan göçüp sevgili Rabbime kavuşacağım.
Biraz önce babamı gördüm; bana çok leziz bir şerbet verdi, içtim.
Bana Rabbime kavuşacağım ve ebediyet âlemine göçeceğim müjdesini verdi.

Ertesi gün bu ilim deryasını Baki Mezarlığı'nda, İmam Zeynelabidin ile İmam Hasan'ın (a.s) yanına defnettiler.

Allah'ın ve meleklerinin selâmı onun üzerine olsun.¹

1- Usul-i Kâfi, 1/469; Besairu'd-Derecât, s.141, taş basımı; Tevarihu'n-Nebi ve'l-Âl, Tusterî, s.40; el-Envaru'l-Behiyye, Muhaddis Kum-mî, s.69, taş basımı

İMAM BÂKİR'DAN VECİZ SÖZLER

Bu ilim deryasından birkaç veciz sözle bu bahsi noktalıyoruz:

1- Yalan, imanı bozar.

2- Mümin insan; korkak, hırslı ve cimri olmaz.

3- Dünya hırsı taşıyan timse, tıpkı ipek böceğine benzer. Etrafındaki kozayı ördükçe, içinden çıkması daha da zorlaşır.

4- Mümine kötü söz söylemekten sakının.

5- Müslüman kardeşini sev; kendin için istediğini onun için de iste, kendin için istemediğini onun için de isteme.¹

6- Bir Müslüman, diğer Müslüman kardeşini görmek veya ondan bir şey istemek için onun evine gelir ve o da evde olduğu hâlde onu karşılamaz, onu görmek için dışarı çıkmaz veya onu içeri almazsa, bu insan, Allah'a kavuşup O'nun huzuruna çıkıncaya kadar sürekli Allah'ın lanetine uğrar.²

7- Şüphesiz Allah, sabırlı, onurlu ve haysiyetli insanı sever.³

8- İnsanlara öfkelenmekten sakınan kimseye, yüce Allah kıyamet azabı göstermez.⁴

9- İyiliğe çağırıp kötülükten sakındırmayı kusur ve ayıp sayanlar, kötü insanlardır.⁵

10- Biliniz ki yüce Allah, evine giren düşmanla savaşmayan kimseye düşman olur.⁶

1- Birinci hadisten altıncı hadise kadar; Vesailu'ş-Şia, 8/572, 6/23, 11/318, 8/611, 8/548

2- Usul-i Kâfi, 2/365

3- Usul-i Kâfi, 2/112

4- Usul-i Kâfi, 2/305

5- Usul-i Kâfi, 5/57

6- Vesailu'ş-Şia, 11/91

İMAM CAFER SADIK (A.S)

Telif Komisyonu
(Hak Yolunda Müessesesi)

Çeviri:
İsmail Bendiderya

İMAM CAFER SADIK (A.S)

Şia tarihi, her biri yaşadığı dönemde toplumun kurtuluş gemisi ve yolunu yitirenlerin meşalesi işlevini gören büyük insanların çehresini anlatan görkemli sayfalarla doludur.

Tahrife uğramayan asil İslâm, Sakife'den İslâm İnkılâbı'nın yemyeşil ovalarına ulaşınca kadar, daima bu büyük insanların çehresinde tecelli bulmuştur. Bu insanların köklü bilim ve erdem ağacı; hakka ve hakikate âşık olan ve Allah'ı, İslâm'ı ve Muhammed'i (s.a.a), asilerden ve zalimlerden beri bilen kimseler için huzur buldukları gölgelik olmuştur daima.

Şia'nın ufkunda aşkla parlayan göz alıcı yıldızlar silsilesi, Selman'la Ebuzer'den başlayıp Mirza Şirazî ve İmam Humeyni gibi hürriyet âşıklarına kadar uzanır. İnanç ve amelleri daima billur gibi akan bu pınarların vahiy ve nübüvvet deryasının güçlü dalgaları olduğunu, bu ümit ve fedakârlık iftiharlarının imamet ve ismet bağının gülleri olduğunu bilmeyen var mıdır?

Resulullah'ın (s.a.a) yolunun devamını kendi kanlarıyla koruyup güçlü omuzlarında Kur'ân ve tevhit güneşini taşıyan Peygamber ailesinin pak İmamları, İslâm'ın kurtuluşunun en üstün faktörleri ve onu tarihin haramîlerinin yağmasından koruyan en güçlü nedenler olagelmıştır. Kör olan veya kendi gözünü inkâr edenden başka hiç kimse Muhammedî İslâm'ın yaralı alınıdaki bu büyük ve parlak gerçeği inkâr edemez. İslâm düşmanları ve cehalet küfrünün mütevellilerinin sapanlarından fırlayan her taş ve onların namlusundan çıkan her kurşun, şu veya bu şekilde İslâm'ı hedef alan her saldırı unsuru sonunda ya Şia İmamları'nın göğsüne inmiştir ya da onların sadık izleyicilerinin tepesine.

İslâm'ın sapaşğlam kalması ve uzun asırların yolcularının, küfür ve zulüm dikenlerinden korunarak gerçek İslâm pınarına ulaşması için Ehlibeyt'in pak İmamları her tehlikeye karşı kendilerini siper etmişlerdir.

Bu yolun yolcularının pınara nasıl ulaştığına da bütün dünya şahit oldu; düşman her caniliğe başvurduğu hâlde bu pınar, gönül ehline asla saklı-gizli kalmadı.

İmamet semasının parlak güneşlerinin altıncısı olan İmam Cafer Sadık (a.s), yaşadığı dönemin şartları gereğince bu silsilenin en parlak yıldızı konumunda oldu. Daha önce Hüseyinî şeref ve şecaat, yüce İslâm dinini nasıl kendi kanıyla yıkayıp kendi kanıyla suladıysa, İmam Sadık'ın ilminin ışığı da İslâm'ı öylesine bir nurla aydınlatıp ihya etti.

Caferî mezhebinden olan Müslümanlar için büyük bir övünç ve iftihar kaynağıdır bu. Zira İslâm dini, Hz. Muhammed'in İslâm'ı ise, onun mesajını en mükemmel şekilde Hüseyin'in (a.s) kanında ve onun beyanını da yine Resulullah'ın evladı olan Cafer Sadık'ın (a.s) eğitim sisteminde aramak gerekir.

Muhammed (s.a.a) soyunun doğru sözlü, doğru özlü güven kaynağı olan Cafer Sadık'ın (a.s) Ehlibeyt âşiklarının iman ve akidesi üzerindeki hakkı; tıpkı Ali'nin (a.s) cihadı, Hasan'ın (a.s) barışı, Hüseyin'in (a.s) kanı ve Fatımatu'z-Zehra'yla Zeyneb'in (s.a) kanlı gözyaşlarının hakkı kadar büyük ve inkâr edilmezdir. Eğer İslâm, Fatımatu'z-Zehra'nın uğruna ağladığı şeyse, o zaman Müslüman'ım diyen kimse elbette ki, Cafer Sadık'ın yolunu izlemeli, onun mezhebinde olmalıdır. Yok, eğer İslâm, gasp kürsüsüne kurulum böylece Resulullah'ın (s.a.a) biricik Fâtıma'sının (a.s) öfkesine neden kılınan şeyse, bunun Muhammedî İslâm'la uzaktan yakından hiçbir ilgisinin olmadığı ve böyle bir şeye İslâm adına boyun eğmenin İslâm'a saygısızlık ve onursuzluk sayılacağı bilinmelidir.

Gerçek bir Müslüman, böyle bir onursuzluğa eğilmemeyi elbette ki bir övünç addeder. Zira kendi Peygamber'inin ailesini dışlayan bir İslâm, gasıplarla sultanların sarayına dönüşen bir İslâm, mütevellî ve temsilciliğini Muaviyelerin, Yezitlerin, Harunların ve Mütevekillerin yaptığı bir İslâm, asla Cafer Sadık'ın (a.s) İslâm'ı değildir ve bizim de İslâm'ımız olamaz elbet!

Resulullah'ın (s.a.a) sevgili torunu İmam Cafer b. Muhammed (a.s) başlattığı ilmî hareketle İslâm ilimlerinin ufkunu öylesine aydınlattı ki, halife sultanların komploları, marifet nurlarının dört bir yanı aydınlatmasına engel olamadı. Nitekim ondan bir nesil sonra, Ehlibeyt'in (a.s) sekizinci nuru olan İmam Ali b. Musa Rıza (a.s) Nişabur'a girdiğinde, on binlerce Müslüman coşku ile onu karşılamakta ve âlimler bu büyük Eh-

libeyt İmamı'ndan (a.s) bir tek söz, bir tek hadis duyabilmek için birbiriyle yarışmaktaydı.

Bu başarıyı, İmam Zeynelabidin'in (a.s) Hz. Resulullah'ın (s.a.a) ailesinden esir alınan diğer Kerbela mağdurlarıyla birlikte Şam'a götürülmesi ve hilafet sarayının propagandaları sonucu Şamlıların onları "İslâm'a kılıç çeken kâfirler" zannetmesi olayıyla kıyaslayıp Şam'la Nişabur arasındaki mesafeyi de dikkate alacak olursak, İmam Sadık'ın (a.s) ilmî hareketinin kısa zamanda nerelere kadar yayıldığını ve ne derece etkili olduğunu anlamamız kolaylaşacaktır.

İmam Sadık'ın (a.s) yaydığı ilim ve fazilet sofrası o kadar cömertçe ve genişti ki, sadece taraftarları değil, muhalifleri bile ondan faydalanmakta, nasiplenmekteydi.

Ehlisünnet'in ilk fıkıh imamı olan Ebu Hanife'nin, en büyük iftiharının İmam Cafer Sadık'tan aldığı iki yıllık eğitim olduğu herkesçe bilinmektedir. Bizzat kendisi bu iki yılın onun fıkıh konusunda edindiği bilincin ana temelini teşkil ettiğini vurgular ve "Eğer o iki yıl olmasaydı, Numan (Ebu Hanife) helâk olurdu." der.¹

Hz. Muhammed (s.a.a) soyunun nadidesi İmam Sadık'ın (a.s) okulunda yetişen öğrenciler, çeşitli bilim dallarında ve bütün İslâmî ilimlerde, tarihin en seçkin bilginleri unvanını almışlardır. Zürare'yle Muhammed b. Müslim fıkıhta, Hişam'la Müminu't-Tak akait ve kelamda, Mufaddal ve Safvan maarif ve irfanda, Cabir b. Hayyan matematik ve fen bilimlerinde ve adını sayfalara sığdıramayacağımız daha yüzlerce seçkin bilim adamı, İslâmî ve pozitif bilimlerde erişilmez zirveler ve bilim dallarının temelini atan nadide isimler olarak geçmiştir tarihe.

İmam Sadık'ın (a.s) Allah vergisi ilminin derinliği bugün Avrupalıları da hayrette bırakmış, aradan 13 asır geçtiği hâlde batılı bilim adamları, İmam'ın ilim eğitimi konusunda geniş inceleme ve çalışmalar başlatıp sayısız kitaplar yazmışlardır. Bütün bunlar, İmam Sadık'ın (a.s) ilim deryasından birer katredir sadece; zira gün ışığından bir huzmenin, güneşi tarife yetmeyeceğini aklîselim sahipleri bilir.

Güneşi öven kişi, kendini övmektedir

"İki gözüm var benim, görüyor." demektedir.

1- et-Tuhfetu'l-İsna Aşeriyye, s.8, el-İmamı's-Sadık adlı eserden naklen, c.1, s.70

İMAM CAFER SADIK'IN DOĞUMU VE BAZI KİŞİSEL ÖZELLİKLERİ

Doğumu

Hicrî 83. yılı rebiyülevvel ayının 17. günü Medine'de dünyaya geldi.¹ Adı Cafer, künyesi Ebu Abdullah, lakabı Sadık'tır. Babası İmam Muhammed Bâkır (a.s), annesi de Ümmü Ferme Hatun'dur. İmam (a.s), annesini anlatırken: "*İmanlı, takvalı ve pek iyilikseverdi.*" der.²

H.z. Cafer Sadık (a.s) 65 yıllık ömrünün 34 yılını imam olarak sürdürdü (h.k. 114–148).

İmam Sadık'ın (a.s) imameti döneminde iktidardaki halife sultanlar Hişam b. Abdülmelik, Velid b. Yezid b. Abdülmelik, Yezid b. Velid, İbrahim b. Velid ve Emevîlerin ünlü içki düşkününü "Ayyaş Mervan"la, Abbasî halife sultanlarından Seffah'la Mansur Devanikî'dir.³

Yedisi erkek, üçü kız olan çocukları; İmam Musa Kazım (a.s), İsmail, Abdullah, Muhammed Dîbac, İshak, Ali Arızî, Abbas, Ümmü Ferme, Esmâ ve Fatıma'dır.⁴

İmam Cafer Sadık'ın (a.s) Ahlâkı

Ehlibeyt İmamları yaşadıkları dönemlerde İslâm ahlâkının en mükemmel birer örneği olmuşlardır. Şiîlerine: "*İnsanları dilinizle değil, güzel amel ve davranışlarınızla İslâm'a davet edin.*" buyuran İmam Sadık'ın bizzat kendi hayatı da baştanbaşa İslâmî değerleri yansıtan bir ışık demeti gibidir. İslâm kanun ve hükümlerine uymada kimse onlardan daha

---

1- İlamu'l-Vera, s.266

2- Usul-u Kâfi, 1/472

3- İlamu'l-Vera, s.266. Hişam hicrî 105'te halife olup tahta geçmiş ve Mansur Devanikî hicrî 158'de ölmüştür. bk. Tetimmetu'l-Munteha, Muhaddis Kummî.

4- el-İrşad, Şeyh Müfid, s.266; Menakıb, 4/280

ileri değildi. Bir iyiliği tavsiye edecek olsalar, önce ve herkesten fazla kendileri uygulardı onu. İnsanları sakındırdıkları bir kötü ameli kendileri asla yapmazdı. Nitekim bütün bunlar nedeniyledir ki, eğitip yetiştirdikleri insanlar, onların yaşamının her köşesinden iman ve amel dersi almışlar, onların yolunu izleyip kişiliklerini örnek alarak birer gerçek mümine dönüşmüşler, böylece her biri yaşadığı devirde topluma örnek olup birer numune olmuşlardı.

Ehlibeyt'in nuru İmam Cafer Sadık'ın (a.s) davranış ve ahlâkından bazı kesitleri aşağıya aktarıyoruz:

İş ve Çalışma

Abdulali şöyle anlatır:

Çok sıcak bir yaz günü İmam Sadık'ın (a.s) Medine çevresindeki yoldan çalışmaya gittiğini gördüm: "Canım size feda!" dedim, "Siz Allah'ın en sevgili kulu ve Resulullah'ın (s.a.a) biricik evladısınız. Bu sıcakta çalışmanızın ve kendinizi bunca zahmete düşürmenizin nedenini söyler misiniz?" Bana şöyle bir bakıp: "*Senin gibilerine muhtaç olmamak için helâl rızık peşindeyim.*" buyurdu.¹

Ebu Amr Şeybanî anlatıyor:

İmam Sadık'ı (a.s), sırtında sert bir elbise ve elinde kürekle, bağda çalıştığını gördüm; bütün vücudu ter içinde kalmıştı. "Canım size feda; küreği verin, ben çalışırım; siz biraz dinlenin." dedim. İmam (a.s) cevaben: "*Rızık kazanmak için günün sıcağına tahammül etmeyi severim.*" buyurdu.²

Ticaret ve Adaletli Kâr

İmam Cafer Sadık (a.s), yarenlerinden Müsadif'e bin dinar vererek ticaret yapması için Mısır'a gönderdi. Müsadif bu parayla mal alıp onları Mısır'a götürmek üzere bir grup tüccarla yola çıktı. Yolda, Mısır'dan gelen bir kervanla karşılaştılar. Götürdükleri genel tüketim malı hakkında Mısır piyasasını sorduklarında, malın Mısır piyasasında bulunmadığını öğrendiler. Kervandaki bütün tüccarlar mallarını yüzde yüz kârdan aşağı satmama kararı aldılar ve bu kararı uyguladılar. Dönüşte Müsadif

1- Usul-u Kâfi, 5/74; Biharu'l-Envar, 47/55

2- Usul-u Kâfi, 5/76; Biharu'l-Envar, 47/57

tam bin dinar kârla İmam'ın yanına gidip iki keseyi onun önüne koydu ve "Canım size feda!" dedi, "Keselerden biri verdiğiniz sermaye, diğeriyse kârdır!"

İmam (a.s) bu kadar kârı nasıl kazandığını sorunca, Müsadif olayı anlatarak, satış konusunda kervandaki diğer tüccarlarla nasıl anlaştıklarını anlattı ve götürdükleri malın Mısır'da karaborsa olduğu için fazla kâr ettiklerini söyledi.

İmam (a.s) şaşırılmıştı. Şöyle buyurdu:

Subhanallah! Mısır'daki Müslüman kardeşlerinizin zararına olacağını bildiğiniz hâlde aranızda iki kat kâr etmeden mal satmaya anlaştınız ha?!

Sonra da, önündeki keselerden birini alıp: "*Sadece sana verdiğim sermayeyi geri alıyorum.*" buyurdu ve ekledi:

Bu şekilde insafsızlıkla edinilen bir kârı kabul edemem ben! Ey Müsadif! Bil ki, helâl yoldan para kazanmak pek zordur!¹

İhtilafları Giderme Bütçesi

Adamın biriyle yakınları arasında miras konusunda anlaşmazlık vardı. Derken iş kavgaya vardı. Bu sırada İmam'ın (a.s) öğrencilerinden Mufaddal oradan geçmekteydi. Kavgayı yatıştırıp tarafları kendi evine götürdü. Aralarındaki ihtilafı 400 dirhemle giderip işi tatlıya bağladı ve parayı da kendisi ödedi.

Sonra taraflara: "Ödediğim para benim değil, İmam Sadık'ın (a.s) malından ödenmiştir. İmam Ehlîbeyt dostları arasında ihtilaf olursa, bunu gidermemi emretti bana!" dedi.²

İmam (a.s) ve Şarap Sofrası

Harun b. Cehm şöyle anlatır:

Kûfe yakınlarında, Mansur Devanikî'nin İmam Sadık'ı (a.s) zorla ikamete mecbur ettiği Hiyre şehrindeydik. Ordu mensuplarından biri, aralarında İmam'ın (a.s) da bulunduğu bir grubu şölene davet etti.

Davetlilerden biri yemekte su isteyince, bir kadeh şarap verdiler eline. Bunu gören İmam (a.s) hemen sofradan kalkarak: "*Resulullah (s.a.a)*

1- Usul-u Kâfi, 5/161; Biharu'l-Envar, 47/59

2- Usul-u Kâfi, 2/209

şarap içilen sofrada oturan kimsenin, Allah'ın rahmetinden uzak ve melun olduğunu buyurmuştur." dedi ve orayı terk etti.¹

İçki İçilmesine Engel Oluyor

Halife Mansur'un emriyle beytülmalin kilitleri açılmış, herkese bir şeyler veriliyordu. Bu sırada Şegranî adlı biri de payını almak istedi. Ama kendisini tanıyıp kimliğini onaylayacak birini bulamıyordu. Dede-lerinden biri, Hz. Resulullah (s.a.a) tarafından azat edilmiş bir köle olduğundan Şegranî'yi de herkes, "Resulullah'ın azatlı kölesi" lakabıyla tanırdu. Şegranî bununla övünür, bunu Resulullah'a (s.a.a) ve Ehlibeyti'ne yakınlığının delili sayardı.

Kendisini tanıyacak birilerini ararken İmam Sadık'ı (a.s) gördü, hemen koşup durumunu anlattı. İmam (a.s) ona beklemesini söyleyip gitti ve çok geçmeden elinde Şegranî'nin payıyla döndü. Parayı verirken elini Şegranî'nin omzuna koyup sevgi ve şefkat dolu bir sesle buyurdu ki:

Ey Şegranî, İyi şeyler yapmak herkes için iyidir; hele kendisini bizim yakınımız sayan ve Resulullah'a (s.a.a) yakınlığıyla tanınan senin yapman çok daha iyi ve güzeldir. Aynı şekilde kötü iş de, kim yaparsa kötüdür; ama sözünü ettiğim yakınlığımız sebebiyle, maazallah, senin yapman çok daha kötüdür!

İmam (a.s) bunu söyledikten sonra sevgiyle gülümseyip oradan ayrıldı. Şegranî bunları duyunca, İmam'ın (a.s) onun sırrına ağâh olduğunu, yani içki içtiğini bildiğini anlamıştı!

Evet, İmam (a.s) onun içki içtiğini bildiği hâlde bunu görmezden gelip ona yardımcı olmuş, sonra da sevgi ve şefkatle ve onu kırmamaya özen göstererek, hatasını anlamasını sağlamıştı. Şegranî de utanmış, mahcup bir hâlde oradan ayrılmıştı.²

Köleyi Azat Etmenin Şartı

İbrahim b. Bilal anlatır: İmam Sadık'ın (a.s) azat ettiği kölelerinden birinin azatlık belgesini okuduğumda, çok şaşırdım. Belgede şöyle yazıyordu:

1- Usul-u Kâfi, 6/268; Biharu'l-Envar, 47/39

2- Biharu'l-Envar, 47/349, İlamu'l-Vera ve Menakıb'dan naklen. Envaru'l-Behiyeye, İbn Cevzi'nin Tezkere'de Zemahşeri'nin Rebiu'l-Ebrar eserinden naklen. Biz bunu, Şehit Mutahhari'nin Dastan-ı Rastan'ından (Doğruların Öyküsü), c.1, s.174'ten aktardık.

Cafer b. Muhammed bu köleyi Yüceler Yücesi Rabbinin rızası ve hoşnutluğu için azat etmekte olup ondan namaz kılması, zekât vermesi, hacetmesi, ramazanda oruç tutması, Allah'ın dostlarını sevmesi ve O'nun düşmanlarından uzak durmasından başka hiçbir ücret ve karşılık beklemez!

Bu belgeyi üç kişi mühürleyip şahit olarak onaylamıştı.¹

Allah'a Şükredip Yaraticısını Tanıyan Fakir ile İmam

Misma' b. Abdümelik şöyle anlatıyor: Mina'da İmam Sadık'la (a.s) oturmuş üzüm yiyorduk. Bir dilenci gelip yardım istedi, İmam (a.s) ona bir salkın üzün vermek istedi. Ama adam almayıp: "Paranız varsa para verin." dedi. İmam (a.s): "*O zaman Allah versin!*" buyurdu. Dilenci dönüp gitti. Birkaç adım sonra geri dönüp: "O üzümü ver." dedi; ama bu defa da İmam: "*Allah versin inşallah!*" diyerek üzümü vermedi.

Bu sırada bir başka dilenci çıkageldi. İmam ona üç üzüm tanesi verdiği hâlde, adamcağız memnuniyetle alıp: "Âlemlerin Rabbine şükürler olsun, bana rızık verdi!" dedi. İmam (a.s) bu defa ona bir avuç dolusu üzüm verdi. Adam yine şükredip: "Âlemlerin Rabbine hamdolsun!" dedi. İmam bunu duyunca: "*Hele dur.*" dedi ve hizmetçisine: "*Yanında ne kadar para var?*" diye sordu. Sanırım yirmi dirhem para vardı, hepsini alıp dilenciye verdi. Adam yine şükredip: "Hamt Allah'a mahsustur." dedi, "Ya Rabbim! Bu nimetin senden olduğunu bilirim. Sen birsin, teksin, eşin ortağın yoktur!"

İmam (a.s) yine onun gitmesini engelleyerek: "*Biraz dur.*" dedi ve sırtındaki gömleği çıkarıp ona verdi ve giymesini istedi. Dilenci pek sevinmişti, gömleği giyiniş: "Bana elbise verip giydiren Rabbime şükürler olsun!" dedi neşeyle. Sonra da İmam'a (a.s) dönüp: "Allah sizden razı olsun, hayır görürsünüz inşallah!" diye teşekkür etti. Sanırım bu defa da sadece Allah'a şükretmekle yetinse ve İmam'a (a.s) duada bulunmasaydı, İmam (a.s) yine ona bir şeyler vermeye devam edecekti.²

İmam'ın (a.s) İbadeti

Malik b. Enes şöyle anlatır:

1- Usul-u Kâfi, 6/181; Biharu'l-Envar, 47/44

2- Usul-u Kâfi, 4/49

İmam Sadık (a.s) her zaman ya oruç tutar ya namaz kılar ya da zikirle meşgul olurdu. Devrinin en büyük abitleri ve zahitleri arasındaydı. Çok hoş sohbetti, çok hadis naklederdi, onun meclisleri pek faydalı olurdu. "*Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:...*" diyerek bir hadis aktarmaya başladığında, yüzünün rengi değişirdi.

Bir hac yolculuğunda birlikteydik. İhrama girdiği sırada hâli değişti. "Lebbeyk" diyemiyordu adeta, kendisinden geçecek gibiydi. Hatta bu hâli nedeniyle bir ara neredeyse bineğinden düşecek gibi oldu. "Ey Resulullah'ın (s.a.a) oğlu, 'Lebbeyk' de, bunu söylemek zorundayız!" dedim. "*Nasıl lebbeyk diyeyim?*" dedi, "*Rabbimin: 'Lâ lebbeyk' diye cevap vermesinden korkuyorum!*"¹

Allah Karşısında Teslimiyet

İmam Sadık'ın (a.s) yârenlerinden Kuteybe şöyle anlatır:

İmam Cafer Sadık'ın (a.s) hasta oğlunu ziyarete gitmiştik. İmam'ı (a.s) evin önünde gördüm, mahzundu, pek üzgün görünüyordu. Çocuğun hâlini sordum. "*Vallahi, ölmek üzere!*" dedi, sonra da içeri girdi. Biraz sonra dışarı çıktığında rahatlamış gibiydi. Çocuk iyileşmiş olmalıydı. Tekrar çocuğun durumunu sorduğumda, "*Rabbine kavuştu.*" dedi. Hayretle! "Canım size feda!" dedim, "Hayattayken onun için pek üzgündünüz, şimdi üzgün değil misiniz?" Şöyle buyurdu:

Biz öyle bir aileden geliyoruz ki, bir musibetten önce üzgün ve tedirgin olur, ama Rabbimizin takdiri vuku bulduğunda da O'na tam bir rızayla teslimiyet gösteririz!²

Sabır ve Tevekkül

Hafs b. Ebu Ayşe şöyle rivayet eder:

İmam Cafer Sadık (a.s) hizmetçisini bir iş için yollamıştı. Hizmetçi epey gecikince, İmam (a.s) onun peşinden gitti ve onu bir köşede uyurken buldu! İmam (a.s) yanı başında oturup bir yelpazeyle onu serinletmeye başladı. Hizmetçi uyandığı zaman da şöyle buyurdu:

Vallahi, uyuman için hem gece ve hem gündüz sana ait değildir. Gecen senin, ama gündüzün bizindir!³

1- Biharu'l-Envar, 47/16, Hisâl, İlelu's-Şerâyi, Emâli ve Menakıb'dan naklen

2- Usul-u Kâfi, 3/225; Biharu'l-Envar, 47/49

3- Menakıb, 4/274; Usul-u Kâfi, 2/112

Muhtaçlara Yardım

Mualla b. Huneys der ki:

Yağmurlu bir gecede İmam Sadık'ın Benî Saide'nin gölgeğine gittiğini gördüm. Dilencilerle yoksulların sığındığı büyük bir çardaktı burası. İmam'ı (a.s) takip ettim. Sirtında taşıdığı torbadan bir şey düştü. İmam: *"Allah'ım! Yere düşen o şeyi bize geri ver!"* buyurdu. İleri çıkıp selâm verdim. *"Mualla, sen misin?"* dedi. "Evet. Canım size feda olsun, be-nim!" dedim. Ortalık karanlıktı. *"El yordamıyla bir bak bakalım, yere düşen şeyi bulabilecek misin?"* buyurdu. Aradım, birkaç ekmek bulup İma-m'a (a.s) verdim; yanındaki büyük torbaya koydu. Torbanın ekmek dolu ve çok ağır olduğunu fark edince: "Efendim, izin verirseniz torbayı ben taşıyım." dedim. *"Hayır."* buyurdu, *"Bunu benim yapmam gerekiyor; ama istersen benimle gelebilirsin!"*

Birlikte yürümeye devam ettik. Benî Saide gölgeği denilen yere varınca İmam, uyumakta olan her garibanın elbisesinin altına bir veya iki ekmek bıraktı, kimseyi unutmamıştı. Ekmekler bitince geri döndük. Yolda: "Canım efendim!" dedim, "Bunlar Şianız mıydı?" Şöyle buyurdu: *"Eğer Şiamız olsalardı, daha fazla yardım ederdik."*¹

Hişam b. Salim de şöyle anlatır:

İmam Sadık (a.s) geceleri ekmek, et ve para dolu büyük bir torbayı sırtlayıp Medine'nin yoksullarına gider ve torbasındakileri onların arasında paylaşırdı. Onlar, İmam'ın (a.s) kim olduğunu bilmez, onu tanımazlardı. İmam (a.s) öldüğünde bu yardımın kesildiğini görünce, geceleri kendilerine yiyecek taşıyan o meçhul iyilik meleğinin İmam Cafer Sadık olduğunu anladılar.²

1- Usul-u Kâfi, 4/8; Sevabu'l-Amal, s.173; Biharu'l-Envar, 47/20

2- Usul-u Kâfi, 4/8 ve Biharu'l-Envar, 47/38

İMAM CAFER SADIK VE YÖNETİCİLER

İmam Sadık (a.s) hicrî 83'te Emevî zulmünün 5. halife sultanı olan zalim Abdülmelik b. Mervan döneminde dünyaya geldi. Hişam b. Abdülmelik dönemine rastlayan hicrî 114'te, sevgili babası İmam Bâkır'ın (a.s) şahadetinden sonra 31 yaşındayken imamet görevini üstlendi.

İmam'ın (a.s) doğumundan, Emevîlerin yıkılışına kadarki hicrî 132'ye kadar iktidarda bulunan halife sultanlar ve iktidar süreleri şöyledir:

1- Abdülmelik b. Mervan, hicrî 65–86. Abdülmelik öldüğünde İmam 3 yaşındaydı.

2- Velid b. Abdülmelik: 9 yıl 8 ay.

3- Süleyman b. Abdülmelik: 3 yıl 3 ay.

4- Ömer b. Abdulaziz: 2 yıl 5 ay.

5- Yezid b. Abdülmelik: 4 yıl 1 ay.

6- Hişam b. Abdülmelik: 20 yıl. (Bunun yaklaşık 12 yılı, İmamet dönemine rastlar.)

7- Velid b. Yezid b. Abdülmelik: 1 yıl.

8- Yezid b. Velid b. Abdülmelik: 6 ay.

9- İbrahim b. Velid b. Abdülmelik: 2 veya 4 ay.

10- Mervan el-Himar: 5 yıldan birkaç ay fazla.

Mervan el-Himar'ın Abbasîlere yenilip öldürülmesiyle hicrî 132'nin zilhicce ayında zalim Emevî iktidarı son bulmuştur.¹

İslâm tarihinin en kara sayfalarından biri olan 100 yıllık Emevî iktidarı boyunca İslâm ümmeti, bu zalim hanedanın iğrenç emellerine alet edildi ve ümmet adeta alaya alındı. Halka zerrece değer verilmedi. Başta Resulullah'ın (s.a.a) sevgili ailesi olmak üzere bütün Müslümanlar, Emevî iktidarı boyunca olmadık zulüm ve baskılara uğradılar.

Emevî iktidarının zulüm zincirinin halkalarından olan Abdülmelik,

---

1- el-İmamu's-Sadık, 1/34–37; Tetimmetu'l-Munteha, s.57–104

halka yaptığı bir konuşmada: "Beni takva, dürüstlük ve dindarlığa davet etmeye kalkışanın kellesini uçururum!" demiş¹ ve onun ölümünden sonra tahta geçen oğlu Velid de: "Bize muhalefet edeni öldürürüz, muhalefet edemeyip susanı da suskunluk derdi öldürecektir." tehdidinde bulunmuştu.²

Aslında Emevîler, dinsiz ve zındık bir aileydi. İslâm'ın ilk günlerinden başlayarak Hz. Resulullah (s.a.a) ve onun getirdiği İslâm dinine karşı en katı düşmanlığı onlar beslemiş, bu kin ve düşmanlıklarını daima sürdürmüşlerdir. Daha sonra gelişen olaylar ve özellikle de Bedir ve Uhud gazvelerinden sonra Emevîler Resulullah'a (s.a.a) ve Emirü'l-Müminin İmam Ali'ye (a.s) karşı intikam yemini edip her fırsatta bu kini kusanın yollarını aradılar. İslâm'ı ortadan kaldırmak ve Resulullah (s.a.a) ile onun mübarek ve sevgili Ehlibeyti'ne (a.s) düşmanlık etmek için akla gelmedik komplo, oyun ve caniliklere başvurmaktan çekinmediler.

Hicret'in 40. yılından sonra, Emirü'l-Müminin Hz. Ali'nin (a.s) şahadeti ve Muaviye'nin iktidarı ele geçirmesinin ardından İslâm dünyası fiilî olarak Emevîlerin eline geçmiş ve onların zulmüne ve İslâm'ı bozmaya çalışan icraatlarına seyirci kalmayıp muhalefet eden Şiî Müslümanları akla gelmez baskı ve işkencelere maruz bırakmıştır.

Emevî sultanların günlük siyasî uygulamalarından biri, Hz. Ali'ye (a.s) minberlerde küfretmek olmuştur. Kerbela katliamı ve cennet gençlerinin efendisi İmam Hüseyin (a.s) ve evlatlarının alçakça şehit edilmesi, bu kötü ve zalim hanedanın işlediği cinayetlerin doruğu sayılır. Kerbela faciasından önce ve sonra da Emevîler, birçok Alevî'yi (Hz. Ali'nin soyundan gelen Müslümanlar) ve Şiîlerin önde gelen büyüklerinin çoğunu sırf Resulullah'ın (s.a.a) Ehlibeyti'ni savundukları için acımasızca katletmiş, birçoğunu da yeraltı zindanlarında inanılmaz şartlar altında yıllarca tutsak etmişlerdir. Ehlibeyt'in 4. İmamı Hz. Seccad'ın (a.s) oğlu Zeyd, Hişam b. Abdülmelik döneminde alçakça şehit edildi. Zeyd'in naaşı Hişam'ın emriyle yıllarca darağacında asılı kaldı, ceset tamamen çürüdüktan sonra ağaçtan indirilip yakıldı ve külleri rüzgârda savruldu.

Kerbela hadisesi ve bu facianın ardından Ehlibeyt İmamları'nın (a.s) halkı aydınlatma ve bilinçlendirme çalışmaları, İslâm ümmetinin Emevî

1- el-Kamil, İbnî Esir, 4/521-522

2- Tarih-i Taberî, 8/1178, Londra basımı

hanedanının gerçek yüzünü tanıyıp bu zulüm düzeninden nefret duymasında çok etkili olmuştur.

Zeyd'in şahadeti halkın Emevîlere duyduğu kını doruğa çıkarmış, Emevîlerin zulüm, ayyaşlık ve dinsizliğinden iyice bunalan Müslüman toplumu bir patlamanın eşiğine getirmiştir. Nitekim hicrî 132'de Emevîlerin zulüm düzeni yıkılıp yerle bir oldu ve bunu fırsat bilen Abbasîler, kendilerine haktan yana bir görünüm vererek iktidarı ele geçirdi.

Diğer Ehlibeyt İmamları gibi İmam Sadık da (a.s) hayatı boyunca gizli veya açık şekilde zalimlerle savaştı ve bu cümleden olmak üzere Emevîlerle de mücadele etti. Emevîlerin uyguladığı onca baskı ve kısıtlamalara rağmen her fırsatta halkı aydınlatıp bilinçlendirdi, Hakk'a ve hakikate gönül verenlere yol gösterip gerçek İslâm'ı anlatıp öğretti.

Hişam b. Abdümelik'in halife olduğu yıllardan birinde, İmam Sadık (a.s) sevgili babası İmam Bâkır'la (a.s) birlikte hacca gitmiş ve bu haccında yaptığı etkili bir konuşmada Hz. Resulullah'ın (s.a.a) Ehlibeyti'nin (a.s) imamet ve liderliği konusunda şöyle buyurmuştu:

Muhammed'i (s.a.a) hak üzere gönderen ve bizi onunla onurlandıran Rabbimize hamd ederiz. Biz Ehlibeyt, Allah'ın yarattıkları arasında seçmiş ve yeryüzünde kendi temsilcisi kılmış olduğu kullarıyız. Bize uyan kurtuluşa erer, bize düşmanlık eden helâk olur.¹

İmam'ın (a.s) bu sözleri Hişam'a ulaştırıldı. Hişam, hacıların dönüşünden sonra Medine'deki valisine, İmam Bâkır (a.s) ve oğlu İmam Sadık'ı (a.s) Şam'a göndermesini emretti. Şam'da bu iki İmam ile zalim Hişam arasında ilginç olaylar yaşandı.

İmam Bâkır (a.s) ve İmam Sadık'ın (a.s) bu karanlık ve baskı dolu dönem boyunca İslâm ümmetine verdikleri en büyük hizmet, İslâm bilimlerini öğretme ve ümmeti yetiştirme yolunda başlattıkları muazzam "ilmî hareket"ti. Onların sorumluluk ve takva sahibi fakihlerle âlimler yetiştirmesi sonucu Kur'ân ve İslâm dini iktidardaki güçlerin saptırmalarından uzak bir şekilde İslâm beldelerinin dört bir yanında öğrenilip anlaşılmış, İslâm hükümleri ihya edilmiş, akidevî sapmalar önlenmiş ve gerçek İslâm çizgisi korunabilmiştir. Bu tür mücadele tarzı, bilinen anlamdaki diğer mücadele ve savaş tarzından çok daha zor ve karmaşıktır aslında.

1- Delailu'l-İmame, Şii olan Taberî, s.104-106, Necef 2. baskı

Bu iki büyük İmam'ın gayret ve çalışmaları sonucu, Emevîlerin bir asır süren zulüm ve baskılarına ve İslâm'ı ortadan kaldırma girişimlerine rağmen din ve maneviyatın temel sütunları başarıyla korunabilmiştir. Oysa bilindiği üzere Emevîler, İslâm'ı tarihten silmek ve İslâm ümmetini tekrar cahiliye dönemindeki inanç ve durumuna döndürebilmek için çok uğraştılar ve görünüşte bu yolda bazı başarılar da elde ettiler. Ama Ehlibeyt İmamları'nın aralıksız çaba ve çalışmaları sayesinde, özellikle inançlı ve cesur âlimler yetiştirip İslâm toplumunu bilinçlendirme konusundaki ince yöntemleri sonucunda, Emevîler iğrenç emellerine ulaşamadılar ve İslâm'ın temellerini yıkmaya yönelik çabaları akamete uğradı. Sonunda zalim Emevî devleti yıkıldı ve yerine Abbasî devleti kuruldu.

Resulullah'ın (s.a.a) amcası Abbas b. Abdulmuttalib'in soyundan geldikleri için bu adla anılan Abbasîler, başlangıçta, sözde Kerbela şehitlerinin intikamını almak ve Emevî zulmüne son vermek istediklerini iddia ederek halkı kendi taraflarına çektiler. Özellikle İranlı Müslümanların Hz. Ali'ye (a.s) ve onun evlatlarına besledikleri sevgiyi istismar ederek, iktidarı Emevîlerden alıp ehil olana vereceklerini söylemek suretiyle Horasanlı Ebu Müslim'in ve onun etrafına toplanan İranlı Müslümanların yardımıyla Emevîleri devirdiler. Ancak halifeliği, o zamanki Ehlibeyt İmamı olan İmam Cafer Sadık'a (a.s) bırakacakları yerde, son anda çark ederek kendi tekellerine aldılar.

Emevîlerin tersine, Abbasîler görünüşte kendilerini pek dindar ve Müslüman'mış gibi gösteriyor ve bu görünümü bozmamaya özen gösteriyorlardı. Kendilerinin Resulullah'ın (s.a.a) akrabası olduklarını, bu nedenle de Peygamber'in vârisleri olmaya herkesten daha fazla hakları bulunduğunun ve İslâmî hilafete herkesten daha lâyük olduklarının propagandasını yapıyorlardı.

Bunun yalan olduğunu, Hz. Resulullah'ın (s.a.a) gerçek vârislerinin ve halifelerinin aslında onun pak Ehlibeyti'nin İmamları olduğunu herkesten iyi bildikleri için, iktidarı ele geçirir geçirmez onlar da tıpkı Emevî asilerin yaptığını yaparak İmam Sadık'la (a.s) Şiasına baskı politikası uygulamaya başladılar. Kendilerine dindar süsü verip Resulullah'ın (s.a.a) yakınları olduklarını söyleyerek ele geçirdikleri iktidarı kaybetmemek için mümkün olan her yolu deneyerek halkı Ehlibeyt İmamları'ndan uzak tutmaya çalıştılar.

Emevîlerin yıkıldığı hicrî 132'den, İmam Sadık'ın (a.s) şehit edildiği

hicrî 148'e kadar Ebu Abbas el-Seffah ve Mansur Devanikî adlı iki Abbasî sultanı, kendilerini halife ilan ettiler. İlk Abbasî halifesi olan Seffah 4 yıl iktidarda kaldı; ikinci halife Mansur ise 22 yıl boyunca yani İmam Sadık'ın (a.s) şahadetinden 10 yıl sonrasına kadar saltanatını sürdürdü.¹

Bütün bu süre boyunca, özellikle Mansur döneminde İmam Cafer Sadık (a.s) çok sıkı bir gözetime tâbi tutulmuş ve yoğun baskılara maruz bırakılmış, hatta bazen halkla görüşmesi engellenmişti.

Harun b. Harice şöyle anlatır:

Şiîlerden biri, bir celsede üç talakla kadını boşamanın hükmünü² İmam Cafer Sadık'a (a.s) sormak istiyordu. Bu amaçla İmam'ın (a.s) bulunduğu yere gitmek istedi; ama Abbasî halifesi, İmam'la (a.s) görüşülmesini yasaklamıştı. İmam'la nasıl görüşebileceğini düşünürken, eski elbiseler içinde salatalık satan seyyar bir satıcıya gözü ilişti. Hemen ona gidip salatalıkların hepsini satın aldı. Adamın elbiselerini de ödünç alarak seyyar satıcı kılığında İmam'ın evine yaklaştı. İmam'ın hizmetkârı salatalık almak için onu çağır-mış, böylece eve girip İmam'la (a.s) görüşmeyi başarmıştı. İmam (a.s) onun bu hilesini beğenerek: "*İyi bir yöntem seçmişsin.*" dedi ve sorusunu sormasını istedi. Soruyu dinledikten sonra: "*Aynı zamanda ardı ardına üç talak olmaz, batıldır.*" buyurdu.³

Mansur Devanikî, İmam (a.s) ve diğer Alioğulları (Aleviler) ile Şiîlere karşı hiçbir baskı ve işkenceyi uygulamaktan çekinmiyor, Emevîlerin yöntemlerini uyguluyordu. Sedir ve Abdusselâm b. Abdurrahman gibi, İmam'ın (a.s) nice yakın adamlarını hapse attı. İmam Sadık'ın (a.s) ashabının büyükleri arasında sayılan Mualla b. Huneys'i şehit ettirdi. İmam Hasan'ın (a.s) evlatlarından olup Alevîlerin büyüklerinden sayılan Abdullah b. Hasan'ı bir bahaneyle Irak'a sürgüne gönderdi ve orada hapse atırpı sonra da şehit ettirdi.⁴

Bir yandan bu cinayetleri işlerken, diğer bir yandan da tam bir münaflık sergiliyor ve kendisini Hz. Resulullah'ın (s.a.a) gerçek halifesi

1- Tetimmetu'l-Munteha, s.110, 113, 147

2- Şia fıkhında, bir celsede üç boşanma ardı ardına yapılamaz; batıldır. Geniş bilgi için ilgili fıkıh kitaplarına bakınız.

3- Biharu'l-Envar, 47/171, Ravendî'nin Haraic'inden naklen

4- Câmiu'r-Ruvat, 1/350-457 ve 2/247; Tuhfetu'l-Ahbab, s.179; Muntehe'l-Amal,

gibi göstererek halkın sevgisini kazanabilecek her hileye başvuruyor; kendisini din ve şeriat düşkünü bir yönetici olarak gösteriyordu. Dahası, kendisini Resulullah'ın Ehlibeyti'ne mensupmuş gibi göstermeye büyük çaba harcıyor, böylece Resulullah'ın (s.a.a) gerçek vasileri ve halifeleri olan Ehlibeyt İmamları'nın yerini almayı plânliyordu. Çünkü Müslümanların, Resulullah'ın Ehlibeyti'ni ne kadar çok sevdiğini biliyordu. Nitekim Abbasîler, Müslüman halkın Ehlibeyt'e beslediği sevgiyi kullanarak iktidarı ele geçirmiş ve kendilerini Ehlibeyt'in savunucuları gibi gösterecek Emevîleri yıkma yolunda halkın desteğini alabilmişlerdi.

Mansur, bir Arefe günü yaptığı konuşmada şöyle diyordu:

Ey insanlar! Biliniz ki ben, Allah tarafından yeryüzünde padişahlık etmekteyim. Sizi O'nun yardımıyla yönetmekteyim. Ben Allah'ın haznedarıyım ve beytülmal benim elimdedir. O'nun rızasına göre davranır ve O'nun rızasına göre bölüştürürüm! Beytülmalden birine lütufta bulunacak olsam, bu da yine O'nun izniyle olur! Allah Teala beni kendi haznesinin anahtarı kılmıştır; dilediği zaman beni açarak size lütufta bulunur!...¹

Bir başka konuşmasında da Horasan halkına şöyle hitap ediyordu:

Ey Horasanlılar! Allah bizim hakkımızı ortaya çıkardı ve Resulullah'tan kalan mirasımızı (halifeliği) bize geri verdi! Hak yerini buldu; Allah nurunu zahir, sevdiklerini aziz kıldı ve zalimleri yok etti!...²

Mansur, kitleyi aldatmaya yönelik bu oyunları ile kendisine dindar süsü veriyor ve kötülük, küfür ve münafıklıkta Emevîlerden hiç geri kalmayan iğrenç yüzünü bu sahte görünümün ardında gizliyordu.

Diğer taraftan, zorla ve tehditle de olsa İmam Cafer Sadık'ın (a.s) görünüşte onayını almaya, böylelikle de halkın tepkisini çekmemeye çalışıyordu.

Ancak İmam (a.s) onu hiçbir zaman onaylamadığı gibi, her fırsatta halkı aydınlatmış, onun ve Abbasîlerin gerçek yüzünün anlaşılmasını sağlamıştır.

İmam'ın (a.s) yarenlerinden biri: "Maddî açıdan zor durumda bulunan biz Şiîlerden birine bunlar (Abbasîler) tarafından teklif gelir ve ücret

1- Tarihu'l-Hulefa, s.263; el-İmamı's-Sadık, 5/45

2- Murucu'z-Zeheb, 3/301

karşılığında onlara ev yapmamız veya su kanalı açmamız istenirse, ne yapalım?" diye sorduğunda, İmam (a.s) şu cevabı vermiştir:

Karşılığında çok dolgun bir ücret de verseler şahsen ben, onlar (Abbasîler) için bir düğüm atmaya veya bir çizgi çizmeye bile razı değilim. Çünkü zalimlere yardımcı olanlar, Allah Teala kulları arasında bir hükme varıncaya kadar kıyamet günü ateşte yanacaklardır.¹

Fakihler konusunda da şöyle buyurmuştur:

Fakihler, peygamberlerin eminleridirler; sultanlara yönediklerini (iktidardakilere meylettiklerini, onlarla sıkı-fıkı olduklarını) görürseniz, onlardan şüphelenin ve böylelerine güvenmeyin!²

İmam (a.s) kimi zaman da mektuplarında veya görüşmelerinde, Mansur'u sarıh bir dille uyarıyor, kınıyordu. Bir defasında Mansur İmam'a (a.s) bir mektup yazıp: "Neden herkes gibi sen de beni görmeye gelmiyorsun?!" diye sordu. İmam (a.s) mektuba şu cevabı yazdı:

Senden korkmamızı gerektirecek bir dünyalığımız olmadığı gibi, sana umut besleyebileceğimiz bir maneviyat ve dindarlık da görmüyoruz sende. Ne seni gelip kutlayacağımız bir nimet içinde sin, ne de kendini, gelip sana teselli vermemizi gerektirecek bir musibet içinde görmektesin. Bu durumda, neden seni ziyaret edelim ki?!

Mansur, mektuptaki kınamayı örtbas edebilmek için: "Gelip bana nasihatte bulunun." diye yazdı. İmam (a.s) şu cevabı verdi:

Dünyayı seven, sana nasihat etmez; ahiretini düşünen de sana gelmez!³

Mansur'un bulunduğu bir mecliste İmam'ın da oturmuş olduğu bir gün, bir sinek ilginç şekilde Mansur'a musallat oldu. Ne yapsa kurtulmuyor, o kovdukça sinek hemen gelip yine yüzüne konuyordu. Mansur sineği kovmaya çalışırken öfkeyle: "Allah şu sineği neden yarattı sanki?!" diye çıkıştı İmam'a (a.s). İmam hiç beklemeden şu cevabı verdi: "*Zalimlerle zorbaları aciz kılıp küçük düşürmek için!*"⁴

1- Vesailu's-Şia, 12/129; Usul-u Kâfi ve Tehzib'den iktibasla

2- Keşfu'l-Gumme, 2/412; el-İmamı's-Sadık, 3/21, Hilyetu'l-Evliya'dan naklen

3- Keşfu'l-Gumme, 2/448; Biharu'l-Envar, 47/184

4- el-Fusulu'l-Mühimme, s.236

Medine Valisinin Karşısında

Abdullah b. Süleyman et-Temimî şöyle anlatır:

Abdullah b. Hasan b. el-Hasan'ın oğulları İbrahim'le Muhammed, Abbasî iktidarı tarafından şehit edildikten sonra Mansur Devanikî yakın adamlarından Şeybe b. Gaffal'ı Medine'ye vali tayin etti.

Şeybe, Medine'de bir cuma hutbesinde şöyle konuştu:

...Ali b. Ebu Talib, Müslümanlar arasında ihtilaf yarattı. İman ehliyle savaştı ve iktidarın, ehline geçmesine engel olup onu hep kendisi için istedi. Ama Allah onu iktidardan mahrum bıraktı. On-
dan sonra onun evlatları da bozgunculukta onun yolunu izler ol-
dular ve şimdi iktidar peşindeler! Oysa onlar iktidara lâayk değil-
ler! Zaten bu yüzden her tarafta öldürülmekte, kendi kanlarına bo-
yanmaktalar!

Şeybe'nin bu küstah ve iftira dolu sözleri Medine ahalisini pek ra-
hatsız etmiş, ama korkudan hiç kimse bir şey söyleyememişti. Herkes su-
suyordu. Bu sırada, sırtında yün elbise olan biri cesaretle yerinden doğ-
rularak şöyle dedi:

Allah'a hamt eder, O'nun son elçisi ve bütün resullerinin baş-
tacı olan Muhammed'le diğer bütün peygamberlere salât-u selâm
göndeririz! Söylediğin iyi vasıflara gelince; evet, biz onlara lâayk
bir aileyiz, söylediğin kötülükler ve çirkinliklerse, ancak sana ve
Mansur'a yakışır!

Sonra, yüzünü cemaate dönerek sözlerini sürdürdü:

Kıyamette kimin amellerinin daha boş ve herkesten daha ziyan-
kâr olacağını bildireyim mi size?! Ahiretini, başkalarının dünyasına
satan kimsedir o! Şu fasık vali de böyle biridir işte! (Çünkü ken-
di ahiretini Mansur'un dünyasına satmıştır.)

Cemaat sakinleşmişti. Vali, hiçbir şey söylemeden sessizce camiden
çıktı. Dışarıya çıkınca, adamlarına: "Halifenin valisinin karşısında hiç çe-
kinmeden öyle konuşan o adam kimdi?" diye sordu. Cafer Sadık (a.s) ol-
duğunu söylediler.¹

1- el-Emali, Şeyh Tusî, s.31; Biharul-Envar, 47/165

İMAM CAFER SADİK VE ZEYD BİN ALİ

Ehlibeyt İmamları'nın dördüncüsü İmam Zeynelabidin'in (a.s) oğlu olan Zeyd, İslâm tarihinin önemli simalarından ve Şia'nın bilim, takva ve fazilette en parlak şahsiyetlerindendir. Zeyd, Emevîlerin en dehşet ve karanlık dönemlerinde yiğitçe kıyam etti, cesaretle savaştı ve bir mümine yaraşır bir onur ve şerefle şehit düştü. Zeyd'in (r.a) baştanbaşa nur ve takva dolu hayatı ve onun yepyeni bir tarih yaratan şanlı kıyamu ve nihayet onur ve iftihar dolu şahadeti, imamet ailesinde onun babasından ve kardeşinden aldığı eğitim ve terbiyenin en güzel belgesidir.

İslâm âlimleri, Hz. Zeyd'in (r.a) ilim, takva, fazilet ve büyüklüğü konusunda müttefiktirler. Ehlibeyt İmamları defalarca Hz. Zeyd'in fazilet ve yiğitliğini övmüşlerdir. Nitekim Zeyd hakkındaki rivayetler o kadar çoktur ki, Şeyh Saduk (r.a) Uyunu Ahbari'r-Rıza adlı ünlü eserinin bir babını bu rivayetlere ayırmıştır.¹

Şeyh Müfid şöyle der:

Zeyd, İmam Seccad'ın (a.s) İmam Bâkır (a.s) dışındaki bütün evlatlarından üstün ve ileridir. Son derece dindar, takvalı, abid, fakih, bağışlayıcı ve cesurdu. İnsanları iyiliğe çağırır, kötülükten menederdi.²

Ebu Carud şöyle der:

Medine'de bulunduğum günlerde ne zaman Zeyd'i sorsam, Kur'ân'la meşgul olduğunu söylerlerdi.³

Hişam şöyle der:

Halid b. Safvan, Zeyd'den söz ediyordu. Onu nerede gördüğünü sordum. "Kûfe köylerinden birinde." dedi. Onu nasıl bulduğunu

---

1- Uyunu Ahbari'r-Rıza, 1/248

2- el-İrşad, Şeyh Müfid, s.251

3- el-İrşad, Şeyh Müfid, s.251

nu sordum. "Allah korkusuyla pek ağlayan biri olarak gördüm onu!" dedi.¹

Şeyh Müfid şöyle anlatır:

Şia içinde bir grup (Zeydîler) Zeyd'in, babasından sonra imam olduğuna inanırlar. Bu inancın nedeni, onun silahlı kıyamda bulunması ve halkı açıkça Hz. Muhammed'in Ehlibeyti'ne (a.s) uymaya davet etmesidir. İşte bu, bazılarınca onun imametinin ilanı olarak telakki edilmesine yol açtı. Oysa gerçek bu değildi; Zeyd asla imamet iddiasında bulunmamıştır. Babasından sonra imamın, sevgili kardeşi Bâkır'u'l-Ulum (a.s) olduğunu biliyordu. İmam Bâkır (a.s) da vefatından önce İmam Sadık'ın (a.s) imam olduğunu açıklamıştır.²

Zeyd'in Kıyamı

Zeyd, Medine valisi Halid b. Abdülmelik'i şikâyet etmek için Şam'a, Emevî sultanı Hişam b. Abdülmelik'i görmeye gitti. Ancak Hişam, Zeyd'i küçük düşürmek için onu sarayına kabul etmedi. Zeyd, şikâyetini yazılı olarak Hişam'a bildirip ondan adaleti uygulamasını istediye de, Hişam yine aldırmayıp Zeyd'in mektubunun altına: "Geldiğin yere dön." notunu düştü. Zeyd: "Vallahi geri dönmeyeceğim." dedi ve Hişam'dan görüşmek için vakit alıncaya kadar Şam'dan ayrılmadı. Sonunda Hişam ona vakit vermiş, ama Şam'ın ileri gelenlerini de davet ederek Zeyd'i sürekli oyalamalarını ve onu kendisinden uzak tutmaya özen göstermelerini tembihlemiştir.

Zeyd, Hişam'ın bulunduğu meclise girer girmez hemen konuşmaya başlayarak Hişam'a hitaben şöyle dedi:

Allah'ın kulları arasında, takvaya davet edilmeyecek kadar büyük kimse yoktur ve takvaya davet etmeyen kimseden daha aşağılığı da yoktur! Ben seni takvalı olmaya ve Allah'tan korkup O'nun dinine uymaya davet ediyorum!

Hişam, kırıncı ve alaycı bir ses tonuyla: "Senin asıl amacın halife olmak!" dedi, "Kendini halifelğe pek uygun görüyorsun; ama buna lâyük değilsin ve alt tarafı bir cariye'nin oğlusun!"

1- el-İrşad, Şeyh Müfid, s.251

2- el-İrşad, Şeyh Müfid, s.251

Zeyd soğukkanlılıkla şöyle dedi:

Peygamberlikten daha üstün bir makam olmadığını bilmez misin?! İbrahim'in (a.s) oğlu İsmail (a.s) gibi bazı peygamberler de cariyeden dünyaya gelmiştir. Eğer cariyeden dünyaya gelmiş olmak bir kusur olsaydı, bil ki İsmail'e (a.s) asla peygamberlik görevi verilmezdi! Peygamberlik mi daha üstündür sence, yoksa hali felik mi?! Kaldı ki, ecdadı Resulullah (s.a.a) ve İmam Ali (a.s) olan biri için, annesinin cariyeye olup olmaması nasıl kusur telakki edilebilir?!

Bu yerinde cevap, Hişam'ı çok öfkelen-dirmişti. Hışım-la yerinden kal-kıp, Zeyd'in hemen dışarı çıkarılmasını emretti. Zeyd dışarı çıkarken: "Kılıcın acısını dayanılmaz bilip korkanlar, zilletle yaşamaya mahkûmdurlar!" dedi.

Zeyd'in bu sözünü Hişam'a aktardıklarında, Hişam onun Emevîlere karşı kıyam edeceğini anladı. Saray erkânına şöyle dedi: "Siz, Ali'nin so-yu kurumuş, mahvolmuş diyordunuz. Yemin ederim ki, Zeyd gibilerin-in olduğu bir ailenin soyu kurumaz!"

Zeyd Şam'dan Kûfe'ye döndü. Olayı duyan Şîler etrafına toplanarak ona biat ettiler. Sadece Kûfe'den biat edenlerin sayısı 15 bini bulmuş; Medain, Basra, Vâsıt, Horasan, Rey, Musul ve diğer şehirlerden de çok sayıda Müslüman onlara katılmıştı. Bunu gören Zeyd kıyam etti.¹

Savaş başladığında, Zeyd'e biat edenlerin çoğu namertçe onu yalnız bırakıp kaçtı. Zeyd, çok az sayıda adamı kaldığı hâlde savaştan kaçmadı ve beklenmedik bir yiğitlikle çarpıştı. Ancak savaşta alın-a isabet eden bir ok nedeniyle birkaç gün sonra şehit oldu. Allah'ın ve meleklerinin selâmı bu yiğit ve fedakâr müminin üzerine olsun. Zeyd'in şahadeti Hicret'in 120 veya 121. yılı safer ayına rastlar.

Zeyd'in adamları onun cesedini bir nehrin yatağına gömüp üzerinden su geçirdilerse de, düşman mezarın yerini bulmakta gecikmedi ve aşâğılık bir girişimle o büyük şehidin mübarek naşını mezarından çıkarıp bedeninden ayırdıkları başını Şam'a göndererek Hişam'a takdim ettiler. Sonra başsız bedenini, Hişam'ın emriyle Kûfe şehrinin çöplüğünde darağacına astılar. Bu mübarek beden, birkaç yıl tıpkı şahadet sancağı gibi darağacında asılı kaldı. Nihayet bizzat Emevî sultanı Hişam'ın em-

---

1- Umdetu't-Talib, s.228

riyle şehidin pak naşını darağacından indirip yaktılar ve külünü rüzgâra savurdular.¹ Zira zalimler, Zeyd'in başsız vücudundan da korkmaktaydılar.

Zeyd'in şahadet haberi İmam Cafer Sadık'a (a.s) ulaştığında hüzne boğuldu; duyduğu keder yüzünden okunuyordu. Zeyd'le birlikte savaşın onun safında şehit düşenlerin aileleri arasında paylaşılması için Ebu Halid Vâsîti'ye 1000 dinar verdi.²

Fudayl Rissan şöyle anlatır:

Zeyd'in şahadetinden sonra İmam Sadık'ın (a.s) huzuruna vardım. Söz Zeyd'den açılınca, İmam şöyle buyurdu:

Allah amcama rahmet etsin. Mümin ve arifti (bizim imametimize inanırdı); bilge, dürüst ve doğru sözlüydü. Eğer savaşta galip gelseydi, vefa ederdi.³

Yani Zeyd, İmam Sadık'ın (a.s) hilafeti için mücadele ediyordu ve savaş kazanması hâlinde onun imam ve hak halife olduğunu ilan edecekti.

İmam Sadık'ın (a.s) bu sözleri, Zeyd'in aslında İmam'ı (a.s) hilafete getirmek için kıyam ettiğini apaçık ortaya koymaktadır. Zeyd, İmam Bâkır'la İmam Sadık hazretlerinin imametini kabul etmiş bir mümindir.

Ehlibeyt'in 8. nuru İmam Rıza (a.s) sultan Memun'a şöyle der:

Zeyd, Âl-i Muhammed'in (a.s) âlimlerindendi. Allah rızası için öfkelenildi, Allah'ın yolunda şehit oldu. Babam Musa b. Cafer (a.s), babası Cafer b. Muhammed'in (a.s) şöyle buyurduğunu söylerdi: "Allah, amcam Zeyd'e rahmet eylesin. İnsanları Ehlibeyt'e itaate çağırıyordu. Savaşı kazansaydı, yaptığı davete sadık kalacaktı. (Yani iktidarı İmam'a bırakacaktı.) Zeyd kıyam için benimle meşverette bulundu: 'Amcacığım, eğer öldürülmeye ve cesedinin asılmasına razıysan, kıyam et.' dedim."

Memun: "Zeyd imam olduğunu iddia etmiyor muydu yani?" diye sorunca, İmam: "*Hayır, o halkı Resulullah'ın Ehlibeyti'nin imametine davet ediyordu.*" buyurdu.⁴

1- el-İrşad, Şeyh Müfid, s.252; Umdetu't-Talib, s.230; Muntehe'l-Amal, 2/34

2- el-İrşad, Şeyh Müfid, s.252

3- Rical-i Mamaganî, 1/468; Rical-i Keşşî'den iktibasla

4- Rical-i Mamaganî, 1/468; Uyunu Ahbari'r-Rıza, 1/249

Şeyh Saduk (r.a) Zeyd b. Ali'nin (a.s) şöyle buyurduğunu rivayet eder:

Yeryüzü var oldukça, Âl-i Muhammed'den biri mutlaka imam ve yeryüzünde Allah'ın halifesi olarak bulunacaktır. Bu zamanda da Allah'ın yeryüzündeki hücceti, kardeşimin oğlu Cafer b. Muhammed'dir; ona uyan asla sapmaz, ona karşı çıkan da asla hidayet bulmaz!¹

1- Biharul-Envar, 47/19; Şeyh Saduk, el-Emali'den iktibasla

İMAM SADIK'IN (A.S) MÜNAZARALARI

Emevîlerin son yılları ve Abbasî iktidarının ilk dönemlerinde İmam Sadık (a.s) bu iki hanedanın iktidar ve koltuk kavgasıyla birbirine düşmesi nedeniyle geçici bir süre için de olsa biraz rahat nefes alabilmiş, ilmî ve dinî çalışmalarını genişletebilme fırsatı bulmuştur. İşte bu süreçte Medine, binlerce ilim aşığının İmam Sadık'ın (a.s) din ve bilim derslerine akın edip çeşitli bilim dallarında İmam'dan eğitim alma fırsatı bulunduğu büyük bir üniversiteye dönüşmüştür.

İmam Sadık'ın (a.s) ilmî ve dinî kariyeri, bütün İslâm beldelerinde dillere destandı. Bu nedenle çoğu zaman çok uzak diyarlardan Medine'ye akın eden araştırmacı ve bilim adamları, İmam'ın derslerine katılıp Resulullah'ın (a.s) bu nadide evladının Allah vergisi ilim deryasından faydalanmaktaydı. Hatta gayrimüslim bilim adamları bile uzak yollardan gelip İmam Sadık'ın (a.s) ilmî münazara ve oturumlarına katılıyordu. Çeşitli din ve farklı inançlara mensup bu bilim ve din adamlarıyla İmam Sadık (a.s) arasındaki ilmî tartışmalar ve İmam'ın cevapları, İslâm tarihinin ilk yüzyıllarıyla ilgili sayfaların en ilgi çekici olanıdır.

İmam (a.s); zamanı, mekânı, soru soranın dinini ve ilmî kapasitesini ve onun olaylara yaklaşım tarzı gibi ince faktörleri dikkate alarak muhataplarına cevaplar vermiştir. Nitekim İmam'ın verdiği cevapların bazısı, sadece tartışma tarafının delillerini çürütmeye veya onun öne sürdüğü mantıktaki zaafı açığa çıkarmaya matuftur. Bazı cevaplarsa, muhatabını daha derin ve dikkatli düşünmeye sevk edici olup, onun zihnini ve bilincini uyandırmaya yöneliktir. Muhatabın ilmî kariyeri ve kapasitesi ölçüsünde fevkalade ilmî ve felsefî cevaplar vermiştir.

İmam Cafer Sadık'ın (a.s) ilmî münazara ve oturumları ve bunlarda verdiği cevapların tamamını bir araya getirebilmek için ciltler dolusu kitap yazmak gerekir. Binaenaleyh biz burada bunlardan sadece bir kısmını örnek olarak aktaracak ve özellikle gençler için anlaşılması daha kolay olan örneklere yer vereceğiz. Bu bahsin sonunda da İmam Cafer Sadık'ın

(a.s) tevhit konusunda öğrencisi Mufaddal'a yazdırdıklarını içeren "Tevhid-i Mufaddal" adlı eserden bazı iktibaslarda bulunacağız.

İbn Ebi'l-Avca İle Münazara

Ebu Mansur, bir arkadaşından şöyle rivayet eder:

O zamanın ünlü materyalistlerinden sayılan ve "dehriyyun" adıyla bilinen dinsizlerden İbn Ebi'l-Avca ve Abdullah b. Mukaffa'yla Mescidul-Haram'da oturmuş, Kâbe'yi tavaf eden hacıları seyrediyorduk. İbn Mukaffa tavaf etmekte olan hacıları göstererek: "Şunları görüyor musun?" dedi ve biraz ileride oturan İmam Sadık'ı (a.s) gösterip: "Bak, bir tek şu büyük adam dışında, hiçbiri insan denmeye lâıyk değildir!" dedi. İbn Ebi'l-Avca: "Bunca insan arasında neden sadece onun insan olduğunu söylüyorsun?" diye sorunca, aralarında şu konuşma geçti:

– Çünkü onda, başkalarında görmediğim bir bilgi, insanlık ve erdem var.

– Buna inanmam için onunla bizzat kendim konuşmalıyım.

– Bunu tavsiye etmem; aksi takdirde seni tamamen değiştirmesinden korkarım. (Seni materyalist inançtan koparıp Müslüman edebilir!)

– Hiç sanmam! Onunla konuşursam, söylediklerinin doğru olmadığını anlaşılmasından korkuyorsun aslında!

– Madem böyle düşünüyorsun, git onunla konuş o hâlde! Ama elinden geldiğince dikkatli ol ve seni etkilemesine izin verme. Söyleyeceklerini iyi hesaplayıp konuş, her kelimeyi ölçüp biç, fikrini kendi sözleriyle çürütecek şeyler söylememeye dikkat et!

Bu konuşmadan sonra İbn Ebi'l-Avca, İmam'la görüşmek için bizden ayrıldı. Biraz sonra geri döndüğünde: "Ey Mukaffa'nın oğlu!" dedi heyecan ve hayretle, "Sen onun insan olduğunu söylemiştin; ama ben onun bildiğimiz anlamda bir insan türü olmadığına yemin edebilirim! Şu yeryüzü yuvarlağında, dilediği zaman cismiyle yaşayan tek kişi varsa, odur!"

İbn Mukaffa şaşkınlıkla: "Neden?" diye sordu, "Ne oldu ki?"

İbn Ebi'l-Avca dedi ki:

Onun yanına gidip oturdum. Etrafındakiler gidince, ikimiz kaldık.

Ben daha hiçbir şey söylemeden o konuşmaya başladı ve tavaf etmekte olanları göstererek şöyle dedi:

Eğer din konusu bunların dediği gibiyse ve Allah ve ahiret günü diye bir şey varsa -ki vardır ve haktır- o zaman onlar doğru yoldadır demektir. Bu durumda siz saadeti yakalayamayacak ve helâk olacaksınız! Yok, eğer sizin dediğiniz gibiyse, -ki kesinlikle öyle değildir, zira Allah vardır ve kıyamet haktır- o zaman Müslümanlarla sizin durumunuz eşit demektir!

(Yani ahirete inanan bir Müslüman için bu durumda da kaybedecek bir şey söz konusu değildir. Çünkü farz-ı muhal; ahiret ve din hak olmaz ve bir hesap günü bulunmazsa dahi Müslümanların zarar edeceği bir şey olmaz ve bu durumda sizlerle aynı vaziyette olurlar!)

Ben şaşkınlığımı gizlemeye çalışarak: "Aman efendim, neler söylüyorsunuz?" dedim, "Bizim inancımız onların inancından farklı değil ki, biz de Müslümanız!"

Adeta içimi okurcasına dedi ki:

Sizinle onların inancı aynı olur mu hiç?! Onlar kıyamete, ölümden sonra diriltileceklerine, hesaba çekileceklerine, Allah'ın ceza veya ödülüne mazhar olacaklarına, yani yaratıcılarının göğün sahibi olan Yüce Allah olduğuna ve göklerin ancak O'nunla mamur olduğuna inanıyorlar; oysa siz göğü, kimselerin bulunmadığı bomboş bir virane gibi görmektesiniz!

Onun Allah'tan söz etmesini fırsat bilerek kendi düşüncelerimi açıklayıp şöyle dedim: "Eğer mesele onların dediği gibiyse, o zaman Allah neden kendisini açıkça kullarına gösterip onları ibadete davet etmiyor? Böylece kullar arasında da bu ihtilaflar ortadan kalkmaz mı? Neden kendisini kullarından gizleyip onlara peygamber gönderiyor?! Bizzat kendisi gelse, kulları üzerinde daha etkili olmaz mı?"

Ben susunca, o: "*Bunu söylerken haksızlık etmiyor musun?*" diyerek şöyle ekledi:

Kudretini senin kendi varlığında apaçık göstermekte olan birinin, kendisini senden gizlediğini nasıl söylersin?! Daha önce var olmadığın hâlde var edilmen, küçükken büyümen, onca zayıflıktan sonra güçlenip serpilmen, sağlıklıyken hastalanman ve hastalandıktan sonra yine sağlıklı hâlde gelebilmen, öfkeden sonra sevinmen ve memnun olduğun bir zamanda öfkeye kapılabılmen, neşeden sonra üzüntü, üzüntüden sonra neşe duyabilmen, düşmanlıktan sonra dostluğun ve dostluğundan sonra düşmanlığın, azimli ve irade-

liyken gevşeyip azmini yitirmen ve gevşekken azim ve irade bulman; bıkkınlıktan sonra istemen, istedikten sonra bıkkın olman, isteksizlikten sonra eğilim duyma ve eğilimden sonra isteksizlik duyabilmen, umutsuzluğundan sonra umut ve umuttan sonra umutsuzluk yaşayabilmen, zihninde olmayan ve hatırlayamadığın bir şeyi hatırlayıp farkına varman ve zihninde var olduğu ve bildiğin bir şeyin zihninden silinmesi ve onu unutmama... [İşte bunların hepsinde Allah kendi kudretini sana göstermiştir.]

Evet, benim varlığında olan ve inkâr edemediğim ilâhî yaratılışı ve Allah'ın kudretinin varlığındaki iz ve etkilerini ardı ardına böylece sıralayıp durdu. Öyle ki, bir an Allah benimle onun arasında belirip aşikâr olacak sandım!¹

Abdullah Deysanî İle Münazara

Allah'a inanmayan Abdullah Deysanî, İmam Sadık'ın (a.s) evine gitti ve ondan kendisine Allah'ın varlığını ispatlamasını istedi. İmam: "Adın ne?" diye sorunca Deysanî hiçbir şey söylemeden kalkıp gitti. Arkadaşları, adını neden söylemediğini sorduklarında: "Adımın Abdullah (Allah'ın kulu) olduğunu söyleseydim, 'Kulu olduğun şu Allah kimdir ki sen O'na kulluk etmedesin?' diye soracaktı." dedi.

Arkadaşları: "Haydi tekrar ona git." dediler, "Bu defa adını sormasını iste ondan!"

Deysanî onların söylediğini yapıp tekrar İmam'a gitti ve "Bana Allah'ı ispatla, ama ismimi sorma." dedi.

İmam (a.s) oturmasını söyledi.

İmam'ın (a.s) küçük çocuğu o sırada elindeki bir yumurtayla oynuyordu. İmam (a.s) çocuğun elindeki yumurtayı alarak şöyle dedi:

Ey Deysanî! Bu, kalın kabuğu olan sağlam ve kapalı bir kaledir! Sağlam kabuğunun altında ince bir zar vardır; o ince zarın içinde eriyik hâlde saydam bir altınla, saydam bir gümüş, iç içe bulunur ki, asla birbirine karışmaz ve birbiriyle karışmadan öylece iç içe kalırlar. Ne sağlıklı bir şey içinden çıkıp sağlıklı ve sağlam olduğunu bize haber verebilir, ne de onu bozabilecek bir şey içine sızıp içindeki bir bozulmadan bizi haberdar edebilir. Erkek mi, yoksa

1- Usul-u Kâfi, 1/74, Tevhid Kitabı, 2. hadis

dişi mi olarak yaratıldığı kesinlikle belli değildir. Şu hâliyle yarılıp açılıyor ve içinden çok güzel renkler çıkıyor. Bunca hayret verici özelliklerin, birisi tarafından yaratılmış olduğunu düşünmüyor musun?

Deysanî bir süre sustu ve düşünceye daldı; sonra başını kaldırıp: "Şahadet ederim ki eşi ve benzeri olmayan Allah'tan başka ilâh yoktur; şahadet ederim ki, Muhammed O'nun kulu ve elçisidir; şahadet ederim ki siz insanlara Allah'ın hücceti ve imamısınız. Ben geçmişimden pişmanlık duyuyor ve tövbe ediyorum!"¹

Bir Zındık İle Münazara

Hişam şöyle anlatır: Bir zındık, İmam Cafer Sadık'a (a.s) bazı sorular sorup sonra da: "Allah nedir?" diye sordu. İmam şöyle buyurdu:

– O, her şeyden başka, her şeyin tersine bir şeydir. Bu sözden amacım, bu sözün içeriğini ispatlamak ve O'nun, bir şey olmanın hakikatiyle bir şey olduğunu söylemektir. [Yani O, gerçekten var olan bir şeydir.] Cismi olmaksızın, şekli olmaksızın, algılanmaksızın, duyulmaksızın, beş duyu organıyla hissedilmeksizin, düşünce ve hayale sığmaksızın bir şeydir O. Yokluk ve tükenişi olmadığı için O'ndan bir şey eksilmez, zamanın geçmesi O'nda hiçbir değişime neden olmaz!

– Yani O'nun duyduğunu ve gördüğünü mü söylemek istiyorsun?

– Evet, O duyar ve görür. Duymak için hiçbir uzvu olmaksızın "duyan"dır ve görmek için hiçbir aracı olmaksızın "gören"dir O! Bizatihi kendisi duyar ve bizatihi kendisi görür. Bunu söylerken, O'nunla "kendisi"nin iki ayrı şey olduğunu kastetmiyorum. Bundan amacım, teşbihte bulunarak meselenin anlaşılmasını sağlamaktır. Binaenaleyh, diyorum ki O, bütün varlığıyla "duyan"dır. Bunu söylerken de O'nun varlığının "bütün"ü ve "parçaları" olduğunu kastetmiyorum; bu tabiri kullanarak senin meseleyi kavrayabilmeni amaçlıyorum. Binaenaleyh zat ve mana da hiçbir ihtilaf olmaksızın duyan, gören, bilen ve bilgi sahibi olandır O!

– O hâlde O nedir?

– O, Rab ve mabuttur. O, Allah'tır. Rab ve Allah derken "r", "a", "b", ve "a", "l", "a", ve "h", harflerini kastetmiyorum; bütün varlıkları yaratan, onları dizip koşandır demek istiyorum. Bu harfleri kullanırken maksa-

1- Usul-u Kâfi, Tevhid Kitabı, 1/79, 4. hadis

dım; "Allah", "Rahman", "Rahim", "Aziz" ve diğer isimlerle anılan manadır. O, kendisine tapılan İlâh'tır, Aziz'dir, Celil'dir ve şanı pek yücedir!

– Ama düşünemediğimiz ve aklımıza gelen her şey birer mahlûktur aslında!

– Eğer öyle olsa, tevhide inanma yükümlülüğümüz kalkar. Çünkü düşünüp akıl edemeyeceğimiz bir şeye karşı sorumluluğumuz olmaz! Ancak, biz diyoruz ki: Duyu yoluyla düşünemediğimiz, duyuyla sınırlı olan ve duyularımızda bir benzerini tasavvur edebileceğimiz bir şekli olan şey mahlûktur ve yaratılmıştır. Binaenaleyh, varlığın yaratıcısını ispat etmek istiyorsak, Allah'a yakıştırmamayacak iki şeyden O'nun uzak olduğunu bilmemiz gerekir: Birincisi O'nun inkârdır; O'nu inkâr etmek de, varlığını reddetmek demektir. İkincisiye teşbih ve benzetmedir; zira benzeme, ancak aşikâr ve görünür olan ve birtakım parça, bileşim ve terkiplerden meydana gelmiş bulunan "mahlûkat"a mahsus bir özelliktir. O hâlde "Yaratan" Yüce Allah'ın ispatı kaçınılmazdır. Çünkü yaratıklar O'na muhtaçtır ve her şey "yaratılmış"tır; onları yaratansa, onlardan tamamen farklı ve onların dışında bir şeydir; onlar gibi değildir. Çünkü onlar gibi olan şey, onlarda apaçık belli olan terkip ve karışım da onlara benzeyecektir; daha önceden var olmamaları ve sonradan meydana gelen şeyler olmaları konusunda da ona benzer olacaktır. Küçükken büyüme, siyahlıktan beyazlığa geçme, güçlüyken güçsüz hâle gelme gibi konularda onlara benzemesi gerekecektir. Böylece bunlar gibi mahlûkata ait nice özelliklerde onlara benzemesi icap edecektir ki, bütün bu özellikleri tek tek burada saymamıza gerek yok sanırım!

– Allah'ı ispatladığın takdirde, gerçekte O'nun için belli bir sınır ve kısıt/had tanımış olursun!

– Hayır, O'nun için asla bir kısıt ve sınır tanımış olmayız. Yaptığımız şey, O'nun varlığını ispatlamaktır sadece! İspatla ret arasında hiçbir meretebe yoktur.

– O'nun varlığı var mıdır?

– Evet. Zaten hiçbir şey, varlığının dışında başka şeyle ispat edilemez!

– Niceliği ve niteliği de var mıdır?

– Hayır. Çünkü nitelik ve nicelik sıfat açısından ve bir şeyin nitelik ve niceliğini beyan edebilmek için onu ihata etmek (her şeyiyle kavrayıp kuşatarak hâkim olmak) gerekir. Oysa Yüce Allah'ın ispatında iki

yolu dışlamak gerekir. Biri O'nun varlığını reddedip yok olduğunu farz etmek (tatil), diğeri de O'nu başka şeylere benzetip diğeri varlıklarla kıyaslamak (teşbih). Çünkü O'nu reddeden kimse, O'nun varlığını inkâr etmiş, O'nu yok saymış ve ilâhlığını görmezden gelmiş olur. O'nu başkalarıyla kıyaslayıp onlara benzetmeye çalışan kimse de O'nu, ilâhlık ve yaratıcılığa lââyık olmayan "yaratılmış"ların sıfat ve özelliklerine sahip bir şey olarak ispatlamış olur. O hâlde O'nda, O'nun dışında hiçbir şeyde olmayan bir nitelik vardır ki, kimsenin ihata edemeyeceği ve kendisinden başka hiç kimsenin bilemeyeceği bir niteliktir bu.

– O, kendi varlığını eşyaya karıştırarak diğeri varlıklarla birlikte bir şey yapar mı?

– O, başka varlıklara karışmak ve onlarla birlikte olarak bir şeyler yapmaktan münezzehtir! Çünkü bu, ancak başka şeylerle temasa geçip birlikte olduğunda -örneğin uzuvları ve vücutlarıyla- bir iş yapan, bir şeyi gerçekleştiren yaratılmışların özelliğidir. Oysa Yüce Allah'ın iradesi ve meşiyeti, her şeye egemendir; istediği her şeyi [iradesiyle] yapar.¹

1- Usul-u Kâfi, Tevhid kitabı, 1/83, 6. hadis

MUFADDAL'IN TEVHİT RİSALESİ

Bu risale insanın ve evrenin yaratılışı, Yüce Allah'ın ispatı, O'nun ilim, kudret ve hikmeti gibi konularda çok değerli bilgiler içeren bir eserdir. İmam Cafer Sadık (a.s) bunları dört oturumda Mufaddal'a anlatmış, o da İmam'ın müsaadesiyle yazıp bir araya getirmiştir.

Allâme Meclisî ve diğer bazı büyük âlimler tarafından tercüme edilen ve defalarca basılan bu değerli eser,¹ her kesimden insan için fevkalâde faydalar içermektedir. Yüce Allah'ın ayet ve hikmetleri üzerinde tefekkür edip tevhit hakkında kafa yoran herkes için faydalı olabilecek ve zevkle mütalaa edilecek bir eserdir.

Seyyid İbn Tavus, "Keşfu'l-Muhce" adlı eserinde oğluna bu kitabı mütalaa etmesini tavsiye etmekte² ve bir başka yerde de: "Yolculuğa çıkan kimsenin mutlaka yanında bulundurması gereken kitaplardan biri, Mufaddal'ın Tevhid kitabıdır." demektedir.³

Bu değerli eseri kısaca tanıttıktan sonra, bazı bölümlerinden özetle ictibasta bulunmamızın faydalı olacağı inancındayız. Mufaddal diyor ki:

Güneş batarken Mescidu'n-Nebi'de oturmuş, Resulullah'ın (s.a.a) yüceliğini düşünüyor ve Yüce Allah'ın ona ne kadar büyük bir onur, izzet ve iftihar nasip etmiş olduğu üzerinde tefekkür ediyordum. Bu sırada, o zamanın ünlü dinsizlerinden olan İbn Ebi'l-Avca mescide girip, sesini duyabileceğim bir yerde yakınıma oturdu. Çok geçmeden arkadaşlarından biri çıkageldi ve onun yanına oturdu. İkisi de, Hz. Resulullah'la (s.a.a) ilgili şeyler konuştular. Bu konuşmanın ardından, söz evrenden ve yaratılıştan açıldı; evrenin hiçbir yaratıcısı olmadığını, doğada her şeyin kendiliğinden meydana geldiğini ve bunun öteden beri böyle gelmiş ve böyle de gidecek olduğunu söylediler!

1- Ali Asker Fakihî'nin özet tercümesi defalarca basılmıştır.

2- Keşfu'l-Muhacce, s.9

3- Emanu'l-Ahtar, s.78

Allah'ın rahmetinden uzak kalmış bu iki kişinin saçmalıklarını duyunca, kendime hâkim olamayıp: "Ey Allah'ın düşmanları!" diye haykırdım, "Sizi en iyi şekilde yaratan ve çeşitli evrelerden geçirerek şimdiki hâlinize gelmenizi sağlayan Rabbinizi inkâr edip dinden çıktınız ve zındık oldunuz! Biraz olsun kendi yaradılışınıza bakar, duyum ve hislerinize kulak verirsiniz, Yüce Allah'ın sayısız delillerini bizzat kendi varlığınıza görür; O'nun kudret, ilim ve hikmetinin delillerinin kendi varlığınıza bulunduğu farkına varırsınız!"

İbn Ebi'l-Avca: "Behey adam!" dedi, "Eğer sen kelâmcılardan (çeşitli inançlar konusunda bilgili olup iyi tartışabilenlerden) isen, seninle onların yöntemiyle konuşurum. Bu durumda bizi ikna edersen sana uyar, dediğini yaparız. Eğer onlardan değilsen, seninle muhatap olmamızın bir faydası yok! Ama eğer Cafer b. Muhammed es-Sadık'ın izleyicilerinden isen bilesin ki, o bizimle asla böyle konuşmaz ve bu şekilde hakaret etmez bize! Senin bu duyduklarını defalarca bizden duymuş, ama bize asla hakaret etmemiş ve cevabımızı verirken haddi aşmamıştır o. O sakin, sabırlı, metin ve pek akıllıdır, asla öfke ve kızgınlığa kapılmaz, asla kontrolünü kaybetmez! Bizim sözlerimizi ve delillerimizi sabırla dinler. Aklımıza gelen her şeyi söyleriz ve tam onu alt ettiğimizi sandığımız bir sırada kısa bir cevap ve az bir sözle bizim bütün delillerimizi çürütüp inandığı gerçeği bize ispatlar ve ona verecek cevap bulamayız. Şimdi, eğer onun ashabından isen, ona yaraşır şekilde konuş bizimle!"

Üzgün bir şekilde camiden ayrıldım. İslâm ve Müslümanların bu dinsiz ve zındıkların zihinlerde yarattığı şüphelerden ne zararlar çektiğini düşünüyorum, kendi yaratıcılarını inkâr etmelerine içerliyordum. Çok sevdiğim İmam Cafer Sadık'ı (a.s) ziyarete gittim. Beni görür görmez: "*Ne-yin var?*" diye sordu, o dinsizlerden duyduklarımı anlattım. Şöyle buyurdu:

Dünyanın, hayvanların, yırtıcı hayvanların, böceklerin, kuşların, insandan dört ayaklılara varıncaya kadar bütün canlıların, bitkilerin, meyveli ve meyvesiz ağaçların, yenir ve yenilmez bitkilerin yaradılışında Yüce Allah'ın takdir ettiği hikmetlerden bir kısmını anlatacağım sana. İbret almak isteyenler bunlardan ibret alacak, Müminlerin ilmi ve marifeti artıp pekişecek, kâfirlerle dinsizler şaşkınlık içinde kalacak, söyleyecek söz bulamayacaklardır. Yarın sabah buraya gel.

Bu muazzam bir fırsattı, sevinçten ne diyeceğimi bilemiyordum. Eve gidip sabırsızlıkla bekledim. O gece çok uzun geldi bana.

Birinci Oturum

Sabahleyin İmam'ın (a.s) evine gittim, izin isteyip ayakta bekledim. İmam'la birlikte bir odaya geçtik, oturur oturmaz: *"Mufaddal!"* buyurdu, *"Galiba dün gece senin için çok uzun geçmiş?"*

Hayretle: "Evet efendim." dedim. İmam (a.s) konuşmasına başladı:

Ey Mufaddal! İlk olarak Allah vardı ve O'ndan önce hiçbir şey yoktu. O bakidir, varlığının sonu ve sınırı yoktur. Hamd ve övgü, bize ilham lütfünde bulunana mahsustur; şükür ve sena, ilimlerin en yüce mertebesini ve onurun zirvesini bize lütfedene hasır. O ki tüm yarattıkları arasında bizi ilmiyle seçkin kıldı ve hikmetiyle bizi onlara şahit kıldı.

(Söz buraya geldiğinde, Mufaddal, bunları yazmak için İmam'dan izin istediğini, onun da izin verdiğini ve kendisinin bunları yazdığını söyleyerek İmam'ın -a.s- sözlerini şöyle sürdürdüğünü anlatır:)

Ey Mufaddal! Evrenin yaratıcısının varlığında şüpheye düşenler, kâinatıki şaşkırtıcı gerçeklerden habersizdirler. Yüce Allah'ın denizdeki, karadaki ve havadaki mahlûkatıyla ilgili hikmetlerini idrak etmekten aciz bir zekâları vardır. Bilgi ve düşüncedeki zayıflıkları nedeniyle inkâr yoluna gitmiş, basiretlerinin zayıflığı nedeniyle inatlaşma ve yalanlama hatasına düşmüşlerdir. Derken işi inkâra kadar vardırırmış ve "Varlıkların bir yaratıcısı yoktur!" diyecek hadde gelmişlerdir. Şu kâinatın belli bir yaratıcısı olmadığı ve olayların belli hesap, ölçü, hikmet ve tedbirlerle vuku bulmadığı iddiasına girişmişlerdir.

Yüce Allah, onların vasıflandırdığından çok daha öte ve yücedir! Allah, onları rahmetinden uzak kılsın! Bunca açık ve net hakikati bırakıp da nerelere gitmekte bunlar?

Sapma, körlük ve şaşkınlıkta, gayet mamur ve dayalı-döşeli mükemmel bir binadaki körlere benziyor hâlleri. En güzel halıların döşendiği, akla gelebilecek her çeşit yiyecek, içecek, giyecek ve kısacası insanoğlunun ihtiyaç duyabileceği her şeyin bulunduğu, her şeyin en doğru şekilde ve en ince hesaplarla temin edilip yerli yerine konulduğu böyle bir binada o körlükler, dilediklerince dolaş-

ma serbestisine sahipler. İstedikleri gibi gidip geliyor, ama kör oldukları için ne odaları, ne de içindekileri göremiyorlar ve bilemiyorlar. Bu arada elleri-ayakları bir şeye takılacak olsa, o şey aslında tam olması gereken yere konulmuş olduğu hâlde onlar bunu bilmedikleri, ona hiçbir ihtiyaçları olmadığını sandıkları ve onun ne amaçla orada bulunduğunu bilmedikleri için, bu cehaletlerinden dolayı sinirlenip binaya da, binayı inşa edip döşeyene de yakışık almayan sözler ediyorlar.

Evet, kâinatın yaratıcısının mükemmel yaratışından bihaber olup varlık âlemindeki muazzam tedbir ve kemali inkâr edenler tıpkı o körler gibidir. Zira bu inkârcıların zekâsı, yaratılan şeylerin sebep, fayda ve niteliğini kavrayıp anlayamadığından, bu dünyada şaşkın ve cahilce gezinip durmakta; yaradılış düzenindeki muazzam tertip, disiplin, sağlamlık, güzellik ve yerindeligi idrak edemediklerinden dolayı, sebebini bilmedikleri ve neye yaradığını anlayamadıkları bir şeyle karşılaştıklarında inkârcılığa gitmekte ve o güzellik ve kemali bir hata ve gereksizlik sanmaktadırlar!..

Ardından İmam (a.s) birinci oturumda insanın yaradılışı ve bu yaradılıştaki çeşitli hikmetleri etraflıca anlatarak Allah'ın nimetlerine değiniyor. Bu geniş bahsi aktardığımız bu özetle kapatarak, ikinci oturuma geçiyoruz:

İkinci Oturum

...Ey Mufaddal! Hekim ve kadir olan Allah'ın tedbiri üzerinde düşün. Yırtıcı hayvanlarla av hayvanlarına bir bak. Onlara nasıl keskin ve sivri dişler verdiğini, sağlam ve sert pençeler ve büyük ağızlar verdiğini ve bunların, onların dünyasıyla ne kadar uyumlu ve yerinde olduğunu gör. Keza, etobur olan avcı kuşlara gayet uygun gagalar ve pençeler vermiştir.

Eğer Yüce Allah otla beslenen hayvanlara bu pençeleri vermiş olsaydı, ihtiyaçları olmayan bir şey vermiş olacaktı onlara. Çünkü onlar avlanmaz ve et de yemezler! Yırtıcı hayvanlara da geniş tırnak vermiş olsaydı, onlara hiç yaramayacak ve avlanmak için ihtiyaçları olan silahu onlardan esirgemiş sayılacaktı!

Yüce Allah'ın bu iki tür hayvan grubuna, onların yaşamlarını sürdürebilmeleri için en uygun şeyleri verdiğini ve her birini, ihtiyacı olan şeyle donattığını görmez misin?

Dört ayaklı hayvanların yaradılışına bak ve dünyaya geldikten hemen sonra annelerinin peşinden nasıl gittiklerini ve insan yavrusu gibi tutulup kaldırılmaya, eğitilip yetiştirilmeye hiç ihtiyaçları olmadığını gör. Çünkü insan annesinin, çocuk eğitimi ve bakımı konusundaki bilgisi ve keza bunları yerine getirebilmek için gerekli olan geniş avuçlu ve uzun parmaklı eller gibi gereçlere, dört ayaklı hayvanların anneleri sahip değildir. Bu nedenledir ki, Yüce Allah, dört ayaklı hayvanların yavrularına, dünyaya gelir gelmez, hiçbir eğitimci ve bakıcıya gerek kalmaksızın büyüyüp gelişmesini ve kendisi için en doğru olanı yapabilecek kapasiteye kavuşarak kemale ermesini mümkün kılmıştır.

Tavuk, keklik, sülün vb. türden birçok kuşun civcivleri yumurtadan çıktıktan birkaç saat sonra yürümeye ve yem arayıp yemeye başlar. Yumurtadan çıktıktan sonra bu kabiliyeti taşımayan ve büyüyüp gelişmesi zaman alan güvercin türü zayıf kuşların civcivleri içinse, Yüce Allah başka bir tedbirde bulunmuş ve onların annelerine civcivlerine karşı daha fazla şefkat ve sevgi duygusunun yanı sıra bir de kursak vermiştir. Güvercin, kursağında biriktirdiği yemi getirip yavrusunun ağzına döker ve kanatlanıp yuvadan uçuncaya kadar onu böylesine sevgiyle besler. Bu nedenle de Yüce Allah, bu tür kuşlara, tavuk türlerindeki gibi fazla civciv vermez. Böylece güvercin, az sayıdaki yavrularını besleyebilir ve onların telef olmasını engeller. Gördüğün gibi, Allah Teala her biri için gerekli olan en uygun tedbiri takdir etmiş, onları en güzel yaradılışla yaratmıştır...

İkinci oturumun özetinde de bu kadarla iktifa ediyoruz.

Üçüncü Oturum

...Sesler, bazı cisimlerin havadaki sürtüşmesi sonucu meydana gelir ve hava, bu sesleri bizim işitme duyumuza ulaştırır. İnsanlar bütün gün boyu, hatta gecenin belli bir kısmını konuşmakla geçirmektedirler. Bütün bu sesler ve konuşmalar havada kalacak olsaydı, insanların durumu çok zor olur. Muhtemelen kâğıttan çok, havayı değiştirmek veya hava üretmek zorunda kalırlardı. Çünkü konuşurken kullanılan kelimeler ve sesler, yazılanlardan çok daha fazladır... Binaenaleyh yüceler yücesi bilge ve hekim olan Allah, havayı görünmeyen yumuşacık bir kâğıt gibi yaratmıştır. Sesler ve

konuşmalar bu hava sayesinde bize ulaşmakta, sonra da bu ses ve konuşmaların havadaki izleri silinmekte ve hava tekrar yeni sesleri kaydedebilecek beyaz bir kâğıt gibi yepyeni olmakta; ama bu işlem nedeniyle asla yıpranıp eskimemektedir!

Hikmetleri üzerinde düşünecek olursan, ibret almak için sırf şu hava bile yeter aslında! Çünkü her şeyden önce, vücudun yaşamasını sağlar. Havayı içine teneffüs edip alman diri kalmana, aldığın havayı geri boşaltman da vücudunun sıhhat bulmasına yarar. Hava, sesleri uzaklardan taşıyıp getirir. Güzel kokuları dört bir yana ulaştırır. Rüzgârın estiği taraftan daha fazla ses ve güzel kokular geldiğini görmez misin? Keza, dünyanın düzen ve maslahatında etkin faktörler olan sıcaklık ve soğukluğu taşıyan da, yine havadır...

Bilge ve hikmet sahibi Yüce Allah'ın, çeşitli ağaç türlerindeki muazzam yaratılış sırlarında tefekkür et. Ağaçlar yılda bir kez ölürlere; ama onlara hayat veren ısıları içlerinde gizli kalır ve meyveler için gerekli hammaddeleri üretmeye başlayıp hazırlar ve bahar gelince tekrar dirilip hareketlenir ve türlü meyveler sunarlar sana. Her meyve, kendine has belli bir zamanda hazırlanıp sunulur; misafirlikte leziz yiyecek ve tatlıların belli aralıklar ve özel zaman aralarında takdim edilmesi gibi tıpkı.

Tomurcuğa duran ağaçların ellerindeki hediyeleri sana nasıl cömertçe takdim ettiğine bir bak. Bağlarda, bahçelerde güzelim güllerle reyhanların, fulyaların, yaseminlerin adeta dilediğini kopar dercesine sana nasıl ellerini uzattıklarını gör.

Ey insan! Eğer aklın varsa, neden kendi haddini bilmezsin sen? Zekân varsa eğer, bunca nimeti sana lütfeden velinimetini neden tanımaz, O'na neden teşekkür etmezsin?

Bağlarda, bostanlarda, dağlarda ve vadilerde senin için bunca yiyecek, içecek, meyve, türlü sebzeler ve rengârenk çiçekler hazırlayıp sunan Rabbine şükredip teşekkürde bulunacağına neden O'na isyan etmekte, bunca lütuf ve bağışını görmezden gelip inkâra kalkışmakta ve O'nu tanımazdan gelmekteisin?!

Şu narda gizli olan o sırlara ve suçları bağışlayıcı Yüce Yarıdan'ın onu nasıl yarattığına bir baksana! Narın içinde, içyağından minik tepcikler kurmuş, o tepciklerin dört bir yanına nar tanelerini inciler gibi birbirine yapıştırmıştır. O tanelerin adeta elle ve

özenle yan yana dizildiğini sanırsın. Taneleri birkaç bölüme ayırmış ve her bölümü de bir zarla örtmüştür. Bu zar o kadar ince ve hassastır ki insanın aklını hayran bırakır. Bunların hepsini de kalınca ve sağlam bir kabukla örtüp korumuştur. Bu dakik ve hassas yaradılıştta, fevkalâde şaşırtıcı incelikler vardır. Narın içi sadece tanelerle dolu olsaydı, o tanelerin beslenebilecekleri bir yol yoktu. Bu nedenle o içyağı gibi kabukları tanelerin arasına yerleştirmiş ve taneleri bunların üzerine ekmişti. İşte bu yolla o taneler beslenebilmektedir. Bu zarif tanelerin bozulup çürümemesi için de, narın içindeki o ince zarları perde gibi, tanelerin üzerine çekmiştir. Tanelerin sıcağa, soğuğa, güneşe vb. dış etkenlere karşı korunarak taptaze kalabilmesi için de, daha kalın ve ilginç yapıya sahip bir başka sağlam kabuğu da hepsinin üzerine gerip onları korumuştur. Bütün bu saydıklarım, narın yaradılışındaki şaşırtıcı sayısız hikmet ve inceliklerden sadece birkaçıdır...

Üçüncü oturumdan da bu kadar nakletmekle yetiniyoruz.

Dördüncü Oturum

...Şimdi bazı cahillerin Yüce Allah'ı, O'nun yaratışını, takdir ve tedbirini inkâr için bir vesile olarak kullandığı ve gerçekleştirmelerinin hiçbir hikmet ve geçerli nedene dayanmadığını zannettikleri doğal felaketlerle hastalıklardan söz edelim biraz. Kolera, veba ve benzeri türlü salgın hastalıklarla, ekinleri ve meyveleri telef eden dolu ve çekirge akını gibi felaketler. Bunların cevabı açıktır. Şu evrenin ve dünyanın işlerini düzenleyen belli bir yaratıcısı olmasa, bu tür bela ve felaketler böyle ara sıra değil, daima ve çok daha fazla vuku bulurdu. Mesela göklerin ve yerin düzeninin bozulması, yıldızların yeryüzüne düşmesi veya bütün yeryüzünün suların altında kalması veya güneşin bir daha doğmaması, pınarların kuruması ve su kaynaklarının tamamen tükenip yeryüzünün susuz kalması veya havanın hareketini yitirmesi ve hiç rüzgâr esmemesi veya her şeyin çürüyüp bozulması, denizlerle okyanusların kabarıp yeryüzündeki bütün canlıları yutması gerekirdi. Keza, veba ve çekirge akını gibi şu doğal afetler ve salgın hastalıkların kısa bir süre vuku bulması, sürekli ve kalıcı olmaması, sadece bazı zamanlarda meydana çıkarak çabucak çekilmesi ve bütün dünyayı bir anda mahvedecek kadar sürmemesi, bir tesadüf müdür sahi?!

Böylesine büyük ve hepten yok edici afetlerden dünyanın korunduğunu görmez misin? Sadece bazı zamanlar insanların kendisine gelmesi ve korkup kendilerine bir çeki düzen vermeleri ve ibret almaları için vuku bulmakta, sonra da çabucak bitmekte ve bi-tişi bir rahmet olmaktadır.

İnsanların başına gelen tatsız olaylarla felaketler konusunda dinsizler: "Eğer dünyanın şefkatli ve merhametli bir yaratıcısı varsa, bu felaketler ne demek oluyor?" diye sorarlar. Bunlar, insanoğ-lunun dünyadaki rahat yaşamının hep öyle sürmesi ve hiçbir zaman zorluk ve sıkıntı yaşamaması gerektiğini zannederler. Oysa eğer böyle olsa ve insanoğlunun yaşamı sıkıntı, zorluk ve felaket-ten kesinlikle arıtılmış bulunsaydı, insanlardaki bozulma, ahlâk-sızlık ve şerler o kadar artardı ki, ne dünyaları kurtulurdu, ne a-hiretleri. Nitekim naz-u nimete kavuşan ve her türlü refah içinde rahat bir hayat sürdürenlerden bazıları öylesine kendilerini kay-bedip küfrana batıyorlar ki, adeta insan olduklarını, Allah'ın kulu olduklarını unutuyor ve sıkıntı, zorluk ve felaket denilen şeylerin bir gün onların da kapısını çalabileceğine ihtimal dahi vermez oluyorlar. Neticede hiçbir zayıfın elinden tutmaz, yoksula yardım etmez, hiçbir zavallıya acımaz, düşenin elinden tutmaz, acısı olan birinin acısını paylaşmaz, kimseye acımaz ve kimseyi umursamaz bir hâle geliveriyorlar!

Ama insanlar bir sıkıntıya düştükleri, acı çektikleri veya bir derde müptela oldukları zaman cahil ve gaflet içindekilerin çoğu uyanıp kendisine geliyor ve işledikleri birçok günah ve hatadan dönüyorlar.

Bu bela ve acıların hiç olmaması gerektiğini düşünen ve bun-lardan hoşlanmayanlar aslında tıpkı tatsız ve acı ilaçları içmekten rahatsız olan ve kendileri için zararlı, ama pek sevdikleri lezzetli şeylerden mahrum bırakılmalarına öfkelenen çocuklar gibidirler. Okula gitmeyi, ders çalışmayı hiç sevmez, bütün gün oynayıp bo-şuna vakit geçirmeye bayılır, diledikleri her şeyi yapmak, canları-nın çektiği her şeyi yiyip-içmek isterler. Oyun ve serserilikle vakit geçirmenin dinleri ve dünyaları için ne kadar zararlı olduğunu, lezzetli ama zararlı yiyecek ve içeceklerin onları ne gibi hastalıklara düşürebileceğini; okuyup tahsil etmenin, ilim ve edep öğren-menin kendilerine nasıl güzel bir gelecek hazırlayabileceğini, acı

da olsa gerekli ilaçları kullanmanın sıhhat ve şifayla sonuçlanacağını bilmez, idrak edemezler.

Nice dertler vardır ki, huzur ve mutluluktur sonrası! Nice acılar vardır ki, pek tatlı sonlar getirir beraberinde!...¹

İmam Cafer Sadık'ın (a.s) anlattığı ve Mufaddal b. Ömer'in yazdığı Tevhit Risalesi'nin özetinden ibaret olan konumuzu burada noktalıyoruz.

1- Tevhid-i Mufaddal adlı eser, Allame Muhammed Bâkır Meclisî, Biharu'l-Envar, 3/138

GAYB DÜNYASIYLA İRTİBATI

Resulullah'ın (s.a.a) hak vasileri ve onun Allah vergisi ilminin vârisleri olan Ehlibeyt İmamları (a.s), Yüce Allah'ın resullerine ve kimi evliyasına bağışlamış olduğu bazı nadide özelliklere sahiptirler. Bu özelliklerden biri de, gayb âlemiyle irtibatlı olma ve hayalle vehimden tamamen uzak olan ve tıpkı peygamberlerin vahyi gibi her nevi yalan ve sahtekârlıktan berî bulunan özel gayb ilimlerine vâkıf olmaktır.

Ancak şu noktayı hemen belirtelim ki, Hz. Resulullah'ın (s.a.a) vasileri olan Ehlibeyt İmamları (a.s), peygamber değildirler ve asla yeni bir din getirmemişlerdir. Bilakis onlar, peygamberler zincirinin son mübarek halkası olan Hz. Resul-i Ekrem'in (s.a.a) getirmiş olduğu İslâm dininin en sadık savunucuları olmuş ve İslâm ümmetine liderlik ve imamet etmişlerdir. Hz. Resul-i Ekrem'in (s.a.a) şu hadis-i şerifi, onların mezkûr konumunu en güzel ibareyle açıklamaktadır:

Ya Ali! Harun Musa için hangi konumdaysa, sen de benim için o konumdasın. Şu farkla ki, benden sonra peygamber yoktur!

İslâmî rivayet ve kaynaklarda Ehlibeyt İmamları'nın, doğüstü ilimleriyle ilgili sayısız olaylar ve örnekler kayıtlıdır. Garazı olmayan bilinçli hiçbir Müslüman, onların bu özelliğinden şüphe etmemiş ve o büyük velilerin, derin ilahî bilgiyle donatılmış oldukları gerçeğini teyit etmiştir. Nitekim gerekli gördükleri zaman insanların hidayete kavuşması amacıyla gaybî bilgilerinden bir nebzesini aşikâr ettikleri bilinmektedir.

Burada, İmam Sadık'ın (a.s) genellikle toplumdan saklamayı tercih ettiği özel bilgi ve gaybî ilmiyle ilgili birkaç örnek aktarmamızın yeterli olacağını sanıyoruz:

1- Zeyd b. Ali'nin (a.s) şahadetinden sonra büyük oğlu Yahya gizlice İran'a gitti ve bir süre sonra İran'ın doğusunda bir grup Müslüman'a liderlik ederek zalim Emevî halifesine karşı kıyama girişti, zulüm düzeyiyle yığıtçe çarpıştı ve kahramanca şehit düştü. Babası Zeyd gibi onun da mübarek naşını darağacına astılar. Yıllarca darağacında asılı kalan na-

şı, Ebu Müslim'in kıyamından sonra onun tarafından darağacından indirilip saygıyla toprağa verildi.

Yahya'nın Horasan'a doğru gittiği günlerde, hac yolculuğundan dönmekte olan ve Medine'de İmam Sadık'la (a.s) görüşmüş bulunan Mütevekkil b. Harun adlı bir Şîu Müslüman, yolda Yahya'yla karşılaştı. Selâmlaştıktan sonra Mütevekkil, Yahya ile arasında şu konuşmanın geçtiğini anlatır:

– Ey Mütevekkil, nereden geliyorsun?

– Hac'dan.

– Ailem, amcaoğullarım ve İmam Sadık'tan ne haber?

Olanları anlattım ve babası Zeyd'in şahadetinin herkesi hüzne boğduğunu söyledim. Onaylarcasına başını sallayarak şöyle dedi:

– Amcam Muhammed b. Ali (İmam Bâkır -a.s-) babama akıbetinin nasıl olacağını ve başına neler geleceğini söylemişti. Sahi, amcaoğlum Cafer b. Muhammed'i gördün mü?

– Evet.

– Benim hakkımda bir şey söyledi mi?

– Evet.

– Ne söylediğini anlatır mısın?

Ne diyeceğimi bilemiyordum. Üzgün bir şekilde:

– Ondan duyduklarımı size anlatmam çok zor, dedim.

– Benim, ölümden korktuğumu mu sanıyorsun, dedi kırgınca. İmam'ın benim için ne söylediğini bilmek istiyorum!

– Babanız gibi sizin de şehit edileceğinizi ve tıpkı onun gibi naşınızın asılacağını haber verdi.

Yahya, Mütevekkil'le biraz daha sohbet etti. Sonra yanındaki Sahife-i Seccadiye nüshasını Mütevekkil'e emanet edip onu Medine'ye götürmesini ve oradaki bir yakınına vermesini tembihleyerek: "Vallahi! Amcaoğlum İmam Sadık şehit düşeceğini haber vermemiş olsaydı, benim için çok değerli olan bu Sahife-i Seccadiye nüshasını sana emanet etmezdim! Ama onun verdiği bir haberin hak olduğunu bilirim ben; çünkü bu tür haber ve bilgiler, atalarından ulaşmıştır ona!" dedi.¹ Çok geç-

---

1- Munhtehe'l-Amal, İmam Seccad'ın (a.s) Hayatı bölümünde; Yahya b. Zeyd'in Maktal adlı eseri, Sahife-i Seccadiye'nin mukaddimesinde

meden İmam Cafer Sadık'ın (a.s) önceden haber verdiği olay vuku buldu ve her şey tıpkı onun söylediği gibi oldu!

2- Safvan b.Yahya şöyle anlatır: Cafer b. Muhammed b. Eş'as bir gün bana: "Aramızda pek bahsi edilen bir mevzu olmadığı ve hakkında başkalarının bildiği şeyleri biz bilmediğimiz ve başkaları kadar tanımadığımız hâlde, neden Şîi olduğumuzu biliyor musun?" diye sordu. Bilmediğimi söyleyince, şöyle anlattı:

Bir gün Mansur Devanikî babamdan çok özel bir görev için becerikli ve güvenilir bir adam istedi. Babam da dayısını önerdi. Mansur, babamın dayısını çağırarak ona yüklüce bir para veriyor ve bu parayla Medine'ye gidip Abdullah b. Hasan b. el-Hasan ve aralarında Cafer b. Muhammed'in de bulunduğu akrabalarıyla görüşmesini, onlara kendisinin Horasan'dan gelen bir garip olduğunu, orada çok güvenilir Şîilerin bulunduğunu ve onlara para gönderdiğini söyleyip bu paraları belirlendiği meblağlarda aralarında paylaşmasını ve parayı aldıklarına dair de onlardan kendi el yazılarıyla birer makbuz almasını istiyor.

Babamın dayısı söyleneni yapıp bir süre sonra geri dönüyor. Mansur onu çağırıp yaptıklarını anlatmasını isteyince: "Hepsiyle görüşüp paraları söylediğiniz üzere onlara verip makbuz da aldım." diyor, "Ancak, sadece Cafer b. Muhammed hariç. O, Mescidu'n-Nebi'de namaz kılıyordu, arkasında oturup namazını bitirmesini bekledim. Namazını bitirince daha ben ağzımı açıp tek kelime etmediğim hâlde o adeta aklımdan geçenleri okurcasına bana dönüp: '*Allah'tan kork!*' dedi, '*Peygamber'in Ehlibeyti'ni aldatmaya kalkışma ve Mansur'a da Allah'tan korkmasını ve Ehlibeyt'e oyun oynamaktan vazgeçmesini söyle!*' dedi."

"Ben olayı bilmiyormuş gibi davranarak: 'Anlayamıyorum efendim, ne demek istiyorsunuz?' diye sorunca, beni yakınına çağırdı ve sizinle aramızdaki gizli konuşmaları ve bana verdiğiniz görevi en ince ayrıntılarıyla anlattı. Duyduklarıma inanamıyordum, o sırada sanki bizim yanımızdaymış gibiydi!"¹

3- Ebu Basir şöyle anlatır: İmam Sadık'ın (a.s) huzurundaydım, Mualla b. Huneys'ten söz açıldı. İmam: "*Ey Ebu Basir!*" dedi, "*Mualla hakkında sana söyleyeceklerim var, şimdilik gizli kalsın!*"

1- Usul-u Kâfi, 1/475; Besairu'd-Derecat, s.245; Menakıb, 4/220; Biharu'l-Envar, 47/74; Haraic-i Ravendî'den iktibasla

"Baş üstüne efendim, gizli kalır!" dedim. Bunun üzerine: *"Mualla, Davud b. Ali'nin onun başına getireceği şey vuku bulmadan kendisi için takdir edilen yüce makama ulaşamayacaktır!"* buyurdu.

Davud'un ona ne yapacağını sordum. *"Onu çağırıp boynunu vurdu-racak. Bununla da yetinmeyip onun cansız bedenini darağacında sallandı-racak ve bu iş gelecek yıl vuku bulacaktır!"* buyurdu.

Bir yıl sonra Davud b. Ali Medine valiliğine atandı ve ilk işi Mualla b. Huneys'i çağırarak oldu. Ondan, İmam Sadık'ın (a.s) Şiîlerinin isimle-rini vermesini istedi. Mualla boyun eğmeyince, onu öldürtmekle tehdit etti. Mualla: "Beni ölümle mi tehdit ediyorsun be adam!" diye haykırdı, "İmam Sadık'ın Şiîlerini hemen şuracıkta, elimin altında olsalar da söy-lemen sana! Beni öldürmen durumunda ise beni mutlu, kendini de yazık etmiş olursun!"

Davud da onu şehit etti.¹

4- Ali b. Hamza şöyle anlatır: Emevî devletinin memurlarından bir gençle arkadaşım. Kendisini İmam Sadık'la (a.s) görüştürmemi rica etti. Onu İmam'a götürdüm. "Canım size feda olsun!" dedi, "Ben Emevîlerle çalışıyorum ve bu yoldan epey de para kazandım."

İmam (a.s) onunla biraz konuştu. Dedikleri özetle şuydu:

Emevîlerin sizin gibi adamları olmasa, bizim hakkımızı böyle ayaklar altına alamazlardı. Eğer başkaları onlara yardım etmeyip onları yalnız bıraksalardı, hiçbir şey yapamazlardı!

Genç adam: "Canım efendim! Benim için bir kurtuluş yolu var mıdır?" diye sordu.

İmam: *"Evet! Söylersen, yapacak mısın?"* buyurdu.

Genç: "Tabii!" dedi.

İmam: *"Bu yolda kazandıklarını asıl sahiplerine geri ver. Sahiplerini tanımadığın miktarları da sadaka olarak ver. Bunu yapabilirsen, ben de seni cennetle müjdeler, bunu garantilerim!"* buyurdu.

Genç adam başını yere eğip biraz düşündükten sonra: "Canım size feda olsun, söylediğiniz gibi yapacağım!" dedi.

Bu genç, bizimle Kûfe şehrine geldi ve nesi var nesi yoksa, hatta el-biselerini bile sahiplerine geri verdi. Sahibini bulamadıklarını da sadaka

1- Biharul-Envar, 47/129; Menakıb, 4/225

olarak fakirlere dağıttı. Kısa zamanda o kadar yoksullaştı ki, biz ona elbise alıp geçimini sağlar olduk. Birkaç ay sonra hastalandı. Onu ziyarete gittiğim günlerden birinde, durumunun pek ağır olduğunu gördüm; can vermek üzereydi. Güçlülükle gözlerini açıp bana baktı ve "İmam Sadık verdiği sözü tuttu, vallahi ahidini yerine getirdi!" dedi ve can verdi.

Onu topırağa verdikten kısa bir süre sonra Kûfe'den döndüm. İmam'a (a.s) uğrayıp kendisini gördüm. Beni görür görmez: *"Andolsun ki o gence verdiğim söz yerine getirildi ve ben ahidime vefa ettim."* dedi! Hayretten ne diyeceğimi şaşırılmışım. "Canım size feda!" dedim, "Doğru söylüyorsunuz! O da aynı şeyi söyledi çünkü bana!"¹

5- Sedir Sayrafi şöyle anlatır: İmam Cafer Sadık için (a.s) emanet edilen bir para benim yanımdaydı. Emaneti verirken, Şiîlerin Ehlibeyt İmam-ları (a.s) hakkında anlattıklarının doğru olup olmadığını anlamak için bir dinarını vermeyip sakladım. İmam (a.s) hemen: *"Ey Sedir! Emanetin hepsini vermedin; ama bunu, bizden koptuğun için de yapmış değilsin!"* dedi. "Canım size feda! Mesele nedir, ne oldu ki?" diye sordum. *"Bizi denemek için emanetten birazını alıkoymuşsun!"* buyurdu.

"Canım size feda!" dedim, "Doğru söylediniz! Şiîlerinizin sizin için söylediklerinin hak olduğuna bizzat tanık olmak istedim." İmam buyurdu ki:

Gerekli her şeyi bizim bildiğimizi bilmez misin? Peygamberlerin ilmi bizim yanımızda mahfuzdur, hepsi bizde toplanmıştır; bizim ilmimiz peygamberlerin ilmidir!²

1- Biharu'l-Envar, 47/138; Menakıb, 4/130

2- Menakıb, 4/227; Biharu'l-Envar, 47/130

İMAM'IN (A.S) YARENLERİ VE ÖĞRENCİLERİ

Daha önce de belirttiğimiz gibi Emevîlerle Abbasîler, Ehlibeyt İmamlarını (a.s) çok sıkı şekilde gözaltında tutuyor, hatta bazen onların halkla görüşmesini bile engelliyorlardı. Ancak, Emevîlerin son dönemleri ve Abbasî iktidarının ilk yıllarında bu ikisi arasındaki iktidar kavgası nedeniyle Ehlibeyt İmamları (a.s) bir nebze de olsa rahat bir nefes alabilmiş ve işte bu dönem, ilim âşıklarının İmam Bâkır'la İmam Sadık hazretlerinin (üzerlerine selâm olsun) ilim, bilim ve feyiz deryasından yararlanmaları şansını doğurmuştur.

İmam'ın ilim deryasından feyiz almak isteyen din ve bilim âşıklarının ona duyduğu sevgi ve güven, en zor şartlar ve en hafakanlı dönemlerde bile onların bir şekilde yolunu bulup İmam'a ulaşmalarını ve sorularına cevap bulabilmelerini sağlıyordu.

İmam Sadık'ın (a.s) çeşitli dinî ve pozitif bilim dallarında yetiştirdiği öğrencilerin çoğu, giderek bu dalda zamanının en büyük hocasına dönüşmüş ve bu bilimlerin yayılmasını sağlamışlardır. Şeyh Tusî, Rical kitabında, İmam Sadık'tan (a.s) ders alan veya İmam'dan rivayette bulunan dört bin isim sayar. Çeşitli bilimlerin halka ulaşması ve insanların kemale ermesi yolunda ciddi emekler sarf edip büyük adımlar atan bu isimlerden üçünü örnek alarak özetle tanıtalım:

Hamran b. A'yen Şeybanî

Hamran'ın aile fertleri, genellikle Ehlibeyt İmamları'nın (a.s) özel Şi'ası ve yakın dostlarıydı. Hamran'la kardeşi Zürare, çağlarının en seçkin fakih ve bilim adamı konumunda olmuş ve İmam Bâkır'la (a.s) İmam Sadık'ın (a.s) en sadık yârenleri arasında yer almışlardır. İmam Sadık (a.s): *"Hamran b. A'yen imanlı biridir ve yemin ederim ki dininden asla dönmeyiz!"* buyurmakta ve *"Hamran, cennet ehlidir."* demektedir.¹

1- Rical-i Keşşî, s.176

Zürare şöyle anlatır:

Gençliğimin ilk yıllarıydı. Medine'ye gittim, sonra da oradan Mekke'ye geçip hac mevsiminde Mina'ya çıktım. Mina'da İmam Bâkır'ın (a.s) çadırına giderek selâm verdim. Selâmımı alınca, karşısına oturdum. "A'yen'in oğullarından mısın?" diye sordu. "Evet, adım Zürare!" dedim. "Onlara benzerliğinden seni tanıdım." buyurdu ve kardeşim Hamran'ın hacca gelip gelmediğini sordu. "Hayır, gelmedi; ama size selâm gönderdi." dedim.

"Aleykum Selâm" diyerek şöyle ekledi: "O, gerçek müminlerdendir ve asla dininden vazgeçmeyecektir! Onu gördüğünde, benden selâm söyle!"¹

Bir başka rivayette bizzat Hamran, İmam Bâkır'dan (a.s): "Acaba ben de sizin Şianız sayılır mıyım?" diye sorduğunu ve İmam'ın (a.s): "Evet, vallahi sen dünya ve ahirette bizim Şiamızdansın." buyurduğunu söyler.²

Esbat b. Salim anlatır: İmam Musa b. Cafer (a.s) şöyle buyurdu:

Kıyamette bir ses duyulur ve "Allah'ın peygamberi Muhammed b. Abdullah'ın havarileri (en yakın ashabı) olup ahbine vefa gösteren ve inançlarından asla taviz vermemiş olanlar nerede?" diye sorulur. Selman, Mikdad ve Ebuzer ayağa kalkarlar. Sonra tek tek Ehlibeyt İmamları'nın en yakın ashabını sorarlar. Onlar da ayağa kalkarlar. Derken sıra beşinci ve altıncı imamların yakın ashabına gelir. Abdullah b. Şerik el-Âmirî, Zürare b. A'yen, Bureyd b. Muaviye, Muhammed b. Müslim, Ebu Basir Muradî, Abdullah b. Ebu Ya'fur, Âmir b. Abdullah, Hücr b. Zayide ve Hamran b. A'yen ayağa kalkarlar.³

Safvan şöyle anlatır:

Hamran, dostlarıyla sürekli ilmî toplantılar yapar ve Ehlibeyt İmamları'ndan hadisler naklederdi. Arkadaşları, Ehlibeyt İmamları dışında bir başkasından hadis rivayet edilecek olsalardı, kabul etmez ve onları uyarırdı. Bu uyarıyı üç kez tekrarladığında ve onların dikkate almadıklarını gördüğünde, o toplantıyı terk ederdi.⁴

1- Rical-i Keşşî, s.178

2- Rical-i Keşşî, s.462

3- Rical-i Keşşî, s.10

4- Rical-i Keşşî, s.179

Yunus b. Yakub: "Hamran, kelâm (akait) ilmini çok iyi bilirdi." der.¹
Hişam b. Salim şöyle anlatır:

Bir grup ashabıyla birlikte İmam Cafer Sadık'ın (a.s) huzurundaydık. Bir Şamlı içeriye girdi. İmam (a.s) ne istediğini sorunca, "Her sorunun cevabını bildiğini duydum ve senden bazı sorular sormaya geldim!" dedi. İmam sorularının ne hakkında olduğunu sorunca da, "Kur'ân hakkında." dedi. İmam (a.s) onunla Hamran'ın ilgilenmesini söyleyince, Şamlı adam: "Ben Hamran'la değil, seninle tartışmaya geldim buraya!" dedi. İmam (a.s): "*Hamran'ı yenebilirsen, beni yenmiş sayılırsın.*" buyurdu.

Şamlı adam da, Hamran'a dönüp ona sorular sormaya başladı. Sorduğu bütün sorulara en mükemmel cevapları alınca, soru sormaktan yorulup münazaradan çekildi.

İmam (a.s): "*Hamran'ı nasıl buldun?*" diye sordu. Şamlı: "Pek büyük bir üstatmış!" dedi, "Sorduğum her şeyin cevabını bildi!"²

Abdullah b. Ebu Ya'fur

İmam Sadık'ın (a.s) en yakın ashabındandı. İmam'a karşı fevkalade saygılı ve itaatkârdı. Bu da, onun imamet makamını gereğince kavramış olmasından kaynaklanıyordu. Bir gün İmam'a (a.s): "Siz bir narı ikiye böler ve yarısının haram, yarısının helal olduğunu söylerseniz, bir yarısının helal ve diğer yarısının haram olduğuna şahadet ederim!" dedi.

İmam (a.s) iki kez: "*Allah'ın rahmeti üzerine olsun!*" buyurdu.³

Abdullah bir ara nadir görülen bir hastalığa yakalandı. Bazen pek acı çektiği için hekimler şarabın iyi geleceğini söylemişlerdi. İmam'la görüştüğünde meseleyi açarak doktorların şarabı önerdiğini söyledi. İmam (a.s) buyurdu ki:

Sakin şarap içme! Şarap haramdır ve bu tavsiye, sana şarap içirmeye çalışan şeytanın telkinidir. Onun telkinine kapılmaz ve onu dinlemeyecek olursan, senden ümidine keser ve seni bırakır!

Bunun üzerine İbn Ebu Ya'fur Kûfe'ye döndü. Hastalığı tekrar nüksetti ve eskisinden çok daha ağır bir hâl aldı. Onun durumunu gören ya-

1- Tuhfetu'l-Ahbab, s.77

2- Rical-i Keşşî, s:276

3- Rical-i Keşşî, s.249; Mu'cem-u Ricali'l-Hadis, 1/103

kınları şarap getirip içmesini istedilerse de: "Yemin ederim ki, bir damla dahi ağzıma almayacağım ondan!" diyerek reddetti. Birkaç gün öylece yatakta kaldı ve çektiği acıya dayandı. Bir süre sonra Yüce Allah ona öyle bir şifa verdi ki, hayatı boyunca bir daha hastalandığı görülmedi.¹

İbn Ebu Ya'fur, İmam Sadık (a.s) döneminde vefat etmiştir. İmam (a.s), Mufaddal b. Ömer'e yazdığı bir mektupta şöyle diyordu:

Ey Mufaddal! Allah'ın selâmı onun üzerine olsun, İbn Ebu Ya'fur'a yaptığım tavsiyeleri sana da yapıyorum. O -ki Allah'ın selâmı ona olsun- Allah'a, Peygamber'ine ve yaşadığı çağın İmam'ına karşı ahdini yerine getirmiş olarak şu dünyadan göçtü. Allah'ın rahmetine mahzar olmuş, günahları affedilmiş olarak vefat etti. Allah'ın selâmı onun ruhuna olsun! Bizim zamanımızda Rabbine, Peygamber'ine ve zamanının İmam'ına ondan daha ita-atkâr olan yoktu. Yüce Allah onu rahmetine alıp da ruhunu kab-zedip cennete intikal ettirinceye kadar da hep öyle kaldı!...²

Mufaddal b. Ömer el-Cu'fi

İmam Cafer Sadık'ın (a.s) ashabının ileri gelenlerinden, seçilmiş yakın dostlarından ve güvenilir büyük fakihlerdendir.³ İmam'ın (a.s) en yakın adamlarından biri sayılır ve İmam'ın bazı özel işleriyle bizzat ilgilendirirdi.⁴

Medine'ye gelen bir grup Şîî, İmam'dan (a.s) dinî meselelerini sorabilecekleri birini kendilerine tanıtmalarını istediler. İmam (a.s) istedikleri zaman kendisine müracaat edebileceklerini söyledi. Yine bir başkasını da tanıtmalarına yönündeki ısrarlarına karşı: "*Mufaddal'a gidip ondan sorabilirsiniz.*" buyurdu, "*Onun her dediğini kabul edin; çünkü o, haktan başka söz söylemez!*"⁵

İmam Sadık (a.s) Mufaddal'a tevhit hakkında özel ders vermiş ve Mufaddal da bunları "Mufaddal'ın Tevhid Risalesi" adlı bir kitapta bir araya toplamıştır. Daha önceki bölümde bu değerli eserden bazı kesitleri

1- Rical-i Keşşî, s.247, özetle

2- Rical-i Keşşî, 249

3- Camiu'r-Ruvat, 2/258

4- Camiu'r-Ruvat, 2/258

5- Rical-i Keşşî, 327

özetle aktarmıştık. Bu özel dersler, onun İmam (a.s) yanındaki ilmî mevkiini ve İmam'ın (a.s) onu ne kadar sevdiğini göstermektedir.

İmam Cafer Sadık (a.s) Mufaddal'ı o kadar severdi ki, bir gün ona: *"Ey Mufaddal! Allah'a yemin ederim ki seni pek severim; seni seveni de severim ben!"* buyurdu.¹

İmam Musa Kâzım (a.s) da Mufaddal hakkında: *"Mufaddal benim sırdaşımdır, gönlüm onunla rahat bulur."* buyurmuş² ve o dünyadan göçtüğünde de: *"Allah ona rahmet etsin! Babamdan sonra babaydı benim için; şimdi rahat ve huzur içindedir artık!"* buyurmuştur.³

1- Biharu'l-Envar, 47/395; Şeyh Müfid'in el-İhtisas adlı eseri, s.216

2- Tuhfetu'l-Ahbab, s.376

3- Tuhfetu'l-Ahbab, s.376

İMAM'IN (A.S) ŞAHADETİ

Abbasî halifelerinin en zalim ve rezillerinden olan; zorbalık, hile ve baskıcı kişiliğiyle tanınan Mansur Devanikî İmam Sadık'ı (a.s) sürekli sıkı şekilde gözaltında tutuyor, casusları vasıtasıyla İmam'ın (a.s) her hareketini denetlemeye çalışıyordu. Sırf eziyet etmek ve birkaç defasında da şehit etmek niyetiyle İmam'ı Medine'den Şam'a getirtmiş; ama henüz ilahî takdirin vakti dolmadığından, hiçbirinde başarılı olamamış ve iğrenç emelini gerçekleştirememişti.

Ehlibeyt'in (a.s) yedinci İmamı Musa Kâzım (a.s) şöyle buyurur:

Bir defasında Mansur babamı öldürtmek için yanına çağırtdı ve bu iş için kılıç vb. gibi gerekli teçhizatı bile hazırlattı. Saraydaki yakın adamlarından Rabi'e de: "Cafer b. Muhammed içeri girdiğinde, ben onunla konuşurken iki elimi çırparsam, hemen onun boynunu vur!" diye talimat verdi. İmam içeri girdiğindeyse, Mansur onu görür görmez heybetinden etkilenip gayri ihtiyari ayağa kalktı ve onu güler yüzle karşılayıp: "Borçlarınızı ödemek için sizi buraya kadar çağırdım!" dedi. Sonra da İmam'ın ailesinin ve akrabalarının durumunu sordu ve Rebi'e dönüp: "Üç gün sonra Cafer b. Muhammed'i ailesine ulaştırın." dedi.¹

Ne var ki, şöhreti bütün İslâm beldelerine yayılan ve herkesçe sevilen İmam'ın varlığı, Mansur'u şiddetle rahatsız ediyordu. Sonunda hicrî kamerî 148'in şevval ayında onu zehirletti ve İmam Sadık (a.s) şevval'in 25. günü, 65 yaşında şehit düşerek dâr-ı bekaya göçtü. Mübarek naşı, Cennet-i Baki mezarlığında sevgili babası İmam Bâkır'ın (a.s) yanına defnedildi.²

Ehlibeyt (a.s) şairlerinden Ebu Hüreyre el-İclî, İmam'ın şahadetinde söylediği şu ağıtla İmam'ın sevenlerini gözyaşına boğmuştur:

1- Uyunu Ahbari'r-Rıza, 1/304; Biharu'l-Envar, 47/162

2- İlamu'l-Verâ, s.266; Usul-u Kâfi, 1/472; Cennatu'l-Hulud, s.27

Onun mübarek naşı omuzlar üzerinde mezarlığa götürülürken,
 Dedim: "Değerli birini toprağa vereceğinizi biliyor musunuz?"
 Yazık, dağlar gibi yüce birini dorukta görüp,
 Sonra da toprağın altına inerken seyretmek!
 Seher vakti üzerine toprak atılacak onun
 Hâlbuki bizim başımıza toprak dökülmesi gerek!¹

Evet, İmam Sadık'ın (a.s) şahadetiyle İslâm ve insanlık tarihi nadide bir cevheri kaybetmiş oldu. O değerli İmam'ın soyundan gelen altıncı imam olmasaydı, "Yeryüzü bir daha böyle bir cevher görmeyecek!" demek, mübalağa olmayacaktı.

Allah'ın, meleklerin, salihlerin ve müminlerin selâmı onun üzerine olsun.

İmam'ın Son Vasiyeti

İmam Sadık'ın (a.s) yakın ashabından olan Ebu Basir şöyle anlatır:

İmam'ın (a.s) şahadetinden sonra, eşi Ümmü Humeyde'ye baş-sağlığı dilemek için evine gittik. İmam'ın (a.s) matemiyi hepimiz ağlıyorduk. Ümmü Humeyde Hatun şöyle buyurdu: "Ey Ebu Basir! İmam'ın (a.s) son nefeslerinde burada olsan pek şaşardın. Son demlerinde göz kapaklarını zorlukla aralayıp bütün akrabalarının başucunda toplanmasını istedi. Herkes geldiğinde, onlara şöyle bir baktıktan sonra şöyle buyurdu:

*"Namazı hafife alanlar, bizim şefaatinize kavuşamayacaktır."*²

1- Muntehe'l-Amal, İmam Sadık'ın (a.s) Hayatı bölümü, s.47

2- el-Emali, Şeyh Saduk, s.290; Vesailu's-Şîa, 3/17

İMAM SADIK'TAN VECİZ SÖZLER

Bahsimizi noktalarken, kalplerimize ışık tutup imanımızı pekiştirmesi ve amellerimize yön vermesi umuduyla İmam Cafer Sadık'ın (a.s) mübarek buyruklarından birkaçını aşağıda aktarıyoruz:

1- Bir Müslüman kardeşi, bir işi için müracaat ettiğinde onun işi için uğraşan kimse, Allah yolunda cihat etmiş gibidir.¹

2- Allah Teala: *"İnsanlar benim ailem gibidir; onlara iyilikte bulunup sorunlarının çözülmesi için uğraşanlar, benim yanımda daha azizdirler."* buyurmaktadır.²

3- İnsanlara faydalı olabilecek bütün ilim şu dört şeydedir: a) Rablelerini tanımaları. b) Allah'ın kendilerine ne nimetler verdiğini ve nasıl davrandığını görmeleri. c) Rablerinin kendilerinden ne istediğini ve O'na karşı vazifelerinin ne olduğunu bilmeleri. d) Neyin onları, dininden uzaklaştıracağını bilmeleri!³

4- Şu dört şey, peygamberlerin huyudur: İyilik etmek, cömertlikte bulunmak, sorunlar karşısında sabır ve direnç göstermek, müminlerin hak ve hukukunu riayet etmek.⁴

5- Mümin iki korku arasındadır: Rabbinin, eski günahlarından ötürü ona ne yapacağını bilmediği geçmişi ve ne tür günahlar işleyip, ne tür tehlikelere düşeceğini bilemediği geleceği. Bu nedenle de mümin korkuyla geceleyip korkuyla sabahlar. İşte (Allah) korku(sun)dan başka şey onu ıslah etmez!⁵

6- Şu üç haslete sahip olmadıkça hiç kimse iman hakikatinin kemaline varamaz: Dinde idrak ve basiret, geçimde doğru bir denge tuttur-

---

1- el-Müstedrek, 2/407

2- Usul-u Kâfi, 2/199

3- el-İrşad, Şeyh Müfid, s.265

4- Tuhefu'l-Ukul, s.375

5- Tuhefu'l-Ukul, s.377

mak, sıkıntı ve zorluklara karşı sabır ve direniş göstermek.¹

7- Üç kişi, üç yerde belli olur: Sabırlı insan öfke anında, yiğit savaşta, kardeş ihtiyaç anında.²

8- Her şehrin ahalişi din ve dünya işleri için şu üç kişiye daima muhtaçtır: 1) Takva sahibi, bilgili ve Allah'tan korkan fakih. 2) Halkın itaat ettiği iyiliksever yönetici. 3) Güvenilir doktor.³

9- Bütün iyiliklerin kökü biziz; bütün iyilikler bizim dallarımız ve budaklarımızdandır. Tevhit, oruç, öfkeyi yenmek, kötülük edeni affetmek, düşküne ve yoksula acımak, komşularla ilgilenmek, erdemli ve üstün insanların erdem ve üstünlüğünü itiraf etmek gibi şeyler iyiliktir.

Bizim düşmanlarımızsa, tüm şer ve kötülüklerin köküdürler, bütün kötülükler onların dalları-budaklarıdır. Yalan, cimrilik, ispiyonculuk, eş-dostla ilişkiyi kesmek, faizcilik, yetimin malını yemek, Allah'ın tayin ettiği sınırları çiğnemek, gizli veya açık cinayet işlemek, zina, hırsızlık gibi şeyler de kötü ve çirkindirler.

Kendisini bizden ve bizim Şiîlerimizden biri bildiği hâlde düşmanlarımızın dallarına-budaklarına yapışan kimse, yalan söylemektedir.⁴

1- Tuhefu'l-Ukul, s.324

2- Tuhefu'l-Ukul, s.316

3- Tuhefu'l-Ukul, s.237

4- el-İmamu's-Sadık, 3/138

İMAM MUSA KÂZİM (A.S)

Telif Komisyonu
(Hak Yolunda Müessesesi)

Çeviri:
Cafer Bendiderya

İMAM MUSA KÂZİM'İN DOĞUMU

Hicrî 128 yılı safer ayının yedisinde Medine ile Mekke arasında bulunan Ebva köyünde dünyaya geldi. Adı Musa, meşhur künyesi Ebu'l-Hasan ve Ebu İbrahim, lakapları ise Kâzım, Sâbir ve Salih'tir.

Halk arasında Hacetlerin Kapısı (Babu'l-Hevaic) olarak meşhurdur. Sorunların giderilmesi noktasında İmam'a tevessül etmenin faydası tecrübeyle sabit olmuştur.

Annesinin adı Humeyde'dir. İmam Cafer Sadık (a.s) onun hakkında: *"Humeyde, bütün pisliklerden temizlenmiştir."* buyurmuştur.

İmam Cafer Sadık (a.s), dinî mesele ve ahkâmla ilgili bilgileri öğrenmek için diğer kadınları Humeyde Hatun'a yönlendirirdi.

Bu mübarek çocuk dünyaya geldiğinde, İmam Cafer Sadık'a (a.s) haber verdiler. İmam (a.s) şöyle buyurdu: *"Yüce Allah, bana yaratıkların en üstünü olan bir çocuk verdi."*

Humeyde Hatun, İmam'a: "Bu çocuk dünyaya geldiğinde ellerini yere koydu ve başını göğe kaldırdı." dediğinde, İmam: *"Resul'ün veladetinin alametidir. (Peygamber de dünyaya geldiğinde böyle yapmıştı.) Ondan sonra dünyaya gelen her İmam böyledir."* diye buyurdu.

İMAM KÂZİM VE ABBASÎ HÜKÜMETİ

İmam Musa b. Cafer el-Kâzım (a.s), dört yaşındayken zalim Emevî hükümeti yıkıldı.

Emevîlerin Arap ırkçılığı, yağmacılık, zorbalık, zulüm ile sürdürdükleri siyasetleri, hükümetlerinin İran karşıtı girişimleri öz Muhammedî İslâm'ın adilane hükümetini isteyen halkı, özellikle de İranlıları onlara karşı ayaklandırdı. Böylece dönemin siyaset adamları halkın, özellikle de İranlıların Ali Oğulları'na yönelişini ve Ali yönetimi gibi bir yönetime eğilimini kötüye kullanarak hakkı hak sahibine ulaştırmak adına Ebu Muslim Horasanî'nin yardımıyla Emevîleri yıktılar. Fakat altıncı İmam Cafer b. Muhammed es-Sadık (a.s) yerine Ebu'l-Abbas Seffah (çok kan dökten) Abbasî'yi hilafet makamına geçirdiler.¹

Böylece, hicrî kamerî 132 yılında hilafet ve Resulullah'ın (s.a.a) vasiliği kisvesinde zulüm, zorbalık ve iki yüzlülükte Emevîlerden hiçbir ekşiği olmayan, hatta birçok noktada onlardan da ileri giden yeni bir padişahlık sülalesi iş başına geçti. Şu farkla ki:

Emevî saltanatı pek uzun sürmedi; ama Abbasîler hicrî kamerî 757 yılına kadar, yani 524 yıl Bağdat'ta hilafet adıyla saltanat sürdürdüler.

İşte yedinci İmam Musa Kâzım (a.s), Ebu'l-Abbas Seffah, Mansur Devanikî, Hâdi, Mehdi ve Harun'un zulüm ve baskılarına maruz kalarak onların saltanat dönemlerinde yaşamıştır.

1- Emevî karşıtı inkılâp öncüleri, Alevîlerin yerine Abbasîleri iktidara getirip hilafetin asıl merkezine dönmesini engellemekle büyük bir hainlik gerçekleştirdiler.

Ebu Seleme ve Ebu Müslim ilk başta insanları Ali Oğulları'na (Alevîlere) davet ediyorlardı. Fakat başından beri perde arkasında Abbasîlerin saltanat sarayının temelini oluşturuyorlardı. İşte bu nedenle İmam Cafer Sadık (a.s), siyasetteki derin düşüncesiyle onların sözlerine ehemmiyet vermemişti. Onların kendisine yardım etmek için kıyam etmediklerini ve kafalarında daha farklı şeyler tasarladıklarını bildiği için, sözlerini önemsememişti. bk. el-Milel ve'n-Nihel, Şehristanî, c.1, s.154, Mısır baskısı; Tarih-i Yakubî, c.3, s.89; Biharu'l-Envar, c.11, s.142, Kumpanî baskısı.

Bunların (Mansur'dan Harun'a kadar) her biri, İmam'ın (a.s) bedene ve ruhuna ellerinden geldiği kadar zulüm ve baskı uyguladılar. Bunlar bir yana, İmam'ın gam, keder ve üzüntülere bürünmesi için bu zorba ve alçak kişilerle aynı havayı teneffüs etmesi bile yeter de artardı. Eğer yapmadıkları bir şey kalmış ise, o da istemedikleri için değil, yapamadıkları içindir.

Ebu'l-Abbas Seffah hicrî 136 yılında öldü. Yerine kardeşi Mansur Devanikî geçti. O, Bağdat şehrini inşa etti; Ebu Müslim Horasanî'yi öldürdü ve hilafetini sağlama aldı. Daha sonra Ali Oğulları'nı öldürmekten, zindana atıp işkence yapmaktan ve mallarını gasp etmekten bir an bile geri durmadı. Başta İmam Cafer Sadık (a.s) olmak üzere bu soyun ileri gelenlerinin çoğunu öldürdü.

Kan dökücü, hilekâr, aşırı kıskanç, cimri, hırslı ve vefasız bir kişiydi. Onun, ömür boyu zahmetlere katlanarak hilafet makamına ulaşırken Ebu Müslim'e karşı vefasızlığı tarihe darbimesel (atasözü) olarak geçmiştir.

İmam Kâzım (a.s) değerli babası şehit edildiğinde, yirmi yaşındaydı. Otuz yaşına kadar Mansur'un ıstırap, korku ve vahşet saçan hükümetine karşı mücadele ederken, bir yandan da taraftarlarına çekidüzen veriyor, onların işleriyle ilgileniyordu.

Mansur hicrî 158 yılında ölünce, hükümete oğlu Mehdi geçti. Abbasî halifesi Mehdi'nin siyaseti, halkı aldatmak ve hilekârlık üzerine kurulmuştu.

Çoğunu İmam Kâzım'ın (a.s) Şiîlerinin oluşturduğu ve babası Mansur tarafından hapse atılan siyasi tutukluların az bir grubu dışında hepsini serbest bırakarak el konulan mallarını onlara geri verdi. Fakat sürekli onları gözaltında bulunduruyor ve kalbinden onlara karşı büyük bir düşmanlık besliyordu. Hatta şiirlerinde Alevîleri (Ali Oğulları) kötüleyen şairlere büyük bağışlar veriyordu. Örneğin bir defasında Beşşar b. Burd'e yetmiş bin dirhem ve Mervan b. Ebu Hafs'a yüz bin dirhem verdi.

Şarap içme, ayyaşlık yapma ve zamparalık konusunda bir hayli rahattı. Oğlu Harun'un düğününde elli milyon dirhem harcamıştı. Müslümanlara ait olan beytülmali har vurup harman savurmakta da üstüne yoktu.¹

1- Hayatu'l-İmam, c.1, s.439-445

Mehdi'nin hükümeti döneminde İmam'ın (a.s) şöhreti her tarafa yayıldı; fazilet, takva, bilgi ve önderlik semasında dolunay gibi parladığı için insanlar gruplar hâlinde gizlice gelerek o ezeli feyiz kaynağından manevî susuzluklarını gideriyorlardı.

Mehdi'nin casusları tüm bu olup bitenleri ona bildiriyorlardı. Mehdi, hilafetin tehlikeye girmesinden endişelendiği için İmam'ı (a.s) Medine'den Bağdat'a getirerek zindana atmalarını emretti.

Ebu Halid Zubaleî şöyle naklediyor:

Bu emir üzerine İmam'ı getirmek için Medine'ye giden hükümet görevlileri dönüşte, onunla birlikte Zubale'de benim evime misafir oldular.

İmam küçük bir fırsatı değerlendirerek, Mehdi'nin adamlarının fark etmeyecekleri şekilde, bana kendisi için bir şeyler satın almasını emretti. Ben çok üzgündüm. İmam'a: "Bu kan dökücü adama gitmenizden dolayı başınıza bir bela gelmesinden endişeleniyorum." diye arz ettim. İmam: "*Benim ondan bir korkum yoktur; sen falan gün, filan yerde beni bekle.*" buyurdu.

Nihayet İmam Bağdat'a gitti; ben de ıstırap içerisinde o günün gelip çatması için günleri sayıyordum. İmam'ın buyurduğu gün gelip yetişince hemen koşup belirttiği yere gittim. Çok ıstıraplıydım; en küçük bir sesle yerimden sıcıyor ve üzerlik gibi bekleyiş ateşinde yanıyordum. Artık yavaş yavaş ufuk kızıl renge bürünüyor ve güneş gece zindanına düşüyordu. Ansızın uzakta bir kararının belirdiğini gördüm. İçimden uçup ona doğru koşmak geçiyordu. Fakat kararının İmam olmamasından ve sırrımın faş olmasından endişeleniyordum.

Yerimde kaldım. İmam yaklaştı; bir katıra binmiş geliyordu. Mübarek keskin gözleri bana ilişince: "*Ey Eba Halid! Şüphe etme.*" buyurdu ve sonra şöyle devam etti: "*İleride beni bir kez daha Bağdat'a götürecekler; işte o zaman artık geri dönmeyeceğim.*"

Ne yazık ki İmam'ın buyurduğu gibi oldu.¹

Evet, bu defa Mehdi, İmam'ı (a.s) Bağdat'a getirip zindana atınca, rüyada Ali b. Ebu Talib'in (a.s) kendisine hitaben şu ayeti okuduğunu gördü:

1- Biharu'l-Envar, c.48, s.71-72. Ayrıca bkz. İlamu'l-Vera, Taberî, İlmîyye İslâmiyye basımı, s.295, biraz farkla

Demek işbaşına gelecek olursanız, yeryüzünde bozgunculuk yapacak, rahimleri (akrabalık bağlarını) koparacaksınız, öyle mi?¹

Rabi diyor ki:

Gece yarısı Mehdi birini beni çağırarak üzere gönderdi. Korkarak hemen yanına koştum. Oraya vardığımda, Mehdi'nin: "**Demek işbaşına gelecek olursanız...**" ayetini okumakta olduğunu gördüm. Beni görünce, "Git Musa b. Cafer'i zindandan çıkar, benim yanıma getir." dedi. Ben gidip İmam'ı getirdim. Mehdi yerinden kalktı ve İmam'ın yüzünü öpererek yanına oturttu; sonra gördüğü rüyayı anlatmaya başladı.

Ardından İmam'ı derhal Medine'ye geri götürmelerini emretti.

Rabi devamla diyor ki:

Ben bunun üzerine, bir engel çıkmasından endişelenerek o gece İmam'ın yol hazırlıklarını yaptım ve İmam sabahın erken saatlerinde Medine'ye doğru hareket etti.²

İmam Musa Kâzım (a.s) Medine'de Abbasî sarayının sıkı baskısına rağmen halkı irşat etmek, eğitim ve öğretim vermekle meşguldü. Hicrî 169 yılında Mehdi'nin ölmesi sonucu saltanat tahtına oğlu Hâdî oturuncaya kadar bu baskı devam etti.

Ancak Hâdî, babasının tersine açık bir şekilde Ali Oğullar'ına karşı kötü davranıyordu. Hatta babasının onlara vermiş olduğu maaşı bile kesmişti.

Onun için en utanç verici leke, acı Fahh olayına neden oluşudur.

1- Muhammed Suresi, 22

2- Tarih-i Bağdad, c.13, s.30-31

FAHH OLAYI

Medine Alevîlerinden Hüseyin b. Ali, Abbasî yönetiminden ve onların bitmek bilmeyen zulümlerinden gına gelmişti. İmam Musa Kâzım'ın (a.s) rızasını alarak¹ Halife Hâdî'ye karşı kıyam edip yaklaşık üç yüz kişiyle Medine'den Mekke'ye doğru hareket etti.

Derken Hâdî'nin ordusu Fahh adı verilen bir bölgede onları kuşatarak hepsini öldürdüler ve böylece Kerbela faciasına benzer bir facia onların da başına geldi.

Şehitlerin başlarını bedenlerinden ayırarak Medine'ye getirdiler ve içlerinde İmam Kâzım'ın (a.s) da bulunduğu Ali Oğulları'ndan bir grubun olduğu mecliste sergilediler. Bu manzara karşısında hiç kimseden bir ses çıkmadı. Ancak İmam Musa Kâzım (a.s), Fahh kıyamının önderi Hüseyin b. Ali'nin başını görünce şöyle buyurdu:

"İnna lillah ve inna ileyhi raciûn (Biz Allah'tanız ve O'na dönmü-
cüleriz)." Vallahi Müslüman ve dürüst bir kişi olduğu hâlde şehit edildi. Çok oruç tutar, geceyi çokça ibadetle geçirir, iyiliği emreder ve kötülükten sakındırırdı. Ailesinde onun gibi biri yoktu.²

Hâdî, siyasî ahlâk dışında, kişisel özellikler bakımından da sapık, şarap içen, zevk-u sefa düşkünü bir kişiydi. Bir defasında Yusuf Saykal'a güzel sesle okuduğu birkaç beyitlik şiir için, bir deve yükü kadar dirhem ve dinar vermişti.³ İbn Dabb adında biri şöyle diyor:

Bir gün Hâdî'nin yanına gittiğimde şarap içmekten ve uykusuzluktan dolayı gözlerinin kızardığını gördüm. Benden, şarap hakkında bir kıssa istedi; ben de şiir kalıbında bir şeyler söyledim. Hâdî okuduğum şiirleri yazdı ve bana kırk bin dirhem verdi.⁴

1- Makatilu't-Talibiyyin, s.447

2- Makatilu't-Talibiyyin, Mısır baskısı, s.453

3- Tarih-i Taberî, c.10, s.592, Liden basımı

4- Tarih-i Taberî, c.10, s.593, Liden basımı

Meşhur bir Arap müzik bilimcisi İshak Mevsîlî: "Hâdi yaşasaydı, evlerimizin duvarını altınla yapmamız gerekecekti." diyor.¹

Hâdi, hicrî 170 yılında öldü ve ondan sonra İslâm padişahlığına Harun geçti!²

O zaman İmam Musa Kâzım (a.s) kırk iki yaşındaydı.

Harun'un dönemi, Abbasîlerin güç, kudret, yağmalama ve zorbalıklarının zirvesiydi.

Harun, biat merasimi bittikten sonra, İranlı Yahya Bermekî'yi vezir seçti ve bütün işler, atamalar, azletmeler konusunda ona tam yetki verdi. O zamanın geleneğine göre bu yetkiyi desteklemek için de kendi yüzüğünü ona verdi.³ Kendisi de beytûlmali şarap içmek, zamparalık yapmak, mücevherler satın alıp har vurup harman savurmak ve zevk-u sefa sürmek için sorumsuzca zayi etmekle meşguldü.

İki veya dört yaşındaki bir koyunun bir dirheme satıldığı o dönemde beytûlmal geliri beş yüz milyon iki yüz kırk bin dirhemdi.⁴ O, bu büyük geliri harcamaya koyuldu. Okuduğu bir methiye karşısında Eşca adında bir şaire bir milyon dirhem verdi.⁵ Şair Ebu'l-Atahiye'ye ve müzisyen Musulî'ye birkaç beyit şiir ve birazcık saz çalıp şarkı söylemelerine karşı yüz bin dirhem ve yüz takım elbise verdi.⁶

Harun'un sarayında çok sayıda güzel sesli ve çalgıcı kadınlar toplanmıştı. Ayrıca o zamanın çeşitli saz ve çalgı aletleri de vardı orda.⁷ Harun mücevherlere çok ilgi duyardı; bir defasında bir yüzük satın almak için yüz bin dinar ödedi.⁸

Mutfağının günlük masrafı on bin dirhemdi ve bazen onun için otuz çeşit yemek hazırlanıyordu.⁹

Harun bir gün deve etinden bir yemek getirmelerini istedi. Yemek gelince Cafer Bermekî şöyle dedi:

1- Hayatu'l-İmam, c.1, s.458

2- Tarih-i Yakubî, c.2, s.407, Beyrut basımı

3- Tarih-i Taberî, c.10, s.603

4- Hayatu'l-İmam, c.2, s.29

5- Hayatu'l-İmam, c.2, s.39

6- Hayatu'l-İmam, c.2, s.32

7- Hayatu'l-İmam, c.2, s.62

8- el-İmamet ve's-Siyase, c.2

9- Hayatu'l-İmam, c.2, s.39

– Halifemiz kendisine getirilen bu yemeğin kaç paraya mal olduğunu biliyorlar mı?

– Üç dirhem.

– Hayır vallahi, şimdiye kadar dört bin dirhem harcanmıştır bunun için. Çünkü Halife ansızın deve eti isterse, hazır olsun diye bir süredir her gün bir deve kesiyorlardı!¹

Harun kumar oynadığı gibi bolca şarap da içiyordu. Hatta bazen bu işi meclisinde hazır olan insanlarla birlikte yapıyordu.² Bütün bunlara rağmen halkı aldatmak için gösteriş olarak bazı İslâmî şiarları da yapmaktan geri kalmıyordu. Hacca gidiyor ve bazen bazı vaazlarda kendisine vaaz ve nasihat etmelerini söyleyip, ardından ağlıyordu.

1- Hayatu'l-İmam, c.2, s.40

2- Hayatu'l-İmam, c.2, s.70

İMAM MUSA KÂZİM'İN TUTUMLARI

Harun, Ali Oğulları'nın Abbasî hükümeti karşısında sert direniş göstermelerinden çok rahatsız oluyordu. Bu yüzden, mümkün olan her yolla onları ezmeye veya toplumda küçük düşürmeye çalışıyordu. Vicdanlarını satmış saray şairlerine, Ali Oğulları'nı hicvetmeleri için büyük paralar veriyordu. Örneğin, Mansur Nemirî'yi Ali Oğulları'nı hicvetmek için okuduğu bir kasideye karşılık istediği her şeyi alsın diye beytülmal hazinesine götürmelerini emretti.¹

Bütün Bağdat Alevîlerini Medine'ye sürgün etti; onlardan büyük bir grubunu kılıçla veya zehirleterek öldürdü.²

Hatta halkın İmam Hüseyin'in (a.s) mezarını ziyaret etmelerinden bile rahatsızlık duyuyordu; onun için mezarı ve etrafındaki evleri yıkmalarını ve o temiz mezarın yanı başında yeşeren sedir ağacını kesmelerini emretti.³ Hâlbuki daha önce Resulullah (s.a.a) üç defa: "*Allah, sedir ağacını kesene lanet etsin!*" buyurmuştu.⁴

Şüphesiz İmam Musa Kâzım (a.s), İslâm ile hiçbir ilgisi olmayan böylesine zalim, fasık bir kişinin ve babalarının hükümetine razı olmazdı. İşte bu nedenle Fahh kıyamına rıza gösteriyor ve yine bu nedenle Şiîleriyle sürekli gizlice bağlantı kuruyor, zamanın zalim hükümeti karşısında her birinin konum ve tutumunun nasıl olması gerektiğini belirtiyordu. Örneğin, bir defasında ashabından Safvan b. Mehran'a şöyle buyurdu:

– Sen, develerini Harun'a kiraya vermeni saymazsak, her açıdan iyi bir kişisin.

Safvan dedi ki:

1- Hayatu'l-İmam, c.2, s.77

2- Mekatilu't-Talibiyin, s.463–497

3- el-Emali, Şeyh Tusî, s.206, taş basımı

4- el-Emali, Şeyh Tusî, s.206

– Ben onları hac yolculuğu için kiraya veriyorum ve kendim de develerle birlikte gitmiyorum.

İmam (a.s) buyurdu ki:

– Bu nedenle, içinden, develerinin zayi olmamasını ve senin kiranı vermesi için Harun'un en azından Mekke'den dönünceye kadar sağ kalmasını istemiyor musun?

Sefvan dedi ki:

– İstiyorum.

İmam (a.s) bunun üzerine şöyle buyurdu:

– Kim zalimlerin sağ kalmasını isterse, o da onlardan sayılır.¹

Bazı durumlarda kimilerine Harun'un sistemindeki makamlarını korumalarını emretmişse de, siyasî açıdan böyle uygun gördüğü içindi. Bazen o vahşet, terör ve baskı hükümetinde varlıkları Şiîleri için yararlı olabilecek bazı kişileri görevlendiriyor; aynı zamanda, onlar vasıtasıyla da hükümetin Alevîlere karşı hazırladığı bazı plânlardan da haberdar oluyordu. Öyle ki Ali b. Yaktin, Harun'un sarayındaki makamından istifa etmek istediği zaman İmam Kâzım (a.s) buna izin vermedi.

İmam hiçbir şekilde, hatta onların elinde tutsak olduğu zamanlarda bile bu zalimlerle uzlaşmaya yanaşmıyordu:

İmam (a.s) zindanda tutuklu olduğu bir gün Harun, Yahya b. Halid'i zindana göndererek: "Musa b. Cafer af dileyecek olursa, onu serbest bırakırım." dedi; fakat İmam (a.s) bunu kabul etmedi.²

İmam Musa Kâzım (a.s) en kötü şartlarda, tutuklu olduğu zamanlarda da uzlaşmaya yanaşmayan, mücadeleci ve yiğit tavrını değiştirmeden direnişini sürdürüyordu.

Bir defasında zindandan Harun'a yazdığı mektuptaki sözlerine dikkat edilirse, ne kadar direnişçi bir ruh, ne denli hayranlık veren yiğitlik, ne denli görkemli inanç, ne muhteşem azim ve akide sahibi olduğu görülür:

...Hiçbir gün bana, senin huzur ve rahatlık içinde olman kadar zor geçmiyor. Ama ikimiz de sonu olmayan ve zalimlerin zarara

1- Rical-i Keşşî, s.440–441. İmam'ın (a.s) değerli babası İmam Cafer Sadık (a.s) da Yunus b. Yakub'a: "*Onlara cami inşa etmek konusunda bile yardım etme.*" buyuruyor. Vesailu'ş-Şia, c.12, s.120–130.

2- el-Gaybet, Şeyh Tusî, taş basımı, s.21

uğrayacağı güne doğru yola koyulmuşuz; sen o güne dek öyle kal...¹

Evet, işte bu yüzden Harun, İmam'ın (a.s) varlığına tahammül edemiyordu. Dolayısıyla Harun'un İmam Musa Kâzım'ı (a.s) sadece halkın gönlünde kurduğu tahttan dolayı kıskanarak zindana atmasına inanmak saflık olur.

O, emniyet görevlileri vasıtasıyla İmam'ın (a.s) Şiîlerinin kendisiyle sürekli gizlice görüştüklerini öğrenmiş ve yine İmam'ın (a.s) zemini uygun gördüğü zaman şahsen kıyam ederek veya yarenlerinden birine kıyam emri vererek kendi hükümetini yıkacağını çok iyi biliyordu. Diğer taraftan böyle yorulmak bilmez bir ruha sahip olan İmam'ın en küçük bir uzlaşma yoluna gitmeyeceğinin, birkaç gün görünüşte elini elinin üzerine koymasının susmak değil, aksine darbe indirmek için uygun bir yer kollamak amacıyla taktik gereği yapılan bir bekleme olduğunun farkındaydı.

Bu nedenle erken davranarak son derece aldatıcı bir şekilde ve arsızlıkla Resulullah'ın (s.a.a) mezarının yanı başında durarak hilafeti gasp etmesinden, yaptığı zulümlerden, halkın malını yağmalayıp yemesi ve hilafet düzenini saltanata dönüştürmesinden utanmadan İmam'a (a.s) hitaben şöyle diyor:

Ya Resulullah! Oğlun Musa b. Cafer hakkında almış olduğum karardan dolayı özür diliyorum. Ben kalben onu zindana atmak istemiyorum; fakat senin ümmetin arasında savaş çıkıp kan dökülmesinden endişelendiğim için bunu yapmak zorundayım!

Sonra da, Resulullah'ın (s.a.a) mezarının yanı başında ibadetle meşgul olan İmam'ı (a.s) tutuklayarak Basra'ya götürüp zindana atmalarını emretti.

İmam Musa Kâzım (a.s) Basra valisi İsa b. Cafer'in zindanında bir yıl kaldı. Bu süre zarfında İmam'ın seçkin özellikleri onun üzerinde müthiş bir etki bıraktı. Bundan dolayı Harun'a: "İmam'ı benden alın; aksi takdirde onu serbest bırakacağım." şeklinde bir mektup yazdı.

Bunun üzerine Harun'un emriyle İmam'ı (a.s) Bağdat'a götürüp Fazl b. Rabi'in yanında zindana attılar. Ondan sonra bir süre Fazl b. Yahya'ya teslim edildi; sonra da Sindi b. Şahik'in zindanına intikal edildi.

1- Tarih-i Bağdad, c.13, s.32

İmam'ın bu şekilde sık intikal ettirilişinin nedeni şuydu: Harun her defasında zindancılardan İmam'ı (a.s) ortadan kaldırmalarını istiyor ama hiçbiri buna yanaşmıyor ve kabul etmiyordu. Nihayet son zindancı, yani Sindi b. Şahik, Harun'un emriyle İmam'ı zehirledi ve İmam (a.s) şehit olmadan önce Şiîlerin ileri gelenlerinden bir grubu toplayarak onlardan Hz. Musa Kâzım'a (a.s) bir suikastta bulunulmadığına ve zindanda kendi eceliyle öldüğüne tanıklık etmelerini istedi. Sindi b. Şahik bu hileyle Abbasî hükümetini İmam'a (a.s) karşı işledikleri cinayetten temize çıkarmayı ve aynı zamanda İmam'ın taraftarlarının muhtemel ayaklanmasını önlemeyi amaçlıyordu.¹

Fakat İmam'ın (a.s) uzak görüşlülüğü onları rezil etti. Şahitler gelip İmam'ı (a.s) görünce, İmam (a.s) zehrin şiddetine, bedeninin zayıf ve durumunun çok kötü olmasına rağmen şahitlere şöyle buyurdu:

Beni dokuz tane hurmayla zehirlediler; yarın bedenim yeşile dönecek ve ertesi gün de dünyadan göçeyeğim.²

Nihayet o yüce İmam'ın (a.s) buyurduğu gibi de oldu.

İki gün sonra, hicrî 183 yılı recep ayının 25'inci³ günü gökyüzü mateme büründü. Yeryüzü, bütün müminler, özellikle gerçek önderlerini kaybeden Şiîler bu acı olaydan dolayı yas tuttular.

1- el-Gaybet, Şeyh Tusî, s.22-25, taş basımı

2- Uyunu Ahbari'r-Rıza, c.1, s.97

3- Usul-i Kâfî, c.1, s.486; Envaru'l-Behiyye, s.97

MÜNAZARA VE İLMÎ TARTIŞMALARI

Yüce Ehlibeyt İmamları (a.s) ilâhî ilimleriyle kendilerinden sorulan her soruya doğru, tam ve soran kişinin anlayacağı şekilde cevap verirlerdi. Onlarla ilmî tartışmaya giren herkes, düşmanları da dâhil onların karşısında kendi acizliklerini; o yüce kişilerin ise geniş, kapsamlı ve üstün ilimlerini itiraf etmek zorunda kalırdı.

Bir gün Harun Reşid, İmam'ı (a.s) Medine'den Bağdat'a getirerek onunla tartışmaya oturdu:

– Size, bir süredir zihnimde dolaşıp duran ve şimdiye kadar hiç kimseye sormadığım bazı soruları sormak istiyorum. Bana, sizin hiçbir zaman yalan söylemediğinizi söylediler; o hâlde bana doğru cevap verin!

İmam (a.s):

– Eğer açıklama konusunda serbest isem, sorunuzu bildiğim kadarıyla sizi aydınlatırım.

– Görüşünüzü açıklama konusunda serbestsiniz. İsteddiğiniz şeyi söyleyebilirsiniz. Benim ilk sorum şu: Biz ve siz bir ağacın gövdesinden olduğumuz hâlde neden siz ve diğer insanlar, Ebu Talib Oğulları'nın, Abbas Oğulları'ndan üstün olduğuna inanıyorsunuz? Hâlbuki Abbas ve Ebu Talib ikisi de Peygamber'in amcalarıydı ve Peygamber'le akrabalık açısından aralarında hiçbir fark yoktu.

İmam (a.s):

– Biz Peygamber'e sizden daha yakınız.

– Nasıl?

– Çünkü babamız Ebu Talib, Resul-i Ekrem'in (s.a.a) babasıyla bir anne ve babadandılar; fakat Abbas, Peygamber'in babasının üvey kardeşiydi (sadece anne tarafından kardeşlerdi).

– Diğer bir sorum ise şudur: Neden siz, Peygamber'den miras aldığınızı iddia ediyorsunuz? Oysa Resulullah (s.a.a) vefat edince, amcası

Abbas (bizim babamız) hayattaydı; fakat diğer amcası olan Ebu Talib (sizin babanız) ölmüştü ve açıktır ki, amca hayatta oldukça, miras amca-oğluna ulaşmaz?

– Görüşümü açıklamada serbest miyim?

– Konuşmamızın başında serbestsiniz demiştim.

– İmam Ali b. Ebu Talib şöyle buyuruyor: "*Çocuk olduğu zaman an-ne, baba, karı ve kocadan başkası miras almaz; insanın çocuğu olduğu zaman Kur'ân'da da, rivayetlerde de amcanın miras aldığı belirtilmemiştir.*" O hâlde amca'yı baba gibi bilenler, bunu kendilerinden söylüyorlar ve sözlerinin bir dayanağı yoktur. (Dolayısıyla Resulullah'ın kızı Zehra oldukça amcası Abbas miras alamaz.)

Ayrıca, Resulullah'ın Ali hakkında şöyle buyurduğu rivayet edilmiştir: "*Ali sizin en üstün hüküm veren kadınızdır.*" Ve yine Ömer b. Hat-tab'tan şöyle nakledilmiştir: "Ali hüküm verenlerin en üstünüdür."

Ve bu cümle Ali için ispatlanmış olan kapsamlı bir sözdür; çünkü Resulullah'ın, ashabını kendileriyle övdüğü Kur'ân ilmi, ahkâm ilmi, mutlak ilim gibi ilimlerin tümü ve hükümler, İslâm yargısının manası ve mefhumunda bir araya toplanmıştır. Dolayısıyla, "Ali hüküm vermede herkesten üstündür." dediğimiz zaman, onun bütün ilimlerde diğerlerinden üstün olduğunu kastetmiş oluyoruz.

O hâlde, Ali'nin: "*Kişinin çocuğu olduğu zaman amcası ondan miras alamaz.*" şeklindeki buyruğu bir delildir, onu kabul etmemiz gerekir. Ali: "Amca, baba hükmündedir." dememiştir; zira Resulullah'ın (s.a.a) buyruğu gereğince Ali din hükümlerini diğerlerinden daha iyi biliyor.

– Diğer sorum da şudur: Neden halkın sizi Resulullah'a nispet vererek size: "Resulullah'ın çocukları" demelerine izin veriyorsunuz? Hâlbuki sizler Ali'nin çocuklarısınız; çünkü herkes kendi babasına tâbidir (annesine değil); Resulullah ise sizin annenizin babasıdır.

– Eğer Resulullah hayatta olsaydı ve senin kızını isteseydi, kızını ona verir miydin?

– Subhanallah! Neden vermeyeyim? Hatta bu durumda bütün Araplara, Acemlere ve Kureyş'e karşı övünürdüm bile.

– Fakat Peygamber dirilseydi, benim kızını istemezdi ve ben de kızını ona veremezdim.

Neden?

– Çünkü (anne tarafından olsa bile) o benim babamdır; fakat senin baban değildir. (Öyleyse ben Resulullah'ın çocuğu olduğumu söyleyebilirim.)

– O hâlde neden siz kendinizi Resulullah'ın zürriyeti (soyu) sayıyorsunuz? Hâlbuki zürriyet kızıdan değil, oğuldan sürer gider.

– Beni bu soruyu cevaplamaktan muaf tut.

– Hayır, cevap vermek ve Kur'ân'dan da delil getirmek zorundasınız.

İmam (a.s):

– "...Ve onun soyundan Davud'a, Süleyman'a, Eyyub'a, Yusuf'a, Musa'ya ve Harun'a da yol göstermiştik. Biz güzel davrananları böyle ödüllendiririz. Zekeriya'ya, Yahya'ya, İsa'ya ve İlyas'a da (yol göstermiştik)."¹

Şimdi bu soruma cevap verin: Bu ayette İsa, İbrahim'in soyu sayılmıştır. Acaba İsa baba tarafından mı İbrahim'e mensuptur, anne tarafından mı?

– Kur'ân'ın apaçık nassında da vurgulandığı gibi İsa'nın babası yoktur.

– O, annesi tarafından onun soyundan sayılmıştır; biz de annemiz Fatıma tarafından Peygamber'in soyundan olduğumuzu söylemekteyiz. Bu konuda başka bir ayet de okuyayım mı?

– Okuyun!

– Mubahale (lanetleşme) ayetini okuyacağım: "**Kim sana gelen ilimden sonra seninle tartışmaya kalkarsa, de ki: Gelin oğullarımızı ve oğullarınızı, kadınlarımızı ve kadınlarınızı, kendimizi ve kendinizi çağıralım, sonra gönülden lanetleşelim de, Allah'ın lanetini yalancılara üzerine dileyelim!**"²

Hiç kimse Resulullah'ın Necran Hıristiyanlarıyla mubahale etmeye giderken kendisiyle birlikte Ali, Fatıma, Hasan ve Hüseyin'den başkasını götürdüğünü iddia etmemiştir. O hâlde bu ayetteki "oğullarımız" kelimesinden maksat Hasan ve Hüseyin'dir. Oysa onların nesepleri anne tarafından Peygamber'e ulaşmaktaydı ve Resulullah'ın kızının çocuklarıydılar.

Harun:

1- En'âm Suresi, 84

2- Âl-i İmrân Suresi, 61

- Bizden bir şey istemiyor musunuz?
- İmam (a.s):
- Hayır, evime dönmek istiyorum.
- Bu konuda düşünmem gerek...¹

1- Uyunu Ahbari'r-Rıza, c.1, s.81, Kum basımı; İhticac, Tabersî, Necef, Taş bas-kısı, s.211–213; Biharul'-Envar, c.48, s.125–129

İMAM'IN (A.S) İBADETİ

İmam Musa Kâzım'ın (a.s) Allah Teala'yı özel tanıyışı, Rabbiyle manevî ünsiyeti ve tertemiz Ehlibeyt İmamları'na (a.s) has olan zafî nuranîliği; bütün bunların hepsi onu sıcak bir ibadete ve Allah Teala'yla âşıkane bir raz-u niyaza sevk ediyordu.

İmam (a.s) ibadeti, Allah Teala'nın Kur'ân-ı Kerim'de yaratılışın hedefi olarak tanıttığı gibi biliyor ve toplumsal işleri bittiğinde hiçbir şeyi ibadetle eşit tutmuyordu. Harun'un emriyle zindana atıldığı zaman şöyle buyuruyordu:

Allah'ım! Uzun bir zamandan beridir sana ibadet etmem için bana boş zaman sağlamanı diliyordum. Şimdi duamı kabul ettin; o hâlde bundan dolayı sana hamd olsun.¹

Bu sözler, İmam'ın (a.s) zindana düşmeden önce toplumsal işlerle ne kadar çok meşgul olduğunu da göstermektedir aynı zamanda.

* * *

İmam (a.s), Rabi'in zindanında olduğu dönemlerde, Harun bazen zindanın içini görebileceği dama çıkar ve zindana bakardı. Her defasında elbise gibi bir şeyin zindanın bir köşesine düştüğünü, yerinden hiç hareket etmediğini görürdü. Bir defasında: "O elbise kimindir?" diye sorduğunda, Rabi: "Elbise değil. Zamanının büyük bir bölümünü secdede ve Allah'a ibadette geçiren Musa b. Cafer'dir o." dedi.

Bunun üzerine Harun: "Gerçekten o Haşimoğulları'nın çok ibadet eden kişilerinden biridir." dedi.

Rabi: "O hâlde neden zindanda o kadar baskı yapmalarını emrediyorsun?" diye sorunca, Harun: "Heyhat; bundan başka bir çarem yok benim." şeklinde karşılık verdi!²

1- Hayatu'l-İmam, c.1, s.140; el-İrşad, Şeyh Müfid, s.281, az farkla

2- Hayatu'l-İmam Musa b. Cafer, c.1, s.140; el-İrşad, Şeyh Müfid, s.281, az farkla

Bir defasında, Harun ay parçası gibi güzel bir cariyeyi İmam'a (a.s) hizmetçi olarak gönderdi. Fakat içinden de, İmam ona eğilim gösterecek olursa, bunu ona karşı bir propaganda malzemesi olarak kullanmayı tasarlıyordu. İmam (a.s) cariyeyi getiren kişiye: *"Siz bu hediyelerle ümitlenip onlarla övünüp duruyorsunuz. Hâlbuki bu hediye ve benzeri şeylere hiç ihtiyacım yok benim."* buyurdu. Harun bu söze öfkelenerek adama: *"Cariyeyi zindana götür ve İmam'a: 'Biz seni kendi rızanla zindana atmadık.' de."* dedi. (Yani bu cariyenin zindanda kalması da senin rızana bağlı değildir.)

Çok geçmeden cariyeye İmam'ın (a.s) durumunu gözetlemek için görevlendirilen Harun'un casusları, cariyenin vaktinin çoğunu secde hâlinde geçirdiğini haber verdiler. Harun: *"Vallahi Musa b. Cafer onu büyülemiştir."* dedi.

Sonra cariyeyi çağırıp durumu ondan sordu. Cariyenin ağzından İmam'ı (a.s) öven sözlerden başka bir şey çıkmadı. Harun, görevlisine cariyeyi kendi yanında tutmasını ve bu olaydan kimseye bir şey söylemesini istedi. Cariye, İmam'ın (a.s) şahadetinden birkaç gün önce ölüncüye kadar sürekli ibadet hâlindeydi.¹

* * *

İmam (a.s) şu duayı çok okuyordu:

Allahumme innî es'eluke'r-rahete inde'l-mevt ve'l-afve inde'l-hisab.

Allah'ım! Ben ölüm anından senden rahatlık ve hesap anında ise bağışlanma diliyorum.²

* * *

Çok güzel Kur'ân okurdu; sesini duyan herkes ağladı; Medine halkı ona *"Zeynu'l-Muteheccidin"* (teheccüt edenlerin/geceyi ibadetle geçirenlerin ziyneti) lakabını vermişlerdi.³

1- Menakıb, İbn Şehraşub, Kum baskısı, c.4, s.297, biz özetle naklettik.

2- el-İrşad, Şeyh Müfid, s.277

3- el-İrşad, Şeyh Müfid, s.279

İMAM'IN (A.S) HİLMİ, AFFEDİCİLİĞİ VE SABRI

İmam Musa Kâzım'ın (a.s) eşsiz hilmi, sabrı ve affı başkaları için bir örnektir.

İmam'ın isminden sonra "Kâzım" lakabının yer alması, onun bu özelliğini göstermekte, öfkesini yenip af ve sabrını ortaya koymaktadır.

Abbasîler, İslâm ülkesinin dört bir yanında baskılar kurarak halkın malını beytülmal diye alıyorlar, zevk-u sefa sürüyorlar ve onları har vurup harman savuruyorlardı. Bundan dolayı halkın genelinde fakirlik vardı ve her tarafı yoksulluk kaplamıştı. Halkın çoğunun kültür seviyesinin düşük olması, Abbasîlerin Alevî karşıtı propagandalarının revaçta olmasına ve saf insanların zihnini bulandırmasına yetiyordu. Bazıları cehaletleri yüzünden İmam'a (a.s) öfkeleniyordu. İmam, güzel ahlâkıyla onları teselli ediyor, edep ve metanetiyle de onları eğitiyordu.

Medine'de yaşayan İkinci Halife'nin çocuklarından biri İmam'a (a.s) eziyet ediyor ve bazen İmam'ı gördüğünde çirkin sözler söyleyip hakarete bulunuyordu.

İmam'ın (a.s) yarenlerinden bazıları da onu ortadan kaldırmayı öneriyorlar, fakat İmam (a.s) sert bir şekilde onları bu işten alıkoyuyordu.

Bir gün İmam (a.s) onun Medine dışındaki tarlasının yerini sordu. Sonra bir merkebe binerek oraya gitti. Adamın tarlada olduğunu görünce, merkebiyle birlikte tarlaya girdi. Adam bunu görünce: "Ekinlerimi ezme!" diye bağırmağa başladı. Fakat İmam (a.s), onun bağırmasını önemsemeyerek bineğinin üzerinde onun yanına gitti.¹ Adamın yanına varınca, merkebinden inerek güler yüzle ve saygılı bir şekilde ona şöyle sordu:

– Bu tarla için ne kadar harcadın?

Adam:

– Yüz dinar.

1- Bu iş o adamı yola getirmek için yapıldığından, İmam'a (a.s) göre caiz ve hatta yapılması gerekli bir şeydi.

İmam (a.s):

– Ne kadar kâr edeceğini sanıyorsun?

Adam:

– Gaybı bilmem ben.

İmam (a.s):

– Ne kadar kazanmayı umuyorsun, dedim.

Adam:

– İki yüz dinar.

İmam (a.s) ona üç yüz dinar verdi ve şöyle buyurdu:

– Ziraatın da senin olsun; Allah umduğun şeye ulaştıracaktır seni.

Adam yerinden kalkarak İmam'ın (a.s) başını öpüp kendisinin kusurunu ve yaptığı hakaretleri affetmesini istedi. İmam (a.s) tebessüm ederek geri döndü.

Ertesi gün, adam mescitte oturduğu sırada İmam (a.s) içeri girdi.

Adam İmam'ı (a.s) görür görmez şöyle dedi:

– Allah risaletini kime vereceğini daha iyi bilir. (İmam Musa b. Cafer'in gerçekten imamete lâıyk olduğuna işaret etmek istiyordu.)

Bunun üzerine arkadaşları hayretle:

– Olay nedir; daha önce onun hakkında kötü şeyler söylüyordun? dediler.

Adam yine İmam'ın (a.s) hakkında dua edince, arkadaşları onunla kavga etmeye başladılar.

Bunun üzerine İmam (a.s), daha önce o adamı öldürmeyi düşünen yarenlerine şöyle buyurdu:

Hangisi daha güzel; sizin yapmak istediğiniz mi, yoksa benim davranışımla onu yola getirmem mi?¹

İmam Kâzım'ın Cömertliği

İmam Musa Kâzım (a.s) dünyaya hedef olarak bakmıyordu. Bir mal elde edecek olsaydı, onunla bir hizmette bulunup perişan bir kişiyi yatıştırmak, bir açığı doyurmak, bir çıplağı giydirmek isterdi.

Muhammed b. Abdullah el-Bekrî şöyle diyor:

1- Tarih-i Bağdad, c.13, s.28; el-İrşad, Şeyh Müfid, s.278

Malî bakımdan çok kötü bir duruma düşmüştüm. Bir miktar borç para bulmak için Medine'ye girdim. Fakat hangi kapıyı çaldıysam, borç para bulamadım. Çok yorulmuştum. İçimden Ebu'l-Hasan Musa b. Cafer'in (a.s) huzuruna gidip durumumu ona anlattım, dedim. Sora sora İmam'ı Medine etrafındaki köylerin birinde, bir tarlada çalışırken buldum. İmam (a.s) beni ağırlamak için yanıma gelip benimle yemek yedi.

Yemekten sonra: "*Benimle bir işin mi vardı?*" diye sordu. Ben durumu anlattım kendisine. İmam (a.s) yerinden kalkarak tarlanın bir köşesindeki bir odaya gitti; bir süre sonra üç yüz dinar altın getirip bana verdi. Ben isteğime ulaştıktan sonra merkebime binerek geri döndüm.¹

Yaşı doksanı bulan İsa b. Muhammed şöyle diyor:

Bir yıl kavun, salata ve kabak ekmiştim. Toplama zamanı yaklaşınca, çekirgeler bütün mahsulümü yok etti ve ben bu nedenle yüz yirmi dinar zarar ettim.

O günlerde, Hz. İmam Musa Kâzım -a.s- sanki bütün Şifilerin tek tek durumunu gözetiyormuş gibi benim yanıma geldi. Selâm vererek durumumu sordu; ben: "Çekirgeler bütün mahsullerimi yok etiler." dedim. İmam (a.s): "*Ne kadar zarar gördün?*" buyurdu. "Develerin parasıyla birlikte yüz yirmi dinar." dedim. Bunun üzerine İmam (a.s), bana yüz elli dinar verdi.

Ben: "Siz bereketli bir kişisiniz; tarlama gelip dua edin." dedim. İmam (a.s) gelerek dua etti ve sonra şöyle buyurdu:

Resulullah'tan şöyle rivayet edilmiştir: "*Zarara uğrayan mal ve mülkünüzden geriye kalana yapışın.*"

Ben o tarlayı suladım ve Allah Teala öyle bir bereket verdi ve öyle bir mahsul verdi ki, onları on bine sattım.²

1- Tarih-i Bağdad, c.13, s.28

2- Tarih-i Bağdad, c.13, s.29

İMAM KÂZİM'İN İMAMETİNİN İNCELENMESİ

İmamlarımız (üzerlerine selâm olsun), imamı; ilmî, dinî ve siyasî mercii insanlara tanıtırken, bunu siyasî bakımdan istismar etmek isteyenlerin bir dayanakları olmasın diye ve yine gerçek Şiîlerin hakiki imam ve önderi tanınmaları için her zaman kendilerinden sonraki imamın ismini apaçık bir şekilde söylerlerdi.

İşte bu nedenle İmam Musa Kâzım (a.s) hakkında da, saygıdeğer babası açıklama yapmış, Abbasîlerin zulüm ve baskı temelleri üzerine kurulan hükümetinin nefes aldırılmaz baskılarına rağmen birçok yerde kendisinden sonra Musa Kâzım'ın imam olduğunu apaçık beyan etmiştir. Bu sözlerden birkaçını örnek olarak aşağıya alıyoruz:

1- Ali b. Cafer şöyle diyor: Babam İmam Cafer Sadık (a.s) özel ashabından bir gruba şöyle dedi:

Oğlum Musa hakkındaki tavsiyemi kabul edin; çünkü o, bütün çocuklarımdan ve benden geri kalan herkesten üstündür. O benden sonra halife ve Allah'ın bütün kullarına hücceti olacaktır.¹

2- Ömer b. Eban şöyle diyor: İmam Cafer Sadık (a.s), kendisinden sonraki imamları andı. Ben oğlu İsmail'in ismini zikrettim. Fakat İmam şöyle buyurdu:

Hayır! Vallahi bu iş bizim elimizde değil, Allah'ın yetkisindedir.²

3- İmam Cafer Sadık'ın (a.s) en seçkin öğrencilerinden biri olan Zürrare şöyle diyor: İmam'ın (a.s) huzuruna çıktım; o sırada sağ tarafında evlatlarının efendisi Musa'nın (a.s) ve karşısında ise bir cenazenin olduğunu -oğlu İsmail'in cenazesi- gördüm. İmam (a.s) bana: "*Ey Zürrare! Git Davud Rıkkî, Hamran ve Ebu Basir'i buraya getir.*" buyurdu.

1- İlamu'l-Verra, Tabersî, s.291, İlmîye İslamiye baskısı; İsbatu'l-Hudat, c.5, s.486

2- Besairu'd-Derecat, s.471, yeni baskı; İsbatu'l-Hudat, c.5, s.484

Ben gidip onları getirdim. Başkaları da gelince otuz kişi olduk ve oda ağzına kadar doldu.

İmam (a.s), Davud Rikkî'ye: "*Cenazenin üzerindeki bez parçasını aç.*" buyurdu. Davud, İmam'ın (a.s) emrini yerine getirdi. Daha sonra İmam (a.s) şöyle buyurdu: "*Ey Davud! Bak bakalım İsmail ölü mü, diri mi?*"

Davud: "Ölmüştür efendim." dedi.

İmam (a.s) oradaki herkese cenazeyi gösterdi ve herkes İsmail'in öldüğüne tanıklık etti.

Daha sonra şöyle buyurdu: "*Allah şahit olsun (ki halkın yanılmaması için bu kadar çaba gösterdim).*" Sonra İmam'ın (a.s) emri üzerine cenazeyi yıkayıp kâfur sürerek kefenlediler. Kefenlendikten sonra yine Mufaddal'a: "*Onun yüzünü aç.*" buyurdu.

Mufaddal, İmam'ın (a.s) emrini yerine getirince: "*Diri midir, yoksa ölmüş mü?*" diye sordu. Mufaddal: "Ölmüş." dedi. Yine oradaki herkesten aynı soruyu sordu; onlar da aynı cevabı verdiler. İmam (a.s) tekrar buyurdu:

Allah'ım! Sen şahit ol; fakat buna rağmen yine Allah'ın nurunu söndürmek isteyen grup İsmail'in imam olduğunu söz konusu edecek.

Sonra oğlu Musa'ya işaret ederek şöyle buyurdu:

Bir grup istemese de, Allah kendi nurunu teyit edecektir.

İsmail'i defnettikten sonra İmam (a.s) oradakilerden: "*Burada defnedilen kimdi?*" diye sordu. Onlar da: "İsmail'di." dediler. İmam (a.s) tekrar: "*Allah'ım! Sen şahit ol.*" buyurdu. Sonra oğlu Musa'nın elinden tutarak şöyle buyurdu:

Allah yeryüzünü ve ondaki varlıkları teslim alıncaya (kıyame-te) kadar bu oğlum hak üzeredir, hak da onunladır, hak onandır.¹

4- Mansur b. Hazim şöyle diyor:

İmam Cafer Sadık'a (a.s): "Anam-babam size feda olsun; her gün canlar ölümle karşılaşmaktadır. Eğer sizin başınıza da böyle bir şey gelecek olursa, imamınız kim olacak?" diye sordum. İmam (a.s), elini oğlu Ebu'l-Hasan Musa'nın sağ omzuna koyarak: "*Bana bir şey olacak olursa,*

1- Gaybet-i Numanî, taş baskısı, s.179; Biharu'l-Envar, c.48, s.21

bu oğlum sizin imamınız olacaktır." buyurdu. İmam o zaman beş yaşındaydı ve İmam Cafer Sadık'ın (a.s) diğer oğlu Abdullah da -ki bazıları daha sonra onun imamlığına inandılar- o mecliste bizimle birlikteydi.

5- Şeyh Müfid (r.a) şöyle diyor:

Mufaddal b. Ömer, Muaz b. Kesir, Abdurrahman b. Haccac, Feyz b. Muhtar, Yakub b. Sirac, Süleyman b. Halid ve Safvan el-Cemmal gibi İmam Cafer Sadık'ın (a.s) yarenlerinin ileri gelenlerinden bir grup ve uzamasın diye isimlerini saymadığımız diğerleri, İmam Musa Kâzım'ın (a.s) İmam Cafer Sadık'tan (a.s) sonra imamet makamına geçmesi konusunu gündeme getirmişlerdi ve yine bu mevzu, fazilet ve takvalarında şüphe olmayan İmam Musa Kâzım'ın (a.s) kardeşlerinden İshak ve Ali'den de rivayet edilmiştir.¹

Bütün bu açıklama ve vurgularla Şia ve İmam Cafer Sadık'la (a.s) irtibat içerisinde olan kimseler, babası hayattayken ölen İsmail'in veya ismi Muhammed olan İsmail'in oğlunun ya da diğer oğlu Abdullah'in değil, oğlu Ebu'l-Hasan Musa b. Cafer el-Kâzım'ın (a.s) imam olduğunda şüphe etmemişlerdir. Bütün bunlara rağmen, İmam Cafer Sadık'ın (a.s) şahadetinden sonra bir grup, oğlu İsmail'in veya İsmail'in oğlunun veya Abdullah'in imam olduğuna inanarak kendileri için tayin edilen apaçık yoldan saptılar.

1- el-İrşad, Şeyh Müfid, s.270

İMAM'IN ÖĞRENCİLERİ VE İMAM'DAN EĞİTİM ALANLAR

İmam Musa Kâzım'ın (a.s) ilim ve davranışları, Hz. Resul-i Ekrem'in (s.a.a) ve tertemiz babalarının ilim ve amelinin yansımasıydı. Bütün ilim ve kemal susamışları, onun mektebinin kaynağından susuzluklarını gideriyorlardı. İnsanları öyle yetiştiriyordu ki, onun mektebinden ders alanlar çok kısa bir zamanda ilim ve amelde çok yüce bir makama ulaşabiliyorlardı. Yaklaşık yirmi yaşındayken değerli babası şahadet makamına ulaştı. Babasının öğrencileri ve mektebinde eğitilenlerin çoğu ona yönelerek yaklaşık otuz yıldan fazla kendisinden istifade ettiler.¹

Fıkıh, hadis, kelim ilmi ve münazarada İmam'ın mektebinde eğitim görenler diğerleriyle mukayese edilmeyecek nitelikteydiler; ahlâk, amel ve Müslümanlara hizmet konusunda kendi dönemlerinin örnekleriydiler. Kelam dalında üstat olanlar, onların hiçbirleriyle tartışamaz, münazarada hemen yenik düşer, acizliklerini itiraf ederlerdi.

İmam'ın (a.s) bu öğrencilerinin yüce şahsiyetleri, muhalifleri, özellikle de dönemin yönetimini hayrete düşürmüştü. Halk arasında bu kadar çok sevilen ve sayılan kimselerin kıyam ederek halkı peşlerine düşürmelerinden endişeleniyorlardı. Şimdi bu mektepte eğitim alanlardan bazılarının kısaca hayatlarına değinelim:

İbn Ebu Umeyr

İbn Ebu Umeyr, hicrî 217 yılında vefat etmiş, üç imamı (İmam Kâzım, İmam Rıza ve İmam Cevad) görmüştür. Döneminin meşhur âlimlerinden ve Ehlibeyt İmamları'nın yarenlerindendi. Ondan, çeşitli konularda çok sayıda rivayet ulaşmıştır elimize. Onun yüce makamı Şîîlerin ve Sünnîlerin dillerinden düşmez olmuştur. Her iki kesim arasın-

---

1- İmam Cafer Sadık (a.s) hicrî kamerî 148 yılında ve İmam Kâzım (a.s) ise 183 yılında şahadete ulaşmıştır.

da güven duyulan bir kişi olmuştu. Ehlisünnet ulemasından olan Cahiz onun hakkında şöyle yazıyor:

İbn Ebu Umeyr her konuda döneminde tekti.¹

Fazl b. Şazan şöyle diyor:

Bazı kişiler, hâkim sisteme İbn Ebu Umeyr'in bütün Irak Şîlelerinin isimlerini bildiğini haber verdiler. Hâkim sistem ondan Irak Şîlelerinin ismini vermesini istedi. Fakat o isimleri vermedi. Bunun üzerine elbiselerini çıkararak iki hurma ağacı arasına asıp yüz kırbaç vurdular. Ayrıca ona yüz bin dirhem malî zarar da verdiler.²

İbn Bukeyr şöyle diyor:

İbn Ebu Umeyr'i zindana attılar; zindanda birçok eziyetler çekti ve bütün serveti elinden alındı.³ Zindana atılıp eziyetler gördüğü sıralarda onun yazdığı hadis kitapları da yok oldu.

Şeyh Mufid şöyle yazıyor:

İbn Ebu Umeyr on yedi yıl zindana atıldı ve bütün mallarını kaybetti. Adamın biri ona on bin dirhem borçluydu. İbn Ebu Umeyr'in servetini kaybettiğini duyunca, evini satarak onun parasını hazırlayıp getirdi.

İbn Ebu Umeyr: "Bu parayı nereden aldın? Bir miras mı ulaştı sana yoksa bir hazine mi buldun?" diye sordu.

Adam: "Evimi sattım!" dedi.

İbn Ebî Umeyr: "İmam Cafer Sadık (a.s) bana: '*Kişinin içinde oturduğu, dolayısıyla temel ihtiyacı olan ev, borçtan müstesnadır.*' buyurdu. Bu yüzden, bu paraların bir dirhemine bile ihtiyacım olmasına rağmen kabul edemem." dedi.⁴

Safvan b. Mihran

Safvan b. Mihran, ulemanın ileri gelenlerinin rivayetlerine önem verdikleri güvenilir ve temiz kişilerdendir. Ahlâk ve davranışlarında öyle bir makama ulaştı ki, İmam (a.s) tarafından teyit edildi.

Daha önce de değindiğimiz gibi, İmam'dan, zalimlere yardım edil-

1- Muntaha'l-Makal, s.254, taş baskısı

2- Rical-i Keşşî, s.591

3- Rical-i Keşşî, s.590

4- el-İhtisas, Şeyh Müfid, Tahran basımı, s.86

memesi ve onlara her türlü yardımdan sakınılması gerektiğini duyunca, Harun'a kiraya vermiş olduğu develeri, bu vesileyle zalime yardım etmiş olmamak için sattı.¹

Safvan b. Yahya

Safvan b. Yahya, İmam Musa Kâzım'ın (a.s) ashabının ileri gelenlerindendi. Şeyh Tusî, onun hakkında şöyle yazıyor:

Safvan, muhaddislerin yanında dönemin en güvenilir ve en takvalı insanı sayılıyordu.²

Safvan, İmam Rıza'yı (a.s) da görmüş ve İmam'ın yanında yüce bir makam ve mevki edinmiş,³ İmam Cevad (a.s) da onu överek: "*Allah ondan razı olsun; hiçbir zaman ben ve babama muhalefet etmedi.*" diye buyurmuştur.⁴

İmam Musa Kâzım (a.s) şöyle buyuruyor:

Çobansız bir sürüye saldıran iki yırtıcı kurdun verdiği zarar, makam sevgisinin Müslüman'ın dinine verdiği zarardan daha fazladır. Fakat bu Safvan, dünya ve makama düşkün değildir.⁵

Ali b. Yaktin

Ali b. Yaktin, hicrî kamerî 124 yılında Kûfe'de dünyaya gelmiştir.⁶ Şîî olan babası, İmam Cafer Sadık'a (a.s) kendi malından gönderiyordu. Mervan onu takip altına alınca kaçmak zorunda kaldı. Bunun peşinden eşi ile Ali ve Abdullah isimindeki iki oğlu Medine'ye gittiler. Emevî saltanatı yıkılıp Abbasî hükümetinin kurulması üzerine Yaktin ortaya çıkıp eşi ve iki oğluyla birlikte Kûfe'ye geri döndü.⁷

Ali b. Yaktin, Abbasîlerle yakın bir bağlantı kurdu ve Abbasî hükümetinin bazı önemli makamlarını ele geçirdi. O dönemde Şîîlerin sığınağı ve yardımcısı olup onların sıkıntılarını gideriyordu.

1- Rical-i Keşşî, s.440 441

2- el-Fihrist, Şeyh Tusî, s.109, 1380 Necef baskısı

3- el-Fihrist, Neccaşî, s.148, Tahran baskısı

4- Rical-i Keşşî, s.502

5- Rical-i Keşşî, s.503

6- el-Fihrist, Şeyh Tusî, s.117

7- el-Fihrist, Şeyh Tusî, s.117

Harun Reşid, Ali b. Yaktin'i kendisine vezir seçince, Ali b. Yaktin, onların işlerine iştirak etme konusunda İmam Kâzım'ın (a.s) görüşünü sordu. İmam (a.s) şöyle buyurdu:

Bir şey yapmaya mecbur kalırsan, yakınlarımızın mallarından sakın.

Ravi diyor ki: "Ali b. Yaktin bana: 'Görünüşte malları Şîilerden alıyordum, fakat daha sonra gizlice onlara iade ediyorum.' dedi."¹

Bir defasında İmam Musa Kâzım'a (a.s) şöyle yazdı: "Sultanın işlerine tahammülüm kalmadı; Allah beni size feda etsin, müsaade ederseniz bu işten çekilmek istiyorum."

İmam (a.s), ona şöyle cevap yazdı:

İşinden çekilmene izin vermiyorum; Allah'tan kork!²

Ve yine bir defasında ona şöyle buyurdu:

Bir şeyi taahhüt edersen, ben de senin için üç şeyi taahhüt ederim. Benim taahhüt edeceğim üç şey şunlardır: Kılıçla öldürülme-yecek, fakirlik görmeyecek ve zindana düşmeyeceksin.

Ali b. Yaktin: "Benim taahhüt edeceğim şey nedir?" diye sorunca, İmam (a.s) şöyle buyurdu:

Bizim dostlarımızdan birisi sana gelirse, ona ikramda bulunmanı istiyorum.³

Abdullah b. Yahya el-Kahilî şöyle diyor:

Bir gün İmam Musa Kâzım'ın (a.s) huzurundaydım. O sırada Ali b. Yaktin İmam'a doğru geliyordu. İmam (a.s) yarenlerine şöyle buyurdu: "*Kim Resulullah'ın (s.a.a) ahabından birini görmek istiyorsa, bize doğru gelen şu adama baksın!*"

Oradakilerden biri: "Öyleyse o cennetliktir, değil mi?" diye sordu. İmam (a.s): "*Ben onun cennetlik olduğuna tanıklık ediyorum.*" buyurdu.⁴

Ali b. Yaktin İmam'ın (a.s) emirlerini yerine getirme konusunda hiçbir şekilde kusur etmiyor, gevşek davranmıyordu. İmam neyi emretseydi, hikmetini bilmese bile hemen yerine getirirdi.

1- Usul-i Kâfî, s.110

2- Kurbu'l-Esnad, s.126, taş baskı

3- Rical-i Keşşî, s.433

4- Rical-i Keşşî, s.431

Bir defasında Harun Reşid, Ali b. Yaktin'e hediye olarak bazı giysiler verdi. Onların arasında göz alıcı, pahalı bir cüppe vardı. Ali b. Yaktin o elbiselerle cüppayı başka mallar da ekleyerek İmam Musa Kâzım'a (a.s) gönderdi. İmam (a.s) o cüppe dışında bütün malları kabul etti ve Ali b. Yaktin'e: *"Yakında bu cüppeye ihtiyacın olacak, onu kendi yanında sakla ve kimseye verme."* diye yazdı.

Ali b. Yaktin, İmam'ın (a.s) o elbiseyi neden geri gönderdiğini anlamadı. Fakat buna rağmen onu sakladı. Birkaç gün sonra Ali b. Yaktin kendisiyle içli-dışlı olan bir kölesine öfkelenerek onu dışarı attı. Ali b. Yaktin'in İmam Musa Kâzım'a (a.s) karşı sevgi beslediğini ve İmam'a (a.s) elbise gönderdiğini bilen köle, Harun'un yanına giderek bildiklerini anlattı. Harun öfkelenerek: "Bu konuyu araştıracağım; dediğin gibi olursa, onu öldüreceğim." dedi. Derhal Ali b. Yaktin'i çağırıp: "Sana verdiğim şu cüppe nerededir?" diye sordu.

Ali b. Yaktin: "Ona koku sürüp özel bir yerde sakladım." dedi.

Harun: "Hemen onu buraya getir!" dedi.

Ali b. Yaktin hizmetçilerinden birini göndererek elbiseyi getirtip Harun'un önüne koydu. Harun elbiseyi görünce, yatıştı ve Ali b. Yaktin'e: "Elbiseyi götür yerine bırak; kendin de selametle geri dön; bundan böyle senin hakkında hiç kimsenin çekiştirmesini kabul etmeyeceğim." dedi ve sonra o köleye bin kırbaç vurmalarını emretti. Köle beş yüz kırbaç yedikten sonra can verdi.¹

Ali b. Yaktin, hicrî kamerî 182 yılında, İmam Musa b. Cafer (a.s) zindandayken vefat etti.² Onun kaleme aldığı bazı kitapları vardı. Şeyh Mufid ve Şeyh Saduk onlardan bazılarının isimlerini kaydetmişlerdir.³

Müminu't-Tak⁴

Künyesi Ebu Cafer olan Muhammed b. Ali b. Nu'man'ın lakabı Müminu't-Tak'tır. İmam Cafer Sadık ve İmam Musa Kâzım'ın (a.s) ashabından olup, İmam Cafer Sadık'ın (a.s) yanında yüce bir makama sahipti.

1- el-İrşad, Şeyh Müfid, s.275

2- Rical-i Keşşî, s.430

3- el-Fihrist, Şeyh Tusî, s.117

4- Müminu't-Tak'ın dükkanı, Kûfe'de bir tavanın altında yer aldığı için ona bu isim verilmiştir.

İmam onu ahabının ileri gelenleri arasında saymıştır.¹ Müminu't-Tak, hangi bir muhalifle tartışaydı, ona galip gelirdi.

İmam Cafer Sadık (a.s), ilmî gücü ve istidadı olmayan bazı yarenlerini kalamî tartışmalara girmekten alıkoyarken, Müminu't-Tak'ın bu tartışmalara girmesini tavsiye ediyordu. İmam Cafer Sadık (a.s) onun hakkında Halid'e şöyle buyurmuştur:

Tak sahibi, halkla tartışır ve bir doğan gibi avın üzerine iner.

Oysa senin kanatlarını yolacak olurlarsa, kesinlikle uçamazsın.²

İmam Cafer Sadık (a.s) şahadet mertebesine ulaştınca, Ebu Hanife, kinayeli bir üslupla Müminu't-Tak'a: "İmam'ın öldü!" dedi. Müminu't-Tak bu söze karşı hemen: "Fakat senin imamına zamanın belli olan gününe kadar mühlet verilmiştir." dedi.³ Yani senin imamın Allah Teala'nın Kur'ân-ı Kerim'de hakkında: "**Haydi, dedi, sen ertelenmişlersindir! O bilinen vaktin gününe kadar!**"⁴ buyurduğu şeytandır.

Hişam b. Hakem

Hişam b. Hakem tartışma, münazara ve kalam ilminde bir dahiydi. Bu konuda diğerlerinden üstündü. İbn Nedim şöyle yazıyor:

Hişam, Şîi mütekellimlerinden olup imamet hakkında tartışmayı tüm detay ve incelikleriyle ortaya koyan bir kişiydi. O, kalam ilminde uzman ve hazır cevap biriydi.⁵

Hişam çok sayıda kitap yazmış, çeşitli din ve mezheplerin önderleriyle ilginç tartışmalar yapmıştır. Yahya b. Halid el-Bermekî, Harun Resid'in huzurunda Hişam'a:

– Hakkın iki zıt kutupta olması mümkün müdür? diye sordu.

Hişam:

– Hayır, dedi.

Yahya:

– İki kişi bir konuda ihtilaf edince ikisi de hak üzere veya ikisi de batıl ya da biri hak ve diğeri batıl değil midir? dedi.

1- el-İrşad, Şeyh Müfid, s.135, 239 ve 240

2- Rical-i Keşşî, s.186

3- Rical-i Keşşî, s.187

4- Hicr Suresi, 38

5- el-Fihrist, İbn Nedim, s.263, Mısır baskısı

– Evet, bu konuda ancak bu üç şık düşünülebilir; fakat birinci şık imkânsızdır; çünkü her ikisinin de hak üzere olması imkânsızdır.

Bunun üzerine Yahya şöyle sordu:

– Bir din hükmünde ihtilafa düşen kişilerden her ikisinin de hak üzere olması imkânsızsa, o hâlde Resulullah'ın (s.a.a) mirası üzerinde ihtilafa düşerek Ebubekir'in yanına giden Ali ve Abbas'tan hangisi hak üzereydi?

Hişam dedi ki:

– Bu konuda hiç birisi hatalı değildir, dedi. Onların bu kıssasının Kur'ân'da da örneği vardır. Kur'ân-ı Kerim'de Hz. Davud'un kıssasında iki meleğin tartışarak Davud'un (a.s) yanına gelip ondan aralarındaki ihtilafı halletmesini istediler. Acaba bu iki melekten hangisi hak üzereydi?

Yahya dedi ki:

– İki de hak üzereydiler; aralarında bir ihtilaf yoktu. Onların ihtilafı şekliydi ve bu hareketle Hz. Davud'un dikkatini bir şeye çekmek istiyorlardı.¹

Hişam:

– Ali'yle (a.s) Abbas'ın ihtilafı da böyleydi, dedi. Onların arasında bir ihtilaf yoktu. Onlar sadece Ebubekir'e yaptığı hatayı bildirmek için böyle yaptılar. Onlar böylece Ebubekir'e: "Kimse peygamberlerin mirasçısı olmaz." sözünün doğru olmadığını ve kendilerinin Peygamber'den miras aldıklarını anlatmaya çalıştılar.

Yahya şaşırarak cevap veremedi. Bunun üzerine Harun Reşid, Hişam'ı övdü.²

Yunus b. Yakub şöyle diyor:

Aralarında Hamran b. A'yen, Müminu't-Tak, Hişam b. Salim, Tayyar ve Hişam b. Hakem de bulunan İmam Cafer Sadık'ın (a.s) ashabından bir grup İmam'ın (a.s) yanında olduğu bir sırada İmam genç yaştaki Hişam'a: "*Amr b. Ubeyd'e ne yaptığını ve ona neler sorduğunu anlatmak istemez misin?*" buyurdu.

Hişam: "Sizden utanıyorum; sizin huzurunuzda konuşamıyorum!" dedi.

1- Hz. Davud'la (a.s) iki meleğin kıssası Sâd Suresi, 21 ve 26. ayetlerde zikredilmiştir. Bunu açıklamasını tefsir kitaplarında bulabilirsiniz.

2- el-Fusulu'l-Muhtare, Seyyid Murtaza, s.26, Necf baskısı, (özetle)

İmam (a.s): "Size emrettiğimiz zaman emrimizi yerine getirin!" buyurdu. Bunun üzerine Hişam şöyle dedi:

Amr b. Ubeyd'in, Basra mescidinde oturup halka konuşma yaptığını duymuştum. Bu konu bana ağır geldi. Cuma günü Basra'ya gidip mescide girdiğimde Amr b. Ubeyd'in mescitte oturduğunu ve halkın da etrafını sarıp ondan bazı konuları sorduklarını gördüm. Kalabalığı yarıp onun yanına oturduktan sonra: "Ey bilgili kişi! Ben yabancı bir adamım. Müsaade ederseniz bir soru sormak istiyorum!" dedim.

Amr izin verince ben:

– Acaba senin gözün var mı?" diye sordum.

Amr:

– Ey çocuğum! Bu ne biçim bir soru? dedi.

– Ben böyle soracağım, dedim.

Amr:

– Her ne kadar aptalca bir soruysa da, olsun, yine de sor, dedi.

Ben yine sordum:

– Gözün var mı?

– Evet.

– Onunla neyi görüyorsun?

– Renkleri ve şekilleri.

– Burnun var mı?

– Evet.

– Onunla ne yapıyorsun?

– Kokuları alıyorum.

– Ağzın var mı?

– Evet.

– Onunla ne yapıyorsun?

– Yemekleri tadıyorum.

– Peki, beynin var mı?

– Evet, var.

– Peki, onunla ne yapıyorsun?

– Onunla uzuvlarıma gelen her şeyi teşhis ve ayırt ediyorum.

– Bu uzuvların, senin bu duyu merkezine olan ihtiyacını gidermiyor mu?

– Hayır!

– Nasıl olur bu? Hâlbuki senin bütün uzuvların sapasağlamdır!

– Bu uzuvlarım, bir şeyde şüphe ettiği zaman şüpheyi giderip yakın edinmek için beyin ve duyu merkezine müracaat ederler.

– O hâlde Allah Teala beyin ve duyu merkezini bu uzuvların şüphelerini gidermek için yaratmıştır, değil mi?

– Evet.

– Öyleyse kesinlikle beyin ve duyu merkezine ihtiyacımız var, değil mi?

– Evet.

– Allah Teala senin uzuvlarında doğruyla yanlış ayırt edecek bir imam koymuşken, bütün bu insanları ihtilaf ve şüphe anında kendisine müracaat edecekleri bir imam olmadan kendi hâllerine mi bırakmıştır?!!

Amr b. Ubeyd sustu ve bir şey söylemedi. Sonra bana dönerek:

– Nerelisin? dedi.

– Kûfeliyim, dedim.

– Öyleyse sen Hişam'sın, dedi.

Sonra beni alıp kendi yerine oturttu ve ben kalkıncaya kadar da ar-tık bir şey söylemedi.

İmam Cafer Sadık (a.s) tebessüm ederek: *"Bu istidlali sana kim öğretti?"* diye sordu.

Hişam: "Ey Resulullah'ın (s.a.a) torunu!" dedi, "Kendiliğinden dilime aktı."

Bunun üzerine İmam (a.s) şöyle buyurdu:

Ey Hişam! Allah'a andolsun ki, bu istidlal İbrahim ve Musa'nun Suhufu'nda yazılmıştır.¹

1- Rical-i Keşşî, s.271 273; Usul-i Usul-i Kâfi, c.1, s.196, biraz farkla; Murucu'z-Zeheb, Mesudî, içeriğe zarar vermeyecek fazla bir farkla.

(Bir şükran ifadesi olarak şunu da belirtelim ki, bu yazının hazırlanıp düzenlenmesinde Merhum Kâzım Kureyşî'nin Hayatu'l-İmami'l-Kâzım -a..s- adlı eseri esas alınmıştır.)

İMAM KÂZİM'İN ŞAHADETİ

İmam Musa Kâzım (a.s), hicrî kamerî 183 yılı recep ayının beşinde, Bağdat'ta, Sindi b. Şahik'in zindanında zehirlenip şahadete ulaştı.

İmam Musa'nın (a.s) pak kabri, Bağdat'ın "Kureyş Kabirleri" bölgesinde (şimdiki Kazimeyn) bulunmaktadır. Hâlihazırda Şîi ve Ehlisünnet Müslümanlar bu türbeyi ziyaret etmektedirler.

Hatib, "Tarih-u Bağdad" adlı eserinde Ali b. Hallal'dan şöyle nakletmektedir:

Allah şimdiye kadar, İmam Musa Kâzım'ın (a.s) kabrine tevessül ederek bertaraf edilmeyen hiçbir belayı bana vermemiştir. Bir belaya duçar olduğumda ne zaman bu İmam'a tevessül etsem, Allah ya o belayı üzerimden kaldırmış veya ona katlanmayı bana kolaylaştırmıştır.

* * *

Allah'ın selâmı o hak İmam'ın üzerine olsun; o, önderlik, ilâhî özelliklerde insanların en üstünüydü. Yeryüzünde insanlar var olduğu sürece şehitlerin ve özgür insanların dilinden ona selâm olsun.

İMAM KÂZİM'DAN VECİZ SÖZLER

1- Alçakgönüllülük; insanların sana nasıl davranmasını istiyorsan, onlara öyle davranmaktadır.¹

2- Allah'a yaklaşmanın en iyi vesilesi; O'nu tanıdıktan sonra namaz kılmak, ana-babaya iyilikte bulunmak, kıskançlığı, kendini beğenmişliği ve başkalarına karşı övünmeyi bırakmaktır.²

3- Kim ihanet eder de bir şeyin kusurunu bir Müslüman'dan gizlerse veya başka bir yolla onu aldatır ve hile yaparsa, Allah'ın lanetini hak etmiş olur.³

4- Allah'ın en kötü kulu, ikiyüzlü ve iki dilli olan kimsedir. Din kardeşinin karşısında onu över, ondan uzaklaştığı zaman ise, onun hakkında kötü şeyler söyler veya Müslüman kardeşine bir nimet verildiğinde onu kıskanır, bir sıkıntıya düştüğünde ise ona yardım etmez.⁴

5- Kim dünyaya âşık olursa, kalbinden ahiret korkusu çıkar.⁵

6- İşlerin en iyisi, orta hâlli olanıdır.⁶

7- Mallarınızı zekât vererek koruyunuz.⁷

1- Vesailu'ş-Şia, c.2, s.456, eski baskı

2- Tuhefu'l-Ukul

3- Müstedreku'l-Vesail, c.2, s.455

4- Müstedreku'l-Vesail, c.2, s.102

5- Ain-i Zindegi, s.131

6- Biharul-Envar, c.48, s.154

7- Biharul-Envar, c.48, s.150

İMAM RIZA (A.S)

Telif Komisyonu
(Hak Yolunda Müessesesi)

Çeviri:
Cafer Bendiderya

İMAM RIZA'NIN (A.S) DOĞUMU

Hicrî 147 yılında zilkade ayının 11'inde Medine'de, İmam Musa b. Cafer'in (a.s) evinde babasından sonra iman, ilim ve imamet sahnesinin tarihini yaratan bir çocuk dünyaya geldi.¹ "Rıza" lakabıyla meşhur olacak olan bu çocuğa "Ali" ismini verdiler.

Değerli annesi Nemce;² akıl, iman, takvada zamanının en seçkin kadınlarındandı.³

Esasen tertemiz İmamlarımızın hepsi (üzerlerine selâm olsun), en üstün babaların soyundan olup tertemiz, faziletli ve üstün kadınların kucağında büyümüşlerdir.

1- Usul-u Kâfi, c.1, s.486; İ'lamu'l-Vera, s.302; el-İrşad, Şeyh Müfid, s.285; Kamusu'r-Rical, c.11, s.31

2- Necme Hatun'un diğer ismi de Tuktem'dir.

3- İ'lamu'l-Verâ, s.302

İMAM RIZA'NIN (A.S) İMAMETİ

İmam Rıza (a.s) hicrî 183 yılında, İmam Musa Kâzım (a.s) Harun'un zindanında şahadetinden sonra otuz beş yaşında ilâhî imamet makamına ulaşıp ümmetin önderlik sorumluluğunu üzerine aldı.

İmam Rıza (a.s) da diğer Ehlibeyt İmamları gibi Resulullah (s.a.a) tarafından imam olarak tayin edilmiş ve babası İmam Musa Kâzım (a.s) tarafından tanıtılmıştır.

İmam Musa Kâzım (a.s) tutuklanıp zindana atılmadan önce sekizinci imamın ve kendisinden sonra yeryüzünde Allah'ın hüccetinin kim olduğunu belirtmiş, böylece izleyicilerinin ve hak peşinde olanların karanlıkta kalmamalarını, hak ve hakikatten sapmamalarını sağlamıştır.

Mahzumî bu konuda şöyle diyor: İmam Musa b. Cafer (a.s) bizi yanına çağırarak: *"Sizi neden çağırttığımı biliyor musunuz?"* buyurdu.

Biz: "Hayır!" dedik.

İmam (a.s): *"Sizin, (İmam Rıza'yı -a.s- işaret ederek) bu oğlumun benim vasım ve halifem olduğuna tanık olmanızı istedim..."* buyurdu.¹

Yezid b. Sulayt ise şöyle diyor: Umre yapmak için Mekke'ye gitmiştik. Yolda İmam Musa Kâzım'la (a.s) karşılaştık; İmam'a: "Burayı tanıyor musunuz?" diye sorduk.

İmam (a.s): *"Evet!"* buyurdu, *"Sen de tanıyor musun?"*

Ben: "Evet" dedim, "Babamla birlikte sizinle ve babanız İmam Cafer Sadık'la (a.s) burada görüşmüştük. O sırada diğer kardeşleriniz de vardı yanınızda. Babam İmam Sadık'a (a.s) şöyle arz etti: "Anam-babam size feda olsun; sizin hepiniz bizim tertemiz imamlarımızsınız; hiç kimse ölümden kaçamaz. Bana bir şey söyleyin ki, sapmamaları için diğerlerine anlatabayım."

İmam Cafer Sadık (a.s) bunun üzerine şöyle buyurdu:

1- İlamu'l-Vera, s.304

Ey Ebu Ümare! Bunlar benim oğullarımdır, (size işaret ederek) büyükleri ise budur. O; ilim, anlayış ve bağış sahibidir; insanların ihtiyaç duyduğu şeyler hakkında yeterli ilim ve bilgisi var ve yine insanların ihtilaf ettikleri bütün din ve dünya işlerini bilmektedir; güzel ahlâka sahiptir. O, Allah'ın kapılarından bir kapıdır...

Sonra İmam Musa Kâzım'a (a.s) şöyle arz ettim: "Anam-babam size feda olsun; siz de babanız gibi bu konuda beni bilgilendirin. (Kendinizden sonraki imamı tanıtn.)"

İmam (a.s), imametın ilâhî bir makam olduğunu ve Allah Teala tarafından seçilmesi gerektiğini açıkladıktan sonra şöyle buyurdu:

Benden sonra imamet, Ali b. Ebu Talib ve Ali b. Hüseyin'le aynı ismi taşıyan oğlum Ali'ye geçecek.

O dönemde İslâm toplumuna büyük bir baskı ortamı hâkimdi. İşte bu nedenle İmam Musa Kâzım (a.s) buyruğunun sonunda Yezid b. Suleyt'e şöyle diyor:

Ey Yezid! Bu söylediklerim, yanında bir emanet olarak kalsın.

Bunu, samimiyetlerine emin olmadığın kimselerin yanında anlatma.

Yezid b. Suleyt diyor ki: İmam Musa b. Cafer'in (a.s) şahadetinden sonra İmam Rıza'nın (a.s) huzuruna çıktım. Daha ben bir şey söylemeden, İmam (a.s): "*Ey Yezid! Bizimle umreye geliyor musun?*" buyurdu.

Ben: "Anam-babam size feda olsun! Siz bilirsiniz; fakat yol harçlığım yok." dedim.

İmam (a.s): "*Yol masraflarını ben karşılayacağım.*" buyurdu.

Böylece İmam (a.s) ile birlikte Mekke'ye doğru hareket ettik. İmam Sadık ve İmam Kâzım'la (a.s) bulduğumuz yere vardığımızda, İmam Musa b. Cafer'le (a.s) görüşmemizi ve ondan duyduklarımı anlattım kendisine.¹

İMAM RIZA'NIN (A.S) AHLÂKI

Tertemiz kılınan İmamlarımız, halk arasında ve halkla birlikte yaşıyor, hâl ve hareketleriyle halka yaşam, temizlik ve fazilet dersi veriyorlardı. Onlar diğerleri için olgu ve örnekler. Sahip oldukları yüce imamet makamı, onları diğer insanlardan ayırmakta, yeryüzünde Allah'ın seçkin kulları ve hüccetleri olmalarını sağlamaktaydı. Buna rağmen, toplumda kendilerine bir ayrıcalık tanımaz, halktan ayrılmaz, dokunulmazlık, zorba ve zalim kişiler gibi kendileri için bir özel alan oluşturmaz, hiçbir zaman halkı küçük görmez ve köleliğe sürüklemezlerdi.

• İbrahim b. Abbas şöyle diyor: Hiçbir zaman İmam Rıza'nın (a.s) konuşurken birine haksızlık ettiğini, sözünü kestiğini görmedim. İhtiyacını giderebileceği hiçbir fakiri boş çevirmedi; başkalarının yanında ayaklarını uzatmazdı, hizmetçilerinden hiçbirine kötü söz söylemezdi. Kahkahayla gülmez, sadece tebessüm ederdi. Yemek için sofraya açılınca tüm ev halkını, hatta kapıcı ve seyisi de kendi sofrasına oturtur, birlikte yemek yerlerdi. Gecenin büyük bir kısmını uyanık geçirir ve çok az uyurdu. Bazı geceler uyanık kalır, ibadetle sabahlardı. Çok oruç tutar, özellikle her ayın üç gününün orucunu hiç kaçırmazdı.¹ Çok hayır işler, gizlice infak ederdi; daha çok gecenin karanlığında fakirlere gizli olarak yardım ederdi.²

• Muhammed b. Ebu İbad şöyle diyor: "İmam (a.s), yazın hasırda ve kışın da kilimde otururdu. -Evde giydiği- elbisesi kaba ve sertti; fakat umumî toplantılara katıldığı zaman -normal ve güzel elbiseler giyer-süslenirdi."³

1- Galiba maksat her ayın ilk ve son perşembesi ile orta çarşambasıdır. Ehlibeyt İmamları (a.s): *"Ramazan ayı dışında, her ayın bu üç gününde oruç tutan kimse, bütün yıl boyunca oruç tutmuş gibi olur."* buyurmuşlardır.

2- İ'lamu'l-Verâ, s.314

3- İ'lamu'l-Verâ, s.315

• Bir akşam İmam'ın (a.s) misafiri vardı. Sohbet esnasında lambada bir sorun oldu. İmam'ın (a.s) misafiri lambanın sorununu gidermek için elini uzattıysa da, İmam (a.s) bırakmadı ve bu işi kendisi yaparak şöyle buyurdu: *"Biz misafirlerimizi çalıştırmayız."*¹

• Bir defasında İmam'ı (a.s) tanımayan bir kişi hamamda İmam'dan (a.s) kendisini keselemesini istedi. İmam (a.s) kabul ederek adamı keselemeye başladı. Orada olan diğer kişiler İmam'ı (a.s) adama tanıtınca, adam mahcup olup özür diledi; fakat İmam (a.s) onun özür dilemesini önemsemeden keselemeye devam ediyor ve *"Önemi yok."* diyerek adama teselli veriyordu.²

• Adamın biri İmam'a (a.s): "Vallahi babalarının fazilet ve üstünlüğü bakımından yeryüzünde hiç kimse size ulaşamaz." diye arz etti.

İmam (a.s): *"Onlara üstünlük kazandıran takva ve onları saygın kılan şey ise, Allah'a itaatleridir."* buyurdu.³

• Belh ahalisinden bir kişi şöyle diyor: Horasan yolculuğunda İmam Rıza (a.s) ile birlikteydim. İmam (a.s) bir gün sofrasını açarak kendisiyle birlikte yemek yemeleri için bütün hizmetçileri, köleleri, zencileri sofrasına oturtmuştu. Ben İmam'a (a.s): "Sana feda olayım! Bunların başka sofrada oturmaları daha uygun olmaz mı?" diye arz ettim. Fakat İmam (a.s): *"Sus; herkesin Allah'ı bir, anne ve babası birdir; mükâfat ise amelleridir."* buyurdu.⁴

• İmam'ın hizmetçisi Yasir şöyle diyor: İmam Rıza (a.s) bize: *"Yemek yediğiniz bir sırada sizin başınızın üzerinde dursam bile -sizinle bir işim olsa- yemeğiniz bitinceye kadar kalkmayın."* buyurmuştu. İşte bu nedenle çoğu zaman İmam (a.s) bizi çağırdığında, "Yemek yiyorlar." dendiğinde, İmam (a.s) da: *"Bırakın yemeklerini bitirsinler."* buyururdu.⁵

• Bir defasında yabancı biri İmam'ın (a.s) huzuruna çıkarak selâm verdi ve şöyle dedi:

"Ben sizin, babalarınızın ve dedelerinizin dostlarındanım; hac yolculuğundan döndüm; yol harçlığım tükendi. Mümkünse memleketime gi-

1- Usul-i Kâfi, c.6, s.283

2- Menakıb, c.4, s.362

3- Uyunu Ahbari'r-Rıza, c.2, s.174

4- Usul-i Kâfi, c.8, s.330

5- Usul-i Kâfi, c.6, s.298

debilmem için bana bir miktar para verin; memleketime ulaşınca sizden taraf fakirlere o miktarda sadaka veririm. Ben fakir biri değilim, ancak yolculukta muhtaç duruma düştüm." İmam (a.s) yerinden kalkıp bir odaya giderek iki yüz dinar getirdi; elini kapının üzerinden o adama doğru uzatarak ona hitaben şöyle buyurdu:

Bu iki yüz dinarı al, kendine yol harçlığı yap ve onunla teberük edin. Bu parayı benden taraf fakirlere sadaka vermen de gerekmez.

Adam dinarı alarak gittikten sonra İmam (a.s) o odadan dışarı çıkarak gelip yerinde oturdu. Oradakiler: "Neden dinarları verirken adamın sizi görmesini istemediniz?" diye sorduklarında, İmam (a.s): "*Onun yüzünde beliren isteme mahcubiyetini görmemek için...*" buyurdu.¹

Masum Ehlibeyt İmamları (a.s) izleyicilerini terbiye ve onlara kılavuzluk etme konusunda sadece sözle yetinmiyor, onların amel ve hareketlerine de ciddi bir şekilde dikkat ediyor, yaşamlarındaki hatalarını onlara hatırlatıyorlar; böylece hem onların doğru yola gelmelerini, hem de gelecekte diğer insanların ders almalarını sağlıyorlardı.

• İmam Rıza'nın (a.s) ashabından olan Süleyman Caferî şöyle diyor:

Bazı işler için İmam'ın (a.s) huzurundaydık. İşimiz bittikten sonra İmam'ın (a.s) huzurundan ayrılıp gitmek isteyince, İmam (a.s): "*Bu gece bizde kalın.*" buyurdu. Biz de İmam'la (a.s) birlikte evine gittik.

Akşamdı; İmam'ın (a.s) hizmetçileri duvar örüyorlardı. İmam onların arasındaki bir yabancıyı görünce: "*Bu kimdir?*" diye sordu. Hizmetçiler: "Bize yardım etmek için gelmiş; işi karşılığında ona bir ücret vereceğiz." dediler.

İmam (a.s): "*Ücretini belirttiniz mi?*" diye sordu.

Hizmetçiler: "Hayır." dediler, "Ne versek kabul edecek."

Bu söz üzerine İmam (a.s) öfkelendi. Ben İmam'a (a.s): "Sana feda olayım, kendinizi üzmeyin." diye arz ettim. İmam (a.s) şöyle buyurdu:

Ben defalarca bunlara birinin ücretini belirlemeden, aranızda anlaşmadan getirip çalıştırmayın, dedim. Anlaşma yapmadan ve ücreti belirtilmeden çalışan bir kişiye ücretinin üç misli fazla da verseniz yine az verdiğinizizi düşünecek; fakat anlaştıktan sonra anlaşmışınız miktarı verirseniz, anlaşmaya uyduğunuz için sevinir.

1- Menakıb, c.4, s.360

Bu durumda belirttiğiniz miktardan biraz fazla verecek olursanız, az bile olsa fazla verdiğinizizi düşünür ve teşekkür eder.¹

• İmam Rıza'nın (a.s) ashabının ileri gelenlerinden olan Ahmed b. Muhammed b. Ebu Nasr el-Bezenti şöyle nakleder:

İmam'ın (a.s) ashabından üç kişiyle birlikte huzuruna çıkıp bir süre yanında oturduk. Dönmek istediğimiz zaman İmam (a.s) bana: *"Ey Ahmed! Sen otur."* buyurdu. Yanımdaki adamlar gittiler; ben İmam'ın (a.s) huzurunda kaldım. İmam'a (a.s) birtakım sorular sordum, o da cevap verdi. Böylece gecenin bir bölümü geçti. Kalkıp gitmek isteyince İmam (a.s): *"Gidiyor musun, yoksa bizim yanımızda kalacak mısın?"* buyurdu.

Ben: "Siz nasıl buyursanız öyle yapacağım; kal derseniz kalırım, git derseniz kalkıp giderim." dedim. İmam (a.s), bir çarşafa işaret ederek: *"Kal, bu da yatağın."* diye buyurdu.

Sonra da kalkarak kendi odasına gitti. Ben sevincimden secdeye kapanarak şöyle dedim: "Allah'ın hücceti ve peygamberlerin ilimlerinin mirasçısı huzuruna vardığımız birkaç kişi içinden bana bu kadar ilgi gösterdi; bundan dolayı Allah'a şükürler olsun!"

Daha secdeden kalkmadan İmam'ın (a.s) benim bulunduğum odaya döndüğünü fark ederek ayağa kalktım. İmam (a.s) benim elimi sıkarak şöyle buyurdu:

*Ey Ahmed! Emirü'l-Müminin Ali (a.s) -özel ashabından olan- Sa'saa b. Suhan'ın ziyaretine gitti. Ayrılmak için ayağa kalkınca, şöyle buyurdu: "Ey Sa'saa! Senin ziyaretine geldiğim için kardeşlerine karşı övünme. (Seni ziyaret etmem onlara karşı üstünlük taslamana neden olmasın.) Allah'tan kork ve takvalı ol. Allah için mütevazı ve alçakgönüllü ol; böyle yapacak olursan Allah seni yükseltecektir."*²

İmam (a.s) bu hareket ve buyruğuyla, hiçbir şeyin kendini yetiştirme, nefsini eğitime ve salih amelin yerini dolduramayacağını ve hiçbir özellikle kibirlenmemek gerektiğini, hatta İmam'a (a.s) yakınlık, lütuf ve inayeti bile başkalarına karşı övünme, gururlanma ve üstünlük taslama vesilesi olmaması gerektiğini vurgulamaktadır.

1- Usul-i Kâfi, c.5, s.288

2- Mu'cemu'r-Ricali'l-Hadis, c.2, s.237, s.588

İMAM'IN HİLAFET SİSTEMİNE KARŞI TUTUMU

İmam Ali b. Musa er-Rıza'nın (a.s) imameti Harun Reşid ve onun iki oğlu Emin ve Memun'un hilafeti dönemine rastlamaktadır. Bunun on yılı Harun'un hilafetinin sonlarında, beş yılı Emin'in hilafetinde ve beş yılı da Memun'un hilafeti dönemindedir.

Harun Dönemi

İmam Rıza (a.s), İmam Kâzım'ın (a.s) şahadetinden sonra imamet ve davetini açıkça ilan etmiş ve korkmadan ümmete önderlik etmiştir. Harun'un döneminde toplumun siyasi ortamı öyle bozuktur ki İmam'ın (a.s) en samimî bazı ashâbı bile bu açıklık ve korkusuzluğundan dolayı ona bir zarar gelmesinden endişe ediyordu.

Safvan b. Yahya şöyle diyor:

İmam Rıza (a.s) babasının şahadetinden sonra öyle şeyler buyurdu ki, biz canının tehlikeye girmesinden endişelenerek: "Çok önemli bir konuyu açığa vurdunuz; biz bu tağutun -Harun- size bir zarar vermesinden korkuyoruz." dedik. Fakat İmam (a.s): "*İstediği kadar uğraşsın; bana bir zarar veremez.*" buyurdu.¹

Muhammed b. Sinan şöyle diyor:

Harun'un hilafeti döneminde İmam Rıza'ya (a.s): "Harun'un kılıcından kan damladığı hâlde siz herkese bu işinizi (imametinizi) ilan edip babanızın yerine oturdunuz!" diye arz ettim.

İmam (a.s) şöyle buyurdu:

Beni bu konuda pervasızlaştıran Resulullah'tır; "Ebu Cehil başımdan bir kıl dahi koparabilirse, ben peygamber değilim!" buyurmuştur. Ben de, Harun başımdan bir kıl koparabilirse imam değilim, diyorum.²

1- Usul-i Kâfi, c.1, s.487

2- Usul-i Kâfi, c.8, s.257

Nihayet İmam'ın (a.s) buyurduğu gibi de oldu. Çünkü Harun hiçbir zaman İmam'a (a.s) zarar verme fırsatını bulamadı. İran'ın doğusunda karışıklıklar meydana gelince, bizzat ordusuyla birlikte Horasan'a gitmek zorunda kaldı ve yolda hastalanarak hicrî 193 yılında Tus'ta öldü ve böylece İslâm ve Müslümanlar onun şerrinden ve alçak varlığından kurtuldular.

Emin Dönemi

Harun'dan sonra hilafet konusunda Emin ile Memun arasında büyük bir ihtilaf çıktı. Harun kendisinden sonra Emin'i halife olarak tayin etmiş, ondan sonra da Memun'un halife olacağına ve yine Emin'in hilafeti döneminde Horasan eyaleti yönetiminin tamamen Memun'un elinde olacağına dair kensiniden taahhüt almıştı. Fakat Emin hicrî 194 yılında kardeşi Memun'u veliahtlıktan azlederek yerine oğlu Musa'yı veliaht tayin etti.¹ Nihayet Emin'le Memun arasında çıkan kanlı çarpışmalardan sonra Emin hicrî 194 yılında öldürüldü ve hilafete Memun geçti.

İmam Rıza (a.s) bu süre içerisinde hilafet sarayının çatışmalarından ve birbirleriyle uğraşmalarından yararlanarak rahat bir şekilde izleyicilerini bilinçlendirip, onların eğitim ve öğretimiyle ilgilendi.

Memun Dönemi

Memun, Abbasî halifelerinin en bilgini ve en kurnazı idi. Eğitim görmüştü; fıkıh ve diğer ilimler hakkında bilgi sahibiydi. Hatta âlimlerle tartışmaya girer, münazara ederdi. Elbette zamanın ilimlerinden haberdar olması, onun insanlık dışı siyasetlerini daha ileri götürmesine sebep olmuştu. Dine ve İslâm'a bağlı bir kişi değildi asla; ayyaşlık, fık-u fücur ve diğer çirkin amellerde önceki halifelerden eksik kalır bir yanı yoktu. Geçmiş halifelerden onu ayıran tek fark; fazla ihtiyatlı davranması, gösteriş ve riyakârlıkla da halkı daha fazla aldatmasıydı. Hükümetinin temellerini sağlamlaştırmak için fakihlerle de oturur kalkar, dinî konular üzerinde bahsederdi.

Memun'un, Kadı Yahya b. Eksem gibi zalim, rezil ve iğrenç bir kişi ile samimî olması, oturup kalkması; onun ne denli dinsiz, fasık, rezil biri olduğunun en güzel kanıtıdır. Yahya b. Eksem, toplumda kalemin yaz-

---

1- Tarih-i İbn-i Esir, c.6, s.227

maktan bile utandığı çirkin amelleri işlemekle meşhurdu. Memun'un kurmuş olduğı samimiyet öyle bir hadde ulaştı ki, bu adam onun "cami, hamam ve gülistan arkadaşları" arasına girmişti. Bundan daha kötüsü ise, onu İslâm ümmetinin "Baş Kadılığı"na atayıp devlet işlerinde de onunla meşveret etmesi ve görüş alışverişinde bulunmasıydı!¹

Memun döneminde ilim ve bilgi görünüşte yayılıyor ve ulema hilafet merkezine davet ediliyordu. Memun'un ulema ve bilginleri teşvik etmesi, ilim sahiplerinin ona doğru yönelmesine neden oluyordu. Ders, sohbet ve tartışma toplantıları düzenleniyordu. Zira o dönemde ilmî müzakereler canlı bir pazara sahipti.

Ayrıca Memun bazı işlerle İmam'a (a.s) ve taraftarlarına kendini iyi gösterip sevdirmeye çalışıyordu. Örneğin, Hz. Ali'nin (a.s) Resulullah'ın (s.a.a) halifesi olmaya diğerlerinden daha lâıyk olduğunu söyler; Muaviye'ye açıkça lanet ederdi. Hz. Fatıma'dan (s.a) gasp edilen Fedek arazisini Alevîlere (Hz. Ali'nin soyundan gelenlere) iade etmiş ve zahirde Alevîlere eğilim ve sevgi göstermekteydi.²

Esasen Memun, Harun'un davranış ve cinayetlerinin halk üzerindeki olumsuz ve kötü etkisini dikkate alarak hilafet merkebine binebilmek ve orada kalabilmek için öncelikle halkı razı etmek, inkılâp ve ayaklanma etkenlerini yok etmek istiyordu. İşte bu nedenle, mevcut durum; onun eksiklik ve hoşnutsuzlukları giderip işleri düzeltmeye çalıştığını ve diğer halifelerle farklı olduğunu göstermesini gerektiriyordu.

1- bk. Memun'un hilafeti ve Yahya b. Eksem'in tarihini anlatan tarih kitapları. Murucu'z-Zeheb, Mes'udî ve Tarih-u İbn Hallikan kitaplarını bunlardan sayabiliriz.

2- el-İmamı'r-Rıza, Muhammed Cevad Fazlullah, s.91, Suyutî'nin Tarih-i Hulefa'sından naklen, s.284-308

İMAM RIZA'NIN VELİAHTLIĞI

Tertemiz Ehlibeyt İmamları (Allah'ın selâmı üzerlerine olsun) kendilerine has kılınan imamet ve masumiyet makamı ve ilâhî bir bağış ve imamet gereği olan ilim ve hikmet sebebiyle, yine Allah Teala'nın özel teyit ve onayı ile kendi asırlarının zaruret ve özelliklerinin herkesten daha çok bilincinde olup, her dönemde önderlik metodunu herkesten iyi biliyorlardı. Bu gerçek, hakiki ve saptırılmamış İslâm dinine inanan, imamın Allah Teala'nın emri ve Allah Resulü'nün (s.a.a) buyruğu ile tayin edildiğini kabul edenler için apaçık ve inkâr edilmez bir şeydir.

Ehlibeyt İmamları'nın tarihi, o yüce zatların ilim ve ilâhî görüşlerini ortaya koyan olaylarla doludur. İmamlar, toplum ve kendi asırlarının tüm boyutlarıyla ilgili bu derin bilinçleri nedeniyle ve yine varlık âleminin gerçeklerini bilip onlardan haberdar olmaları ve kıyamete kadar vuku bulacak olayları bilmeleri sebebiyle, ince davranışlarıyla kendi asırlarının olaylarına karşı ve ilâhî hedefleri ilerletmek için en dakik metotlardan yararlanıyorlardı.

Sekizinci önder İmam Ali b. Musa er-Rıza (a.s), Abbasîlerin yüz kararı hilafetlerinin zirvede olduğu bir dönemde yaşıyordu. Çünkü Abbasîler silsilesinin Harun ve Memun'dan daha büyük padişahları yoktur. Diğer taraftan Abbasoğulları'nın Ehlibeyt İmamları'na karşı, özellikle İmam Rıza'nın (a.s) döneminden itibaren başlayıp devam eden siyasetleri, nifak ve gösterişle birlikte hile ile dolu bir siyasetti.

Onlar, imamet ailesinin kanına susamış olmalarına rağmen Ali taraftarlarının ayaklanmasından güvende kalmak ve Şiîlerle İranlıların gönlünü elde etmek için Alevîlerle (Emirü'l-Müminin Ali'nin evlatlarıyla) çok samimî bir ilişkileri olduğunu aksetmeye ve böylece kendi meşruiyetlerini temin etmeye çalışıyorlardı. Bu hilekâr siyasetin, Memun'un hükümeti döneminde zirveye ulaştığını görmekteyiz.

İmam Rıza (a.s), Memun'un bu aldatıcı hareketi karşısında zekice

bir davranışla hem Memun'un isteğine ulaşmasını engelleyecek, hem de geniş İslam beldelerinin hakka yaklaşmalarını, İslâm'ın gerçek hilafetinin Allah ve Resülü (s.a.a) tarafından sadece Ehlîbeyt İmamları'na bırakıldığını ve bu makama onlardan başka kimsenin lâıyk olmadığını anlamalarını sağlayacak bir metot izledi.

Diğer Ehlîbeyt İmamları'nın tarihlerini anlatırken söylediğimiz gibi, Emevî ve Abbasî halifeleri genellikle Ehlîbeyt İmamları'nı (a.s) gözaltında tutup insanların onlarla bağlantıya geçmesini engelliyor, böylece onların tanınıp bilinmesini önlemeye çalışıyorlardı. Dolayısıyla Ehlîbeyt İmamları'ndan biri, kendi beldesinde meşhur olup dillere destan olur olmaz hemen zehirletilerek öldürülüyordu.

İmam'ın (a.s) zorla veliahtlığı kabul etmesi, onu kabul etmemek hükmünde olan birtakım şartlar içermektedir. Ancak bu olayın uzak ve yakın İslâm beldelerinde herkes tarafından bilinmesi; yine Memun'un, İmam'ın (a.s) ümmetin önderi ve hilafete daha lâıyk olduğunu itiraf ettiği, İmam'dan (s.a) hilafeti kabul etmesini istemesine rağmen İmam'ın kabul etmediği ve Memun'un ısrarı sonucu birtakım şartlarla veliahtlığı kabul ettiği şeklinde halkın arasında yayılması, İmam'ın (a.s) metodunun yararına ve Memun'un siyasetinin başarısız olmasına sebep oldu. İmam Rıza'nın (a.s) veliahtlığının sonuçlarından biri, kuşkusuz geniş İslâm toplumunun kimin bu işe daha lâıyk olduğunu anlamasıydı. İşte Memun kendi ameliyle bu hakikati bizzat itiraf etmiş oldu.

Yine bu doğrultuda, İmam Rıza (a.s) Medine'den Merv'e kadar İslâm beldelerinin çeşitli şehirlerinde insanlarla karşılaşmış ve o dönemde toplu irtibat araçlarına sahip olmamaları nedeniyle birçok şeylerden habersiz olan Müslümanlar onunla görüşerek hakkı görmüşlerdir. Bunun olumlu etkileri üzerinde oldukça fazla bahsedilmelidir.

Bunun bir örneğini Nişabur şehrinde iştiyaklı insanların İmam'a (a.s) doğru akın etmelerinde ve Merv'deki bayram namazında apaçık bir şekilde görmekteyiz.

Yine bu alanda, Merv'de İmam Rıza (a.s) ile tartışan çok sayıdaki çeşitli düşünür ve âlimlerin onunla tanışmaları, İmam'ın büyük ilmi, Memun'un yenilgisi ve İmam'ı (s.a) tahkir etme yönündeki komplolarının etkisiz hâle getirilmesi de diğer örneklerdendir. Bütün bunları İmam'ın (a.s) siyasetinin olumlu etkilerinden kabul etmemiz gerekiyor ki, bunun kendisi başlı başına ayrıntılı bir şekilde incelenmelidir.

Olayın Aslı

Memun, kardeşi Emin'i ortadan kaldırıp hilafet makamına kurulduktan sonra kendini birtakım hassas şartların içinde buldu; çünkü özellikle Abbasîlerin hükümet merkezi olan Bağdat'ta, Emin'in hilafetini isteyen ve Memun'un Merv'deki hükümetini kendi çıkarlarına uygun görmeyen Abbasîlerin, taraftarları arasındaki konumu şiddetli bir şekilde sarsılmıştı.

Diğer taraftan da Alevîlerin ayaklanması onun hükümeti için ciddi bir tehdit sayılıyordu. Çünkü hicrî 199 yılında, halk arasında sevilen ve saygın Alevîlerden olan Muhammed b. İbrahim Tabataba, Ebu's-Seraya'nın yardımıyla kıyam etmiş, bir grup Alevî de Irak ve Hicaz'da ayaklanmıştı. Alevîler Memun ile Emin arasında çıkan savaş nedeniyle bozulan düzenden ve oluşan zaaftan yararlanıp bazı şehirleri ele geçirmişlerdi. Kûfe'den Yemen'e kadar hemen her taraf karışıkta. Memun ancak büyük çabalarla bu ayaklanmaları bastırabilirdi.¹

Öte yandan İranlılar da Alevîler'in yardımına koşabilirlerdi; çünkü İranlılar hilafetin şer'î açıdan Emirü'l-Müminin Ali'nin (a.s) hakkı olduğuna inanıyorlardı. İlk başta Abbasîler de Emevî saltanatını yıkmak için İranlıların, Resulullah'ın (s.a.a) Ehlibeyt'ine ve Ali Oğulları'na besledikleri bu sevgilerinden yararlandılar.

Kurnaz ve hilekâr bir kişi olan Memun, hilafet veya veliahtlık makamını İmam Rıza (a.s) gibi birine bırakarak hükümetinin sarsılan temellerini sağlamlaştırılmayı plânladı. O, bu hareketle Alevîlerin gönlünü alarak kıyamalarını yatıştırmayı ve İranlılara da kendi hilafetini kabul ettirmeyi tasarlıyordu.

Hilafet veya veliahtlık makamının İmam Rıza'ya (a.s) bırakılmasının siyasî bir taktik olduğu açıkça ortadadır. Yoksa hükümet için kendi kardeşini öldüren, özel hayatında hiçbir fisk-u fücürdan çekinmeyen bir kişinin, ansızın dönüş yaparak hilafet ve saltanatı bırakması düşünülemez. Memun'un bu hilesinin en açık delili ise, İmam'ın (a.s) ondan bunu kabul etmeyişidir. Çünkü eğer Memun söz ve davranışlarında samimî olsaydı, İmam (a.s), kendisinden başka hiç kimsenin lâyıık olmadığı hilafet makamına geçmekten çekinmezdi.

1- bk. Mekatilu't-Talibiyyin, Ebu'l-Ferec İsfahanî ve Tetimmetu'l-Munteha ve diğer tarih kitapları.

Tarih sayfalarındaki diğer tanıklar da, Memun'un kötü niyetini apaçık bir şekilde ortaya koymaktadır. Bunlardan birçoğuna örnek olarak değinelim:

1- Memun, bütün işleri gözaltında tutup kendine raporlaması için İmam Rıza'nın başına bir casus dikmişti. Bu da Memun'un İmam'a (a.s) karşı düşmanlığını, imansızlığını ve kötü niyetini ortaya koymaktadır.

Rivayetlerde şöyle geçer:

Hişam b. İbrahim el-Raşidî, İmam Rıza'nın (a.s) en yakın adamlarındandı ve İmam'ın (a.s) işleri onun elinde dönüyordu. Fakat İmam'ı (a.s) Merv'e getirdikleri zaman Hişam, Memun'un veziri Fazl b. Sehl Zu'r-Riyaseteyn'le bağlantıya geçti. Böylece hiçbir şeyi gizlemeyip her şeyi onlara haber veriyordu. Memun da onu İmam'ın genel ilişkiler sorumlusu yaptı. Hişam sadece kendi istediği kişileri İmam'ın (a.s) yanına sokuyordu; İmam'a (a.s) baskı yapıp sıkıntıda bırakıyordu. Böylece İmam'ın (a.s) dost ve izleyicileri kendisini ziyaret edemiyorlardı. Hişam, İmam'ın (a.s) evinde konuştuğu her şeyi Memun ve Fazl b. Sehl'e rapor ediyordu.¹

2- Ebu Salt, Memun'un İmam Rıza'ya (a.s) karşı düşmanlığıyla ilgili olarak şöyle diyor:

İmam Rıza (a.s) bilginlerle müzakere edip onlara üstünlük sağlayınca halk: "Vallahi hilafete Memun'dan daha lâyıktır o." demeye başladı. Casuslar da bu konuşmaları Memun'a iletiyorlardı.²

3- Cafer b. Muhammed b. Eş'as, İmam'a (a.s) Horasan'da Memun'un yanında olduğu dönemde mektuplarını başka birinin eline geçmemesi için okuduktan sonra yakmasını söyledi. İmam (a.s) da onun için rahat olması için: "Mektuplarını okuduktan sonra yakıyorum." buyurdu.³

4- İmam Rıza (a.s) görünüşte Memun'un yanında ve veliaht olduğu dönemlerde Ahmed b. Muhammed el-Bezenti'ye şöyle bir cevap yazmıştı:

...Benimle görüşmek için izin istemişsin; şunu bil ki, benim yanıma gelmek zordur; bunlar şimdi benim için işleri sıkı tutuyorlar

1- Hayat-u İmami'r-Rıza (a.s), Cafer Murtaza Hüseyinî, s.213-214; Biharul-Envar, c.49; s.139; Müsned-i İmami'r-Rıza (a.s), c.1, s.77-78; Uyunu Ahbari'r-Rıza, c.2, s.153

2- Hayat-u İmami'r-Rıza (a.s), s.214; Biharul-Envar, c.49, s.390; Uyunu Ahbari'r-Rıza, c.2, s.239

3- Hayat-u İmami'r-Rıza (a.s), s.214; Keşfu'l-Gumme, c.3, s.92; Müsned-i İmami'r-Rıza, c.1, s.178; Uyunu Ahbari'r-Rıza, c.2, s.219

ve şimdilik gelmen imkânsızdır; ancak yakında görüşme imkânı bulacaksın inşallah.¹

5- Hepsinden daha açığı, Memun'un kendisi bazen bazı yakınlarının yanında İmam Rıza (a.s) hakkındaki gerçek hedeflerini itiraf edip kötü niyetini açıkça dile getirmiştir. Memun, saray adamlarından olan Humeyd b. Mihran'a ve veliahtlığı İmam Rıza'ya (a.s) bırakması nedeniyle kendisini kınayan Abbasîlerden bir gruba şöyle cevap verdi:

Bu adam bizden gizli ve uzaktaydı; halkı kendisine davet ediyordu. Biz ise onu kendimize veliaht ederek halkı bize davet etmesini, saltanatımızı ve hilafetimizi tanınmasını istedik. Böylece ona gönül verenlerin, onun iddia ettiğinin onda olmadığını anlamalarını, bu işin (hilafetin) onun değil, bize has olduğunu anlamasını göstermeyi amaçladık. Onu kendi hâline bırakacak olsaydık, halkı bize karşı bastıramayacağımız bir şekilde ayaklandırmasından, karşısında duramayacağımız bir durum oluşturmasından endişeleniyorduk.²

Dolayısıyla, Memun hilafet veya veliahtlığı İmam Rıza'ya (a.s) iyi niyetle bırakmamış, bu siyasî oyunda başka hedefler gütmüştü. O, bir taraftan İmam'ı (a.s) kendine uydurup, onun takva ve kutsallığını gölgelemek, değerini düşürmek istiyordu. Diğer taraftan eğer İmam (a.s), hilafet veya veliahtlığı Memun'un istediği şekilde kabul edecek olsaydı, Memun'un lehine sonuçlanacaktı. Çünkü eğer İmam (a.s) hilafeti kabul edecek olsaydı, Memun kendisinin veliaht olmasını şart koşarak hükümet ve hilafetini meşrulaştıracak ve sonra da gizlice ve hileyle İmam'ı (a.s) ortadan kaldıracaktı. Aynı şekilde İmam Rıza (a.s) hilafeti değil de veliahtlığı kabul edecek olsaydı, yine Memun'un hükümeti onaylanarak hayatını sürdürecekti. Ancak İmam (a.s) gerçekte üçüncü yolu seçti. Zorla veliahtlığı seçmesine rağmen kendine has bir metotla öyle bir şekilde hareket etti ki, Memun kafasında tasarladığı İmam'a yaklaşmak ve kendi hükümetini meşrulaştırmak yönündeki hedeflerine ulaşamadı ve böylece hükümetinin tağut düzeni olduğu herkes tarafından anlaşılmış oldu.

1- Hayat-u İmami'r-Rıza (a.s), s.215; Rical-i Mamakanî, c.1, s.97 ve Uyunu Ahbari'r-Rıza, c.2, s.212

2- Hayat-u İmami'r-Rıza (a.s), s.364; Şerh-u Mimiyye-i İbn Fûras, s.196; Uyunu Ahbari'r-Rıza, c.2, s.170; Biharu'l-Envar, c.49, s.183; Müsned-i İmam Rıza, s.2, s.96

MEDİNE'DEN MERV'E

Dediğimiz gibi, Memun siyasi amaçlarına ulaşmak ve sürekli aralarında birçok yiğit, bilgili ve takvalı kişiler bulunan, toplumun ve özellikle İranlıların eğilim gösterdiği Alevîlerin gönlünü kazanmak, ayrıca kendini Alevî ve İmam Rıza'yı sevenlerden göstermek için İmam Rıza'yı (a.s) Merv'e getirme kararı aldı. Memun bu rolü öyle sinsice oynuyordu ki, buna bazı temiz ve saf Şîîler bile aldanıyordu. İşte bu yüzden İmam Rıza (a.s), Memun'un bu gösteriş ve riyakârlığından etkilenebilecek bazı yarenlerine şöyle buyurdu:

Onun sözlerine aldanmayın! Allah'a andolsun ki, beni Memun öldürecek; fakat ben vakti gelinceye kadar sabretmek zorundayım.¹

Memun, İmam Rıza'yı (a.s) kendine veliyah yapmak için hicrî 200 yılında Medine'den Merv'e getirmelerini emretti.²

Memun'un özel elçisi Recâ b. Ebu Dahhak şöyle diyor:

Memun beni Medine'ye gidip Ali b. Musa Rıza'yı Merv'e getirmekle görevlendirdi. Bana gece-gündüz onu göz önünde bulundurmamı ve bu işi başkasına bırakmamamı emretti. Ben Memun'un emri gereğince Medine'den Merv'e kadar yol boyunca ondan ayrılmadım. Allah'a andolsun ki Allah katında ondan daha takvalı, ondan daha çok Allah'tan korkan ve ondan fazla Allah'ı zikreden birini görmedim.³ Medine'den Merv'e kadar hangi şehre girdiysek, şehrin halkı huzuruna gelerek dinî sorular soruyor ve o da doyurucu cevaplar veriyordu, onlara değerli babaları kanalıyla Resulullah'a (s.a.a) ulaşan rivayet zincirleriyle birçok hadis aktarıyordu.⁴

Ebu Haşim Caferî şöyle diyor:

1- Biharu'l-Envar, c.49, s.189

2- Usul-i Kâfi, c.1, s.498 ve Muntehe'l-Amal

3- Biharu'l-Envar, c.49, s.91; Uyunu Ahbari'r-Rıza, c.2, s.178

4- Uyunu Ahbari'r-Rıza, c.2, s.181 182

Recâ b. Ebu Dahhak İmam'ı (a.s) Ahvaz güzergâhından Merv'e götürüyordu. İmam'ın (a.s) geldiğini öğrenince Ahvaz'a gelerek huzuruna çıkıp kendimi tanıttım. Bu, onu ilk görüşümdü. Yaz mevsiminin en sıcak dönemi idi; İmam (a.s) da hastaydı; bana: "Benim için bir tabip getir." buyurdu. Tabibi getirdiğim zaman İmam (a.s) ona bir bitkiyi tavsif etti. Tabip:

– Sizden başka bu bitkiyi tanıyan hiç kimseyi tanımıyorum; bu bitki hakkında bu bilgiyi nereden aldınız? Bu bitki bu mevsimde ve buralarda bulunmaz, dedi.

İmam (a.s):

– Öyleyse şekerkamışı getirin, buyurdu.

Tabip:

– Şekerkamışını bulmak şu bahsettiğiniz bitkiyi bulmaktan daha zordur; bu mevsimde şekerkamışı bulmak imkânsızdır, dedi.

İmam (a.s) buyurdu ki:

– Her iki bitki de bu mevsimde sizin bölgenizde vardır.

Ardından Ebu Haşim'e işaret ederek şöyle dedi:

Bununla göle doğru gidin; gölü geçtikten sonra büyük bir harmanla karşılaşacaksınız. O semte doğru hareket edin. Orada bir zenciyle karşılaşacaksınız. O adamdan şekerkamışıyla bitkinin yerini sorun.

İmam'ın (a.s) buyurduğu yere giderek şekerkamışı bulup getirdik; İmam (a.s) bunun üzerine Allah'a şükretti. Tabip:

– Bu adam kimdir? diye sordu bana.

– Peygamberlerin efendisinin (Hz. Muhammed'in) oğludur, dedim.

– Peki peygamberlerin ilim ve esrarını biliyor mu? diye sordu.

– Evet, dedim. Ondan böyle şeyler gördüm; fakat o peygamber değildir.

– Peki, Peygamber'in vasisi midir? dedi.

– Evet, Peygamber'in vasilerinden biridir, dedim.

Bu olay Recâ b. Dehhak'a ulaştınca kendi arkadaşlarına: "İmam burada kalacak olursa, halk ona yönelecektir." dedi ve bu yüzden hemen hareket ederek İmam'ı Ahvaz'dan uzaklaştırdı.¹

1- Biharul-Envar, c.49, s.118

İmam Rıza (a.s) Nişabur'da

İmam Rıza'nın (a.s), Nişabur'da dedesinin evine konuk olduğu kadın şöyle diyor:

İmam Rıza (a.s) Nişabur'a geldi ve Laşaba diye bilinen batı mahallesinde dedem Pesende'nin evine konuk oldu. Dedeme "Pesende (beğenilmiş)" denilmesinin nedeni, İmam Rıza'nın (a.s) onu beğenerek evine gelmesidir. İmam (a.s), mübarek elleriyle bahçemize bir badem fidanı dikti. İmam'ın (a.s) bereketiyle bu fidan bir yıl içerisinde olgunlaşıp meyve verdi. Öyle ki halk bu ağacın bademinden şifa diliyordu ve bu ağacın bademinden şifa amacıyla yiyecek her hasta iyileşiyordu.¹

İmam Rıza'nın (a.s) yakın yarenlerinden olan Ebu Salt el-Herevî şöyle diyor:

İmam Ali b. Musa er-Rıza (a.s) ile birlikteydim. Kül renginde bir katırın üzerinde Nişabur'dan ayrılıp gitmek isteyince, Muhammed b. Rafi, Ahmed b. Hars, Yahya b. Yahya, İshak b. Raviye ve bir grup ulema etrafını sardılar. İmam'ın (a.s) katırının yularını tutarak: "Tertemiz babalarının hürmetine bize babanızdan duyduğunuz bir hadis söyleyin." dediler. İmam Rıza (a.s) tahtirevandan başını dışarı çıkararak şöyle buyurdu:

*"Allah'ın salih kulu babam Musa b. Cafer, babası Cafer b. Muhammed Sadık'tan, Peygamberlerin ilimlerini yaran babası Muhammed b. Ali'den, babası Ali b. Hüseyin Zeynelabidin'den, babası cennet gençlerinin efendisi Hüseyin'den, babası Ali b. Ebu Talib'den, Resulullah'tan, Cebrail'den, Allah Tebarek ve Teala'dan bana şöyle nakletti: Gerçekten ben Allah'ım! Benden başka ilâh yoktur. O hâlde bana ibadet edin! Sizden kim samimî olarak: 'Allah'tan başka ilâh yoktur.' diye şahadet ederse, benim sağlam kaleme girer ve kim de benim sağlam kaleme girerse, azabımdan emin olur."*²

Başka bir rivayette, o topluluğun içerisinde bulunan İshak b. Raheveyh'den şöyle nakledilmektedir:

İmam (a.s): *"Allah Teala: 'Allah'tan başka ilâh yoktur, sözü benim sağlam kalemdir; kim benim sağlam kaleme girerse, azabımdan*

1- Uyunu Ahbari'r-Rıza, c.2, s.131

2- Uyunu Ahbari'r-Rıza, c.2, s.132 133

kurtulur.' buyurdu." dedikten sonra merkebiyle biraz ilerledi ve sonra bize dönerek şöyle buyurdu: "Ancak bunun birtakım şartları vardır ve bu şartlardan biri benim."¹ (Yani azaptan güvende olmaya neden olan Allah'ın birliğine inanmanın birtakım şartları vardır ve benim imametimi [ve Ehlibeyt İmamları'nın velâyetini] kabul etmek, bu şartlardan biridir.)

Diğer tarih kitaplarında ise şöyle nakledilmiştir:

İmam Rıza (a.s) bu hadisi buyurduğu zaman, Nişabur halkı² İmam'ı (a.s) görme şevkiyle toplanmış ve çok kalabalık olmuşlardı. Feryat ve ağlamalarından dolayı ta öğlene kadar hadis söyleme imkânı olmadı. Halkın önde gelenleri ve kadılar: "Ey insanlar! Dinleyin; Ehlibeyt'i inciterek Resulullah'ı (s.a.a) incitmeyin; susun..." diyorlardı. Sonunda İmam Rıza (a.s) halkın iştiyakı arasında yukarıdaki hadis buyurdu ve yirmi dört bin kişi İmam'ın (a.s) sözlerini yazmaya koyuldu.³

Herevî şöyle diyor: İmam Rıza (a.s) Nişabur'dan çıktı ve Dehsorh köyünde⁴ kendisine: "Öğle oldu, namaz kılmayacak mısınız?" diye sordular. İmam (a.s) merkebinden aşağı inip su istedi. Ama bizim yanımızda su yoktu. İmam (a.s) mübarek eliyle yeri eşti ve oradan bir su kaynamaya başladı. O sudan İmam (a.s) ve beraberindeki herkes abdest aldı. Bu suyun çıktığı yer, günümüzde de belli ve bilinmektedir.⁵

Senabad'a ulaştığı zaman halkın taşlarından kap yaptıkları bir dağa yaslanarak: "*Allah'ım! Halkı bu dağdan yararlandır ve bu dağdan yonttukları kaplara bırakılan şeylere bereket ver.*" buyurdu. Sonra o dağın taşından kendisine kazan getirmelerini ve yemeğini o kazanın dışında başka bir şeyde pişirmemelerini emretti.⁶

1- Uyunu Ahbari'r-Rıza, c.2, s.134

2- Nişabur, o dönemde Horasan'ın büyük şehirlerinden birisiydi. Çok kalabalık ve bayındır bir yerdi; bu şehir daha sonra Moğolların saldırısında yerle bir edildi.

3- Biharul-Envar, c.49, s.127

4- Dehsorh, Şerifabad'ın yaklaşık 3 km. ve Meşhed şehrinin yaklaşık 39 km. uzaklığında bir köydür. bk. Muntahab-i Tevarih, s.544

5- Biharul-Envar, c.49, s.125; Uyunu Ahbari'r-Rıza, c.2, s.135

6- Meşhed'in meşhur hediyelerinden sayılan kaplar ve diğer eşyalar, bu dağın taşlarından yapılmakta ve günümüzde de bu yapım sürdürülmektedir. Meşhed halkının geneli İmam'ın (a.s) bu dağ hakkındaki duasından ve onun bereketinden haberdardır.

İmam (a.s) zahmetsiz ve az yemek yedi.¹

Sonra Tûs şehrinde Humeyd b. Kahtabe et-Taî'nin evine inip Harun Reşid'in defnedildiği kubbenin altına girdi.² Sonra Harun'un mezarının bir tarafına bir çizgi çizerek şöyle buyurdu:

Burası benim toprağımdır; ben burada defnedileceğim. Yakında Allah Teala burasını Şiîlerime ve beni sevenlere ziyaretgâh kılacaktır...³

Sonunda İmam Rıza (a.s) Merv'e ulaştı ve Memun onu başkalarından ayırarak özel bir eve yerleştirip çok saygı gösterdi.⁴

1- Biharu'l-Envar, c.49, s.125; Uyunu Ahbari'r-Rıza, c.2, s.135

2- Günümüzde İmam Rıza'nın (a.s) türbesinin bulunduğu yerdir.

3- Biharu'l-Envar, c.49, s.125; Uyunu Ahbari'r-Rıza, c.2, s.135-136

4- el-İrşad, Şeyh Müfid, 290

MEMUN'UN ÖNERİSİ

İmam Rıza (a.s), Merv'e geldikten sonra Memun: "Ben hilafetten çekilip bu işi size bırakmak istiyorum; bu konuda sizin görüşünüz nedir?" diye mesaj gönderdi.

İmam (a.s) kabul etmeyince, Memun bu defa: "İlk önerimi kabul etmediniz; o hâlde veliahtlığımı kabul etmek zorundasınız." diye haber gönderdi.

İmam (a.s) bu öneriyi de kesin bir ifadeyle reddetti. Memun İmam'ı (a.s) yanına çağırarak onunla baş başa konuştu. O sırada Fazl b. Sehl Zu'r-Riyaseteyn de onların yanındaydı. Memun: "Ben hilafet ve Müslümanların işini size bırakmak istiyorum." dedi. İmam kabul etmedi. Memun veliahtlık önerisini yeniledi; fakat İmam (a.s) yine kabul etmekten sakındı.

Memun: "Ömer b. Hattab kendisinden sonra hilafet için altı kişilik bir şûra oluşturdu. Onlardan biri sizin dedeniz Ali b. Ebu Talib'di. Ömer, onlardan kim muhalefet ederse, başını vurmalarını emretti. Şimdi sizin benim bu isteğimi kabul etmekten başka bir seçeneğiniz yoktur; bundan başka bir çare göremiyorum." dedi. Memun bu sözüyle üstü kapalı bir şekilde İmam Rıza'yı (a.s) ölümle tehdit etti. İmam Rıza veliahtlığı kabul etmek zorunda kalınca, şöyle buyurdu:

Ben emir ve nehiyde bulunmamak, müftü ve kadı olmamak, birini makamından azletmemek ve birini göreve atamamak, hiçbir şeyi değiştirmemek şartıyla veliahtlığı kabul ediyorum.¹

Memun, İmam'ın (a.s) tüm şartlarını kabul etti ve böylece veliahtlığı ona zorla kabul ettirerek halkı kendine davet etmesini engellemeyi, Alevîleri ve Şîîleri yatıştırılmayı ve kendi hükümetinin temellerini sağlamlaştırmayı amaçlıyordu.

İmam Rıza Neden Veliahtlığı Kabul Etti?

1- Reyyan b. Salt şöyle diyor: İmam Rıza'nın (a.s) huzuruna çıkıp şöyle dedim: "Ey Resulullah'ın (s.a.a) oğlu! Bazıları sizin; dünyadan kaçınan, dünya nimetlerine meyil göstermeyen biri olduğunuz hâlde Memnun'un veliahtlığını kabul ettiğinizi söylüyorlar!"

Bunun üzerine İmam (a.s) şöyle buyurdu:

Bu işin, benim hoşlanmadığım ve istemediğim bir iş olduğuna Allah şahittir. Veliahtlığı kabul etmek ile öldürülmek arasında kalınca, kabul etmek zorunda kaldım... Allah'ın peygamberi Yusuf'u (a.s) bilmiyor musunuz? Mısır azizinin hazinedarlığını kabul etmek zorunda kalınca, onu kabul etti. Ben de veliahtlık makamını zorla kabullenmeye mecbur edildim. Ayrıca bu işe, ancak onun dışında olan biri gibi girdim (öne sürdüğüm şartlarla bu işin dışında kaldım). Bunu Allah'a şikâyet ediyor ve O'ndan yardım diliyorum.¹

2- Muhammed b. Arafe şöyle diyor: İmam Rıza'ya (a.s): "Ey Resulullah'ın (s.a.a) oğlu! Neden veliahtlığı kabul ettiniz?" diye sordum. İmam buyurdu ki:

Ben, dedem Ali'nin altı kişilik şûraya katılmak zorunda kaldığı gibi buna mecbur edildim.²

3- İmam'ın hizmetçisi Yasir şöyle diyor: İmam Rıza'nın (a.s), veliahtlığı kabul ettikten sonra ellerini gökyüzüne doğru kaldırıp şöyle dediğini gördüm:

Allah'ım! Sen, bunu istemeyerek ve zorla kabul ettiğimi biliyorsun. O hâlde kulun ve peygamberin Yusuf'u Mısır azizliğini kabul etmesinden dolayı yargılamadığın gibi, bu işten dolayı beni de yargılama.³

4- İmam Rıza (a.s), kendisinin veliaht olarak tayin edilmesine sevinen özel ashabından birine şöyle buyurdu:

Sevinme! Bu iş olmayacak ve bu şekilde kalmayacaktır.⁴

1- İlelu'ş-Şerayi, s.227 228; Uyunu Ahbari'r-Rıza, c.2, s.138

2- Uyunu Ahbari'r-Rıza, c.2, s.141

3- Emalî, Şeyh Saduk, s.72

4- el-İrşad, Şeyh Müfid, s.292

İmam Rıza'nın (a.s) Tutumu

İmam Rıza (a.s) görünüşte ve sözde veliahtlığı kabul etti; ancak hiçbir sorumluk üstlenmedi, hiçbir işe karışmamayı şart koşarak da pratikte bu görevi kabul etmediğini gösterdi. Memun ise İmam'ın (a.s) koştuğu şartları kabul etmesine rağmen bazen bazı işleri İmam'a (a.s) yüklemeye ve onu kendi amaçları doğrultusunda kullanmaya çalışıyordu. Ama İmam (a.s) sert bir şekilde karşı çıkıyor ve hiçbir şekilde onunla işbirliğine yanaşmıyordu.

Muammer b. Hallad şöyle diyor:

İmam Rıza (a.s) bana şöyle nakletti:

Memun bana: "Güvenilir adamlarından bazılarını tanıt da, bana karşı ayaklanan şehirlerin valiliğini onlara bırakayım." dedi.

Ben ise ona şöyle dedim: "Kabul ettiğin şartlara bağlı kalırsan, ben de sözüme bağlı kalırım. Ben bu işi emir ve nehyde bulunmamak, hiç kimseyi bir işe atayıp azletmemek, senin müşavirin olmamak şartıyla kabul ettim. Vallahi hilafet benim düşünmediğim bir şeydir; zaten benim ölümüm senden önce olacaktır. Medine'de olduğum zaman merkebime binerek gidip geliyordum. Halk ihtiyaçlarını bana sunuyor, ben de yerine getiriyordum. Onlarla ben amca-yeğen gibiydik (birbirine bağlı kişiler gibi samimiydik); mektuplarım şehirlerde kabul edilir, saygı duyulurdu. Sen, bana Allah'ın vermiş olduğu nimetten fazlasını vermiş değilsin. Bana herhangi bir şeyi vermek istesen eğer, o da Allah'ın bana verdiği bir nimettir." Memun bunun üzerine: "Ben sözüme bağlıyım." dedi.¹

Veliahtlık Merasimi

İmam Rıza (a.s) açıklandığı şekliyle veliahtlığı kabul ettikten sonra, Memun bunu halka bildirip siyasî olarak bundan yararlanmak, riyakârca bir tutumla bu işten dolayı çok sevinçli ve memnun olduğunu göstermek için perşembe günü saray adamlarına bir kutlama meclisi düzenledi. Fazl b. Sehl de dışarı çıkarak halka, Memun'un İmam Rıza (a.s) hak-kındaki niyetini ve İmam'ın (a.s) veliahtlığını ilan ederek Alevîlerin her zamanki gibi yeşil elbiseler giyip perşembe günü İmam'a (a.s) biat etmeye gelmelerini duyurdu.

1- Uyunu Ahbari'r-Rıza, c.2, s.164

Belirtilen günde bütün saray erkânı, ordu kumandanları, kadılar ve diğer kesimler yeşil elbiseler giyerek hazır oldular. Memun gelip yerine oturdu. İmam (a.s) için de özel bir yer ayırmışlardı. İmam (a.s) yeşil elbise giymiş, başına sarığını sarmış ve kılıç kuşanmış olduğu hâlde gelip oturdu. Memun, oğlu Abbas'ın İmam'a (a.s) biat eden ilk kişi olmasını emretti. İmam (a.s), tersi yüzüne, iç tarafı ise biat eden kişiye doğru bakacak şekilde elini kaldırdı.

Memun: "Biat için elini aç." dedi.

İmam (a.s): "*Resulullah böyle biat ederdi.*" buyurdu.

Sonra halk, İmam'ın (a.s) eli herkesin elinin üstünde olduğu hâlde biat etti. Bu merasimde para keseleri dağıtıldı, hatipler ve şairler İmam'ın (a.s) fazileti ve Memun'un yaptığı bu iş hakkında konuşma yapıp şiirler okudular.

Daha sonra Memun İmam Rıza'ya (a.s): "Siz de bir hutbe okuyup konuşma yapseydınız!" dedi.

İmam Rıza (a.s), Allah'a hamd ve sena ettikten sonra, oradakilere hitaben şöyle buyurdu:

Bizim Resulullah'tan taraf sizin üzerinizde bir hakkımız vardır.

Sizin de bizim üzerimizde Resulullah'tan taraf bir hakkınız vardır.

Sizler bize karşı olan hakkınızı yerine getirdiğiniz zaman, bizim de sizin hakkınızı yerine getirmemiz ve eda etmemiz gerekir.

İmam Rıza (a.s) bu merasimde, bunun dışında bir şey söylemedi.

Memun, dirhemlerin İmam Rıza (a.s) adına sikke olarak bastırılmasını emretti.¹

1- el-İrşad, Şeyh Müfid, s.291 292

BAYRAM NAMAZI KILDIRMAK

Bir bayram günü Memun İmam'a (a.s) bayram namazında imamlık yapmayı kabul edip, namazı kıldırması için haber gönderdi. İmam (a.s): *"Seninle aramızdaki anlaşmanın şartlarını biliyorsun; beni namaz kıldır-maktan mazur gör."* diye cevap verdi.

Memun: "Bu işten maksadım, halkın emin olup sizin faziletinizi bilmeleridir." dedi!

Elçi, Memun'la İmam (a.s) arasında bu şekilde birkaç defa gidip gel-di. Memun çok ısrar edince, İmam Rıza (a.s) şöyle buyurdu:

Ben daha çok beni bu işten muaf görmenizi istiyorum. Anlaşı-lan kabul etmiyorsunuz. Eğer ben bu işi yapmak zorunda isem, o zaman bayram namazını kıldırma için evden Resulullah ve Emi-rü'l-Müminin Ali gibi çıkacağımlı bilmiş olabilirsiniz.

Memun kabul ederek: "İstediğiniz gibi çıkın." dedi. Sonra ordu ku-mandanlarının, saray erkânının ve genel olarak halk tabakasının bayram sabahı İmam'ın (a.s) evinin önünde toplanmalarını emretti.

Bayram sabahı güneş doğmadan, cadde ve sokaklar iştiyaklı halkla dolup taşı. Hatta kadınlarla çocuklar da gelip İmam Rıza'nın (a.s) evinin önünde dışarı çıkmasını beklediler. Ordu kumandanları da ordularıyla birlikte atlarına binmiş, İmam'ın (a.s) evinin önünde durmuşlardı.

Güneş doğmuştu. İmam Rıza (a.s) gusül aldı, elbiselerini giydi, pa-muktan dokunmuş beyaz renkli sarığını başına koydu; bir ucunu göğ-süne sarktı, diğer ucunu ise omuzlarından arkaya attı; güzel kokular sü-ründü, eline asasını aldı ve yanındakilere: *"Benim yaptıklarımı aynen ya-pın."* diye buyurarak yola çıktı.

Ayak yalın, paçalar yaklaşık dizlere kadar çemrenmiş bir hâlde bir-kaç adım yürüdü. Sonra başını göğe doğru kaldırıp tekbir getirdi. İmam'ın (a.s) beraberindekiler de tekbirlerde İmam'a eşlik ettiler... Bahçe kapısına ulaşıncı, İmam (a.s) durdu.

Ordu komutanları İmam'ın (a.s) hâlini görünce, hemen atlarından indiler, ayakkabılarını çıkardılar ve yalın ayak toprak üzerinde durmaya başladılar.

İmam Rıza (a.s) kapının önünde tekrar tekbir getirince, kalabalık halk kitlesi de ona iştirak etti, tekbir getirdi. Öylesine muhteşem ve yüce bir sahne oluştu ki, sanki gök ve yer İmam'la (a.s) birlikte tekbir getiriyordu. Bu sahne, Merv halkının tamamını heyecana boğdu. Herkes ağlıyor ve feryat ediyordu.

Fazl b. Sehl bu durumu görünce, hemen gidip Memun'a durumu haber verdi ve "Ey Emîr! Rıza bu şekilde namaz kılmaya giderse, fitne çıkar; halk ayaklanır; biz canımızın tehlikeye girmesinden endişeleniyoruz; onu geri çevirseniz daha iyi olur." dedi.

Memun, İmam'a (a.s): "Size zahmet verdik; sizin zahmet ve meşakate düşmenizi istemeyiz asla. Geri dönün lütfen! Daha önce namaz kıldıran kimse, yine halka namaz kıldırsın." diye haber gönderdi.

Bunun üzerine İmam (a.s) ayakkabılarını getirmelerini istedi. Sonra ayakkabılarını giyip merkebine binerek evine döndü.¹

Bu hareket üzerine halk, Memun'un kendilerini aldatmak istediğini, İmam'ın (a.s) hakkında yaptığı her şeyin sadece riyadan ibaret olduğunu, onun bu hareketleriyle siyasî manevralar yaptığını ve bunun dışında herhangi bir hedef gütmeyeceğini anlamış oldu.

1- el-İrşad, Şeyh Müfid, s.213 214; Uyunu Ahbari'r-Rıza, c.2, s.148 149

İMAM'IN İLMÎ MÜNAZARALARI

Memun'un İmam Rıza'ya (a.s) karşı uyguladığı başka siyasî komploları da vardı. İmam'ın (a.s) toplumdaki yüce makamından rahatsız olan Memun, ilminden yararlanma bahanesiyle İmam'ı rencide etmek ve yenilgiye uğratarak halkın gözünden düşürmek için âlimlerin onunla münazara etmelerini ve tartışma yapmalarını istiyordu.

Bunun için gerekli ortamı oluşturup İmam ile kendisinin güvendiği bilginleri karşı karşıya getiriyordu. Bütün çabası, İmam'ı yenilgiye uğratarak küçük düşürmektir. Aklınca toplumun İmam'a karşı sevgisini azaltacak, İmam'ı halkın gözünde düşürecek ve önemsiz biri olduğunu yansıtmış olacaktır.

Fakat Memun'un bu hilesi de tutmadı. İmam'ın daha da bir yücelmesi, Memun'un da alçalıp daha da bir mahcup olması dışında hiçbir işe yaramadı.

Her ilmî toplantıda İmam'ın (a.s) ilâhî ilim güneşi daha çok parlıyordu; her defasında Memun gibi hilekâr, düzenbaz yarasaları kıskançlık ateşi yakıp kavuruyor ve gözlerini kör ediyordu.

Yaklaşık bin yıl önce yaşamış büyük Şia fakih ve muhaddisi Şeyh Saduk şöyle diyor:

Memun çeşitli sapık gruplardan olan kelimcileri davet ediyor, İmam'a (a.s) duyduğu kin ve kıskançlıktan dolayı onların İmam'a (a.s) üstün gelmesini ve galebe çalmasını diliyordu. Fakat İmam (a.s) her kimle münazara yapsa, karşısındaki kişi onun (a.s) fazilet ve üstünlüğünü itiraf edip İmam'ın (a.s) istidlali (delilleri) karşısında teslim oluyordu.¹

Nevfelî şöyle diyor:

Memun, Fazl b. Sehl'e Caselik, Re'su'l-Calut, Sabiûnin ileri gelenleri,

---

1- Biharu'l-Envar, c.49, s.175 176

Hürbüzlerin büyüğü, Zerdüşî âlimleri, Nestas-i Rumî ve mütekellimler/kelamcılar¹ gibi çeşitli fırkaların önde gelen simalarını bir araya toplamasını emretti; Fazl da onları topladı.

Memun, İmam'a (a.s) hizmetçisi Yasir vasıtasıyla haber gönderdi; eğer isterse bu inançların ileri gelenleriyle konuşup tartışabilir diye bildirdi. İmam (a.s) da: "*Yarım geleceğim.*" buyurdu. Yasir dönünce İmam (a.s) bana: "*Ey Nevfelî! Sen Iraklısın; Iraklılar da zeki olurlar. Memun'un, müşrikleri ve değişik inanç sahiplerini çağırıp toplamasından ne anlıyorsun?*" diye sordu.

Ben: "Sana feda olayım, sizi imtihan edip bilgi seviyenizi öğrenmek istiyor." dediğimde, İmam (a.s): "*Onların benim delilimi çürütmelerinden korkuyor musun?*" buyurdu.

Ben: "Hayır vallahi, kesinlikle böyle bir endişem yok; ben Allah'ın sizi onlara galip kılacağını umuyorum." dedim.

İmam (a.s): "*Ey Nevfelî! Memun'un bu hareketinden ne zaman pişman olacağını öğrenmek istiyor musun?*" buyurdu.

Ben: "Evet." diye arz ettiğimde, İmam (a.s) buyurdu ki:

Ben Tevrat'a inananlara Tevrat'la, İncil'e inananlara İncil'le, Zebur'a inananlara Zebur'la, Saibiîn'e kendilerinin konuştuğu İbraniçe ile, diğerlerine de kendi delil ve dilleriyle cevap verdiğim zaman, herkese galip gelip delillerini çürütmem sonucu kendi inanç ve sözlerinden vazgeçip bana yöneldikleri zaman, Memun oturduğu makamın onun hakkı olmadığını anlayacak ve işte o zaman pişman olacaktır.

İmam (a.s) daha sonra: "*La havle ve la kuvvete illa billahi'l-Aliyi'l-Azim/Ulu ve Yüce Allah'tan başka güç ve kudret sahibi yoktur.*" dedi.

Ertesi gün sabahleyin İmam (a.s) onların meclisine gitti. Yahudi âlimi Hahambaşı dedi ki:

Biz senden Tevrat, İncil, Davud'un Zebur'u, İbrahim ve Mu-

1- Caselik, Hıristiyan papazların reisi, Patrik; Resul Calut, Yahudi bilginlerinin reisi, Hahambaşı; Saibiîn, meleğe tapanlar veya yıldızperestler ya da nübüvvet ve herhangi bir şeriata inanmayanlar; Horboz, "Horbod"un Arapça'sı olup ateşperestlerin tapınağının hizmetçisi ve kadılar; Nestas, Romalı tabip; Mütekellim ise, akait ilminde uzman olan kişiler demektir.

sa'nın Suhuf'u dışında verdiği hiçbir cevabı kabul etmeyeceğiz.¹

İmam Rıza (a.s) onun bu şartını kabul etti ve Hz. Muhammed'in peygamberliğini ispatlamak için onlara Tevrat, İncil ve Zebur'dan ayrıntılı deliller getirdi; onlar da İmam'ı onayladılar. Sonra İmam diğerleriyle tartıştı. Herkes sustuktan sonra da şöyle buyurdu:

Ey topluluk! Sizin aranızda muhalif ve sorusu olan varsa, korkmadan ve çekinmeden sorsun.

Bunun üzerine kalam ilminde ve tartışmada eşsiz bir kişi olan İmran es-Sabî şöyle dedi:

Ey bilgin kişi! Eğer kendin sormamızı istemeseydin sormazdım. Ben Kûfe, Basra, Şam ve Cezire'ye gidip oradaki mütekellimlerle tartıştım; fakat bana Allah'ın birliğini ispatlayacak birini bulamadım

İmam Rıza (a.s) Allah'ın birliğini ispatlamak için ayrıntılı bir delil getirince,² İmran ikna oldu ve dedi ki:

Efendim! Anladım ve gerçekten Allah'ın böyle olduğuna, Muhammed'in Allah'ın kulu olduğuna ve onu insanları hidayet etmek için hak dinle gönderdiğine tanıklık ediyorum.

Sonra kıbleye doğru dönerek secde edip Müslüman oldu.

Mütekellimler İmran es-Sabî'nin sözlerini duyunca, artık bir şey soramadılar.

Günün son vakitlerinde Memun kalkarak İmam'la (a.s) birlikte eve gitti ve halk da dağıldı.³

1- Hahambaşı Yahudi olup İncil'e inanmadığı hâlde onun hakkında bilgi sahibiydi. Onun için bu yolla da İmam'ı (a.s) Hıristiyanların karşısında imtihan etmek istiyordu. Bu nedenle İmam'ın İncil'le de cevap vermesini istedi.

2- İmam Rıza'nın (a.s) o mecliste sunduğu ayrıntılı ve derin delil Tevhid-i Saduk kitabında zikredilmiştir.

3- Tevhid-i Saduk, s.427-429 ve İsbatu'l-Hidaye, c.6, s.45-49

İMAM RIZA'NIN (A.S) ŞAHADETİ

Memun hedeflerine ulaşmak için hiçbir şeyden geri kalmadı; ama İmam'ın azamet, yücelik ve halkın ona karşı olan ilgisinde en ufak bir azalma olmadı. Aksine, bu alaka günden güne daha da arttı. İmam'ın (a.s) toplumsal kişiliğini lekelemek için o kadar çaba sarf etmesine rağmen şahsiyet ve saygınlığının daha da yüceldiğini anlayınca, sonunda İmam'ı (a.s) öldürmeye karar verdi.

Her geçen gün İmam'ın (a.s) hak üzere olduğu, Memun'un ise hilebazlığı açığa çıkıyordu. Diğer yandan Abbasîler ve taraftarları, Memun'un veliahtlığı İmam Rıza'ya (a.s) bırakmasından rahatsızdılar. Hatta durum öyle bir hadde vardı ki, sırf muhalefet etmek için Bağdat'ta İbrahim b. Abbas'a biat etmişlerdi. Birkaç yönden Memun'un hükümeti tehlikeye düşmüştü. Bunun için Memun hem İmam'dan (a.s) kurtulmak, hem de Abbasîler ve taraftarlarının rızasını kazanmak maksadı ile gizlice İmam'ı (a.s) zehirleyip ortadan kaldırdı. İmam'ın şahadetinden sonra Memun, Abbasîlere şöyle yazdı:

Siz, "Veliahtlık makamını neden Ali b. Musa Rıza'ya bıraktın?" diye beni eleştiriyordunuz; haberiniz olsun ki o öldü; o hâlde bana itaat edin.¹

Memun, İmam Rıza'nın taraftar ve izleyicilerinin onun şahadetinden haberdar olmalarını engellemeye, hile ve riyakârlıkla cinayetini gizlemeye ve İmam'ın (a.s) kendi eceliyle öldüğünü söylemeye çalıştı. Ancak gerçeği gizleyemedi; zira İmam'ın (a.s) özel ashap ve yakınları işin içyüzünü öğrenmişlerdi.

İmam Rıza'nın (a.s) yakın ashabından olan Ebu Salt el-Herevî, İmam'la (a.s) Memun arasında geçenleri ve İmam'ın şahadetini açıklamıştır.

1- Tarih-i Taberî, c.11, s.1030; el-Bidayetu ve'n-Nihaye, c.10, s.149, Hayatu İmami'r-Rıza, s.349'dan naklen

Ahmed b. Ali el-Ensârî şöyle diyor: Ebu Salt'tan: "Memun görünüşte İmam'a saygı gösterip onu kendisine veliaht tayin etmesine rağmen nasıl onu öldürmeye kalkışabilir?" diye sordum. Ebu Salt şöyle cevap verdi:

Memun, İmam Rıza'nın (a.s) azamet ve yüceliğini görünce, ona saygı ve sevgi gösterdi. İmam'ın (a.s) dünyaperest olduğunu halka göstermek ve gözden düşürmek için kendine veliaht tayin etti.

Bunlarla İmam'ın (a.s) takva ve dünyadan sakınma tavrına bir zarar gelmediğini, halkın onda maneviyattan başka bir şey görmediğini, bu nedenle halk arasında makam ve faziletinin günden güne arttığını gördü.

Bu defa da ilmî müzakerelerde birinin İmam'a galip gelmesi, böylece İmam'ın (a.s) bilginler karşısında ilmî olarak yenik düşmesi ve nihaî olarak da ilmî açıdan eksikliğinin halka duyurulması için çeşitli şehirlerden bazı mütekellimleri bir araya topladı.

Ancak Yahudi, Hıristiyan, Ateşperest, Sabî, Berehmenler, müllhit ve dehrîler ve yine Müslüman fırkalardan kim İmam'la (a.s) tartıştıysa, İmam ona üstünlük sağladı ve delilinin üstünlüğünü i-tiraf ettirdi.

Böyle olunca, halk: "Vallahi" dediler, "İmam, hilafete Memun'dan daha lâyıktır."

Memun'un casusları bu haberleri ona bildiriyor ve o da bu haberi duyunca, öfkeleniyordu. Kıskançlık ateşi körükleniyordu.

Yine İmam (a.s), Memun karşısında hakkı söylemekten çekinmiyordu. Birçok kere Memun'un hoşlanmadığı şeyleri dile getirmişti. Bu da Memun'un İmam'a (a.s) karşı kin ve öfkesinin artmasına neden olmuştu.

Memun İmam'a (a.s) karşı çeşitli hile ve desiselerle herhangi bir sonuç alamayacağını anlayınca, İmam Rıza'yı (a.s) gizlice zehirlemeye karar verdi.¹

İmam Rıza (a.s) ile birlikte olan ve cenaze törenine katılan Ebu Salt şöyle diyor:

Merv'den Bağdat'a dönerken, Tus'ta Memun İmam'ı (a.s) zehirli üzümle zehirleyip öldürdü.²

1- Uyunu Ahbari'r-Rıza, c.2, s.241

2- Uyunu Ahbari'r-Rıza, c.2, s.245

İmam Rıza'nın (a.s) tertemiz cenazesi, daha önce Harun'un defnedildiği kubbenin altında, Harun'un mezarının önüne defnedildi.

İmam Rıza (a.s) hicrî 203 yılında safer ayının sonunda, elli beş yaşında şahadet makamına ulaştı.

Allah'ın, peygamberlerin, temiz ve salih kulların selâmı onun kutlu ruhuna olsun.

Tarihin sessiz kalması ve tahrif edilmesi, Memun gibi bazı zalimlerin cinayetlerinin boyutlarının gelecek nesil için doğru-dürüst bir şekilde aşikâr olmamasına neden oldu.

Memun rezillik ve hilekârlıkla sonunda İmam'ı (a.s) zehirleyerek öldürmekle kalmadı, ona bağlı olan kişiler, önde gelen Alevîler ve İmam'a (a.s) sadık kalan Şîîlerden birçoğunu da ya ortadan kaldırdı ya da çeşitli şehirlere, dağlara ve çöllere sürdü.

Onlara karşı izlenilen kötü davranış ve baskılar, o saygın kimselerin her birinin bir kenara kaçıp gizlenmesine ve adsız-sansız köşe bucak saklanmasına sebep oldu. Sonunda bazıları şahadet şerbetini içti, bazıları da kimliği bilinmeden yaşayıp göçüp gittiler.

Onlardan birçoğunun hayatı hakkında bazı Şîîler tarafından yazılıp korunanlar dışında herhangi bir bilgi mevcut değildir.

İMAM RIZA'DAN VECİZ SÖZLER

Burada bereketlenmek, İmam Rıza'nın (a.s) ilminden yararlanmak için onun bazı buyruklarını zikrediyoruz:

- 1- Kişi, dilinin altında saklıdır; söz söylediğinde açığa çıkar, bilinir.¹
- 2- Bir işi yapmadan önce onun hakkında iyice düşünmek, seni pişmanlık duymaktan korur.²
- 3- Kötü insanlarla oturup kalkmak, iyi kişilere karşı kötü zanda bulunmaya neden olur.³
- 4- Allah kullarına karşı düşmanlık etmek, ahiret için ne de kötü bir azıktır!⁴
- 5- Kendi makam ve yerini bilen bir kişi helâk olmaz.⁵
- 6- Hediye, kalplerden kinleri giderir.⁶
- 7- Kıyamet günü bana en yakın olanınız, ahlâkı en güzel olanınız ve ailesine karşı iyi davrananınızdır.⁷
- 8- Müslüman'a ihanet eden bizden değildir.⁸
- 9- Mümin öfkelendiği zaman, öfkesi onu haktan uzaklaştırmaz.⁹
- 10- Allah boş konuşmaya, malı har vurup harman savurmaya ve (yersiz) çok soru sormaya öfke duyar.¹⁰

1- Müsned-i İmam Rıza, c.1, s.291-294

2- Müsned-i İmam Rıza, c.1, s.291-294

3- Müsned-i İmam Rıza, c.1, s.291-294

4- Müsned-i İmam Rıza, c.1, s.291-294

5- Müsned-i İmam Rıza, c.1, s.294-305

6- Müsned-i İmam Rıza, c.1, s.294-305

7- Müsned-i İmam Rıza, c.1, s.285-290

8- Müsned-i İmam Rıza, c.1, s.285-290

9- Müsned-i İmam Rıza, c.1, s.285-290

10- Müsned-i İmam Rıza, c.1, s.285-290

11- Halka sevgi göstermek, aklın yarısıdır.¹

12- İşlerin en zoru üçtür: Kendi aleyhine tamamlansa da hakkı söylemek, her durumda Allah'ı anmak, mümin kardeşleri malında eşit kılmak (malî yardımda bulunmak).²

13- Cömert kişi, başkalarının kendisinin hazırladığı yemekten yemeleri için onların kendisi için hazırladığı yemekten yer.³

14- Kur'ân, Allah'ın buyruğudur; onu bırakmayın ve hidayeti ondan başkasında aramayın; aksi durumda saparsınız.⁴

1- Müsned-i İmam Rıza, c.1, s.285–290

2- Müsned-i İmam Rıza, c.1, s.285–290

3- Müsned-i İmam Rıza, c.1, s.294–305

4- Müsned-i İmam Rıza, c.1, s.294–305

İMAM RIZA'NIN BAZI SORULARA CEVABI

1- Allah nasıl ve nerededir?

Böyle düşünmek, kökten yanlıştır. Zira mekân Allah'ın yarattığı bir şeydir; O'nun için mekân söz konusu olmaz. Niceliği O yaratmıştır, kendisi nicelikten -ve terkipten- münezzehtir. O hâlde Allah Teala nicelik ve mekânla tanınmaz, duyu organlarıyla hissedilmez; hiçbir şeyle mukayese edilip hiçbir şeye benzetilmez.

2- Allah Teala ne zaman meydana gelmiştir?

Ne zaman yoktu ki, meydana geldiği zamanı söyleyeyim.

3- Evrenin hâdis olduğuna (sonradan yaratıldığına) deliliniz nedir?

Sen yoktun, sonra meydana geldin; senin, kendini yaratmadığını ve senin gibi birisinin de seni yaratmadığını biliyorsun.

4- Allah'ı bize tavsif eder misiniz?

Allah'ı kıyasla tavsif eden, sürekli yanılğı ve sapıklık içerisindedir; onun söylediği söz de çirkindir. Ben Allah'ı zihnimde O'ndan bir suret ve şekil tasarlamadan kendisini tanıtp tavsif ettiği gibi tavsif ediyorum.

Allah hislerle idrak edilmez. O, insanlarla mukayese edilmez. Benzetilmeden bilinir, tanınır. Makamının yüceliğine rağmen herkese yakındır.

O'na eş, benzer koşulmaz. Kendi yaratıklarıyla örneklendirilmez, onlara benzetilmez.

Yargısında kimseye zulmetmez... Ayet ve nişanelerle tanınır.¹

5- Yeryüzü imam ve hüccetsiz kalır mı?

Yeryüzü bir an göz açıp kapatıncaya kadar dahi imam ve hüccetsiz kalsa, tüm ehlini yutar.

6- Hz. Mehdi'nin (a.f) zuhuru hakkında bir açıklama yapar mısınız?

1- Müsned-i İmam Rıza, c.1, s.10-47

Zuhuru beklemenin, zuhurun bir parçası olduğunu bilmez misiniz?

Adam: "Bilmiyorum; bana öğretin." demesi üzerine şöyle buyurdu:

Evet, zuhuru beklemek zuhurun bir parçasıdır?¹

7- İman ve İslâm nedir?

Bâkırü'l-Ulum (a.s) buyurmuştur ki: "İman, İslâm'dan yüksek bir derecedir; takva ise imandan üstün bir derecedir; yakın de takvadan üstte bir mertebedir. Halk arasında yakinden daha az bir şey taksim edilmemiştir."²

8- Yakın nedir?

Allah Teala'ya tevekkül etmek, O'nun irade ve isteği karşısında teslim olmak, O'nun kazasına razı olmak, işlerini Allah'a bırakmak (ve O'ndan maslahat dilemek).³

9- Amelleri yok eden kendini beğenmişlik nedir?

Kendini beğenmenin dereceleri vardır; ondan bazıları şöyledir: Çirkin bir iş insanın gözüne güzel ve çekici görününce onu iyi sanır, ondan memnun olur, iyi bir iş yaptığını sanır. Ve yine kul Rabbine iman eder ve sonra bu işinden dolayı Allah'a minnet eder; oysa minnet etmek Allah'ın hakkıdır.⁴

10- Hz. İbrahim'in (a.s) kalbinde şüphe olduğu için mi **"Kalbim mutmain olsun diye."** arz etti?

Hayır; İbrahim'in yakini vardı; fakat yakininin artmasını diliyordu.⁵

11- İnsanlar Emirü'l-Müminin Ali'nin (a.s) faziletini, Resulullah'ın (s.a.a) yanındaki makam ve mevkisini bildikleri hâlde, neden ondan uzaklaşıp başkalarına yöneldiler?

Çünkü Emirü'l-Müminin Ali, Allah ve Resulü ile savaş hâlinde olanları; onların babalarını, kardeşlerini, amcalarını, dayılarını ve yakınlarından birçoklarını öldürmüştü. Bu da onların Ali'ye karşı kin besleyip düşmanlık gütmelerine neden olmuştu. Bu nedenle

1- Müsned-i İmam Rıza, c.1, s.277

2- Müsned-i İmam Rıza, c.1, s.258

3- Müsned-i İmam Rıza, c.1, s.258

4- Müsned-i İmam Rıza, c.1, s.285

5- Müsned-i İmam Rıza, c.1, s.315

Ali'nin onların önder ve velisi olmasını istemiyorlardı. Ancak başkaları Resulullah'ın yanında ve düşmanla cihat konusunda Emirü'l-Müminin Ali'nin makam ve mevkiine sahip olmadıklarından, onlara karşı bu his ve düşmanlıkları yoktu. İşte halkın, Emirü'l-Müminin Ali'den uzaklaşıp başkalarına yönelmelerinin nedeni budur.¹

1- Müsned-i İmam Rıza, c.1, s.81

İMAM CEVAD (A.S)

Telif Komisyonu
(Hak Yolunda Müessesesi)

Çeviri:
Cafer Bendiderya

İMAM CEVAD'IN (A.S) DOĞUMU

Ehlibeyt İmamları'nın sekizincisi İmam Rıza'nın (a.s) kırk küsur yaşında olmasına rağmen daha bir çocuğunun olmaması, Şiîleri endişelendiriyordu. Çünkü Resul-i Ekrem (s.a.a) ve geçmiş İmamlar'dan ulaşan rivayetlere göre, Dokuzuncu İmam'ın Sekizinci İmam'ın oğlu olduğuna inanıyorlardı. İşte bu nedenle Allah Teala'nın İmam Rıza'ya (a.s) bir çocuk vermesini dört gözle bekliyor, hatta bazen İmam'ın huzuruna giderek Allah Teala'nın kedisine bir oğul vermesi için dua etmesini istiyorlardı. İmam ise onları teselli ederek şöyle buyuruyordu:

Allah Teala bana, benim mirasçım ve benden sonra imam olacak bir oğul verecektir.¹

Nihayet hicrî kamerî 195 yılı recep ayının onunda İmam Muhammed Taki (a.s) dünyaya geldi.² Adı "Muhammed", künyesi "Ebu Cafer" ve en meşhur lakapları "Taki" ve "Cevad" idi. İmam'ın doğumu Şia toplumu için sevinç kaynağı olup, iman ve itikatlarının güçlenmesine sebep oldu. Çünkü İmam'ın geç dünyaya gelmesi nedeniyle bazı Şiîler şüpheye kapılabilirdi; İmam'ın dünyaya gelmesiyle bu şüphe giderildi.

İmam Cevad'ın annesinin ismi Sebike'dir; fakat İmam Rıza (a.s) ona Hayzeran adını vermişti. Bu değerli kadın, ahlâkî erdemlerde kendi döneminin en üstün kadınlarından olan ve bir rivayette belirtildiğine göre Resulullah (s.a.a) tarafından "Hayretu'l-İma" (cariyelerin en üstünü) olarak nitelenen Resulullah'ın (s.a.a) eşi Mariya Kibtîyye'nin akrabalarından dır. Bu değerli kadın, İmam Rıza'nın (a.s) evine gelmeden önce İmam Musa b. Cafer (a.s) onun bazı özelliklerini açıklamış ve yarenlerinden biri olan Yezid b. Suleyt vasıtasıyla ona selâm göndermiştir.³

1- Biharu'l-Envar, c.50, s.15; Uyunu'l-Mu'cizat, s.107

2- Diğer bir görüşe göre İmam, ramazan ayından dünyaya gelmiştir.

3- Usul-i Kâfî, c.1, s.315

İmam Rıza'nın (a.s) kız kardeşi Hâkime hatun şöyle diyor:

İmam Muhammed Taki (a.s) dünyaya gelirken, kardeşim benden Hayzeran'ın yanında olmamı istedi. Bebek doğumunun üçüncü gününde gözlerini gökyüzüne açtıktan sonra sağa-sola bakıp: *"Eşhedu enlâ ilâhe illallah ve eşhedu enne Muhammeden Resulullah"* dedi. Ben böyle hayret verici bir olayı görünce, korkuyla yerimden kalkarak kardeşimin huzuruna koşup gördüklerimi anlattım. Bunun üzerine İmam: *"Ondan, bundan sonra göreceğin hayret verici olaylar şimdiye kadar gördüklerinden çok daha fazla olacaktır."*¹ buyurdu.

Ebu Yahya San'anî şöyle diyor:

Bir gün İmam Rıza'nın (a.s) huzurundayken daha küçük yaşta olan İmam Cevad'ı İmam'ın yanına getirdiler. İmam buyurdu ki: *"Bu öyle bir bebektir ki, Şia için bundan daha mübarek bir bebek dünyaya gelmemiştir."*²

İmam'ın bu buyruğunun sebebi, daha önce değindiğimiz nokta olabilir. Çünkü İmam Cevad'ın (a.s) dünyaya gelmesi; Şîilerin, İmam Rıza'nın (a.s) yerine geçecek imam olmadığı konusundaki endişelerini giderip imanlarını şek ve şüpheye bulaşmaktan kurtardı.

Nevfelî şöyle diyor:

İmam Rıza (a.s) Horasan'a giderken: "Bana bir emriniz var mı?" diye arz ettim kendisine. İmam Rıza (a.s): *"Benden sonra oğlum Muhammed'i izle; ben geri dönmeyeceğim bir yolculuğa çıkıyorum."* buyurdu.³

İmam Rıza'nın (a.s) kâtibi olan Muhammed b. Ebu Abbad diyor ki:

İmam Rıza (a.s) oğlu Muhammed'i (a.s) künyesiyle anardı.* (İmam Cevad'dan -a.s- bir mektup ulaştınca:) *"Ebu Cafer bana şöyle yazmıştır..."* buyururdu ve (İmam Rıza'nın -a.s- emriyle) Ebu Cafer'e mektup yazdığımda, ona saygıyla hitap ederdi. İmam Cevad'dan (a.s) gelen mektuplar da çok beliğ ve güzeldi.

Yine Muhammed b. Ebu Abbad şöyle diyor:

1- Menakıb, c.4, s.394

2- Envaru'l-Behiyye, s.125; Usul-i Kâfi, c.1, s.321; el-İrşad, Şeyh Müfid, s.299

3- Uyunu Ahbari'r-Rıza, c.2, s.216

* Araplar, bir kişiye saygı için onu künyesiyle çağırırlar.

İmam Rıza'nın (a.s) şöyle buyurduğunu duyudum:

*"Benden sonra Ebu Cafer benim vasim, ailem arasında halifem olacaktır."*¹

Muammer b. Hallad diyor ki:

İmam Rıza (a.s) bazı konuları dile getirdiği zaman şöyle buyurdu: *"Bunları benden duymanıza ne gerek var? Şu Ebu Cafer'i kendi yerime oturttum. (Bir sorunuz ve probleminiz varsa o cevaplayacaktır.) Biz öyle bir aileyiz ki çocuklarımız -hakikatleri, marifet ve ilimleri- tamamen babalarından miras alırlar."*²

Bu sözle, imametın bütün ilim ve makamlarının bir önceki imamdan sonraki imama intikal ettiği kastedilmiştir. Bu ise sadece imamlara hastır, onların diğer çocukları böyle değillerdir.

Hayranî, babasından şöyle nakleder:

Horasan'da İmam Rıza'nın (a.s) huzurundayken biri: "Sizin başınıza bir bela gelecek olursa, kime müracaat edelim?" diye sordu. İmam: *"Oğlum Ebu Cafer'e."* buyurdu.

Bu soruyu soran kişi İmam Cevad'ın yaşını yeterli görmediğinden (bir çocuk nasıl imam olabilir, diye düşündüğünden) olacak ki, İmam Rıza (a.s) şöyle buyurdu: *"Allah Teala Hz. İsa'yı yaş olarak Ebu Cafer'den daha küçük olduğu halde peygamber yaptı."*³

Abdullah b. Cafer şöyle diyor:

Safvan b. Yahya ile birlikte İmam Rıza'nın (a.s) huzuruna gittik. O zaman üç yaşında olan İmam Cevad da oradaydı. İmam'a: "Siz bir olayla karşılaşacak olursanız yerinize kim geçecek?" diye sordum. İmam, Ebu Cafer'i (İmam Taki'yi -a.s-) göstererek: *"Bu oğlum."* buyurdu. Ben: "Bu yaşta mı?" dedim. İmam: *"Evet, bu yaşta."* buyurdu, *"Allah Teala, İsa'yı üç yaşında bile değilken kendine hüccet kıldı."*⁴

1- Uyunu Ahbari'r-Rıza, c.2, s.240

2- Usul-i Kâfi, c.1, s.321; el-İrşad, Şeyh Müfid, s.298

3- Usul-i Kâfi, c.1, s.322; el-İrşad, Şeyh Müfid, s.299

4- Kifayetu'l-Eser, s.324; Biharu'l-Envar, c.50, s.35. (Bu rivayetin son cümlesi, anlam olarak nakledilmiştir.)

İMAM CEVAD'IN İMAMETİ

İmamet de peygamberlik gibi, Allah Teala'nın seçkin ve lâıyk kullarına lütfettiği ilâhî bir bağıştır; bu bağısta yaşın hiçbir rolü yoktur. Küçük yaştaki bir çocuğun peygamberlik ve imamet makamına geçmesini imkânsız bilenler, galiba bu semavî ve ilâhî konuları normal şeylerle karıştırmış ve onlarla bir sanmıştırlar.

Hâlbuki kesinlikle böyle değildir. İmamet ve nübüvvet Allah Teala'nın istek ve iradesine bağlıdır ve Allah Teala bunları, sınırsız ilmiyle böyle bir makama lâıyk olduklarını bildiği kullarına bahşeder. Dolayısıyla bazen bazı maslahatlardan dolayı Allah Teala bütün ilimleri küçük yaştaki bir çocuğa verip onu küçük yaşına rağmen peygamberlik veya imamet makamına atayabilir.

Dokuzuncu İmam Hz. Cevad (a.s), sekiz veya dokuz yaşlarında yüce imamet makamına ulaşmıştır. Mualla b. Muhammed şöyle diyor:

İmam Rıza'nın (a.s) şahadetinden sonra İmam Cevad'ı gördüm. şiilere anlatmak için İmam'ın boyuna, endamına dikkatle baktım. O sırada İmam oturarak şöyle buyurdu: *"Ey Mualla! Allah Teala peygamberlikte olduğu gibi imamet konusunda da delil getirerek: 'Yahya'ya çocuk yaşta peygamberlik verdik.' buyurmuştur."*¹

Muhammed b. Hasan b. Ammar şöyle diyor:

İki yıl Medine'de Ali b. Cafer'in huzuruna gidiyordum. Bu süre içerisinde o, kardeşi İmam Musa b. Cafer'den (a.s) duyduğu rivayetleri bana söylüyor, ben de yazıyordum. Bir gün Mescid-i Nebi'de onun yanında oturmuştum. O sırada İmam Cevad geldi. Ali b. Cafer, cüppesini almadan yalın ayak koşarak İmam'ın elini öpüp saygı gösterdi.

İmam ona: "Amcacığım! Otur, Allah sana rahmet etsin." buyurdu. Ali b. Cafer: "Efendim! Siz ayakta olduğunuz hâlde nasıl otu-

rayım?" diye arz etti. Ali b. Cafer dönüp gidince arkadaşları: "Sen onun babasının amcası olduğun hâlde ona böyle saygı mı gösteriyorsun?!" diyerek onu kınadılar.

Ali b. Cafer: "Kesin sesinizi!" dedi, "Aziz ve Celil Allah -elini sakalında gezdirerek- bu beyaz sakalı imamete lâıyk görmeyip bu genci lâıyk görerek imam kıldığı hâlde, onun faziletini inkâr mı edeyim?! Sizin bu söylediklerinizden Allah'a sığınırım; ben O'nun kuluyum."¹

Ömer b. Ferec diyor ki:

İmam Cevad (a.s) ile Dicle nehrinin kıyısında durmuştuk. Ben ona: "Şiüleriniz, sizin Dicle suyunun ağırlığını bildiğinizi iddia ediyorlar." dedim. Bunun üzerine İmam: "*Allah Teala Dicle suyunun ağırlığını bir sivrisineğe bildirme gücüne sahip midir?*" diye sordu.

Ben: "Evet, Allah Teala'nın buna gücü yeter." dedim.

İmam: "*Ben Allah katında sivrisinek ve O'nun birçok yaratığından daha değerliyim.*" buyurdu.²

Ali b. Hassan el-Vasitî şöyle diyor:

Yanıma birkaç tane oyuncak olarak (İmam çocuk olduğu için) İmam'a hediye edeyim, dedim! (İmam'ın huzuruna çıktım. Halk sorularını soruyor, İmam da cevaplıyordu.) Soruları bittikten sonra çıkıp gittikleri zaman İmam da kalkıp gitti. Ben gidip hizmetçisi vasıtasıyla İmam'la görüşmek için izin alarak içeri girdim. Selâm verdim. İmam selâmımı aldı; fakat rahatsız görünüyordu. Benim oturmama izin vermedi. İleri çıkarak öfkeyle bana baktı ve şöyle buyurdu: "*Allah Teala beni oynamak için yaratmamıştır; benim oyunla ne işim var?!*"

Beni affetmesini istedim. İmam da kabul edip beni affedince dışarı çıktım.³

* * *

Peygamberlerin en hayret verici özellikleri, onların ders okumuş olmamaları, ilimlerini beşerden değil de bizzat eşsiz ve benzersiz olan Allah'tan, O'nun ezeli zatından almış olmalarıdır.

1- Usul-i Kâfi, c.1, s.322

2- Biharu'l-Envar, c.5, s.100; Uyunu'l-Mu'cizat, s.113

3- Delailu'l-İmame, s.212; Biharu'l-Envar, c.50, s.59

Semavî önderlerde olan bu özellik (ders almaya ve eğitim görmeye ihtiyaçlarının olmayışı), risalet ve ilâhî sorumluluklarda yaşın bir önemi olmadığını kanıttır. Aslında beşerin hidayeti için Allah'ın teyidi ve isteği olduktan sonra insanın her yaşta nübüvvet, önderlik ve insanları hidayet etme görevine gelmesi mümkündür. Nitekim bazıları orta yaşlarda, bazıları daha ileri yaşlarda, bazıları gençlikte ve hatta çocuklukta bu yüce makama erişmişlerdir.

Bu ise, sadece Allah'ın dilemesi ile mümkündür, O'nu iradesi dışında bu makama ulaşmak imkânsızdır. Allah'ın dilemesinde de, yaşın hiçbir önemi yoktur. Çünkü O dilediğini yapar.

Nitekim Kur'ân-ı Kerim'in tanıklığıyla Hz. Yahya'nın çocuklukta, Hz. İsa'nın da beşikte peygamber olduklarını görmekteyiz:

Ey Yahya! Azim ve kuvvetle kitabı al (dedik). Ona çocukken peygamberlik verdik.¹

Meryem, çocuğuna işaret etti. "Nasıl olur da beşikteki çocuk konuşur?" dediler. (İsa:) "Şüphe yok ki, dedi, ben Allah'ın kulum, bana kitap vermiştir ve beni peygamber yapmıştır."²

Dolayısıyla, Allah'ın iradesiyle çocuk yaşta imamet makamına ulaşan bazı temiz şahsiyetlerin imametlerini eleştiren muhaliflerin bu hareketleri onların cehalet ve bilinçsizliklerinden kaynaklanmaktadır. Bizim burada söylediklerimiz ve yine Kur'ân-ı Kerim'in ayetleri göz önünde bulundurulduğunda, akılsızlar dışında kimse, İmam Cevad (a.s) neden sekiz veya dokuz yaşında imamete ulaşmıştır, diye itiraz edemez.

İmam Ebu Cafer Muhammed b. Ali el-Cevad (a.s) değerli babasının şahadetinden sonra, geçmiş İmamların buyrukları ve Sekizinci İmam'ın da tayiniyle yeryüzünde Allah'ın hilafet ve imamet sorumluluğunu üstlenmiş, yaşının küçük olması nedeniyle düşmanlar ve akılsızlar birçok defa kendisini imtihan etmişlerdir. Fakat o yüce zatın ilimlerinin tecellisi öyle göz alıcıydı ki, onun imametini teyit etmek için Hz. Yahya ve Hz. İsa'nın peygamberliğini değil, gerçekte onların peygamberliklerini teyit etmek için onun imametini tanık göstermek gerekir.

1- Meryem Suresi, 12

2- Meryem Suresi, 29-30

MUCİZE VE GAYBÎ HABERLERDEN BİR KISMI

Adı Ahmed

1- İmam Rıza'nın (a.s) şahadetinden sonra Bağdat ve diğer şehirlerin ulema ve fakihlerinden seksen kişi hac ibadetini eda etmek için Mekte'ye gitti.

Yol üzerinde İmam Cevad (a.s) ile görüşmek için de Medine'ye uğrayarak İmam Cafer Sadık'ın (a.s) o sırada boş olan evine indiler...

Küçük yaşta olan İmam Cevad (a.s) onların meclisine girdi. Muvaffak isminde birisi onu oradakilere tanıtınca saygıyla ayağa kalkıp selâm verdiler.

Sonra İmam'a (a.s) çeşitli sorular sordular; o da hepsine cevap verdi. Bunun üzerine oradakilerin hepsi (onda imamet belirtilerini görüp imametine daha fazla emin oldular,) sevindiler. İmam'ı (a.s) övüp hakkında dua ettiler.

Onlardan İshak adındaki biri diyor ki:

Ben de İmam'a sormak için bir mektuba on soru yazdım ve içimden, İmam sorularımı cevaplandırırsa ondan, hamile olan eşimin erkek çocuk doğurması için Allah'a dua etmesini isteyeceğim, dedim. Meclis uzadı; sürekli İmam'a soru soruyorlar, o da cevap veriyordu.

Ben, mektubumu yarın gelip İmam'a veririm diye gitmek için ayağa kalktım. İmam beni görünce: *"Ey İshak! Allah benim duamı kabul etti. Oğlunun ismini Ahmed koy."* buyurdu.

Bunun üzerine ben: "Allah'a şükürler olsun, şüphesiz bu Allah'ın hüccetidir." dedim.

İshak memleketine dönünce, Allah Teala ona bir erkek çocuk verdi ve o da onun ismini Ahmed koydu.¹

1- Uyunu'l-Mu'cizat, s.109, özetle

Kefen

2- İmran b. Muhammed el-Aş'eri şöyle diyor:

İmam Cevad'ın (a.s) huzuruna çıktım. İşlerimi yaptıktan sonra: "Ümmü'l-Hasan size selâm gönderdi ve elbiselerinizden birisini kendisine kefen yapması için ona göndermenizi rica etti." dedim. Bunun üzerine İmam: "*Onun buna ihtiyacı kalmadı.*" buyurdu. Ben İmam'ın ne demek istediğini anlamadan geri döndüm. Nihayet İmam'ın (a.s) huzuruna çıkmadan on üç veya on dört gün önce Ummu'l-Hasan'ın öldüğünü haber aldım.¹

Yeten Para

3- Ahmed b. Hadid şöyle diyor:

Bir grupla hac ibadetini eda etmek için Mekke'ye gidiyorduk. Haramîler yolumuzu kestiler (mallarımızı aldılar). Medine'ye ulaştığımızda, bir sokakta İmam Cevad ile görüştüm, evine gidip durumu anlattım. İmam (a.s) bana bir elbise ve bir miktar para getirmelerini emretti ve sonra buyurdu ki: "*Hırsızlar arkadaşlarından ne kadar almışlarsa, bu paradan o kadar ver onlara.*" buyurdu. Ben o parayı bu şekilde bölüştürdükten sonra İmam'ın verdiği paranın tam haramîlerin aldığı miktarda olduğunu gördüm.²

Elbise

4- Muhammed b. Sehl el-Kummî şöyle diyor: Mekke'de konaklamıştım. Medine'ye gidip İmam Cevad'ın (a.s) huzuruna çıktım. İmam'dan bir elbise rica etmek istiyordum. Fakat ayrılıncaya kadar bir türlü ricamı söyleyemedim. Bunun üzerine isteğimi bir mektup yazarak bildireyim, dedim ve alıp yazdım. Sonra Mescid-i Nebi'ye gittim. Orada, iki rekât namaz kılıp Allah Teala'dan yüz defa hayır diledikten sonra mektubu İmam'a göndermek kalbime ilham olursa göndermeye, aksi durumda yırtıp atmaya karar verdim. Öyle yaptım ve içimden mektubu İmam'a göndermemek geçti. Ben de mektubu yırtıp Mekke'ye doğru yola koyuldum. O sırada elinde bir mendil, içinde de bir elbise bulunan bir kişinin

1- Biharu'l-Envar, c.50, s.43; Haraic-i Ravendî, s.237

2- Biharu'l-Envar, c.50, s.44, Ravendî'nin Haraic'inden naklen

kafilede beni aradığını gördüm. Beni bulunca: "Mevlan bu elbiseyi sana gönderdi..." dedi.¹

Ağacın Meyve Vermesi

5- Memun, İmam Cevad'ı (a.s) Bağdat'a götürüp kızını onunla evlendirdi. Fakat İmam (a.s) Bağdat'ta kalmayıp eşiyle birlikte Medine'ye döndü.

İmam Medine'ye hareket edince, insanlardan bir grup vedalaşmak için İmam'ı şehrin çıkışına kadar uğurladılar. Akşam namazının vakti girince, eski camisi olan bir yere vardılar. İmam (a.s) akşam namazını kılmak için o camiye gitti. Caminin avlusunda o zamana kadar meyve vermeyen bir sedir ağacı vardı. İmam su isteyip ağacın dibinde abdest aldı ve cemaatle akşam namazını kıldırdı. Sonra dört rekât nafîle namazı kılp şükür secdesi yaparak insanlarla vedalaşıp gitti. O gecenin sabahı o ağaç iyi bir meyve verince halk bu olaya çok şaşırıldı.² Merhum Şeyh Müfid yıllar sonra kendisinin bu ağacı gördüğünü ve onun meyvesinden yediğini nakletmiştir.

İmam Rıza'nın (a.s) Şahadet Haberini Verişi

6- Ümeyye b. Ali şöyle diyor:

İmam Rıza (a.s) Horasan'dayken ben Medine'de kalıyor, İmam Cevad'ın (a.s) evine gidip-geliyordum. Normalde İmam'ın akrabaları ona selâm vermek için geliyorlardı. Bir gün cariyesine: "*Onlara (akraba kadınlarına) matem tutmaya hazırlanmalarını söyleyin.*" buyurdu. Ertesi gün İmam yine onlara matem tutmak için hazırlanmalarını hatırlattı! "Kimin için?" diye sorduklarında: "*Yeryüzündeki insanların en üstünü için.*" buyurdu.

Bir süre sonra İmam Rıza'nın (a.s) şahadet haberi geldi ve İmam Cevad'ın (a.s): "*Matem için hazırlanın.*" buyurduğu zaman İmam Rıza'nın Horasan'da şehit olduğu anlaşıldı.³

1- Haraic-i Ravendî, s.237, Biharul-Envar, c.50, s.44

2- bk. Nuru'l-Ebsar, Şebencî, s.179; İhkaku'l-Hak, c.12, s.424; Usul-i Kâfi, c.1, s.497; el-İrşad, Şeyh Müfid, s.304 ve Menakıb, c.4, s.390

3- İlamu'l Vera, s.334

Kadı'nın İtirafı

7- Nübüvvet ve imamet ailesinin düşmanlarından olan Kadı Yahya b. Eksem şöyle diyor:

Bir gün Resulullah'ın (s.a.a) kabrinin yanında İmam Cevad'ı görünce, çeşitli konularda onunla tartıştık; İmam hepsini cevapladı.

Ben: "Sizden bir şey sormak istiyorum; fakat utanıyorum." dedim.

İmam: "*Sen sormadan ben cevabını vereyim. Sen İmam'ın kim olduğunu sormak istiyorsun.*" buyurdu.

Ben: "Evet, vallahi bunu sormak istiyordum." dedim.

İmam: "*Benim.*" buyurdu.

Ben: "Peki bunun için bir deliliniz var mı?" diye sordum.

O sırada İmam'ın (a.s) elindeki asa konuşmaya başlayarak: "O, benim mevlam, bu zamanın imamı ve Allah'ın hüccetidir." dedi.¹

Komşuyu Kurtarmak

8- Ali b. Cerir şöyle diyor:

Biz İmam Cevad'ın (a.s) huzurundaydık. İmam'ın evinden bir koyun kaybolmuştu. Komşulardan birini o koyunu çalmakla suçlayarak çeke çeke İmam'ın huzuruna getirdiler.

İmam buyurdu ki:

Eyvahlar olsun size! Bırakın onu; koyunu o çalmamıştır. Koyun şimdi falancanın evindedir; gidip getirin.

Gidip koyunu İmam Cevad'ın (a.s) buyurduğu evde bulunca, ev sahibini hırsızlık suçuyla yakaladılar; adamı dövüp elbisesini yırttılar. Fakat adam koyunu çalmadığına dair yemin ediyordu.

Onu İmam'ın yanına getirdiler. İmam (a.s) şöyle buyurdu:

Eyvahlar olsun size! Bu adama zulmettiniz. Koyunun kendisi onun evine girmişti; onun ise bundan haberi dahi yoktu."

Sonra da adamın gönlünü almak ve yırtılan elbisesini telafi etmek için ona bir miktar para verdi.²

1- Usul-i Kâfî, c.1, s.353; Biharu'l-Envar, c.50, s.68

2- Biharu'l-Envar, c.50, s.47, Haraic-i Ravendî'den naklen

Hapisteki Adamın Kurtuluşu

9- Ali b. Halid şöyle diyor:

Samarra'da, bir adamı eli-kolu bağlı Şam'dan getirip orada zindana attıklarını ve peygamberlik iddiasında bulunduğunu haber aldım. Bunun üzerine zindana giderek zindancıya hoş davranıp sohbet ettikten sonra beni o adamın yanına götürdüler. Ben onun akıllı ve şuurlu bir kişi olduğunu görünce, olayın ne olduğunu sordum kendisine.

Adam dedi ki: "Şam'da, Şehitler Efendisi Hüseyin b. Ali'nin (a.s) mübarek başının asıldığı söylenen yerde¹ ibadet ediyordum. Bir gece zikirle meşgulken karşımda duran bir adamın bana: 'Ayağa kalk!' dediğini gördüm."

"Ayağa kalkıp onunla birlikte birkaç adım yürüdük. Ansızın Kûfe Mescidi'nde olduğumuzu gördüm. Bana: 'Bu mescidi tanıyor musun?' diye sordu. Ben: 'Evet, Kûfe Mescidi'dir.' dedim. Orada namaz kıлып dışarı çıktık. Yine biraz yürüdükten sonra, Medine'de Mescid-i Nebi'de olduğumuzu gördüm. Resulullah'ın (s.a.a) kabrini ziyaret ettik ve mescitte namaz kıldıktan sonra dışarı çıktık. Biraz daha yürüdük. Bu defa gördüm ki, Mekke'de, Kâbe'deyiz. Tavaf edip dışarı çıktık. Biraz daha yürüdükten sonra kendimi Şam'da önceki yerimde buldum; o adam da gözden kayboldu."

"Bu gördüklerime şaşırıp kaldım. Bu olay üzerinden bir yıl geçtikten sonra yine aynı adam geldi ve önceki yıl yapmış olduğumuz yolculuğu aynen tekrarladık. Fakat bu defa ayrılmak istediğinde, kendisini tanıması için onu Allah adına yemine verdim. Bunun üzerine: '*Ben Muhammed b. Ali b. Musa b. Cafer b. Muhammed b. Ali b. Hüseyin b. Ali b. Ebu Talib'im.*' dedi."

"Ben bu olayı bazı kişilere anlattıktan sonra haber Mu'tasım'ın veziri Muhammed b. Abdülmelik ez-Zeyyat'a ulaştı. O da beni eli-kolu bağlı buraya getirip zindana atmalarını emretti. Peşinden de benim peygamberlik iddiasında bulunduğumu yaydılar halka."

Ali b. Halid diyor ki:

Ona: "Gerçeği bilmiyorsa, öğrenmesi için Zeyyat'a yazmamı ister misin?" dedim. Adam: "Yaz." dedi. Ben olayı Zeyyat'a yazdım. Zeyyat

---

1- "Re'su'l-Huseyn/Hüseyin'in Başı" diye meşhur olan bir yerdir.

benim mektubunun arkasına şöyle yazdı: "Ona de ki, kendisini bir gecede Şam'dan Kûfe'ye, oradan Medine ve Mekke'ye götüren, sonra tekrar geri getiren kişiden kendisini zindandan kurtarmasını istesin."

Ben bu cevaba üzüldüm. Ertesi gün mektubun cevabını kendisine bildirmek, onu sabırlı olmaya davet etmek için zindana gittim. Fakat zindancı, bekçiler ve diğer birçok kişilerin rahatsız ve endişeli olduklarını gördüm. "Ne oldu?" diye sorunca, dediler ki: "Peygamberlik iddiasında bulunan adam dün gece zindandan çıkıp gitmiş! Nasıl gittiğini, yerin dibine mi girdiğini, yoksa göğe mi çıktığını anlayamıyoruz!" Ne kadar aradılarsa da ondan bir eser bulamadılar.¹

Ebu Salt'ın Kurtuluşu

10- İmam Rıza'nın (a.s) yakın ashabından olan ve İmam Rıza'nın (a.s) şahadetinden sonra Memun'un emriyle zindana atılan Ebu Salt el-Herevî şöyle diyor:

Bir yıl zindanda kaldım; içim sıkıldı. Bir gece uyanık kalıp dua ve ibadetle meşgul oldum. Resulullah (s.a.a) ve Ehlibeyti'ni şefaathane kılıp Allah Teala'ya onların hakkına tevessül ederek yalvardım. Daha duam bitmeden İmam Cevad'ın (a.s) zindanda benim yanımda olduğunu gördüm. İmam (a.s) bana: "*Ey Eba Salt! Sıkıldın mı?*" buyurdu. Ben: "Valla-hi evet." dedim. İmam: "*Ayağa kalk.*" dedi ve ardından elini zincirlerime vurdu. Zincirler çözüldü. Elimden tutarak beni zindandan dışarı çıkardı. Bekçiler beni gördükleri hâlde, İmam'ın kerametiyle konuşamadılar. İmam beni dışarı çıkardıktan sonra: "*Allah'ın güvencesiyle git.*" buyurdu, "*Bundan sonra hiçbir zaman Memun'u görmeyeceksin. O da seni görmeyecek.*" Gerçekten de İmam'ın buyurduğu gibi oldu.²

Mu'tasım'ın Meclisinde

11- İbn Ebu Davud³ ile samimî olan Zerkan şöyle diyor:

1- el-İrşad, Şeyh Müfid, s.304; İlamu'l-Verâ, s.332; İhkaku'l-Hak, c.12, s.427; el-Fusulu'l-Muhimme, s.289

2- Muntaha'l-Amal, İmam Rıza'nın (a.s) Hayatı, s.67; Uyunu Ahbar, c.2, s.247; Biharul-Envar, c.49, s.303

3- İbn Ebu Davud: Memun, Mu'tasım, Vasık ve Mütevekkil'in döneminde Bağdat kadılarından biriydi.

Bir gün İbn Ebu Davud'u, Mu'tasım'ın meclisinden dönerken üzgün olduğunu gördüm.

Neden üzgün olduğunu sorunca, dedi ki: "Bugün yirmi yıl önce ölmüş olmayı arzuladım." dedi!

Ben: "Neden, ne oldu ki?" diye sordum. "Ebu Cafer'in -İmam Cevad-Mu'tasım'ın meclisinde başıma getirdiği bela yüzünden." dedi! "Neden, ne oldu ki?" diye sorunca da şöyle dedi:

"Biri hırsızlık yaptığını itiraf etti ve halifeden -Mu'tasım- hakkında ilâhî hükmü uygulayarak kendisini temizlemesini istedi. Halife tüm fakihleri topladı. Muhammed b. Ali'yi (İmam Cevad -a.s-) de çağırdı. Bizden: 'Hırsızın eli nereden kesilmelidir?' diye sordu.' Ben: 'Bilekten.' dedim. Mu'tasım: 'Hangi delille?' diye sordu. Ben: 'Çünkü teyemmüm ayetinde: **'Yüzünüze ve ellerinize mesh edin.'**¹ buyurmaktadır. Burada elden maksat bilektir.' dedim."

"Bu konuda fakihlerden bir grup da benim görüşümü savunup, hırsızın eli bilekten kesilmelidir, diyorlardı. Fakat bir grup da: 'Dirsekten kesilmelidir.' dediler. Mu'tasım onların delilini sorunca: 'Abdest ayetinde: **'Yüzünüzü ve dirseklerle birlikte ellerinizi yıkayın.'**² buyurmaktadır. Bu ayette elden maksat dirsektir.' dediler."

"Mu'tasım daha sonra Muhammed b. Ali'ye (İmam Cevad -a.s-) dönerek: 'Bu konuda sizin görüşünüz nedir?' diye sordu. Muhammed b. Ali: *'Bunlar görüş belirttiler; beni muaf görün.'* dedi. Fakat Mu'tasım ısrar etti ve görüşünü söylemesi için yemine verdi. Bunun üzerine Muhammed b. Ali şöyle dedi: *Yemine verdiğin için görüşümü söylüyorum. Bunlar yanılıyorlar; çünkü hırsızın sadece parmakları³ kesilmeli, geri kalan kısmına dokunulmamalıdır.'*"

"Mu'tasım: 'Bunun delili nedir?' diye sorunca şöyle dedi: Çünkü Resulullah (s.a.a) secdenin; yüz (alın), iki elin ayası, iki diz ve iki ayak (ayaktaki iki büyük parmak) olmak üzere yedi uzuvla yapılması gerektiğini buyurmuştur. Dolayısıyla hırsızın eli bilekten veya dirsekten kesilecek olursa, secde etmek için eli kalmaz. Ve yine Allah Teala: **'Secde yer-**

1- Mâide Suresi, 5

2- Mâide Suresi, 6

3- Maksat dört parmak; çünkü başparmak kesilmemelidir.

leri Allah'a hastır. Allah ile birlikte bir başkasına dua etmeyin.¹ buyuruyor. Allah'a has olan bir şey de kesilmez."²

1- Ayetin orijinalinde geçen ve çoğulu "mesacid" olan "mescid" veya "mesced", secde yeri anlamındadır. Allah'ın beyti, camiler ve secdeye gidildiğinde alnın değdiği zemin, secde yerleri olduğu gibi, alın ve kendileriyle secde ettiğimiz diğer altı uzuv da secde yeri sayılmaktadır. İşte bu nedenle bu rivayette "el-mesacid", kendisiyle secde yapılan yedi uzuv olarak tefsir edilmiştir. Yine Usul-i Kâfi kitabında İmam Cafer Sadık'tan (a.s) nakledilen diğer iki rivayette ve Ali b. İbrahim Kummî'nin tefsirindeki bir rivayette "el-mesacid", yedi uzuv olarak tefsir edilmiştir. Şeyh Saduk da "Fakih" adlı kitabında "el-Mesacid" kelimesini, yedi secde uzvu olarak yorumlamıştır. Bu anlamı; Said b. Cübeyr, Zeccac ve Ferra'dan da nakletmişlerdir.

Yine dikkat edilmesi gereken diğer bir husus da, eğer "el-mesacid" kelimesinin yedi uzuv olarak tefsir edilmesi yanlış olsaydı, Mu'tasım'ın meclisindeki fakihler kesinlikle İmam'ın bu sözünü eleştirirlerdi. Mu'tasım'ın kendisinin de Arap olup "el-mesacid" kelimesinin anlamını anladığını dikkate alarak, İmam'ın buyurduğu mana yanlış olsaydı, Mu'tasım da itiraz ederdi. Dolayısıyla meclisteki fakihlerin hiçbiri buna itiraz etmediklerine ve Mu'tasım'ın kendisi de İmam'ın yorumunu beğenip ona uygun davrandığına göre, onların da "el-mesacid" kelimesinden maksat kendileriyle secde edilen yedi uzuv olduğu veya bu kelimenin bir anlamının böyle olduğunu kabul ettikleri anlaşılmaktadır. (bk. Tefsir-i Safî, c.2, s.752; Tefsir-i Nuri's-Sekaleyn, c.5, s.440; Tefsir-i Mecmau'l-Beyan, c.10, s.372)

2- Tefsir-i Ayyaşî, c.1, s.319; Biharu'l-Envar, c.50, s.5

EVLİLİK KOMPLOSU

İmam Rıza'nın (a.s) hayatını anlatırken dedik ki: Abbasî halifesi Memun'un toplumdaki bozuklukları düzeltmek, Alevîlerin isyanını önlemek ve yine Şiîlerle İranlıların sevgisini kazanmak için kendini Resulullah'ın (s.a.a) Ehlibeyti'ni sevenlerden göstermeye çalıştı. Veliiahtlığını İmam Rıza'ya (a.s) zorla tevdi ederek; böylece hem bu amacına ulaşmak, hem de İmam'ı (a.s) yakınında bulundurarak gözaltında tutmak istedi.

Diğer taraftan, Abbasîler Memun'un bu metodundan ve yine hilafetin Abbasîlerden Alevîlere intikal etmesi ihtimalinden çok rahatsız ve öfkeliydiler. İşte bu nedenle karşı çıktılar; ama İmam, Memun tarafından zehirlenerek şehit edilince, rahatladılar ve sevinerek Memun'a yöneldiler.

Memun, İmam'ı çok çabuk ve gizlice zehirledi ve toplumun bu cinayetten haberi olmamasına özen gösterdi. Cinayetini örtmek için görünüşte üzülop matem tutuyordu; hatta üç gün İmam'ın mezarının başında kalıp tuzla ekmek yiyor, yas tuttuğunu gösteriyordu. Fakat bütün bu örtbas ve riyakârlıklara rağmen sonunda Alevîler İmam'ın katilinin Memun olduğunu anladılar; dolayısıyla çok rencide olup ona karşı kin güttüler. Memun tekrar hükümetini tehlikede görünce, bu tehlikeyi defetmek için erken davranarak İmam Cevad'a karşı sevgi ve şefkat göstermeye başladı ve bundan daha iyi yararlanmak için kendi kızını İmam ile evlendirdi. Böylece veliahtlığını İmam Rıza'ya (a.s) zorla tevdi etmekle ulaşmak istediği hedefe bu evlilikle de ulaşmaya çalıştı.

İşte bu nedenle hicrî 204 yılında, İmam Rıza'nın (a.s) şahadetinden bir yıl sonra İmam Cevad'ı (a.s) Medine'den Bağdat'a getirterek kızı Ümmü'l-Fazl'ı onunla evlendirdi.

Reyyan b. Şebib şöyle diyor: Abbasîler Memun'un, kızını İmam Cevad'la (a.s) evlendirmeye karar verdiğini öğrenince, bu hareketle hükümetin Abbasîlerin elinden çıkmasından ve İmam Rıza'nın (a.s) dönemindeki durumun tekrarlanmasından endişelendiler. İşte bu nedenle Me-

mun'un yanına giderek bu işe itiraz ettiler ve onu bu işten vazgeçmesi için yemine verdirip dediler ki:

– ...Sen yakın ve uzak geçmişte Alevîlerle aramızda geçenleri biliyorsun ve yine senden önceki halifelerin onları sürgün ve tahkir ettiğinden de haberin var. Biz daha önce veliahtlığını Rıza'ya bıraktığın için endişelenmiştik; fakat Allah bu sorunu giderdi. Şimdi seni Allah adına yemine veriyoruz, bizi tekrar üzme ve bu evlilikten vazgeç; kızını bu evliliğe lâyıık olan Abbasîlerden biriyle evlendir.

Memun onlara şöyle cevap verdi:

– Sizinle Alevîler arasında geçen olaylara sizler neden oldunuz ve insafla bakacak olursanız, onlar sizden daha lâyııktırlar. Benden önceki halifelerin Alevîlere yaptıkları da, akrabalık bağlarını kesmekti. Ben ise, bundan Allah'a sığınırım; Rıza'yı kendime veliaht ettiğim için de pişman değilim. Ben ondan hilafeti kabul etmesini istedim; fakat o kabul etmedi ve Allah'ın takdiri gerçekleşti. Ebu Cafer Muhammed b. Ali (İmam Cevad -a.s-) hakkında da şunu söyleyeyim ki, onu, küçük yaşına rağmen ilim ve fazilette herkesten üstün olduğu için kızımınla evlendirmek istiyorum. Onun bu üstünlüğü gerçekten insanı şaşırmaktadır. Bu mevzunun benim için aydınlığa kavuştuğu gibi, herkes için aydınlığa kavuşmasını ve benim görüşümün doğru olduğunu (onun kızımınla evlenmeye lâyıık olduğunu) anlamalarını umarım."

Abbasîler:

– Bu genç her ne kadar seni hayrete düşürmüşse de daha yaşı küçüktür, ilim ve bilgi edinmemiştir. Edep öğrenmesi ve din bilgileriyle tanışması için biraz bekleyin, daha sonra istediğinizi yapın, dediler.

Memun onlara şöyle cevap verdi:

– Eyvahlar olsun size! Ben bu genci sizlerden daha iyi tanıyorum. O öyle bir ailedendir ki, ilimleri ilâhîdir ve öğrenmeye ihtiyaçları yoktur. Onun babaları hiçbir zaman din bilgisi ve edep konusunda insanlara ihtiyaç duymamışlardı. İsterseniz sözlerimin ne kadar doğru olduğunu öğrenmek için onu imtihan edin.

Abbasîler bunun üzerine:

– Bu iyi bir öneridir, dediler, onu imtihan edeceğiz. Sizin huzurunuzda ondan fikhî bir soru soracağız; doğru cevap verirse, artık itiraz etmeyiz ve böylece halifenin görüşünün doğru olduğunu herkes anlaya-

caktır; fakat eğer cevap veremezse, sorunumuz hallolacak (yani siz bu evlilikten vazgeçeceksiniz).

Memun:

– Ne zaman isterseniz onu imtihan edebilirsiniz, dedi.

Abbasîler, zamanın kadısı Yahya b. Eksem'e müracaat ederek, İmam Cevad'a bilemeyeceği bir soru sorması durumunda kendisine büyük bir ödül vereceklerini vaat ettiler. Yahya kabul ettikten sonra da Memun'un yanına dönerek bu iş için bir gün belirlemesini istediler. Memun bir gün tayin etti; herkes o günde toplandı. Memun meclisin baş tarafında İmam Cevad (a.s) için yer ayırtmalarını emretti. İmam içeri girip kendisi için ayrılmış olan yere oturdu. Yahya b. Eksem onun karşısına oturdu; diğerleri de kendi yerlerini aldılar ve Memun gelip İmam'ın yanına oturdu.

Yahya b. Eksem Memun'a:

– Ebu Cafer'e bir soru sormama izin verir misiniz? dedi.

Memun:

– Onun kendisinden izin al, dedi.

Yahya, İmam'a dönerek: "Canım size feda olsun! Size bir soru sora bilir miyim?" dedi.

İmam: *"İstiyorsan sorabilirsin."* buyurdu.

Yahya: "Canım size feda olsun! İhram hâlinde avlanan¹ kişi hakkında ne buyuruyorsunuz." dedi.

Bu soruya İmam şöyle cevap verdi:

Bu meselenin birçok şekli vardır. Harem'in dışında mı, içinde mi avlanmıştı? Bu işin haram olduğunu biliyor muydu, bilmiyor muydu? Avlanmasında kasıt var mıydı, yoksa rasgele mi oldu? Köle miydi, hür müydü? Küçük müydü, büyük müydü? Bu işi ilk defa mı yapıyordu, yoksa defalarca işlemiş miydi? Avladığı hayvan uçan kuş muydu, dört ayaklı hayvanlardan mıydı? Küçük müydü, büyük müydü? Avlanmasından dolayı pişman olmuş mu, yoksa suçunda ısrar ediyor mu? Gece mi avlanmış, gündüz mü? İhramı hac ihramı mıydı, umre ihramı mıydı?

Yahya b. Eksem o zaman daha yaklaşık dokuz yaşında olan İmam'ın sorusunu bu şekilde açmasına şaşırıp kaldı. Çehresinde acizlik ve yenil-

---

1- Hac veya umre için ihrama giren kişiye bazı şeyler haram olur; avlanmakta bunlardan biridir. Bu meselenin ayrıntıları "Hac Amelleri" kitabında zikredilmiştir.

gi belirtileri belirdi. Dili tutulmaya başladı, öyle ki oradakilerin hepsi İmam'ın ilmî gücünü ve Yahya'nın yenildiğini anladı.

Bunun üzerine Memun: "Bu nimetten dolayı ve görüşüm doğru çıktığı için Allah'a şükürler olsun!" dedi. Sonra da Abbasîlere dönerek: "İnkâr ettiğiniz şeyi gördünüz mü?!" dedi.

Memun bu mecliste İmam'a kızıyla evlenmesini önerdi ve ondan nikâh hutbesini okumasını istedi. İmam (a.s) da kabul ederek hutbenin başında şöyle buyurdu:

Allah'a hamdolsun, nimetini itiraf ederek. Allah'tan başka ilâh yoktur, O'nun birliği konusunda halis niyete sahip olarak. Allah'ın salât ve selâmı yaratıklarının en üstünü Muhammed'e ve onun Ehlibeyti'nden olan seçkin kişilerin üzerine olsun.

Şüphesiz Allah'ın, insanları helal vasıtasıyla harama muhtaç kılmaması -ve evlenmeyi emrederek-: **"İçinizden bekârları ve köle ile cariyelerinizden iyileri evlendirin ve fakirlik nedeniyle evlenmelerine engel olmayın. Eğer yoksul iseler, Allah, lütfüyle bağışta bulunur ve onları zengin eder. Allah'ın mülkü geniştir. O, (her şeyi) bilendir."** buyurması, O'nun kullarına karşı lütfündendir.

Daha sonra İmam (a.s), Hz. Zehra'nın (s.a) mihrine denk bir mihir (beş yüz dirhem) tayin ederek Memun'un kızıyla evlenmeyi kabul ettiğini belirtti. Memun kızından taraf nikâh akdini okudu, İmam Cevad (a.s) da kabul etti. Daha sonra Memun'un emriyle oradakilere göz alıcı hediyeler verip sofralar açtılar. Halk yemek yiyip dağıldı. Sadece Memun'un yakınları ve saray erkânından bir grup kaldı. Memun, İmam'dan "ihram hâlinde avlanma" ile ilgi sorunun çeşitli şekillerini kendisinin açıklamasını istedi. İmam (a.s) da kabul ederek onu ayrıntılı bir şekilde açıkladı...¹

Memun cevabı duyunca İmam'ı (a.s) çok övdü ve bu defa İmam'dan Yahya b. Eksem'e bir soru sormasını rica etti. İmam (a.s) Yahya'ya dönerek: "*Sorayım mı?*" buyurdu.

İmam'ın (a.s) karşısında yenik düşen ve İmam'ın ilmî yüceliğinin karşısında dehşete kapılan Yahya: "Siz bilirsiniz, Canım size feda olsun; bilsem cevabını veririm, bilmezsem sizden istifade eder, öğrenirim." dedi. Bunun üzerine İmam (a.s) şöyle buyurdu:

1- İmam'ın bu soruya verdiği geniş cevap hadis kitaplarında kaydedilmiştir.

Bir adam günün başında bir kadına bakarsa, bu bakışı da haram olursa, kuşluk çağında o kadına, aynı adam helal olsa da öğleyin yine haram olsa, derken ikindiüstü gene helal olup, akşamleyin haram olsa, yatsı çağı aynı kadın aynı adama helal, geceleyin haram, gün ışıırken helal olsa, buna ne dersin? Aynı kadın, aynı adama nasıl haram oluyor, nasıl helal oluyor?! Bunu bildir.

Yahya: "Vallahi" dedi, "bu soruya cevap verecek bilgiye sahip değilim; eğer lütfeder cevaplarsanız, istifade eder faydalanırız."

İmam (a.s) şöyle buyurdu:

O kadın, birisinin cariyesiydi; günün başında ona namahrem olan bu kadına baktı ve bu bakış haramdı. Kuşluk vakti onu sahibinden satın alır; bakması da helal olur. Öğle vaktinde onu azat eder; haram olur. İkindiüstü nikâhlar; helal olur. Akşam, zihar hükmüne uyar,¹ kadın, kendisine haram olur; yatsı vakti kefarettir, helal olur. Geceleyin bir talakla boşar, haram olur; gün ışıırken eşine geri döner, o zaman da helal olur.

Memun hayretle oradaki akrabalarına dönerek: "Sizin aranızda böyle bir soruya bu şekilde cevap verebilecek veya bir önceki meselenin cevabını bilen bir kişi var mı?" diye sordu.

Onlar: "Hayır vallahi." dediler...²

Dikkat edilirse, Memun'un bütün dostluk tezahürü ve riyakârlıklarının asıl hedefinin; bu evlilikten siyasî çıkar sağlamak olduğu ve özellikle de şu hedefler peşinde olduğu rahatlıkla görülebilir:

1- Kızını İmam'ın evine göndererek sürekli ve dikkatli bir şekilde İmam'ı gözaltında bulundurmak, yaptığı iş ve girişimlerinden haberdar olmak. (Memun'un kızı da gerçekten babasının kendisine verdiği ispiyonculuk vazifesini yerine getirmiştir; tarihî belgeler de buna şahittir.)

1- Zihar, cahiliye döneminde talak sayılıyordu ve kadınla erkeğin birbirlerine ebedî olarak haram olmasına neden oluyordu. İslâm'da onun hükmü değişerek sadece haram olmayı ve kefarettir vermeyi gerektirdi.

Zihar; bir erkeğin, karısına, senin sırtın, anamın veya kız kardeşimin ya da kızımın sırtına benziyor demesi; karısını, anası yerine koymasındır. Bu durumda karısının tekrar kendisine helal olması için kefarettir vermesi gerekir. Bu hükmün ayrıntılarını ilmihâllerde bulabilirsiniz.

2- el-İrşad, Şeyh Müfid, s.299; Tefsir-i Kummî, s.169; İhticac-ı Tabersî, s.245; Biharul-Envar, c.50, s.74-78, özetle

2- Bu evlilikle, İmam'ı (a.s) kendisinin fışk-u fücür dolu sarayıyla ilişkilendirmek ve İmam'ı eğlence ve fışk-u fücür çekmek; böylece İmam'ın (a.s) yüceliğini zedelemek, onu halkın gözünde değerli masumiyet ve imamet makamından düşürüp rezil etmek.

3- Muhammed b. Reyyan şöyle diyor: Memun her ne kadar İmam Cevad'ı (a.s) fışk-u fücür çekmeye çalıştıysa da başaramadı. İmam'ın evlilik merasimini düzenlediği mecliste her birinin elinde mücevherlerle dolu bir kadeh olan yüz tane güzel cariye, İmam (a.s) içeri gelip yerine oturduğunda onu karşılamaya gitmelerini emretti. Onlar da kendilerine emredilene yaptılar; fakat İmam (a.s) onlara iltifat etmeyip bu hareketiyle bu gibi şeylerden nefret ettiğini gösterdi.

4- Aynı mecliste çalgı çalıp şarkı söylemesi için bir adamı getirdiler. Fakat adam çalgısına başlar başlamaz İmam (a.s): "*Allah'tan kork!*" diye haykırdı. Çalgıcı, İmam'ın (a.s) maneviyatının derinliği, ilâhî gücünden kaynaklanan sert emri karşısında çalgı aletini elinden yere düşürdü ve hayatının sonuna kadar artık çalgı kullanmak için ellerinden yararlanamadı.¹

5- Değindiğimiz gibi bu evlilikle Alevîlerin kendine karşı itiraz ve isyan etmelerini engellemeyi ve kendisini onların dostu göstermeyi amaçlıyordu.

6- Bu hareketle halkı aldatmak istiyordu. Nitekim bazen şöyle diyordu: "Ben, Ebu Cafer'in kızından bir çocuğunun olması ve dolayısıyla Resulullah'ın (s.a.a) ve Ali b. Ebu Talib'in soyundan olan bir çocuğun dedesi olmak için bu evliliği istedim!"²

Ama ne mutlu ki Memun'un bu hilesi de sonuç vermedi; çünkü kızı asla çocuk doğurmadı. İmam Cevad'ın (a.s), onuncu İmam Hz. Hadi (a.s), Musa Muberk, Hüseyin, İmran, Fatıma, Hatice, Ümm-ü Külsüm, Hakîme adındaki evlatlarının tamamı değerli eşi, güzel ahlaklı bir cariye olan Semane-i Mağribiyye hatundan dünyaya gelmişlerdir.³

1- Usul-i Kâfî, c.1, s.494; Biharu'l-Envar, c.50, s.60

2- Tarih-i Yakubî, c.2, s.454

3- Muntaha'l-A'mal, c.2, s.235, Tuhfetu'l-Ezhar'dan nalken. (Muhaddis Kummî bu kitabın aynı sayfasında şöyle yazıyor: Kum tarihinden, Zeyneb, Ümm-ü Muhammed ve Meymun'e'nin de İmam Cevad'ın (a.s) kızlarından oldukları anlaşılmaktadır. Şeyh Müfid de İmam'ın (a.s) kızları arasında "Emame" adında bir kızdan bahsetmiştir.)

Genel olarak Memun'un ısrarla gerçekleşmesini istediği bu evlilik, tamamen siyâsî bir evlilikti. Dolayısıyla bu evlilik müreffeh bir yaşamı beraberinde getirmesine rağmen değerli babaları gibi dünyaya itina etmeyen İmam (a.s) için hiçbir değer taşımıyordu; aksine Memun'la bir arada yaşamak İmam için ıstırap dolu zoraki bir hayat idi.

Hüseyn Mekkarî şöyle diyor:

Bağdat'ta İmam Cevad'ın (a.s) huzuruna çıkıp yaşamını görünce, içimden: "İmam bu müreffeh hayata ulaştıktan sonra artık hiçbir zaman Medine'ye dönmez." dedim. İmam (a.s) bir süre başını öne eğdi; sonra üzüntüden yüzünün rengi sararmış olduğu bir hâldeyken şöyle buyurdu:

Ey Hüseyn! Benim yanımda Resulullah'ın (s.a.a) haremde arpa ekmeği ve kaya tuzu yemek, bu gördüğün şeyden daha sevimlidir.¹

İşte bu nedenle İmam Bağdat'ta kalmayıp eşi Ümmü'l-Fazl ile beraber Medine'ye döndü ve hicrî 220 yılına kadar orada kaldı.

1- Haraic-i Ravendî, s.208; Biharul-Envar, c.50, s.48

İMAM'IN (A.S) ŞAHADETİ

Memun, hicrî 218 yılında öldü ve ondan sonra yerine kardeşi Mu'tasım oturdu. Mu'tasım, hicrî 220 yılında İmam'ı (a.s) yakından gözetim altında bulundurmak için Medine'den Bağdat'a getirtti ve daha önce de dediğimiz gibi hırsızın elinin nereden kesilmesi gerektiğini belirtmek için düzenlenen meclise İmam'ı (a.s) da davet etti. Bu mecliste Bağdat kadısı İbn Ebu Davud ve diğerleri mahcup oldular. Bu olaydan birkaç gün sonra İmam'a (a.s) kin besleyen ve İmam'ı kıskanan İbn Ebu Davud, Mu'tasım'ın yanına giderek şöyle dedi:

Sizin hayrınızı istediğim için şu noktayı hatırlatmayı gerekli görüyorum: Birkaç gün önceki olayda bilginler, hükümet erkânı ve memleketin yüksek makamlarının huzurunda siz, Müslümanların bir bölümünün halife olarak tanıdığı Ebu Cafer'in (İmam Cevad) fetvasını, diğerlerinin fetvasına tercih ettiniz. Bu hareket hükümetiniz için doğru olmasa gerek. Bu haber halk arasında yayıldı ve onun izleyicileri için bir delil olarak algılandı.

İçinde İmam Cevad'a (a.s) karşı her türlü düşmanlığı besleyen Mu'tasım, İbn Ebu Davud'un bu sözlerinden daha fazla tahrik oldu ve İmam'ı (a.s) ortadan kaldırmaya karar verdi. Nihayet uğursuz kararını gerçekleştirip, hicrî 220 yılında İmam'ı (a.s) zehirleterek şehit etti.

İmam Ebu Cafer el-Cevad'ın (a.s) tertemiz cenazesi Bağdat'ta, Kureyş mezarlığında değerli dedesi İmam Musa b. Cafer'in mezarının yanı başında toprağa verildi.¹ Allah'ın salât-u selâmı ona ve tertemiz babalarının üzerine olsun!

Bu iki değerli İmam'ın mezarının bulunduğu yer şimdi Kazimeyn diye meşhur olup, eskiden beri Müslümanların ziyaretgâhudur.

1- bk. el-İrşad, Şeyh Müfid, s.307; İ'lamu'l-Verâ, s.338; Biharu'l-Envar, c.50, s.6; Muntehe'l-Amal, c.2, s.234. İmam Cevad'ın (a.s) şahadet yılı, ayı ve gününde diğer görüşler de vardır; biz bu görüşleri zikretmedik.

İMAM CEVAD'IN (A.S) ÖĞRENCİLERİ

Masum İmamlarımız, Resul-i Ekrem (s.a.a) gibi sürekli halkın eğitim ve öğretimiyle uğraşıyorlardı; her zaman halka kılavuzluk etmeyi ve onları eğitmeyi bir vazife olarak görüyorlardı. Onların söz ve davranışları, hâl ve hareketleri, insanlarla ilişkileri ve hatta günlük yaşamlarının her bölümü kendileriyle bağlantıya geçen kişileri eğitmektedir. Her kim dilediği zaman onların yanına gitseydi,¹ onların ahlâk ve bilgilerinden yararlanabilirdi. Sorusu olanların sorularına cevap verirdi. Sorular için de bir had ve sınır söz konusu değildi; insanlar her tür sorun ve sorularını soruyor, cevap alıyorlardı.

Böyle bir medresenin, peygamberler ve imamların mektebi dışında hiçbir yerde tek örneğinin dahi olmadığı gerçeği çok açık bir şekilde ortadadır. Böyle bir mektebin özellik ve verimliliğinin ne kadar göz alıcı ve çekici olduğu da açıktır. Bu nedenle Emevî ve Abbasî halifeleri, halkın bu özelliklerin farkına varmaları hâlinde ilâhî önderlere ve hak imamlara yöneceklerini, bu durumda da gasıp hükümetlerinin tehlikeye gireceğini çok iyi biliyorlardı. Dolayısıyla ellerinden geldiği kadar insanların, İslâm'ın gerçek önderleriyle serbest bir şekilde bağlantı kurmalarını önlemeye çalışıyorlardı.

Sadece İmam Muhammed Bâkır'ın (a.s) döneminde Ömer b. Abdulaziz'in biraz daha insafli hükümet etmesi ve İmam Cafer Sadık'ın (a.s) döneminde de Emevî hükümetinin yıkılmak üzere olup Abbasî hükümetinin de daha güçlenmemiş olması nedeniyle, halk birkaç yıl o iki değerli İmam'dan (a.s) serbest bir şekilde yararlanabildi. İşte bu nedenle İmam Sadık'ın (a.s) öğrencilerinin sayısının dört bin kişiye ulaştığı hâlde² diğer dönemlerde bazı Ehlîbeyt İmamları'nın ashap, öğrenci ve ravileri-

---

1- Ancak çoğu zaman zalim yöneticiler, halkın bu yüce insanlarla irtibata geçmesini engelliyorlardı.

2- Rical-i Şeyh Tusî, s.142 342

nin çok az olduğunu görmekteyiz. Örneğin, İmam Cevad'ın (a.s) ashabı, öğrencileri ve rivayet nakledenleri yaklaşık yüz on kişiyi bulmaktadır.¹ Bu da İmam'ın döneminde halkın kendisiyle bağlantısının ne kadar sınırlı olduğunu göstermek için yeterlidir sanırım.

Buna rağmen bu sınırlı sayıdaki kişiler arasında çok parlak çehrelere rastlamaktayız. Örnek olarak onlardan bazılarını aşağıda sunuyoruz:

1- Ali b. Mehziyar

İmam Cevad'ın (a.s) özel ashabı ve vekillerinden olmakla birlikte İmam Rıza ve İmam Hadî'nin (a.s) de ashaplarından sayılmaktadır. Çok ibadet ederdi. Uzun secdeler sonucu alnı nasır bağlamıştı. Güneş doğarken secdeye gider, bin mümin hakkında dua edip bitirmeyinceye kadar başını secdeden kaldırmaz ve Allah Teala'dan onlar hakkında kendisi için istediği şeyleri vermesini dilerdi.

Ahvaz'da yaşayan Ali b. Mehziyar, otuzdan fazla kitap yazmıştır.² İman ve amel konusunda onun ulaştığı yüce makamın beyanında İmam Cevad'ın (a.s) şu yazısı yeterlidir sanırız:

Bismillahirrahmanirrahim. Ey Ali! Allah sana hayırlı mükâfatlar versin, seni cennete yerleştirsin, her iki dünyada alçalmaktan korusun, ahirette de bizimle haşretsin! Ey Ali! Ben seni hayırseverlik, itaat, ihtiram, hizmet ve sana farz olan şeyleri yapmak konusunda denedim. Hiç kimseyi senin gibi bulmadığımı dersem, bu sözümün doğru olacağını umarım. Allah, seni Firdevs cennetleriyle mükâfatlandırsın. Senin sıcak, soğuk, gece ve gündüzlerdeki hizmetlerin bize saklı değildir. Allah Teala'dan, kıyamet günü herkesin toplandığı sırada seni herkesin gıpta edeceği özel rahmetine has kılmasını niyaz ediyorum. "**Şüphesiz O, duayı duyandır.**"³

2- Ahmed b. Muhammed b. Ebu Nasr el-Bezentî

Küfe halkından, İmam Rıza ve İmam Cevad'ın (a.s) özel ashabındandı. Bu iki masum İmam'ın yanında özel bir yeri olan Ebu Nasr el-Bezentî birkaç kitap yazmıştır. "el-Câmi" adlı kitabı bunlardan biridir.

1- Rical-i Şeyh Tusî, s.397 409

2- el-Kunye ve'l-Elkab, c.1, s.424

3- el-Gaybet, Şeyh Tusî, s.225; Biharu'l-Envar, c.50, s.105

Onun fakihliği bütün Şia uleması tarafından kabul edilmekte ve tamamen güvenilir bir kişi bilinmektedir.¹

Bu yüce kişi İmam Rıza'nın (a.s) huzuruna çıkan o diğer üç kişiden biridir ki, İmam (a.s) ona özel bir sevgi ve saygı göstermiştir.²

3- Zekeriya b. Âdem

Zekeriya, Kum ahalisindedir. Kum şehrinde olan mezarı şimdi bile çok meşhurdur. İmam Rıza'nın (a.s) da yakın ashabından sayılmaktadır. İmam Cevad (a.s) onun hakkında dua etmiş, onu kendisinin sadık yarenlerinden saymıştır.³

Bir defasında İmam Rıza'nın (a.s) huzuruna çıktığında, İmam (a.s) akşamın başından sabaha kadar onunla gizlice konuşmuştur.⁴ Yine: "Yolum uzaktır, sürekli sizin huzurunuzda gelemiyorum; dinimin hüküm ve öğretilerini kimden öğreneyim?" diye soran birine: "*Din ve dünya konusunda güvenilir bir kişi olan Zekeriya b. Âdem'den.*" şeklinde cevap vermiştir.⁵

4- Muhammed b. İsmail b. Bezi'

İmam Kâzım, İmam Rıza ve İmam Cevad'ın (a.s) ashabından olup Şia'ya göre güvenilir kişilerden biridir. Salih, dürüst ve ibadet ehli bir kişiydi; çeşitli kitaplar yazmış ve aynı zamanda Abbasîlerin sarayında çalışmıştır.⁶ Bu konuda İmam Rıza (a.s) ona şöyle buyurmuştur:

Allah'ın zalimlerin sarayında öyle kulları vardır ki onların vasıtasıyla delilini açığa çıkarmaktadır. Onlara şehirlerde güç vererek onlar vasıtasıyla dostlarını, velilerini zalimlerin zulmünden korur ve Müslümanların işlerini yoluna koyar. Onlar, tehlike anlarında ve kötü olaylarda müminlerin sığınaklarıdır. Şiîlerimizden sıkıntısı ve ihtiyacı olanlar onlara yönelir, sıkıntı ve ihtiyaçlarının giderilmesini onlardan isterler. Allah Teala bu kişiler vasıtasıyla mü-

1- Mu'cemu Rical-i'l-Hadis, c.2, s.237; Rical-i Keşî, s.558

2- Bu olay, elinizdeki kitabın İmam Rıza'ya (a.s) ait bölümde anlatılmıştır.

3- Rical-i Keşî, s.503

4- Muntahu'l-Amal, İmam Rıza'nın (a.s) Hayatı bölümü, s.85

5- Rical-i Neccaşî, s.595

6- Rical-i Keşî, s.254

minlerin zalimler karşısındaki korkusunu giderir. Onlar gerçek müminler ve Allah'ın yeryüzündeki eminleridirler. Kıyamet sahrası onların nuru ile aydınlanır. Vallahi, cennet onlar için ve onlar da cennet için yaratılmıştır. Cennet onlara mübarek olsun!

İmam (a.s) daha sonra şöyle buyurdu: *"Sizden hanginiz isterse, bütün bu makamlara ulaşabilir."*

Muhammed b. İsmail: "Canım size feda olsun! Hangi makamlara?" diye sorunca, İmam (a.s) şöyle buyurdu:

Zalimlerle birlikte olup Şiîlerimizi sevindirmek suretiyle bizi sevindirmek makamına. (Yani bir kürsü ve makama kurulunca, hedefiniz müminlerden zulüm ve haksızlığı gidermek olsun.)

İmam (a.s) son olarak da Abbasî sarayının vezirlerinden olan Muhammed b. İsmail'e: *"Ey Muhammed! Sen de onlardan ol."* buyurdu.¹

Hüseyin b. Halid şöyle diyor:

Bir grupla birlikte İmam Rıza'nın (a.s) huzurundayken, Muhammed b. İsmail b. Bezi'den söz açıldı. İmam (a.s): *"Sizin aranızda onun gibi birinin olmasını istiyorum."* buyurdu.²

Muhammed b. Ahmed b. Yahya şöyle diyor:

Muhammed b. Ali b. Bilal ile birlikte Muhammed b. İsmail b. Bezi'nin kabrini* ziyarete gittik. Muhammed b. Ali kabrin baş tarafında kibleye doğru oturarak şöyle dedi: Bu kabrin sahibi İmam Cevad'dan (a.s) bana şöyle rivayet etti: *"Kim mümin kardeşinin kabrini ziyaret ederek kabrin yanında kibleye doğru oturup elini mezara bırakarak yedi defa Kadir Suresi'ni okursa, kıyamet gününün büyük fiğanından, dehşet ve korkusundan güvende olacaktır."*³

Muhammed b. İsmail b. Bezi diyor ki:

İmam Cevad'dan (a.s), gömleklerinden birini kendime kefen yapmam için bana göndermesini rica ettim. Bunun üzerine İmam bana bir gömlek gönderdi ve onun düğmelerini almamı emretti.⁴

1- Rical-i Neccaşî, s.255

2- Rical-i Neccaşî, s.255

* Onun kabri, Mekke yolu üzerinde "Feyd" denilen yerdedir. bk. Tuhfetul-Ahbab, Muhaddis Kummî, s.317

3- Rical-i Keşşî, s.564

4- Rical-i Keşşî, s.245 ve 564

İMAM CEVAD'DAN VECİZ SÖZLER

Masum İmamlar'ın bilgi güneşinin bir ışını olan sözleri, Allah kulları için apaçık ve güvenilir bir kılavuz sayılmaktadır. Çünkü o yüce kişiler her türlü hata, sapma ve yanlış düşünceden masumdurlar. Onların kılavuzlukları sadece bir boyuta yönelik değil, insanın tüm varlık boyutlarını kapsamaktadır. Yine belli bir kitleye de has değil, bütün kesimleri insanî kemale doğru yönlendirmekte, bütün aşamalarda fitratları uyanırmaktadır. Şimdi dokuzuncu önder İmam Ebu Cafer Muhammed b. Ali el-Cevad'ın (a.s) buyruklarından bazı örnekler nakledelim. Ümidimiz, bu buyrukların bize de yararlı olup ışık tutmasıdır:

1- Kim Allah'a dayanarak insanlara ihtiyaç elini uzatmazsa, insanlar ona ihtiyaç duyar ve kim de Allah'tan çekinir ve takvalı olursa, halk onu sever.¹

2- İnsanın kemali, akıllı oluşundadır.²

3- Yiğitliğin kemali, insanın hiç kimseye kendisi için hoşlanmadığı bir şekilde davranmamasıdır.³

4- Vakti gelmeyen işi yapmayın, aksi durumda pişman olursunuz; uzun arzulara kapılmayın; çünkü bu iş kalbin katılaşmasına neden olur. Zayıflarınıza merhamet edin ve onlara merhamet etmekle Allah'ın merhametini isteyin.⁴

5- Kötü bir işi iyi sayan kimse, o işe ortak olur.⁵

6- Zulmü işleyen, zulme yardım eden ve zalimin zulmüne rıza gösteren, (o zulmün günahında) ortaktırlar.⁶

1- Nuru'l-Ebsar, s.180

2- el-Fusulu'l-Muhimme, s.290

3- Nuru'l-Ebsar, s.180

4- el-Fusulu'l-Muhimme, s.292

5- Nuru'l-Ebsar, s.180

6- el-Fusulu'l-Muhimme, s.291

7- Mümin kardeşine gizli bir yerde öğüt veren onu süslemiş olur, ona açıkta ve başkalarının yanında öğüt veren ise onu(n toplumsal çehresini) kötölemiş olur.¹

8- Kalple Allah'a yönelmek, uzuvları amele zorlamaktan daha etkilidir.²

9- Zalime adaletin uygulanacağı gün, onun için mazlumun zulme uğradığı günden daha zordur.³

10- (Kıyamet günü) Müslüman'ın amel defterinin başyazısı, güzel ahlâktır.⁴

11- Üç şey insanı Allah'ın rızasına götürür: Allah'tan çok bağışlanma dilemek, insanlara yumuşak davranmak ve çok sadaka vermek. Her kimde de şu üç haslet olursa, pişmanlık duymaz: İşlerde acele etmemek, işlerde başkalarına danışmak ve -danıştıktan sonra- bir işi yapmaya karar verdikten sonra Allah'a tevekkül etmek.⁵

12- Fasıktan bir şey umanın en küçük cezası, umduğu şeyden mahrum olmasıdır.⁶

13- Allah'tan başkasından bir şey umanı Allah o kişiye bırakır. Bilgisi olmadan bir işi yapan kimsenin bozdukları düzelttiklerinden daha çok olur.⁷

14- İyilik yapanların iyilik yapmaya ihtiyaçları, iyilik yapılanlardan daha fazladır. Çünkü iyilik onların mükâfat kazanmasına, kıvanç duymasına ve halk arasında güzel anılmalarına neden olur. Dolayısıyla bir kişi bir iyilik yaptığı zaman, herkesten önce kendisine iyilik yapmış olur.⁸

15- İffet, fakirliğin; şükür, zenginliğin; sabır, belanın; tevazu, soyluluğun; fesahat, sözün; kaydetmek, rivayetin; insanlara kanat açmak, ilmin; edep, aklın; güler yüzlülük, bağışın; minnet etmemek ve başa kakmamak, iyiliğin; huşu namazın ve boş işleri terk etmek de, takvanın ziyenetidir.⁹

1- Nuru'l-Ebsar, s.180

2- el-Fusulu'l-Muhimme, s.289

3- el-Fusulu'l-Muhimme, s.291

4- Nuru'l-Ebsar, s.180

5- el-Fusulu'l-Muhimme, s.291

6- Nuru'l-Ebsar, s.181

7- el-Fusulu'l-Muhimme, s.289

8- Nuru'l-Ebsar, s.180

9- el-Fusulu'l-Muhimme, s.291

16- Kim Allah'a güvenir ve ona tevekkül ederse, Allah onu bütün kötülüklerden kurtarır ve bütün düşmanlardan korur.¹

17- Din, izzet; ilim, servet ve susmak, nurdur. Hiçbir şey bidat gibi dini yok etmez. Hiçbir şey tamah gibi kişileri bozmaz. İyi ve liyakatli yönetici vasıtasıyla insanlar ıslah olur ve Allah'a dua ile belalar giderilir.²

18- Bir musibet karşısında sabretmek, insanla alay etmek isteyen düşman için musibettir.³

19- Bakıcısı Allah olan bir kişi hiç zayi olur mu ve Allah tarafından takip edilen bir kişi kurtulabilir mi?!⁴

20- Kısa bir cümlede kendisine kapsamlı bir nasihatte bulunmasını isteyen kişiye şöyle buyurdu:

Kendini dünyada rezil edecek ve ahirette azaba uğratacak işlerden korusun.⁵

1- Nuru'l-Ebsar, s.181

2- el-Fusulu'l-Muhimme, s.290

3- el-Fusulu'l-Muhimme, s.180

4- el-Fusulu'l-Muhimme, s.289

5- İhkaku'l-Hak, c.12, s.439, Vesiletu'l-Mal'dan naklen. Yine el-Fusulu'l-Muhimme ve Nuru'l-Ebsar kitaplarından naklettiğimiz 19 rivayet, İhkaku'l-Hak kitabında, c.12, s.428-439'da bu iki kitaptan naklen kaydedilmiştir.

İMAM HÂDİ (A.S)

Telif Komisyonu
(Hak Yolunda Müessesesi)

Çeviri:
Cafer Bendiderya

İMAM HÂDİ'NİN KISACA HAYATI

Caferî Şîilerin onuncu imamı, İmam Ebu'l-Hasan Ali en-Nakî el-Hâdi (a.s), hicrî 212 yılının zilhicce ayının on beşinde¹ Medine'nin çevresinde bulunan ve "Surya" denilen yerde dünyaya gelmiştir.² Babası dokuzuncu İmam, Cevad (a.s) ve değerli annesi Semane adında faziletli ve takvalı bir cariyedir.³

Onuncu İmam'ın en meşhur lakapları, Nakî ve Hâdi'dir. İmam'a, "Ebu'l Hasan es-Salis/Üçüncü Ebu'l-Hasan" da denmektedir.⁴

İmam Hâdi (a.s), hicrî 220 yılında değerli babasının şahadete ermesi ile sekiz yaşında iken imamet makamına ulaşmıştır. İmamet süresi 33 senedir. Hicrî 254 yılında 41 yaşındayken şehit edilmiştir.

İmam Hâdi'yi (a.s) görmüş olanlar diyorlar ki: İmam (a.s) orta boylu, kızıla çalan beyaz tenli, iri gözlü, yayvan kaşlı, iç açıcı ve güler yüzlü bir çehreye sahipti.⁵

İmam Hâdi'nin (a.s) hayatı, Abbasî halifelerinden yedisinin hükümetleri dönemine rastlamaktadır. İmamet makamına ulaşmadan önce Memun, Memun'un kardeşi Mu'tasım ve imamet makamına ulaştıktan sonra ise Mu'tasım'ın hükümeti devam etmiş, sonra Mu'tasım'ın oğlu Vasık, Vasık'ın kardeşi Mutevekkil, Mutevekkil'in oğlu Muntasır, Muntasır'ın amcası oğlu Mustain ve Mutevekkil'in diğer oğlu Muizz'in döneminde yaşamış, Mu'tazz'ın döneminde ise şehit olmuştur.⁶

1- İlamu'l-Verâ, s.355, el-İrşad, Şeyh Müfid, s.301

2- İlamu'l-Verâ, s.355, el-İrşad, Şeyh Müfid, s.301

3- İlamu'l-Verâ, s.355, el-İrşad, Şeyh Müfid, s.301

4- İlamu'l-Verâ, s.355. Şîî ravilerinin terminolojisinde, "Ebu'l-Hasan el-Evvel/ Birinci Ebu'l-Hasan" yedinci imam Musa b. Cafer (a.s), "Ebu'l-Hasan es-Sânî/İkinci Ebu'l-Hasan" sekizinci imam Ali b. Musa Rıza'dır (a.s).

5- Muntaha'l-A'mal, s.243

6- İlamu'l-Verâ, s.355; el-İrşad, s.307; Tetimmetu'l-Munteha, s.218-251

Mütevekkil'in hükümeti döneminde, o zalimin emriyle İmam Hâdi'yi (a.s) Medine'den Abbasîlerin hükümet merkezi olan Samarra'ya götürdüler ve ömrünün sonuna kadar da orada kaldı.¹

İmam Hâdi'nin (a.s) çocukları, on birinci İmam Hasan Askerî (a.s), Hüseyin, Muhammed, Cafer ve bir de Aliye isminde kızı vardı.²

1- İ'lamu'l-Verâ, s.355; el-İrşad, s.307; Tetimmetu'l-Munteha, s.218-251

2- İ'lamu'l-Verâ, s.366

HALİFELERİN DAVRANIŞI

Resulullah'ın (s.a.a) Ehlibeyti'nin zalim ve gasıp halifelere karşı sürekli muhalefet ve mücadeleleri, İslâm ve Şia tarihinin iftihar dolu sayfalarında nakledilmektedir. Değerli İmamlarımız, zalimlerle uzlaşmaksızın adaletin hâkimiyetini isteyip adaleti savunmaları nedeniyle sürekli zalim yöneticileri ve onların zorba valilerini öfkelenmişlerdir. Şia İmamlarının, insanları hidayet etme, hakkı ihya etme, mazlumu savunma, zulüm ve fesatla mücadele etme yolunda hiçbir fırsatı kaçırmayacaklarını bilen gasıp halifeler kendilerini bu hidayet, irşat ve direniş silsilesi karşısında sürekli tehlikede görüyorlardı.

Komplo ve düzenbazlıkta Emevî zalimlerini aratmayan ve İslâm hilafeti adına saltanat süren Abbasî halifeleri, gasıp geçmişleri gibi, Resulullah'ın (s.a.a) Ehlibeyti'ni ezmek ve lekelemek konusunda ellerinden gelen hiçbir şeyi artlarına koymuyorlardı. Ne pahasına olursa olsun, Müslümanların gerçek önderlerinin çehresini ters yüz göstermek, insanlara yanlış tanıtmak, çeşitli desiselerle o yüce insanları önderlik makamından uzak tutmak ve halkın onlara ilgisini yok etmek istiyorlardı.

Abbasî halifesi Memun'un bu hedefe ulaşmak için başvurduğu hileleri, kendini meşru göstermek, önderlik makamını ele geçirmek ve imamet güneşini gizlemek için düzenlediği komploları İmamlarla Halifelerin tarihlerini bilenlere gizli değildir. Biz sekizinci ve dokuzuncu imamların hayatlarında bunun bazı bölümlerine değinmiştik.

Nübüvvet ve imamet ailesi hakkındaki bu komplo ve plânları Memun'dan sonra Mu'tasım sürdürdü. Bu nedenle İmam Cevad'ı (a.s) gözaltında bulundurup kontrol etmek ve sonunda da öldürmek amacıyla Medine'den Samarra'ya getirtti. Ve yine bazı Alevîler'i (Abbasîlerin resmî elbisesi olan) siyah elbise giymedikleri bahanesiyle zindana attı. Bunlar da zindanda ya öldüler (veya öldürüldüler).¹

1- Mekatilu't-Talibiyyin, s.589

Mu'tasım, Hicret'in 227. senesinde Samarra'da ölünce,¹ yerine oğlu Vasık geçti. O da, babası Mu'tasım ve amcası Memun'un siyasetini sürdürdü. Vasık da İslâm adına(!) hilafet süren diğerleri gibi ayyaş ve sarhoş biriydi, bu işinde aşırıya bile kaçıyordu. Hatta daha fazla lezzet almak için özel ilaçlar bile alıyordu. Nihayet aldığı o ilaçlar hicrî 232 senesinde Samarra'da ölümüne neden oldu.²

Vasık'ın Alevîlere karşı davranışı sert değildi. Bu nedenle onun zamanında Alevîler ve Ebutaliboğulları Samarra'da toplandılar ve bir müddet nispeten rahat yaşadılar. Fakat Mütevekkil'in döneminde tekrar dağılmak zorunda kaldılar.³

Vasık'tan sonra Abbasîlerin en çirkin ve en cani çehrelerinden olan kardeşi Mütevekkil, halifelik makamına oturdu. İmam Hâdi (a.s) hayatının uzun bir bölümünü Mütevekkil döneminde yaşamış ve değerli ömrünün dört küsur yılı onun zamanında geçmiştir. Bu süre, İmam (a.s) ve izleyicilerinin hayatının en zor dönemi sayılmaktadır. Çünkü Mütevekkil, Abbasî halifelerinin en inkârcısı, en kötüsü ve en reziliydi. Müminlerin Emîri Ali'ye (a.s), ailesine ve izleyicilerine karşı büyük bir kin besliyordu. Onun hükümeti döneminde Alevîlerden bir grup zehirlenmiş, öldürülmüş veya ülkenin dört bir yanına sürgün edilerek dağıtılmıştır.⁴

Mütevekkil uydurma rüyalar naklederek halkı, kendi zamanında ölmüş olan Muhammed b. İdris el-Şafî'yi izlemeye teşvik ediyor⁵ ve böylece onların Ehlîbeyt İmamları'na (a.s) yönelmelerini engellemek istiyordu. Hicrî 236 yılında şehitler efendisi İmam Hüseyin'in (a.s) mezarını ve onun etrafındaki yapıları yerle bir etmelerini, yerinde ekin ekmelerini ve halkın onun mezarını ziyaret etmesini engellemelerini emretti.⁶

Mütevekkil, İmam Hüseyin'in (a.s) türbesinin kendine karşı bir üs hâline gelmesinden, insanların onun şahadet ve mücadelesinden ilham alıp zulüm sarayına karşı kıyam etmelerinden endişeleniyordu. Fakat şehitler efendisinin Şiîleri ve sevenleri hiçbir şartta onun türbesini ziyaret etmekten çekinmediler. Hatta Mütevekkil'in, on yedi defa Hz. Hüseyin'e

1- el-Muhtasarı fi Ahbari'l-Beşer, c.1, s.34

2- Tetimmetu'l-Munteha, s.229-231

3- Mekatilu't-Talibiyyin, s.593

4- Mekatilu't-Talibiyyin, s.597

5- Tarih-i Hulefâ, s.251-252

6- Tarih-i Hulefâ, s.341

yin'in (as) mezarını yıktığı, ziyaretçilerini tehdit ettiği ve türbenin etrafına iki gözetleme kulesi yaptığı, fakat bütün bu cinayetlere rağmen yine de halkı şehitler efendisi İmam Hüseyin'i (a.s) ziyaret etmekten alıkoyamadığı rivayet edilmiştir. Ziyaretçiler çeşitli zarar ve işkencelere rağmen yine gidip onun türbesini ziyaret ediyorlardı.¹

Mütevekkil'in öldürülmesinden sonra Şiiler, Alevîlerin yardımıyla İmam Hüseyin'in (a.s) mezarını yeniden yaptılar.²

Mütevekkil'in, İmam Hüseyin'in (a.s) mezarını yıktırması Müslümanları öfkelenirdi. Bağdat halkı duvarlara ve mescitlere Mütevekkil'e karşı sloganlar yazıyor ve şiirlerle onu kınıyorlardı. Aşağıdaki şiir bunun bir örneğidir:

Billahi Ümeyye zulümle katlettiyse
Peygamber'inin kızının oğlunu mazlumca,
Şimdi aynısını yapıyor amcaoğulları.
Billahi bu Hüseyin'in yıkılmış kabridir
Sanki katle ortak olmadıkları için üzgündürler
Kabri yıkarak Ümeyye'ye uyuyorlardır³

Evet, dönemin propaganda araçları ellerinde olmayan, minber, mes-cit ve hitap yerlerini Abbasî hükümetinin yordakçılarının elinde gören halk itiraz ve öfkelerini ancak böyle dile getirebiliyorlardı.

Meşhur ve kendilerini sorumlu gören şairler de bu yeteneklerini kullanarak Mütevekkil'e karşı etkili şiirler okumakla halkı Abbasîlerin cina-yetlerinden haberdar ediyorlardı. Mütevekkil de kendine karşı yükselen itiraz ve muhalefet seslerini susturmak için elinden gelen hiçbir cinayeti esirgemiyor, kendisiyle uzlaşıp işbirliği yapmayan ulema, şair ve diğer kesimleri acımasızca ezerek çok çirkin bir şekilde öldürüyordu.

Arap edebiyatında çok meşhur olan Şiî şair ve edip İbn Sikkît, Mü-tevekkil'in çocuklarının da öğretmeni-ydi. Bir gün Mütevekkil, iki çocuğu Mu'tazz ve Mueyyid'i göstererek İbn Sikkît'e: "Senin yanında bu ikisi mi daha sevimlidir, yoksa Hasan ve Hüseyin mi?" diye sordu.

İbn Sikkît hemen şu cevabı verdi: "Emirü'l-Müminin Ali'nin kölesi Kanber, senden ve iki oğlundan daha üstündür!"

1- Mekatilu't-Talibiyin, s.597-599; Tetimmetu'l-Munteha, s.240'tan sonrası

2- Mekatilu't-Talibiyin, s.599

3- Tarih-i Hulefâ, s.347

Bu cevap üzerine Mütevekkil yaralı bir ayı gibi adeta çıldırdı ve İbn Sikkît'in dilinin ensesinden çıkartılmasını emretti. Böylece o şecaat ve şeref örneği 58 yaşında şahadet mertebesine ulaştı.¹ Allah'ın, temiz ve özgür kişilerin selâmı onun üzerine olsun.

Mütevekkil, Müslümanların beytülmalini zayı etme, har vurup harman savurma konusunda da diğer halifeler gibi pek cömert davranıyordu. Tarih kaynaklarında onun çeşitli saraylar yaptırdığı ve sadece günümüzde Samarra şehrinde hâlâ kalıntıları bulunan "Mütevekkil Kulesi" için bir milyon yedi yüz bin dinar harcadığı anlatılır!² Mütevekkil böyle israflar yaparken Alevîler ve Resulullah'ın (s.a.a) Ehlibeyti öyle sıkıntı çekiyorlardı ki, Medine'de bir grup Alevî kadının namaz kılabileceği doğru dürüst bir elbisesi bile yoktu. Sadece bir tek eski ve yıpranmış bir elbisesi vardı; onu da namaz kılariken sırayla kullanıyor, ayrıca yün eğirerek geçimlerini sağlıyorlardı. Mütevekkil ölünceye kadar onlar böyle içler acısı durum içerisindeydiler.³

Mütevekkil'in Emir'ül-Müminin Hz. Ali'ye (a.s) karşı kin ve düşmanlığı, onu inanılmaz bir alçaklık ve rezalete sürüklemişti. Mütevekkil, Ehlibeyt düşmanları ve Nasibîlerle düşüp kalkıyordu; kirli kalbini teskin etmek için bir soytarıya karşısında çirkin ve utanç verici hareketler yaptırarak Emir'ül-Müminin Ali (a.s) ile alay etmesini emretmişti. Kendisi de onun hareket ve edalarını seyrederek şarap içiyor, sarhoş hâliyle kahkahalar atıyordu!⁴

Mütevekkil'den böyle hareketleri görmek hiç de şaşırtıcı değildi. Asıl şaşırtıcı ve acı olan, böyle çirkin ve rezil maymunları, Resulullah'ın (s.a.a) halifesi, İslâm'ın ululemri ve Müslümanların hâkimi bilerek gerçeğe İslâm'a ve Resulullah'ın (s.a.a) tertemiz Ehlibeyt'ine sırt çevirip bunlara uyanların durumuydu! İnsanların bu kadar sapabilmeleri gerçekten hayret vericidir!

Evet, Mütevekkil'in işlemiş olduğu sadistçe cinayetler öyle bir noktaya varmıştı ki, kendisi bile bazen bunu itiraf ediyordu! Veziri Feth b.

1- Tarih-i Hulefâ, Suyutî, s.348; Tetimmetu'l-Muhtasari Fî Ahbari'l-Beşer, c.1, s. 342; el-Muhtasaru Fî Ahbari'l-Beşer, c.2, s.41. (İbn Sikkît'in nasıl şehit olduğu konusunda diğer görüşler de vardır.)

2- Tarih-i Yakubî, s.491

3- Tetimmetu'l-Munteha, s.238

4- Tetimmetu'l-Muhtasari Fî Ahbari'l-Beşer, c.2, s.338

Hakan bir gün onu düşünceli görünce yalalaklık ederek: "Neden düşüncelisin? Vallahi yeryüzünde hiç kimse senden daha güzel ve daha iyi bir yaşama sahip değildir." der.

Mütevekkil şöyle karşılık verir: "Geniş evi, iyi eşi, bol geliri ve malı-mülkü olan, bizi tanımadığı için eziyet edemediğimiz ve bize muhtaç olmadığı için de tahkir edemediğimiz kimsenin yaşamı benden daha iyidir!"¹

Mütevekkil'in, Resulullah'ın (s.a.a) Ehlibeyt'i'ne karşı eziyet ve baskıları öyle bir hadde vardı ki, Ehlibeyt İmamları'nı (a.s) sevmek ve izlemek suçuyla halka işkence ediyor ve cezalandırıyordu. İşte bu nedenle Ehlibeyt'in (a.s) işi çok zorlaşmıştı.

Mütevekkil, Ömer b. Ferh er-Rahcî'yi Mekke ve Medine valisi yaptı. O, halkı Ebutaliboğulları'na bağış ve ihsan etmekten alıkoyuyor ve bu işi sıkı bir şekilde denetliyordu. Bunun üzerine halk da can korkusundan Alevîleri savunmayı ve onlara yardımcı olmayı bıraktı. Böylece Ali Oğulları daha da zor günler yaşadılar.²

İmam Hâdi'nin Samarra'ya Davet Edilmesi

Zalim halifeler, Ehlibeyt İmamları'nın (a.s) toplumdaki etkilerini gördükleri ve halkın o yüce zatlara yönelme endişesi duydukları için onları kendi hâllerine bırakmalarının imkânsızlığı çok açık bir şekilde ortadaydı. Mütevekkil'in, bütün geçmişlerini saran bu korku dışında, Ali Oğulları'na karşı duyduğu kin ve nefret de muhalefet ve baskılarını artırması için başka sebepti. Bu nedenle de İmam Hâdi'yi (a.s) Medine'den getirip kendi yakınında gözaltında bulundurmaya karar verdi.

Mütevekkil, hicrî 243. yılında İmam'ı (a.s) saygılı bir şekilde Medine'den Samarra'ya sürgün edip kendisinin askerî karargâhının yanında bir eve yerleştirdi. İmam Hâdi (a.s) hayatının sonuna kadar, yani Hicret'in 254. yılına kadar o mahallede kaldı. Mütevekkil sürekli İmam'ı (a.s) sıkı bir şekilde gözaltında bulunduruyor ve denetliyordu. Ondan sonraki halifeler de onu şehit oluncaya kadar öylece göz hapsinde tuttular.³

1- Tarih-i Hulefâ, Suyutî, s.353

2- Tetimmetu'l-Munteha, s.238

3- el-Fusulu'l-Muhimme, İbn Sabbağ el-Malikî, s.283

İmam Hâdi'nin (a.s) sürgüne gönderilme olayı şöyledir:

Mütevekkil'in döneminde Medine'de askerî işleri üstlenen ve halka namaz kıldırın Abdullah b. Muhammed adında bir adam İmam'a (a.s) eziyet ediyor, Mütevekkil'in yanında onun aleyhinde konuşuyordu. İmam Hâdi (a.s) bundan haberdar olunca Mütevekkil'e bir mektup yazarak Abdullah b. Muhammed'in yalan ve düşmanlığını hatırlattı ona. Bunun üzerine Mütevekkil İmam Hâdi'nin (a.s) mektubuna cevap yazıp onu saygıyla Samarra'ya davet etmelerini emretti. Mütevekkil'in İmam'a (a.s) yazdığı mektup şöyledir:

Bismillahirrahmanirrahim. Gerçekten de emîr sizin makamınızı bilip akrabalığınızı gözetmekte ve hakkını eda etmeyi gerekli görmektedir. Emîr, Abdullah b. Muhammed'i sizin hakkınızdaki cehaleti, saygısızlığı ve sizi suçlamasından dolayı Medine'deki makamından azletmiştir. Emîr, sizin bu suçlamalardan münezzehten olup, söz ve davranışlarınızda iyi niyetli olduğunuzu ve kendinizi suçlanma pozisyonuna düşürecek davranışlarda bulunmadığınızı biliyor. Abdullah b. Muhammed'in yerine Muhammed b. Fazl'ı atamış ve ona size karşı saygı gösterip ikramda bulunmasını, emir ve görüşlerinize itaat etmesini emretmiştir; ancak Emîr dört gözle sizi bekliyor ve sizinle ahdini yenilemek istiyor. O hâlde eğer siz de onunla görüşmeyi ve yanında kalmayı istiyorsanız aileniz, dostlarınız ve hizmetçilerinizden istediğinizi seçip uygun bir zamanda bize geliniz. Yolculuk zamanı, yol arasında konaklayacağınız yerler ve güzergâhı seçmek hepsi sizin isteğinize göre olacaktır. Eğer isterseniz emîrin arkadaşı, ordusuyla birlikte nasıl uygun görürseniz sizinle birlikte hareket etsin. Ona, size itaat etmesini emrettik; o hâlde Emîr'le görüşünceye kadar Allah'tan hayır talebinde bulun. Onun yanında kardeşleri, çocukları, ailesi ve akrabalarından hiçbiri sizden daha aziz değildir. Vesselam.

Şüphesiz İmam Hâdi (a.s) Mütevekkil'in kötü niyetinden haberdardı; fakat Samarra'ya gitmekten başka çaresi yoktu. Çünkü Mütevekkil'in davetini reddetmek, laf taşıyan müfsitler için bir belge olur, Mütevekkil'i daha fazla tahrik eder ve eline uygun bir bahane verirdi. İmam'ın, (a.s) Mütevekkil'in uğursuz niyetini bildiği ve bu yolculuğa mecbur kaldığı

için çıktığının delili, daha sonra Samarra'da: "*Beni Medine'den zorla Samarra'ya getirdiler.*" şeklindeki buyruğudur.¹

Her halükârda, İmam (a.s) mektubu aldıktan sonra Samarra'ya doğru hareket etti. Bu yolculukta Yahya b. Herseme de onunla birlikteydi. Samarra'ya ulaştıklarında Mütevekkil, İmam'ın (a.s) aynı gün şehre girmesine izin vermedi; onu dilencilerle sefillerin bulunduğu "Hanu's-Saalik" adındaki uygun olmayan yerde tutmalarını emretti. İmam (a.s), o gün orada kaldı. Mütevekkil daha sonra onun için başka bir ev hazırlayarak oraya yerleştirdi. Görünüşte İmam'a (a.s) saygı gösterirken, gizlice onu zayıf düşürmeye ve kötülemeye çalışıyordu. Fakat buna gücü yetmiyordu.²

Salah b. Said şöyle diyor:

İmam Hâdi Hanu's-Saalik'e geldiği gün huzuruna giderek: "Sizce feda olayım; bu zalimler her şeyde sizin nurunuzu söndürmek ve sizi küçük düşürmek istiyorlar. Bu yüzden sizi sefil kişilerin kaldığı bu kervansaraya indirdiler." dedim.

Bunun üzerine İmam (a.s) parmağıyla bir noktaya işaret ederek: "*Ey Said! Şuraya bak!*" buyurdu!

Ben İmam'ın (a.s) işaret ettiği noktaya bakınca, orada meyve dolu, içinden ırmaklar akan, el sürülmemiş tertemiz inciler gibi huriler ve hizmetçiler bulunan süslenmiş bağlar gördüm. Bu manzaraya çok şaşırdım.

Bunun üzerine İmam (a.s): "*Biz nerede olursak olalım, bunlar bizim içindir. Ey Said'in oğlu! Biz Hanu's-Saalik'te değiliz.*" buyurdu.³

İmam Hâdi (a.s) Samarra'daki ikameti döneminde çok ıstıraplar çekti. Özellikle Mütevekkil tarafından sürekli tehdit ve eziyetlere maruz kaldı. İmam bu dönemde sürekli tehlikeyle karşı karşıyaydı. Aşağıda değineceğimiz örnekler İmam Hâdi'nin (a.s) Samarra'daki durumunun ciddiyetini, onun zalim tağutlar karşısında istikamet, direnç ve büyük tahammülünü gösteriyor:

1- Biharul-Envar, c.50, s.129

2- el-İrşad, Şeyh Müfid, s.313-314; Fusulu'l-Muhimme, İbn Sab-bağ el-Malikî, s.279-281; Nuru'l-Ebsar, Şebencî, s.182

3- el-İrşad, Şeyh Müfid, s.313

Sagar b. Ebu Dülef şöyle diyor:

İmam Hâdi'yi (a.s) Samarra'ya getirdiklerinde durumunu sormak için yanına gittim. Mütevekkil'in kapıcısı Zerrafî beni görünce içeri girmemi emretti. Sonra: "Niçin geldin buraya?" diye sordu. Ben: "Hayır bir iş için." dedim.

Bana: "Otur." demesi üzerine oturdum; fakat korkuyordum. İçimden, "(İmam'ın ziyaretine gelmek ve böyle tehlikeli bir işe girişmekle) hata ettim." dedim.

Zerrafî etrafındaki insanları uzaklaştırdı. Yalnız kalınca:

– Ne işin var; neden geldin buraya? dedi.

Ben yine:

– Hayır bir iş için geldim, dedim.

Zerrafî:

– Galiba efendinin durumunu sormak için geldin, dedi.

Dedim ki:

– Benim efendim kimdir ki? Benim efendim Halife'dir!

Zerrafî:

– Sus, dedi, senin efendin hak üzeredir. Korkma! Ben de seninle aynı inançtayım ve onu imam bilmekteyim.

Bunun üzerine Allah'a şükrettim. Sonra Zerrafî:

– Onun yanına gitmek istiyor musun? dedi.

Ben:

– Evet, dedim.

– O hâlde postacının dışarı çıkması için biraz bekle, dedi.

Adam dışarı çıkınca kölesine: "Bunu, o Alevînin hapsedildiği hücreye götür; onun yanına bırakarak geri dön." dedi.

İmam'ın (a.s) huzuruna girince, onun bir hasırın üzerinde oturduğunu ve önünde bir mezar kazılmış olduğunu gördüm. Selâm verdim. İmam (a.s): "*Otur.*" buyurdu. Oturduktan sonra: "*Niçin geldin?*" diye sordu.

"Hâl ve hatırınızı sormak için geldim." dedim.

Sonra kazılmış olan o mezara bakarak ağladım. İmam (a.s): "*Ağlama; şimdilik bana hiçbir zarar ulaşmayacaktır.*" buyurdu.

Ben Allah'a şükrettim. Sonra bir hadisin anlamını sordum; İmam (a.s) sorumu cevapladı ve daha sonra şöyle buyurdu:

*"Beni bırakıp dışarı çık. Seni emniyette görmüyorum; sana bir zarar gelmesinden endişeleniyorum."*¹

Ehlisünnet'in ileri gelen âlimlerinden İbn Cevzî şöyle yazıyor:

Bir defasında Mütevekkil'in yanında, "İmam'ın evinde Kum'daki Şii'lerinden gelen silah, yazılar ve diğer şeyler var ve sizin hükümetinize karşı saldırıya hazırlanıyorlar." diye İmam Hâdi'yi çekiştirdiler. Mütevekkil bir grubu onun evine gönderdi. Onlar geceleyin İmam'ın (a.s) evine saldırdılar. Fakat bir şey bulamadılar. O sırada İmam'ı (a.s) yalnız başına bir odaya çekilmiş ve kapıyı kendi üzerine kapmış bir hâlde buldular. Üzerinde yünden bir elbise vardı; ince kumlar üzerinde oturmuş, Allah'a ibadet edip Kur'ân okuyordu.

İmam'ı (a.s) o hâliyle Mütevekkil'in yanına götürüp: "Evinde bir şey bulamadık; kibleye doğru oturup Kur'ân okuduğu hâlde gördük onu." dediler.

Mütevekkil, İmam'ı (a.s) görünce, onun azamet ve heybeti karşısında elinde olmaksızın ona saygı gösterip yanında oturttu, sonra elindeki şarap kadehini ona sundu. İmam (a.s) yemin ederek: *"Benim etim, kanım böyle bir şeye karışmamıştır; beni muaf gör."* diye buyurması üzerine Mütevekkil bundan vazgeçip, "O hâlde bir şiir oku!" dedi.

İmam (a.s): *"Ezberimde az şiir var."* buyurduysa da, Mütevekkil: "İlla da okuyacaksın." diye ısrar edince, şu şiirleri okudu:

*Bâtû alâ guleli'l-ecbâli tahrishum
Gulbu'r-ricâli femâ eġnethumu'l-gulelu
Ve'stenzelû ba'de izzin an maâgilihim
Fe ûdiû huferen yâ bi'se mâ nezelû
Nâdâhum min ba'di defnihim
Eyne'l-esâviru ve't-tîcânu ve'l-hulelu
Eyne'l-oucûhu'l-letî kânete munaameten
Min dûnihâ tudrebu'l-estâru ve'l-kilelu
Fe efsaha'l-kabru anhum hîne sâlehum
Tilke'l-oucûhu aleyhe'd-dûdu tentakilu*

İnsanlar korunmak için dağ tepelerine tırmandılar.

Yiğit kişilerdi, ama o tepeler fayda etmedi onlara, yenildiler.

Yüceldiler, sonra düşürüldüler; çukurlara (mezarlara) yerleştiler
 Ne de kötü yerlerdi onlara, yerleştikleri yerler (mezarlar)!
 Gömülüp gittiler; sonra da bir feryat eden, artlarından bağırdı:
 "Nerede bilezikleri, taçları, iftihar edilen süslü elbiseleri, tahtları?"
 "Ne oldu o nazla nimetlerle beslenen ve süslenen yüzler? Hani
 vaktiyle perdelerle gizlenirdi?"

Kabir bu soruyu onun yerine şöyle cevaplar:

"Şimdi o yüzlerde oynaşıp dolaşmaktadır kurtlar."

İmam Hâdi'nin (a.s) bu şiiri öyle bir etki bıraktı ki, Mütevekkil kendini tutamayıp şiddetle ağladı. Gözyaşlarından sakalı ıslanmıştı; o an mecliste olanlar da ağladılar. Mütevekkil şarap sofrasını toplamalarını emretti. Sonra İmam'a dört bin dirhem sunarak saygıyla evine gönderdi.¹

İmam'ın Evine Düzenlenen Diğer Bir Saldırı

Bathaî adında alçak bir adam Mütevekkil'in yanına giderek ona: "İmam Hâdi mal, silah ve adam hazırlamış, size karşı kıyam etmek istiyor." dedi.

Bunun üzerine Mütevekkil, kapıcısı Said'e piyade ordusundan bir grup savaşçıyla ansızın İmam'ın (a.s) evine baskın yaparak bulduğu mal ve silahları alıp kendisine getirmesini emretti.

Said diyor ki: Geceyin insanlar uykudayken bir grup savaşçıyla yanımıza merdiven alıp İmam'ın evine gittik. Evinin üzerine çıkıp kapıyı açtık. Mum, lamba ve meşale yakarak içeri daldık. Evin her tarafını, bütün köşe-bucağını aradık. Fakat evde biri mühürlenmiş büyük ve (dinarla) dolu, diğeri ise içinde az bir miktar (dinar) iki kese para ve eski bir kılıfta duvara asılmış olan bir kılıçtan başka bir şey bulamadık.

İmam bir hasırın üzerinde durmuş namaz kılıyordu; sırtında yün bir cübbe, başında da bir takke vardı; bizim saldırımızı umursamadı bile. İki kese (parayı) ve kılıcı olarak Mütevekkil'in yanına götürüp: "İmam'ın evinde mal ve silah olarak ancak bunları bulduk." dedik ve olayı kendisine anlattık.

1- İhkaku'l-Hak, c.12, s.454; Tetimmetu'l-Muhtasari Fî Ahbari'l-Beşer, c.1, s.347, biraz farkla; el-Muhtasaru Fî Ahbari'l-Beşer, c.2, s.44

Mütevekkil (dinarla) dolu olan kesenin üzerinde annesinin mührünü görünce annesini çağırıp durumu sordu. Annesi: "Sen hastayken, Allah sana şifa verirse kendi malımdan Ebu'l-Hasan'a (İmam Hâdi'ye -a.s-) on bin dinar vermeyi adamıştım. Böylece parayı bu kesede ona gönderdim. Bu mühür de bana aittir." dedi.

Diğer kesede de, Mütevekkil'in daha önce İmam'a gönderdiği beş yüz dinar vardı. Mütevekkil daha önce verdiği beş yüz dinara beş yüzünü daha ekleyerek Said'e: "İki keseyle kılıcı İmam'a geri götür ve bizim tarafımızdan kendisinden özür dile." dedi.

Said diyor ki: Ben onları geri götürerek: "Emîr sizden özür diliyor; daha önce vermiş olduğu beş yüz dinara beş yüzünü daha ekleyerek size gönderdi. Beni de affetmenizi istirham ediyorum. Ben memurum; E-mîr'in emrine itaatsizlik etme gücüne sahip değilim." dedim.

Bunun üzerine İmam şöyle buyurdu:

...Zulmedenler, yakında nasıl bir devrime uğrayıp devrileceklerini bileceklerdir.¹

Sonunda Mütevekkil'in rezil hükümeti son buldu ve oğlu Muntasır'ın tahrikiyle ordusundan bir grup Türk onu, veziri Feth b. Hakan'la birlikte şarap içip ayyaşlık yaparken öldürüp² dünyayı onun alçak vücudundan temizlediler.

Muntasır, Mütevekkil'in öldürüldüğü gecenin sabahında hilafete geçti ve babasının bazı saraylarını yıkmalarını emretti.³ O, Alevîlere eziyet etmiyor, onlara yumuşak davranıyor, şefkat gösteriyordu. İmam Hüseyin'in (a.s) mezarını ziyaret etmelerine izin veriyor, onlara iyilik ve ih-sanda bulunuyordu.⁴ Yine Fedek'i İmam Hasan ve İmam Hüseyin'in evlatlarına geri vermelerini, Ebutaliboğulları'na ait olan vakıfları onlara bırakmalarını emretti.⁵

1- İhkaku'l-Hak, c.12, s.452-453; el-Fusulu'l-Muhimme, İbn Sabbağ el-Malikî, s. 281-282, biraz farkla. Şuarâ Suresi, 227

2- Tetimmetu'l-Muhtasari Fi Ahbari'l-Beşer, c.1, s.341-342

3- Tetimmetu'l-Munteha, s.243

4- Tetimmetu'l-Muhtasari Fi Ahbari'l-Beşer, c.1, s.344

5- Tetimmetu'l-Munteha, s.244

Muntasır'ın hilafet dönemi altı ay kadar kısa sürmüş, hicrî 248 yılında vefat etmiştir.¹ Ondan sonra amcası oğlu ve Mu'tasım'ın torunu Mustain hilafete geçmiş, o da kendinden önceki halifelerin yolunu takip etmiştir. Onun hilafeti döneminde de bir grup Alevî kıyam etmiş ve öldürülmüştür.

Mustain, ordusundaki Türk askerlerin ayaklanması karşısında diremedi ve isyancılar Mu'tazz'ı zindandan çıkararak ona biat ettiler. Mu'tazz'ın işleri büyüyünce, Mustain onunla barışmaya razı oldu. Mu'tazz ise görünüşte onunla barışıp onu Samarra'ya davet ettikten sonra yolda öldürmelerini emretti.² Mustain bazı akrabaları ve Türk kumandanlarını beytümali har vurup harman savurma hususunda serbest bırakmıştı.³ Yine Ehlibeyt İmamları'na karşı çok kötü davranıyordu ve bazı rivayetlere göre İmam Hasan Askerî'nin (a.s) bedduasına uğrayarak helak olmuştur.⁴

Mustain'den sonra, Mütevekkil'in oğlu ve Muntasır'ın kardeşi Mu'tazz hilafete geçti. Onun da Alevîlere karşı davranışı çok kötüydü. Onun hilafeti döneminde Alevîlerden bir grup kılıçla veya zehirlenerek öldürüldü. İmam Hâdi (a.s) de onun döneminde şehit oldu.

Mu'tazz sonunda Türk kumandanları ve diğerlerinin isyanıyla karşılaştı ve isyancılar onu kenara çekip iyice dövdükten sonra bir bodruma atıp kapısını üzerine kapadılar ve orada can verdi.⁵

1- Tarih-i Yakubî, c.2, s.493; Tetimmetu'l-Muhtasari Fî Ahbari'l-Beşer, c.1, s.344

2- el-Muhtasaru Fî Ahbari'l-Beşer, c.2, s.42-44

3- el-Muhtasaru Fî Ahbari'l-Beşer, c.2, s.42-43; Tarih-i Yakubî, c. 2, s.499; Tetimmetu'l-Munteha, s.246

4- Biharul-Envar, c.50, s.249

5- Tetimmetu'l-Munteha, s.252-254; el-Muhtasaru Fî Ahbari'l-Beşer, c.2, s.45

İMAM HÂDÎ'NİN HAREKETLERİNİN SINIRLANMASI VE ŞAHADETİ

İmam Hâdi'nin (a.s) hayatına göz atan her araştırmacı, onun, hayatı boyunca acı verici bir kısıtlanma ve bağınazlıkla karşı karşıya olduğunu görür. Elbette bu durum onun dönemine has değildi; Emevî ve Abbasîlerin bütün dönemlerinde -çok sınırlı dönemler dışında- durum böyledi. Gasıp halifeler, toplum ve toplumun çıkarlarını görmezden geliyorlar ve halkı kendi hedeflerine ulaşmak için bir vesile olarak görüyorlardı.

Zalim halifelerin hükümeti döneminde öyle bir korku ve dehşet hâkimdi ki, halk zorba yöneticilere karşı kıyam ederek masum Ehlîbeyt İmamları'nın (a.s) önderliğinden yararlanıp gerçek İslâm hükümetini kurma cesaretini gösteremiyordu. İşte bu nedenle ümmetle imamın ilişkisi çok sınırlıydı.

Daha önce değindiğimiz gibi dönemin yönetimi İmam Hâdi'yi (a.s) zor ve güç kullanarak Medine'den o günün hilafet merkezi olan Samarra'ya getirip sıkı bir şekilde gözaltında tuttu. Fakat buna rağmen İmam Hâdi (a.s) bütün ıstırap ve kısıtlamalara göğüs gerip hiçbir zaman zalimlerle en küçük bir işbirliğine razı olmadı. Açıktır ki, İmam'ın (a.s) ilâhî şahsiyeti, toplumsal konumu ve yine aleyhteki mücadelesi ve halifelerle işbirliği yapmaması, zalim yöneticiler için endişe ve korku kaynağıydı. Abbasîler bundan sürekli rahatsızlık duyuyorlardı. Sonunda tek çarenin, Allah'ın nurunu söndürmekte ve onu öldürmekte olduğunu gördüler.

Böylece İmam Hâdi (a.s) de değerli babaları gibi kendi eceliyle ölmedi; Abbasî halifesi Mu'tazz'ın hilafeti döneminde¹ Hicret'in 254. yılın-

---

1- Nuru'l-Ebsar, Şeblencî, s.183; el-Envaru'l-Behiyye, s.150

da, recep ayının üçüncü günü zehirlenerek öldürüldü ve Samarra'da, kendi evinde toprağa verildi.¹

Mu'tazz ve etrafındakiler, İmam'ın cenaze merasimine katılarak kendilerini onun dostları ve onu sevenlerden göstermek, insanları aldatarak cinayetlerini örtbas etmek istiyorlardı. Ancak biz Şiîlere göre, Masum İmam'ın cenaze namazını ancak Masum bir İmam kılabilir. İşte bu nedenle İmam Hâdi'nin (a.s) cenazesini dışarı çıkarmadan önce değerli oğlu İmam Hasan Askerî (a.s) şehit olan babasının cenaze namazını kıldırdı² ve cenaze dışarı çıkarıldıktan sonra da Mu'tazz, Ebu Ahmed caddesinde İmam'ın cenaze namazını kıldırması için kardeşi Ahmed b. Mütevekkil'i gönderdi.

İmam Hâdi'nin (a.s) cenaze törenine kalabalık bir halk kesimi katıldı. Kalabalık arttıkça arttı, ağlama ve feryat sesleri yükseldikçe yükseldi. Törenden sonra cenazeyi İmam'ın kendi evine geri getirip orada toprağa verdiler.³

Allah'ın salât ve selâmı onun, tertemiz babalarının ve evlatlarının üzerine olsun!

1- el-İrşad, Şeyh Müfid, s.314; İlamu'l-Verâ, s.355; Envaru'l-Behiyye, s.150

2-el- Envaru'l-Behiyye, s.151

3- Tarih-i Yakubî, c.2, s.503, Beyrut basımı

İMAM HÂDÎ'NİN MUCİZELERİ VE GAYBLA İLİŞKİSİ

Diğer Ehlibeyt İmamları'nın (a.s) hayatlarını anlatırken vurguladığımız gibi, Masum İmamlar sahip oldukları masumiyet ve imamet makamından dolayı Allah Teala ve gayb âlemi ile özel bir ilişkiye sahiplerdi. Onların da peygamberler gibi imamet makamları ve Allah Teala ile ilişkilerini teyit eden mucize ve kerametleri vardı. Gerekteğinde o yüce zatların ilâhî ilim ve güçlerinin örnekleri -Allah'ın izniyle- zuhur ediyor, izleyicilerini eğitmeye ve imanlarını güçlendirmeye neden oluyor ve yine hak üzere olduklarını gösteren apaçık bir delil ve hüccet sayılıyordu.

İmam Hâdi'den (a.s) de, tarih ve hadis kitaplarında kaydedilen birçok keramet ve mucizeler görülmüştür; fakat onların hepsini nakletmek için müstakil bir kitaba ihtiyaç vardır; biz kısaca geçmek istediğimizden burada birkaç örnekle yetineceğiz.

Çocuk Yaşta İmamet ve Önderlik

Daha önce de değindiğimiz gibi İmam Hâdi (a.s) değerli babasının şahadetinden sonra sekiz yaşında imamet makamına ulaştı. Bunun kendisi bile en açık keramet ve mucizelerden sayılmaktadır. Çünkü sırf ilâhî bir makam ve mevki olan böyle önemli bir makam ve sorumluluğu üstlenmek, değil çocukların, hatta olgun kişilerin bile taşıyacağı bir iş değildir. Şia ulema ve muhaddislerinin Ehlibeyt İmamları'ndan (a.s) her birinin şahadetinden sonra çeşitli meselelerde bir sonraki imama müracaat ettikleri ve hatta onu denedikleri, yine Alevîlerle İmam'ın akrabalarından olgun yaşlardaki kişilerin sürekli İmam'ın evine gidip geldikleri ve onunla irtibatlı oldukları göz önünde bulundurulduğunda, Allah'ın irade ve teyidi; yine masumiyet, ilâhî ilim ve güç olmaksızın bir çocuğun bu makam ve mevki üstlenmesi, bütün soruları doğru bir şekilde cevaplaması, sorunlar karşısında insanlara mükemmel bir önderlik etmesi imkânsızdır. Sıradan insanların bile, küçük yaştaki normal bir çocuğu bilinçli ve aydın bir imamdan ayırt edebilecekleri açıkça ortadadır.

Nitekim İmam Cevad (a.s) da böyle bir duruma sahipti. Onun hayatı bölümünde, ilâhî imamet makamının peygamberlik gibi insana Allah tarafından verildiğini ve bunun yaşla hiçbir ilgisi olmadığını açıklamıştık.

Abbasî Halifesi Vasık'ın Ölüm Haberini Vermesi

Hayran Esbatî şöyle diyor: Irak'tan Medine'ye gidip İmam Hâdi'nin (a.s) huzuruna çıktım. İmam:

– Vasık'tan ne haber? diye sordu.

– Size feda olayım, sağlık ve sıhhat içerisindeydi. Irak'tan daha yeni geldiğim için benim bu konuda diğerlerinden daha fazla bilgim var, dedim.

– Halk onun öldüğünü söylüyor, buyurdu.

İmam bunu söyleyince, "halk"tan maksadının kendisi olduğunu anladım. Sonra bana:

– Cafer (Mütevekkil) ne yaptı? buyurdu.

– Zindandaydı; durumu çok kötüydü, dedim.

İmam buyurdu ki:

– O, halife olacak.

Daha sonra:

– Peki İbn Zeyyat ne yapıyor? diye sordu.

– Halk onun yanındaydı; her yerde onun emri geçerliydi, karşılığını verdim.

Bunun üzerine şöyle buyurdu:

– Riyaset onun için uğursuzdur.

Sonra biraz sessiz kaldı; peşinden buyurdu ki:

– Takdir ve ilâhî hükümleri uygulamaktan başka bir çare yoktur. Ey Hayran! Bil ki, Vasık öldü, yerine Cafer b. Mütevekkil geçti ve İbn Zeyyat da öldürüldü.

– Size feda olayım, bu olay ne zaman oldu?! diye sordum.

İmam:

– Senin oradan ayrılmandan altı gün sonra, karşılığını verdi.¹

1- el-İrşad, Şeyh Müfid, s.309; el-Fusulu'l-Muhimme, İbn Sabbağ el-Malikî, s. 279, biraz farkla; Nuru'l-Ebsar, Şeblençî, s.182

Bu konuşmadan birkaç gün sonra Mütevekkil'in elçisi Medine'ye geldi ve olayın İmam Hâdi'nin (a.s) buyurduğu gibi olduğunu gördük.¹

Türkçe Konuşması

Ebu Haşim Caferî şöyle diyor:

Vasık'ın ordusunun kumandanı "Boğa", bedevî Arapları yakalamak için Medine'den geçtiği sırada, ben de Medine'deydim. İmam Hâdi (a.s) bize: "*Gidip, bu Türk'ün teçhizatını görelim.*" buyurdu.

Bunun üzerine dışarı çıkarak bekledik. Tepeden tırnağa donanmış ordu gelip yanımızdan geçti. Türk kumandan gelince, İmam onunla birkaç kelime Türkçe konuştu. Bu sohbetten sonra kumandan atından inip İmam'ın atının ayağını öptü.

Ben o Türk kumandanı Allah adına yemine vererek: "Sana ne dedi?" diye sordum.

Türk kumandan: "Bu adam, peygamber midir?" dedi.

Ben: "Hayır." dedim.

Türk kumandan: "Beni, çocukken kendi bölgemizde çağırdıkları isimle çağırırdı; oysa şimdiye kadar hiç kimse benim bu ismimi bilmiyordu." dedi.²

Yırtıcı Hayvanların Uysallığı

Ehlisünnet ulemasından Şeyh Süleyman Belhî el-Kunduzî, Yenabî-u'l-Mevedde adlı kitabında şöyle yazmaktadır:

Mesudî şöyle nakletmiştir: Mütevekkil'in emriyle üç tane yırtıcı hayvanı getirip sarayının bahçesine bıraktılar. Sonra İmam Hâdi'yi (a.s) sarayına davet etti. İmam saray bahçesine girince sarayın kapılarını kapamalarını emretti. Fakat o yırtıcı hayvanlar İmam'ın (a.s) etrafında dönüyor, ona karşı saygı gösteriyorlar, İmam da elbisesinin koluyla onları okşuyordu. Daha sonra İmam Mütevekkil'in yanına çıkarak bir süre onunla konuşup aşağı indi. İmam saraydan çıkıp gidinceye kadar yırtıcı hayvanlar yine ona karşı aynı hareketleri sergilediler. Daha sonra Mütevekkil, İmam için büyük bir hediye gönderdi.

1- el-Fusulu'l-Muhimme, İbn Sabbağ el-Malikî, s.279; İhkaku'l-Hak, c.12, s.451

2- İ'lamu'l-Verâ, s.359

Mütevekkil'e: "Amcan oğlu (İmam Hâdi -a.s-) yırtıcı hayvanlara böyle davrandı; sen de aynı hareketi yapšana!" dediler.

Mütevekkil: "Siz beni öldürmek mi istiyorsunuz?!" dedi ve sonra bu olayı kimseye söylememelerini emretti.¹

İmam Hâdi'nin Heybet ve Azameti

Eşter Alevî şöyle diyor:

Babamla birlikte Mütevekkil'in evindeydik. Ben, henüz küçük bir çocuktum. Ebutaliboğulları, Abbasoğulları ve Caferoğulları'ndan bir grup da oradaydı. O sırada İmam Hâdi (a.s) geldi. Bunun üzerine oradaki herkes İmam'a saygı göstermek için atından aşağı indi. İmam içeri girdi. Oradaki bazıları bazılarına: "Neden bu genç için bineğimizden inelim? Ne bizden daha üstün ve ne de yaşça bizden büyüktür. Vallahi, onun için bineğimizden aşağı inmeyeceğiz." dediler!

(O sırada orada olan) Ebu Haşim Caferî dedi ki: "Hayır vallahi! Onu gördüğünüz zaman saygı göstermek için tam bir alçaklıkla ineceksiniz." Çok geçmeden İmam, Mütevekkil'in evinden dışarı çıktı; oradakilerin gözü İmam'a ilişince hepsi aşağı indiler. Ebu Haşim: "Aşağı inmeyeceğiz, demiyor muydunuz?!" dediğinde, "Vallahi, kendimizi tutamadık ve elimizde olmaksızın atımızdan aşağı indik." dediler.²

İçindekileri Haber Vermek ve Kabul Olunan Dua

İsfahan'da Abdurrahman adında bir Şîu yaşıyordu. Ona, "Neden bu mezhebi seçtin ve İmam Hâdi'nin imametine inandın?" diye sorduklarında şöyle dedi: Onda gördüğüm bir keramet için. Ben yoksul bir kişiydim. Fakat etkili bir dilim ve cesaretim olduğu için İsfahan halkı bir yıl bir konuda şikâyetle bulunmak için bir grupla birlikte beni Mütevekkil'in yanına gönderdiler. Bir gün Mütevekkil'in evinin dışındayken, Ali b. Muhammed b. Rıza'yı çağırılmalarını emretti. Ben oradakilerden birine: "Halife'nin çağırıldığı bu adam kimdir?" diye sordum.

Birisi: "Alevî bir adamdır; Rafizîler onu imam bilmektedirler." dedi ve daha sonra şöyle ekledi: "Halife onu öldürmek için çağırılmış olabilir."

1- İhkaku'l-Hak, c.12, s.451-452

2- İlamu'l-Verâ, s.360

Ben içimden: "Bu Alevî gelip de onu görünceye kadar yerimden hareket etmeyeceğim." dedim.

Bir süre sonra bir atlının Mütevekkil'in evine doğru hareket ettiğini gördüm. Halk, ona saygı göstermek için güzergâhının iki tarafında sıraya geçmiş, ona bakıyordu. Gözlerim ona ilişince, sevgisi kalbimi sardı ve içimden Mütevekkil'in ona bir zarar vermemesi için dua etmeye başladım. O, halkın arasından geçerken atının yelesine bakıyordu; sağa-sola dikkat etmiyordu. Bense sürekli onun için dua ediyordum. Tam benim yanımdan geçerken tüm yüzüyle bana dönerek: "*Allah senin duanı kabul etti; sana uzun ömür verdi; mal ve çocuklarını artırdı.*" dedi.

Bu sözü duyunca, beni titreme tuttu ve arkadaşlarımın ortasına düşüverdim. Arkadaşlarım: "Ne oldu?" diye sordular. Ben: "Hayırdır." dedim ve başka bir şey söylemedim. İsfahan'a dönünce Allah Teala bana çok miktarda mal verdi. Bugün evimdeki mallarımın değeri binlerce dirheme ulaşmaktadır; evimin dışındakileri ise hesaba katmıyorum. On çocuğum oldu, yaşım da yetmiş geçti. Ben, kalbimde geçenleri bilen ve hakımda duası kabul olan kişinin imametini inanıyorum.¹

Komşunun Sorununu Halletmesi

Samarra'da İmam Hâdi'nin (a.s) komşusu olan Yunus Nakkaş sürekli İmam'ın huzuruna çıkarak ona hizmet ediyordu.

Bir defasında titrer vaziyette İmam'ın huzuruna gelerek: "Efendim! Aileme iyi davranmanızı vasiyet ediyorum." dedi.

İmam: "*Bir şey mi oldu?*" buyurdu.

Yunus: "*Ölüme hazırlanmışım.*" dedi!

İmam tebessüm ederek: "*Neden?*" buyurdu.

Yunus dedi ki: "Musa b. Boğa (Abbasîlerin güçlü kumandanlarından ve saray ricallerinden) bana, üzerine bir şey işlemem için paha biçilmez bir yüzük taşı verdi. Ben bu taşın üzerine istediği şeyi işlemek isteyince, taş ikiye bölündü. Yarın yüzük taşını ona teslim etmem gerekiyor. Musa b. Boğa da yan bana bin kırbaç vurduracak veya öldürecek!"

İmam: "*Evine dön; yarına kadar hayır ve iyilikten başka bir şeyle karşılaşmayacaksın.*" diye buyurdu.

1- Biharul-Envar, c.50, s.141-142

Ertesi günü sabahın ilk vakitlerinde Yunus tüm vücudunu titreme sardığı hâlde İmam'ın huzuruna gelerek: "Musa b. Boğa adam göndermiş yüzüğü istiyor." dedi.

İmam: *"Onun yanına var; hayırdan başka bir şey görmeyeceksin."* buyurdu. Yunus: "Efendim! Ona ne söyleyeyim?" diye sordu.

İmam tebessüm ederek: *"Onun yanına var ve sana verdiği haberi dinle; hayır göreceksin."* buyurdu.

Yunus gitti ve güler yüzle dönüp İmam'a dedi ki: "Efendim! Onun yanına vardığımda bana: 'Küçük kızlarım bu yüzük taşı için kavga ettiler; bunu ikiye bölebilir misin? Bu işe karşılık seni zengin ederim.' dedi."

İmam Hâdi (a.s) Allah'a şükredip Yunus'a: *"Ona ne dedin?"* buyurdu. Ben: "İzin ver biraz düşüneyim, bakalım bu işi nasıl yapabiliriz." dedim. İmam: *"İyi cevap vermişsin."* buyurdu.¹

Ebu Haşim'e Yardımcı Olması

Ebu Haşim Caferî şöyle diyor:

Bir defasında kötü bir fakirliğe yakalanmışım. İmam Hâdi'nin (a.s) huzuruna çıktım. Müsaadesiyle oturduktan sonra bana: *"Ey Eba Haşim! Allah'ın sana verdiği nimetlerin hangisinin şükürünü yerine getirebilirsin?"* buyurdu. Ben ne diyeceğimi bilemedim, sustum. Bunun üzerine İmam'ın kendisi şöyle buyurdu:

Allah sana iman nasip ederek onunla bedenini cehennem ateşinden korumuş. Sana sağlık ve selametlik vermiş ve kendisine itaat etmen için yardımcın olmuş. Sana kanaat lütfederek de haysiyetini hıfzetmiştir.

Sonra şöyle devam etti:

Ey Eba Haşim! Sana bu kadar nimet veren kimseden bana şikâyetle bulunacağını bildiğim için bunları söyledim. Ben sana yüz dinar (altın) vermelerini emrettim; onu al.²

1- Biharu'l-Envar, c.50, s.125-126

2- Biharu'l-Envar, c.50, s.129

İMAM HÂDİ'NİN SÖZLERİNDE İMAMET

On İki İmamımızdan her biri (Allah'ın selâmı sürekli onların kutlu nurlarına olsun) sadece ümmetin önderi, İslâm ve Kur'ân hükümlerinin açıklayıcıları değil, Şia kültüründe masum imam; Allah'ın yeryüzündeki nuru, âlemdeki bütün varlıklara hakkın en mükemmel hücceti, varlık âleminin odak noktası, Allah'la kulları arasındaki feyiz vasıtası, tabiat ötesi kemallerin aynası, insanî faziletlerin en üstün kalesi, bütün hayır ve iyiliklerin mecmuası, Allah Teala'nın ilim ve kudretinin tecelli merkezi, Allah'a ulaşan insanın en mükemmel örneği; hata, unutkanlık ve yanlıştan korunan, melekût, gayb âlemi ve meleklerle ilişki içerisinde olan, dünya ve ahiretteki olmuş ve olacakları bilen kimse, Allah'ın sırlarının mahzeni ve peygamberlerin bütün kemallerinin mirasçısıdır.

Evet, Hz. Muhammed (s.a.a) ve Ehlibeyti, varlık âleminin ekseni ve odak noktasıdır. Onların değerli velayetlerinin sultası, enbiya ve elçilerin velayetinin üstündedir. Öyle ki, bunu onlardan başkasının anlaması mümkün değil. Allah Teala bunu Resulullah (s.a.a) ve onun masum Ehlibeyti'ne has kılmış, bu makama tamah eden hiç kimsenin ulaşmasına da imkân tanımamıştır.

Masum İmamlar'ın makam ve mevkisiyle ilgili söylediklerimiz ve bunlardan çok daha fazlası Kur'ân-ı Kerim'in apaçık nassı, Peygamber efendimiz ve Ehlibeyti'nin muteber rivayetleriyle ispatlanabilir. Bu mevzu, Şia mektebinin ileri gelenlerinin kitap ve sözlerinde incelenip açıklanmıştır. Bu kitap ise, özetliği esas aldığından, konunun etraflı şekilde irdelenmesine ve ilgili delillerin aktarılmasına elverişli değil.

İmamet semasının onuncu güneşi, efendimiz İmam Ebu'l-Hasan el-Hâdi (a.s) biz Şîilere minnet ve lütufta bulunarak "Camia Ziyareti" adlı ziyaretteki ender ve derin anlamlı buyruklarında, ruhu eğitimde, maarifte sözü zirveye ulaştırmış; bilim denizinden, imamet silsilesinin gerçek dostlarının üzerine inci ve mercan yağmuru yağdırmış; İmam'ın hakika-

tine yakışır şekilde değil, bizim akıllarımızın kapasitesince Allah Teala'nın ender meyvelerinden bir miktar bizlere sunmuştur.

Canımız onun temiz toprağına feda olsun! O İmam (a.s) ki, sözlerinin parlak nuruyla biz yer küresi sakinlerini Allah Teala'nın yüce semasıyla tanıştırmış ve bu susuz kulları Allah Teala'nın cennetteki Kevser kaynaklarına yönlendirmiştir.

Evet, aziz imam Hz. Hâdi (a.s), izleyicilerinden birinin ricası üzerine ona, masum Ehlibeyt İmamları'nı ziyaret etmek için birtakım sözler öğretmiştir. Onun hayatından bahsettiğimiz bu yazımızda gerçekte bir "imamet ve imamı tanıma" fihristi olan bu ziyarete değinmeden edemeyeceğiz.

Ulemanın bazı ileri gelenleri, bu ziyareti en iyi ziyaret bilmişlerdir. Hicrî 381 yılında vefat etmiş olan merhum Şeyh Saduk gibi yüce bir şahsiyet, bunu "Men Lâ Yehzuruhu'l-Fakih"¹ ve "Uyun-u Ahbari'r-Rıza"² adlı kitaplarında; hicrî 460'da vefat etmiş olan Şeyh Tusî de "Tehzibu'l-Ahkâm"³ adlı kitabında nakletmişlerdir.⁴ Bu ziyaretin akılcılığı, yüce an-

1- c.2, s.609; Tahran-Mektebetu's-Saduk baskısı. (Şeyh Saduk Men La Yehzuruhu'l-Fakih adlı kitabının baş tarafından şöyle yazıyor: "Ben bu kitapta kendisiyle fetva verdiğim, kendimle Rabbim arasında şer'î hüccet bildiğim şeyi zikrediyorum." c.1, s.3, Tahran basımı)

2- c.2, s.277, Tahran-Menşurat-i A'lemî baskısı

3- c.6, s.95, Tahran basımı

4- Allâme Meclisî bu ziyaret hakkında şöyle diyor: "Camia ziyareti senet bakımından en sahih ziyaret; metin, fesahat ve belagat açısından en üstün ziyarettir." Biharul-Envar, c.102, s.144

Birinci Meclisî (Allâme Meclisî'nin babası) ise şöyle diyor: "Emirü'l-Müminin Ali'nin (a.s) türbesinde karşılaştığım bir mukâşefede İmam Mehdi'nin (ruhumuz ona feda olsun) huzuruna çıkıp yüksek sesle Camia Ziyareti'ni okudum. Ziyaret bittikten sonra İmam: "Güzel bir ziyarettir." buyurdu." Birinci Meclisî daha sonra şöyle diyor: "Ben çoğu zaman bu ziyareti okuyorum; bu ziyaretin İmam Hâdi'den (a.s) olduğunda, İmam Mehdi (a.f) tarafından onaylandığında bir şüphe yoktur. Onun metni, ziyaretlerin en kâmil ve en iyisidir." Ravzatu'l-Muttakin, c.5, s.451.

Merhum Hâce Nurî şöyle yazıyor: "Seyit Ahmed Deştî hac yolculuğunda Hz. Mehdi'nin (a.f) huzuruna çıkma şerefine nail oldu. O, ona nafil (sünnet) namazlarını kılmasını, Aşura ve Camia ziyaretlerini okumasını tavsiye etti ve ona: 'Siz neden nafil namazlarını kılmıyorsunuz? Nafil, nafil, nafil! Neden Aşura Ziyareti'ni okumuyorsunuz? Aşura, Aşura, Aşura! Neden Camia Ziyareti'ni okumuyorsunuz? Camia, Camia, Camia!' buyurdu." Necmu's-Sakıb, s.342-343.

lamı, ondan yayılan bilim ve marifetin kendisi bu ziyaretin asaletini, bunu söyleyenin bilgisinin yüceliğini ortaya koymaktadır.

Şimdi İmamımız Hz. Hâdi'nin (a.s) parlak ruhunu selâmlayarak bu ziyareti naklediyor ve tercümesini sunuyoruz.¹

Ehlibeyt İmamları yolunun izleyicilerinin, bu Şia maarifinin hazinesinin parlak cevherinden gaflet etmemeleri, ister değerli İmamlarımızın türbelerinde, ister diğer yerlerde onları ziyaret ederken bu nurlu sözlerle ziyaret etmeleri ümidiyle...

Camia Ziyareti

Musa b. Abdullah en-Nahaî şöyle diyor: İmam Ali en-Naki'ye (İmam Hâdi a.s) "Ey Resulullah'ın torunu! Sizden birinizi(n mezarını) ziyaret ettiğimde okumam için bana açık ifadeli ve öz anlamlı bir ziyaret duası öğretin." dedim. Bunun üzerine İmam Ali en-Nakî (a.s) şöyle buyurdu:

(Ziyaret için) guslettikten sonra (İmamlar'ın haremünün) eşiğine (mezarının bulunduğu türbenin kapısına) ulaştığında, dur ve kelime-i şahadeti söyle; yani, "Eşhedu en lâ ilahe illallah, vahdehu lâ şerike leh ve eşhedu enne Muhammeden sallallahu aleyhi ve âlihi abduhu ve resuluh." de. İçeri girip mezarı gördüğünde, tekrar dur ve otuz defa "Allah-u Ekber" de. Sonra kısa adımlar atarak vakarlı bir hâlle biraz daha ilerle, sonra durup tekrar otuz defa "Allah-u Ekber" de. Sonra (biraz daha ilerle ve) mezara yakın bir yerde durarak kırk defa daha "Allah-u Ekber" de ve böylece yüz tekbiri tamamla ve sonra şöyle de:

السَّلَامُ عَلَيْكُمْ يَا أَهْلَ بَيْتِ النَّبُوَّةِ، وَمَوْضِعِ الرِّسَالَةِ، وَتُحْتَلَفَ الْمَلَائِكَةِ، وَمَهْبِطِ الْوُحْيِ، وَمَعْدِنِ الرَّحْمَةِ، وَخَزَانِ الْعِلْمِ، وَمُنْتَهَى الْحِلْمِ، وَأَصُولِ الْكَرَمِ، وَقَادَةَ الْأُمَمِ، وَأَوْلِيَاءِ التَّعَمِّ، وَعَنَاصِرِ الْأَبْرَارِ، وَدَعَائِمِ الْأَخْيَارِ، وَسَاسَةَ الْعِبَادِ، وَأَرْكَانَ الْبِلَادِ، وَأَبْوَابِ الْإِيمَانِ، وَأَمْنَاءِ الرَّحْمَنِ، وَسَلَالَةَ النَّبِيِّينَ، وَصَفْوَةَ الْمُرْسَلِينَ، وَعِزَّةَ خَيْرَةِ رَبِّ الْعَالَمِينَ وَرَحْمَةَ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ،

1- Ulemeden birçokları Camia Ziyareti hakkında çeşitli şerhler yazmışlardır. Biz bu ziyaretin tercümesinde birkaç şerhten, özellikle Tabibzade diye meşhur olan Hacı Mirza Muhammed Ahmedabadî İsfahani'nin "Şems-i Talia" adlı kitabından yararlandık.

Selâm olsun size ey Peygamber'in Ehlibeyt'i, risaletin karargâhu, meleklerin uğradığı kimseler, vahyin iniş yeri, rahmet madeni, ilim hazinelerinin kaynakları, hilmin nihayeti, bağışın kökü, ümmetlerin yöneticileri, iyilerin cevheri, seçkinlerin direği, kulların önderleri, beldelerin temel taşları, iman kapıları, Rahman'ın eminleri, Peygamber'in öz soyu, ilâhî elçilerin göz nuru ve resullerin yakınları! Allah'ın rahmet ve bereketleri sizin üzerinize olsun!

اَلسَّلَامُ عَلَى اَيْمَةِ الْهُدَى، وَمَصَابِيحِ الدُّجَى، وَأَعْلَامِ التَّقَى، وَذَوَى الثُّهَى، وَأَوْلَى الْحِجَى، وَكَهْفِ الْوَرَى، وَوَرَثَةِ الْأَنْبِيَاءِ، وَالْمَثَلِ الْأَعْلَى، وَالِدَعْوَةِ الْحُسْنَى، وَحُجَجِ اللَّهِ عَلَى أَهْلِ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَالْأُولَى وَرَحْمَةِ اللَّهِ وَبَرَكَاتِهِ،

Selâm olsun hidayet imamlarına, karanlıkların nurlarına, takvanın parlak nişanelerine, kâmil akıl ve bilinç sahiplerine, halkın sığınaklarına, peygamberlerin vârislerine, üstün örneklere, güzel davetçilere, Allah'ın dünya ve ahiret ehline ve ilk mahlûklara olan hüccetlerine! Allah'ın rahmet ve bereketleri onların üzerine olsun!

اَلسَّلَامُ عَلَى مَحَالِّ مَعْرِفَةِ اللَّهِ، وَمَسَاكِينِ بَرَكَتِهِ اللَّهِ، وَمَعَادِنِ حِكْمَةِ اللَّهِ، وَحَقِيقَةِ سِرِّ اللَّهِ، وَحَمَلَةِ كِتَابِ اللَّهِ، وَأَوْصِيَاءِ نَبِيِّ اللَّهِ، وَذُرِّيَّةِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَرَحْمَةِ اللَّهِ وَبَرَكَاتِهِ،

Selâm olsun Allah'ı tanımanın yollarına, Allah'ın bereketinin odaklarına, Allah'ın hikmetinin kaynaklarına, Allah'ın sırlarının koruyucularına, Allah'ın kitabının muhafızlarına, Peygamber'in vasilerine ve Allah Resulü'nün soyuna! Allah'ın rahmet ve bereketleri onların üzerine olsun!

اَلسَّلَامُ عَلَى الدُّعَاةِ إِلَى اللَّهِ، وَالْأَدِلَّةِ عَلَى مَرْضَاتِ اللَّهِ، وَالْمُسْتَقْرَبِينَ فِي أَمْرِ اللَّهِ، وَالتَّامِينَ فِي حَبَّةِ اللَّهِ، وَالْمُخْلِصِينَ فِي تَوْحِيدِ اللَّهِ، وَالْمُظْهِرِينَ لِأَمْرِ اللَّهِ وَهَيْبِهِ، وَعِبَادِهِ الْمُكْرَمِينَ الَّذِينَ لَا يَسْبِقُونَهُ بِالْقَوْلِ وَهُمْ بِأَمْرِهِ يَعْمَلُونَ وَرَحْمَةِ اللَّهِ وَبَرَكَاتِهِ،

Selâm olsun insanları Allah'a davet edenlere, Allah'ın razı olduğu şeylerin yolunu gösterenlere, Allah'ın emirleri hususunda kararlı olanlara, Allah sevgisi tam olanlara, Allah'ın tevhidinde ihlâslı olanlara, emir ve nehiyelerini aşikâr kılanlara ve emrine uyup O'ndan önce bir şeyi dile getirmeyen yüce kullara! Allah'ın rahmet ve bereketleri onların üzerine olsun!

السَّلَامُ عَلَى الْأَيِّمَةِ الدُّعَاةِ، وَالْقَادَةِ الْهُدَاةِ، وَالسَّادَةِ الْوُلَاةِ، وَالذَّادَةِ الْحَمَامَةِ، وَأَهْلِ الدِّكْرِ وَأُولَى

الْأَمْرِ، وَبَقِيَّةِ اللَّهِ وَخَيْرِيَّتِهِ وَحُزْبِهِ وَعَيْبَةِ عِلْمِهِ وَحُجَّتِهِ وَصِرَاطِهِ وَنُورِهِ وَبُرْهَانِهِ وَرَحْمَةِ اللَّهِ وَبَرَكَاتِهِ،

Selâm olsun (Hakk'a) davet eden imamlara, hidayetçi olan önderlere, koruyucu ve destekçi velilere, zikir ehline, emir sahiplerine, Allah'ın yeryüzünde seçtiği halifelerine, seçkin kıldıklarına, O'nun hizbine, ilim çeşmelerine, hüccetine, sıratına, nuruna ve burhanına! Allah'ın rahmet ve bereketleri onların üzerine olsun!

أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ كَمَا شَهِدَ اللَّهُ لِنَفْسِهِ وَسَهِدَتْ لَهُ مَلَائِكَتُهُ وَأُولُو الْعِلْمِ

مِنْ خَلْقِهِ، لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ، وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ الْمُنْتَجَبُ، وَرَسُولُهُ الْمُرْتَضَى، أَرْسَلَهُ

بِأُھْدَى وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ وَلَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ،

Allah'ın kendi hakkında şahadet ettiği gibi ben de şahadet ederim ki, Allah'tan başka bir ilâh yoktur; O, tektir ve ortağı yoktur. Nitekim melekler ve ilim sahibi kulları da buna tanıklık etmekte. O'ndan başka bir ilâh yoktur; O güçlü ve hikmet sahibidir. Ve şahadet ederim ki, Muhammed O'nun seçkin kulu ve beğenilmiş elçisidir. Onu hidayet ve hak din üzere ve bütün dinlere galip gelsin diye göndermiştir; müşrikler bunu istemese de.

وَأَشْهَدُ أَنَّكُمْ الْأَيِّمَةُ الرَّاشِدُونَ الْمَهْدِيُّونَ الْمَعْصُومُونَ الْمُكْرَمُونَ الْمُقَرَّبُونَ الْمُتَّقُونَ الصَّادِقُونَ

الْمُصْطَلَقُونَ الْمُطِيعُونَ لِلَّهِ، الْقَوَامُونَ بِأَمْرِهِ، الْعَامِلُونَ بِإِرَادَتِهِ، الْفَائِزُونَ بِكَرَامَتِهِ، اصْطَفَاكُمْ بِعِلْمِهِ،

وَارْتَضَاكُمْ لِغَيْبِهِ، وَاخْتَارَكُمْ لِسِرِّهِ، وَاجْتَبَاكُمْ بِقُدْرَتِهِ، وَأَعَزَّكُمْ بِهُدَاهِ، وَخَصَّكُمْ بِبُرْهَانِهِ، وَأَنْتَجَبَكُمْ

لِنُورِهِ، وَأَيَّدَكُمْ بِرُوحِهِ، وَرَضِيَكُمْ خُلَفَاءَ فِي أَرْضِهِ، وَحَجَجَا عَلَى بَرِّيَّتِهِ، وَأَنْصَارًا لِدِينِهِ، وَحَفَظَةً لِسِرِّهِ،

وَخَزَنَةً لِعِلْمِهِ، وَمُسْتَوْدَعًا لِحِكْمَتِهِ، وَتَرَاجِمَةً لَوْحِيهِ، وَأَرْكَانًا لِتَوْحِيدِهِ، وَشُهَدَاءَ عَلَى خَلْقِهِ، وَأَعْلَامًا

لِعِبَادِهِ، وَمَنَارًا فِي بِلَادِهِ، وَأَدِلَّةً عَلَى صِرَاطِهِ، عَصَمَكُمْ اللَّهُ مِنَ الزَّلَالِ، وَأَمَنَكُمْ مِنَ الْفِتَنِ، وَطَهَّرَكُمْ

مِنَ الدَّنَسِ، وَأَذْهَبَ عَنْكُمْ الرِّجْسَ وَطَهَّرَكُمْ تَطْهِيرًا،

Yine şahadet ederim ki, sizler değer ve hidayet sahibi, masum, Allah'a yakınlaştırılmış, muttaki, sadık, seçkin ve O'na itaat eden, O'nun emrini tamamen yerine getiren, O'nun iradesine uyan, ikramını kazanan raşit imamlarsınız. Allah sizi bilerek seçmiş, gayb bilgisi için size razı olmuş, sırrı için sizi seçmiş ve kendi kudretiyle sizi beğenmiştir. Kendi hidayetiyle size izzet kazandırmış ve kendi burhanıyla (mucize ve kerametleriyle) sizi özgün kılmış, kendi nuru için sizi seçmiş ve kendi ruhuyla sizi desteklemiştir. Yeryüzünde sizlerin halife, kullarına hüccet ve dinine yardımcı olmanızı; sırrını koruyanlar, ilmini taşıyanlar ve hikmetinin eminleri, vahyinin açıklayıcıları, tevhidin erkânı, yaratıklarına şahitler, kullarına nişaneler, beldesinde ışık ve yoluna deliller olmanızı istemiştir. Allah sizleri sürçmelerden korumuş ve fitnelerden amanda kılmış, kirlerden temizlemiş ve her türlü pislği sizlerden uzaklaştırmış, sizleri tertemiz kılmıştır.

فَعَظَمْتُمْ جَلَالَهُ، وَأَكْبَرْتُمْ شَأْنَهُ، وَمَجَّدْتُمْ كَرَمَهُ، وَأَدَمْتُمْ ذِكْرَهُ، وَوَكَّدْتُمْ مِيثَاقَهُ، وَأَحْكَمْتُمْ عَقْدَ طَاعَتِهِ، وَنَصَحْتُمْ لَهُ فِي السِّرِّ وَالْعَلَانِيَةِ، وَدَعَوْتُمْ إِلَى سَبِيلِهِ بِالْحِكْمَةِ وَالْمَوْعِظَةِ الْحَسَنَةِ، وَبَدَلْتُمْ أَنْفُسَكُمْ فِي مَرْضَاتِهِ، وَصَبَرْتُمْ عَلَى مَا أَصَابَكُمْ فِي جَنَبِهِ، وَأَقَمْتُمْ الصَّلَاةَ، وَآتَيْتُمُ الزَّكَاةَ، وَأَمَرْتُمْ بِالْمَعْرُوفِ، وَكَيْبْتُمْ عَنِ الْمُنْكَرِ، وَجَاهَدْتُمْ فِي اللَّهِ حَقَّ جِهَادِهِ حَتَّى أَعْلَنْتُمْ دَعْوَتَهُ، وَبَيَّنْتُمْ فَرَائِضَهُ، وَأَقَمْتُمْ حُدُودَهُ، وَنَشَرْتُمْ شَرَائِعَ أَحْكَامِهِ، وَسَنَنْتُمْ سُنَّتَهُ، وَصَبَرْتُمْ فِي ذَلِكَ مِنْهُ إِلَى الرِّضَا، وَسَلَّمْتُمْ لَهُ الْقَضَاءَ، وَصَدَّقْتُمْ مِنْ رُسُلِهِ مَنْ مَضَى،

Siz de O'nun yüceliği karşısında tazim ettiniz, şanını yüce bildiniz, nimetini övdünüz, O'nu sürekli andınız, ahidini muhkemleştirip kulluk bağına sağlamaştırdınız, O'nun rızası için açık ve gizlide müminlerin hayrına çalıştınız, hikmet ve güzel öğütle O'nun yoluna çağırdınız. O'nun rızası yolunda nefsinizden geçtiniz ve O'nun muhabbeti uğruna uğradığınız meşakatlere sabrettiniz. Namazı dosdoğru kılıp zekâtı verdiniz, iyiliği emredip kötülükten sakındırdınız. Allah uğruna hakkıyla cihat edip O'nun davetini ilan ettiniz. Farzlarını açıkladınız ve hadlerini (şer'î hüküm ve cezaları) ikame ettiniz, belirlenen hükümlerini beyan ettiniz, sünnetine uydunuz, rızasına yöneldiniz, kaza ve takdiri O'na bıraktınız ve geçmiş peygamberlerini tasdik ettiniz.

فَالرَّاعِبُ عَنْكُمْ مَارِقٌ، وَاللَّازِمُ لَكُمْ لَاحِقٌ، وَالْمُقَصِّرُ فِي حَقِّكُمْ زَاهِقٌ، وَالْحَقُّ مَعَكُمْ وَفِيكُمْ وَمِنْكُمْ وَالْيَكْمُ وَأَنْتُمْ أَهْلُهُ وَمَعْدِنُهُ، وَمِيرَاثُ التُّبُوَّةِ عِنْدَكُمْ، وَأَيَابُ الْخَلْقِ إِلَيْكُمْ، وَحَسَابُهُمْ عَلَيْكُمْ، وَفَصْلُ الْحِطَابِ عِنْدَكُمْ، وَآيَاتُ اللَّهِ لَدَيْكُمْ، وَعَزَائِمُهُ فِيكُمْ، وَنُورُهُ وَبُرْهَانُهُ عِنْدَكُمْ، وَأَمْرُهُ إِلَيْكُمْ، مَنْ وَالَاكُمْ فَقَدْ وَالَى اللَّهَ، وَمَنْ عَادَاكُمْ فَقَدْ عَادَ اللَّهَ، وَ مَنْ أَحْبَبَكُمْ فَقَدْ أَحَبَّ اللَّهَ، وَمَنْ أَبْغَضَكُمْ فَقَدْ أَبْغَضَ اللَّهَ، وَمَنْ اعْتَصَمَ بِكُمْ فَقَدْ اعْتَصَمَ بِاللَّهِ،

Öyleyse sizi bırakıp başkasına yönelen azar, size sarılan hakka kavuşur, hakkınızı çiğneyen ise zevale uğrar. Hak sizinledir ve sizdedir, sizdendir ve size yöneliktir; siz hakkın sahibi ve kaynağısınız. Peygamberlik mirası sizin yanınızdadır, halkın dönüşü sizedir ve onların hesabı sizin üzerindedir. Hakkı batıldan ayırtacak kesin hüküm sizdedir ve Allah'ın nişaneleri sizin yanınızdadır. O'nun kat'î hükümleri sizde, O'nun nuru ve açık delili sizin yanınızdadır, emri size yöneliktir. Size dost olan Allah'a dost olur ve size düşman kesilen Allah'a düşman kesilir. Sizi seven Allah'ı sever, size karşı kin besleyen Allah'a kin besler. Sizze sarılan, gerçekte Allah'a sarılır.

أَنْتُمْ الصِّرَاطُ الْأَقْوَمُ، وَشُهَدَاءُ دَارِ الْفَنَاءِ، وَشُفَعَاءُ دَارِ الْبَقَاءِ، وَالرَّحْمَةُ الْمَوْصُولَةُ، وَالْأَيَةُ الْمَحْزُونَةُ، وَالْأَمَانَةُ الْمَحْفُوظَةُ، وَالْبَابُ الْمُبْتَلَى بِهِ النَّاسُ، مَنْ آتَاكُمْ نَجًا، وَمَنْ لَمْ يَأْتِكُمْ هَلَكًا، إِلَى اللَّهِ تَدْعُونَ، وَعَلَيْهِ تَدْلُونَ، وَبِهِ تُؤْمِنُونَ، وَلَهُ تُسَلِّمُونَ، وَبِأَمْرِهِ تَعْمَلُونَ، وَإِلَى سَبِيلِهِ تُرْشِدُونَ، وَيَقُولُهُ تَحْكُمُونَ، سَعَدَ مَنْ وَالَاكُمْ، وَهَلَكَ مَنْ عَادَاكُمْ، وَخَابَ مَنْ جَحَدَكُمْ، وَضَلَّ مَنْ فَارَقَكُمْ، وَفَارَ مَنْ تَمَسَّكَ بِكُمْ، وَأَمِنَ مَنْ لَجَأَ إِلَيْكُمْ، وَسَلِمَ مَنْ صَدَّقَكُمْ، وَهُدِيَ مَنْ اعْتَصَمَ بِكُمْ، مَنْ اتَّبَعَكُمْ فَالْحَيَّةُ مَاوَاهُ، وَمَنْ خَالَفَكُمْ فَالنَّارُ مَثْوَاهُ، وَمَنْ جَحَدَكُمْ كَافِرٌ، وَمَنْ حَارَبَكُمْ مُشْرِكٌ، وَمَنْ رَدَّ عَلَيْكُمْ فِي أَسْفَلِ دَرْكٍ مِنَ الْجَحِيمِ،

Sağlam yol ve fena yurdunun şahitleri ve beka yurdunun şefaatchileri sizsiniz. Kesintisiz rahmet, korunmuş nişane, mahfuz emanet ve insanların imtihan edildikleri kapı sizsiniz. Kim size geldiyse kurtuldu ve her kim size gelmediyse helâk oldu. Siz, Allah'a doğru çağırıyorsunuz ve O'na yönlendiriyorsunuz, O'na iman edip O'na baş eğiyorsunuz, O'nun emrine uyup yoluna halkı irşat ediyorsunuz ve O'nun sözüyle

hüküm veriyorsunuz. Sizinle dostluk bağı kuran saadete erer, size düşman olan kurtuluş yüzü görmez. Sizi inkâr eden hüsrana uğrar, sizden ayrı düşen sapıklığa duçar olur. Size sarılan kurtulur, size sığınan güven kazanır. Sizi tasdik eden selamete kavuşur, size uyan hidayete erişir. Size tâbi olanın cennettir yeri. Size karşı gelenin cehennemdir yurdu. Sizi inkâr eden küfre sapar, sizinle harbeden şirke düşer, sizi reddeden cehennemden en alt tabakasında yer alır.

أَشْهَدُ أَنَّ هَذَا سَابِقٌ لَكُمْ فِيمَا مَضَى، وَجَارٍ لَكُمْ فِيمَا بَقِيَ، وَأَنَّ أَرْوَاحَكُمْ وَنُورَكُمْ وَطِينَتَكُمْ
وَاحِدَةٌ، طَابَتْ وَطَهَّرَتْ بَعْضُهَا مِنْ بَعْضٍ، خَلَقَكُمْ اللَّهُ أَنْوَاراً فَجَعَلَكُمْ بَعْرَ شِهِ مُحْدِقِينَ حَتَّى مَنَّ عَلَيْنَا
بِكُمْ، فَجَعَلَكُمْ فِي بُيُوتِ آدِنَ اللَّهُ أَنْ تُرْفَعَ وَيُدَكَّرَ فِيهَا اسْمُهُ، وَجَعَلَ صَلَوَاتِنَا عَلَيْكُمْ وَمَا خَصَّنَا بِهِ مِنْ
وَلَايَتِكُمْ طَيِّباً خَلَقْنَا، وَطَهَّارَةً لِنَفْسِنَا، وَتَرْكِيَّةً لَنَا، وَكَفَّارَةً لِدُنُوبِنَا، فَكُنَّا عِنْدَهُ مُسْلِمِينَ بِفَضْلِكُمْ،
وَمَعْرُوفِينَ بِتَصَدِيقِنَا إِيَّاكُمْ، فَبَلَغَ اللَّهُ بِكُمْ أَشْرَفَ مَحَلِّ الْمُكْرَمِينَ، وَأَعْلَى مَنَازِلِ الْمُقَرَّبِينَ، وَأَرْفَعَ
دَرَجَاتِ الْمُرْسَلِينَ، حَيْثُ لَا يَلْحَقُهُ لَاحِقٌ، وَلَا يَفُوقُهُ فَاتِقٌ، وَلَا يَسْبِقُهُ سَابِقٌ، وَلَا يَطْمَعُ فِي إِدْرَاكِهِ
طَامِعٌ، حَتَّى لَا يَبْقَى مَلَكٌ مُقَرَّبٌ، وَلَا نَبِيٌّ مُرْسَلٌ، وَلَا صَدِيقٌ وَلَا شَهِيدٌ، وَلَا عَالِمٌ وَلَا جَاهِلٌ، وَلَا دِينٌ
وَلَا فَاضِلٌ، وَلَا مُؤْمِنٌ صَالِحٌ، وَلَا فَاجِرٌ طَالِحٌ، وَلَا جَبَّارٌ عَنِيدٌ، وَلَا شَيْطَانٌ مَرِيدٌ، وَلَا خَلْقٌ فِيمَا بَيْنَ
ذَلِكَ شَهِيدٌ إِلَّا عَرَفَهُمْ جَلَالَةَ أَمْرِكُمْ، وَعَظَمَ خَطْرَكُمْ، وَكَبَّرَ شَأْنَكُمْ وَتَمَّامَ نُورَكُمْ، وَصَدَّقَ مَقَاعِدَكُمْ،
وَبَاتَ مَقَامَكُمْ، وَشَرَفَ مَحَلِّكُمْ وَمَنْزِلَتَكُمْ عِنْدَهُ، وَكَرَامَتَكُمْ عَلَيْهِ، وَخَاصَّتَكُمْ لَدَيْهِ، وَفَرَّبَ مَنْزِلَتَكُمْ
مِنْهُ،

Şahadet ederim ki, bu ilâhî irade (ve makam) sizin için önceden vardı, bundan sonra da var olacaktır. Şahadet ederim ki, sizlerin ruhlarınız ve nurlarınız birdir; tertemiz ve paksınız ve hep birbirinizdensiniz. Allah sizleri nurlar olarak yarattı ve arşının etrafına yerleştirdi. Sonra Allah bizlere sizinle minnet ve ihsanda bulundu. Böylece sizi yücelmesini ve kendi isminin anılmasını istediği evlere yerleştirdi. Bizim size salât göndermemizi ve velayetinizle bize has kıldığı nimetini; yaratılışımız için esenlik, nefsimiz için temizlik, bizler için arınma ve günahlarımız için kefareti kıldı. Böylece bizler Allah indinde sizlerin faziletlerini itiraf edenler olduk ve sizlerin ilâhî makamını tasdik edenler olarak tanındık. Sonra Allah sizi kimsenin ulaşamayacağı, üstünlük taslayamayacağı (üs-

tüne çıkamayacağı), kimsenin yarışamayacağı ve erişmeyi arzu edemeyeceği yüce varlıkların bulunduğu yerin en üstün mertebesine ulaştırdı, yakınlaştıranların en mükemmel makamına erişirdi ve elçilerin en yüce derecesine çıkardı. Öyle ki, sizin imamet makamınızın yüceliğini, mevkiinizin azametini, şanınınızın üstünlüğünü, nurunuzun tamlığını, menzilinizin güzelliğini, makamınızın değişmezliğini, yerinizin şerefini, Allah indindeki mertebenizi, O'nun yanındaki değerinizi, O'na olan özelliğinizi ve O'na yakınlığınızı tanımayan, bilmeyen hiçbir yakınlaştı- rılmış melek, gönderilmiş peygamber, sıddık, şehit, âlim, cahil, mümin, facir, inat eden tağut, azgın şeytan ve bunların arasında yer alan bir mah- lûk kalmış olmasın.

بَابِي أَنْتُمْ وَأُمِّي وَأَهْلِي وَمَالِي وَأُسْرَتِي أَشْهَدُ اللَّهَ وَأَشْهَدُكُمْ أَنِّي مُؤْمِنٌ بِكُمْ وَمَا آمَنْتُمْ بِهِ، كَافِرٌ
بِعَدْوِكُمْ وَمَا كَفَرْتُمْ بِهِ، مُسْتَبْصِرٌ بِشَأْنِكُمْ وَبِضَلَالَةِ مَنْ خَالَفَكُمْ، مُوَالٍ لَكُمْ وَلَا وِلِيَاءِكُمْ، مُبْغِضٌ
لِأَعْدَائِكُمْ وَمُعَادٍ لَهُمْ، سَلِمٌ لِمَنْ سَالَمَكُمْ، وَحَرْبٌ لِمَنْ حَارَبَكُمْ، مُحَقِّقٌ لِمَا حَقَّقْتُمْ، مُبْطِلٌ لِمَا
أَبْطَلْتُمْ، مُطِيعٌ لَكُمْ، عَارِفٌ بِحَقِّكُمْ، مُقَرَّرٌ بِفَضْلِكُمْ، مُحْتَمِلٌ لِعَلْمِكُمْ، مُحْتَجِبٌ بِدِمَّتِكُمْ، مُعْتَرِفٌ بِكُمْ،
مُؤْمِنٌ بِبَايَاكُمْ، مُصَدِّقٌ بِرُجْعَتِكُمْ، مُنْتَظَرٌ لِأَمْرِكُمْ، مُرْتَقِبٌ لِدَوْلَتِكُمْ، آخِذٌ بِقَوْلِكُمْ، عَامِلٌ بِأَمْرِكُمْ،
مُسْتَجِيرٌ بِكُمْ، زَائِرٌ لَكُمْ، لَا نِدَّ عَائِدٌ بِقُبُورِكُمْ، مُسْتَشْفِعٌ إِلَى اللَّهِ عَزَّوَجَلَّ بِكُمْ، وَمُتَقَرِّبٌ بِكُمْ إِلَيْهِ،
وَمُقَدِّمٌكُمْ أَمَامَ طَلِبَتِي وَخَوَانِجِي وَإِرَادَتِي فِي كُلِّ أَحْوَالِي وَأُمُورِي مُؤْمِنٌ بِسِرِّكُمْ وَعَلَانِيَتِكُمْ وَشَاهِدِكُمْ
وَعَانِيَتِكُمْ وَأَوْلِيَتِكُمْ وَآخِرِكُمْ، وَمَقْوُوضٌ فِي ذَلِكَ كُلِّهِ إِلَيْكُمْ وَمُسَلِّمٌ فِيهِ مَعَكُمْ، وَقَلْبِي لَكُمْ مُسَلِّمٌ، وَرَأْيِي
لَكُمْ تَبِعٌ، وَنُصْرَتِي لَكُمْ مُعَدَّةٌ حَتَّى يُجِيئَ اللَّهُ تَعَالَى دِينَهُ بِكُمْ، وَيَرُدُّكُمْ فِي أَيَّامِهِ، وَيُظْهِرَكُمْ لِعَدْلِهِ،
وَيَمَكِّنْكُمْ فِي أَرْضِهِ،

Babam ve annem, ailem, malım ve yakınlarım size feda olsun! Alla- h'ı ve sonra sizleri şahit kılıyorum ki, ben size ve sizin inandıklarınıza iman etmişim, sizin düşmanınıza karşıyım ve sizin reddettiğiniz şeyleri reddediyorum. Sizin makamınızı tanıyorum, size karşı gelenlerin sapık- lıkta olduklarını biliyorum. Sizin ve dostlarınızın dostuyum, düşmanla- rınızın düşmanıyım. Sizinle barış içinde olanla barışığım, sizinle sava- şanla savaşıyorum. Sizin hak bildiğinizi hak bilirim, batıl bildiğinizi batıl bi- liririm. Size itaat ediyorum, hakkınızı tanıyorum ve faziletinizi ikrar edi-

yorum. İlminizi taşıyorum, ahdinize bağlıyım, makamınıza inanıyorum, dönüşünüze inanıyorum, ric'atinize iman ediyorum, emrinizi bekliyorum, devletinizin arzusundayım, sözünüze bağlıyım, emrinize göre amel ediyorum. Sizlere iltica etmişim, ziyaretinize gelmişim, kabrinize sığınmışım. Sizi Allah azze ve celle indinde kendime şefahtçi kılmışım, sizin hürmetiniz için Allah'a yakın olmak istiyorum. Her zaman her işimde kendi hacetlerimin, isteklerimin reva olması için sizleri (Allah huzurunda) aracı kılmışım. Sırrınıza ve aşikâr makamınıza iman etmişim. Sizlerin hazır olanınıza da, gaip olanınıza da; birincinize de, sonuncunuza da inanmışım ve bütün işleri sizlere havale etmişim, bütün hâllerimde sizlere boyun eğmişim ve kalbim sizlere teslim olmuştur. Görüşüm size tâbidir ve yardımım sizin için hazırdır. Ta ki Allah, sizin vasitanızla dinini ihya etsin ve sizleri kendi istediği günlerde geriye getirsin ve adaleti ikame etmek için sizleri yeryüzünde galip kılsın.

فَمَعَكُمْ مَعَكُمْ لَا مَعَ غَيْرِكُمْ، آمَنْتُ بِكُمْ وَتَوَلَّيْتُ آخِرَكُمْ بِمَا تَوَلَّيْتُ بِهِ أَوْلَكُمْ، وَبَرَّنتُ إِلَى اللَّهِ عَزَّوَجَلَّ مِنْ أَعْدَائِكُمْ وَمِنَ الْجَبْتِ وَالطَّاعُوتِ وَالشَّيَاطِينِ وَحَزَبِهِمُ الظَّالِمِينَ لَكُمْ، الْجَاهِلِينَ لِحَقِّكُمْ، وَالْمَارِقِينَ مِنْ وَلَايَتِكُمْ، وَالغَاصِبِينَ لِإِثْمِكُمُ الشَّاكِينَ فِيكُمْ الْمُنْحَرِفِينَ عَنْكُمْ، وَمَنْ كَلَّ وَلِيحَةٍ دُونَكُمْ وَكَلَّ مَطَاعٍ سِوَاكُمْ، وَمِنَ الْأَنِمَةِ الَّذِينَ يَدْعُونَ إِلَى النَّارِ، فَتَبَّتَنِي اللَّهُ أَبَدًا مَا حَيَّيْتُ عَلَى مُوَالَاتِكُمْ وَمَحَبَّتِكُمْ وَدِينِكُمْ، وَوَفَّقَنِي لِمَا دَعَوْتُمْ إِلَيْهِ، وَجَعَلَنِي مِنْ خِيَارِ مُوَالِيكُمُ التَّابِعِينَ لِمَا دَعَوْتُمْ رَجْعَتِكُمْ، وَبِمَلِّكَ فِي دَوْلَتِكُمْ، وَبِشَرَّفُ فِي عَافِيَتِكُمْ، وَبِمَكَّنْ فِي أَيَّامِكُمْ، وَتَقَرَّرَ عَيْنُهُ عَدَا بُرُؤِيَتِكُمْ،

Ben sizinleyim, sizinle beraberim, sizden başkasıyla değilim. Sizlere inanmışım ve sonuncunuzu da ilkinizi sevdiğim gibi seviyorum. Sizin hakkınızı inkâr eden, velayetinizden çıkan ve mirasınızı gasp eden, sizler hakkında şüpheye düşen ve sizden ayrılan düşmanlarınızdan, batıldan, tağuttan, şeytanlardan ve onların zalim hiziplerinden uzağım, Allah'a sığınıyorum. Sizin dışınızda her vasıta ve önderden, ateşe çağıran imamlardan da uzağım. Allah'tan istiyorum ki, yaşadığım müddetçe beni sizin velayetiniz, muhabbetiniz ve dininiz üzerine sabit kılsın; size itaat etmeye beni muvaffak etsin ve sizin şefaatinizi bana nasip etsin. Beni sizin dostlarınızın seçkinlerinden, sizin davetinize uyanlardan, sizin

izinizi takip edenlerden, yolunuzdan gidenlerden, hidayetinizle hidayet bulanlardan, zümrenizde haşrolanlardan, dönüşünüzde dönenlerden (ric'-at), devletinizde güç ve mevki kazananlardan, huzur döneminizde saygı görenlerden, sizin günlerinizde muktedir kılınanlardan ve sizi görmek şerefine kavuşmakla gözü aydınlananlardan etsin!

بَابِي أَنْتُمْ وَأُمِّي وَنَفْسِي وَأَهْلِي وَمَالِي مَنْ أَرَادَ اللَّهُ بَدَأَ بِكُمْ، وَمَنْ وَحَدَهُ قَبِيلَ عَنَّا، وَمَنْ قَصَدَهُ تَوَجَّهَ بِكُمْ، مَوَالِيَ لَا أُحْصِي ثَنَائِكُمْ وَلَا أَبْلُغُ مِنَ الْمَدْحِ كُنْهَكُمْ وَمِنَ الْوَصْفِ قَدْرَكُمْ، وَأَنْتُمْ نُورُ الْأَخْيَارِ وَهَدَاةُ الْأَبْرَارِ وَحَجَجُ الْجَبَّارِ، بِكُمْ فَتَحَ اللَّهُ وَبِكُمْ يَخْتَمُ، وَبِكُمْ يُنَزَّلُ الْعَيْتُ، وَبِكُمْ يُمَسِّكُ السَّمَاءَ أَنْ تَقَعَ عَلَى الْأَرْضِ إِلَّا بِإِذْنِهِ، وَبِكُمْ يُنْفَسُ الْأَهِمُّ وَيَكشِفُ الضَّرَّ، وَعِنْدَكُمْ مَا نَزَلَتْ بِهِ رُسُلُهُ، وَهَبَطَتْ بِهِ مَلَائِكَتُهُ وَإِلَى جَدِّكُمْ.

و في زيارة لأمير المؤمنين (عليه السلام) فعوض وإلى جدِّكم و قُل:

وَالِي أَخِيكَ بُعِثَ الرُّوحُ الْأَمِينُ، آتَاكُمْ اللَّهُ مَا لَمْ يُؤْتِ أَحَدًا مِنَ الْعَالَمِينَ، طَاطَا كُلُّ شَرِيفٍ لِشَرَفِكُمْ، وَبَجَعَ كُلُّ مُتَكَبِّرٍ لِبَاعْتِكُمْ، وَخَضَعَ كُلُّ جَبَّارٍ لِفَضْلِكُمْ، وَذَلَّ كُلُّ شَيْءٍ لَكُمْ، وَأَشْرَقَتِ الْأَرْضُ بِنُورِكُمْ، وَفَارَ الْفَائِزُونَ بِوِلَايَتِكُمْ، بِكُمْ يُسَلِّكُ إِلَى الرِّضْوَانِ، وَعَلَى مَنْ جَحَدَ وَلَايَتِكُمْ غَضَبَ الرَّحْمَنِ،

Babam, annem, nefsim, ailem ve malım sizlere feda olsun! Allah'ı isteyen sizinle başlar, O'nu birleyen (tevhidi) sizden öğrenir, O'na yönelmek isteyen sizin kapınıza gelir. Ey benim mevlalarım! Sizin güzelliklerinizi söylemekle bitiremem, methetmekle hakikatinize varamam, vasfınızı söylemekle değerinizi açıklayamam. Sizler seçkinlerin nurusunuz, iyilerin hidayete eriştirenlerisiniz ve Allah'ın hüccetlerisiniz. Allah sizinle yaratılışı başlatmış ve sizinle de bitirecektir. Sizin sebebiyetinizle Allah yağmur yağdırır ve sizin hürmetinize Allah göğün yere düşmesini önler; meğer kendi izni olsun. Sizin hürmetinize Allah zorlukları giderir ve müşkülli bertaraf eder. Elçilerin indirdiği ve meleklerin getirdiği hükümler sizin yanınızdadır.

Ruhu'l-Emin (Cebrail) sizin ceddinize (İmam Ali'nin a.s ziyaretinde "ceddinize" yerine "kardeşine" kelimesi söylenilir) inmiştir Allah hiç kim-

seye vermediği makamı size vermiştir. Şeref ve mertebesi yüce olan herkes sizin şeref ve yüceliğiniz karşısında boyun eğmiştir, her büyük size itaat etmiştir, her güçlü sizin faziletinize teslim olmuştur ve her şey size boyun eğmiştir. Yeryüzü sizin nurunuzla aydınlanmış ve kurtuluşa erenler sizin velayetinizle kurtuluşa ermişlerdir. Sizin vasıtanızla Allah'ın rızasına kavuşulur ve sizin velayetinizi inkâr edene Allah gazap eder.

بَابِي أَنْتُمْ وَأُمِّي وَنَفْسِي وَأَهْلِي وَمَالِي، ذِكْرُكُمْ فِي الدَّاكِرِينَ، وَأَسْمَاؤُكُمْ فِي الْأَسْمَاءِ، وَأَجْسَادُكُمْ فِي الْأَجْسَادِ، وَأَرْوَاحُكُمْ فِي الْأَرْوَاحِ، وَأَنْفُسُكُمْ فِي النَّفُوسِ، وَأَتَارُكُكُمْ فِي الْأَتَارِ، وَقُبُورُكُمْ فِي الْقُبُورِ، فَمَا أَحَلَّى أَسْمَائِكُمْ وَأَكْرَمَ أَنْفُسِكُمْ، وَأَعْظَمَ شَأْنِكُمْ، وَأَجَلَّ خَطْرِكُمْ، وَأَوْفَى عَهْدِكُمْ، وَأَصْدَقَ وَعْدِكُمْ، كَلَامِكُمْ نُورٌ وَأَمْرُكُمْ رُشْدٌ وَوَصِيَّتُكُمْ التَّقْوَى، وَفِعْلُكُمْ الْخَيْرُ، وَعَادَتُكُمْ الْإِحْسَانُ، وَسَجِيَّتُكُمْ الْكِرَامُ، وَشَأْنُكُمْ الْحَقُّ وَالصِّدْقُ وَالرِّفْقُ، وَقَوْلُكُمْ حُكْمٌ وَحَتْمٌ، وَرَأْيُكُمْ عِلْمٌ وَحِلْمٌ وَحَزْمٌ، إِنَّ ذِكْرَ الْخَيْرِ كُنْتُمْ أَوْلَاهُ وَأَصْلُهُ وَفِرْعَاهُ وَمَعْدِنُهُ وَمَأْوِيهِ وَمُنْتَهَاهُ،

Babam, annem, kendim, ailem ve malım size feda olsun! Sizin anınız diğer anılarla, isimleriniz diğer isimlerle, bedeniniz diğer bedenlerle, ruhunuz diğer ruhlarla, eserleriniz diğer eserlerdedir ve kabirleriniz diğer kabirlerin yanı başındadır. Oysa sizin isimleriniz ne tatlıdır, nefisleriniz ne değerli ve makamınız ne büyük, mertebemiz ne yüksek, ahdiniz ne sağlamdır ve vadiniz ne de doğrudur. Kelamınız nur, emriniz olgunluk, vasiyetiniz takvadır. İşiniz hayır, adaletiniz ihsan, yaratılışınız kerem ve büyüklük; şanınız hak, doğruluk ve yumuşaklıktır. Sözüünüz kesin hükümdür, görüşünüz ilim, hilim ve kesin bilgidir (yakındır). Hayırdan söz edildiğinde siz onun başı, kökü, dalı, kaynağı, barınağı ve sonucunuz.

بَابِي أَنْتُمْ وَأُمِّي وَنَفْسِي كَيْفَ أَصِفُ حُسْنَ ثَنَائِكُمْ، وَأُحْصِي جَمِيلَ بِلَائِكُمْ، وَبِكُمْ أَخْرَجَنَا اللَّهُ مِنَ الدُّلِّ وَفَرَّجَ عَنَّا غَمْرَاتِ الْكُرُوبِ، وَأَنْقَذَنَا مِنْ شَفَا جُرْفِ الْهَلَكَاتِ وَمِنَ النَّارِ، بَابِي أَنْتُمْ وَأُمِّي وَنَفْسِي بِمُؤَالَاتِكُمْ عَلَّمَنَا اللَّهُ مَعَالِمَ دِينِنَا، وَأَصْلَحَ مَاكَانَ فَسَدَ مِنْ دُنْيَانَا، وَبِمُؤَالَاتِكُمْ تَمَّتِ الْكَلِمَةُ، وَعَظُمَتِ الْبِعْمَةُ، وَأَتَلَفَتِ الْفَرْقَةُ، وَبِمُؤَالَاتِكُمْ تَقَبَّلَ الطَّاعَةُ الْمُفْتَرَضَةُ، وَلَكُمْ الْمَوْدَّةُ الْوَاجِبَةُ، وَالذَّرَجَاتُ الرَّفِيعَةُ، وَالْمَقَامُ الْمَحْمُودُ، وَالْمَكَانُ الْمَعْلُومُ عِنْدَ اللَّهِ عَزَّوَجَلَّ، وَالْجَاهُ الْعَظِيمُ، وَالشَّأْنُ

الْكَبِيرِ، وَالشَّفَاعَةُ الْمَقْبُولَةُ، رَبَّنَا آمَنَّا بِمَا أَنْزَلْتَ وَاتَّبَعْنَا الرَّسُولَ فَاكْتُنِبْنَا مَعَ الشَّاهِدِينَ، رَبَّنَا لَا تَنْزِعْ قُلُوبَنَا بَعْدَ إِذْ هَدَيْتَنَا وَهَبْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً إِنَّكَ أَنْتَ الْوَهَّابُ، سُبْحَانَ رَبَّنَا إِنْ كَانَ وَعْدُ رَبَّنَا لَمَفْعُولًا،

Babam, annem ve nefsim size feda olsun! Sizi nasıl öveyim ve karşılaştığınız güzel imtihanları nasıl sayayım? Allah sizin sayenizde bizi zilletten çıkardı, kederlerimizi giderdi, helâk olmanın ve ateşin eşliğinde iken bizi kurtardı. Babam, annem ve kendim size feda olayım! Allah sizin velayetinizin sayesinde bize dinin nişanelerini öğretti ve dünyadaki bozukluklarımızı düzeltti. Sizin dostluğunuz sayesinde büyük tevhit nimeti tamamlandı ve tefrika yerine kaynaşma oldu. Sizin velayetiniz sebebiyle farz itaatler kabul olur ve Kur'ânda vacip kılınan dostluk size aittir. Yüksek dereceler, övülmüş makam, Allah azze ve celle indinde belirlenmiş yer, büyük mertebe ve kabul olan şefaath size aittir. Ey Allah'ım! Biz, nazil ettiğine iman ettik ve Resul'üne uyduk; öyleyse bizi tanıklardan yaz! Ey Rabbimiz! Bizi hidayet ettikten sonra kalbimizi batıla doğru eğme, kendi indinden bize rahmet ihsan et; gerçekten sen çok bağışlıyansın. Rabbimiz her türlü eksiklikten uzaktır, Rabbimizin vaadi mutlaka gerçekleşir.

يَا وَلِيَّ اللَّهِ إِنَّ بَيْنِي وَبَيْنَ اللَّهِ عَزَّوَجَلَّ ذُنُوبًا لَا يَأْتِي عَلَيْهَا إِلَّا رِضَاكُمْ، فَبِحَقِّ مَنْ ائْتَمَنَكُمْ عَلَى سِرِّهِ وَاسْتَرْعَاكُمْ أَمْرَ خَلْقِهِ وَقَرْنَ طَاعَتَكُمْ بِطَاعَتِهِ، لَمَّا اسْتَوْهَبْتُمْ ذُنُوبِي وَكُنْتُمْ شَفَعَائِي، فَإِنِّي لَكُمْ مُطِيعٌ، مَنْ أَطَاعَكُمْ فَقَدْ أَطَاعَ اللَّهَ، وَمَنْ عَصَاكُمْ فَقَدْ عَصَى اللَّهَ، وَمَنْ أَحْبَبَّكُمْ فَقَدْ أَحَبَّ اللَّهَ، وَمَنْ أَبْغَضَكُمْ فَقَدْ أَبْغَضَ اللَّهَ،

Ey Allah'ın velisi! Benim Allah azze ve celleye karşı işlediğim öyle günahlar var ki, sizin rıza ve hoşnutluğunuz olmasa asla bağışlanmaz. Öyleyse sizi kendi sırrına emin kılan, halkın işlerinde sizi önder kılan, itaatinizi kendi itaatiyle yan yana yapan Allah'ın hakkı hürmetine, benim günahlarımı bağışlamasını isteyin ve benim şefaathilerim olun! Ben size itaat edenim; kim size itaat etse, Allah'a itaat etmiş olur ve kim de size karşı gelse, Allah'a karşı gelmiş olur. Sizi seven, Allah'ı sevmiş olur ve size buğzeden, Allah'a buğzetmiş olur.

اَللّٰهُمَّ اِنِّى لَوْ وَجَدْتُ شُفَعَاءَ اَقْرَبَ اِلَيْكَ مِنْ مُحَمَّدٍ وَاَهْلِ بَيْتِهِ الْاَخْيَارِ الْاَتَمَّةِ الْاَبْرَارِ
 جَعَلْتُهُمْ شُفَعَائِى، فَبِحَقِّهِمْ الَّذِى اَوْجَبْتَ لَهُمْ عَلَيْكَ اَسْأَلُكَ اَنْ تُدْخِلَنِى فِى جُمْلَةِ الْعَارِفِينَ بِهَيْمٍ وَبِحَقِّهِمْ،
 وَفِى زُمْرَةِ الْمَرْحُومِينَ بِشَفَاعَتِهِمْ، اِنَّكَ اَرْحَمُ الرَّاحِمِيْنَ، وَصَلَّى اللّٰهُ عَلٰى مُحَمَّدٍ وَاٰلِهِ الطّٰهَرِيْنَ وَسَلَّم
 تَسْلِيْمًا كَثِيْرًا، وَحَسْبُنَا اللّٰهُ وَنِعْمَ الْوَكِيْلُ.

Allah'ım! Eğer ben Muhammed ve onun seçkin ve beğenilmiş Ehlibeyti'nden sana daha yakın olan birisini bilseydim, kesinlikle onu sana şefaataçı kılardım. Öyleyse üzerine bir hak olarak aldığın onların hakkı hürmetine senden istiyorum ki, beni, onları ve onların haklarını tanıyanlardan kıl ve onların şefaatiyle merhamete kavuşanlardan eyle! Sen merhametlilerin en merhametlisisin. Allah'ın çok salât ve selâmı Muhammed ve onun pak Ehlibeyti'ne olsun! Allah bize yeter, O ne güzel vekil ve sahiptir.

İMAM HÂDÎ'NİN (A.S) ÖĞRENCİLERİ

İmam Hâdi'nin (a.s) döneminde hâkim olan baskı ve zulüm ortamı, halkın ondan yararlanma imkânını büyük bir oranda sınırlandırmasına rağmen, bazı Kur'ân ve Ehlibeyt öğretilerine gönül verenler, kendi kapasiteleri miktarınca o İmam'dan feyiz alıp yüce iman ve marifet derecelerine ulaşabilmişlerdir.

Şeyh Tusî, İmam Hâdi'den (a.s) rivayet eden 185 kişinin ismini sıralamaktadır. Bunların arasında parlak çehrelere rastlamaktayız. Aşağıda onlardan bazılarını kısaca tanıtmaya çalışacağız:

Abdulazim Hasanî

• Ravi ve âlimlerin ileri gelenlerindendi. Takvada büyük bir makama sahipti. Altıncı, Yedinci ve Sekizinci İmam'ların (a.s) büyük ashabından bazılarını görmüştür. İmam Cevad ve İmam Hâdi'nin (a.s) de meşhur öğrencileri ve hadis ravilerinden sayılmaktadır.

- Sahib b. Abbad şöyle yazıyor:

Abdulazim Hasanî din işlerinde bilinçli ve Kur'ân hükümlerini iyi bilen bir kimseydi.¹

- Ebu Hammad Razî de şöyle diyor:

İmam Hâdi'nin (a.s) huzuruna gidip kendisine bazı meseleleri sordum. Huzurundan ayrılmak istediğimde: *"Bir sorunla karşılaştığın zaman Abdulazim Hasanî'ye sor ve benim selâmımı da ona ulaştır."* buyurdu.²

• İman ve marifet konusunda öyle bir dereceye ulaşmıştı ki, İmam Hâdi (a.s) ona: *"Sen bizim gerçek dostlarımızdansın."* buyurmuştur.³

1- Abdulazim Hasanî, s.31

2- Abdulazim Hasanî, s.24

3- el-Emalî, Şeyh Saduk, 54. Oturum, s.204

• Bir defasında inançlarını İmam'a sundu ve İmam Hâdi (a.s) de onun inançlarını tasdik etti. Bu konuda kendisi şöyle diyor:

Mevlam İmam Hâdi'nin (a.s) huzuruna çıktım. Beni görünce: "*Merhaba ey Ebu'l-Kasım! Sen gerçekten bizim dostlarımızdansın.*" buyurdu.

Ben: "Ey Resulullah'ın oğlu!" dedim, "Dinimi size sunmak ve sizin rızanız doğrultusunda, Allah Teala'yla buluşuncaya kadar onda sebat etmek istiyorum."

İmam: "*Söyle.*" buyurdu.

Bunun üzerine şöyle dedim:

Ben, Allah Teala'nın bir ve tek olduğuna, hiçbir şeyin O'nun benzeri olmadığına, iptal ve teşbihten uzak olduğuna inanıyorum.¹ Allah Teala ne cisimdir, ne suret; ne arazdır, ne cevher. O, cisimleri ve süratleri yaratan, araz ve cevherleri vücuda getiren, her şeyin eğiticisi, sahibi, karar kılını ve yoktan var edenidir. Ben inanıyorum ki Muhammed (Allah'ın salât ve selamı onun ve Ehlibeyti'nin üzerine olsun) Allah'ın kulu, peygamberi ve son elçisidir; kıyamete kadar artık peygamber gelemeyecektir. Onun şeriat ve dini bütün din ve şeraitlerini sonuncusudur; kıyamete kadar ondan sonra başka bir şeriat gelmeyecektir.

Ben inanıyorum ki, Muhammed'den (s.a.a) sonra onun halifesi Emirü'l-Müminin Ali b. Ebu Talip'tir. Sonra Hasan, sonra Hüseyin, sonra Ali b. Hüseyin, sonra Muhammed b. Ali, sonra Cafer b. Muhammed, sonra Musa b. Cafer, sonra Ali b. Musa, sonra Muhammed b. Ali ve sonra da sensin.

O sırada İmam Hâdi (a.s): "*Benden sonra da oğlum Hasan'dır.*" buyurdu, "*Hasan'ın oğluna karşı halkın durumunu nasıl görüyorsun?*"

Ben: "Ey Mevlam! O nasıl biridir ki?" diye arz ettim.

İmam şöyle buyurdu:

Çünkü o, gözlere görülmeyecektir. Kıyam edinceye kadar adını anmak caiz değildir. Zulümle dolduktan sonra yeryüzünü adalet ve eşitlikle dolduracaktır.

Daha sonra şöyle devam ettim:

Onların dostunun Allah'ın dostu, düşmanlarının ise Allah'ın düşmanları, onlara itaatın Allah'a itaat ve onlara itaatsizliğin ise

1- İptal, Allah'ı hiç saymak; teşbih ise yaratılmışları O'na eş ve benzer bilmektir.

Allah'a itaatsizlik olduğunu kabul ediyorum. İnanıyorum ki miraç, kabirde sorgu-sual ve cevap, cennet ve cehennem, sırat ve mizan haktır, gerçekleşecektir. Kıyamet günü gelip çatacaktır ve bunda bir şüphe yoktur; Allah Teala ölülere diriltecektir.

İnanıyorum ki, dinin farzları velayetten sonra namaz, zekât, oruç, hac, cihat, iyiliği emretmek ve kötülükten sakındırmaktır.

Bunun üzerine İmam şöyle buyurdu:

Ey Ebu'l-Kasım! Allah'a andolsun ki, bu Allah Teala'nın kulları için beğendiği dindir. Bu din üzere sebat göster! Allah Teala dünya ve ahirette seni sözünde sabit kılsın!¹

• Tarih ve rivayetlerden anlaşıldığı üzere Hz. Abdulazim, zamanın hükümeti tarafından takip altına alınca, tehlikeden korunmak için İran'a gidip Rey şehrine yerleşiyor. Hayatı hakkında yazılan eserlerde şöyle deniyor:

Hz. Abdulazim, dönemin Sultanından kaçarak Rey şehrine gidip Sukketu'l-Mevali'de (köleler veya ileri gelenler mahallesi) Şiîlerden birinin evinin bodrum katına yerleşti. Orada gündüzleri oruç tutup geceleri namaz kıлып ibadetle meşgul olurdu. Bazen gizlice evden dışarı çıkıp şu an mezarının karşısında olan -ve İmamzade Hamza'nın (a.s) mezarı olarak bilinen- mezarı ziyaret ediyor ve "O, Musa b. Cafer'in (a.s) evlatlarından." diyordu. Hz. Abdulazim o evde böyle bir hayat sürdürüyordu. (Onun Rey şehrinde yaşadığı) haberi gittikçe Resulullah'ın (s.a.a) Ehlibeyti'nin izleyicilerine ulaştı ve böylece onların çoğu onu tanıdılar. Şiîlerden biri rüya âleminde Resul-i Ekrem'i (s.a.a) gördü. Hz. Peygamber (s.a.a), Abdulazim'in şu anda defnedilmiş olduğu yeri işaret ederek ona buyurdu ki:

Evlatlarımdan birini "Sukketu'l-Mevali"ye getirip Abdulcabbar b. Abdulvehhab'ın bağındaki elma ağacının yanına defnedecekler.

O adam giderek o arsayı ve elma ağacını sahibinden satın almak istedi. Arsa sahibi: "Neden bu arsayı ve ağacı satın almak istiyorsun?" diye sordu.

Adam gördüğü rüyayı anlatınca, arsa sahibi: "Ben de buna yakın bir rüya gördüm." dedi ve sonra ağacın yerini ve bağın tümünü orada defnedilmeleri için Hz. Abdulazim ve Şiîlere vakfetti.

1- el-Emalî, Şeyh Saduk, 54. Oturum, s.204

Bir süre sonra Hz. Abdulazim hastalanarak vefat etti. Onu yıkamak için elbiselerini çıkardıklarında, cebinde soyunun yazılı olduğu bir mektup buldular.¹

• Hz. Abdulazim, İmam Hâdi'nin (a.s) imameti döneminde vefat etti. Muhammed b. Yahya el-Attar'ın naklettiği rivayette onun şahsiyetinin ne denli yüce olduğunu görmekteyiz:

İmam Hâdi (a.s), huzuruna gelen Rey halkından bir kişiye: "*Nere-deydin?*" diye sordu.

Adam: "İmam Hüseyin'in (a.s) mezarını ziyarete gitmiştim." dedi.

Bunun üzerine İmam (a.s) şöyle buyurdu:

Bil ki, eğer sizin şehrinizdeki Abdulazim'in mezarını ziyaret etmiş olsaydın, İmam Hüseyin'in kabrini ziyaret etmiş gibi olur-dun.²

• Hz. Abdulazim, Ehlibeyt İmamları dönemindeki Şia'nın en güvenilir ulema ve ravilerinden sayılmaktaydı. Müellifler arasında yer alan bu büyük zatın, Emirü'l-Müminin Ali'nin (a.s) hutbeleriyle ilgili bir kitap ve "Yevm ve Leyle" adında bir başka kitap yazdığı da rivayet edilmiştir.³

Hüseyin b. Said el-Ahvazî

• İmam Rıza, İmam Cevad ve İmam Hâdi'nin (a.s) ashabından olup bu üç imamın üçünden de hadis rivayet etmiştir. Kûfe'nin yerlisidir; fakat kardeşiyle birlikte Ahvaz'a, oradan da Kum'a gitmiş ve orada vefat etmiştir.

• Hüseyin b. Said fıkıh, adap ve ahlâk konusunda otuz kitap yazmıştır. Onun kitapları ulema arasında meşhurdur. Birinci Meclisî onun hakkında şöyle diyor:

Onun güvenilir olması ve rivayetlerine uyulması hakkında ulemanın ittifak ettiğini görmekteyiz.

Merhum Allâme de onun hakkında şöyle buyurmuştur:

O, güvenilir bir kişi olup ulemanın ileri gelenlerinden ve kadri yüce bir zattı.

1- Camiu'r-Ruvat, c.1, s.460

2- Abdulazim-i Hasenî, s.63

3- Abdulazim-i Hasenî, s.63

- Merhum Şeyh Tusî de şöyle yazıyor:

Hüseyin b. Said, ilmî makam ve mevkii dışında halkı irşat ve hidayet etme konusunda da çaba harcayan bir kişiydi. İshak b. İbrahim el-Hudaynî ve Ali b. Reyyan'ı İmam Rıza'nın (a.s) huzuruna göndermiş, onların hak mezhep Şîlikle tanışmalarına sebep olmuştur. Onlar ondan hadisleri dinliyor, onun hizmetleri sonucu maarifleri öğreniyorlardı. Yine Abdullah b. Muhammed el-Hudaynî'yle diğer kişileri İmam Rıza'nın (a.s) huzuruna götürüp İslâm öğretileriyle tanıştırdı; bunun sonucu onlar yüce makamlara eriştiler ve İslâm'a hizmetlerde bulundular.¹

Fazl b. Şazan Nişaburî

- Büyük ve güvenilir bir kişi, yüce bir fakih ve güçlü bir kelim âlimiydi. Muhammed b. Ebu Umeyr ve Safvan b. Yahya gibi Ehlîbeyt İmamları'nın (a.s) ashabının en üstününden bir grubunu görmüş, yaklaşık elli yıl onlarla muâşerette bulunmuş ve onlardan istifade etmiştir.

Bu konuda kendisi şöyle diyor:

Hişam b. Hakem ölünce onun yerine Yunus b. Abdurrahman geçti ve o da öldükten sonra muhaliflere cevap verme konusunda yerine Sekkak geçti. Şimdiyse onların yerine ben geçtim.²

- Merhum Şeyh Tusî onu, İmam Hâdi (a.s) ve İmam Hasan Askerî'nin (a.s) ashabından saymıştır. Bazı rical âlimleri de onu İmam Hâdi'nin (a.s) ashabından saymakla birlikte İmam Cevad (a.s) ve İmam Hasan Askerî'nin (a.s) de ashabından saymışlardır.³

• Fazl b. Şazan çok sayıda kitap yazmıştır. Başta, hicrî kamerî 1392'de Tahran Üniversitesi tarafından basılmış olan kelim ilmi ve hadis ashabının inançlarının tahlili konusundaki "el-İzah" olmak üzere, 180 kitap yazdığı söylenmiştir.

• Fazl b. Şazan'ın söz ve eserleri ulemanın ileri gelenleri tarafından dikkate alınmış, ravileri kabul veya reddetmede onun sözüyle yetinmişlerdir. Merhum Kuleynî, onun görüşlerinden bir kısmını "el-Kâfi" adlı kitabında dikkate alarak beyan etmiştir. Aynı şekilde Merhum Şeyh Sa-

1- Tenkihu'l-Mekal, c.1, s.329; Kitab-u İhtiyar-i Marifeti'r-Rical, s.551

2- Muntaha'l-Mekal, s.242; el-İzah kitabının mukaddimesi, üniversite basımı, s.3

3- el-İzah'ın mukaddimesi, s.9 ve 86

duk ve Şeyh Tusî onun sözlerine çok önem vermişlerdir. "Camiu'r-Ruvat" kitabının yazarı şöyle diyor:

O, ashabımızın -Şiîlerin- reisi ve ileri gelenidir. O, hakkında bir şey söyleyemeyeceğimiz kadar yüce bir kişidir.

• Fazl b. Şazan bir yolculukta On Birinci İmam'ın huzuruna çıkmış. İmam'ın huzurundan ayrılmak istediğinde şahsen yazmış olduğu bir kitap elinden yere düşmüş. İmam, onu alıp baktığında ona rahmet dileyerek şöyle buyurmuştur:

Ben aralarında Fazl b. Şazan olan Horasan halkına gıpta ediyorum.¹

Başka bir rivayette ise şöyle geçer:

Onun "el-Yevmu ve'l-Leyle" kitabını İmam Hasan Askerî'ye (a.s) gösterdiklerinde, İmam ona üç defa rahmet okuduktan sonra: "*Buna uyulması yakışıdır.*" buyurdu.²

• Büyük şehit Kadı Nurullah Şuşterî, Fazl b. Şazan hakkında şöyle yazıyor:

O, mütekellimlerin ileri gelenlerinden, büyük müfessir ve muhaddislerden, fazilet sahibi fakih ve müçtehitlerden; Kur'ân karileri, nahivciler ve lügatçilerin en meşhurlarındandır.³

• Fazl b. Şazan, Nişabur'da yaşıyordu. Abdullah Tahir onu Şiîlik suçuyla onu sürgün ettiğinde o Beyhak'a gitti. Haricîler Horasan'da isyan edince, Fazl onların korkusundan orayı terk etti; ancak yolculuğun sıkıntıları sonucu hastalandı ve İmam Hasan Askerî'nin (a.s) döneminde vefat etti. Günümüz Nişabur'unun altı buçuk kilometre uzaklığındaki eski Nişabur'da defnedilen bu yüce zatın mezarı, Şiîlerin ziyaretgâhıdır.⁴

1- Camiu'r-Ruvat, c.2, s.5

2- Munteha'l-Mekal, s.24; el-İzah'ın mukaddimesi, s.87

3- el-İzah'ın mukaddimesi, s.2

4- Muntehe'l-Mekal, s.242; el-İzah'ın mukaddimesi, s.48 ila 52

İMAM HÂDİ'DEN VECİZ SÖZLER

Kitabımızın bu bölümünde o aziz ve yüce İmam'ın velayetine sınımsız sarılmak için buyruklarından birkaçını teberrüken nakletmemiz yerinde olacaktır:

1- İmam Hâdi (a.s) değerli babaları kanalıyla Hz. Peygamber'den (s.a.a) şöyle rivayet eder:

İman, kalplerin kabul edip amellerin tasdik ettiği; İslâm ise, dile dökülen ve nikâhı helal kılan şeydir.¹

2- Kendini beğenen kimseye öfkelenen çok olur.²

3- Şakalaşmak ve boş işlerle uğraşmak, aptal ve cahil kişilerin işidir.³

4- Kim dostluk ve iyi niyetini sana sunarsa, sen de itaatini ona sun ve onu kabul et.⁴

5- Kendini küçümseyip değer vermeyenin kötülüğünden güvencede olma.⁵

6- Dünya bir pazardır; bir grup onda kâr eder, diğer bir grup ise hüsrana uğrar, zarar eder.⁶

7- Her kim Allah'tan korkarsa, başkaları da ondan korkar. Her kim Allah'a itaat ederse, başkaları da ona itaat eder. Her kim Yaratan'a itaat ederse, yaratılanların öfkesinden endişelenmez.⁷

8- Halîm (yumuşak huylu) zalim, bu huyundan dolayı bağışlanabilir.⁸

1- Murucu'z-Zeheb, c.4, s.85

2- Envaru'l-Behiyye, s.143

3- Envaru'l-Behiyye, s.143

4- Tuhefu'l-Ukul, Beyrut basımı, s.358

5- Tuhefu'l-Ukul, Beyrut basımı, s.358

6- Tuhefu'l-Ukul, Beyrut basımı, s.358

7- Tuhefu'l-Ukul, Beyrut basımı, s.357

8- Tuhefu'l-Ukul, Beyrut basımı, s.358

9- Haklı olan aptal kişi, aptallığından dolayı hak oluşunun nurunu söndürebilir.¹

1- Tuhefu'l-Ukul, Beyrut basımı, s.358

İMAM HASAN ASKERÎ (A.S)

Telif Komisyonu
(Hak Yolunda Müessesesi)

Çeviri:
Cafer Bendiderya

İMAM HASAN ASKERÎ'NİN DOĞUMU

Peygamber'den (s.a.a) sonra İslâm'ın on birinci önderi İmam Ebu Muhammed Hasan b. Ali el-Askerî (a.s), hicrî kamerî 232 senesinde Samarra'da dünyaya gelmiştir. Babası onuncu İmam Hz. Hâdi (a.s) ve anesi Susen adıyla da bilinen Hudeyse Hatun'dur.

İmam (a.s) Samarra'da Askerîyye¹ adındaki bir mahallede ikamet ettiği için Askerî lakabıyla meşhur oldu. İmam'ın diğer meşhur lakapları, Zeki ve Naki'dir. Künyesi ise Ebu Muhammed'dir.

Onuncu İmam şahadete ulaştığında, Hasan Askerî (a.s) yirmi iki yaşlarında idi. Babasından sonra imamet süresi altı yıl ve değerli ömrü yirmi sekiz yıldır. Hicrî 260 senesinde, yirmi sekiz yaşlarında şahadete ulaştı. Tek evlat ve vasisi, varlığının nuru, gaybet bulutu ardında gizli olan ve Allah Teala irade ettiğinde kıyam ve zuhur ederek yeryüzünü zalimlerden temizleyecek ve âlemi adaletle dolduracak olan, Ehlibeyt İmamları'nın (a.s) sonuncusu, on ikinci önder, emir sahibi ve zamanın imamı Hz. Hüccet b. Hasan el-Mehdi'dir. Canlarımız onun bastığı toprağa feda olsun!

İmam Hasan Askerî'yi (a.s) görenler, onu şöyle tarif etmişlerdir:

Buğday tenli, iri gözlü, güler yüzlü, uzun boylu, heybetli ve azametli idi.

On Birinci İmam (a.s), altı Abbasî halifesi; Mütevekkil, Muntasır, Mustain, Mu'tezz, Muhtedi ve Mu'temid'in halifelik zamanlarında yaşadı ve Mu'temid'in döneminde şahadete ulaştı.²

1- Bu mahalle Abbasî hükümetinin Türklerden oluşan ordularının karargâhı olduğu için Askerîyye adıyla anılıyordu. Tetimmetu'l-Muhtasar Fî Ahbari'l-Beşer, c.1, s.348

2- Biharu'l-Envar, c. 50 s.235-239 ve 325

İMAMET DÖNEMİ

Masum İmamlar'ın her biri, kendi vasilerini tanıtırken yalnızca On İkinci İmam'a kadar bütün İmamlar'ın isimlerini açıklayan umumî rivayetlerle yetinmeyerek, meselenin müphem kalmaması ve hüccetin tam ve sağlıklı olması için kendilerinden sonraki İmam'ı Ehlibeyt dostu Müslümanlara açıkça tanıtıyorlardı. Bu konuda, İmam Hasan Askerî (a.s) hakkında birçok rivayet nakledilmiştir; biz onlardan bir kısmına değiniyoruz:

1- Ebu Haşim el-Caferî -Şia'nın güvenilir ravilerinin büyüklerinden ve İmamlar'ın has dostlarından- şöyle anlatır:

İmam Hâdi'nin huzuruna çıktığımda, buyurdu ki: *"Benim vâsim, oğlum 'Hasan'dır; vâsimin vâsisine nasıl davranacaksınız?!"* Ben: *"Canım sana feda olsun; bir gizlilik mi var?!"* diye sorduğumda, İmam: *"Evet, onun şahsını göremeyeceksiniz ve ismini anmanız da caiz değildir."* buyurdu. *"Öyleyse onu nasıl analiz?"* dediğimde, *"Âl-i Muhammed'in Hücceti, diye anınız."* buyurdu.¹

2- Sagar b. Ebu Dülef şöyle diyor: İmam Hâdi'nin (a.s) şöyle buyurduğunu duydum:

Benden sonra İmam, oğlum Hasan ve Hasan'dan sonra oğlu Kaim'dir. O, zulüm ve kötülükle dolduktan sonra yeryüzünü adalet ile dolduracaktır.²

3- Nevfelî der ki:

1- Kemalu'd-Din, Şeyh Saduk, s.381. İmam Kaim'in (a.s) isminin anılması hususunda ulema arasında fetva ihtilafı vardır. Şeyh Ensarî, Molla Muhammed Kâzım Horasanî ve Seyyid Muhammed Kâzım Yez-dî gibi son dönem fakihleri ve büyük âlimlerden bazıları İmam'ın (a.s) adının anılmasını mekruh, Şeyh Tusî ve Şeyh Müfid gibi geçmiş dönem âlimlerden bazıları da mutlak haram bilmişlerdir. Hacı Nurî ve Muhakkik Damad gibi bazı âlimler de yalnızca alenî toplantılarda haram bilmişlerdir. Geniş bilgi için Necmu's-Sakıb, s.48'e bakınız.

2- Kemalu'd-Din, Şeyh Saduk, s.383

İmam Hâdi (a.s) ile birlikte evinin bahçesinde idik. Oğlu Muhammed önümüzden geçti. Ben İmam'a şöyle arz ettim: "Size feda olayım, sizden sonra İmam bu mudur?" İmam şöyle cevap verdi: "*Hayır, benden sonra İmamınız Hasan'dır.*"¹

4- Yahya b. Yesar der ki:

İmam Hâdi (a.s) dünyadan göçmeden dört ay önce oğlu İmam Hasan Askerî'ye (a.s) vasiyet ederek, onun imamet ve hilafetine işaret etti. Beni, Şiîlerinden ve özel dostlarından bir grubu da buna şahit tuttu.²

5- Ebu Bekir Fehfekî, İmam Ebu'l-Hasan Hâdi'nin (a.s) kendisine şöyle yazdığını der:

Oğlum Ebu Muhammed (İmam Hasan Askerî -a.s-) Peygamber sülalesi arasında yaratılış açısından, en dürüst ve mantık açısından onların en kuvvetlisi, evlatlarımın en aydınıdır. O, benim vasim olacaktır. İmamet ve ahkâmımızın silsilesi neticede gelip ona varır. O hâlde şimdiye kadar bana sorduğun her şeyi ona sor; muhtaç olduğun her şey onun yanındadır.³

1- el-İrşad, Şeyh Müfid, s.315

2- İlamu'l-Vera, s.370

3- el-İrşad, Şeyh Müfid, s.318

İMAM HASAN ASKERÎ ZAMANINDA ABBASÎ HÜKÜMETİ

İmam Hasan Askerî'nin (a.s) altı yıllık kısa imameti, üç Abbasî halifesi Mu'tezz, Muhtedi ve Mu'temid'in iktidar dönemlerine rastlar.

• Mu'tezz, amcası oğlu Mustain'in yerine geçti ve İmam Hâdi (a.s) Mu'tezz iktidarı döneminde şahadete ulaştı. Bir grup Alevî de yine bu zalim halifenin hilafeti döneminde zehirleterek şehit oldu. Mu'tezz bir defasında kardeşi Mueyyed'i zindana attırdı ve ona kırk sopa vurdurdu. O da kendisini veliahtlıktan azledip kurtuldu. İkinci kez yine onu zindana attığında Türklerden bir gurubun onu kurtarmak istediğini öğrenince, öldürmelerini emretti. Muayyed'i zehirli bir yorgana sararak iki tarafını bağladılar ve ölünceye kadar öyle kaldı. Sonra cesette işkence eseri olmadığını, kendi eceliyle öldüğünü göstermek için, sarayın fakih ve kadılarını, cesedi görmeye davet ettiler!¹

Mu'tezz'in hükümeti döneminde, Hicaz'da kıyam eden Alevîlerden Cafer-i Tayyar ve Akil b. Ebu Talip soyundan gelen yetmiş aşkın kişiyi esir alarak Samarra'ya getirdiler.²

İmam Hasan Askerî'nin (a.s) dostları bu halife zamanında baskı ve ıstırap içinde idiler. Bazıları İmam'a (a.s) mektup yazarak durumlarını şikâyet ettiler. İmam'da (a.s) cevap olarak: "*Üç gün sonra kolaylık ve özgürlük gerçekleşecektir.*"³ buyurdu. İmam'ın (a.s) buyurduğu gibi de oldu. Şahsi çıkarlarını Mu'tezz'de bulamayan Abbasî sarayındaki Türk orduları başkaldırdılar ve kendisini halifelikten azletmeye mecbur ettiler. Daha sonra onu bir mahzene kapattılar ve öylece orada öldü.⁴

• Mu'tezz'den sonra Muhtedi hilafete geçti. Bu zalimin, münafıkça hareketleri vardı. Zahirde zahitlik gösterileri yapıyor ve ayyaşlıktan ka-

---

1- Tetimmetu'l-Munteha, s.252

2- Murucu'z-Zeheb c.4, s.91

3- Biharu'l-Envar, c.50 s.251

4- Murucu'z-Zeheb c.4, s.91-95; Tetimmetu'l-Muntaha s.254

çınıyordu; şarkıcı ve dansöz kadınları kendisinden uzaklaştırmak, diğer kötü işleri yasaklamak ve mazlumların yardımına koşmak gibi göstermelik uygulamaları vardı. Ancak bir süre sonra İmam Hasan Askerî'yi (a.s) zindana attırdı ve hatta öldürtmeye karar verdi. Ama ecel ona bu fırsatı tanımadı ve Allah onu helâk etti. Muhtedi zamanında Alevîlerden bir grup kıyam etti; onlardan bazıları zindana düştü ve orada can verdi.

Ahmed b. Muhammed der ki:

Muhtedi, köle ve Arap olmayanları öldürmeğe başladığı zaman İmam Hasan Askerî'ye (a.s) şöyle yazdım: "Onu bizlerden uzaklaştıran Allah'a hamdolsun. Onun, sizi tehdit ettiğini ve 'Vallahi, Âl-i Muhammed'i yeryüzünden yok edeceğim!' dediğini duydum." İmam mübarek el yazısıyla cevaben buyurdu ki: "*Ne kadar kısadır onun ömrü! Beş gün sonra zillet ve hakirlikle öldürülecektir.*"

Ve İmam'ın (a.s) buyurduğu gibi oldu.¹ Muhtedi de Türk ordularının isyanıyla öldürüldü ve onun yerine Mu'temid geçti.²

• Mu'temid'in de, diğer geçmişi gibi zulüm ve ayyaşlıktan başka bir işi yoktu. Ayyaşlık ve eğlencede o kadar ileri gitmişti ki, yavaş yavaş saltanat işlerine kardeşi Muvaffak musallat oldu ve bütün işleri ele geçirdi. Öyle ki, Mu'temid pratikte tamamen pasifti ve yalnızca isim olarak halifeydi.

Muvaffak'ın ölümünden sonra oğlu Mu'tazad amcasının yetkilerini vekâleten devraldı. Sonunda hicrî 279'da Mu'temid öldü ve Mu'tazad resmen onun yerine geçti.³

Mu'temid'in iktidarı döneminde, İmam Hasan Askerî (a.s) şehit edildi ve Alevîlerden bir grup da öldürüldü. Onlardan bazıları çok feci bir şekilde öldürüyorlar, hatta öldürdükten sonra cesetlerine müsle⁴ yapıyorlardı.⁵

Tarihçiler, Mu'temid döneminde yarım milyon civarında insanın öldürdüğünden ve çok sayıdaki de yaraladığından söz ederler.⁶

1- el-İrşad, Şeyh Müfid, s.324

2- Tetimmetu'l-Muntaha, s.254-258

3- Tetimmetu'l-Muntaha, s.268; Murucu'z-Zeheb c.4 s.140-142

4- Müsle yapmak; ölünün el, ayak, kulak ve burun gibi azalarını kesmek.

5- Mekatilu't-Talibiyin, s.685-690

6- Murucu'z-Zeheb, c.2, s.120

Velhasıl halkın Ehlibeyt İmamları'na ilgisi ve onların zalim halifelerle uyuşmazlıkları, halife sultanların, imametın nuranî silsilesine hep kin beslemelerine ve onlara kötü davranmalarına sebep oluyordu. İmam Hasan Askerî de (a.s) aziz masum babaları gibi hükümetin devamlı eziyet ve denetimi ile karşı karşıyaydı.

İmam (a.s), Muhtedi'nin hükümeti döneminde bir kere Salih b. Vasıf'ın zindanına götürüldü. Salih b. Vasıf, emri altındakilerin en kötülerinden iki kişiyi İmam'a (a.s) eziyet etmeleri ve İmam'ı sıkı denetlemeleri için görevlendirdi. Ama onlar İmam'ın (a.s) ibadetlerinin etkisi altında kaldılar.¹

Bir keresinde de İmam'ı Nihrir'in zindanına götürdüler. O cellât huylu da İmam'a (a.s) eziyet ediyor ve azarlıyordu. Bir gün Nehrir'in karısı onu: "Allah'tan kork! Sen evinde kimin olduğunu biliyor musun?" azarladı ve İmam'ın ibadet ve yüceliğini beyan ederek: "Ona yaptığın zulümlerden dolayı senin için korkuyorum." dedi.

Nihrir: "Vallahi onu yırtıcı hayvanların önüne atacağım." dedi ve üst makamlardan izin aldıktan sonra İmam'ı parçalayacaklarından şüphesi olmaksızın İmam'ı (a.s) yırtıcı hayvanların önüne attı. Bir müddet sonra İmam'ın durumunu görmeye geldiğinde, onun namaz kıldığını ve etrafının yırtıcı hayvanlarla sarılı olduğunu, ancak ona hiç dokunmadıklarını gördü. Bunun üzerine İmam'ı evine götürmelerini emretti.²

Mu'temid de hilafeti döneminde İmam Hasan Askerî'yi (a.s) ve kardeşi Cafer'i, Ali Cerin'in yanında hapsedtirdi. Devamlı İmam'ın (a.s) durumunu haber alıyordu, ona İmam'ın gündüzleri oruç tutup geceleri ise namaz ve diğer ibadetlerle meşgul olduğunu rapor ediyorlardı.

• Yine bir gün Ali Cerin'den İmam'ın (a.s) durumunu sordu. Öncekine benzer bir rapor alınca: "Şimdi derhal onun yanına git ve selâmımı ona ulaştır ve seninle birlikte evine gitmesini söyle." diye emretti. Ali Cerin der ki:

Zindana gittim... İmam (a.s) elbisesini giyinmiş ve hareket etmeye hazırlanmıştı. Beni görünce, gitmek için kalktı. Emîr'in mesajını ulaştırdım. İmam (a.s) bir bineğe bindi, ama hareket etmedi.

1- el-İrşad, Şeyh Müfid, s.324; Mehcu'd-De'vat, Seyyid İbn Tavus, s.274; Biharu'l-Envar, c.50 s.330

2- el-İrşad, Şeyh Müfid, s.324-325

Neden durduğunu sordum. Buyurdu ki: "*Cafer'in gelmesini bekliyorum.*" "Emîr sizin serbest bırakılmanızı emretti, Cafer hakkında bir şey söylemedi." dedim. "*Emîr'in yanına git ve ona, bizim bir evden (aileden) dışarı çıktığımızı, söyle. Eğer ben yalnız olarak gitsem ve Cafer yanıda olmazsa, Emîr'in kendisine gizli olmayan şeyler başına gelecektir!*" buyurdu.

Ali Cerin, Halife'nin yanına gidip döndü ve dedi ki: "Emîr diyor ki: Ben Cafer'i sizin hatırınız için serbest bırakıyorum. Ben onu size ve kendine ettiği hıyanetten dolayı zindana attırıştım."

Daha sonra Cafer'i serbest bıraktı ve o da İmam'la (a.s) birlikte evine geri döndü.¹

* * *

Halifelerin hükümeti ve onların İmam'a (a.s) davranışları hakkında naklettiğimiz kısa ve öz bilgilerden, İmam Hasan Askerî'nin (a.s) çok zor ve müşkül bir dönemde yaşadığı, hükümetlerin İmam'ı (a.s) sıkı denetimde bulundurup defalarca zindana attırdıkları anlaşılmaktadır. Hatta zindanda olmadığı vakitlerde dahi İmam'ın evine gidiş gelişlerin kontrol edilmesine, Şîilerin ve İmam'ı seven herkesin onunla rahatça irtibat kuramasına ve bazı Şîilerin Alevîlere yardım için İmam'ın (a.s) evine doğru yola koyulmalarına tarih şahittir.

Keşfu'l-Gumme'de şöyle okumaktayız:

İmam Hasan Askerî (a.s) zamanında Alevîlerden birisi bir geçim yolu bulmak için Samarra'dan Cebel şehirlerine² doğru hareket ediyordu. Yolda Helevan (Pol-i Zehab) ahalisinden, İmam'ı (a.s) sevenlerden birisi ile karşılaştı. O kişi, Alevî şahsa şöyle sordu:

- Nereden geliyorsun?
- Samarra'dan.
- Acaba falan mahalle ve falan sokağı tanıyor musun?
- Evet.
- Hasan b. Ali'den haberin var mı?
- Hayır.
- Niçin Cebel'e geldin?

1- Muhecu'd-Daavat, Seyyid b. Tavus, s.275

2- İran'ın batısında Hemedan ve Kazvin'e kadar uzanan dağlık bölge.

- Geçimimi sağlamak için.
- Benim elli dinarım var, onu al, benimle Samarra'ya gel ve beni Hasan b. Ali'nin (a.s) evine götür.

Alevî kabul etti ve onu İmam'ın (a.s) evine götürdü.¹

Bu hadiseden, İmam'ın (a.s) hapis dışındaki durumunu, hükümet kontrolünün ne derece olduğunu ve çok sıkı bir denetim altında tutulduğunu anlamak mümkündür. Hatta halkın rahatlıkla İmam'la görüşemediği müşahede edilmektedir. Ancak çok ihtiyatlı ve tedbirli davranarak İmam'ın huzuruna çıkabiliyorlar ve görüşebiliyorlardı. Alevîlerin ve yakın akrabalarının durumu da bundan farksızdı; onlar dahi İmam'la (a.s) fazla temas kuramıyorlardı.

1- Keşfu'l-Gumme, c.3, s.307

İMAM'IN ŞAHSİYETİ VE AHLÂKÎ ÖZELLİKLERİ

İmam'ın (a.s) Azamet ve Fazileti

İmam'ın (a.s) ahlâkî faziletleri ve manevî kemalleri, sadece dostlarının değil, düşmanlarının da onun azamet ve yüceliğini itiraf etmelerine sebep olmuştu. Hasan b. Muhammed el-Eş'arî, Muhammed b. Yahya ve diğerleri şöyle rivayet etmişlerdir:

Ahmed b. Abdullah b. Hakan, Kum kentinin arazi ve haraç (vergi) işleri sorumlusu idi. Bir gün onun meclisinde Alevîler ve onların inançları söz konusu oldu. Kendisi de Ehlibeyt'in yolundan sapmış inatçı Nasibîlerden¹ olan Ahmed sözlerinin arasında şöyle dedi:

"Ben Samarra'da Alevîlerden kendi ailesi ve Haşimoğulları arasında, Hasan b. Ali b. Muhammed b. Ali er-Rıza (İmam Hasan Askerî -a.s-) gibi iyi tavırlı, vakarlı, iffetli, asaletli, fazilet ve azametli birisini görmüş veya tanımış değilim. Ailesi onu kendi yaşlı ve saygınlarından önde tutuyorlardı. Ordu komutanları, vezirler ve halk arasında da durum böyle idi.

Bir gün babamın² yanındaydım. Kapıcılar Ebu Muhammed b. Rıza (İmam Hasan Askerî'nin -a.s-) geldiğini bildirdiler. Babam yüksek sesle: "İçeriye buyur edin!" dedi. Ben kapıcıların babamın yanında İmam'ı künyesi ile anmalarına hayret ettim. Çünkü babamın yanında, Halife veya Halife'nin yerine gelecek olan kimsenin ya da Halife'nin, künyesi³ ile anılmasını emrettiği kimsenin dışında başkasını künyesi ile anmazlardı.

Bir müddet sonra buğday renkli, güzel vücutlu, güzel yüzlü, uzunca boylu, genç, heybetli ve azametli birisi içeriye girdi. Babam onu görünce, ayağa kalktı ve onu karşılamak için birkaç adım ilerledi. Ben, babamın

---

1- Nasibî: Masum İmamlar'la (a.s) düşmanlık ve muhalefet eden kimseye denir.

2- Ahmed'in babası Ubeydullah b. Hakan; Abbasî Hükümeti'nin Samarra'daki önemli şahsiyetlerindedir.

3- Araçlar arasında şahıslara saygıdan dolayı künyesi ile anmak adettir. Şahsın yalın ismiyle çağırmak saygısızlık addedilirdi.

Haşimoğulları veya ordu komutanlarından birine böyle davrandığını hatırlamıyorum. Babam kolunu onun boynuna atarak yüzünü ve omzunu öptü ve elinden tutarak her zaman namaz kıldığı yere oturttu. Kendisi de onun yanında ona karşı oturdu ve sohbet etmeye başladı. Babam konuşurken ona karşı: "Size feda olayım!" tabirini kullanıyordu.

Ben, bütün bu gördüklerimden dolayı hayretler içindeydim. O sırada kapıcılardan birisi ansızın gelerek: "Muvaffak geldi." dedi. Genellikle Halife Muvaffak geleceği zaman, ondan önce kapıcılar ve ordunun hususi komutanları gelir ve Muvaffak gelip gidinceye kadar evin kapısından babamın meclisine kadar iki sıra hâlinde dururlardı.

Babam devamlı Ebu Muhammed'e ilgi gösteriyor ve onunla sohbet ediyordu. Gözleri Muvaffak'ın hususi kölelerine ilişince, İmam'a (a.s): "Size feda olayım, isterseniz gidiniz." dedi ve Muvaffak'ın onu görmemesi için İmam'ın iki sıranın ardından götürülmesini istedi. İmam ayağa kalktı, peşinden babam da kalkıp İmam'la kucaklaştı. Sonra İmam gitti.

Ben babamın kapıcılarına ve kölelerine: "Babamın yanında künyesi ile andığınız ve babamın böyle davrandığı kişi kimdi?" diye hayretle sordum. "O, Alevîlerden Hasan b. Ali diye çağrılan ve İbnu'r-Rıza¹ diye bilinen bir zattır." dediler. Hayretim daha da arttı.

O gün akşama kadar merak ve endişe içinde kaldım. Babam akşam namazından sonra oturup Halife'ye bildirmesi gereken raporları ve işleri incelemeyi âdet edinmişti. Babam namazı kılıp oturdu, ben de yanına gidip oturdum. Yanında hiç kimse yoktu. Babam şöyle sordu:

– Ahmed, bir işin mi var?

– Evet baba, izin verirseniz söyleyeyim!

– Söyle.

– Baba, sabahleyin o kadar saygı gösterdiğin ve "Sana feda olayım!" diyerek hitap ettiğin; kendini, ananı ve babanı feda ettiğin o adam kimdi?

– Oğlum! O, Rafizîlerin² İmam'ı, İbnu'r-Rıza diye meşhur Hasan b. Ali'ydi.

1- İmam Rıza'dan (a.s) sonra o günkü toplumda ve Abbasî hükümeti sarayında sonraki İmamlara, yani İmam Cevad, İmam Hâdi ve İmam Hasan Askerî'ye (a.s), İmam Rıza'ya (a.s) mensup olduklarından saygı için İbnu'r-Rıza diye hitap ederlerdi.

2- Peygamber (s.a.a) Ehlibeyti'ne düşman olanlar, Şiîlere Rafizî derlerdi.

Sonra bir an sustu, ben de sustum. Daha sonra dedi ki:

– Oğlum, hilafet eğer Abbasîlerin elinden çıkacak olursa, Haşimoğulları'ndan ondan başka hiç kimse bu makama lâyük değildir. Bu da onun fazileti, iffeti, zahitliği, ibadeti, iyi ahlâk ve üstünlüğü sebebiyledir. Eğer onun babasını görmüş olsaydın, ne kadar faziletli ve değerli olduğunu anlardın!

Duyduğum sözlerle korku ve düşüncem arttı; babama olan öfkem daha da çoğaldı. Artık İmam'ın hakkında sorup soruşturmak ve bu çevrede araştırma yapmaktan başka mühim bir işim olmayacaktı. Onu Haşimoğulları, ordu komutanları, kâtipler, kadılar, fakihler ve sorduğum herkesin yanında, büyüklük, kıymet ve yüceliğın nihayetinde buldum. Herkes onu iyi olarak anıyor ve kendi aile ve büyüklerinden üstün biliyordu.

Böylece İmam'ın (a.s) ne kadar yüce bir insan olduğunu anlamıştım. Çünkü hem dost ve hem düşmanları arasında onun hakkında iyilik ve hürmetten başka bir ifade kullanıyı görmedim.¹

İmam'ın (a.s) Zühdü

Birtakım meseleleri sormak için İmam'ın (a.s) huzuruna giden Kâmil Medenî der ki:

İmam'ın huzuruna vardığımda, üzerinde beyaz ve yumuşak bir elbise olduğunu gördüm. İçinden: "Allah'ın velisi yumuşak ve güzel elbiseler giyiniyor ve bize kardeşlerimiz ile yardımlaşmayı emredip böyle elbiseler giymememizi öğütüyor, bu ne biçim iştir?" dedim.

İmam içinden geçenleri okumuşçasına tebessüm ederek elbisesinin kollarını sıvadı. Yumuşak elbisesinin altında siyah ve kaba bir iç çamaşırını giymiş olduğunu gördüm. Sonra şöyle buyurdu:

Ey Kâmil! Bu (kaba ve siyah elbise) Allah için, bu ise (yumuşak elbise) sizin içindir.²

İki Muhtaç

Muhammed b. Ali b. İbrahim b. Musa b. Cafer (a.s) şöyle der:

1- el-İrşad, Şeyh Müfid, s.318

2- Biharul-Envar, c.50, s.253

Bir ara pek fakir düşmüştük. Babam: "Cömert ve bağışlayıcı lakabıyla meşhur olan bu kişinin (İmam Hasan Askerî'nin -a.s-) yanına gidelim." dedi. Ben: "Onu tanıyor musun?" diye sordum. Babam: "Hayır, onu görmüş değilim." dedi.

Birlikte yola koyulduk. Yolda babam dedi ki: "Emretse de 200 dirhem elbise için, 200 dirhem borçlarım için ve 100 dirhem de diğer masraflar için ihtiyaç duyduğumuz 500 dirhemi verseler keşke!"

Ben de kendi kendime: "Keşke bana da 100 dirhemi binek almam, 100 dirhemi masraflarım ve 100 dirhemi de elbise için toplam 300 dirhem verse de Cebel'e¹ gitsem." dedim.

İmam'ın (a.s) evine vardığımızda, hizmetçisi dışarı çıkarak: "Ali b. İbrahim ve oğlu Muhammed içeri girsinler." dedi. Biz içeri girip selâm verdik. İmam babama: "*Ey Ali! Ne oldu ki, şimdiye kadar yanımıza gelmedin?*" buyurdu. Babam cevap verdi: "Bu hâlimle sizinle görüşmeye utanıyordum efendim." Dışarı çıktığımız zaman İmam'ın kölesi yanımıza geldi ve babama bir kese para vererek dedi ki: "Bu 500 dirhemdir; 200 dirhem elbise için, 200 dirhem borçlarını ödemen için ve 100 dirhem de diğer masrafların için." Bir kese de bana vererek dedi ki: "Bu 300 dirhem 100 dirhemi binek satın alman için, 100 dirhemi elbise için ve 100 dirhemi de diğer masrafların için! Cebel'e gitme, Sevra'ya² git..."³

İmam'ın (a.s) İbadeti

İmam Hasan Askerî (a.s) değerli babaları gibi, Allah'a ibadete pek düşkün ve bu konuda tam bir örnek idi. Namaz vakti geldiğinde, hemen işini bırakır ve namaza başlardı.

Ebu Haşim Caferî der ki:

İmam Hasan Askerî'nin (a.s) huzuruna girdim. İmam (a.s) bir şeyler yazıyordu, namaz vakti gelince yazıyı bir kenara bırakıp namaz için kalktı.⁴

İmam'ın (a.s) ibadetinin keyfiyet ve niceliği, başkalarını Allah'ı an-

1- İran'da Hamedan'dan Kazvin'e kadar uzanan dağlık bölge.

2- Irak'ta bir yerin adı.

3- Usul-i Kâfi, Ahundî baskısı c.1 s.506

4- Biharu'l-Envar, c.50 s.304

maya sevk ediyordu ve bazen haktan sapmışları değiştiriyor, yola getiriyordu. İmam (a.s), Salih b. Vasıf'ın zindanında olduğu zaman, Abbasîlerden bazıları zindancıdan İmam'a (a.s) sert davranmasını istediler; o da memurlarının en kötülerinden iki kişiyi bu iş için görevlendirdi. Ama o iki kişi İmam'la görüştüktan sonra tamamen değiştiler ve bambaşka birileri oldular. İbadet ve namazda yüce derecelere ulaştılar.

Zindancı o ikisini çağırıldı ve dedi ki: "Yazıklar olsun size! Bu kişi hakkında yaptığınız nedir?" Onlar: "Biz, gündüzleri oruç tutan, geceleri ibadetle meşgul olan, ibadetten başka şeyle meşgul olmayan ve bakışları, vücudumuzun titremesine ve kontrolümüzü kaybetmemize sebep olan kimse hakkında ne söyleyelim!"¹ diye karşılık verdiler.

Müslümanları Hakikate İletmesi

İbn Sabbağ el-Malikî gibi Ehlisünnet âlimlerinden bazıları Ebu Haşim Caferî'den naklen şöyle rivayet ederler:

Samarra'da şiddetli bir kıtlık başladı. Zamanın halifesi Mu'temid halka istiska (yağmur isteme) namazı kılmalarını emretti. Halk üç gün peş peşe namaz için, namaz kılınacak yere gittiler ve ellerini duaya kaldırdılar; ama yağmur yağmadı. Dördüncü gün Hıristiyan piskoposlarının lideri Patrik, Hıristiyanlar ve rahiplerle birlikte çöle gitti. Bu rahiplerden birisi ellerini göğe kaldırır kaldırmaz bardaktan boşanırcasına yağmur yağdı. Ertesi gün Patrik yine aynı işi tekrarladı. O gün o kadar yağmur yağdı ki artık millet yağmurun durmasını istedi.

Bu durum Müslümanların çoğunda hayret, İslâm'a karşı şüphe ve Hıristiyanlığa temayüle yol açtı. Bu, Halife için utanılacak bir durumdu. Halife, birini İmam Hasan Askerî'yi (a.s) çağırarak üzere gönderdi. İmam'ı zindan'dan çıkarıp getirdiler. Halife'yle İmam arasında şu konuşma geçti:

- Haktan sapmış ceddinin ümmetini kurtar!
- Patrik ve rahiplerden yarın salı günü yine çöle gitmelerini iste!
- Halk yağmur istemiyor. Çünkü yeteri kadar yağmur yağdı; bu durumda çöle gitmenin ne faydası olabilir ki?
- İnşallah, şüpheler ortadan kalkacaktır!

Halife'nin emriyle Patrik ve rahipler salı günü çöle gittiler. İmam Hasan Askerî de (a.s) halkın oluşturduğu büyük bir toplulukla birlikte çöle gitti.

Hıristiyanlar ve rahipler yağmur istemek için ellerini gökyüzüne kaldırdılar, gökyüzü bulutlandı ve yağmur yağdı. O sırada İmam (a.s) bir rahibi göstererek onun ellerini tutmalarını ve parmaklarının arasında sakladığı şeyi çıkarmalarını emretti. Onu yakaladılar ve parmaklarının arasında siyah bir insan kemiği buldular.

İmam (a.s) kemiği alarak bir bez parçasına sardı ve rahibe: *"Şimdi yağmur iste."* buyurdu. Rahip yine ellerini gökyüzüne kaldırıp yağmur istedi; ama yağmur yağmadı. Tersine bulutlar çekildi ve güneş görüldü.

Herkes bu işe pek şaşırılmıştı. Halife, İmam'a (a.s): "Bu ne kemiğidir?" diye sordu.

İmam (a.s): *"Bu bazı peygamberlerin kabirlerinden alınan bir kemiktir. Bir peygamberin kemiği görüldüğü zaman yağmur yağdırir."* diye cevap verdi.

Oradakiler İmam'ı (a.s) methettiler ve bunu denedikleri zaman, meselenin gerçekten İmam'ın (a.s) buyurduğu gibi olduğunu gördüler.¹

İraklı Filozofun İrşadı

İraklı materyalist bir filozof olan İshak Kindî bir kitap yazmaya koyuldu ve zannınca Kur'ân'da tenakuz olduğunu ispatlamaya çalıştı. Bu gayeyle toplumdan uzaklaşıp bir kenara çekilerek evinde tek başına bu iş ile meşgul oldu.

Öğrencilerinden birisi bir gün İmam Hasan Askerî'nin (a.s) huzuruna gitmişti. İmam ona şöyle dedi: *"Aranızda üstadınızı giriştiği bu beyhude çabadan vazgeçirtebilecek akıllı birisi yok mu?"* O da: "Biz onun öğrencileriyiz, bu veya diğer işlerde ona nasıl itiraz edebiliriz?!" dedi. İmam (a.s): *"Sana söyleyeceğim şeyi ona ulaştıracak mısın?"* buyurdu. Olumlu yanıt alınca, şöyle buyurdu:

Onun yanına git ve onunla dostluk kur, arkadaşlık et ve ona, yapmak istediği bütün işlerde yardım et. Sonra da: "Bir sorum var,

---

1- İhkaku'l-Hak, c.12 s.464. Bu hadisi, Ehlişünnet'in büyük âlimlerden altı kişi daha nakletmiştir.

sorabilir miyim?" de. O soru sormana izin verecek. O zaman de ki: "Bizzat Kur'ân'ı söyleyen senin yanına gelse, acaba sözünden maksadının senin zannettiğin manadan başka bir mana olduğuna ihtimal verir misin?!" O zaman sana: "Olabilir." diye cevap verecektir. Çünkü eğer Kindî bir konuya dikkatini verirse, onu anlar. Olumlu cevap verdiği zaman de ki: "Kur'ân'ın maksadının senin söylediğin şey olduğuna nasıl yakın ettin?! Kur'ân'ı söyleyen belki de senin ulaştığından başka bir şeyi kastetmiş olabilir ve sen kelime ve deyimleri onun kastı dışındaki bir şeyde kullanıyor olabilirsin!"

Adam, İshak Kindî'nin yanına gitti ve İmam'ın (a.s) buyurduğu gibi ona şefkat gösterdi ve sonunda soruyu sordu. Kindî soruyu tekrarlamasını istedi. (Soruyu tekrarlayınca,) düşünceye daldı ve neticede onu lügat ve mantık açısından olumlu buldu.

Kindî, öğrencisini yemine vererek: "Bu soruyu sormak nereden aklına geldi?" diye sordu. O da: "Öylesine aklıma geldi, sordum." dedi. Kindî: "Sen ve senin gibilerin aklına böyle bir sorunun gelmesi mümkün değil!" diye karşı çıktı ve "Söyle bu soruyu nereden getirdin?" diye üstelendi.

Öğrenci: "Ebu Muhammed (İmam Hasan Askerî -a.s-) bana böyle emretti." dedi. Kindî: "Şimdi doğruyu söyledin, böyle bir sorunun o sülaleden başkasından olması mümkün değil." dedi ve yazdığı şeyleri ateşe atarak yaktı.¹

1- Menakib, İbn Şehraşub, c.3, s.525

İMAM'IN BİRKAÇ SORUYA CEVABI

1- Ebu Haşim Caferî der ki:

Bir kişi İmam'a (a.s): "Niye yoksul kadın mirastan bir hisse ve erkek ise iki hisse almakta?" diye sordu. İmam buyurdu ki:

Çünkü kadın cihat etme ve masrafları karşılamakla sorumlu değil ve yine yanlışlıkla öldürülen birinin kan parasını ödemek erkek için gerekli olduğu hâlde, kadın için bir şey yoktur.¹

Ben içimden: "Bu soruyu İbn Ebi'l-Avca'nın da İmam Sadık'a (a.s) sorduğunu ve aynı cevabı aldığını duymuştum." diye geçirdim. Bu sırada İmam Hasan Askerî (a.s) bana dönerek şöyle buyurdu:

Evet, bu İbn Ebi'l-Avca'nın sorusudur ve soru bir olunca, bizim cevabımız da birdir. Önceki İmam'ın karşılaştığı şeyle sonraki İmam da (a.s) karşılaşır. Bizim birincimiz ve sonuncumuz ilim ve makamda eşittir. Allah Resulü ve Ali'nin, salât ve selâm üzerlerine olsun, fazilet ve imtiyazları ise sabittir.²

2- Hasan b. Zarif, İmam Hasan Askerî'ye (a.s) şöyle yazdı: "Allah Resulü'nün (s.a.a) Hz. Ali (a.s) hakkında buyurduğu: '*Ben kimin mevlâsı isem Ali de onun mevlâsıdır.*' buyruğunun manası nedir?"

İmam, bu soruya verdiği cevapta şöyle buyurdu:

Resulullah'ın maksadı, ümmetin ihtilaf ve tefrikaya düştüğü zamanlarda Allah'ın hizbi (ve hak izleyicileri) tanınsın diye Ali'yi imamete atamaktı.³

3- Herevî der ki: Ebat'ın oğullarından birisi bana şöyle dedi:

1- Hata ile öldürülen kimsenin kan parasını katilin âkile akrabaları ödemelidirler. Âkile; katilin kardeşlerine, amcalarına, kardeş oğullarına, amcaoğullarına, babası ve çocuklarına denir.

2- İlamu'l-Vera, Necef baskısı, s.374

3- Keşfu'l-Gumme, Tebriz baskısı, c.3, s.303

İmam Hasan Askerî'ye (a.s) bir mektup yazdım ve dostları arasındaki ihtilafı bildirdim. İhtilafları gidermesi için ondan bir delil (keramet/mucize) göstermesini istedim. Yine, Fars bölgesine yolculuğa çıkma niyetinde olduğumu da yazdım. İmam cevabımda şöyle yazdı:

Doğrusu aziz ve yüce Allah, akıllı kimse ile beraberdir; hiç kimse peygamberlerin sonuncusu ve gönderilmiş elçilerin efendisi Peygamber'in (s.a.a) getirdiği mucize ve alametlerden daha fazlasını gösteremez. Böyle iken yine de kavmi ona: "Sihirbaz ve yalancıdır." dediler; o ise hidayet edilebilecekleri hidayet etti. Yalnız şu var ki, mucize halkın çoğunun susmasına ve sakinleşmesine sebeptir ve bu da, Allah Teala bize izin verdiği zaman konuştuğumuz ve konuşmamızı engellediğinde de sustuğumuz içindir.

Eğer Allah hakkın aşikâr olmasını istemeseydi, peygamberleri müjde vermeye ve korkutmaya teşvik etmezdi. Allah'ın elçileri zayıf ve kudretli zamanlarında hakkı aşikâr ettiler ve bazen de Allah emrini tamamlaması ve hükmünü tasdik etmesi için konuştular.

Halk ise birkaç kısımdır: Bir grubu aydın ve sıratı kurtuluşa erişmiş, hakka ulaşmış, İslâm'ın usul ve furuuna bağlıdır. Bunlar, iki taraflı ve şüpheli değildir; başka bir sığınak da aramazlar.

İkinci grup, hakkı ehlienden almazlar. Bu grup denizde yolculuğa çıkan, deniz dalgalandığı zaman telaşa kapılan ve sakinleştiği zaman da sakinleşen kişilere benzer.

Üçüncü gruba ise şeytan musallat olmuştur. Çekememezlik yüzünden hak ile muhalefet etmeye ve batıl vasıtasıyla hakkı yok etmek için çalışmaya başlamışlardır. (Doğru yoldan uzaklaşır) sağa, sola gidenleri bırak; çoban istediği zaman sürüyü çok az bir çaba ile toplayacaktır.

Dostlarımızın ihtilaflarından bahsettin. Azamet ve yücelik yeterli delil olsa, şüphesiz hüküm ve hilafet mevkiinde olan, (yani Masum İmam) karar alıp emretmeye daha liyakatlidir. Sen emrin altındakilere iyi davran, esrarımızı açıklamaktan ve mevki, makamı arzulamaktan çekin ki, bu ikisi insanı helâke sürükler.

Yine Fars tarafına yolculuk etmek istediğini bildirdin. İnşallah sağlık ve emniyetle Mısır'a girersin. Dostlarımızdan güvenilir kimselere selâmımı ulaştır ve onlara ilâhî takvayı, sakınmayı ve emanetleri eda etmeyi emret. Onlara, bizim sırlarımızı açıklayanların bizimle savaşmakta olduklarını bildir.

[İsbat'ın oğlu] der ki: Ben: "*İnşallah sağlık ve emniyetle Mısır'a girersin.*" cümlesini okuduğum zaman ne anlama geldiğini anlayamadım. Bağdat'a geldim. Fars'a gitmek istiyordum; ama bu istek gerçekleşmedi. Ben de Mısır'a gittim. O zaman İmam'ın (a.s) niye: "Mısır'a girersin." buyurduğu anlamış oldum.¹

4- Muhammed b. Hasan b. Meymun der ki:

İmam Hasan Askerî'ye (a.s) bir mektup yazarak fakirlik ve yoksulluktan şikâyet ettim, sonra da kendi kendime: "İmam Sadık (a.s): '*Bizim ile fakirlik, bizden başkasıyla tokluktan hayırlıdır ve bizim ile öldürülmek, bizim düşmanlarımız ile yaşamaktan daha iyidir!*'" buyurmamış mıdır?" dedim. İmam (a.s) bu mektubun cevabında şöyle yazdı:

Bizim dost ve sevdiklerimizin günahları çoğaldığı zaman, aziz ve yüce Allah onları fakirlik ve yokluk vasıtasıyla noksanlık ve günahattan kurtarır. Aynı zamanda günahlarından çoğunu affeder ve bağışlar. Kendi kendine de söylediğin gibi bizimle fakirlik, düşmanlarımız ile zengin olmaktan iyidir ve biz, sığınanlara sığınağız, bizden basiret arayanlara nuruz ve bize sarılanlara bekçiyiz. Bizi seven, yüksek kalede (Allah'a yakınlık) bizim iledir ve bizden sapan ateşe gidecektir.²

1- Keşfu'l-Gumme, Tebriz baskısı, c.3, s.293-294

2- Keşfu'l-Gumme, Tebriz baskısı, c.3, s.300

İMAM'IN KUM'DAKİ BÜYÜK ŞİA ÂLİMLERİNDEN BİRİNE YAZDIĞI MEKTUP

İmam'ın (a.s) ashabıyla yazışmalarının örneklerinden biri, Şia büyüklerinden olan Ali b. Hüseyin b. Babeveyh el-Kummî'ye yazmış olduğu mektuptur. Mektubun metni şöyledir:

Rahman ve rahim olan Allah'ın adıyla. Hamd, âlemlerin Rabbi Allah'a mahsustur. İyilik, takvalılar için; cennet, muvahhitler için ve ateş, kâfirler içindir. Düşmanlık yalnızca zalimler için olup onlardan başkası için değildir ve yaratanların en iyisi olan Allah'tan başka ilâh yoktur. Allah'ın salât ve selâmı mahlûklarının en hayırlısı Muhammed'e ve onun pak sülalesine olsun.

Allah'a hamd ve senadan sonra... Ey büyük ve güvenilir zat ve izleyicilerimizin fakihî Ebu'l-Hasan Ali b. Hüseyin Kummî! Allah seni kendisinin razı olduğu şeyde muvaffak etsin ve soyundan iyi evlatlar ihsan etsin! Sana, Allah huzurunda takvalı olmayı, namaz kılıp zekât vermeyi tavsiye ediyorum. (Zira zekât vermeyen kimsenin namazı kabul edilmez.) Sana halkın hatasını affetmeni, öfkeni içine gömmeni, akrabalarına iyilik etmeni ve kardeşlerin arasında beraberliği sağlamayı; iyi ve kötü günlerinde onların ihtiyaçlarını gidermek için çalışmanı, şahısların akılsızlıkları ve cahillikleri karşısında sabırlı olmanı, dinde engin ve derin bakışlı olmanı, işlerinde sebat göstermeni, Kur'ân ile aşına olmanı, iyi ahlâk sahibi olup iyiliği emredip kötülükten nehyetmeni tavsiye ederim. Yüce Allah: **"Onların toplanıp gizlice konuşmalarının çoğunda fayda yoktur; ancak kim sadakayı, iyiliği ve insanların arasını bulmayı emrederse onun sözünde hayır vardır."** buyurmaktadır.

Kötülük ve çirkinliklerin tümünden kaçın! Gece (teheccüt) namazını kıl! Doğrusu Resul-i Ekrem (s.a.a) Ali'ye (a.s) bunu önemle tavsiye etmiş ve şöyle buyurmuştur: *"Ey Ali! Gece namazı kıl, gece namazı kıl, gece namazı kıl! Gece namazını hafife alan bizden değildir (bizim sünnetimize uymanıştır)."*

Öyleyse sana tavsiye ettiğim şeyleri yerine getir ve yapmanı emrettiğim şeyi, Şiîlerin de yapmalarını emret! Sabırlı ve tahammüllü olup zuhuru bekle! Doğrusu Resul-i Ekrem buyurmuştur ki: *"Ümmetimin amellerinin en hayırlısı zuhuru beklemektir."* Bizim Şiîlerimiz, oğlum (İmam Mekhdi -a.s-) zuhur edinceye kadar daima kederli ve hüznü olucaklar; ama o zuhur edince, zulüm ve haksızlıkla dolduktan sonra yeryüzünü adaletle doldurulacaktır.¹

Ey kendisine itimat ettiğim yüce kişi Ebu'l-Hasan! Sabret ve Şi-amıza sabretmesini emret! Doğrusu kullarını mirasçı kıldığı yeryüzü, Allah'ındır ve sonunda iyilik sakımanlar içindir. O'nun selâmı, rahmeti ve bereketleri senin ve bütün Şiîlerimizin üzerine olsun! Ve **"Allah bize yeter, ne güzel vekil, ne güzel Mevla ve ne güzel yardımcıdır!"**²

1- İlâhî ahkâma bağlı takvalı bir Müslüman, fasit bir çevrede, zalimler karşısında, zorluk ve güçlüklerle tutulur ve zor şartlar altında daima dinini korumağa çalışır. Bunun için tahammül etmek gerekir ve İmam'ın (a.s) zuhuru hususunda umutlu olmak lazım gelir. Ama güçsüzlük ve ümitsizlik galip gelirse, kişi doğru yoldan sapar.

2- Envaru'l-Behiyye, Meşhed baskısı, s.161

KERAMETLERİ VE GAYB ÂLEMİ İLE İRTİBATI

İmam Hasan Askerî de (a.s) değerli babaları gibi Allah Teala, melekler ve gayb âlemi ile özel bir irtibatla olup dünyevî ilimlerin ötesine ve imametın şanlarından olan velâyete sahip idi. Ulemanın kitap ve rivayetlerinde onun keramet ve gaybden verdiği haberlere dair birçok rivayet zikredilmiştir. Onlardan da birkaç numune nakletmekle yetiniyoruz:

1- Ebu Haşim Caferî der ki:

Bir gün Ebu Muhammed (İmam Hasan Askerî'nin -a.s-) huzuruna gittim, ondan bir parça gümüş alarak yüzük yapıp teberrükten kullanmak istedim. Fakat oturduktan sonra ne isteyeceğimi unuttum! Gitmek için ayağa kalkınca, İmam (a.s) bana bir yüzük vererek buyurdu ki: *"Sen gümüş istiyordun, biz yüzük verdik. Böylece gümüşü yüzük yapmak için vereceğın parayı da kazanmış oldun! Ey Haşim, helal olsun, afiyetle kullan!"* Ben: "Efendim, şahadet ederim ki siz Allah'ın velisi ve benim imamımsınız ve size itaati dinimin bir parçası bilirim." dediğimde, İmam: *"Allah sana mağfirette bulunsun ey Ebu Haşim!"* buyurdu.¹

2- Şeblencî, Nur'ul-Ebsar adlı eserinde Ebu Haşim Caferî'nin şöyle dediğini nakleder:

Ben dört kişiyle birlikte Salih b. Vasıf'ın zindanında idim. İmam Hasan Askerî (a.s) ve kardeşi Cafer içeri girdiler. Biz İmam'a (a.s) hizmet etmek için etrafına toplandık. Zindanda Alevîlerden olduğunu iddia eden Benî Cemh kabilesinden birisi de vardı. İmam (a.s) bize: *"Eğer sizin aranızda sizden olmayan kimse olmasaydı, size buradan kurtuluşun vaktini söylerdim."* buyurdu ve Cemh kabilesinden olan o şahsa işaret ederek dışarı çıkmasını istedi. Adam dışarı çıkınca, İmam (a.s) bize: *"Bu şahıs sizden değil, ondan sakının; söylediğiniz şeyler hakkında halife için rapor hazırlamıştır ve onu*

1- Usul-u Kâfi, c.1, s.512

şimdi elbisesinde saklamaktadır." buyurdu. Bizden birisi onun üzerine aradı. Elbisesine gizlediği raporu bulduk. Raporda bizim hakkımızda önemli ve çok tehlikeli şeyler yazmış olduğunu gördük.¹

3- Muhammed b. Rebi eş-Şeybanî der ki:

Ahvaz'da Senevîlerden (iki tanrıya tapanlar) birisi ile sürekli tartışıyorduk. Sonra Samarra'ya gittim. Senevînin sözleri beni etkilemişti. Ahmed b. Hasib'in evinde oturmuştuk. İmam Hasan Askerî (a.s) bir resmî merasimden dönüyordu. Bana baktı ve parmağıyla işaret ederek: "*Allah birdir, birdir; O'nu bir bil!*" buyurdu. Bunun üzerine bayıldım.²

4- İsmail b. Muhammed der ki:

İmam Hasan Askerî'nin (a.s) evinin kapısı önünde oturmuştum. İmam (a.s) dışarı çıkınca ona yaklaşıp fakirlik ve yoksulluktan şikâyet ettim ve bir dirhem dahi param olmadığına yemin ettim! İmam: "*İki yüz dinarını toprağa gömdüğün hâlde yemin mi ediyorsun?*" buyurdu. Sonra da: "*Bunu, sana bir şey vermemek için söylemedim.*" dedi ve hizmetçisine dönerek: "*Yanımdakileri ona ver!*" buyurdu. Hizmetçi de bana yüz dinar verdi. Allah'a şükür ettim ve geri döndüm.

İmam: "*O iki yüz dinarı, ona çok ihtiyaç duyduğün bir sırada kaybetmenden korkarım.*" buyurdu.

Ben dinarları gizlediğim yere gittim. Onları yerinde buldum. Yerlerini değiştirerek hiç kimsenin bulamayacağı bir şekilde sakladım. Bu olay üzerinden bir müddet geçti, dinarlara ihtiyacım oldu. Onları gömdüğüm yerden almaya gittiğimde bulamadım. Bu bana pek ağır geldi. Sonra, oğlumun onların yerini bulup götürdüğünü anladım. İmam'ın (a.s) buyurduğu gibi ben o paralardan hiçbir hayır görmedim.³

5- Muhamed b. Ayyâş der ki:

Birkaç kişiyle birlikte İmam Hasan Askerî'nin (a.s) kerametleri konusunda sohbet ediyorduk. Orada bulunan Nasibîlerden biri

1- İlamu'l-Vera, s.373. Nuru'l-Ebsar, Kahire baskısı, s.183; el-Fusulu'l-Muhimme, İbn Sabbağ el-Malikî, s.286, biraz farkla

2- Keşfu'l-Gumme fi Ma'rifeti'l-Eimme, c.3, s.305

3- İhkaku'l-Hak, c.12, s.470; Fusulu'l-Muhimme, İbn Sabbağ el-Malikî, s.286'dan naklen

dedi ki: "Ben bir kâğıda mürekkepsiz bir yazı yazacağım, eğer İmam bunun cevabını verebilirse, hak olduğunu kabul ederim."

Biz aklımıza takılan birtakım meselelerimizi bir kâğıdın üzerine yazdık. Nasibî de yazmak istediğini mürekkepsiz olarak başka bir sayfaya yazdı. Onu da diğer mektuplarla birlikte İmam Hasan Askerî'ye (a.s) gönderdik. İmam (a.s) bizim sorularımızın cevabını yazdı. Nasibî'ye ait olan sayfanın üzerine de Nasibînin ve onun anne-babasının isimlerini yazmıştı. Nasibî şahıs bunu görünce bayılıverdi. Ayıldığı zaman hakka inandı ve ondan sonra İmam'ın (a.s) Şiîleri arasında yer aldı.¹

6- Ömer b. Ebu Müslim der ki:

Kapı komşum olan Semi el-Mesmeî bana çok eziyet ediyordu. İmam Hasan Askerî'ye (a.s) bir mektup yazarak Allah Tealâ'ya beni onun eziyetlerinden kurtarması için dua etmesini rica ettim. İmam (a.s) mektubumun cevabında buyurdu ki: *"Seni yakında gelecek kurtuluşla müjdeliyorum; sen zikredilen komşunun evinin sahibi olacaksın."*

Bir ay sonra o adam öldü, ben de onun evini satın aldım. Böylece İmam'ın (a.s) bereketi ile o evi kendi evime ekledim.²

7- Ebu Hamza der ki:

Defalarca İmam'ın (aralarında Türk, Rum, Deylemî ve Rus'un da bulunduğu çeşitli milletlerden olan) kölelerle kendi dilleri ile konuştuğunu gördüm. Bu işe çok şaşırardım ve kendi kendime: "İmam Medine'de dünyaya geldiği hâlde nasıl olur da çeşitli dillerle konuşur?" dedim. İmam, bana dönerek buyurdu ki:

*"Doğrusu aziz ve yüce Allah, kendi hüccetini diğer yaratıklarından ayrı tuttu ve ona her şeyi tanımayı bahşetti. İmam olan birisi çeşitli dilleri, soyları ve vakaları bilir. Eğer böyle olmasaydı, İmam ile başkaları arasında hiçbir fark kalmazdı."*³

1- Menakıb, Nefes baskısı, c.3, s.538

2- Keşfu'l-Gumme, c.3, s.302

3- el-İrşad, Şeyh Müfid, s.322

İMAM'IN ASHABINDAN BAZILARI

İmam'ın (a.s) hareketleri sınırlandırılmış olması ve topluma hâkim olan baskılar yüzünden özel dostları pek fazla değilse de, İmam'ın feyizlerinden yararlanan kişiler ilâhî ve takvalı âlimler arasında yer almaktadırlar. Biz özetle onlardan birkaçını tanıtacağız:

Ahmed b. İshak-ı Eş'arî el-Kummî

İmam Hasan Askerî'nin (a.s) yakın ve özel dostlarından, Kum ahalisinin büyüklerinden idi. Kum ahalisinin sorularını İmam'a (a.s) iletiyor ve cevap alıyordu. İmam Cevad (a.s) ve İmam Hâdi'nin (a.s) zamanlarında yaşamış ve o iki İmam'dan da hadis rivayet etmiştir.¹

Ahmed bin İshak, Hüseyin b. Ruh'a (İmam Mehdi'nin Küçük Gaybet dönemindeki üçüncü naibi) bir mektup yazdı ve hacca gitmek için izin istedi. İzin verildi ve onun için bir bez parçası da gönderildi. Ahmed: "Bana ölüm haberim verildi." dedi. Hac seferinden dönerken de Helevan'da (şimdiki Pol-i Zehab) vefat etti.²

Sa'd b. Abdullah, Ahmed b. İshak'ın vefatı hakkında şöyle der:

Helevan'a (Pol-i Zehab) üç fersah kala vücudunu şiddetli bir ateş bastı ve çok kötü hastalandı. Öyle ki, biz artık ondan ümidi kestik. Helevan'a geldiğimiz zaman bir kervansarayda konakladık. Ahmed: "Beni bu akşam yalnız bırakın!" dedi. Herkes gitti. Sabaha doğru kendi kendime düşünüyordum. Gözümü açtığımda Mevlam İmam Hasan Askerî'nin (a.s) hizmetçisi Kâfur'un şöyle dediğini duydum: "Allah, ağıtınıza iyilikle karşılık versin ve beğenilmiş mükâfatla musibetinizi telâfi etsin." Sonra da şöyle ekledi: "Arkadaşınız Ahmed'in gusül ve kefen işleri yapıldı. Kalkın ve onu

---

1- Tenkihu'l-Mekal, c.1 s.50

2- İhtiyar-u Marifetu'r-Rical, s.557

defnedin. Doğrusu İmamınızın yanında, Allah'a yakınlığı dolayısıyla o, hepinizden daha değerlidir." Bunları söyledikten sonra da gözden kayboldu.¹

Ebu Haşim Davud b. Kasım el-Caferî

Hz. Cafer-i Tayyar'ın soyundan² olan Ebu Haşim, soyunun ve Bağdat ahalisinin ileri gelenlerindendi. İmamlar'ın yanında büyük bir mevkii vardı. O, İmam Cevad'ın, İmam Hâdi'nin ve İmam Hasan Askerî'nin (a.s) zamanlarında yaşamış ve Küçük Gaybet döneminin başlarında İmam-ı Zaman'ın (a.s) naip ve temsilcilerinden olmuştur.

Ebu Haşim, Ehlibeyt İmamları'na çok yakındı, onların samimi ve özel dostlarından sayılırdı. İmamlar'dan birçok rivayet nakletmiş ve bir de kitap yazmıştır. Şîî büyüklerinden bir kısmı da o kitaptan hadis rivayet etmişlerdir.³

Ebu Haşim asil, cesaretli ve korkusuz birisiydi. Yahya b. Ömer ez-Zeydî'nin⁴ kesik başını Bağdat Valisi Muhammed b. Abdullah b. Tahir'in yanına götürdükleri zaman bazıları onu bu zaferden dolayı tebrik ediyordu. Ebu Haşim, Vali'nin yanına gitti ve korkusuzca ona hitaben dedi ki:

Emîr! Seni öyle bir şeyden dolayı tebrik etmeye geldim ki, eğer Resulullah (s.a.a) hayatta olsaydı, bunun için yas tutardı!

Vali, Ebu Haşim'in bu anlamlı sözüne cevap veremedi.⁵

Abdullah b. Cafer el-Himyerî

Kum ahalisinin büyüklerinden ve İmam Hasan Askerî'nin (a.s) temiz ashabındandır. Başta "Kurbu'l-İsnad" olmak üzere büyük Şîî ulema ve fakihlerin ilgisini çekmiş olan birçok kitap yazmıştır.

1- Munteha'l-Amal, s.297

2- Camiu'r-Ruvat, c.1, s.307. Davud İbni'l-Kasım b. İshak b. Abdullah b. Cafer b. Ebu Talib...

3- Tenkihu'l-Mekal, c.1 s.412-413. Ayrıca Biharu'l-Envar'ın, dokuz, on ve on birinci İmamların (a.s) hayatından bahseden cildine müracaat edilsin.

4- Yahya, zahit ve cesur Alevîlerdendi. Abbasî hükümeti zamanında kıyam etti ve öldürüldü.

5- Kamusu'r-Rical, c.4, s.59

Cafer, 290'lı yıllarda Kûfe'ye gitti. Kûfe halkı fırsattan istifade ederek ondan hadis öğreniyordu.¹

Ebu Amr Osman b. Said el-Amrî

İmam Mehdi'nin (Allah zuhurunu çabuklaştırsın) Küçük Gaybet dönemindeki ilk naibi idi. Değerli ve güvenilir bir insandı. İmam Hâdi, İmam Hasan Askerî ve İmam Mehdi'nin (üzerlerine selâm olsun) büyük ashaplarından ve vekillerinden idi. On iki yaşından itibaren İmam Hâdi'nin (a.s) huzurunda yetişmiş, halk ile İmam Hadi, İmam Hasan Askerî ve İmam Mehdi (üzerlerine selâm olsun) arasında rabîta, vasîta olmuştur. Bazen de ondan birtakım kerametler zuhur etmiştir.

Yukarıda işaret ettiğimiz gibi, İmam Mehdi'nin (a.f) özel naiplerinin ilkidir ve önceden de söylediğimiz gibi, İmam Hâdi (a.s) ile İmam Hasan Askerî (a.s) halkı, şer'î meseleler ve ahkâmı öğrenmeleri için ona gönderiyorlardı. İmam Hâdi (a.s) ve İmam Hasan Askerî (a.s) ayrı ayrı onun hakkında şöyle buyurmuşlardır:

Ebu Amr (Osman b. Said) benim için emin ve güvenilir birisidir. Naklettiği şeyi benden nakletmiştir ve sizlere ulaştırdığını da benden ulaştırmıştır.²

1- Tenkihu'l-Mekal, c.2, s.174

2- Tenkihu'l-Mekal, c.2 s.245. Kamusu'r-Rical, c.6, s.245

İMAM HASAN ASKERÎ'NİN ŞAHADETİ

Abbasî halifeleri ve Abbasî iktidarının temsilcileri, Ehlibeyt İmamları'nın (a.s) on iki kişi olduğunu ve on ikincilerinin gaybetten sonra zuhur edip zalimlerin tezgâhlarını yıkıp, onların batıl hükümetlerine son vereceğini ve dünyayı adaletle dolduracağını duymuşlardı.

Bundan haberdar olmaları, özellikle son zamanlarda (İmam Hadi ve İmam Hasan Askerî zamanlarında) halifeleri endişelendirdi. Bu sebeple İmam Hasan Askerî'yi (a.s) sıkı bir gözetimde bulunduruyor ve onun evlâdının olmasını istemiyorlardı.

İmam'ın (a.s) bütün hareketlerini çeşitli yollarla gözaltına almışlardı. Hatta defalarca zindana attılar, sonunda gittikçe halkın İmam'a ilgisinin arttığını gördüler. Zindanın, baskı ve denetlemenin ters teptiğini gören Mu'temid daha fazla dayanamadı ve İmam'ı öldürmeye karar vererek gizlice zehirledi. İmam (a.s) hicrî 260 rebiyülevvelin sekizinde şahadet şerbetini içti. (Allah'ın salât ve selâmı ona ve tertemiz babalarına olsun!)

İmam'ın (a.s) toplum üzerindeki etkisi ve özellikle Şiîlerin ve Alevîlerin isyana kalkışma ihtimalinin getirdiği tasa ile Mu'temid, İmam'ın (a.s) zehirleniş haberinin açığa çıkmasından çok korkuyordu. Bu yüzden, mümkün olan her vesile ile cinayetini örtmeye çalışıyordu.

İbn Sabbağ el-Malikî, "el-Fusulu'l-Muhimme" adlı eserinde Abbasî sarayından Abdullah b. Hakan adındaki birisinden naklen şöyle yazar:

...İmam Ebu Muhammed Hasan b. Ali el-Askerî dünyadan göçtüğü zaman Abbasî halifesi Mu'temid, bizi hayrete düşüren bir hâle girdi. Böyle bir şeyi, -iktidar koltuğuna oturmuş onca güç sahibi- Halife'den ummuyorduk. Ebu Muhammed hastalandığı zaman, Halife'nin has adamlarından sayılan ve tamamı fakihlerden oluşan beş kişi, evde olup biten her şeyi kendisine rapor etmesi için Mu'temid'in emriyle İmam'ın (a.s) evine gönderildi. İmam'ın yanında kalmaları için birkaç hastabakıcı da gönderilmişti. Ayrıca gece-gündüz İmam'ın (a.s) yanına gidip, durumu gözaltında bu-

lundurmaları için Halife, Gazi b. Bahtiyar'a güvenilir on kişiyi İmam'ın evine göndermesini emretti.

İki veya üç gün sonra İmam'ın durumunun kötüleştiğini ve iyileşme imkânının çok az olduğunu Mu'temid'e bildirdiler. Mu'temid gece-gündüz İmam'ın (a.s) evinde kalmalarını emretti. Bunun üzerine İmam (a.s) dünyadan göçünceye kadar İmam'ın (a.s) evinde kaldılar. İmam'ın ölüm haberi yayılınca Samarra şehri mateme gömüldü. Baştan ayağa feryat ve inilti ile doldu. Çarşı-pazar tatil oldu. Dükkanlar kapandı. Daha sonra Haşimoğulları, divandakiler, ordu komutanları, şehir kadıları, şairler, şahitler ve diğerleri defin töreni için yola çıktılar. Samarra o gün kıyamet sahnesini andırıyordu. Cenaze defne hazır olduğunda Halife, İmam'ın namazını kıldırması için kardeşi İsa b. Mütevekkil'i gönderdi. Cenazeyi namaz kılınması için yere bıraktıkları zaman İsa cenazeye yaklaştı ve İmam'ın yüzünü açarak Alevîlere, Abbasîlere, gazilere, kâtipler ve şahitlere gösterdi ve dedi ki: "Bu tabîî ölüm ile dünyadan göçen Ebu Muhammed el-Askerî'nin cesedidir. Halife'nin hizmetçilerinden falanca ve falancı buna şahit idiler!!"

Ardından cenazenin yüzünü örttü ve cenaze namazı kıldı, daha sonra defnetmek için götürmelerini emretti. Ebu Muhammed Hasan b. Ali'nin (a.s) vefatı Samarra'da hicrî 260 yılının rebiyülevvel ayının sekizinde, cuma günü vuku buldu ve evlerindeki babasının defnedildiği odaya defnedildi.¹

Bütün bunlardan, İmam'ın (a.s) toplumda nasıl bir konuma sahip olduğu ve hükümetin neden endişelendiği anlaşılmaktadır. Ayrıca Halife'nin, İmam'ın (a.s) zehirlendiğinin ve öldürüldüğünün açığa çıkmasından korkması ve önceden hazırladığı mizansenle İmam'ın (a.s) şahadetini tabîî bir ölüm gibi göstermeye çalışması da, buna dair göstergelerden biridir.

Evet, zalimler, zalim saltanatlarını Masum İmamlar'ın varlığından ötürü tehlikede görüyorlardı. Bu yüzden nurlarını söndürmek için onları mümkün olduğu kadar toplumdaki uzak tutmaya çalışıyorlardı. Sonunda onları öldürmeye teşebbüs ediyor ve öldürüyorlardı.

Abbasi halifesi Mu'temid, İmam Hasan Askerî'nin (a.s) şahadetinden sonra görünürde İmam'ın (a.s) mirasını annesi ve kardeşi Cafer ara-

1- Fusulu'l-Muhimme, Necef baskısı, s. 298

sında bölüştürerek Şiîleri sonraki İmam'ın (a.s) varlığından ümitsizliğe düşürmek için İmam Hasan Askerî'nin (a.s) hiç evladı olmadığı yolunda çaba harcadı. Öte yandan da gizlice görevlendirdiği adamlarına mümkün olan her yolla araştırma yapmaları ve İmam'dan (a.s) bir evlat ele geçirirlerse yakalayıp getirmeleri emrini verdi.

Halife'nin memurları İmam'ın (a.s) ailesine çok baskı yaptılar; ama İmam Mehdi'yi (a.f) ele geçiremediler. Allah Teala onu korudu ve zalimlerin tuzağından kurtardı.

Her ne kadar İmam Hücceti'bni'l-Hasan el-Mehdi (a.s) zalimlerin kötülüklerinden korunmak için halkla açıkça görüşmemiş, umumdan gizlenmiş ve ilâhî emir ile gaybeti seçmişse de, küçük yaşında defalarca o İmam'ı (a.f) gören Şiîler ve İmam Hasan Askerî'nin (a.s) has dostları olmuş ve onun varlığından emin olmuşlardır. İmam Hasan Askerî'nin (a.s) vefatında da İmam Mehdi (a.f) babasının evinin bahçesinde belirmiş, İmam Hasan Askerî'nin (a.s) cenaze namazını kıldırarak isteyen amcası Cafer'i kenara itmiş ve kendisi cenaze namazını kıldırıştır.¹

Bütün Küçük Gaybet boyunca da Şiîler, İmam'ın (a.s) naipleri vasıtasıyla onunla irtibat hâline idiler. İmam (a.s) da naipleri vasıtasıyla Şiîlerden gelen soruları cevaplıyordu. Naipler aracılığıyla görülen birçok keramet gitgide İmam'ı (a.s) sevenlerin itikat ve inançlarını kuvvetlendiriyordu.

1- Kemalu'd-Din, Ahundî baskısı, s.475

İMAM HASAN ASKERÎ'DEN VECİZ SÖZLER

1- Hayatta mutedil ol ve israftan, aşırılıktan kaçın!¹

2- İmam'ın çocukluk yıllarında, birisi onun ağladığını ve diğer çocukların oyun oynamakla meşgul olduklarını gördü. İmam'ın diğer çocuklarda olup da kendisinde olmayan bir oyuncak için ağladığını zannederek İmam'a (a.s): "Sizin için oyuncak alayım mı?" dedi. İmam cevap verdi: "*Ey aklı az insan, biz oyun oynamak için yaratılmadık ki!*"

"Öyleyse niçin yaratıldık?!" diye soran adama: "*İlim ve ibadet için.*" diye karşılık verdi İmam. Adam: "Bunu neye dayanarak söylüyorsun?" diye sorunca da şöyle cevap verdi:

Kur'ân'da: "**Acaba sizi boş yere yarattığımızı ve bize dönmeyeceğinizi mi zannediyorsunuz?!**" buyuran aziz ve yüce Allah'ın kelamına dayanarak!²

3- Tartışma ve cedele girişme; haysiyetin gider. Şaka yapma, sana karşı cesaretle bulunulur.³

4- Karşılaştığın herkese selâm vermek ve meclisin aşağısında oturmak, alçakgönüllülüktendir.⁴

5- Kalpler şen olduğu zaman onları ilim ve hikmet ile doldurun; kederli olduğu zaman ise, onları kendi hâllerine bırakın.⁵

6- Kederli kimsenin yanında neşeli olmak, edepten değildir.⁶

7- Alçakgönüllülük, haset edilmeyecek bir nimettir.⁷

1- İhkaku'l-Hak, c.12, s.473

2- İhkaku'l-Hak, c.12, s.473

3- Envaru'l-Behiyye, Meşhed, s.160

4- Envaru'l-Behiyye, Meşhed, s.160-161

5- Envaru'l-Behiyye, Meşhed, s.160-161

6- Envaru'l-Behiyye, Meşhed, s.160-161

7- Envaru'l-Behiyye, Meşhed, s.160-161

8- Her kim Müslüman kardeşine gizli olarak nasihatte bulunursa, onu yüceltmış olur. Her kim de ona açıktan ve başkalarının yanında nasihat ederse, onu kötölemiş olur.¹

9- Başkalarında beğenmediğin şeylerden kaçınman, kendini eğitmen için yeterlidir.²

10- Yüz güzelliği, zahirî güzellik; akıl güzelliği ise batinî güzelliştir.³

11- Allah'a ulaşmak için çıkılacak yolculuk öyle bir yolculuktur ki, geceyin yol gitmekten (bütün gece sabaha kadar uyanık kalıp ibadet etmekten) başka bir şey ile gerçekleşmez.⁴

12- Pislükler (Kötülükler) bir evde toplanmıştır; o evin anahtarları da yalandır.⁵

13- Cömertliğin belli bir miktarı vardır, fazlası israftır.⁶

14- İhtiyatın belli bir miktarı vardır; onun dışına çıkmak korkaklıktır.⁷

1- Envaru'l-Behiyye, Meşhed, s.160-161

2- Envaru'l-Behiyye, Meşhed, s.160-161

3- Envaru'l-Behiyye, Meşhed, s.160-161

4- Envaru'l-Behiyye, Meşhed, s.160-161

5- Envaru'l-Behiyye, Meşhed, s.160-161

6- Envaru'l-Behiyye, Meşhed, s.160-161

7- Envaru'l-Behiyye, Meşhed, s.160-161

İMAM MEHDİ (A.S)

Telif Komisyonu
(Hak Yolunda Müessesesi)

Çeviri:
Cafer Bendiderya

Bismillahirrahmanirrahim

Andolsun biz Zikir'den (Tevrat'tan) sonra Zebur'da yazdık ki: "Şüpheler yok ki yeryüzü, temiz kullarıma miras kalır."

(Enbiyâ, 105)

Asırların ardından, sabırla, dayanıklı bir dağ gibi rahvan bir at üzerinde azimle geliyor... İlâhî ellerinde; namertleri ortadan kaldırmak için kılıç coşmakta, halkı hidayet etmek için Kur'ân nuru parlamakta... Beşeriyetin en karanlık gecesinde parlayan bir yıldız gibi geliyor. Sahtekârlıkların ürkütücü ormanında doğruluğun sembolü olarak geliyor...

Başında Muhammed'in (s.a.a) sarığı, sırtında Muhammed'in (s.a.a) gömleği, ayağında Muhammed'in (s.a.a) çarığı, göğsünde Muhammed'in (s.a.a) Kur'ân'ı ve elinde Ali'nin (a.s) kılıcıyla; Zehra'nın (s.a) sevgisi, Hasan'ın (a.s) sabrı, Hüseyin'in (a.s) cesareti, Seccad'ın (a.s) ibadeti, Bâkır'ın (a.s) ilmi, Sadık'ın (a.s) doğruluğu, Kâzım'ın (a.s) tahammülü, Rıza'nın (a.s) rızası, Cevad'ın (a.s) cömertliği, Hâdi'nin (a.s) hidayeti, Askerî'nin (a.s) heybetiyle geliyor...

Baştanbaşa nübüvvet ve velayet simgesidir o. Bütün peygamberlerin özellikleri toplanmıştır onda... Âdem (a.s) gibi yepyeni bir insanlığın temelini atacak; Nuh (a.s) gibi yüzyılların dert ve mazlumiyet yükünü omuzlayacak, kâfirleri hiç çekinmeden Allah'a çağırarak; İbrahim (a.s) gibi tevhit feryadını yükseltecek ve putları devirecek; Musa (a.s) gibi zalim Firavunlara isyan edecek; İsa (a.s) gibi ölü insanıyeti diriltecek ve biricik cediti Hz. Muhammed (s.a.a) gibi bütün dünyayı kurtuluşa çağıracaktır o.

Namaz'a durduğu zaman, ezeli hakka tapmanın aynasıdır. Peygamberlerin (s.a.a) vahiy çağrısı onun sözlerinde yüreklere nasihat gibi oturur. Feryadı asırları aşar ve öfke kılıcı Firavunları ebediyen mahvoluşun dipsiz kuyusuna gömer.

Kıyamete denk olan kıyamı, dünya kıyametini gerçekleştirecek; diyanet mazharı olan zuhuru, dini cihana hâkim kılacak; imamet ağacının meyveli dalı olan elleri, yeryüzünü gökyüzüne bağlayacak; ilâhî vahiy gibi olan sözleri, melekleri insanlarla komşuluğa çağıracaktır.

O, ayağa kalktığında, dalalet toprağa düşer. Başını doğrulttuğunda, hidayet kıyam eder. Kıyamı, bozulmuşların mezbahasıdır. Adı namertlerin ölümü, başlayışı zalimlerin sonudur. Devamı, iyi insanların tükenmeyen salâhi; gaybeti onu arzulayan zulme uğramışlar için en uzun gecedir ve zuhuru, canı boğazına gelmiş sevgililerin kurtuluş sabahıdır.

Allah'ın izniyle, Allah'ın hükümlerini cihana galebesini sağlayıp sabit kılacak ve insanoğlunun hâlâ tanınamamış olan Halifetullah makamının derin manasını dünya âlemine aşikâr edecektir.

Varlığı, Allah'ın büyük nişanesi; gaybeti, gaybın tefsiri; zuhuru, ahiretin müjdecisi; kıyamı, ahde vefa ve cihadın tefsiridir. Kelâmı, Kur'ân'ın yorumu; bakışı, kaybolmuşlar için peygamberlerin sevgi denizinin dalgalanışıdır. Sonunda din kervanını menzile o ulaştıracak, peygamberlerin gönderiliş amaçları ve onların çektiği zahmetler karşılık bulacak ve açığa çıkacaktır. Selâmların en güzeliyle selâm olsun ona.

Ya Rabbi! Onun zuhurunu çabuklaştır, adalet aşkına ağlayan gözleri onun Muhammedî nuruyla aydınlat ve müminleri onun askeri olmakla müjdele!

KISACA HAYATI

Adı: Ehlibeyt İmamları (a.s), İmam Mehdi'nin (a.s) adını anmayı izleyicilerine yasaklamışlardır, *"Onun adı Peygamber'in (s.a.a) adıyla ve künyesi Peygamber'in (s.a.a) künyesiyle aynıdır;¹ zuhur edinceye kadar onun adını anmak caiz değildir."² buyurmakla yetinmişlerdir.*

Lakabı: En meşhur lakapları Mehdi, Kaim, Hüccet ve Bakıyyetullah'tır.

Babası: On Birinci İmam Hasan Askerî'dir (a.s).

Annesi: Roma İmparatoru'nun kızı Nergis Hatun'dur.

Doğum Tarihi: 15 şaban 255 hicrî kamerî.

Doğum Yeri: Samarra/İrak.

Ömr-i şerifi: Şimdiye değin (kamerî 1404) bin yüz elli yıl kadar bir zaman değerli ömründen geçmektedir. Allah Teala istediği sürece bu devam edecek ve bir gün Allah'ın emriyle zuhur ederek dünyayı adaletle dolduracaktır.

1- Kemalu'd-Din, Şeyh Saduk, c.1, s.403-404 ve c.2, s.49, 159-160

2- Biharul-Envar, c.51, s.31-34; Usul-i Kâfi, c.1, s.332, 333, İsimden Nahiy Babı; Kemalu'd-Din, Şeyh Saduk, c.2, s.2, 8, 49, 361, 362

İmam Mehdi'nin (canlarımız ona feda olsun) gerçek ismini anma konusunda âlimler arasında ihtilaf vardır. Onlardan Şeyh Ensarî gibi bazıları bunu mekruh bilmiş, Şeyh Tusî gibi geçmiş eski âlimlerden bir grubu onu bütünüyle haram bilmiş ve Hacı Nurî gibi bazıları da iki kısma ayırarak adını söylemeyi genel meclis ve toplantılarda haram bilmişlerdir. bk. Necmu's-Sakib, s.48

DİĞER DİNLERDE VAAT EDİLEN MEHDİ İNANCI

Dünyayı ıslah edecek olan vaat edilmiş Mehdi inancı, çoğu din ve mezheplerde mevcuttur. Sadece Şiîler değil, Sünnîler ve hatta Yahudi, Hıristiyan, Zerdüşt ve Hindular gibi diğer dinlerin izleyicileri de, büyük bir ıslah edicinin zuhuruna inanır ve onu beklerler.

- Hindularca semavî kitap olarak kabul edilen "Vedalar"da şöyle yazılmıştır:

Dünyanın tahribinden sonra, ahir zamanda bir padişah ortaya çıkacak ve bütün mahlûkların önderi olacak. Adı Mansur'dur.¹ Bütün cihanı fethedip insanları kendi dinine sokacak, mümin-kâfir herkesi tanıyacak ve Allah'tan istediği her şey olacaktır.²

- Zerdüşt'ün öğrencisi Camasb'ın yazmış olduğu kitapta şöyle geçer:

Araplar diyarından, Haşimoğulları'ndan birisi çıkacaktır. İri yapılı, ayakları uzun ve başı büyükçedir. Ceddinin dini üzeredir.

1- Merhum Muhaddis Kummî, Necmu's-Sakıb adlı eserinde şöyle diyor: "Zahîre ve Tezkire adlı kitaplarda, İmam Mehdi'nin (a.f) adı olan 'Mansur', Brahmanların kutsal ve semavî kitap olarak bildikleri 'Vedalar' kitabında geçer. Şeyh Furat b. İbrahim el-Kûfî, İmam Muhammed Bâkır'ın (a.s): '**Kim mazlum olarak öldürülürse, onun velisine (hakkını alması için) yetki vermişizdir.**' ayetinin tefsiri hakkında şöyle buyurduğunu nakleder: '*Maksat, Hüseyin'dir (a.s).*' Yani o, mazlum öldürülmüştür. '**O veli de öldürmede ölçüyü aşmasın. Zaten o, gerçekten mansurdur, yardım görmüştür.**' (İsrâ, 33) ayeti hakkında da: '*Allah, Mehdi'yi (a.s) Mansur olarak adlandırdı; nasıl ki Peygamberimiz, Ahmed, Muhammed ve Mahmud olarak adlandırıldı ve nasıl ki İsa Peygamber, Mesih olarak adlandırıldı.*' buyurdu. (Bihar, c.51, s.30) Hz. Mehdi'ye (a.s) 'Mansur' denilmesindeki sebep, Aşura Ziyareti'nde geçen şu tabirden dolayı olabilir: *Senin makamını yüce kılan ve beni de sizinle yücelten Allah'tan, Muhammed'in (s.a.a) Ehlibeyti'nden olan Mansur İmam'ın eşliğinde senin intikamını almayı bana nasip etmesini diliyorum.*" (Necmu's-Sakıb, s.47)

Yine, Nüdbe Duası'nda geçen: "*Düşmanına karşı kendisine yardım edilen (Mansur) nerdedir?!*" ifade de bu sebeple olabilir.

2- Bişarat-i Ahdeyn, s.245

Çok kalabalık bir orduya sahiptir. İran'a gidecek, orayı bayındır- laştırarak ve yeryüzünü adaletle dolduracaktır. Onun adaleti sa- yesinde, kurtla koyun bir arada su içecektir.¹

- Zerdüştlere dinî kitaplarından olan "Zend"de ise şöyle yazar:

O zaman, iyilik ilâhları tarafından büyük bir zafer gelecek ve kötülük ilâhlarını ortadan kaldıracak. Kötülük ilâhlarının iktidarı yeryüzündedir, gökte hiçbir sultanları yoktur. İyilik ilâhlarının za- ferinden ve kötülük ilâhlarının soyu yok edildikten sonra, âlem asıl saadetine ulaşacak ve Âdemoğulları mutluluk tahtına otura- caktırlar.²

- Tevrat'ın Tekvin Kitabı'nda, İsmail Peygamber'in (a.s) soyundan gelecek olan On İki İmam'dan bahsedilir:

Gerçekten de İsmail hakkındaki duanı duydum ve şimdi ona bereket verdim. Onu bol verimli edip çoklukla nihayete ulaştır- cağım. Soyundan on iki önder getireceğim ve onu yüce bir ümmet kılacağım.³

- Hz. Davud'un (a.s) Mezamir'inde şöyle geçer:

Fakat Rab salihlere destek olur. Salihler yeri miras alır ve onda ebediyen otururlar.⁴

- Kur'ân-ı Kerim'de de şöyle geçer:

1- Bışarat-i Ahdeyn, s.258.

(Adı geçen kitabın s.243 dipnotunda şöyle nakledilmiştir: "Siyer ve tarih yazar- ları Geştasb b. Lehrasb'in kardeşi Camasb, bir müddet Zerdüş'tün yanında maarif kesp etmiştir.")

Şunu da hatırlatmamız gerekir ki, Camasb'in kitabında nakledilenler, hadisler- de de geçmiştir. Öyle ki Hisal-i Saduk'ta Emirü'l-Müminin Ali'den (a.s) şöyle rivayet edilmiştir:

"Kaimimiz kıyam edince, gökyüzü damlalarını indirir, yeryüzü bitki- lerini çıkarır, kulların kalplerinden kin ve düşmanlık çıkıp gider, yırtıcı hay- vanlarla yırtıcı olmayan hayvanlar barış içinde yaşarlar." (Muntehebu'l-E- ser, s.473-474)

2- Bışarat-i Ahdeyn, s.238

3- Tekvin Kitabı, 17-20

4- Kitab-ı Mukaddes, Mezamir, 37/10-37.

Mezamir-i Davud, Tevrat'ın Arapça tercümelerinde de açıklandığı gibi, Ze- bur'un kendisidir. el-Muncid'de Zebur lügati hakkında ise şöyle yazıyor: "Zebur, [Semavî] kitaptır; genelde 'Mezamir-i Davud Nebi' olarak kullanılır."

Andolsun biz Zikir'den (Tevrat'tan)¹ sonra (Davud'a indirilmiş) Zebur'da² yazdık ki: "Şüphe yok ki yeryüzü, temiz kullarıma miras kalır.³

Yine Kur'ân'da şöyle buyrulur:

Allah sizden inanıp iyi işlerde bulunanlara, onlardan önce gelip geçenleri nasıl yeryüzüne sahip ve hâkim kıldıysa, onları da mutlaka yeryüzüne sahip ve hâkim kılmayı ve onlara, razı ve hoşnut oldukları dini nasip edip o dini, bütün dinlerden üstün etmeyi, korkularını emniyete dönüştürmeyi vaat etmiştir. Bana kulluk etsinler ve bana hiçbir şeyi eş tutmasınlar.⁴

Bir başka ayette de şöyle buyrulur:

Ve biz ise, yeryüzünde zayıf hâle getirilmek istenenlere lüt-fetmeyi, onları halka rehber kılmayı ve yeryüzüne onları mirasçı kılmayı diledik.⁵

Numune olarak zikrettiğimiz bu ayetler, ahir zamanda dünyanın, Allah'ın layık kullarının eline geçeceğinin, bu mirasın asıl sahiplerinin onlar olduğunun ve sonunda insanların rehberliğine ve önderliğine onların geçeceğinin delilidir.

Eğer beşer, Allah'a giden doğru yoldan sapmış, boğazına kadar bataklığa saplanmış ve alçaklık uçurumunun derinliklerine düşmüşse, bu demektir ki sapıklığa düşüşün son haddine ulaşmasına fazla bir şey kalmamıştır. Böylece çok yakında beşeriyet vicdanı uyanacak; baskı ve zorbalıkla veya kendi akıl, düşünce, teknoloji ve maddî ilimlerle evrensel adalet, düzeni ve saadeti yerleştiremeyeceğini anlayacaktır. Yine, emniyet, safa ve samimiyetle birlikte adalet esaslarına göre evrensel bir hükümetin kurulması için kendi ilişkilerini iman, vahiy ve ilâhî velayeti kabullenme esasına dayandırmaktan; ilâhî ve evrensel bir kurtarıcının rehberliği ve önderliği eşliği sayesinde kendini tehlikelerin girdabından kurtarıp kemale götüren yolu sürdürmekten başka bir yol ve çaresinin olmadığını görecektir.

1- Tevrat yerine "Zikir" kelimesinin kullanıldığına dair Enbiyâ, 7. ve 48. ayetlere müracaat edilsin.

2- İsrâ Suresi'nin 57. ayetinde: "**Zebur'u Davud'a verdik.**" denilir.

3- Enbiyâ Suresi, 105

4- Nûr Suresi, 55

5- Kasas Suresi, 5

İSLÂM KAYNAKLARINDA VAAT EDİLEN MEHDİ İNANCI

Yüce Peygamberimiz (s.a.a) ve Ehlibeyt İmamları (a.s), defalarca çeşitli münasebetlerle Hz. Mehdi (a.f), zuhuru, kıyamı, uzun sürecek olan gaybeti ve diğer özellikleri hakkında haberler vermişler ve onların ashap ve yarenleri de onlardan aldıkları bu bilgileri nakletmişlerdir.

"el-İmamu'l-Mehdi" kitabının yazarı, Hz. Mehdi (a.s) ile ilgili hadisleri nakleden sahabe ve tâbiünden ellışer kişinin ismini zikretmiştir.¹

Büyük ve tanınmış şairler de, Hz. Mehdi (a.f) dünyaya gelmeden yıllar ve hatta bir asır önce, bu hadislerin taşıdığı manayı şiirlerinde dile getirmişlerdir:

• Şia'nın mücadelecı ve yorulmaz şairi Kumeyt (öl. 126 hicrî kamerî) İmam Bâkır'ın (a.s) huzurunda vaat edilen İmam Mehdi (a.f) hakkında bir şiir okudu ve İmam'ın (a.s) ne zaman kıyam edeceğini sordu.²

• İsmail Hamirî (öl. hicrî 173) İmam Sadık'ın (a.s) eliyle hidayet olduktan sonra huzuruna gidip uzun bir kaside okudu. Aşağıda geçen bu kasidenin beyitlerinden bir parçasının tercümesidir.

Rabbimi şahit tutuyorum, hüccettir sözün³
Tüm halka, ister itaatkâr olsun, ister günahkâr
Gerçekten veliyy-i emr ve Kaim'in
Ki canım tüm iştiyakla onu arzuluyor
Gaybeti vardır, şüphesiz o kaybolacaktır
Allah'ın selâmı o gaibe olsun!
Bir müddet kalacak sonra zuhur edecek
Doğu ve batıyı adaletle dolduracak.⁴

1- "el-İmamu'l-Mehdi" Ali Muhammed Ali Dahil'in eseri, s.40-47 "Nevid-i Emn ve Eman" kitabının 91. sayfasında da sahabeden 33 kişinin adı zikredilmiştir.

2- el-Gadir, c.2, s.201-203, Beyrut baskısı

3- Maksat, İmam Cafer Sadık'tır (a.s).

4- el-Gadir, c.2, s.247, Beyrut baskısı

• Hicrî üçüncü yüzyılın büyük şairi Di'bil Huzaî (öl. 246), İmam Rıza'nın (a.s) huzurunda okuduğu bir kasidede şöyle der:

Bugün veya yarın gerçekleşmesine ümitli olduğum şey olmasaydı,

Kalbim onun hasret ve kederinden parça, parça olurdu.

Kesin kıyam edecek İmam'ın zuhurudur ümidim.

Allah'ın adı ve bereketleriyle kıyam edecek o.

Aramızda hak ve batılı birbirinden ayıracak

İyilikleri ödüllendirir, kötülükleri cezalandırır o.¹

Di'bil, bu beyitleri okuduğunda, İmam Rıza (a.s) başını doğrultarak şöyle buyurdu:

Ey Huzaî! Bu şiirleri Ruhu'l-Kudüs senin diline cari etmiştir.

Sonra buyurdu ki:

O İmam'ın kim olduğunu biliyor musun?

Di'bil: "Bilmiyorum; yalnız, kıyam edip dünyayı adaletle dolduracak sizin soyunuzdan bir İmam olduğunu duymuşum." diye cevap verince, İmam şöyle buyurdu:

Ey Di'bil! Benden sonra oğlum Muhammed (İmam Cevad -a.s-), ondan sonra oğlu Ali (İmam Hâdi -a.s-), ondan sonra oğlu Hasan (İmam Hasan Askerî -a.s-) imamdır. Hasan'dan sonra da oğlu Hüccet el-Kaim imamdır ki, gaybete çekildiği zaman onu bekler, zuhur ettiği zaman da itaat ederler ona. Eğer dünyanın sonuna bir gün dahi kalsa, Allah o günü o kadar uzatır ki, Kaim zuhur etsin ve dünyayı zulümle dolduğu gibi adaletle doldursun.²

İmamlar'la çağdaş olan veya İmamlar'la çağdaş olanların öğrencilerinden olan bazı şairler de, kendi şiirlerinde açıkça veya kinaye ile Hz. Mehdi'yi (canlarımız ona feda olsun) anmışlardır.³

Çoğu kez pak Ehlibeyt İmamları'ndan: "Kaim-i Âl-i Muhammed ve Beklenen Mehdi siz misiniz?" gibi sorular soruluyor ve onlar da uygun durumlarda Hz. Mehdi'yi (a.s) tanıtıyorlardı.

Konu o kadar meşhur ve kesindir ki, Hz. Mehdi'nin (a.s) doğumundan önce bile Mehdilik iddiasında bulunanlar olmuştur. Örneğin: Kiy-

1- el-Gadir, c.2, s.360. el-Fusulu'l-Muhimme, s.249

2- el-Fusulu'l-Muhimme, s.251

3- el-Mehdi Kitabı, s.113 ve sonrasına müracaat edilsin.

saniyye fırkası, İmam Mehdi'nin (a.s) doğumundan iki asır önce Muhammed Hanefîye'yi İmam ve Beklenen Mehdi olarak biliyorlardı; gaybete çekildiğini, bir gün zuhur edeceğine inanıyorlardı. İddialarına da, Peygamber (s.a.a) ve Ehlibeyt İmamları'ndan, Hz. Mehdi'nin gaybeti hakkında nakledilen hadisleri delil olarak gösteriyorlardı. Veya Abbasî Halifesi Mehdi, halkın Hz. Mehdi'yi bekleyişini suiistimal ederek kendine Mehdi adını verdi.¹

Ehlisünnet ve Şîî âlimlerinden birçoğu, Hz. Mehdi (a.f) hakkındaki hadisleri kendi kitaplarında zikretmişlerdir.² Müsned-i Ahmed b. Hanbel (öl. 241 hicrî) ve Sahih-i Buharî (öl. 256 hicrî), İmam Mehdi'nin (a.f) doğumundan önce yazılan ve onun hakkındaki hadisleri toplayan Ehlisünnet'in itibarlı kitaplarındanır.³

Hasan b. Mahbub'un eseri olan "Meşiha" da Şia kitaplarındanır. Tabersî'ye göre İmam-ı Zaman'ın (a.f) Gaybet-i Kübra'sından yüz küsur yıl önce yazılmış ve İmam'ın (a.f) gaybetine ilişkin hadislere yer verilmiştir.⁴ Yine Merhum Tabersî, İman Bâkır (a.s) ve İmam Sadık (a.s) zamanında Şîî muhaddislerinin gaybetle ilgili hadisleri kendi teliflerinde yazdıklarını açıklamıştır.⁵

Şîî ve Sünnî âlimlerden birçoğu, Hz. Mehdi (a.f) hakkında özel olarak kitap yazmıştır.⁶ Bu kitaplardan bazıları Hz. Mehdi'nin (a.s) doğumundan önce yazılmıştır. Ehlisünnet âlimlerinden olan Revacinî (öl. 250 hicrî) "Ahbaru'l-Mehdi" kitabını İmam Mehdi'nin (a.s) doğumundan önce yazmıştır.⁷

1- İlamu'l-Vera, s.443

2- Onlardan 106 kişinin adı, "Nevid-i Emn ve Eman" kitabında s. 92-95'te yazılmıştır. Yine 35 kişinin adı, Muhammed Hasan Âl-i Yasin'in eseri olan "el-Mehdiyyi'l-Muntazar" kitabında (s. 80 ve 82) geçer.

3- İsbatu'l-Hudat, c.7 s.198-206, Müsned, Ahmed b. Hanbel, c.1, s.84, 99 ve 448 ve c.2, s.27 ve 37'ye müracaat ediniz.

4- İlamu'l-Vera, s.444; İsbatu'l-Hudat, c.7, s.53

5- İlamu'l-Vera, s.443

6- "Nevid-i Emn ve Eman" adlı eserde 32 kitabın adı anılmıştır. "Mehdi-i Ehlibeyt" kitabında ise 41 Sünnî ve 110 Şîî kitabı zikredilmiştir. "el-Mehdiyyu'l-Muntazar" kitabının 21-24. sayfalarında yazar 14 kitabın adını zikretmiştir.

7- el-Mehdiyyu'l-Muntazar, s.21; el-Fihrist, Şeyh Tusî, s.176 Meşhed Üniversitesi. [Son zamanlarda yazılan "Kitabname-i Hz. Mehdi" adlı eserde, onun hakkında yazılan 2500 kitabın ismi kaydedilmiştir.]

Yine İmamlar'ın ashaplarından Enmatî ve Muhammed b. Hasan b. Cumhur gibi bazıları, Hz. Mehdi'nin (a.s) doğumu ve gaybetinden önce onunla gaybeti hakkında kitap yazmışlardır.¹

Hz. Mehdi (a.s) hakkında nakledilen hadisler o kadar çoktur ki, İslâmî meselelerden çok azı hakkında bu kadar hadise rastlanılır. Bu hadislerin, Şia ve Ehlisünnet açısından katî oluşunda asla şüphe yoktur, her iki grup da bunları kabul ediyorlardır. Şîî âlimlerin yanı sıra bir grup Sünnî âlimler de bu hadislerin mütevatir ve kesin olduğunu açıklamıştır.² Onlardan biri olan "Menakibu'sh-Şafîî" kitabının sahibi Secezî (öl. 363 hicrî kamerî) der ki:

Resulullah'tan (s.a.a) Mehdi (a.s) hakkında nakledilen hadisler, tevatür haddini bulmuştur.³

"el-İmamu'l-Mehdi" kitabının yazarı da şöyle diyor:

Şîî ve Sünnî kaynaklarda İmam Mehdi (a.s) hakkında mevcut olan hadisler sayılacak olursa, çok büyük rakamla karşılaşılır. Öyle ki Müslümanların bedihî/asla şüphe etmediği ve herkesin kabul ettiği kesin İslâmî meseleler hakkında dahi, bu kadar hadis mevcut değildir.⁴

Bu esas gereğince, Müslümanlar İslâm tarihinin başlarında vaat edilen Mehdi'nin kıyamı ile aşına idiler. Özellikle Şia ve Ehlibeyt mektebinde yetişmiş olanların, bu hakikate sağlam inançları vardı. İnananlar, hayatları boyunca onun doğuşunu bekliyorlardı.

Hz. Mehdi (a.s) hakkındaki gelen hadislerde onun Haşimoğulları'ndan, Hz. Fatıma'nın (s.a) evlatlarından ve İmam Hüseyin'in (a.s) soyundan olduğu; babasının adı Hasan, kendi adı Peygamber'in (s.a.a) adı, künyesi Peygamber'in (s.a.a) künyesi olduğu ve gizli dünyaya gelip gizli yaşayacağı; biri kısa müddetli, diğeri uzun müddetli olmak üzere iki gaybeti olacağı, Allah'ın istediği zamana kadar gizli kalacağı ve sonunda Allah'ın emriyle zuhur ederek kıyam edeceği, İslâm dinini tüm dünyaya hâkim kılacağı, dünyayı onca zulüm ve haksızlıkla dolduktan sonra, a-

1- el-Fihrist, Şehy Tusî, s.284 ve 301

2- Nevid-i Emn ve Eman, s.90 ve Ehlisünnet'in ileri gelenlerinden 17 kişinin adını zikreder.

3- el-Mehdiyyu'l-Muntazar, s.85

4- İmam Mehdi, s.66

dalet ile dolduracağı açıklanmıştır. Bu hadislerde, On İkinci İman'ın şahsı, cismî özellikleri ve ona ait diğer meseleler açıklanmıştır. Örnek olarak bunlardan bir kaçına değineceğiz.

Şif ve Sünnî Hadislerinden Örnekler

1- Peygamber efendimiz (s.a.a), Hz. Mehdi'nin (a.s) zuhurunun kesinliği hakkında şöyle buyurmuştur:

Dünyanın sonuna bir gün dahi kalsa, Allah zulüm ve haksızlıkla dolmuş olan yeryüzünü adaletle doldurması için, bizden bir kişiyi gönderecektir.¹

2- Hz. Peygamber (s.a.a) şöyle buyurur:

Adı adım, künyesi künyem olan Ehlibeyt'imden biri işleri ele almadıkça kıyamet kopmaz.²

3- Hz. Resulullah (s.a.a) yine şöyle buyurur:

Doğrusu, Ali benden sonra ümmetimin imamıdır ve (onun soyundan olan) Kaim Muntazar zuhur ettiği zaman, yeryüzünü zulüm ve haksızlıkla dolduğu gibi adalet ve doğrulukla dolduracaktır. Beni, müjdeleyici ve korkutucu olarak seçene andolsun ki, onun gaybetinde imanında sabit olanlar, iksirden (bulunmaz ilaçtan) daha az olurlar.

Bu sırada Cabir kalkarak: "Ey Allah'ın Resülü! Evladın Kaim'in bir gaybeti mi vardır?" diye sordu. Resulullah şöyle cevap verdi:

Evet. Rabbime andolsun ki, müminler imtihan olup kötülüklerden arınacak, inanmayanlar helâk olacaklar! Ey Cabir! Bu, Allah'ın kullarından gizlediği ilâhî işlerden bir iş ve onun esrarından bir sırdır, onda şüphe etmekten kaçın! Çünkü aziz ve yüce olan Allah'ın işlerinde şüphe etmek küfürdür.³

4- Ümmü'l-Müminin Ümmü Seleme şöyle demektedir:

Resul-i Ekrem (s.a.a) Mehdi'den söz eder ve şöyle buyururdu:

Evet, o hakıtır ve Fatma'nın evlatlarındandır.⁴

1- Müsned-i Ahmed b. Hanbel, c.1, s.99

2- Müsned-i Ahmed b. Hanbel, c.1, s.376 ila 430

3- Yenabiu'l-Mevedde, s.494

4- el-Mustedreku Ale's-Sahihayn, c.4,s. 557

5- Selman-ı Farisî der ki:

Allah Resulü'nün (s.a.a) yanındaydık. Hüseyin'i (a.s) dizlerinin üzerinde oturmuş, göz ve dudaklarını öpüyordu. Bu sırada şöyle buyurdu:

Sen efendisin, efendinin oğlusun ve efendinin kardeşisin. Sen imamsın, imamın oğlusun, imamın kardeşisin. Sen Allah'ın hüccetisin, Allah'ın hüccetinin oğlusun, Allah'ın hüccetinin kardeşisin ve sen dokuzuncusu Kaim olan, Allah'ın hüccetinin babasıdır.¹

6- İmam Rıza (a.s) şöyle buyurur:

Halef-i Salih, Hasan b. Ali Askerî'nin oğludur; Sahibu'z-Zaman ve vaat edilen Mehdi'dir.²

7- Hz. Peygamber (s.a.a) şöyle buyurur:

Sizleri Mehdi ile müjdeliyorum. Ümmetim ihtilaf ve sarsıntı içindeyken o onlar için gönderilir. Yeryüzü zulümle dolduğu gibi onu adaletle doldurur. Yer ve gök ehli ondan razı ve hoşnut olacaktır...³

8- İmam Rıza (a.s) buyurmuştur ki:

Günahtan sakınmayan ve takvası olmayanın dini yoktur. Sizin Allah katında en değerliniz, en çok sakınan ve takvalı olanınızdır.

Ardından şöyle duyurdu:

Benim neslimden olan dördüncü oğlum, cariye'den doğmadır. Allah onunla yeryüzünü her türlü zulümden temizleyecektir. O, insanların, veladetinde şüpheye düştüğü kimsedir. O, gaybet sahibidir. Zuhur edip çıktığında, yer Allah'ın nuru ile aydınlanacaktır. İnsanlar arasında ölçü ve adaleti yerleştirecek ve kimse kimseye zulmedemeyecektir...⁴

9- Emirü'l-Müminin Ali (a.s) şöyle buyurur:

Allah öyle bir grup getirecek ki, onlar Allah'ı severler, Allah da onları sever. Onların arasında gizli olan bir kişi ilâhî saltanata ulaşacaktır. O, vaat edilen Mehdi'dir. O, hiçbir zorlukla karşılaşmadan yeryüzünü adalet ve eşitlik ile dolduracak, küçük yaşta ana ve babasından uzak düşecektir... Müslümanların şehirlerini fethede-

1- Yenabiu'l-Mevedde, s.492

2- Yenabiu'l-Mevedde, s.491

3- Müsned-i Ahmed b. Hanbel, c.2, s.37

4- Yenabiu'l-Mevedde, s.447

cek, zaman onun için düz ve hazır olacaktır. Onun sözü duyulacak, ihtiyar ve genç herkes ona itaat edecek, zulüm ve haksızlıkla dolan yeryüzünü adalet ve eşitlikle dolduracaktır. O zaman onun imameti kemale erişecek ve hilafeti yerine oturacaktır... Yeryüzü Mehdi'nin varlığıyla bayındır ve mutlu olacak, nehirler akacak ve fitneler, karışıklıklar ve yağmalamalar ortadan kalkacak, hayır ve bereketler çoğalacaktır. Ondan sonrası hakkında bir şey söylemeye gerek yok. Benden o günün dünyasına selâm olsun!¹

10- İmam Cafer Sadık (a.s) şöyle buyurur:

İnsanlar, İmam'ını (gözden) kaybederler; ancak o hac zamanında hazır olur, halkı görür; ama halk onu görmez.²

11- Esbağ b. Nebate şöyle anlatır:

Emirü'l-Müminin Ali'nin huzuruna vardım. Derin düşüncelere dalmış parmağı ile yeri kazıdığını gördüm. Arz ettim ki: "Neden sizi düşünceli görüyorum? Yoksa yere meyliniz ve rağbetiniz mi var?" dedim. Buyurdu ki:

Hayır, Allah'a yemin olsun hiçbir zaman dünyaya meyletmedim, rağbetim de olmadı. Benim neslimden doğacak olan on birinci oğlum hakkında düşünüyorum. O, Mehdi'dir. Yeryüzü zulüm ve adaletsizlikle dolmuş iken gelecek ve yerküreyi adaletle dolduracaktır. Onun gaybeti olacak ve şaşkınlık sebebiyle bazıları sapaacak, bazıları da hidayete erecektir...³

12- İmam Cafer Sadık (a.s) şöyle buyurur:

Eğer size bu işin sahibinin (yani zamanın imamının) gaybete çekildiğini bildirseler, gaybetini inkâr etmeyin.⁴

13- İmam Cafer Sadık (a.s) şöyle buyurur:

Kaim için biri kısa, diğeri de uzun müddetli olmak üzere iki gaybet dönemi vardır. Birincide özel Şiilerden başka hiç kimse onun yerini bilmeyecek, diğesinde ise özel dostlarının dışında yerini hiç kimse bilmeyecektir.⁵

1- Yenabiu'l-Mevedde, s.467

2- Usul-i Kâfi, c.1, s.337

3- Usul-i Kâfi, c.1, s.33-78

4- Usul-i Kâfi, c.1 s.338

5- Usul-i Kâfi, c.1, s.340

14- Ve yine buyurur ki:

Üzerinde hiç kimsenin ahdi, sözü ve biati olmadığı bir zamanda Kaim kıyam edecektir.¹

15- Resulullah (s.a.a) şöyle buyurur:

Mehdi benim evlatlarımdandır; ismi benim ismim, künyesi benim künyem, şemali benim şemailim, sünnet ve tavrı benim sünnet ve tavrımdır. Halkı, benim şeriatım ve dinime teşvik ve Rabbinin kitabına davet eder. Ona itaat eden, bana itaat etmiştir ve ona muhalefet eden, bana muhalefet etmiştir; onun gaybetini inkâr eden beni inkâr etmiştir.²

16- İmam Zeynelabidin (a.s) şöyle buyurur:

Bizim Kaim'imiz ile Allah'ın resulleri arasında birtakım benzerlikler vardır. Nuh, İbrahim, Musa, İsa, Eyyub ve Muhammed (üzerlerine selâm olsun) peygamberlerin her biri ile bir benzerliği vardır. Nuh ile uzun ömürlü olmasında, İbrahim ile doğumunun gizli olması ve halktan uzak durmasında, Musa ile korku ile ve gaybette yaşamasında, İsa ile halkın onun hakkında ihtilafa düşmesinde, Eyyub ile beladan sonra kurtuluşun yetişmesinde ve Muhammed (s.a.a) ile de kılıçla kıyam etmesinde benzerliği vardır.³

17- İmam Cafer Sadık (a.s) şöyle buyurur:

Bu emrin sahibi (Mehdi) için bir gaybet vardır. Allah'a kulluk eden, (o dönemde) takvalı olmalı ve Allah'ın dinine sıkıca sarılmalıdır.⁴

18- Yine buyurur ki:

Halk için öyle bir zaman gelecek ki, İmam'ları onlardan gizli olacak.

Zürare: "Halkın o zaman vazifesi nedir?" diye sordum ve şu cevabı aldım, der:

İmam zuhur edinceye -dinî görev ve inançlar hususunda- mükellef oldukları şeylere sarılmalıdır.⁵

1- Usul-i Kâfi, c.1, s.342

2- İlamu'l-Vera, s.425

3- Kemalü'd-Din, s.322, 31. bab, 3. hadis

4- Kemalü'd-Din, s.343, 33. bab, 25. hadis

5- Kemalü'd-Din, s.343, 33. bab, 25. hadis.

19- Yine şöyle buyurur:

Bu iş (İmam'ın zuhuru ve kıyamı), hiç kimsenin: "Eğer biz olsaydık adalette hükmederdik." diyememesi için halktan, iktidara geçmemiş hiçbir grup ve sınıf kalmayınca kadar gerçekleşmeyecektir. Sonra Kaim, hak ve adalet üzerine kıyam edecektir.¹

1- İsbatu'l-Hudat, c.7, s.427-428, Gaybet-i Nu'manî'den naklen

İMAM'IN DOĞUMU

On İkinci İmam Hz. Mehdi (a.s), hicrî 255 (miladî 867) yılı cuma gecesi tan yeri ağarırken Samarra şehrinde On Birinci İmam'ın evinde dünyaya gözünü açtı.¹ Babası, On Birinci İmam Hz. Hasan Askerî (a.s) ve annesi Hz. İsa'nın havarisi Şem'un'un neslinden olan Rum Kayser'inin oğlu Yuşa'nın değerli kızı, Saykal ve Susen adlarıyla da bilinen Nergis Hatun'dur. Nergis Hatun öyle bir fazilete sahipti ki, imamet sülâlesinin büyük hatunlarından İmam Hâdi'nin (a.s) kız kardeşi olan Hakîme Hatun onu kendi efendisi ve ailesinin seyyidesi² olarak vasıflandırmış ve kendisinin de onun hizmetçisi olduğunu beyan etmiştir.³

Nergis Hatun, ülkesinde olduğu zaman hayret verici rüyalar görürdü. Bir defasında, Hz. Muhammed (s.a.a) ile Hz. İsa'yı (a.s) kendisini İmam Hasan Askerî'ye (a.s) nikâhladıklarını gördü. Şaşırtıcı rüyalarından birinde de, Hz. Zehra'nın (s.a) daveti üzerine Müslüman oldu; ancak İslâm'ı kabul ettiğini ailesi ve çevresinden gizledi. Rüyasında, sınıra giden ordunun, hizmetçi ve cariyeleriyle birlikte gizlice sınıra gitmesi söylenmişti. Öyle de yaptı. Sınırdaki İslâm ordusunun öncü birlikleri onları esir aldılar ve onu da, Kayser'in ailesinden olduğunu bilmeden diğer esirlerle birlikte Bağdat'a götürdüler.

Bu olay, Onuncu İmam Hz. Hâdi'nin (a.s) imametinin son zamanlarında oldu⁴ ve İmam Hâdi'nin (a.s) tarafından görevlendirilmiş güvenilir

---

1- Usul-i Kâfi, c.1, s.514; el-İrşad, Şeyh Müfid, s.326. Bazı rivayetlerde İmam'ın doğumu Hicret'in 256'sında zikredilmiştir. Kemalü'd-Din, c.2, s.97 ve 106'ya ve Biharu'l-Envar, c.51, s.15 ve 16'ya müracaat edilsin.

2- Biharu'l-Envar, c.51, s.2

3- Biharu'l-Envar, c.51, s.12

4- Mehdiy-i Mev'ûd kitabının önsözünde, s.152'de şöyle yazar: Mes'udî'nin Murucu'z-Zehab'deki rivayetine göre, İmam Hâdi (a.s) hicrî 235 yılında Mutevekkil tarafından Medine'den Samarra'ya getirildi. İmam Askerî (a.s) de 232 yılında Medine'de dünyaya geldi.

bir şahıs, İmam'ın kendi eliyle yazdığı Rumca bir mektubu, Bağdat'a götürüp Nergis Hatun'a ulaştırdı ve onu köle tüccarından satın alarak, Samarra'ya İmam Hâdi'nin (a.s) yanına getirdi. İmam, Nergis Hatun'un rüyada gördüğü şeyleri ona hatırlattı ve On Birinci İmam'ın hanımı, bütün dünyayı adalet ve eşitlikle dolduracak olan bir evladın annesi olacağını müjdeledi. Sonra İmam Hâdi (a.s), İslâm'ın adap ve ahkâmını öğretmesi için, Nergis Hatun'u imamet sülalesinin büyük hatunlarından olan kız kardeşi Hakîme Hatun'a teslim etti. Bir müddet sonra Nergis Hatun, İmam Hasan Askerî'nin (a.s) eşi oldu.¹

Hakîme Hatun, İmam Hasan Askerî'nin (a.s) huzuruna gittiği zaman, ona bir evlat vermesi için Allah'a dua ediyordu. O der ki:

Bir gün her zamanki gibi İmam Hasan Askerî'yi (a.s) görmeye gittim, aynı duayı tekrarladığımda buyurdu ki: "*Allah'tan bana vermesini istediğin evlat bu gece dünyaya gelecek.*"² Bu esnada Nergis benim ayakkabımı ayağımdan çıkarmak için ileri gelerek: "Efendim, ayakkabınızı çıkarayım." dedi. Ben: "Sen benim efendimsin aslında. Vallahi ayakkabımı çıkarmana ve bana hizmet etmene izin vermem. Ben sana hizmet etmeliyim." dedim.

"İslâm tarihçileri ve yabancı tarihçilerin yazdığına göre, o zaman İslâm ordusuyla Doğu Roma veya şimdiki Türkiye olan Bizans ile Batı Roma (İtalya) ve onu tasarruf edenler arasında savaş başladı. İbn Esir'in Kâmil'ine ve diğer kaynakların yazdıklarına göre Hicret'in 240, 244, 245, 247, 248, 253 yıllarında İslâm Kuvvetleri ile Doğu Roma arasında savaşlar oldu ve bu arada iki tarafın esirleri değiştirildi."

Nazilif'in telif ettiği ve Dr. Muhammed Abdu'l-Hâdi Şuayre'nin tercüme ettiği "el-Arab ve'r-Rum" tarihinde şöyle geçer:

"Hicret'in 247. yılında Müslümanlar ve Rumlar arasında savaşlar başladı ve birçok ganimetler Müslümanların eline geçti. Yine 248 yılında Müslümanların lideri Belkacur ile Rumlular arasında savaş oldu. O savaşta Romalıların ileri gelenlerinden birçoğu esir düştü." (el-Arab ve'r-Rum Tarihi, s.225)

İbn Esir de Hicret'in 249. yılında vuku olaylarla ilgili şöyle yazar:

"Ömer b. Abdullah el-Akta ve Cafer b. Ali Saifeh komutanlığında Müslümanlar ile (Kayser'in de katıldığı) Rum Kuvvetleri arasında bir savaş oldu."

Eğer İmam Mehdi'nin (a.f) değerli annesi 248 yılında esir düşen bu Roma eşrafı arasında esir olmuşsa, bu, Hz. Hâdi'nin (a.s) Samarra'da bekletilişinin on üçüncü yılı ve İmam Hasan Askerî'nin (a.s) on altı yaşlarına rastlıyor demektir.

1- Biharu'l-Envar, c.51, s.6-11; Şeyh Tusî'nin "Gaybet" adlı eseri, s.124-128; Kemalü'd-Din, c.2, s.90-96

2- Biharu'l-Envar, c.51, s.25

İmam (a.s) benim bu sözümü duyduğunda: *"Allah sana hayır versin hala."* buyurdu. Ben güneş batıncaya kadar onun yanındaydım. Cariyelerden birine: "Benim elbisemi getir de gideyim." dedim. İmam (a.s) buyurdu ki: *"Hala, bu akşam bizim yanımızda kal; çünkü bu akşam Allah Teala'nın indinde değerli olan bir bebek dünyaya gelecek ki, Allah, onun vasıtasıyla ölümden sonra yeryüzünü diriltecektir."*

Bunun üzerine ben: "İyi, ama annesi kim? Ben Nergis'te hamilelik belirtisi göremiyorum!" dedim. İmam: *"Annesi, Nergis'ten başkası değil."* buyurdu. Ben ayağa kalkarak Nergis'i iyice kontrol ettim. Ama onda hiçbir doğum alameti göremedim. İmam'ın yanına gidip durumu anlattım.

İmam (a.s) tebessüm ederek şöyle buyurdu: *"Tanyeri ağarırken onun evladı olduğunu göreceksin. Çünkü o da Musa Kelimullah'ın annesi gibidir. Onun da hamile olduğu belli değildi ve doğuma kadar hiç kimse bilmiyordu. Çünkü Firavun, Musa'yı ararken (böyle bir çocuğun dünyaya gelmemesi için) hamile kadınların karınlarını deşiyordu. Bu (akşam dünyaya gelecek bebek), Musa (a.s) gibidir. (Firavunların iktidarını o yıkacaktır; bu sebeple) Firavunlar şimdi onu aramaktadırlar."*

Ben tanyeri ağarana kadar Nergis'i gözetliyordum; yanımda sakın bir hâlde, hareketsiz bir şekilde uyuyordu. O gecenin sonunda şafak sökerken ansızın korkarak yerinden sıçradı. Hemen onu kucakladım ve ism-i azam duasını okudum. Bu sırada İmam yan odadan: *"Ona Kadir Suresi'ni oku!"* diye seslendi; ben de okudum. Nergis'ten durumunu sordum, "Mevlamin sana bildirdiği şey açığa çıktı." dedi.

Ben, İmam'ın (a.s) buyurduğu gibi Kadir Suresi'ni okumaya devam ettim; karnındaki bebek de bana eşlik etti ve o da Kadir Suresi'ni okuduktan sonra bana selâm verdi. Çok korktum. Bu sırada İmam şöyle buyurdu: *"Allah Teala'nın işine şaşırma. Allah, biz İmamları küçük yaşta hikmet ile konuşturur ve büyüdüğümüzde yeryüzünde hüccet kılar."*

İmam henüz sözünü tamamlamamıştı ki, Nergis gözümden kayboldu. Sanki benimle onun arasına bir perde çekmişlerdi; onu göremiyordum. Bağırarak İmam'a koştum. İmam: *"Hala, geri dön,*

yerinde bulacaksınız." buyurdu. Ben geri döndüm ve çok geçmeden benimle onun arasındaki perde kalktı. Nergis'i öyle bir nura bürünmüş olarak gördüm ki, nurun şiddetli parlaklığı onu net olarak görmemi engelliyordu. Doğan erkek çocuğun secdede, dizleri üzerine düşmüş olduğunu ve şahadet parmağını kaldırıp şöyle dediğini gördüm:

"Şahadet ederim ki, bir ve tek olan Allah'tan başka ilah yoktur ve şahadet ederim ki, ceddim Muhammed Allah'ın resulüdür ve babam Emirü'l-Müminindir."

Sonra tek tek kendine kadar olan bütün İmamların imametlerine tanıklık etti ve dedi ki: *"Allah'ım! Müddetime amel elbisesi giydir ve işimi sona ulaştır adımımı sağlam et ve yeryüzünü benim vasi-tamla adalet ve eşitlikle doldur."*¹

H. Mehdi'nin Doğumunun Gizli Olması

Ümeyyeoğulları ve Abbasoğulları devri, özellikle altıncı İmam Hz. Cafer Sadık (a.s) zamanı ve sonrası, halifelerin Ehlibeyt İmamları'na karşı çok hassas oldukları bir devirdi. Bunun sebebi de, toplumun onlara aşırı ilgi göstermesi, her geçen gün toplumdaki etkilerinin artması ve halkın onlara olan ilgisinin fazlaşmasıdır.

Bu durum karşısında Abbasî halifeleri kendi iktidarlarını tehlikede görüyorlardı. Özellikle vaat edilen Mehdi'nin (a.s), Peygamber'in (s.a.a) neslinden olup, İmam Hasan Askerî'nin (a.s) soyundan geleceği ve dünyayı adalet ve eşitlikle dolduracağı meşhur olması sebebiyle İmam Hasan Askerî (a.s) Samarra'da sıkı bir şekilde gözaltına alınmıştı. Abbasîler, geleceği vaat edilen bu çocuğun dünyaya gelmesini ve büyütülmesini engellemeye çalışıyorlardı. Ama bu doğumun gerçekleşmesinde Allah'ın iradesi söz konusu idi. Onun için Abbasîlerin çalışmaları neticesiz kaldı ve Allah Teala, Musa (a.s) gibi onun doğumunu da gizli kıldı.

Bununla birlikte İmam Hasan Askerî'nin (a.s) özel ashapı, vaat edilen bu İmam'ı babası hayatta iken defalarca gördüler. İmam Hasan Askerî (a.s) dünyadan göçtüğü zaman yine İmam Mehdi (a.s) açığa çıkarak babasının cenaze namazını kıldırdı ve halk onu gördü; ondan sonra da İmam gözlerden kayboldu.

1- Biharul-Envar, c.51, s.12-14; İkmalu'd-Din, c.2, s.100

Hız. Mehdi'nin (a.s) doğumundan, babası İmam Hasan Askerî'nin (a.s) şahadetine kadar, On Birinci İmam'ın yakın akraba ve dostlarından birçoğu, ya onu görmeye muvaffak olmuşlar ya da onun İmam'ın evinde olduğunu bilmişlerdir. Genelde İmam Hasan Askerî (a.s) değerli evladının varlığını gizlemekle birlikte, uygun zamanlarda bunu Şiîlerine bildiriyor, kendisinden sonra sapmamaları için güvenilir dostlarına onu gösteriyordu. Burada konu hakkında birkaç örnek zikredelim:

1- Şia'nın büyüklerinden ve İmam Hasan Askerî'nin (a.s) izleyicilerinden olan Ahmed b. İshak der ki:

İmam Hasan Askerî'nin (a.s) huzuruna gittim. Kendisinden sonraki imamın kim olduğunu sormak istiyordum. Ben sormadan o şöyle buyurdu: *"Ey Ahmed! Doğrusu Allah Teala Âdem'i yarattığı andan itibaren yeryüzünü hüccetsiz bırakmamıştır ve kıyamete kadar da bırakmayacaktır. Allah'ın hücceti vasıtasıyla yeryüzü ehlinde belalar giderilir, yağmur yağar ve yeryüzünün bereketleri dışarı çıkar."*

Ben bunun üzerine: "Ey Resulullah'ın evladı, sizden sonra kim yerinize geçer, kim imam olur?" diye sordum. İmam (a.s) aceleyle eve girdi, omuzlarında dolunay gibi parlayan üç yaşında bir çocuk ile geri döndü ve şöyle buyurdu:

"Ey Ahmed b. İshak! Eğer Allah Teala ve O'nun hüccetleri yanında aziz olmasaydın, bu oğlumu sana göstermezdim. Doğrusu onun adı Resulullah'ın adı, künyesi Resulullah'ın künyesidir. O, zülüm ve kötülükle dolan dünyayı adalet ve eşitlikle dolduracak olan kimsedir. Ey Ahmed b. İshak! O, bu ümmette Hızır ve Zülkarneyn gibidir. Allah'a andolsun gaybet edecektir. Öyle ki, onun gaybetinde Allah'ın onun imametine itiraf etmesi için adımını sabit kıldığı ve zuhurunun çabukluğu için dua etmeye muvaffak kıldığı kimselerin dışında kalan herkes helâk olacaktır."

Ben: "Efendim, ona kalbimin (daha fazla) mutmain olması için bir deliliniz var mı?" dedim. Bunun üzerine o çocuk çok güzel bir Arapça ile dedi ki: *"Allah düşmanlarından intikam alacak yeryüzündeki hüccet benim! Ey Ahmed b. İshak! Gözünle gördükten sonra başka bir delil arama!..."*

Şeyh Şeyh Saduk der ki: "Bu rivayeti Ali b. Abdullah el-Verragî'nin yazısında buldum. Ondan sorduğumda, bunu benim için Sa'd b. Abdullah'tan, o da Ahmed b. İshak'tan nakletti."

2- Ahmed b. Hasan b. İshak el-Kummî der ki:

On birinci İmam'ın (a.s) yerine geçecek olan İmam Mehdi (a.s) dünyaya geldiği zaman, İmam Hasan Askerî'den (a.s) ceddin Ahmed b. İshak için mektup geldi. Onda İmam'ın el yazısıyla şöyle yazılmıştı:

*"Benim bir evladım oldu, onun doğum haberini gizli tutman ve kimseye söylememen gerekiyor; biz onun doğumunu yakın akrabalara, akrabalık bağı olanlara ve dostlara söyledik, başka hiç kimseye bildirmiyoruz. Allah Teala onunla bizi sevindirdiği gibi, seni de sevindirmesi için, onun doğumunu sana bildirmek istedim. Vesselam."*¹

3- İmam'ın takvalı ve değerli halası Hakîme, İmam Hasan Askerî'nin (a.s) hizmetçisi Nesim, Ebu Cafer Muhammed b. Osman el-Amrî, Hüseyin b. Hasan el-Alevî, Emr el-Ahvazî, Ebu Nasr-ı Hadim, Kâmil b. İbrahim, Ali b. Asim el-Kûfî, Abdullah b. Abbas el-Alevî, İsmail b. Ali, Yakub b. Yusuf el-Serraf,² İsmail b. Mus'ab b. Cafer, Ali b. Mutahhar, İbrahim b. İdris, Tarîf el-Hadim³ ve Ebu Sahl Nevbahtî,⁴ vaat edilen İmam'dan (a.s) haberleri olan ve ondan haber veren kimselerdir.

4- Cafer b. Muhammed b. Malik, İmam Hasan Askerî'nin (a.s) bir grup Şia cemaatine şöyle buyurduğunu nakleder: *"Benden sonra kimin hüccet olacağını sormaya geldiniz değil mi?"* Oradakiler: "Evet efendim." diye cevap verdiler. Bu sırada İmam'a çok benzeyen ay parçası gibi bir çocuk içeriye girdi. İmam şöyle buyurdu:

Bu, imam ve benden sonra yerime oturacak kimsedir. Buyruklarını yerine getirin, dağılmayın; çünkü helâk olursunuz. Bilin ki, bundan sonra ömrü kâmil oluncaya kadar onu göremeyeceksiniz. Osman b. Said'in⁵ söylediği şeyleri kabul edin ve emrine itaat edin. Çünkü o sizin İmam'ınızın vekilidir ve işler onun elindedir.⁶

5- İsa b. Muhammed el-Cevherî diyor ki:

1- Kemalü'd-Din, c.2, s.107

2- Kemalü'd-Din, c.2, s.104-114; İsbatu'l-Hudat, c.7, s.15-35 ve s. 143; Biharu'l-Envar, c.51, s.5

3- el-İrşad, Şeyh Müfid, s.330

4- el-Kuna ve'l-Elkab, c.1, s.91

5- İmam Mehdi'nin (a.s) dört özel naibinden ilki.

6- İsbatu'l-Hudat, c.7, s.25

Ben bir grupla birlikte Hz. Mehdi'nin (a.s) doğumunu tebrik etmek için İmam Hasan Askerî'nin (a.s) huzuruna gittim. Kardeşlerimiz Hz. Mehdi'nin (a.s) cuma akşamı, şaban ayında tanyeri ağarırken dünyaya geldiğini bize bildirmişlerdi. İmam Hasan Askerî'nin (a.s) huzuruna gittiğimizde onu tebrik ettik. Biz hiçbir soru sormadan İmam (a.s) buyurdu ki:

*"İçinizden biri oğlum Mehdi'nin nerede olduğunu içinden geçiriyor. Musa'nın annesinin onu sandığa koyarak denize atıp Allah'a emanet ettiği ve sonunda Allah Teala Musa'yı ona geri gönderdiği gibi, ben de onu Allah'a emanet ettim."*¹

GAYBET MESELESİ

İslâm'ın temel usulü ve siyasî, içtimaî, iktisadî, kültürel ahkâm ve diğer eğitimleri, Hz. Peygamber'in (s.a.a) peygamberliği boyunca ve Masum İmamlar toplumunda olduğu müddetçe (hicrî 260 yılına kadar) açıklanmış ve tedvin aşamasına ulaşmıştır. Bu müddet zarfında her ne kadar tağut ve muhaliflerin şiddetli baskısı vardıysa da, Masum İmamlar ellerine geçirdikleri her fırsatı değerlendirerek İslâmî meseleleri çeşitli boyutları ile açıklamışlardır. Ve bu öyle bir hadde ulaştı ki, artık hiçbir boşluk bırakılmayarak büyük bir evrensel hükümeti kurup idare edebilecek güç ve düzeye ulaştı.

Diğer taraftan bu iktidarın büyük örneği, beşerin onun tecellisini görmesi ve ondan başkasından yüz çevirmesi için İslâm'ın aziz Peygamberi Hz. Muhammed (s.a.a) ve Emirü'l-Müminin Ali (a.s) vasıtasıyla ortaya kondu.

Buna binaen Hz. Mehdi'nin (a.f) zuhur zamanına kadar Allah tarafından evrensel tek bir hükümet ortamı tamamen hazırlanmıştı. İslâm kanun ve ahkâmı tedvin edilmiş, İslâm adaletinin numunesi bilfiil ortaya konmuştu; ancak beşeriyetin bu ilahî hükümetin gerçekleşmesi noktasında hazırlığı yoktu. Eğer insanlar bu durumu kabul etmeye hazır ve muktedir olsalardı, İmam-ı Zaman'ın gaybeti olmazdı ve ilâhî kanunları uygulamaya koyar, İslâm'ın adil iktidarını dünyayı baştanbaşa kuşatacak şekilde yerleştirirdi.

Bu sebepten dolayı Hz. Mehdi (a.s) gaybete çekilmiş, yine aynı illetten dolayı Gaybet-i Sugra, Gaybet-i Kübra'ya dönüşmüş ve böylece de devam ede gelmiştir. Nihayet Hz. Mehdi (a.s), zamanın halkı, geçmiş zamandaki milletler gibi onun hükümetine yüz çevirmeyecekleri, her bakımdan hazır ve onun hükümetini kabul edecekleri bir zamanda zuhur edecektir. Merhum Hâce Nasiruddin Tusî şöyle yazar:

Hz. Mehdi'nin (a.f) gaybetinin sebebi ne Allah'tır, ne de İmam'ın kendisidir. Gaybetin sebebi halk ve mükellef olanlardır

(görev bilincine erişenlerdir). Bu da, korkunun galebe çalması ve halkın İmam'a karşı bağlılıklarının kâmil olmayışından kaynaklanmaktadır.¹

Dolayısıyla gaybetin etkenlerinin ortadan kalkması ile İmam'ın zuhuru gerçekleşecektir.

Elbette bu mesele, ilâhî hikmet gereğince gerçekleşti ve biz onun esrarının tamamını bilmiyoruz. Ama gaybetin asıl sırrı şu olabilir: On bir masumun imameti müddetince toplumların tuğyan ve itaatsizliği tecrübe edildi. Halkın onlardan sapması ve onları desteklemeyişleri bu müddet zarfında tamamen belli oldu. Halkın, İslâm'ın âdil iktidarının hükmü altına girmeyeceklerinde en ufak bir şüphe kalmamıştı. Böylesi bir durumda gaybet kaçınılmaz, hatta çok tabii bir olaydır; onun toplumda zahir ve var olması, akıllarda soru işareti oluşturur! Böyle bir vaziyette İmam Mehdi ne diye toplumda zahir olsun ki?

Dolayısıyla İmam Mehdi'nin (a.s) zuhuruna ortam hazırlanuncaya kadar gaybet sürecek ve o kendi vazifelerini bu hâlde yerine getirmiş ve getirecektir de. Bu arada onu gerçekten görmek isteyenleri görmeye muvaffak kılacak ve desteklemeye devam edecektir.

Bir kavim kendisini değiştirmedikçe, Allah onu değiştirmez.²

Bu sır, zuhur vaktine kadar gizli kalacak ve o zaman bütün insanlar gaybetin sebebinin kendi varlıklarında gizli olduğu hâlde bundan niye gafil olduklarını anlayacaklar. Öyleyse insanlar İmam'ın zahir olması için daha fazla kendilerini hazırlamalı, ıslah edip düzeltmeye koyulmalıdırlar. Zira onlar birtakım fasık rejimlere gönül bağladılar ve mevcut olan bu rejimlerin bir derde deva olabileceklerini, ihtişamlı teşkilat ve konferansların bir işe yarayacağını sandılar.

"Hz. Mehdi'nin (a.s) gözlerden kaybolmasına halk sebep oldu." derken maksadımız, herkesin bu büyük günaha pay sahibi olduğuna vurgu yapmak değil, sadece onun zuhur için gerekli olan tanımlayıcı şartlara işaret etmektir. Açıktır ki yüce şahıslardan birçoğu her zaman zuhura hazır idiler ve hazırlar da. Ama genel anlamda toplum böyle bir hazırlığı yakalamış değildir. Hazırlıklı olmayan bir toplumun da, İmam'ın iktidarına muhalif ve karşı olacaktır. Bu nedenle de gaybet devam edecektir.

1- Risale-i İmamet, 3. bölüm, s.25, Nevid-i Emn ve Eman'dan naklen

2- Ra'd Suresi, 11

Allah Teala gaybet vasıtasıyla Hz. Mehdi'yi (a.s) ölümden korumuştur. Çünkü vaat edilenden önce zuhur edecek olursa onu öldürecekler; böylece ilahî görevini yerine getirmeğe muvaffak olamayacak ve zuhuru içtimaî hedefine erişemeyecektir.

Merhum Kuleynî "Usul-i Kâfi" kitabında ve Şeyh Tusî "el-Gaybet" kitabında Zürare'den şöyle nakletmişlerdir:

İmam Cafer Sadık'ın (a.s) huzuruna gittim ve onun: "*Kaim'in, kıyamından önce gaybeti olacak.*" buyurduğunu duydum. Sebebini sorduğumda, İmam (a.s) karnına işaret etti. (Yani öldürülmesinden korkuyor.)¹

İmam Kaim hiçbir rejim ve iktidarı (hatta takiyye olarak bile) resmiyete tanımamış ve tanımayacaktır. Hiçbir yönetici ve sultana karşı takiyye etmekle görevlendirilmemiştir ve hiçbir zalimin hükümet ve sultası altına girmemiştir, girmeyecektir de. Zuhur edeceği zaman kimseye biat etmiş olmayacaktır.

İmam Kaim hiç kimseye ahdi, akdi ve biati olmadığı bir hâlde kıyam edecektir.²

Çünkü gerçeğe uygun hareket etmesi ve Allah'ın dinini kâmil ve açık bir şekilde, korkusuz ve mülâhazasız uygulayarak toplumda hâkim kılması gerekir. Bunun için de herhangi biriyle ahde, sözleşmeye ve birilerine karşı müdaralı olmaya mahal kalmaz.

İşte böylece tamamen açık, temiz bir geçmiş ile hiç kimseye karşı taahhüt ve sorumluluğu olmaksızın zuhur ederek bütün dünyada İslâm'ı hâkim kılacaktır.

1- Usul-i Kâfi, c.1, s.337

2- Usul-i Kâfi, c.1, s.342

GAYBET-İ SUĞRA VE GAYBET-İ KÜBRA

On Birinci İmam'ın şahadetinden sonra, hicrî 260 yılından 329 yılına kadar, yani 69 yıl Gaybet-i Suğra (Küçük Gizlilik) dönemidir.¹ O andan, Hz. Mehdi'nin (a.s) zuhur edeceği zamana kadar geçen dönem de, Gaybet-i Kübra (Büyük Gizlilik) dönemidir.

Gaybet-i Suğra'da halkın İmam Mehdi (a.s) ile irtibatı tamamen ke-silmediyse de sınırlıydı. Şiîler, Şia'nın büyüklerinden olan "Özel Naip-ler" vasıtasıyla sorunlarını İmam'a ulaştırıp cevap alabiliyorlardı. Bazen bizzat İmam'la görüşmek de mümkündü. Bu zaman dilimi (Gaybet-i Suğra); halk ile İmam arasındaki irtibatın tamamen koptuğu, insanların, vazifelerini öğrenmek için İmam'ın genel vekilleri olan müçtehitlere ve fakihlere müracaat ederek elde ettikleri Gaybet-i Kübra dönemine hazır-lık olarak tanımlanabilir.

Eğer Gaybet-i Kübra ansızın ve birden gerçekleşseydi, düşüncelerin sapmasına ve zihinlerin onu kabullenmeye hazır olmadıklarına ve red-dine sebep olabilirdi. Ama Gaybet-i Suğra müddetince zihinler yavaş-yavaş hazırlandı ve daha sonra Gaybet-i Kübra başladı.

Yine Gaybet-i Suğra zamanında, özel naipler vasıtasıyla İmam (a.s) ile sağlanan irtibat ve yine o dönemde Şiîlerden bazılarının İmam Meh-di'nin (a.s) huzuruna gitmesi, onun doğum ve yaşadığı meselesini daha fazla sabitleştirdi.

Gaybet-i Kübra eğer bunlardan önce olmuş olsaydı, belki de bu me-sele bu kadar açık olmayacak ve bazıları şüpheye düşecekti. Allah Teala kendi hikmetiyle İmam-ı Zaman'ın gaybetini (Peygamber (s.a.a) ve İmamlar'ın (a.s) bildirdiği gibi) iki şekilde karar kılmıştır. Birincisi ikin-cisine hazırlık maksadı güdülen, süresi kısa ve daha az olan gaybet dö-

---

1- Merhum Ayetullah Seyyid Muhsin Emin, "A'yanu's-Şia" adlı eserinde Gaybe-t-i Suğra'yı 74 yıl olarak kabul etmiş ve başlangıcını İmam Mehdi'nin (a.f) doğumun-dan hesaplamıştır. (c. 4, Kısım: 3, s.15)

nemi; ikincisi ise bundan hemen sonra başlayan uzun süreli Gaybet-i Kübra dönemidir.

Ehlibeyt'e tâbi olanların, inançlarında sabit kalmaları ve sarsıntı geçirmemeleri, Ehlibeyt İmamları'na olan inançlarını yitirmemeleri, İmam Mehdi'yi (a.s) ve ilâhî kurtuluşu beklemeleri gerekir. İmam Mehdi'nin (a.s) kıyam ve zuhurunun gerçekleşmesi ve bütün insanlığın kurtuluş ve saadete ermesi yönünde ilâhî emrin tahakkuk bulması için müminler, gaybet zamanında Allah'ın dinine sımsıkı sarılıp kendini her yönden eğitmeli ve takvalı olmalıdırlar.

Dört Naip

Gaybet-i Suğra zamanında Şia büyüklerinden dört kişi, İmam Mehdi'nin (a.s) özel naibi olmuştur. Bunlar İmam'ın huzuruna gider, halkın sorularını İmam'a ulaştırır, İmam'ın da mektupların kenarına yazdığı cevapları halka iletirdi.

Bu dört naibin dışında İmam'ın (a.s) çeşitli şehirlerde de vekilleri vardı. Onlar ya bu dört naip vasıtasıyla halkın meselelerini İmam'a (a.s) ulaştırıyorlardı ve İmam (a.f) tarafından onlara mektup ve fermanlar çıkarılıyordu¹ veya Merhum Ayetullah Seyyid Muhsin Emin'in dediği gibi bu dört kişi mutlak ve umumî temsilci idiler; bunların dışında kalan diğerleri ise hususî işler için görevlendirilmişlerdi; Ebu Hüseyin Muhammed b. Cafer b. Esed, Ahmed b. İshak-ı Eş'arî, İbrahim b. Muhammed el-Hemdanî ve Ahmed b. Hamza b. el-Yese gibi.²

Dört naip ise sırasıyla şunlardır:

- 1- Ebu Amr Osman b. Said el-Amrî.
- 2- Ebu Cafer Muhammed b. Osman b. Said el-Amrî
- 3- Ebu'l-Kasım Hüseyin b. Ruh Nevbahtî.
- 4- Ebu'l-Hasan Ali b. Muhammed Semerî.

Ebu Amr Osman b. Said el-Amrî

Ebu Amr Osman b. Said el-Amrî, halkın güvenini kazanmış değerli bir şahıstı; İmam Hâdi (a.s) ile İmam Hasan Askerî'nin (a.s) vekilleri idi.³

1- el-Mehdi, s.182

2- A'yanu'sh-Şia, c.4, 3. bölüm, s.21

3- Munteha'l-Makal, el-Mehdi, s.181

İmam Mehdi'nin (a.s) emri ile İmam Hasan Askerî'yi (a.s) kefenleme ve defnetme işlerini üzerine aldı.¹

Samarra'da Askerîyye mahallesinde ikamet etmesinden dolayı "Askerî" lakabıyla da anılırdı. Saray memurları; üstlendiği sorumluluklardan haberdar olmasınlar, İmam'a (a.s) yaptığı hizmetleri ve işi anlamasınlar diye yağ satardı.² İmam Askerî (a.s) ile görüşmeleri zor olduğundan, Şiîlerin dinî ödemeleri onun vasıtasıyla İmam'a gönderiliyordu ve Osman b. Said bunları yağ kaplarının içine koyarak İmam'a götürüyordu.³

Ahmed b. İshak Kummî der ki:

İmam Hâdi'nin (a.s) huzuruna müşerref oldum ve "Ben her zaman burada olamıyorum, olduğum zamanlar da her zaman sizi göremiyorum, böyle bir hâldeyken kime müracaat edeyim ve kime itaat edeyim?" dedim. İmam buyurdu ki: *"Bu, Ebu Amr (Osman b. Said el-Amrî) güvenilir ve emin bir kişidir. Benden taraf size ne der ve ne ulaştırırsa, bendendir."*

Ahmed b. İshak der ki:

İmam Hâdi'nin (a.s) vefatından sonra, İmam Askerî'nin (a.s) yanına gittim ve aynı sözümü tekrarladım. O da değerli babaları gibi şöyle buyurdu: *"Ebu Amr; emin ve geçmiş İmamlar'ın güvenini kazanmış, benim hayatımda ve hayatımdan sonra inandığım kişidir. Size bir şey söylerse, benden söylemiş ve bir şey ulaştırırsa, benden ulaştırmıştır."*⁴

Ebu Amr Osman b. Said el-Amrî, İmam Hasan Askerî'den (a.s) sonra İmam Mehdi'nin (a.s) fermanı üzere naipliğini sürdürdü. Şiîler sorunlarını ona götürür ve İmam'ın cevabını onun vasıtasıyla alıp halka ulaştırırlardı.⁵

Merhum Muhakkik Damad, "Sırat-ı Mustakim" adlı kitabında şöyle yazar:

Şeyh Osman b. Said el-Amrî şöyle nakleder: İbn Ebî Ganim Gazvinî: "İmam Askerî'nin (a.s) vefat ettiği zaman evladı yoktu." dedi. Bunun üzerine Şiîler onunla kavga edip tartıştılar ve ardından İmam'a mürek-

1- A'yanu's-Şia, c.4, 3. bölüm, s.16

2- A'yanu's-Şia, c.3, 3. bölüm, s.16

3- Biharu'l-Envar, c.51, s.344

4- Biharu'l-Envar, c.51, s.344

5- el-Mehdi, s.181; Biharu'l-Envar, c.51, s.346

kepsiz bir mektup yazdılar. Yani sözlerini, mürekkebe batırılmamış kuru kalemle bir kâğıda yazdılar ki, İmam'ın cevabı bir delil, bir mucize olsun. İmam (a.s) tarafından verilen cevabın metni şöyledir:

Bismillahirrahmanirrahim

Allah, sizi ve bizi fitne ve sapıklıktan korusun. Sizlerden bir grubunuzun, din ve emîr sahiplerinin doğumunda şek ve şüphe ettiği bize ulaştı. Bu haber bizi üzdü ve müteessir etti. Elbette bu üzgünlük, sizin içindir; bizim için değil. Çünkü hak da, Allah da bizimlidir. Birinin bizlerden uzaklaşması, korkmamıza sebep olmaz. Bizi yaratan Allah'tır, diğer varlıklar ise bizim sayemizde yaratılmıştır. (Yani biz Allah'ın feyizlerinden faydalanıyoruz, halk da bizim feyizlerimizden yararlanır.) Niye şüpheye kapılmışsınız? İmamlarınızdan size ulaşan şeyin gerçekleşeceğini bilmiyor musunuz? (Geçmiş İmamlar, Kaim'in (a.s) gaybet edeceğini bildirdiler.) Acaba Allah Teala'nın Âdem'in (a.s) zamanından geçmiş İmam'a (babama) kadar halkın sığınması için sığınaklar ve halkın, vasıtasıyla hidayet bulması için alametler bıraktığını ve bir bayrak gizlendiğinde diğer bir bayrağın açığa çıktığını ve bir yıldız battığında başka bir yıldızın doğduğunu görmediniz mi? Acaba Allah'ın geçmiş İmam'ın ruhunu alıp kendine doğru götürdükten sonra kendi dinini batıl ettiğini, kendisi ve yaratıkları arasındaki sebep ve vesileleri kopardığını mı zannediyorsunuz? Asla böyle değildir! Hoşlanmadıkları hâlde kıyamet kopuncaya ve Allah'ın emri zahir oluncaya kadar da böyle olmayacaktır. Öyleyse Allah'tan korkun, bize teslim olun ve işleri bize bırakın. Ben size nasihat ettim, Allah bana ve size şahittir.¹

Osman b. Said, ölümünden önce İmam Mehdi'nin (a.s) emriyle oğlu Ebu Cafer Muhammed b. Osman'ı İmam Mehdi'nin (a.s) vekil ve naibi olarak tanıttı.

Ebu Cafer Muhammed b. Osman b. Said el-Amrî

Muhammed b. Osman da babası gibi Şia büyüklerinden olup takva, adalet ve yücelik bakımından Şiilerin güven ve saygısını kazanmıştı. Daha önce de İmam Hasan Askerî (a.s) onun ve babasının güvenilir ve itimat edilir olduğunu belirtmişti.

1- el-Envaru'l-Behiyye, c.324

Merhum Şeyh Tusî şöyle yazar:

Bütün Şiîler onun adaleti, takvası, emanete sadık olduğu hususunda hemfikirdirler.¹

Birinci naip Osman b. Said'in vefatından sonra, onun ölümü ve oğlunun naipliği hakkında İmam Mehdi (a.s) tarafından şöyle bir tevki geldi:

Doğrusu biz Allah'tanız ve yine O'na dönenleriz. O'nun emrine teslim ve O'nun takdirine rıza göstermişiz. Baban kutlu yaşadı ve tertemiz öldü, Allah ona rahmet etsin, onu İmamlarına ve efendilerine kavuştursun. Üstün ve yüce Allah'a, İmamlara yakınlık kasıyla onların işlerinde çalışmaktan geri kalmadı. Allah onu nurlu kılsın; hatalarını bağışlasın.

Tevkiin diğer bir yerinde şöyle buyurmuştur:

Allah senin sevabını artırsın, musibetinde sana güzel sabır versin. Siz yaşlı olduğunuz gibi, biz de yaşlıyız. O ayrılığıyla, seni de, bizi de yalnız bıraktı. Allah, göçtüğü yerde onu sevindirsin. Kutluğunun en yüce delili şu ki: Allah ona, kendisinden sonra yerine geçmesi, onun işini yüklenmesi ve onu rahmetle anmasını sağlamak için senin gibi bir oğul vermiş. Ben, Allah'a hamdolsun derim; çünkü onun yerine geçenle canlar huzur içinde. Üstün ve yüce Allah'ın seni onun yerine geçirmesiyle, gönüller rahatlamış oldu. Allah yardımcın olsun; sana güç-kuvvet versin, yardım etsin, başarı versin; dostun, koruyucun, görüp gözetenin olsun.²

Abdullah b. Cafer Himyerî diyor ki:

Osman b. Said dünyadan göçtüğü zaman, İmam Mehdi (a.s), daha önce bizimle yazıştığı el yazısının aynıyla bir mektupta Ebu Cafer'i (Muhammed b. Osman b. Said el-Amrî) babasının yerine atamıştı.³

1- Biharu'l-Envar, c.51, s.345-346; Şeyh Tusî'nin "Gaybet" kitabı, s.216 ve 219; el-Kuna ve'l-Elkab, c.3. s.230. Tevki, yazılı bir metnin kenarına yazmadan ibarettir. Istilahta padişah ve halifelerin emir ve fermanlarına da denir. Şia âlimlerinin kitaplarında gaybet zamanında İmam-ı Zaman (a.f) tarafından Şiîlere ulaşan mektup ve fermanlara, "Tevkiat/Tevkiler" denir.

2- Biharu'l-Envar, c.51, s.349; Kemalu'd-Din, c.2, s.188, 38. hadis; el-Gaybet, Şeyh Tusî, s.219-220

3- Biharu'l-Envar, c.51, s.349

Yine başka bir tevkide, İshak b. Yakub Kuleynî'nin sorularına cevap olarak şöyle yazmıştır:

... Muhammed b. Osman el-Amrî'ye gelince; Allah ondan ve öncesinde yaşayan babasından razı olsun, doğrusu o, benim güvendiğim biridir; benim tarafımdan yazdığı şey, benim yazdığım şeydir.¹

Abdullah b. Cafer Himyerî der ki:

Muhammed b. Osman'a: "Mehdi'yi gördün mü?" diye sordum. Dedi ki: "Evet, onunla son olarak Kâbe'nin kenarında görüştüğümüzde şöyle buyurdu:

*"Allah'ım! Bana vaadini verdiğin şeyi gerçekleştir."*²

Yine Müstecar'da³ şöyle dediğini gördüm:

*"Allah'ım! Düşmanlarımdan intikam al."*⁴

Yine Muhammed b. Osman diyor ki:

İmam Mehdi (a.s) her yıl hac töreninde hazır bulunur; o milleti görür ve tanır; halk da onu görür, fakat tanımaz.⁵

Muhammed b. Osman, kendisi için bir mezar hazırlamış ve üzerine sace (bir çeşit elbise ve bez) ile örtmüştü ve onun üzerine de Kur'ân'dan ayetler ve Masum İmamlar'ın isimlerini yazmıştı. Her gün onun içine girer, bir cüz Kur'ân okur, sonra da çıkardı.⁶

Bu değerli kişi, ölmeyen önce öleceği zamanı bildirmiş ve aynı günde de ölmüştü.⁷ Ölümünden önce Şia büyüklerinden bir grup, onun yanına gitti. İmam Mehdi'nin (a.s) emriyle Ebu'l-Kasım Hüseyin b. Ruh Nebbahtî'yi kendinden sonraki naip ve İmam (a.s) ile irtibatı sürdürecektir şahıs olarak tanıttı ve "O, benim yerime geçecek; artık işlerinizde ona müracaat edin."⁸ diye de buyurdu.

1- Biharu'l-Envar, c.51, s.349-350; Gaybet, Şeyh Tusî, s.220; Keşfu'l-Gumme, c.3, s.457

2- Biharu'l-Envar, c.51, s.351

3- Mustecar, Rûkn-i Yemanî'ye yakın Kâbe'nin kapısının karşısında, günahkârların af dilemek için sığındıkları bir yerdir.

4- Biharu'l-Envar, c.51, s.351

5- Biharu'l-Envar, c.51, s.351

6- el-Kuna ve'l-Elkab, Necef baskısı, c.3, s.267-268

7- el-Kuna ve'l-Elkab, c.3, s.268

8- Biharu'l-Envar, c.51, s.354-355; Gaybet-i Şeyh Tusî, s.326-327

Ebu Cafer Muhammed b. Osman el-Amrî hicrî 305 yılında vefat etti.¹

Hüseyin b. Ruh Nevbahtî

Ebu'l-Kasım Hüseyin b. Ruh Nevbahtî, dost ve düşman yanında özel bir azamet ve değere sahipti. Akıl, takva, fazilet ve ileri görüşlülüğü ile tanınır, çeşitli mezhebî fırkaların geneli tarafından sevilip sayılırdı.

İkinci sefir Muhammed b. Osman el-Amrî'nin zamanında bazı işlerin mesuliyetini üstlenmişti. Muhammed b. Osman'ın yakın dostları arasında Cafer b. Ahmed b. Mutil el-Kummî herkesten daha fazla onunla samimi ve irtibatta idi. Hatta Muhammed b. Osman ihtizar (can verme) hâlindeyken, Cafer b. Ahmed onun baş tarafında, Hüseyin b. Ruh da ayak tarafında oturmuştu.²

Muhammed b. Osman el-Amrî, Cafer b. Ahmed'e dönerek dedi ki:

İşleri Ebu'l-Kasım Hüseyin b. Ruh'a bırakmam emredilmiştir.

Bunun üzerine Cafer b. Ahmed yerinden kalkarak Hüseyin b. Ruh'un elinden tutup Muhammed b. Osman'ın baş tarafına oturttu, kendisi de onun ayak tarafına geçti.³

Hiz. Mehdi (a.s) tarafından, Hüseyin b. Ruh hakkında gönderilen tevkide şöyle geçer:

Biz onu tanıyoruz, Allah Teala hayır ve rızasını ona tanıtsın ve hükmü ile ona yardımcı olsun. Onun mektubundan haberdar olduk. Ona karşı güven ve itimadımız var. Bizim yanımızda onu sevindirecek kadar bir makam ve derece var. Allah iyiliğini artırsın. Doğrusu Allah, her şeyin velisidir; her şeye kadirdir. Ortağı olmayan Allah'a hamdolsun ve Allah'ın selâmı peygamber olarak göndermiş olduğu Muhammed'e ve Ehlibeyti'ne olsun.

Bu mektup, hicrî kamerî 305 yılı şevval ayının altısı pazar günü yazılmıştır.⁴

Birçok kitap yazmış olan Bağdat'ın büyük kelim âlimlerinden ve Nevbahtî soyunun büyüğü olan Ebu Sehl Nevbahtî'ye: "Niçin Şeyh Ebu'l-Kasım Hüseyin b. Ruh sefirlik mevkisine erişti de, siz bu makama erişemediniz?" diye sorduklarında, dedi ki:

1- Biharu'l-Envar, c.51, s.352

2- Biharu'l-Envar, c.51, s.353-354

3- Biharu'l-Envar, c.51, s.354

4- Biharu'l-Envar, c.51, s.351; el-Gaybet, Şeyh Tusî, s.227

Onlar (İmamlar) seçilecek kimseyi herkesten daha iyi bilirler (liyakatli ve daha uygun olanı tercih ederler). Ama ben davranış ve tartışması sert olan biriyim. Eğer ben İmam Mehdi'nin sefiri olsaydım ve şimdi Ebu'l-Kasım Hüseyin b. Ruh'un (sefirlik sebebiyle) bildiği gibi Mehdi'nin (a.s) yerini bilseydim ve (İmam'ın hakkında muhaliflerle bahse girdiğimde) zor duruma düşseydim, (kendimi kontrol edemeyip) İmam'ın yerini açığa vurabilirdim. Ama Ebu'l-Kasım (sır saklama ve kaçınmada öyle bir kişidir ki) eğer İmam onun gömleği altında gizlense ve onu kesici aletlerle lime lime etseler de, onu açığa vurmaz (yerini düşmana belli etmez).¹

Ebu'l-Kasım Hüseyin b. Ruh, yirmi bir yıl civarında İmam'ın naipliğini yaptı ve ölmeden önce İmam'ın emriyle naipliği Ebu'l-Hasan Ali b. Muhammed Semerî'ye bıraktı ve hicrî 326 yılının şaban ayında vefat etti. Mezarı Bağdat'tadır.

Ebu'l-Hasan Ali b. Muhammed Semerî

Munteha'l-Makal kitabının yazarı, dördüncü naip Ebu'l-Hasan Ali b. Muhammed Semerî hakkında şöyle yazar:

O, anlatılamayacak kadar büyük bir azamete, değere sahiptir.²

O değerli zat, İmam Mehdi'nin (a.s) emri ile Hüseyin b. Ruh'tan sonra İmam'ın (a.s) sefiri olarak Şiîlerin sorunlarının halli için görevlendirildi.

Merhum Muhaddis Kummî şöyle yazar:

Ebu'l-Hasan Semerî, bir gün yanında olan seçkinlerden bir gruba: "Allah size Ali b. Babeveyh Kummî'nin mateminden dolayı mükâfat versin; o, şimdi dünyadan göçtü." buyurdu.

Onlar saat, gün ve ayı not aldılar; 17 veya 18 gün sonra Ali b. Babaveyh Kummî'nin o tarihte vefat etmiş olduğunu öğrendiler.

Ali b. Muhammed Semerî, hicrî 329 yılında vefat etti.³ Vefatından önce Şiîlerden bir grup onun etrafında toplanarak: "Senden sonra kim sefir olacaktır?" diye sordular. Dedi ki: "Bu konuda hiç kimseye vasiyet etmek için görevlendirilmedim."⁴

1- Biharu'l-Envar, c.51 s.359; el-Kuna ve'l-Elkab, c.1, s.91

2- Biharu'l-Envar, c.51, s.358 360

3- Gaybet, Şeyh Tusî, s.242-243

4- Biharu'l-Envar, c.51, s.360

Daha sonra Hz. Mehdi (a.s) tarafından bu konuda sadır olan tevkiî Şiîlere gösterdi. Onlar da bu tevkiden kopya aldılar. Tevkiin metninin tercümesi şöyledir:

Bismillahirrahmanirrahim

Ey Ali b. Muhammed Semerî! Allah senin musibetinde kardeşlerinin mükâfatını arttırsın. Sen altı gün sonra dünyadan göçeceksin. Onun için, işlerini derleyip toparla. Ölümünden sonra yerine geçmek üzere birisi hakkında tavsiyede bulunma. Doğrusu Gaybet-i Kübra dönemi başlamıştır artık. Allah Teala izin vermedikçe zuhur olmayacaktır. Zuhur, ancak O'nun izniyle olur. Bu da uzun bir zaman sonra, kalpler taşlaştıktan ve yeryüzü zulümle dolduktan sonra olacaktır. Çok geçmeden Şiîlerimden beni gördüklerini (sefir unvanıyla benimle irtibatta olduklarını) söyleyenler çıkacak. Ama bilin ki Süfyani'nin çıkmasından ve yüksek çılgılık¹ duyulmasından önce bu iddiada (sefirlik ve vekillik unvanıyla görme iddiasında) bulunan herkes yalan söylemektedir. Güç ve kuvvet, ancak Allah'tandır.²

Altıncı gün Ali b. Muhammed Semerî dünyadan göçtü ve Helencî caddesinde Ebu İtab Nehri'nin kenarında toprağa verildi.³

İmam'ın hususî sefirleri kendi dönemlerindeki insanların en takvalısı, en asaletlisi ve Şiîlerin en çok güvenip itimat ettikleri kimselerdi. Gaybet-i Suğra boyunca Şiîler soru ve müşküllerini onlara arz ediyorlardı ve İmam cevabını onların vasıtasıyla Şiîlere gönderiyordu. O zaman bu gibi irtibat herkes için mümkün idi. Hatta yüce şahsiyetli kimselerden bazıları hususî sefirler vasıtasıyla İmam'ın (a.f) huzuruna gidip görüşme imkânı bulmuşlardır. Bu müddet zarfında hususî sefirler vasıtasıyla İmam-ı Zaman'dan (a.f) görülen keramet ve mucizeler, Şiîleri onlar hakkında da-ha fazla tatmin ediyordu.

Merhum Şeyh Tusî, el-İhticac kitabında şöyle yazar:

İmam'ın (a.s) açık emri ve önceki sefirin tanıtması, belirtmesi ve tayin etmesi olmadan İmam'ın özel vekillerinden hiçbiri sefirlik

1- Süfyani'nin çıkışı ve yüksek ses, İmam-ı Zaman'ın (a.s) zuhuruna yakın bir zamanda gerçekleşecek iki alamettir.

2- Biharu'l-Envar, c.51, s.361; el-Gaybet, Şeyh Tusî, s.242-243; Kemalü'd-Din, Merhum Şeyh Saduk, c.2, s.193

3- A'yanu's-Şia, c.4, 3. cüz, s.21; Kamusu'r-Rical, c.7, s.512

iddiasında bulunmamış ve Şiîler de, İmam Mehdi (a.s) tarafından onların sözlerinin doğruluğu ve sefirliklerinin gerçekliğine delalet eden bir mucize ve alamet görmeyinceye kadar, onların hiçbirinin sözünü kabul etmemişlerdir.¹

Gaybet-i Suğra'nın müddetinin son bulmasıyla Gaybet-i Kübra dönemi başladı. Bu dönem şimdiye kadar devam etmekte ve ne zaman biteceğini de ancak Allah bilmektedir.

Gaybet-i Suğra zamanında halk hususi sefirler vasıtasıyla sorunlarının cevaplarını Hz. Mehdi'den (a.s) alabiliyorlardı. Bu zamanda aynı şeyin mümkün olmayışından dolayı halkın, soru ve sorunlarının cevabını, Hz. Mehdi'nin umumî sefirlerine (müçtehitler) müracaat ederek almaları gerekmektedir. Çünkü onların görüşü, hususî hüküm ve rivayet hükmü gereğince hüccettir. Merhum Keşşî şöyle der:

Hz. Mehdi (a.s) tarafından çıkarılan tevkide İmam (a.s) şöyle buyurmuştur:

Dostlarımızın, bizce güvenilir olan kimselerin bizden naklettikleri şeylerde şüphede kalmaları için hiçbir özür ve bahaneleri yoktur. Çünkü sırrımızı, onlara bıraktığımızı ve onlara verdiğimizizi bildiler.²

Şeyh Tusî, Şeyh Saduk ve Şeyh Tabersî de, İshak b. Ammar'dan şöyle nakletmişlerdir:

Mevlam İmam Mehdi (-a.s- Şiîlerin gaybet zamanındaki vazifesi hakkında) şöyle buyurmuştur:

*"Karşılaştığımız olaylarda, hadislerimizi rivayet edenlere müracaat ediniz. Çünkü onlar sizin üzerinize benim hüccetimdir ve ben de onların üzerine Allah'ın hüccetiyim."*³

Merhum Tabersî, el-İhticac adlı kitabında İmam Cafer Sadık'ın (a.s) bir hadiste şöyle buyurduğunu nakleder:

Nefsini kontrol eden, dinini koruyan, heva ve hevesine muhalif olan, mevlasına (İmamlara -a.s-) itaat eden fakihlerden birini taklit etmek avam halk için gereklidir.⁴

1- Biharul-Envar, c.51, s.362

2- el-Mehdi, s.182-183

3- el-İhticac, s.283

4- el-Mehdi, s.182-183

Böylece Gaybet-i Kübra döneminde Müslümanların meselelerinin halledilmesi için Veliyy-i Fakih mesul olmuştur. Gerçi fakihler için fetva ve hüküm verme makamı daha önceden Masum İmamlar (üzerlerine selâm olsun) tarafından beyan ve tasvip edilmişti; ama İslâm fakihlerinin resmîyeti bu tarihten itibaren başladı, İmam Mehdi'nin (a.s) zuhuru-
runa kadar da devam edecektir.

GAYBETİN MÜSPET VE MENFİ TESİRLERİ

Hz. Mehdi'ye (a.s) iman etmek, ümidin artması ve fikrin gelişmesine sebep olur. Geleceği vaat edilen Mehdi'ye (a.s) inanmanın ve onun her zaman zuhur edebileceği düşüncesini taşımanın, iyi kalpli ve liyakatli kimselerde derin ve yapıcı etkisi vardır. Onlar, İmam Mehdi'ye (a.s) yardım etmeye muvaffak olmak, huzurunu derk edebilmek, ziyaretinden mahrum kalmamak ve rızasını kazanabilmek için nefislerini tezkiye eder, zulüm ve kötülükten kaçınır, adalet ve kardeşliğe sevgi beslerler. Hiçbir fasık ve zalim hükümetin boyunduruğu altına girmemiş olan Hz. Mehdi'ye (a.s) inanmak, onu izleyenlerde öyle bir hâl ve durum yaratır ki, bütün tağut ve zalimlerin karşısında direnirler, onların boyunduruğu altına girmez ve zulme karşı çıkarlar.

Hz. Mehdi'nin (a.s) zuhuruna inanmak; Müslümanların her şeyi oluruna bırakmalarına, köşeye çekilip işleri yarına ertelemelerine, kâfir ve zalimlerin musallat olmalarını kabullenmelerine, ilim ve sanayide ilerlemelerine ve sosyal ıslahlar için yapılan çalışmaları durdurmalarına sebep olmamalıdır.

"Hz. Mehdi'ye (a.s) inanmak; zaafa, ihmalkârlığa ve gevşekliğe sebep olur" düşüncesi doğru değildir. Ehlibeyt İmamları ve onların yılmak bilmeyen gayretli öğrencilerinin İmam Mehdi'nin (a.s) zuhuruna inançları yok muydu yoksa? Acaba büyük İslâm âlimleri buna iman etmemişler miydi? Onlar bütün güçleriyle gayretlerini sarf edip İslâm'ın adının yücelmesi için ellerinden gelen her şeyi yapıyor, en küçük bir fedakârlıktan bile kaçınmıyorlardı; her zaman mesuliyetlerinin bilincinde hareket ediyor, ağır görevleri yerine getiriyor, daima yapıcı projeler geliştirip, büyük bir titizlik ve ümitle uygulamaya koyuyorlardı.

İlk Müslümanlar, İslâm'ın ilerleyeceğini ve önlerinde büyük zaferlerin olduğunu Resulullah'tan (s.a.a) duymuşlardı. Ama bu müjde, onların gevşeklik gösterip bir kenara çekilmelerine sebep olmadı; bilakis gayret ve çabalarını artırarak, fedakârlık ve yardımlaşma ile hedefe ulaştılar.

Bugün de Müslümanların büyük bir sorumluluğu vardır. Bunu da yılmadan yerine getirmeli, durumlarını tahlil etmeli, fırsatlardan son derece iyi bir şekilde yararlanmalıdırlar. Düşmanın fikrî, siyasî, askerî saldırıları karşısında İslâm'ı, Müslümanları savunmalı ve onların etkisini kırmalıdırlar.

Ayrıca İmam-ı Zaman'ın (a.f) yanında olma şeref ve kabiliyetini elde etmek, onun lütfüne şamil olmak ve zuhur ortamı hazırlamak için kendilerini eğitip günahlardan sakınmalıdırlar.

Müminlerin Emîri İmam Ali (a.s), Resulullah'tan (s.a.a) şöyle nakleder:

İbadetlerin en üstünü, Mehdi'nin zuhurunu beklemektir.¹

İmam Zeynelabidin (a.s) de şöyle buyurur:

On İkinci İmam'ın gaybeti uzun sürecektir. Onun imametine inanan ve gaybet zamanında zuhurunu bekleyenler, diğer zamanlarda yaşayanlardan üstündürler. Çünkü Allah Teala onlara öyle yüce bir akıl, düşünce ve marifet derecesi vermiştir ki, onlar için gaybet dönemi, İmam'ın hazır bulunduğu zaman gibidir ve Allah onları Resulullah'ın (s.a.a) huzurunda cihat eden mücahitler gibi kılmıştır. Doğrusu onlar bizim samimi ve gerçek Şiîlerimizdir. Onlar, gizlide ve açıktan insanları Allah'a yönelmeye çağırırlar. Bunun içindir ki, zuhuru beklemek en büyük ibadet ve kurtuluştur.²

Merhum Ayetullah Sadruddin Sadr yazıyor ki:

Bekleyiş, beklenen şeyin gerçekleşmesini gözlemektir. Hz. Mehdi'nin (a.s) zuhurunun beklenmesi, sosyal ıslaha neden olmaktadır; bunun da özellikle İmamiyye (Caferî Şiî) toplumu üzerinde ıslah etkileri vardır ve onlar şunlardan ibarettir:

1- Bekleyiş, düşünce ve duyguyu beklenen şey üzerinde yoğunlaştırmaktır. Bunun ister istemez iki faydası vardır: 1- İnsanın fikir ve iş gücünün çoğalmasına sebep olur. 2- İnsan, güç ve dikkatini bir tek şey üzerinde toplama kudret ve gücünü bulur. Her iki fayda, insanın dünya ve ahirette ihtiyaç duyduğu en önemli şeylerdendir.

2- Bekleyiş, zorlukların insana kolay gelmesini sağlar. Çünkü zorlukların giderilme eşiğinde olduğunu bilir. Giderileceğini bil-

1- Yenabiu'l-Mevedde, s.493; el-Mehdi, s.201

2- Biharul-Envar, c.52, s.122

diği bir zorluk ile, giderilip giderilmeyeceği belli olmayan bir zorluk arasında çok fark vardır. Özellikle kesin olan şey, Hz. Mehdi'nin (a.s) zuhur edip, yeryüzünü adalet ile dolduracağı ve bütün zorlukları bertaraf edeceğidir.

3- İnsanın, İmam Mehdi'nin (a.s) ashabı, yardımcısı, dostlarından olma arzu ve isteğine sahip olması, bekleyişin gereğidir. Bu arzunun gereği, onun dostluğunu kazanma ve huzurunda cihat etme liyakatini kazanma gayesiyle nefsini ıslah edip ahlâkını düzeltmek ve gerçek bir mümin olmak için çalışmaktır. Evet, bunun için, bugün toplumumuzda bir eksiklik olan İslâmî ahlâka şiddetle ihtiyaç vardır.

4- Bekleyiş, nefsi ve hatta diğerlerini ıslah etmeyi gerektirdiği gibi, İmam Mehdi'nin (a.s) düşmanlarına galip gelmesi için insanın ortam hazırlaması, bu hedef için gerekli olan bilgi, ilim ve vesileleri tahsil etmesini de gerektirir. Hz. Mehdi'nin (a.s) düşmanlarına galip geleceği bilindikten sonra, bunlar gerçek bir bekleyişin sayısız sonuçlarından sadece birkaçıdır.¹

Merhum Muzaffer de şöyle yazıyor:

Dünyayı ıslah edici ve hak yolda olanların kurtarıcısı Hz. Mehdi'yi (a.s) beklemek, dinî meselelerde elini-kolunu bağlayıp hiçbir şey yapmamak demek değildir. Bilhassa dinî hükümleri uygulamak yolunda cihat, iyiliği emretmek ve kötülükten sakındırmak gibi dinî farzlara sınıksız sarılmaktır. Çünkü Müslüman ne durumda olursa olsun, ilâhî ahkâmı amel etmek, hükümleri doğru tanımak için çalışmak ve mümkün olduğu kadar iyiliği emredip kötülükten sakındırmakla görevlidir. İslah ediciyi beklemek bahanesiyle farzları yerine getirmemek doğru değildir. Bekleyiş, Müslümanların üzerinden hiçbir dinî vazifeyi kaldırmaz ve hiçbir ameli geciktirmez.²

Böylece Şia'nın gaybet zamanında dahi büyük bir imtihan verdiği açıktır. Bir taraftan dinini koruması, diğer taraftan da İmam'ın (a.s) zuhurunda İslâm'a yardım etme şerefine varması için ortam hazırlaması gerekir. Halkın çoğunun bu imtihanı kazanmaya muvaffak olamayacağı unutulmamalıdır.

1- Kitabı'l-Mehdi, s.201-202

2- Der İntizar-ı İmam, s.54

Cabir el-Cu'fî diyor ki: İmam Bâkır'a (a.s): "Kurtuluşunuz ne zaman olacaktır?" diye sordum. Buyurdu ki:

Heyhat! Heyhat! Sizler elekten geçirilip sonra iyice elekten geçirilip ayrılmadıkça, zuhurumuz olmayacaktır!

İmam (a.s) bu cümleyi üç defa tekrarladı.¹

Bekleyişin bir özelliği de, vazifeler yerine getirildikten, çabalar harandıktan sonra artık ümitsizlik diye bir şey kalmaz ve zuhur bekleyişi içinde olanlar, sürekli Allah tarafından kurtuluşun gelmesini ümitle beklerler.

Yine gaybetin önemli tesirlerinden birisi de şudur: Beşeriyet bu çağda var gücünü harcayarak vahiy, ilham ve gaybî yardımlar dışında beşeriyet kervanını Allah'a yakın olan asıl ve son hedefe ulaştırmanın mümkün olmadığını tecrübe yoluyla anlayacak ve sonunda vahiy ve ilâhî öğretiler karşısında boyunu eğecektir.

Gaybet Zamanında İmam'ın Varlığının Faydaları

Masum İmam'ın varlığının felsefesini iyice bilmeyen bazı kimseler: "Gaybet döneminde İmam'ın (a.s) ne faydası var?" diye sorarlar. Oysa bilmiyorlar ki, insanoğlu her şeyin yaratıcısı olan yüce Allah'ın huzurunda tam bir marifetle ibadet etmek için yaratılmıştır. Bu hedefe de ancak, bir Masum İmam'ın varlığıyla ulaşılabilir.

Melekler, insanın yaratılışına itiraz ediyorlardı. İnsanın fesatlarıyla ibadetlerini mukayese ederek onun yaratılmasını istemiyorlar ve şöyle diyorlardı:

Biz seni sürekli övüp, yüceltip takdis edip dururken, orada, bozgunculuk çıkaracak ve kan akıtacak birini mi var edeceksin?²

Allah Teala, Hz. Âdem'in Allah'ı kâmil olarak tanımasına ve O'na kulluk ve ibadet etmesine vesile olacak cihan ve melekût âlemi hakkındaki bilgi ve ilmini meleklerle göstererek onları ikna edip susturdu.

Hız. Âdem (a.s), âlemlerin Rabbinin emriyle bilgisini kanıtlayınca, melekler ilâhî hüccetlerin varlığının hakikatini ve onların Allah yanındaki yüce makamını gördüler ve bunun, kendilerinin tespiti ve kutsama-

1- el-Mehdi, s.172, Ravzatu'l-Vaizin'den naklen

2- Bakara Suresi, 30

larıyla mukayese edilemeyeceğini ve bu seçkin kişiler beşer cinsinden olduğu için beşerin yaratılışı yerli yerinde, layık ve tercih edilir olduğu bilincine vardılar.

Öyleyse yaratılışın felsefesini açıkça ortaya koyan şey, bütün meleklerin baş eğdiği bu seçkin kişilerin varlığıdır. Çünkü seçkin kişilerin ibadetleri eşsizdir ve hiçbir ibadet onların ibadetlerinin yerini dolduramaz. İlâhî hüccetlerin varlığı, beşerin başlangıcı ve yaratılışı için ikna edici olduğu gibi, hayatın ve beşeriyet silsilesinin devamı için de ikna edicidir ve ilâhî hüccet insanlık toplumunda daima mevcut olmalıdır.

Eğer varlık nimeti bizi de kapsıyorsa, bu liyakatli kişilerin varlıklarının bereketindedir ve eğer bu değerli kişiler olmasaydı, biz de var olmazdık. Varlık elbisesini giymiş olduğumuz şu anda dahi eğer onlardan birisi olmasa, yine yokluğa ve hiçliğe karışırsınız. Bunun için ilâhî hüccetler yalnız maarif ve ilimlerde insanoğlunun velinimeti olmakla kalmayıp, var olma nimetinde de velinimettirler ve boynumuzda minnetleri vardır. Ziyaret-i Camia'da şöyle geçer:

Ey velinimetlerim! Övgünüzü sayıp bitiremem ve hakikatinizi gerçek anlamıyla övemem, makam ve mevkiinizi nitelendirmekten acizim. İyilerin nuru ve salihlerin hidayet edicisi sizlersiniz. Siz, her şeye gücü yeten Allah'ın hüccetlerisiniz. Allah, yaratmaya sizinle başladı ve sizinle de bitirecek.

O, sizin hatırınız için yağmur yağdırır ve sizin hatırınız için gökyüzünün yere kapanmasını engeller ve sizin hatırınız için üzüntüleri giderir, zorlukları bertaraf eder.

İmam Musa Kâzım (a.s), değerli babası İmam Cafer Sadık'tan (a.s) şöyle nakleder:

Bizim ibadetlerimizle Aziz ve Celil Allah'a ibadet edilir. Eğer biz olmasaydık, Allah'a hakkıyla ibadet edilmezdi.¹

Birçok rivayette: *"Yeryüzü hiçbir zaman Masum İmamsız kalmaz."*² buyrulmaktadır.

İmam Muhammed Bâkır (a.s) şöyle buyurmaktadır:

Allah'a andolsun ki, Allah, Âdem'in ruhunu aldığı andan itibaren yeryüzünü imamdan mahrum bırakmamıştır. Halk onun vası-

1- Usul-i Kâfi, c.1, s.193

2- Usul-i Kâfi, c.1, s.178, 2. hadis

tasıyla Allah'a doğru hidayet bulur. O, Allah'ın halka hüccetidir ve yeryüzü Allah'ın halka hücceti olan imam olmaksızın bir an bile baki kalmaz.¹

Diğer bir mesele de, İmam'ın (a.s) manevî hidayetidir. Masum İmam, zahirî ameller merhalesinde hidayet edici ve kılavuz olduğu gibi, manevî hayat aşamasında da hidayet edicidir ve amellerin hakikati onun hidayetiyle birliktedir. Allah Teala, Kur'ân-ı Kerim'de buyuruyor ki:

Onları öyle rehberler kıldık ki, emrimizle halkı doğru yola sevk ederler ve onlara hayırlı işleri vahyettik.²

Başka bir yerde de buyuruyor ki:

Ve içlerinden, sabrettikleri için onları emrimizle doğru yola sevk edecek rehberler tayin etmiştik.³

Allame Tabatabaî şöyle yazar:

Bunun benzeri ayetlerden şu anlaşılmaktadır ki: İmam (a.s), zahirî hidayet ve aydınlatmanın yanında, soyut ve melekler âlemi cinsinden olan bir çeşit manevî hidayete de sahiptir. Ayrıca hakikati, nuraniyeti ve zatının iç yüzü vasıtasıyla halktan iyi kimselerin kalbinde tesir ve tasarruf eder, onları yaratılışlarının son hedefi olan kemal derecelerine doğru cezp eder.⁴

Şiânın, dinî ahkâmı ve gerçekleri açıklaması ve halkı hidayet etmesi için Hz. Mehdi'nin (a.s) varlığını gerekli bulmasına itiraz ederek: "Hz. Mehdi'nin (a.s) gaybeti bu maksadı bozuyor. Çünkü gaybeti nedeniyle halkın ulaşma imkânı olmayan bir imamın varlığının hiçbir faydası yoktur." Diyenler, imametın gerçek manasının bilincine varmamışlardır. Çünkü imamet bahsinde, imamın vazifesinin yalnızca maariflerin dış yüzünü açıklamak ve halkın zahirî rehberliği olmadığı açıklanmıştır. Halkın zahirî hidayeti imamın sorumluluğunda olduğu gibi, amellerin batını da onun velayet ve hidayetinin sorumluluğundadır. Halkın manevî hayatını bununla düzene sokar. Amellerin gerçeğini Allah'a doğru yükseltir. Bunun için de masum imamın fizikî huzurunun veya gaybetinin hiçbir etkisi yoktur.

1- Usul-i Kâfi, c.1, s.178, 8. hadis

2- Enbiyâ Suresi, 73

3- Secde Suresi, 24

4- İslâm'da Şia, s.260

İmam, her ne kadar halkın maddî gözlerinden saklı kalsa da, batını yolla onların nefisleri ve ruhlarıyla bağlantılı olduğu, her ne kadar zuhur etmemiş ve evrensel ıslahının vakti gelmemiş olsa da, onun varlığının daima gerekli olduğu daha önce açıklanmıştır.¹

Merhum Hâce Nasiruddin Tusî (r.a) de diyor ki:

Onun varlığı bir lütüftur ve hâkimiyeti de başka bir lütuf... Şu anda görünürde olmayışı ise bizim yüzümüzdedir.

Eğer halk, faydasında şüphe olmayan güneşten uzaklaşsa, bu güneşin varlığının hatalı olduğu anlamına gelmez. Hata, güneşten uzaklaşan ve onun nurundan kendini gizleyen halktadır. Halk, güneşten hiçbir fayda almadığını zannetmemelidir. Çünkü güneş olmasaydı, halk sığınaklarında dahi yaşayamazdı. Ama varlığından uzaklaştıklarına ve müstakim parıltısından kendilerini gizlediklerine rağmen, bu güneş onlar için çalışma, beslenme ve hayat imkânını sağladı.

Nitekim bazı hadislerde, Gaip İmam (a.s), bulut ardındaki güneşe benzetilmiştir.

Süleyman A'meş, İmam Cafer Sadık'a (a.s): "Halk Allah'ın gaip olan hüccetinden nasıl yararlanacak?" diye sorduğunda, İmam (a.s): "*Bulutlar güneşi örtmüş olduğu hâlde insanların güneşten yararlanması gibi.*" buyurdu.²

Cabir b. Abdullah el-Ensârî de Hz. Peygamber'e (s.a.a): "Acaba Şiîler gaybet zamanında İmam'dan bir fayda görecekler mi?" diye sorduğunda, Hz. Peygamber (s.a.a) şöyle buyurdu:

Evet, beni peygamber olarak gönderene andolsun ki, onların nurundan faydalanacaklar, velayetinden yararlanacaklardır. Tıpkı güneşten yararlandıkları gibi, bulutlar ardında gizli kalsa dahi.³

Buna ilaveten, İmam Mehdi (a.s) her yıl hac törenine katılır, toplantılara gider, çoğu zaman bazı müminlerin meselelerini bir vasıtayla veya vasıtasız olarak halleder. Hatta bazılarının onu görmesi ama tanımaması da mümkündür. İmam (a.s) ise onları görür ve tanır, lütfu bazı iyi kimselere şamil olur.

1- İslâm'da Şia, s.312-313

2- Muntehabu'l-Eser, s.271

3- Kemalu'd-Din, c.1, s.265

Nasıl ki, Gaybet-i Suğra ve Gaybet-i Kübra zamanında halktan birçok kimse onunla görüşme şerefine ulaşmış, kerametini görmüş ve sorunlarını halletmişlerdir.

Merhum Ayetullah Seyyid Sadruddin Sadr şöyle yazar:

Hadis kitapları bize, gaybet zamanında bir cemaatin Hz. Mehdi'yi (a.s) gördüğünü ve onunla buluşup görüştüğünü haber vermektedir. Bunun, "İmam bizi gördüğünü iddia edeni yalanlayın." diye gelen hadisle çelişir yanı yoktur. Çünkü bu hadisten maksat, aynı rivayetin başından da anlaşıldığı gibi, hususî sefirlik iddiasında bulunanı yalanlamaktır.

İmam Mehdi (a.s) gaybet döneminde pek çok soruları cevaplandırmış, dinî ve dünyevî sorunlardan halkı kurtarmış ve çoğu hastalara şifa vermiş, çaresiz ve acizlere hayat vermiş ve yolunu kaybeden birçok insana yol göstermiş ve susuzların susuzluğunu gidermiş, zayıfların elinden tutmuştur.

Bu, muhtelif zamanlarda ve muhtelif mekânlarda birbirini tanımayan güvenilir kimseler tarafından yazılmış kitap ve defterlerdir. Onlarda, sözüme şahit olan sayılmayacak kadar çok vakıa ve hadise zikrolunmuştur. Çoğu kez insan onları okuyup da onlardaki hususiyet ve şahitleri tam anlayınca, meseleye kesinlikle yakın etmektedir.¹

1- el-Mehdi, s.178-179

GAYBET-İ SUĞRA'DA İMAM'IN KERAMETLERİ

Gaybet-i Suğra döneminde, İmam'ın eliyle gerçekleşen kerametler, yakın ve uzak Şiîlerin imanlarının güçlenmesine sebep oluyordu. Nice yakın ve uzak yerlerden Samerra ve Bağdat'a gelen Ehlibeyt taraftarları vardı ki, özel naipler aracılığıyla İmam'la (a.s) görüşmüş ve birçok kerametlere şahit olmuşlardı.

Bu dönemde İmam'ın (a.s) mucize ve kerametleri o kadar çoktur ki, bunları anlatmaya kalkışırsak, özel bir kitap yazmamız gerekir.

Şeyh Tusî (r.a) şöyle der:

Gaybet zamanında İmam Mehdi'den (a.s) görülen kerametler, sayılmayacak kadar çoktur.¹

Burada örnek olarak bunlardan birkaçını naklediyoruz:

Kefen

İsa b. Nasr şöyle anlatır:

Ali b. Saymurî, İmam Mehdi'ye (a.s) bir mektup yazarak kendisi için bir kefen istedi. Ona: "*Senin seksen yılında* (280 hicrî yılında veya 80 yaşında) *buna ihtiyacın olacak.*" diye cevap geldi.

İmam'ın (a.s) buyurduğu gibi, seksen yılında vefat etti ve vefatından önce İmam Mehdi (a.s) onun istemiş olduğu kefeni ona gönderdi.²

Ziyaretin Yasaklanması

Ali b. Muhammed der ki:

Hz. Mehdi (a.s), verdiği bir ferman ile Şiîlerin Kazimeyn ve Kerbeladaki İmamların kabirlerini ziyaret etmeyi yasakladı. Bunun üzerinden henüz birkaç ay geçmemişti ki Halife'nin veziri, Baktanî'yi çağırttı. Ona,

---

1- Gaybet, Şeyh Tusî, s.170

2- Gaybet, Şeyh Tusî, s.172

Benî Fırat (Vezir'in akrabalarından olan) ve Burs ahali (Hille ve Kûfe arasında bir yer) ile görüşüp onlara Kureyş'in Kazimeyn'deki kabirlerini ziyaret etmemelerini, çünkü Halife'nin buralara gözcüler yerleştirdiğini ve Masum İmamlar'ın mezarlarını ziyarete gidenleri tutuklamalarını emretmiş olduğunu söyledi.¹

İki Elbise

Ebu Cafer Muhammed b. Osman'ın, (Hz. Mehdi'nin -a.s- ikinci nai-binin torunu) Ebu Cafer b. Kesir Nevbahtî (r.a) ve Ebu Muhammed b. Osman'ın kızı Ümm-ü Gülsüm de olmak üzere Nevbahtî soyundan bir grubun kendisine şöyle dediklerini nakleder:

Kum kenti ve çevresinden bir grup, Hz. Mehdi'ye (a.s) ulaştırması için Ebu Cafer'e bir miktar humus ve zekât gönderdiler. Onu getiren, Bağdat'ta babam Ebu Cafer'in evine geldi ve halkın gönderdiği şeyleri ona teslim etti. Kalkıp gitmek isteyince, Ebu Cafer dedi ki:

– Sana, yerine ulaştırman için verdikleri emanetin hepsi bu değil. Gerisi nerede?

Adam şöyle dedi:

– Efendim, hiçbir şey kalmadı, hepsini size teslim ettim.

– Bir şey kaldı! Eşyalarının yanına geri dön ve sana emanet bıraktıkları şeyi hatırla.

Eşyaları getiren gitti ve birkaç gün hatırlamaya çalıştı. Düşündü, taşındı, eşyaları iyice aradı; ama bir şey bulamadı. Onun yanında olanlar da bir şey bulamadılar. Ebu Cafer'in yanına dönerek dedi ki:

– Benim yanımda hiçbir şey kalmamış, bana verdikleri her şeyi sizin yanınıza getirdim.

– Sana, falan şahsın verdiği iki serdanî elbise (batı denizindeki bir ada da dokunan kumaştan bir çeşit elbise) ne oldu?

– Evet, vallahi doğrudur, ben onları tamamen unutmuştum; fakat şimdi nereye bıraktığımı bilmiyorum.

İkinci kez giderek eşyalarını açtı, yoklamaya koyuldu ve eşya götürdüğü herkesten de aldıklarını yoklamalarını istedi; ama elbiseleri bulamadı. Bunun üzerine Ebu Cafer'in yanına dönerek elbisenin kaybol-

1- el-Gaybet, Şeyh Tusî, s.172, Tahran baskısı; Biharu'l-Envar, c.51, s.312

duğunu söyledi. Ebu Cafer dedi ki: "Kendisi için iki balya pamuk götürdüğün falan pamuk satıcısının yanına git ve üzerine şöyle şöyle yazılan iki balyadan birisini aç, o iki elbise o iki balyanın içindedir.

O adam Ebu Cafer'in bu bilgisine hayret etti ve kendisi oraya giderek balyayı açtı ve iki elbiseyi bularak Ebu Cafer'in yanına getirip teslim ettikten sonra dedi ki: "Ben onları unutmuştum. Yükleri bağladığım zaman bu iki elbise sona kalmıştı ve ben de onları pamuk balyasının bir tarafına yerleştirmiştim."

Allah tarafından bu gibi şeylerden haberdar olan peygamberler ve imamlardan başkasının bilmediği bu acayip konuyu Ebu Cafer'den görüp duyan bu kişi, her yerde bunu naklediyordu. O, Ebu Cafer'le tanışmıyordu; sadece aracıydı, birtakım mallar onun aracılığıyla Ebu cafer'e gönderilmişti; tıpkı tacirlerin muamele edip mal aldıkları karşı tarafa güvenilir kimselerin eliyle bir şeyler göndermeleri gibi. Yanında Ebu Cafer'e vermesi için ne bir mektubu yükü vardı, ne de başka bir şey. Çünkü Mu'tazad Abbasî'nin zamanında durum sıkıydı. İmam'ın adamları acımasızca katlediliyordu ve İmam'ın (a.f) işleri hususî şahısların arasında sır ve gizliydi.

Bu sebeple de emanetleri getirenlerin, Ebu Cafer'in yanına gönderilen şeylerden haberleri yoktu. Hiç kimse eşyaları gönderenlerden haberdar olmasın diye getirenlere hiçbir bilgi vermeden ve onlarla bir mektup dahi göndermeden sadece: "Bu eşyayı falan yere götür ve teslim et." diyorlardı.¹

Şüphe

Muhammed b. İbrahim b. Mehziyar Ahvazî der ki:

İmam Hasan Askerî (a.s) dünyadan göçtükten sonra Gaip İmam (a.s) hakkında şüpheye düştüm. O zaman babamın yanında halkın verdiği humus ve zekâtlardan çok miktarda mal birikmişti. Babam onları aldı (ve İmam'a ulaştırmak için) yola koyuldu; gemiye bindi. Ben de onu uğurlamak için dışarı çıkmıştım. O sırada babamda şiddetli bir ağrı başladı. Bana dedi ki: "Oğlum beni geri götür. Ölüm zamanım geldi. Beni geri götür ve bu mallar hakkında Allah'tan kork." Sonra bana vasiyet etti ve vefat etti.

1- el-Gaybet, Şeyh Tusî, s.178-180; Biharu'l-Envar, c.51, s.316-317

Ben içimden dedim ki: "Babam boş yere vasiyet edecek birisi değildi. Bu malları Irak'a götürüp, nehrin kenarında bir ev kiralayacağım ve hiç kimseye haber vermeyeceğim. Eğer İmam Hasan Askerî'nin (a.s) zamanında görülen şeyler gibi bir şey görülürse, onları göndereceğim. Yok, eğer böyle bir şey olmazsa, malların hepsini sadaka olarak vereceğim."

Irak'a gelerek nehir kenarında bir ev kiraladım. Birkaç gün sonra birisi elinde şu mazmunda bir mektupla geldi: "*Ey Muhammed! Senin yanında şu mallar vardır ve yüklerin içi şöyledir.*" Mektupta, getirdiğim bütün şeyler benim bile bilmediğim teferruatıyla açıklanmıştı. Malları, mektubu getirene teslim ettikten sonra birkaç gün yine orada kaldım. Hiç kimse beni aramıyordu. Mahzun olmuştum. Bir müddet sonra bana başka bir mektup geldi. Onda şöyle yazılıydı: "*Seni babanın yerine seçtik. Allah'a şükret.*"¹

Pişmanlık

Hasan b. Fazl el-Yemenî der ki:

Samarra'ya geldim. İmam Mehdi (a.s) tarafından bana içinden birkaç dinar ve iki bez parçası olan bir kese geldi. Ben kendi kendime: "Onların yanında benim makamım bu kadar mı?!" diyerek kibirlenip onları geri gönderdim. Ancak sonra pişman oldum, bir mektup yazarak özür ve af diledim. Yalnız olduğum bir yerde kendi kendime: "Vallahi!" dedim, "Eğer dinar kesesini bana geri gönderirlerse, ben onun ağzını, benden daha bilgili olan babamın yanına götürünceye kadar açmayacağım ve onları harcamayacağım."

Çok geçmeden İmam tarafından (keseyi getiren) haberciye: "*Sen hata ettin, bizim bazen dost ve izleyicilerimize böyle davrandığımızı ve bazen teberrük diye bizden böyle şeyler istediklerini söylemedin.*" diye bir haber geldi. Ayrıca bana şu haber de geldi:

Sen bizim hediye ve ihsanımızı kabul etmeyerek hata ettin; ama Allah'tan af dilediğin için Allah seni affedecektir. Dinarda tasarruf etmek istemediğinden ve yolda da harcamaya niyetin olmadığından artık onları sana geri göndermedik. Ama bu iki bez par-

---

1- el-Gaybet, Şeyh Tusî, s.170-171; Biharu'l-Envar, c.51, s.310-311

çasına ihrama girmek için ihtiyacın var. (Onu sana gönderiyorum; ihram elbisesi edinarsın kendine.)¹

Dua

Muhammed b. Sure el-Kummî (Kum kentinin büyük ulemasından) şöyle nakleder:

Ali b. Hüseyin Babeveyh, amcası Muhammed b. Musa Babeveyh'in kızı ile evlendi; ama ondan evlat sahibi olamadı. İmam Mehdi'nin (a.s) üçüncü sefirine (Hüseyin b. Ruh) bir mektup yazarak onun vasıtasıyla İmam Mehdi'den (a.s), ona fakih evlatlar vermesi için Allah'a dua etmesini rica etti.

İmam (a.s) ona şu cevap geldi:

Şimdiki eşinden evladın olmayacak; ama yakında sahip olacağın Deylemli bir cariyeden iki fakih erkek çocuğun olacak.

İbn Babeveyh; Muhammed,² Hasan ve Hüseyin adında üç çocuk sahibi oldu. Muhammed ve Hüseyin parlak hafızalı iki fakih oldular; Kum kentinde hiç kimsenin ezberleyemediği konuları ezberlemişlerdi. Üçüncü kardeşleri Hasan ise, ibadet ve zahitlikle meşgul oldu; halkla ilişkisi yoktu, fıkıh hakkında bilgi sahibi olmadı.

Halk, rivayet ve hadislerin naklinde Ali b. Hüseyin b. Babeveyh'in iki oğlu Ebu Cafer (Muhammed) ve Ebu Abdullah'ın (Hüseyin) hafızalarına hayret eder ve "Bu makam İmam Mehdi'nin (a.s) duasıyla size nasip oldu." derlerdi. Bu hadise, Kum ahalisi arasında pek meşhurdur.³

1- Biharu'l-Envar, c.51, s.328

2- Muhammed, Ali b. Hüseyin b. Babeveyh'in oğlu Şeyh Sadık'tur. İmam-ı Zaman'ın (a.f) duasıyla dünyaya gelmiştir. Hicret'in 4. asrının büyük âlimlerinden olan ve çok sayıda değerli kitaplar yazmış bulunan Şeyh Saduk (r.a), İbn Babeveyh adıyla maruftur. Merhum muhaddis Kummî der ki: "300 civarında kitap yazmıştır. Onlardan bazıları şunlardır: "Men Lâ Yahzurhu'l-Fakih, et-Tevhid, el-Hisal, İkmalu'd-Din, Uyunu Ahbari'r-Rıza ve..."

Merhum Şeyh Saduk, Hicret'in 381 yılında vefat etti ve şimdi Rey şehrinde İbn Babeveyh adıyla meşhur olan mezarlığa defnedildi. Kabri, Müslümanların ziyaret-gâhıdır.

3- el-Gaybet, Şeyh Tusî, 188, Tahran baskısı; Biharu'l-Envar, c.51, s.324-325

İMAM MEHDİ'Yİ (A.S) GÖRENLER

Merhum Şeyh Tabersî, "İlamu'l-Vera" adındaki kitabında İmam Mehdi'nin (a.s) ziyaretine ve kerametlerini görmeye muvaffak olan bazı kimselerden söz eder. Onlardan 13 kişi İmam'ın (a.s) Bağdat, Kûfe, Ahvaz, Kum, Hamedan, Rey, Azerbaycan ve Nişabur'daki vekilleri ve yaklaşık elli kişi de Bağdat, Hamdan, Dinever, İsfahan, Saymerek, Rey, Kazvin ve diğer yerlerin ahalisindendir.¹

"Müstedreku'l-Vesail" kitabının yazarı ve 14. asrın büyük âlimlerinden olan Merhum Hacı Nurî de, "Necmu's-Sakıb" kitabında, Merhum Tabersî'nin naklettiği isimlere ek olarak Hz. Mehdi (a.f) ile görüşen, ondan bir keramet gören veya her iki feyze nail olan 120 kişinin ismini zikretmiştir. Ardından şöyle demiştir:

Bunların çoğu muhtemelen her iki feyze de nail olan kişilerdendir. Bu şahısların yaşadığı olaylar, muhtelif senetlerle ashabın kitaplarında bolca mevcuttur. Nitekim bu kitapların sahiplerinin durumundan haberdar olan ve onların takva, fazilet, güvenilirliği ve ihtiyat makamını elde eden insaflı hiç kimse, manevî tevatürün oluşunda, İmam'ın kerametlerinde ve bütün bu olaylarda yalan ihtimali vermenin caiz olmayışından şüphe etmez. İmam'ın babalarında da, aynı kerametler görülmüş ve müşahede edilmiştir zaten.²

Bazı büyük âlimler Gaybet-i Kübra zamanında Hz. Mehdi'yi (a.s) görme şerefine nail olan, uykuda ya da uyanırken birtakım kerametler müşahede eden kişilerin adlarını ve başından geçen olayları kitaplarında toplamış ve zikretmişlerdir. Keşfu'l-Estar, Biharul-Envar³ ve Daru's-Selâm gibi. Merhum Hacı Nurî de, bu konuyla ilgili yüz olayı anlatır ve sözünün başında şöyle der:

1- İlamu'l-Vera, s.425

2- Necmu's-Sakıb, s.209-211

3- 13. ve 51. ciltler, eski baskı

İmam'ın burada zikredeceğim mucize ve kerametleri yeterli miktardadır aslında. Bunların çoğu da, senet açısından sağlam, kesin ve güvenilirdir. Bunların üzerinde biraz düşünülür, sadıkane dikkat edilirse, eski kitaplara ve geçmiş kerametlere müracaat etmeye gerek kalmaz artık...

Ardından şöyle devam ediyor:

Bu öyküleri nakledenler hakkında sadece doğruluk ve dindarlığı esas aldık. Yani herkesten duyduğumuz her şeyi burada nakletmemeyi ölçü aldık. Allah'ın yardımıyla sadece doğruluğuna güvendiğimiz olayları, güvenilir kişilerden aktardık. Ki bunların her biri yüce makam ve açık keramet sahibidirler.¹

Hacı Nurî'den sonra da bazıları İmam'ın (a.s) huzuruna varmışlardır. Nitekim değerli âlim Lütfullah Safi, "Esalet-i Mehdeviyyet" adlı kitabında onlardan birkaç numune nakletmiş ve "Biz meseleyi mümkün merteye özetle vermeye çalıştığımızdan, asrımızda görülen birkaç keramet ile yetiniyoruz." demiştir.²

Biz de bu yazımızda, Necmu's-Sakıb kitabından bir olay nakletmekle yetiniyor ve okuyuculardan, bu kitapları araştırmalarını rica ediyoruz:

Değerli âlim Ali b. İsa Erbilî,³ "Keşfu'l-Gumme" adlı kitabında diyor ki:

Güvenilir kardeşlerimden bir grup, Hille bölgesinde Hırkal köyü ahalisinden, İsmail b. İsa b. Hasan Hırkalî adında bir kişinin benim zamanımda vefat ettiğini, bana haber verdiler. Ben onu görmemiştim. Onun oğlu Şemseddin bana dedi ki: Babam bana şöyle bir olay anlattı:

Gençliğinde sol bacağında, tuse denilen yumruk büyüklüğünde bir yara çıkmış. Her bahar mevsimi patlar, ondan sürekli kan, irin cerahat boşalır ve bu onu her şeyden alıkoyardı. O Hille'ye gelip ve Raziyyuddin Ali b. Tavs'un⁴ yanına giderek ona bu yarasından bahsetmişti. Seyyid İbn Tavus, Hille cerrahlarını çağırmış; onu muayene etmiş ve demiş-

1- Necmu's-Sakıb, s.209–211

2- Esalet-i Mehdeviyyet, s.70

3- Şia âlimlerinin büyüklerinden (Öl. hicrî 692) olup Peygamber (s.a.a) ve Ehlibeyt İmamları'nın (a.s) tarih ve faziletleriyle ilgili Keşfu'l-Gumme adlı muteber kitabın yazarıdır. bk. Reyhanetu'l-Edeb, c.7, 3. baskı, s.101–102

4- Seyyid İbn Tavus adıyla bilinir, hicrî 7. yüzyıldaki Şii âlimlerinin büyükelendendir, çok sayıda kitap yazmıştır. Öl. hicrî 664.

ler ki: "Bu, toplardamar üzerinde çıkmıştır ve kesmekten başka çaresi yoktur. Ancak, eğer bunu kesersek toplardamar da kesilebilir; bu damar kesildiği takdirde İsmail sağ kalmaz. Onu kesmek çok tehlikeli olduğundan biz yapamayız."

Seyyid İbn Tavus, İsmail'e: "Ben Bağdat'a gidiyorum, gel seni de götürüyüm ve oradaki cerrahlara da göstereyim, belki onlar bir çare bulurlar." demiş. Bağdat'a gitmişler ve tabipleri çağırılmışlar. Onlar da aynı teşhisi koymuş ve aynı özrü getirmişler. İsmail bu duruma üzülünce, Seyyid ona: "Allah Teala, üzerindeki bu necasetle kılacağın namazı kabul eder, bu derde sabretmek mükâfatsız değildir." demiş. Bunun üzerine İsmail: "Öyleyse Samarra'ya ziyarete gideceğim ve İmamlar'dan (a.s) yardım isteyeceğim." demiş ve yola çıkmış.

Şemseddin diyor ki: Babam şöyle diyordu: Nurlu hareme vardığımda iki yüce şahsiyeti, İmam Ali Naki ve İmam Hasan Askerî'yi (a.s) ziyaret ettikten sonra Serdab'a¹ gittim. Geceleyin orada Allah'a çok yalvardım ve İmam Mehdi'den (a.s) yardım diledim. Sabahleyin Dicle nehrine gittim, elbisemi yıkadım ve ziyaret guslü aldım. İbriğimi su ile doldurarak bir kere daha ziyaret etmek için İmam'ın haremine geri döndüm. Şehrin kalesine varmamıştım ki dört atlının bana doğru geldiğini gördüm. Samarra'nun etrafında bazı soylu ailelerin evleri olduğunu duymuştum. Bunların da onlardan olduğunu sandım.

Bana yetiştiklerinde, ikisinin genç ve ikisinin de yaşlı olduğunu gördüm. Kılıçlarını kuşanan gençlerden birinin sakalı daha yeni çıkmıştı. Temiz ve güzel giyinmiş yaşlılardan birinin elinde mızrak vardı; diğeri ise kılınıcını kuşanmış, üzerine fereci² giymiş, tahtu'l-henek³ bağlamış, ayrıca elinde mızrak da taşıyordu. O ihtiyar adam, bu yaşlının sağ tarafına geçip mızrağını yere dayadı ve iki genç de sol tarafına geçtiler. Böylece fereci giymiş kişi onların ortasında kaldı.

Fereci giyinmiş kişi bana selâm verdi, ben de cevap verdim. "*Yarın yola mı çıkacaksın?*" diye sordu. "Evet." dedim. Sonra: "*Yaklaş bakayım, sana eziyet eden şey neymiş bir göreyim.*" dedi.

1- Samarra'da Hz. Mehdi'nin (a.s) görüldüğü, Askeriye'nin haremde Hz. Hâdi (a.s) ve Hz. Askerî'nin (a.s) evlerinin bir kısmı.

2- Bir çeşit elbise ve cübbe.

3- Sarığın çene altından geçirilip arkaya atılan son kısmı.

Ben bu sırada: "Bedevîler necasetten kaçınmazlar, ben de demin güsül aldım, elbisemi yeni yıkadım, hâlâ ıslak. Keşke bu bedevî bana dokunmasa!" diye düşünürken, o eğildi ve beni kendine doğru çekerek elini yaramın üzerine koyup kuvvetle sıktı. Canım pek yanmıştı. Sonra doğruldu. Bu hâldeyken öteki yaşlı adam: "Kurtuluşa erdin ey İsmail!" dedi. Ben: "Siz de kurtuluşa erin." dedim. Bu sırada, adımları nerden bildiğine şaşırmıştım. Bana: "Kurtuluşa erdin ey İsmail!" diyen yaşlı adam bu sefer: "İmam'dır o, İmam." dedi.

Ben koşarak ayağının üzengisini öptüm. İmam (a.s) yola koyuldu, ben de ardından gidiyor ve feryat ediyordum. İmam (a.s) bana: "*Geri dön.*" dedi.

Ben: "Asla sizden ayrılmam!" diye inledim.

İmam (a.s) tekrar: "*Geri dönmek senin için daha hayırlıdır, geri dön!*" dedi.

Ben aynı sözü tekrarlayınca yaşlı adam dedi ki: "*Ey İsmail! İmam iki defa geri dön dediği hâlde onu nasıl dinlemezsin; utanmıyor musun?*"

Bu sözler üzerine olduğum yerde kalakaldım, birkaç adım uzaklaştıktan sonra yine bana dönerek dedi ki:

Bağdat'a döndüğün zaman Mustansır¹ seni isteyecek ve sana bir hediye verecek, o hediyeyi geri çevir. Oğlum Razî'ye² de söyle ki, senin için Ali b. Arz'a bir şeyler yazsın; sana istediğin her şeyi vermesini söyleyeceğim.

Onlar gözden iyice uzaklaşınca kadar öylece orada kaldım. Çok üzgündüm. Bir saat kadar orada oturdum, sonra Harem'e³ geri döndüm. Harem'dekiler beni görünce:

- Durumun değişmiş, yaran mı ağrıyor? diye sordular,
- Hayır, dedim.
- Birisiyle kavga mı ettin?
- Hayır, Allah aşkına söyleyin, buradan geçen atlıları gördünüz mü?
- Onlar buranın eşrafından, büyüklerinden olsa gerek...

1- Hicret'in 623 ile 640 yılları arasında hükümete geçen Abbâsî halifesidir. bk. Tetimmetu'l-Munteha, s.369-370

2- Maksat, Seyyid İbn Tavus'tur.

3- Maksat, Samarra'da İmam Ali Naki (a.s) ile İmam Hasan Askerî'nin (a.s) türbesi ve haremidir.

- Hayır, onlardan birisi İmam'dı (a.s).
- O yaşlı mı, yoksa fereci giyen mi?
- Fereci giyen!
- Yararı gösterdin mi?
- Evet, onu öyle sıkı ki canım yandı.

Bunun üzerine sağ bacağıma açtılar, yaradan hiçbir eser kalmadığını gördüler. Ben dehşette şüpheye kapıldım, diğer bacağıma da açtım; onda da bir şey göremedim. İşte o zaman halk başıma toplanarak elbiselerimi [teberrüken almak amacıyla] parçaladılar. Harem'dekiler beni kurtarmış olmasaydı, ayaklar altında çiğnenip ölmüşüm.

Bağırıp çağırمام üzerine Beyne'n-Nehreyn Nazırı¹ gelip macerayı öğrendi ve olayı halifeye yazmak için gitti. Ben geceyi orada geçirdim. Sabahleyin bir grup gelip beni uğurladı. Yanıma iki kişi verip geri döndüler. Ertesi sabah Bağdat kapısına vardığımızda, köprüünün başında büyük kalabalığın toplandığını gördük. Şehre gelen herkesin adını ve nesebini soruyorlardı. Sıra bana geldiğinde, benim adıma duyar duymaz başıma üşüştüler ve giyindiğim ikinci elbiseyi de parça parça ettiler. Öyle ki, neredeyse ruhum bedenimden ayrılacaktı.

O sırada Seyyid Raziyyuddin bir grup insanla gelerek, halkı benden uzaklaştırdı. Evet, Beyne'n-Nehreyn Nazırı durumu yazmış ve Bağdat'a göndermişti. Seyyid: "Şifa bulunduğu söylenen ve bu şehirde kargaşalık çıkaran adam sen misin?" diye sordu. Ben de: "Evet." dedim.

Attan indi, bacağıma açtı. Önceden bacağımdaki yarayı görmüştü. Şimdi o yaradan hiçbir iz kalmadığını görünce bayıldı. Bir saat sonra kendine gelince dedi ki: "Vezir beni çağırdı ve 'Samarra'dan böyle bir haber geldi. O adamla siz ilgileneceksiniz. Durumu araştırıp hemen bize bildirin.' dedi." Sonra beni Kum ahalisinden olan vezirin yanına götürdü ve dedi ki: "Bu benim kardeşim ve yakın dostumdur." Vezir: "Hikâyeyi anlat." dedi. Ben baştan sona başımdan geçenleri anlattım. Vezir hekimleri ve cerrahları çağırmaları için memur gönderdi. Onlar gelince, dedi ki: "Siz bu adamın yarasını görmüş müydünüz?

- Evet, dediler
- Onun çaresi nedir? dedi.

1- Fırat ve Dicle arasındaki bölgede olup bitenleri merkeze bildiren devlet memuru.

– Onu kesmekten başka çaresi yoktur, dediler. Ancak eğer kesilirse sağ kalma ihtimali de çok zayıftır.

– Eğer ölmezse, bu yara ne zamana kadar iyileşir? dedi.

– En azından iki ay yaranın izi kalır, ondan sonra çıban çıkması mümkündür; ama onun yerinde beyaz bir çukur kalır ve oradan tüy bitmez, dediler.

– Siz onu görelî kaç gün oldu? dedi.

– Bugünle birlikte on gün oldu, dediler.

Sonra Vezir onları yakına çağırıldı ve benim bacağıma açtı. Onlar, bunun diğeri bacağımla hiçbir farkı olmadığını ve o çıbandan hiçbir eser kalmadığını gördüler.

Hıristiyan cerrahlardan biri acı bir feryat kopararak: "Vallahi bu, Hz. İsa'nın mucizelerindendir." diye haykırdı. Vezir: "Sizlerden hiçbirinin işi olmadığına göre, ben bunu kimin yaptığını biliyorum." dedi.

Bu haber Halife'ye de ulaştı. Halife, veziri çağırıldı ve vezir beni Halife'nin yanına götürdü. Halife Mustansır bana olup bitenleri anlatmamı emretti. Ben başımdan geçenleri anlatınca, Halife oradaki hizmetçilerden birini çağırarak içinde bin dinar olan bir kese getirtti ve "Al bunu, kendin için harca!" dedi. "Kabul edemem." dediğimde, Halife: "Kimden korkuyorsun?" diye sordu. Ben de: "Bu kerameti gösteren kimseden! Çünkü: 'Ebu Cafer'den¹ hiçbir şey kabul etme.' diye buyurdu." dedim. Bunun üzerine Halife üzüldü ve ağladı.

Keşfu'l-Gumme'nin yazarı der ki:

İyi bir rastlantı sonucu, bir gün ben bu olayı bir toplumda naklediyordum. Olayı anlatıp bitirdikten sonra, İsmail'in oğlu Şemseddin'in de onların arasında olduğunu öğrendim. Ben onu tanımıyordum, bu tesadüfe şaşırarak dedim ki: "Sen babanın bacağına yaralı olduğu vakit görmüş müydün?"

"O zaman ben küçüktüm." dedi, "Ama iyileştikten sonra gördüm. Yerinden kıl çıkmış ve yaradan hiç eser kalmamıştı. Babam her yıl Bağdat'a geliyor, Samarra'ya gidiyor ve uzun müddet orada kalıp ağlıyordu. Pek hayıflanıyor ve bir kere daha İmam'ı görmek arzusuyla oralarda gezinip duruyordu; ama o gün bir daha kendisine nasip olmadı. Benim

---

1- Maksat, Mustansır'dır.

bildiğim kadarıyla kırk defa Samarra'ya ziyarete gitti. Sonunda İmam Mehdi'nin (a.s) hasretiyle dünyadan göçtü."

Bu hikâyenin sonunda "Necmu's-Sakib"ın yazarı Şeyh Hürr el-Amilî'nin "Emelu'l-Amil" kitabından, İsmail Hırkalî'nin oğlunun faziletli bir âlim ve Allâme Hillî'nin öğrencilerinden olduğunu nakleder.¹

Seyyid İbn Tavus der ki:

Ben kendi zamanımda İmam Mehdi'yi (a.s) gördüğünü söyleyen birkaç kişiyi gördüm. Bunlardan bazıları, İmam'ın (a.s) bazı şahıslar için yazmış olduğu mektup ve birtakım meselelerinin cevabını taşıyordu.²

Hicrî on birinci asrın büyük Şia mercilerinden olan Merhum Şeyh Hürr el-Amilî, Hırkalî'nin macerasına benzer bir hikâyeye naklettikten sonra: "İmam Mehdi (a.s) ile ilgili bu olayın benzerlerinin günümüzde ve geçmişte yaşandığı kesinlik kazanmış, tevatür düzeyine ulaşmıştır."³ diye yazar ve daha sonra da şunlara yer verir:

Güvenilir dostlarımdan bir grup bana Hz. Mehdi'yi (a.s) uyanırken gördüklerini ve çeşitli kerametlerine şahit olduklarını söylediler. Hazret, onlara gizli ve gaybî şeylerden bir kısmını bildirmiş, onlar için dua etmiş, duası kabul olmuş ve onları tehlikelerden kurtarmıştı. Tabirler, bu olayları şerh ve tafsil etmekten acizdir. Bunların tamamı harikulade ve mucizevî olaylardır.⁴

Ayrıca kendi kitabında: "Ben de rüyamda Hz. Mehdi'den (a.f) mucizeler gördüm."⁵ demekte ve sonra onları nakletmektedir.

1- Necmu's-Sakib, s.228-231

2- İsbatu'l-Hudat, c.7 s.363, Merhum Seyyid İbn Tavus'un Risaletu'n-Nucum kitabından naklen

3- İsbatu'l-Hudat, c.7, s.355

4- İsbatu'l-Hudat, c.7, s.383

5- İsbatu'l-Hudat, c.7, s.378

İMAM'IN (A.S) UZUN ÖMRÜ

İnsan ömrünün uzun olması imkânsız değildir. Nitekim Kur'ân'da Hz. Nuh'un (a.s) uzun ömür sürdürdüğü ve sadece 950 yıl elçilik ve tebliğle meşgul olduğu kayıtlıdır.

Son zamanlarda biyoloji bilginlerinin yapmış olduğu araştırmalarca ömrün uzamasının mümkün olduğu benimsenmiş ve de teyit edilmiştir. Hatta beşerin ömrünün süresini uzatabilmek için yemek ve ilaç üretimi çabasındadırlar.

Merhum Ayetullah Sadr, "el-Mehdi" kitabında "el-Muktatîf" dergisinin 3. sayısından bir makale nakletmektedir. Biz de şahit olarak onun özetini burada aktaracağız:

Başarılı bilim adamları şöyle derler: Hayvanı oluşturan cismin asıl yapısı/dokusu, her zaman diri/canlı kalma özelliğine sahiptir. İnsanın da hayatını noktalayacak ani olaylar önlediği takdirde binlerce yıl yaşamını sürdürmesi mümkündür. Bu araştırmacılar, bunları tahmin üzere söylemiyorlar, yapmış oldukları araştırma onları böyle bir sonuca ulaştırmıştır...

Dr. Alexis Carel, hayvanlardan alınan parçalar üzerinde yaptığı deneyler sonucu, söz konusu parçaların yaşlanmadığını, hatta hayvandan bile daha uzun süre yaşadığını ispatlamıştır. O, Ocak 1912 yılında araştırmalarına başlamış, zorluk ve fedakârlık içinde sürdürdüğü çabalar sonucu şu neticelere ulaşmıştır:

a) Vitamin eksikliği olmadığı ve mikrop bulaşmadığı sürece, hücrelerin ölümü söz konusu değildir ve sürekli diri kalırlar.

b) Söz konusu parçalar sürekli yaşam sürdürmelerine ek olarak çoğalıp rûşt ederler.

c) Onların gelişme ve çoğalmasını, ulaşan vitamin ve proteinlerle kontrol etmek mümkündür.

d) Zamanın geçmesi onların üzerinde bir etki bırakmadığı, zaman sürecinde yaşlanmaya ve zayıflamaya da maruz kalmaz, rûşt

ve çoğalmalarında en ufak bir eksilme görülmez. Her yıl bir öncesi gibi rüşd eder ve çoğalırlar.

Öyleyse neden insan ölür ve ömrü genelde 100 yılı geçmez?

Cevap olarak şu söylenebilir: Hayvanla insanın cismindeki uzuvlar çoktur ve birbirinden farklıdırlar. Buna rağmen birbirleriyle tamamen uyumlu, bağlantılı ve muttasıldır. Öyle ki, bir uzvun yaşamı bir diğer uzvun hayatını sürdürmesine ve bir uzvun ölümü bir diğer uzvun ölümüne bağlıdır; insan ve hayvan uzuvlarının bazısının ölümü ile diğerleri de yaşamını yitirir. Mikropların salgınına uğraması sonucu ani ölümlerin gerçekleşmesinin de sebebi budur. Sonuç olarak ortalama insan ömrü 70–80 yıldan da az oluyor.

Nitekim tecrübe şunu ispatlamıştır ki: İnsanın ölmesinin asıl sebebi, 79–80 yaşına ulaşması değil, hastalıkların veya arızî hâllerin bazı organ ve uzuvları etkisiz hâle getirmesi ve işlevini yok etmesidir. Bu ise o uzvun diğer uzuvlarla irtibatın kopmasını sağlar. O zaman da bütün azaların ölümü gerçekleşmiş olur.

Öyleyse ilim bu etkenleri ortadan kaldırır ve yok ederse, uzun yaşama ne engel olabilir ki?!¹

Buna göre, insanın uzun süre yaşmasının muhal olmadığını öğrendikten sonra, Allah'ın bir insanı binlerce yıl sağlıklı ve kâmil olarak yaşatmasının ve onu korumasının hiçbir problemi olmaz. Koruma, kollama ve uzun ömrü düzene koyma şartları tamamen Allah'ın elindedir. O dilerse öyle bir düzen oluşturur ki, normal olan diğer bir düzene galip kılar.

Nitekim gerçekleşen mucizelerin tamamı bunun göstergesi ve en güzel delilidir. Ateşin Hz. İbrahim'e (a.s) karşı serin olması, Hz. Musa'nın (a.s) asasının ejderhaya dönüşmesi, Hz. İsa'nın (a.s) ölümleri diriltmesi ve diğerleri gibi. Bunların tamamı normalin dışında/olağanüstü oluşan olaylardır. Ancak Allah kendi kudreti ile bir başka düzen oluşturarak onları meydana getirdi. Bütün Müslümanlar, hatta Hıristiyanlar ve Yahudiler de bu mucizelere inanmaktadır.

Buna göre İmam-ı Zaman'ın (Allah'ın selâmı üzerine olsun) uzun ömrü konusunda en küçük bir problem ve itiraz söz konusu olamaz. Zi-

---

1 el-Mehdi, s.133–136, ilk baskı

ra, eğer uzun ömürlülüğün imkânsız olduğu söylenirse, Kur'ân'ın Hz. Nuh'un (a.s) uzun ömrü konusundaki açık beyanını ve bilim adamlarının deneyler sonucu elde etmiş olduğu sonuçları esas aldıktan sonra bu iddianın doğru olmadığı anlaşılacaktır.

Ama eğer "Bu, imkân dâhilindedir; fakat olağan ve normalin dışında olan bir şeydir." denirse, o zaman da deriz ki: İmam'ın uzun ömrü aynen peygamberlerin mucizeleri gibi bir olaydır. Allah'ın gücüne, kuvvetine ve peygamberlerin mucizelerine inanan kimsenin, bu olaya da itirazının olmaması gerekir.

ZUHUR VAKTİNİ BELİRTMEK

Daha önce demiştik ki: İmam Mehdi'nin (a.s) dördüncü özel naibi Ebu'l-Hasan Ali b. Muhammed Semerî'nin vefatından sonra, Gaybet-i Kübra devri başladı ve şimdiye kadar da devam etmektedir. Bu dönemin sonunda İmam Mehdi (a.s) elbette Allah Teala'nın emriyle kıyam ve zuhur edecektir. Ehlibeyt İmamları birçok hadiste, zuhur vaktinin belirtilemeyeceğini ve bunu sadece Allah'ın bildiğini, zuhurun ansızın Allah'ın emriyle vuku bulacağını ve zuhur için zaman tayin eden kimsenin yalancı olduğunu açıklamışlardır.

Fuzeyl, İmam Muhammed Bâkır'a (a.s): "Acaba bu iş için bir zaman belirtilecek mi?" diye sorunca, İmam üç defa: "*Vakit belirtenler yalancıdır.*"¹ diye buyurmuştur.

İshak b. Yakup, Muhammed b. Osman el-Amrî vasıtasıyla İmam Mehdi'ye (a.s) bir mektup yazarak birkaç soru sordu. İmam (a.s) soruları cevaplandırırken zuhur vakti hakkında şöyle buyurdu:

Zuhur vakti Allah'ın emrine bağlıdır ve vakit belirtenler yalancıdır.²

Vakti belirtmekten maksat, zuhur vakti şu zamandır, demektir ve bu gibi şeylerin vaktini belirtmeyi İmamlar (a.s) asla caiz bilmemişler, Allah'ın sırlarından saymışlardır. Ama zuhurla ilgili birtakım alametler saymışlar ki, onların gerçekleşmesi zuhur vaktinin de yaklaştığı anlamına gelir.

Zuhur Alametleri

Zuhurdan önce meydana gelecek hadiseler ve zuhurun alametleri hakkında çok çeşitli rivayetler vardır. Bunlardan bazıları toplumların,

---

1- el-Gaybet, Şeyh Tusî, s.261-262

2- Kemalu'd-Din, c.2, s.160, 4. hadis

özellikle de İslâm toplumunun durumunu beyan etmektedir. Diğer bir kısmı zuhura yakın meydana gelecek olayları, bazısı da şaşkırtıcı, hayret verici ve ilginç şeylerin meydana geleceğini anlatmaktadır.

Bunların her birinin açıklığa kavuşması için müstakil kitaplara ihtiyaç vardır. İlgi duyanlar, bu hadisleri nakleden makale ve kitaplara müracaat edebilirler. Biz burada daha açık ve idraki daha kolay olan birkaç alameti zikrediyoruz:

a) Zuhur Öncesinin Durumunu Bildiren Hadisler

1) Bütün dünyada ve İslâm toplumlarında zulmün, kötülüğün, fesadın, günahın ve dinsizliğin çoğalması.

İslâm önderleri İmam Mehdi'nin (a.s) mübarek kıyamını müjdeledikleri birçok hadiste onun, dünyanın zulüm ve kötülükle dolduğu bir zamanda zuhur edeceğini vurgulamışlardır. Hadislerin bir kısmında da Hz. Mehdi'nin (a.s) kıyamından önce, özellikle zuhuruna yakın bir vakitte, Müslüman toplumlarda bile sapıklık, sefahat, çeşitli günah ve kötülüklerin tamamen yaygınlaşacağını hatırlatmış ve şu kötülüklere işaret etmişlerdir:

Açıkça sarhoş edici maddeler alınıp satılacak. Şarap içilecek. Faiz yemek, zina ve diğer kötü işler yaygın bir şekilde yapılacak. Katı kalplilik, sahtekârlık, nifak, rüşvet yemek, riyakârlık, bidat, gıybet, dedikodu, iffetsizlik, hayâsızlık, zulüm, haksızlık umumileşecek ve hicapsız kadınlar çekici elbiselerle ortalıkta dolaşacak. Elbise ve makyajda kadınlar erkeklere, erkekler de kadınlara benzeyecekler. İyiliği emredip kötülükten alıkoymak terk edilecek...

Müminler hakir, naçiz ve mahzun olup, günah ve kötülükleri engelleme kudretine sahip olmayacaklar. İmansızlık, sapıklık, dinsizlik yaygınlaşacak. İslâm ve Kur'ân'a amel edilmeyecek. Evlatlar baba ve annelerine eziyet edecek, saygı göstermeyecek. Küçükler büyüklerine saygı göstermeyecek, büyükler küçüklere acımayacak ve akrabalık bağları gözetilmeyecek. Humus ve zekât ödenmeyecek yahut masraf edilmesi gereken yere ulaşmayacak...

Yabancılar, kâfirler ve sapıklar Müslümanlara galip gelecek ve Müslümanlar kendini kaybederek bütün işlerde; giyimlerinde, konuşmalarında ve hareketlerinde onları taklit edecek ve onları izleyecekler. İlâhî hüküm ve cezalar uygulanmayacak...

Ve İmamlarımızın çeşitli hadislerinde zikredilen diğer birçok olaylar ve facialar vuku bulacaktır...¹

b) Zuhurdan Önceki Olaylar

2 ve 3- Sufyanî'nin ortaya çıkışı ve yerin Süfyanî ordusunu yutması.

Ehlibeyt İmamları'nın önemle vurgulayıp apaçık beyan ettikleri alametlerden birisi de Sufyanî'nin çıkışıdır. Sufyanî, bazı rivayetler gereğince Emevîlerden, Yezid b. Muaviye b. Sufyan'ın neslindedir ve halkın en kötüsüdür. Adı Osman b. Anbese'dir. Nübüvvet ve imamet sülalesine ve Şiîlere karşı özel bir düşmanlığı vardır. Kızıl suratlı, mavi gözlü, çirkin yüzlü, zalim ve hain biridir.

(Dımuşk, Filistin, Ürdün, Humus ve Kanserin'i içine alan eski Şam'da kıyam edecek ve kısa bir sürede beş şehri tasarrufu altına alacak ve büyük bir orduyla Irak'ta Kûfe üzerine hareket edecek ve Irak şehirlerinden özellikle Necef ve Kûfe'de büyük cinayetler işleyecek ve diğer bir orduyu da Arabistan'da Medine'ye gönderecektir. Sufyanî'nin ordusu Medine'de nice cinayetler işleyip şehri yağma ettikten sonra Mekke'ye doğru hareket edecek, Medine ve Mekke arasında yüce Allah'ın emriyle yer yarılacak ve onlar yerin dibine gömülecekler.

İşte o zaman Hz. Mehdi (a.s), birtakım olaylardan sonra Mekke'den Medine'ye ve Medine'den Irak'a ve Kûfe'ye gelecek ve Sufyanî Irak'tan Şam'a kaçacak, İmam Mehdi (a.s) onu takip etmesi için bir ordu gönderecek ve nihayet onu Beytu'l-Mukaddes'te helak edip başını bedeninden ayıracaktır.²

4- Seyyid Hasanî'nin çıkışı.

Ehlibeyt İmamları'ndan ulaşan hadislere göre Seyyid Hasanî, İran'da Deylem ve Kazvin nahiyesinden (Kazvin'in kuzey dağlık bölge-

---

1- Ravzat-u Usul-i Kâfi, s.36-42 ve İsbatu'l-Hudat, c.7, s.390-391; Biharu'l-Envar, c.52, s.254 ve Kifayetu'l-Muvahhidin, c.2, s.844-846 ve Muntehe'l-Amal, 12. İmam'ın (a.s) Hayatı, s.106-107. Alametler ve nişaneleri zikreden birçok diğer kitaplara müracaat edilebilir.

2- Muntehe'l-Amal, 12. İmam'ın Hayatı, s.102-103; İsbatu'l-Hudat, c.7, s.398 ve 417. Gaybet-i Nu'manî, 14. bab s.247-283. Gaybet-i Tusî, Zuhur Alametleri, s.265-280; Ravzat-u Usul-i Kâfi, s.310, Hadis: 483; Biharu'l-Envar, c.52, s.186 ve 237-239 ile Zuhur Alametleri babının diğer sayfaları, s.181-278; Kifayetu'l-Muvahhidin, c.2, s. 841-842

sinden bir bölümünün adı Deyleman'dır) huruç ve kıyam edecek Şia büyüklerindedir. Bu dindar ve değerli şahıs, imamet ve Mehdilik iddiasında bu-lunmayacak, halkı İslâm'a ve Ehlibeyt İmamları'nın yoluna davet edecektir. İşi büyüyecek ve birçok izleyici bulacak ve kendi bölgesinden Kû-fe'ye kadar olan yerleri zulüm, kötülük ve sapıklıktan temizleyecektir. İtaat olunan bir hâkimdir ve adaletli bir sultan gibi hükümet edecektir. Ordusu ve dostlarıyla Kûfe'de olduğu bir zamanda İmam Mehdi'nin (a.s) dost ve izleyicileriyle Kûfe'nin etrafına geldiğini ona bildirdiklerinde, Sey-yid Hasanî ordusuyla birlikte İmam Mehdi (a.s) ile görüşecektir.

İmam Sadık (a.s) bu konuda şöyle buyurmuştur:

Seyyid Hasanî İmam'ı tanıyacak. Dost ve izleyicilerine, onun imamet ve faziletini ispatlamak için tanıdığını belli etmeyecektir. İmam'dan imamet delillerini ve Peygamber'den (s.a.a) ona ulaşan mirasları göstermesini isteyecek. Bunun üzerine İmam birtakım keramet ve mucizeler gösterecek. Sonra Seyyid Hasanî İmam'a biat edecek, ardından izleyicilerinden 4000 kadarı hariç tamamı İmam'a biat edeceklerdir.

Bu 4000 civarında biatten geri kalanlar, sihir iftirasında bulunarak İmam'ın imametini kabul etmeyecekler. İmam da üç gün nasihat ve öğütte bulunduktan sonra, hakikati kabullenmeyerek iman etmeyenler hakkında ölüm fermanını verecek ve hepsi İmam'ın emriyle öldürülecekler.¹

5- Semavî nida.

Maruf alametlerden biri de, gökyüzünden yüksek bir sesin duyulmasıdır. Olay şöyle olacaktır:

İmam Mehdi'nin (a.s) zuhurundan önce Mekke'de gökyüzünden herkesin duyacağı çok yüksek ve müthiş bir ses duyulacaktır. İlâhî ayetlerden olan bu seste insanlara, İmam'ın ismi, nesebi tanıtılacaktır. Hidayete ermeleri, İmam Mehdi'ye (a.s) biat etmeleri ve haktan sapmamaları için onun hükmüne karşı çıkmamaları tavsiye edilecektir.²

1- Muntehe'l-Amal, 12. İmam'ın Hayatı, s.103-104; Biharu'l-Envar, c.53, s.15-16; Kifayetu'l-Muvahhidin, c.2, s.842-843

2- Muntehe'l-Amal, 12. İmam'ın Hayatı, s.102; el-Gaybet, Şeyh Tusî, s.27-44; İsbatu'l-Hudat, c.7, s.424; Gaybet-i Nu'manî, s.257, Hadis: 14, 15 ve bu kitabın 14. babı-

Zuhurdan önce diğler bir ses de Hz. Ali'nin (a.s) ve onun Şiülerinin hakkaniyeti için vuku bulacaktır.¹

6- Hz. İsa'nın (a.s) gökten nüzulü, namazda Hz. Mehdi'ye (a.s) uyması.

Hadislerin bir kısmında, Hz. İsa Mesih'in (a.s) gökten inerek namazda İmam Mehdi'ye (a.s) uyacağı, arkasında namaza duracağı şeklindeki açıklamalar, onun zuhuru esnasında vuku bulacak olaylardandır. Hz. Peygamber (s.a.a) değerli kızı Hz. Fatmatu'z-Zehra'ya (s.a) şöyle buyurmuştur:

Kendisinden başka ilâh olmayan Allah'a andolsun ki, İsa b. Mer-yem'in, arkasında namaz kılacağı bu ümmetin Mehdi'si bizden-dir.²

Kitaplarda bunların dışında başka birçok alamet ve nişane daha nakledilmiştir. Bu alametlerin hepsinin vuku bulup bulmayacağı, değişikliğe uğrayarak gerçekleşip gerçekleşmeyeceği konusuna gelince, bu kendi yerinde etraflıca incelenmiş ve sonuç olarak şöyle buyurmuşlardır: Bu alametler iki kısımdır: Kesin olanlar ve kesin olmayanlar. Sadece kesin olanlar vuku bulacaktır.

Bazı rivayetlerde, kesinlerin dahi değişebileceği hatırlatılmıştır; yalnızca Allah'ın vaadini verdiği şeylerin değişmeyeceği, çünkü Allah Teala'nın vaadine aykırı davranmadığı söylenmiştir.³

Açıktır ki, kesin alametlerin dahi değişmesini mümkün bilen hadisler, sürekli bekleyiş içinde olmaları ve kendilerini hazırlamaları için Şia toplumunda bekleyişi daha bir güçlendiriyor. Çünkü alametler vuku bulmadığı hâlde de onun zuhur etmesinin mümkün olduğu beyan edilmiştir.

---

nın diğler hadisleri; Kifayetu'l-Muvahhidin, c.2, s.740; Ravzat-u Usul-i Kâfi, s.209-210, Hadis: 255 ve s.310, Hadis: 483; Biharu'l-Envar, c.52, s.181-278

1- İsbatu'l-Hudat, c.7, s.399

2- İsbatu'l-Hudat, c.7, s.14

3- İsbatu'l-Hudat, c.7, s.431

İMAM'IN (A.S) KIYAMI

Ehlibeyt İmamları'nın Hz. Mehdi'nin (a.s) kıyâmı hakkında buyrukları sözlerinden şu anlaşılmaktadır:

Hz. Mehdi (a.s) uzun bir gaybetten sonra, Mekke'de Kâbe'nin kenarında (Rükün ve Makam arasında) zuhur edecektir. Peygamber'in (s.a.a) bayrağı, kılıcı, sarığı ve gömleği ondadır ve melekler vasıtasıyla ona yardım edilecek, Allah'ın ve İslâm'ın imansız düşmanlarını öldürecek ve zalimlerden intikam alacaktır.

Özel ashabı, ona Mekke'de biat edecek olan 313 kişidir. İmam Mehdi (a.s) bir müddet Mekke'de kaldıktan sonra Medine'ye geçecektir. Dostları; savaşçı, silahşor, salih, imanlı, gecenin abidleri, gündüzün de aslanlarıdır; kalpleri demir gibi sert, ona itaatte çok gayretlidirler. Nereye ve hangi işe yönelseler, mutlaka zafere ulaşırlar. İmam (a.s) Medine'de birtakım savaşlardan sonra ordusuyla Irak'a ve Kûfe'ye gidecek ve Kûfe'de Seyyid Hasanî ile görüşecek, Seyyid Hasanî ve ordusu ona biat edecekler. Hz. İsa Mesih (a.s) gökyüzünden inerek, İmam'a yardım edecek ve namazda İmam'a uyacaktır.

İmam'ın hükümetinin merkezi, Kûfe'dir. İmam, dünyanın doğu ve batısını fethedip, İslâm'ı dünyanın dört bir yanına egemen kılacak ve gerçek İslâm'ın üzerindeki sahte tozları temizleyecektir. Allah'ın Kitab'ı, Hz. Peygamber'in Sünneti'ne göre amel edip hüküm verecektir. Emirü'l-Müminin Ali (a.s) gibi, yemeği sade ve elbisesi serttir.

İmam'ın (a.s) hükümetinde yeryüzünün tüm bereketleri ortaya çıkacak; servet, nimet, meyve ve mahsuller çoğalacak, fakirlik ortadan kalkacak ve herkes öyle refah ve nimette boğulacak ki, zekât ve sadaka vermek için fakir bulunmayacak ve müracaat edilen kimse zekâtı kabul etmeyecektir.

İmam (a.s) ile komşu olmak arzusuyla İmam'ın dost ve izleyicilerinden o kadar çok insan Kûfe'de ikamet edecek ki, namazda İmam'a tâbi olmak isteyenler için bin kapısı olan çok büyük bir mescit yapılacaktır.

Hz. Mehdi'nin (a.s) kurduğu nizamda adalet ve emniyet her yere yerleşecek, hatta ihtiyar bir kadın altın ve mücevher dolu bir sepeti alıp tek başına yaya olarak bir şehirden diğerine gidecek olsa, hiç kimse onu rahatsız etmeyecek, servetine göz dikmeyecektir.

Yeryüzü hazine ve definelerini Hz. Mehdi'ye (a.s) gösterecek, İmam zulme uğramışların bütün yıkıntılarını onaracaktır. O, kıyam edeceği zaman Allah Teala insanlarla İmamları arasında bir perde olmaması için izleyicilerinin göz ve kulaklarına basiret verecek, İmam kendi yerinde olduğu hâlde onun sözlerini duyacaklar ve onu görecekler. O zuhur ettiği zaman Allah lütuf ve rahmetini kullarına yayacak ve onların akılları kâmil olacaktır. Hz. Mehdi (a.s) halk arasında Hz. Davud (a.s) ve Hz. Muhammed'in (s.a.a) tavrıyla hakemlik edecek ve Resulullah'ın (s.a.a) yaptığı her şeyi, o da yapacak. Resulullah (s.a.a) gibi o da cahiliye sünnetlerini ortadan kaldıracak ve İslâm'a hayat verecektir.¹

1- Biharu'l-Envar, c.52, s.279, 283, 305, 308, 310, 311, 340, 346, 352, 354, 360, 361, 364, 367, 368 ve 378 ve c.53, s.12; İkmalu'd-Din, c.2, s.367 ve 368; Keşfu'l-Gumme, c.3, s.360, 363 ve 365; el-İrşad, Şeyh Müfid, s. 341-344; Gaybet-i Nu'manî, s.231, 233, 234, 238, 243, 281, 282; el-Gaybet, Şeyh Tusî, s.280-286; Muntahabu'l-Eser, s.482

HZ. MEHDİ'NİN GAYBET DÖNEMİNDE ŞİÎLERİN VAZİFELERİ

1- İmam Mehdi'nin (a.s) Allah Teala'dan kendine tanıma gücü vermesini istediği şu duayı okumak:

Allah'ım! Bana kendini tanıt; eğer bana kendini tanıtmazsan, Peygamber'ini tanıyamam. Allah'ım! Bana Peygamber'ini tanıt; eğer bana Peygamberini tanıtmazsan, Hücet'ini tanıyamam. Allah'ım! Bana Hücet'i'ni tanıt; eğer bana Hücet'ini tanıtmazsan, dinimden saparım.¹

2- Sebat ve dinî inançların sağlam kalması için yararlı olan ve "Ya Allah, ya Rahman, ya Rahim, ya Mukallibe'l-Kulub, sebbit kalbi ala dinik" cümleleriyle başlayan duayı okumak.²

3- İmam Mehdi'ye (a.s) dua etmek. Mesela şu duayı okumak:

Allah'ım! Velin Hücet b. Hasan için -rahmetin onun ve babalarının üzerine olsun- bu saatte ve her saatte, dost, koruyucu, rehber, yardımcı, kılavuz ve göz ol; ta ki onu yeryüzüne yerleştiresin ve onu oradan uzun müddet yararlandırırsın.³

4- İmam Mehdi (a.s) için salâvat getirmek ve zuhurunun çabuk olması için dua etmek:

Allah'ım! Muhammed ve Ehlibeyti'ne rahmet et ve onların zuhurunu çabuklaştır.

İmam Mehdi'den (a.s) şöyle rivayet edilmiştir:

Bizim zuhurumuz için çok dua edin; çünkü işlerinizin rahatlaması buna bağlıdır.⁴

5- Cuma günleri, Mefatihul-Cinan kitabında nakledilen "Es-selam-u

---

1- İkmalu'd-Din ve Temamu'n-Ni'me, c.2, s.342

2- İkmalu'd-Din ve Temamu'n-Ni'me, c.2, s.352

3- Mefahitu'l-Cinan, Kadir Gecelerinin Amelleri

4- el-İhticac, c.2, s.284

aleyke ya Hücetallah-i fi ardihi..." cümlesiyle başlayan ziyaretnameyi okumak.

6- Cuma günlerinde, Ramazan Bayramı'nda, Kurban Bayramı'nda ve Gadir Hum Bayramı'nda Nudbe duasını okumak.

7- İmam Mehdi'nin (a.s) ismini duyunca, saygı amacıyla oturduğu yerden kalkmak.

8- Mefatihul-Cinan kitabında nakledilen bazı duaları okuyarak onu anmak.

9- Bir sorunla karşılaşıldığında, önemli işlerde onu yâd etmek ve aracı kılmak. Bunlardan biri de, Kum kentinde bulunan Cemkeran Mescidi'ne giderek tahiyet (cami) namazı ile İmam-ı Zaman namazını namaz kılmak ve İmam'a tevessül etmektir.

Cemkeran Mescidi

Merhum Nasıru's-Şeriat'ın "Kum Tarihi" adlı kitabında, "Müstedreku'l-Vesail" kitabının yazarı Hacı Mirza Hüseyin Nuri'den naklen şöyle geçer: Merhum Şeyh Hasan Musle-i Cemkeranî (r.a) der ki:

Hicrî 393 yılı ramazan ayının on yedisi pazartesiye salıya bağlayan gecede evimde uyumuştum. Ansızın bir grup gelerek beni uykudan uyandırdı ve Hz. Mehdi'nin (a.s) beni çağırdığını söyledi. Kapıya çıktığımda, bir grup tacirin kapının önünde durduğunu gördüm. Selâm verdim, selâmımı aldılar ve ardından beni Cemkeran Mescidi'nin şu an bulunduğu yere götürdüler. Hz. Mehdi (a.s) orada bir tahtın üzerinde oturmuştu. Beni isimle çağırarak şöyle buyurdu:

"Git Hasan Müslim'e (kendisini o yerin sahibi bilen kimse) bu yerin kutsal bir yer olduğunu ve Allah Teala'nın burayı seçtiğini söyle. Sonra Seyyid Ebu'l-Hasan'a giderek bu arsayı Hasan Müslim'den alıp burada cami yapmaları için diğerlerine vermesini söyle. Halka buraya yönelip değer vermelerini söyle. Burada dört rekât namaz kılsınlar. Bundan iki rekâtını tehiyyetu'l-mescid niyetiyle kılsınlar. Her rekâtta Fâtiha Suresi'nden sonra yedi defa İhlâs Suresi'ni okusunlar, rükû ve secde zikirlerini yedi defa tekrarlasınlar. İki rekâtını da İmam-ı Zaman namazı niyetiyle kılsınlar: Her rekâtta Fâtiha Suresi'ni okurken 'İyyake na'budu ve İyyake nestain' ayetine ulaşınca, bu cümleyi yüz defa tekrarlasınlar. Daha sonra Fâtiha Suresi'ni tamamlasınlar

(sure olarak İhlâs'ı bir defa okusunlar), rükû ve secde zikirlerini yedi defa tekrarlasınlar. Namazdan sonra da bir defa 'La ilâhe illallah' diyerek; Hz. Fatıma (s.a) tesbihatını (yani otuz dört defa 'Allah-u Ekber', otuz üç defa 'Elhamdülillah' ve otuz üç defa da 'Subhanellah') desinler. Tesbihattan sonra secdeye giderek yüz defa da, 'Allahumme salli ala Muhammed ve Âl-i Muhammed' söylesinler."

"Kim bu iki rekât namazı (burada) kılsa, Kâbe'de kılmış gibi olur."

Böylece bu cami yapıldı; Şiilerin, Ehlibeyt dostlarının ve İmam Mehdi'ye tevessül edenlerin ziyaretgâhı oldu.

Bu olayı, Muhaddis Şeyh Abbas Kummî'nin hocası Hacı Mirza Hüseyin Nurî'nin eserlerinden olan "Necmu's-Sakıb" ve "Kelime-i Tayyibe" kitaplarında genişçe okuyabilirsiniz.

10- Kur'ân okumak; hac, umre ve tavafı yerine getirmek, ondan taraf tertemiz babalarını ziyaret etmek, sağlığı için sadaka vermek gibi iyi amelleri ona hediye etmek.

11- Günahlardan gerçekten tövbe etmek. Günahkârların günahlarına tövbe etmeleri her zaman farz olsa da, gaybet döneminde buna daha fazla önem verilmesi gerekir. Çünkü Hz. Mehdi'nin (a.s) gaybete çekilmesi ve gaybetinin uzamasının sebeplerinden birisi, bizim günahlarımızdır.

12- Halkı Hz. Mehdi'ye (a.s) yönlendirmek. Yani her Şîi hem sözüyle, hem de hareketleriyle onun tebliğcilerinden biri olmalı, böylece dinî programları takviye etmede yardımcı olmalıdır. İşte bu, vazifelerin en önemlisidir. Çünkü bizler sürekli Hz. Mehdi'nin (a.s) gelişini beklemek zorundayız. Onun gelişini beklemek ise, onun razı olacağı şekilde hayatı bir düzene koymakla, hâl ve hareketlerimizle adaleti sağlamakla ve Hz. Mehdi'nin (a.s) adil hükümetini istemekle birlikte olmalıdır. Dinî hükümlere bağlılığımızı amelen ortaya koymaz; Allah, Resulü ve İmam'ın isteğine karşı ilgisiz kalırsak ve buna rağmen hâlâ "Biz Hz. Mehdi'nin (a.s) zuhurunu bekleyenlerdeniz." dersek, bu iddiamız yalandan başka hiçbir şey olmaz.

Allah'ım! Onun rızası, merhameti, şefkati, hayır duaları ile bize minnette bulun!

İMAM MEHDİ'DEN VECİZ SÖZLER

1- Resulullah'ın (s.a.a) kızı (Fatıma) benim için güzel bir örnektir.

2- Yeryüzü, gizlide veya açıkta olan Allah'ın Hücet'inden asla boşta kalmaz.

3- Hakkın bizimle (Resulullah'ın Ehlibeyti ile) ve bizim aramızda olduğunu bilmelidirler.

4- Bizler Rabbimizin eğittikleriyiz; diğer insanlar da bizim eğittiklerimizdir.

5- Gaybet dönemimde benden, bulut arkasındaki güneş gibi yararlanırsınız.

6- Yıldızlar gök ehli için güvence vesilesi olduğu gibi, ben de yeryüzü ehli için güvence vesilesiyim.

7- Şer'î hükümlerde bizim hadislerimizi rivayet edenlere (şartları haiz müçtehitlere) başvurun. Onlar sizin üzerinize benim hüccetimdir; ben de onlara Allah'ın hüccetiyim.

8- Zuhurum için vakit belirleyen yalancıdır.

9- Hiç kimse, başkasının malını izni olmadan kullanamaz.¹

Şeyh Saduk'un "Kemalu'd-Din" ve Şeyh Tusî'nin "el-Gaybet" adlı kitabında Hz. Mehdi'den (a.f) yaklaşık seksen tevki² nakledilmiştir. Bunlardan bazıları Şîu ulemanın geneline, bazıları da Şîu taklit mercilerine hitaben özel olarak yazılmıştır. Bu tevkilerin içeriğinden, Hz. Mehdi'nin (a.s), kendi ahash ve izleyicilerine karşı çok şefkatli olduğu, onları gözettiği, onların hidayet bulup nefislerini terbiye etmelerine özel bir ilgi duyduğu anlaşılmaktadır. Öyle ki, sıkıntıda olup çaresiz duruma düşenler, ondan samimi bir şekilde yardım istediklerinde, sorunlarının çözül-

---

1- Bu hadisler, Seyyid Hasan Şirazi'nin Kelimetu'l-İmami'l-Mehdi eserinden nakledilmiştir.

2- Şia âlimlerinin kitaplarında, gaybet döneminde İmam Mehdi tarafından Şiilere gönderilen mektup ve emirlere "Tevkiler" denilir.

düğüne şahit olmuş; ilmî ve dinî konularda çıkmaza ulaşan bilginler, İmam'ın (a.s) ilhamlarından aydınlanıp hidayet bulmuş; özellikle halkın dinî liderliğini üstlenenler, onun tarafından teyit ve takviye edilmişlerdir. Bu lütuf ve feyizleri tevkilerinde, soru-cevap şeklinde görmekteyiz.

Aşağıdaki emir, İmam-ı Zaman tarafından uzun bir dönem Şiî taklit mercii olan merhum Ayetullah el-Uzma Aga Seyyid Ebu'l-Hasan İsfahânî'ye (öl. hicrî kamerî 1365) gönderilmiş bir emirdir.

10- Halkın hizmetinde ol, evin giriş yerinde otur; (böylece insanlar seninle daha rahat ve çabuk görüşebilirler) ve halkın ihtiyaçlarını gider. Biz sana yardım edeceğiz.

* * *

Allah'ım! Ona ve pak babalarına selâm et. Onun zuhurunu çabuklaştır ve çıkışını kolaylaştır. Sonsuz rahmetinle dilediği her şeyi ver ona. Ey merhametlilerin en merhametlisi!

Ve son sözümüz: Hamd, âlemlerin Rabbi Allah'a mahsustur.

KAYNAKÇA

– A –

Abdülazim el-Hasanî, Atarudî
Abgariyyetu'l-İmam
Asalet-i Mehdeviyyet, Ayetullah Safi Gulpayganî
A'yanu'ş-Şia, Seyyid Muhsin Amilî

– B –

Basairu'd-Derecat, Saffar
Belagatu'l-Hüseyn, Seyyid Musatafa Muhsin Musevî
Beldeu'l-Emin, Kef'amî
Beytu'l-Ahzan, Muhaddis Kummî
Biharu'l-Envar, Allâme Meclisî, yeni baskı
Bişarat-i Ahdeyn, Dr. Sadıkî

– C –

Camiu Ahadisi'ş-Şia, Ayetullah Burucerdî
Camiu'r-Ruvat, Erdebilî
Ceng ve Sulh Der İslâm, Seyyid Gulam Rıza Saidî
Cennatu'l-Hulud, Hatunabadî

– D –

Dairetü'l-Maarif, Ferid Vecdi, 3. baskı
Dastan-i Rastan, Şehit Murtaza Mutahhari
Delailu'l-İmamet, Taberî, Necef basımı
Der İntizar-i İmam, Şeyh Muzaffer

— E —

- ed-Dürretü'l-Beyda Fî Şerhi Hutbeti'z-Zehra (a.s)
 el-Ağani, Ebu'l-Ferec el-İsfahanî
 el-Asru'l-Cahilî, Dr. Sevfî Zayf, 5. baskı
 el-Bidayetu ve'n-Nihaye, İbn Kesir
 el-Emali, Seyyid Murtaza, 1378 hicrî
 el-Emali, Şeyh Müfid, Basireti basımı
 el-Emali, Şeyh Saduk, Beyrut basımı
 el-Emali, Şeyh Tusî, Necef basımı
 el-Envaru'l-Behiyye, Muhaddis Kummî
 el-Fihrist, İbn Nedim, Mısır basımı
 el-Fihrist, Şeyh Tusî, Necef basımı
 el-Fusulu'l-Muhimme, İbn Sabbağ, Necef basımı
 el-Fusulu'l-Muhtare, Seyyid Murtaza
 el-Gadir, Allâme Eminî
 el-Gaybet, Numanî
 el-Gaybet, Şeyh Tusî
 el-Hayatu's-Siyasiyye Li'l-İmami'r-Rıza (a.s), Amilî
 el-Hısal, Şeyh Saduk
 el-İhticac, Şeyh Tabersî, Necef basımı
 el-İhtisas, Şeyh Müfid
 el-İmametü ve's-Siyase, İbn Kuteybe Dineverî
 el-İmamu'l-Mehdi, Ali Muhammed Ali Duhayyil
 el-İmamu'r-Rıza (a.s), Muhammed Cevad Fazlullah
 el-İmamu's-Sadık ve'l-Mezahibu'l-Erbaa, Esed Haydar
 el-İrşad, Şeyh Müfid, Ahundi basımı
 el-İstiab, İbn Abdulberr
 el-İzah, Fazl. b. Şazan, Tahran Üniversitesi basımı
 el-Kâfi (Usul, Furu, Ravza), Kuleynî
 el-Keşşaf, Zimahşerî
 el-Kuna ve'l-Elkab, Muhaddis Kummî
 el-Luhuf, İbn Tavus, 1317 hicrî baskısı
 el-Mahasin ve'l-Mesavi, Beyhakî, Mısır baskısı
 el-Mehdi, Seyyid Sadruddin Sadr, 1. baskı

el-Mehdiyyu'l-Muntazar, Şeyh Muhammed Âl-i Yasin
 el-Menakıb, İbn Şahraşub, Kum ve Necef basımı
 el-Milel ve'n-Nihal, Şehristanî, Mısır basımı
 el-Miza, Allâme Tabatabaî
 el-Muhtasar Fî Tarihi'l-Beşer
 el-Müsned, Ahmed b. Hanbel
 el-Müstedrek Ale's-Sahihayn
 Emanu'l-Ahtar, İbn Tavus
 en-Nucum, İbn Tavus (vasıta ile)
 Envaru't-Tenzil=Tefsir-i Baydavî
 eş-Şiatu ve'l-Hâkimun
 eş-Şifa, Ebu Ali Sina
 et-Tabakat, İbn Sa'd
 et-Tevhid, Şeyh Saduk
 ez-Zeria, Allâme Tahranî

— F —

Fazailu'l-Hamse, Firuzabadî
 Fazailu'l-İmam Ali (a.s)
 Ferheng-i Muin, Muin
 Fima Nezle Mine'l-Kur'ân Fî Ali, Ebu Nuaym el-İsfahanî

— G —

Gayetu'l-Meram, Bahranî
 Gayetu't-Tadil, Serdar Kabulî

— H —

Hayatu Muhammed, Dr. Heykel
 Hayatu'l-İmami'l-Hasan b. Ali (a.s), Kureşî
 Hayatu'l-İmami'l-Kâzım (a.s), Kureşî

— İ —

İkdu'l-Ferid

İhkaku'l-Hak ve Mulhakat, Kadı Nurullah Tusterî – Ayetullah Necefî Maraşî

İlamu'l-Vera, Şeyh Tabersî, Necef basımı

İlelu'ş-Şerayi, Şeyh Saduk

İrşadu's-Sari Li Şerhi Sahihi'l-Buharî, 1305 hicrî kamerî

İsbatu'l-Hüdat, Şeyh Hürr-i Amilî

— K —

Kâmil-i Şeyh Bahaî, Mustafavî basımı

Kâmilu't-Tevarih, İbn Esir, 1385 kamerî baskısı

Kâmilu'z-Ziyarat, İbn Kavleveyh

Kamusu'r-Rical, Tusterî

Kelimetu'l-İmami'l-Mehdi (a.f), Seyyid Hasan Şirazî

Kemalu'd-Din, Şeyh Saduk

Kenzu'l-Fevaid, Keraçekî

Keşfu'l-Muhacce, İbn Tavus

Kifayetu'l-Eser

Kifayetu'l-Muvahhidin, Tabersî

Kitabu Hayati'l-Hayevan, Dimyerî

Kuhlu'l-Basar, Muhaddis Kummî

Kur'ân-ı Kerim

Kurbu'l-İsnad, Himyerî

Lisanu'l-Arab, İbn Manzur

— M —

Maani'l-Ahbar, Şeyh Saduk

Makatilu't-Talibiyin, Ebu'l-Ferec el-İsfahanî

Maktel, Harezmi

Mecmau'l-Bahreyn, Turayhî

Mecmau'l-Beyan, Tabersî

Mefatihu'l-Cinan, Muhaddis Kummî

Mehdi-yi Mev'ud, Ali Devani

Mekârimu'l-Ahlâk, Tabersî, Beyrut basımı

Mektaibu'r-Resul, Ahmedî, 1. baskı
 Men Lâ Yahuzuru'l-Fakih, Şeyh Saduk
 Menhecû's-Sadîkin, Molla Fethullah Kaşanî
 Mesaru'ş-Şia, Şeyh Müfid
 Mevsuatu Âli'n-Nebi
 Mucamu'l-Büldan, Yakut Hamevî
 Mu'cemu Ricali'l-Hadis, Ayetullah Hoî
 Muhammed (s.a.) Sitarei Ki Der Mekke Dirahşid
 Muhammed (s.a.a) ve Zimamdarân, Sabirî, 1. baskı
 Muhecû'd-Daavat, İbn Tavus
 Muntahabu'l-Eser, Ayetullah Safi, 1. baskı
 Murucu'z-Zeheb, Mes'udî
 Muziru'l-Ahzan
 Müntehe'l-Amal, Muhaddis Kummî
 Müntehe'l-Makal=Rical-i Ebu Ali
 Müsnedu'l-İmami'r-Rıza (a.s), Atarudî
 Müstedreku'l-Vesail, Hacı Nurî

— N —

Necmu's-Sakıb, Hacı Nurî
 Nefesu'l-Mehmum, Muhaddis Kummî, İslâmiyye Yayınevi basımı
 Nehcü'l-Belâğa, Abduh'un Açıklamasıyla
 Nehcü'l-Belâğa, Feyzu'l-İslâm
 Nevid-i Emn ve Eman, Ayetullah Safi
 Nüzhetu'n-Nazır Fî Tenbihi'l-Hatır

— R —

Rabi'u'l-Ebrar, Zimahşerî (vasıta ile)
 Ravzatu'l-Cennat, Hansarî, 2. baskı
 Ravzatu'l-Muttakin, Molla Muhammed Taki Meclisî
 Ravzatu'l-Vaizin (vasıta ile)
 Rehberan-i Buzurg ve Mesuliyethay-i Buzurgter, Ayetullah Meka-
 rim Şirazi
 Reyahinu'ş-Şeria, Mahallatî

Reyhaneltu'l-Edeb, Hıyabanî
 Rical-i Keşî, Meşhed basımı
 Rical-i Necaşî, Tahran basımı
 Rical-i Şeyh Tusî
 Risale-i Taaccüp, Keraçekî
 Risaletu'l-İmamet, Hacı Tusî (vasıta ile)
 Ruhul-Maani Tefsiri, Alusî

— S —

Sahife-i Seccadiye, Belağî Tercümesi
 Sahih-i Müslim
 Sefinetu'l-Bihar, Muhaddis Kummî
 Sevabu'l-A'mal, Şeyh Saduk
 Sire-i Halebiye, 1382 hicrî kamerî basımı
 Sire-i İbn Hişam, 1375 hicrî basımı
 Sumuvvu'l-Mana
 Sünen-i Tirmizî

— Ş —

Şems-i Talia Der Şerh-i Ziyaret-i Camia, Tabibzade
 Şerh-i Maalakat-i Seb', Zuzenî
 Şerh-i Mimiyye, Ebu Fûras
 Şerhu Nehci'l-Belağa, Allâme Hoî
 Şerhu Nehci'l-Belağa, İbn Ebi'l-Hadid
 Şia Der İslâm, Allâme Tabatabaî

— T —

Tacu'l-Arus=Şerh-i Kamus
 Tarih, Will Durant
 Tarih-i Bağdad, Hatip Bağdadî
 Tarih-i Cami-i Edyan, Hikmet Tercümesi
 Tarih-i İbn Hallikan
 Tarih-i Kum, Nasıru'ş-Şeria

Tarih-i Taberî, Leyden basımı
 Tarih-i Yakubî
 Tarihu'l-Hülefa, Suyutî, 1383 hicrî basımı
 Tefsir-i Kummî
 Tefsri-i Ayyâşî
 Tehzibu'l-Ahkâm, Şeyh Tusî
 Temeddun-i İslâm ve Arap
 Tenkıhu'l-Makal=Rical-i Memekanî
 Tercümetu Tevhid-i Mufazzal, Allâme Meclisî
 Tetimmetu'l-Muhtasar Fî Tarihi'l-Beşer
 Tetimmetu'l-Münteha, Muhaddis Kummî
 Tevarihu'n-Nebi ve'l-Âl, Şeyh Muhammed Taki Tusterî
 Tezkiretu'l-Havas, İbn Cevzî, Neced basımı
 Tuhafu'l-Ukul, Hasan b. Ali el-Harranî
 Tuhfetu'l-Ahbab, Muhaddis Kummî
 Tuhfetu'l-Ezhar (vasıta ile)

– U –

Umdeteu't-Talib
 Usdu'l-Gabe, İbn Esir, İslâmiye basımı
 Uyunu Ahbari'r-Rıza (a.s), Şeyh Saduk
 Uyunu'l-Mucizat
 Uzr-i Taksir be Pişgah-i Muhammed (s.a.a) ve Kur'ân

– V –

Vesailu'ş-Şia, Şeyh Hürri el-Amilî
 Vesiletu'l-Mal (vasıta ile)

– Y –

Yenabiu'l-Mevedde, Kunduzî, 8. baskı

– Z –

Zahairu'l-Ukba, Taberî

Zikra el-Hüseyin (s.a)

Not: Kaynakçada adı geçen eserler, elinizdeki 14 ciltlik Ehlibeyt Serisi kitaplarının tümünün hazırlanılmasında yararlanılan kaynaklardır.

İÇİNDEKİLER

Takdim 5

Hz. Muhammed (s.a.a) / 7

Kısa Biyografisi 9

İslâm Öncesi Dünyanın Durumu 11

İnsanlık Ateşte..... 11

İslâm'ın Doğuş Eşiğinde Arabistan..... 12

Hz. Muhammed'in Doğumu ve Çocukluk Dönemi 15

Nurun Doğuşu 15

Muhammed (s.a.a) İlginç Bebek 16

Muhammed'in (s.a.a) Bakıcısı Halîme 16

Olaylar Fırtınasında Muhammed (s.a.a)..... 17

Muhammed'in (s.a.a) Siması 17

Hz. Muhammed'in Çocukluk ve Gençlik Yıllarından Alıntılar..... 19

Ebu Talib'in Gözetim ve Desteği 19

Bahira'nın Muhammed (s.a.a) İle Görüşmesi..... 20

Muhammed'in Çalışması ve Tefekkürü 21

Muhammed'in İffetini..... 22

Hz. Muhammed'in İlk Evliliği 24

Gençlik Dönemi ve Evlilik..... 24

Hatice'nin Teklifi..... 24

Hatice Kimdir?..... 25

Muhammed (s.a.a) Şam Yolunda 25

Hatice'nin Evlilik Teklifi 26

Hz. Muhammed'in Evliliklerinin Felsefesi..... 28

Eleştirenlerin Rezil Oluşu	28
Allah Resulü'nün Eşlerinin Sayısı.....	29
Hz. Muhammed'in Peygamberlik Öncesi Kişiliği	32
Muhakat Aslı	32
İslâm'ın Doğuşu Öncesinde Arabistan Ortamı.....	32
Hacerü'l-Esved'in Yerine Konması.....	34
Vahyin Başlangıcı	36
Hz. Muhammed'in Evrensel Risaleti.....	36
Vahiy Nedir?	38
Vahiy ve Günümüz Bilimi.....	38
Peygamberlik Delilleri ve Hz. Muhammed'in (s.a.a) Peygamberliği.....	39
Hz. Muhammed'in Tebliğ Yöntemi	41
Hatice Hz. Muhammed'i Beklerken	41
Hz. Ali, İman Eden İlk Erkek	42
Namazın Farz Kılınışı.....	43
Üç Yıllık Amelî Tebliğ.....	43
Akrabaları Davet ve İlk Mucize.....	44
Hz. Muhammed'in Genel Daveti.....	47
Aleni Davet.....	47
Hz. Muhammed'in Safa Dağındaki Konuşması.....	47
Hz. Peygamber'in Sözlerinin Yankısı	48
Kureyş'in Şikâyeti	49
Kureyş'in Rüşvet Verme Girişimleri	50
Yolun Zorlukları ve Kureyş'in İşkenceleri	52
Yolun Zorlukları	52
Kureyş'in Yoğun Baskı ve Eziyetleri	53
Hz. Muhammed'in Hicreti ve İslâm Tarihinin Başlangıcı.....	56
Hedef Uğrunda Terk-i Vatan	56
Yesrib İslâm'ı Kabullenme Hazırlığında.....	56
Resulullah'ı (s.a.a) Öldürme Komplosu.....	57
Ali'nin (a.s) Fedakârlığı.....	58
Peygamber, Sevr Mağarasına Gidiyor	58

Yesrib'e Doğru.....	59
Peygamber'in Yolunu Gözleyen Yesrib	59
Hicretten Bir Ders	60
Medine'de İslâm Kardeşliğinin Temeli Atılıyor	61
Canlı Bir Toplum	61
İslâmî Kardeşliği Oluşturmada Peygamber'in Girişimi	61
İslâm Kardeşliği; Vahdet ve Kardeşlik Şiarı.....	62
Günümüzde İslâm Kardeşliği.....	63
İslâm'da Cihat	65
Rahmet Peygamberi	65
İslâm'da Cihadın Felsefesi	66
İslâm, Kılıç Zoruyla Mı Yayılmıştır?	67
Peygamber Döneminde Yapılan Savaşların Hedefi ve Savaşlarda	
Ölenlerin Sayısı.....	70
1- Bedir Savaşı	71
2- Uhud Savaşı	72
3- Ahzab (Hendek) Savaşı	72
4- Kurayzaoğulları Savaşı.....	72
5- Mustalikoğulları Savaşı	73
6- Hayber Savaşı	73
7- Mute Savaşı	73
8- Mekke'nin Fethi	74
9- Hüneyn ve Tâif Savaşları	75
Hz. Muhammed'in Evrensel Risaleti.....	77
Doğunun ve Batının Dini İslâm	77
Hz. Muhammed, Mekke'den Tüm İnsanları İslâm'a Davet Ediyor	77
İslâm'ın Evrenselliğinin Bir Başka Örneği.....	78
İran Şahı Kısra'ya.....	79
Rum İmparatoru Heraklyus'a.....	79
Yemame Meliki Hevze'ye	79
Yahudilere	80
Necran Kardinali'ne	80

İslâm'ın Risaletini Duyurma Yönündeki Sorumluluğumuz	80
Son Peygamber Hz. Muhammed.....	82
İslâm'ın Ebedîliği ve Hz. Muhammed'in Son Peygamber Oluşu	82
İslâm Dininin Ebedîliği	83
Kur'ân Açısından Hatemiyet.....	84
Hadisler Açısından Hatemiyet.....	85
Gadir Hadisi ve Hz. Muhammed'in Halifesi	87
Peygamber (s.a.a), Kâbe İle Vedalaşıyor.....	87
Gadir Hadisini Rivayet Edenler.....	90
Gadir Hadisinin Manası.....	91
Hz. Muhammed'in Ahlâk ve Davranışı	93
Toplumun Ahlâka Olan İhtiyacı	93
İnsanlar Arasında Hz. Muhammed.....	94
Hz. Muhammed'in Yücelik ve Affediciliği.....	96
Hz. Muhammed'in Temizliği	96
Hz. Muhammed'in İbadet ve Zühdü	97
Halifelik Konusu ve Peygamber'in Vasisi	98
Neden Peygamber'in Halifesine İhtiyaç Duymaktayız?.....	99
Hz. Peygamber, Halifesini Belirlemedi Mi?	100
İmamet ve Hilafette Şûra	102
Hilafetin Tarihî Sürecine Kısa Bir Bakış	104
Hz. Peygamberin, Hz. Ali'nin Halifeliği Hakkındaki Tekitleri	104
Yüreklere Yakan Olay; Resulullah'ın Vefatı.....	106
Hilafetin Gasp Edildiği Yer; Sakife.....	107
Hz. Peygamber'den On Veciz Söz	112

Hz. Fatıma (a.s) / 113

Kısa Biyografisi	115
Vahiy ve Nübüvvet Evinin kızı	116
Hz. Fatıma'nın Annesi.....	118
Medine'ye Hicret.....	120

Hız. Fatıma'nın Semavî Kişiliği	123
Allah Resulü'nün Fatıma'ya Olan Sevgisi	127
Semavî Evlilik	130
Hız. Fatıma'nın AhlÂk, Davranış ve Yaşamına Kısa Bir Bakış	133
Züht	133
Ali İle Ev İşi Taksimi	133
Allah Resulü Fatıma'ya Yardım Ediyor	134
Eşinden Bir şey İstemeyen Hanım	134
Müşterek Hayatta Anlayış	134
En Doğru Sözlü Hanım	134
İbadet	135
Başkalarına Dua Etmesi	135
Örtünme	135
Mahrem Olmayan Erkeklerden Sakınma	136
Ev İşlerinin Hizmetçi İle Taksim Edilmesi	136
Süs Eşyalarının Bağışlanması	137
Düğün Gümleği	138
Züht ve Allah Korkusu	139
Açlık ve Gökten İnen Yemek	140
Muhtaçlara Yardım ve Bereketli Kolye	142
Nurlu Örtü	146
Cennetten Gelen Giysi	146
Meleklerin Fatıma'ya Yardımı	147
Ehlibeyt'in Özverisi ve İnsan Suresi'nin İnişi	147
Fatıma ve Tathir Ayeti	148
Mübahale'de Allah Resulü'nün Yanındakiler	149
Babasının Açlığına Ağlaması	150
Allah Resulü'nün Fatıma'ya Saygısı	150
Hız. Fatıma'nın Hutbesinden Kesitler	151
1- Allah'a Hamdüsenâ	151
2- Tevhit ve Allah'ın Sıfatı	152
3- Bazı Hükümlerin Felsefesi	153

Hz. Fatıma'nın Şahadeti	155
İmam Ali (a.s) / 157	
Kısa Biyografisi	159
Birkaç Satırda İmam Ali (a.s)	161
Doğumu	161
Peygamber'in Kucağında Geçen Çocukluk Yılları	162
Hicretin ilk Gecesi İmam Ali	163
Peygamber'in Emîni Ali	164
Allah Yolunda Savaşan Ali	165
Hendek Savaşı'nda Ali	166
Hayber Savaşı'nda Ali	167
İmam Ali'nin İlmî	168
Emirü'l-Müminin Ali ve Üç Halife	171
Ebu Bekir Dönemi	173
Ömer Dönemi	173
Osman Dönemi	174
Emirü'l-Müminin Ali'nin Örnek Hükümeti	176
Müminlerin Emîri İmam Ali'nin Hükümeti Dönemi	176
Ali b. Ebu Talib'in Yönetimi	176
İmam Ali'nin Savaşlarına Kısa Bir Bakış	179
Cemel Savaşı	179
Savaştan Önce Öğüt	180
Savaş Başlıyor	181
Sıffin Savaşı	182
İmam Ali, Sıffin Cephesinde	183
Savaşın Sonu	185
Nehrevan Savaşı	186
Harcîlere Karşı İmam'ın (a.s) Tavrı	187
Sükûna Davet	188
Adil Yönetim	189
Adalet ve Hukuka Saygı	191

İmam Ali'nin Şahadeti.....	193
İmam Ali'den Veciz Sözler.....	196
Son Sözleri.....	196

İmam Hasan (a.s) / 199

Kısa Biyografisi.....	201
Doğumu.....	202
Hasan ve Hz. Peygamber.....	202
Hasan ve Babası.....	203
Halifelik.....	205
Savaş Kararı.....	209
Barış.....	211
Barışla İlgili Eleştiriler.....	213
Müsamaha ve Gevşeklik Yoktu.....	213
İmam Hasan İle Muaviye Kıyaslanamaz.....	214
Yersiz Bir İtiraz.....	215
Muaviye Anlaşmayı Bozuyor.....	218
Medine'ye Dönüş.....	220
İmam Hasan'ın (a.s) Kişiliği.....	221
Takvalı Oluşu.....	221
Cömert ve Bağışlayıcı Oluşu.....	221
Sabırlı ve Metin Oluşu.....	222
Şahadeti.....	223
İmam Hasan'dan Veciz sözler.....	224

İmam Hüseyin (a.s) / 225

Hız. Hüseyin'in (a.s) Doğumu.....	227
Hız. Hüseyin ve Peygamber.....	228
İmam Hüseyin Babasıyla.....	229
İmam Hüseyin Kardeşi İmam Hasan'la.....	229
Muaviye Döneminde İmam Hüseyin.....	231

Hüseyinî Kıyam	233
Kerbela Faciası ve Özgürlükçü İnsanların Önderi Hüseyin'in Şahadeti.....	239
Kıyamın Başlangıcı	239
Kûfe Halkı İmam'ı (a.s) Davet Ediyor	240
Kûfe'de Cereyan Eden Olaylar	242
Müslim'in Şahadeti	244
İmam Hüseyin Irak'a Hareket Ediyor	245
Hürr b. Yezid er-Riyahî'nin Ordusuyla Karşılaşma	247
Kerbela'ya Varış	251
Aşura Günü Olanlar ve Savaşın Başlaması	255
Bureyr b. Hudayr'ın Şahadeti.....	261
Vehb b. Abdullah'ın Şahadeti.....	262
Son Öğle Namazı ve Habib b. Mezahir'in Şahadeti	265
Şevzeb ile Âbis'in Şahadeti	268
Hz. Ali Ekber'in (a.s) Şahadeti.....	270
Hz. Kasım'ın Şahadeti	273
Hz. Abbas b. Ali'nin Şahadeti	275
Özgürlükçüler Önderi Hüseyin'in Savaşı ve Şahadeti	277
İmam Hüseyin'in Ahlâkı ve Davranışları	286
İbadeti.....	286
Haccı	286
Orucu.....	289
Tevazuu.....	289
Yardımsaverliğı.....	290
Mazlumları Koruması	290
Çok Yönlü Kişiliğı.....	291
İmam Hüseyin'den Veciz sözler	292

İmam Zeynelabidin (a.s) / 295

İmam Seccad'ın Doğumu ve Özellikleri.....	297
Doğumu	297
Ahlakî Özellikleri.....	297

İmam Seccad'ın (a.s) Azameti	299
İmam Müslümanları Uyandırıyor.....	300
Şam Şehrinde.....	302
İmam Şam Camiinde.....	304
Hasta İmam(!)	307
İmam Seccad ve Dönemindeki Yöneticiler	309
Yezid b. Muaviye.....	309
Muaviye b. Yezid.....	310
Abdullah b. Zübeyr ve Mervan b. Hakem	310
Abdülmelik b. Mervan.....	310
Velid b. Abdülmelik.....	312
İmam, Müslüman Halkı Eğitiyor.....	313
İmam Seccad ve Sahife-i Seccadiye	316
Eşsiz Bir Hukuk Risalesi	323
Ferezdak'ın Kasidesi.....	330

İmam Muhammed Bâkır (a.s) / 335

Doğumu ve Kişisel Özellikleri.....	337
Doğumu	337
İmam'ın (a.s) İlmî.....	338
İmam Bâkır'ın (a.s) Ahlâkı.....	340
İmam (a.s) ve Emevîler.....	342
İmam'la Muhaliflerinin İlmî Tartışması	346
İmam Bâkır'ın (a.s) Emriyle İlk İslâm Akçesi Basılıyor	348
İmam muhammed Bâkır'ın (a.s) Ashabı	351
İmam Bâkır'ın (a.s) Şahadeti	355
İmam Bâkır'dan Veciz sözler	356

İmam Cafer Sadık (a.s) / 357

İmam Cafer Sadık (a.s).....	359

İmam Cafer Sadık'ın Doğumu ve Bazı Kişisel Özellikleri.....	362
Doğumu	362
İmam Cafer Sadık'ın (a.s) Ahlâkı.....	362
İş ve Çalışma.....	363
Ticaret ve Adaletli Kâr	363
İhtilafları Giderme Bütçesi	364
İmam (a.s) ve Şarap Sofrası.....	364
İçki İçilmesine Engel Oluyor.....	365
Köleyi Azat Etmenin Şartı.....	365
Allah'a Şükredip Yaratıcısını Taniyan Fakir ile İmam.....	366
İmam'ın (a.s) İbadeti.....	366
Allah Karşısında Teslimiyet.....	367
Sabır ve Tevekkül.....	367
Muhtaçlara Yardım	368
İmam Cafer Sadık ve Yöneticiler	369
Medine Valisinin Karşısında	376
İmam Cafer Sadık ve Zeyd Bin Ali.....	377
Zeyd'in Kıyamı.....	378
İmam Sadık'ın (a.s) Münazaraları.....	382
İbn Ebi'l-Avca İle Münazara.....	383
Abdullah Deysanî İle Münazara.....	385
Bir Zındık İle Münazara.....	386
Mufaddal'ın Tevhit Risalesi	389
Birinci Oturum	391
İkinci Oturum.....	392
Üçüncü Oturum	393
Dördüncü Oturum.....	395
Gayb Dünyasıyla İrtibatı.....	398
İmam'ın (a.s) Yarenleri ve Öğrencileri.....	403
Hamran b. A'yen Şeybanî.....	403
Abdullah b. Ebu Ya'fur.....	405
Mufaddal b. Ömer el-Cu'fî.....	406

İmam'ın (a.s) Şahadeti.....	408
İmam'ın Son Vasiyeti.....	409
İmam Sadık'tan Veciz sözler.....	410

İmam Musa Kâzım (a.s) / 413

İmam Musa Kâzım'ın doğumu.....	415
İmam Kâzım ve Abbasî Hükümeti.....	416
Fahh Olayı.....	420
İmam musa Kâzım'ın Tutumları	423
Münazara ve İlmî Tartışmaları	427
imam'ın (a.s) İbadeti.....	431
İmam'ın (a.s) Hilmi, Affediciliği ve Sabrı.....	433
İmam Kâzım'ın Cömertliği.....	434
İmam Kâzım'ın İmametinin İncelenmesi	436
İmam'ın Öğrencileri ve İmam'dan Eğitim Alanlar	439
İbn Ebu Umeyr.....	439
Safvan b. Mihran.....	440
Safvan b. Yahya.....	441
Ali b. Yaktin.....	441
Müminu't-Tak	443
Hişam b. Hakem	444
İmam Kâzım'ın Şahadeti	448
İmam Kâzım'dan Veciz Sözler	449

İmam Rıza (a.s) / 451

İmam Rıza'nın (a.s) Doğumu	453
İmam Rıza'nın (a.s) İmameti.....	454
İmam Rıza'nın (a.s) Ahlâkı.....	456
İmam'ın Hilafet Sistemine Karşı Tutumu	460
Harun Dönemi	460

Emin Dönemi.....	461
Memun Dönemi	461
İmam Rıza'nın Velihtlığı.....	463
Olayın Aslı	465
Medine'den Merv'e	468
İmam Rıza (a.s) Nişabur'da	470
Memun'un Önerisi.....	473
İmam Rıza Neden Velihtlığı Kabul Etti?	474
İmam Rıza'nın (a.s) Tutumu.....	475
Velihtlık Merasimi	475
Bayram Namazı Kıldırma.....	477
imam'ın ilmî Münazaraları	479
İmam Rıza'nın (a.s) Şahadeti.....	482
İmam Rıza'dan Veciz Sözcükler.....	485
İmam Rıza'nın Bazı Sorulara Cevabı	487

İmam Cevad (a.s) / 491

İmam Cevad'ın (a.s) Doğumu.....	493
imam Cevad'ın İmameti.....	496
Mucize ve Gaybî Haberlerden Bir Kısmı	499
Adı Ahmed	499
Kefen.....	500
Yeten Para	500
Elbise.....	500
Ağacın Meyve Vermesi	501
İmam Rıza'nın (a.s) Şahadet Haberini Verişi	501
Kadı'nın İtirafı	502
Komşuyu Kurtarmak.....	502
Hapisteki Adamın Kurtuluşu.....	503
Ebu Salt'ın Kurtuluşu	504
Mu'tasım'ın Meclisinde	504

Evlilik Komplosu	507
İmam'ın (a.s) Şahadeti	514
İmam Cevad'ın (a.s) Öğrencileri	515
1- Ali b. Mehziyar	516
2- Ahmed b. Muhammed b. Ebu Nasr el-Bezenti	516
3- Zekeriya b. Âdem	517
4- Muhammed b. İsmail b. Bezi'	517
İmam Cevad'dan Veciz Sözler	519

İmam Hâdi (a.s) / 523

İmam Hâdi'nin Kısaca Hayatı	525
Halifelerin Davranışı	527
İmam Hâdi'nin Samarra'ya Davet Edilmesi	531
İmam'ın Evine Düzenlenen Diğer Bir Saldırı	536
İmam Hâdi'nin Hareketlerinin Sınırlanması ve Şahadeti	539
İmam Hâdi'nin Mucizeleri ve Gaybla İlişkisi	541
Çocuk Yaşta İmamet ve Önderlik	541
Abbasî Halifesi Vasık'ın Ölüm Haberini Vermesi	542
Türkçe Konuşması	543
Yırtıcı Hayvanların Uysallığı	543
İmam Hâdi'nin Heybet ve Azameti	544
İçindekileri Haber Vermek ve Kabul Olunan Dua	544
Komşunun Sorununu Halletmesi	545
Ebu Haşim'e Yardımcı Olması	546
İmam Hâdi'nin Sözlerinde İmamet	547
Camia Ziyareti	549
İmam Hâdi'nin (a.s) Öğrencileri	561
Abdulazim Hasanî	561
Hüseyin b. Said el-Ahvazî	564
Fazl b. Şazan Nişaburî	565
İmam Hâdi'den Veciz Sözler	567

İmam Hasan Askerî (a.s) / 569

İmam Hasan Askerî'nin Doğumu.....	571
İmamet Dönemi	572
İmam Hasan Askerî Zamanında Abbasî Hükümeti.....	574
İmam'ın Şahsiyeti ve Ahlâkî Özellikleri.....	579
İmam'ın (a.s) Azamet ve Fazileti.....	579
İmam'ın (a.s) Zühdü.....	581
İki Muhtaç.....	581
İmam'ın (a.s) İbadeti.....	582
Müslümanları Hakikate İletmesi	583
Iraklı Filozofun İrşadı.....	584
İmam'ın Birkaç Soruya Cevabı.....	586
İmam'ın Kum'daki Büyük Şia Âlimlerinden Birine Yazdığı Mektup	589
Kerametleri ve Gayb Âlemi İle İrtibatı	591
İmam'ın Ashabından Bazıları	594
Ahmed b. İshak-ı Eş'arî el-Kummî	594
Ebu Haşim Davud b. Kasım el-Caferî.....	595
Abdullah b. Cafer el-Himyerî.....	595
Ebu Amr Osman b. Said el-Amrî.....	596
İmam Hasan Askerî'nin Şahadeti	597
İmam Hasan Askerî'den Veciz Sözler	600

İmam Mehdi (a.s) / 603

Kısaca Hayatı.....	607
Diğer Dinlerde Vaat Edilen Mehdi İnancı.....	608
İslâm Kaynaklarında Vaat Edilen Mehdi İnancı.....	611
Şiî ve Sünnî Hadislerinden Örnekler	615
İmam'ın Doğumu.....	620
Hz. Mehdi'nin Doğumunun Gizli Olması	623
Gaybet Meselesi.....	627

Gaybet-i Suğra ve Gaybet-i Kübra.....	630
Dört Naip.....	631
Ebu Amr Osman b. Said el-Amrî.....	631
Ebu Cafer Muhammed b. Osman b. Said el-Amrî.....	633
Hüseyn b. Ruh Nevbahtî.....	636
Ebu'l-Hasan Ali b. Muhammed Semerî.....	637
Gaybetin Müspet ve Menfi Tesirleri.....	641
Gaybet Zamanında İmam'ın Varlığının Faydaları.....	644
Gaybet-i Suğra'da İmam'ın Kerametleri.....	649
Kefen.....	649
Ziyaretin Yasaklanması.....	649
İki Elbise.....	650
Şüphe.....	651
Pişmanlık.....	652
Dua.....	653
İmam Mehdi'yi (a.s) Görenler.....	654
İmam'ın (a.s) Uzun Ömrü.....	661
Zuhur Vaktini Belirtmek.....	664
Zuhur Alametleri.....	664
a) Zuhur Öncesinin Durumunu Bildiren Hadisler.....	665
b) Zuhurdan Önceki Olaylar.....	666
İmam'ın (a.s) Kıyamı.....	669
Hz. Mehdi'nin Gaybet Döneminde Şiîlerin Vazifeleri.....	671
Cemkeran Mescidi.....	672
İmam Mehdi'den Veciz Sözler.....	674
Kaynakça.....	677